

Incipiunt tituli quoniam d' duodecim quolibet
sca Thome d' aqno ordis pdicatorum s3
ordine alfabeti assignati, et p' de angelis.

A

Utrum angelus sit in loco per opera-
tionem tñ. Quodlibet p-
mo. Articulo. 4.
Utrum angelus transeat ab extremo
ad extremum per medium. Quodlibet
primo. Ar. 5.
Utrum angelus opponat s'baliter ex esse
tia et esse. q. 2. Ar. 3.
Utrum in angelo sit idem suppositum
et natura. q. 2. Ar. 4.
Utrum angelus sit causa anime rati-
onalis. q. 3. ar. 6.
Utrum angelus possit influere in ani-
mam rōnalem. q. 3. ar. 7.
Utrum quicquid agit angelus agat p-
perium voluntatis. q. 6. ar. 2.
Utrum angelus possit esse in puero celi
empirei. q. 6. ar. 3.
Utrum intellectus angelicus possit in-
telligere singularia. q. 7. ar. 3.
Utrum in angelis sit compositio ac-
cidentis et subiecti. q. 7. ar. 6.
Utrum angelus sit compositus ex mā
et forma. q. 9. ar. 6.
Utrum angelus possit cognoscere s' res in
vbo et in propria nā. q. 9. ar. 7.
Utrum angelus meruerit suam bea-
titudinem. q. 9. ar. 8.
Utrum angelus moueat in istati. q. 9. ar. 9.
Utrum angeli pnt impmē vel aliud fa-
cē in corpora inferiora. q. 9. ar. 10.
Utrum duratio angeli habeat p'us et po-
sterius. q. 10. ar. 4.
Utrum motus angeli sit in istati. q. xi. ar. 4.
Utrum esse angeli sit accōis ei. q. 12. ar. 6.

Questiones de anima.

Utrum per aduentum anime excludantur
omnes forme que prius erant
q. p. ar.

Utrum anima a corpore separata possit pati ab
igne corporeo. q. 2. ar. 13.
Utrum anima sit pposita ex mā et forma.
q. 3. ar. 20.
Utrum anima separata a corpore cognoscat aliam
aiam hoīs quā in hac vita cognouit.
q. 3. ar. 21.
Utrum anima separata a corpore possit nālr pa-
ti ab igne corporeo. q. 3. ar. 23.
Utrum anima accipiat spēs quib' cognoscat a
reb' quae sūt ex cā. q. 8. ar. 3.
Utrum anima vegetabilis et sēibilis educatur
in eē per creatōem. q. 9. ar. 11.
Utrum anima sit sue potētie. q. 10. ar. 5.
Utrum anima rōnalis sit corruptibilis
q. 10. ar. 6.
Utrum anima quicquid intelligit intelligat in pri-
ma vitate. q. 10. ar. 7.
Utrum anima separata actu sēsitina et potēti-
a hēre possit. q. 10. ar. 8.
Utrum sint eiusdē sbe anima sensitina et in-
tellectiva. q. 10. ar. 5.
Utrum celum sit aianū. q. 12. ar. 9.
Utrum anima pficiat corp' immediate vel me-
diante corporeitate. q. 12. ar. 10.
Utrum anima sit extraduce. q. 12. ar. 11.
Utrum intellectus humanus cognoscat singu-
laria. q. 12. ar. 12.
Utrum hīc s'cāe acq'site remaneant post
hanc vitā. q. 12. ar. 13.
Utrum arc' nubiū sit signū diluuij nō
futuri. q. 3. ar. 30.
Utrum aque sint super celos. 4. ar. 3.
Utrum mulier accūata in adsterio teneat
in iudicio p'cā suā. p'fiteri. q. 5. ar. 16.

a z

solu

vtz alimentū pvertat in veritate lu
 mane nature. q. 8. ar. 16
 vtz beatus Matheus fuit vocatus
 statū de theloneo ad statū aplar' 7 p
 fectionis. q. 5. ar. 21
 Questioēs de beatitudine. B.
 Trū beatitudo sanctorū pp
 us p̄sistat in intellectu q̄i af
 fectu vel ep̄. q. 8. ar. 9
 vtz beati i glia p̄ p̄us feratur ad cō
 tēplādā xp̄i diuinitatē q̄ eius huma
 nitatē. q. 8. ar. 20
 vtz oēs sancti q̄ sunt p̄ eccliaz cano
 nizzati sint in glia vel aliq̄ eorū sint in
 iferno. q. 9. ar. 16
 vtz intellect' creat' possit diuinā eēn
 tiā imediate vidē. q. 1. ar. 1.
 vtz aliq̄s intellect' creat' possit vidē
 deū p̄ essentiā. q. 10. ar. 17.
 De bñficijs 7 p̄bēdis ecclasticis.
 vtz p̄lat' ecclēsie possit ecclēie araz
 p̄mittē suo p̄sanguineo q̄uis idoneo
 post posito meliori. q. 4. ar. 15.
 vtz p̄latus q̄ dat bñficiū ecclasti
 cū alicui suo p̄sanguineo v̄ amico vt
 alij eius amici exaltētur symoniam p̄
 mittat. q. 5. ar. 23.
 vtz ep̄s peccet dan s bñficiū bono si
 p̄termittat meliore. q. 6. ar. 9
 vtz ille q̄ h̄z plures p̄bēdas peccet
 ex hoc ipso q̄ opiniones magistroꝝ
 sint in p̄trarium. q. 8. ar. 13.
 vtz h̄ere plures p̄bēdas sine ara
 aiāz absque dispensatione sit pecca
 tum mortale. q. 9. ar. 15.
 vtz melius faciat qui p̄sentit electi
 oni canonice de se facte q̄ qui eam re
 cusat. q. 5. ar. 22
 vtz necesse sit semper eligere meli

orem. q. 8. ar. 6.
 De bigamis.
 vtz papa possit dispensare in biga
 mia. q. 4. ar. 13.
 De caritate. L
 vtz bñs caritatē eā cogno
 scat p̄ sp̄z. q. 9. ar. 4.
 vtz caritas fm suam eēn
 tiam augeat. q. 9. ar. 13.
 De celo empireo;
 vtz celū empireū h̄eat ifluētā super
 alia corpa. q. 6. ar. 19.
 De conscientia.
 vtz conscientia erronea liget ad pec
 catū. q. 3. ar. 27.
 De corpore glorioso.
 vtz corp' glōsū nātr possit eē cū alio
 corpe nō glōsō i eodē loco. q. 1. ar. 21.
 vtz h̄ fieri possit miraclo. q. 1. ar. 22
 vtz corpus resurgat idem numero.
 q. 11. ar. 6.
 De cruce signatis.
 vtz cruce signat' q̄ morit' añq̄ iter
 arripiat h̄eat plenā idulgētā peccato
 rum. q. 2. ar. 16.
 vtz vir possit accipe crucē ad trāsire
 rādū vltra mare nolēte vxore si de ei'
 icōrinētia timeat. q. 4. ar. 11.
 vtz si melius moriatur cruce signa
 tus q̄ morit' i via eūdi vltra mare q̄
 ille qui morit' redeundo. q. 5. ar. 14
 De correctione.
 vtz debeat aliq̄s i publico v̄ i p̄ua
 to corrigere proximū vel fratrem suū.
 q. 11. ar. 22
 vtz si aliq̄s sciat p̄cā p̄rimi peccet
 mortaliter referendo illud statim pla
 to suo. q. 11. ar. 13.
 De damnatis.

Murget

Murget

Utrum dānati in inferno gau-
 dent et solent de penis ini-
 micoꝝ suoz quos secū vi-
 dent in inferno puniri. q. 3. ar. 24.
 Utrum corpa damnatoꝝ erūt in coru-
 ptibilia. q. 1. ar. xi.
 Utrum corpa dānatoꝝ resurgēt sine
 deformitatibus. q. 1. ar. 12.
 Utrum corpa dānatoꝝ punient ver-
 mibus et fletu corpali. q. 1. ar. 13.
 Utrum dānati post diem iudicij vide-
 ant glīam sanctoꝝ. q. 8. ar. 16.
 Utrum dānati vellent suos p̄p̄quos
 esse damnatos. q. 8. ar. 17.
 Utrum in dānatis sit t̄m̄ pena ignis
 vel etiā pena aque. q. 8. ar. 18.

De decimis.

Utrum p̄pter consuetudinē aliqui deobli-
 gentur a iure reddendi decimas. q. 2.
 arti. 18.
 Utrum paup̄ teneatur decimas soluere
 diuiti sacerdoti. q. 6. arti. 10.

Q̄ōnes de deo. Et p̄mo de eius
 eēntia et eē. De pluralitate p̄sonaz.

Utrum vnitas eēntie ponat in numerū
 cū vnitate p̄sone. q. 6. ar. i.
 Utrum imensitas dīna excludat plura-
 litatē p̄sonarum. q. 1. ar. 6.
 Utrum vnitas aliquid positīue di-
 cat in diuinis et nō remotionē t̄m̄ fm̄
 opinionē magistri. q. 10. ar. i.
 Utrum solius dei sit p̄p̄rium esse vbi
 q̄. q. xi. arti. i.
 Utrum in deo sit t̄m̄ vnū eē. s. eēntiale.
 vel p̄ter illud sit etiā in deo esse perso-
 nale. q. 12. ar. i.
 Utrum pater eodem verbo dicat se et
 creaturā. q. 4. ar. 6.
 Utrum senarius numerus fm̄ quē cēs

creature dicant esse p̄fecte sit creator
 vel creatura. q. 8. ar. i.

Utrum filius distinguat filiatōne a
 spū sancto. q. 4. ar. 1.

Utrum in deo sit v̄tus. q. 4. ar. 2.

Questiones de potētia dei.

Utrum deus possit facere q̄ materia
 sit sine forma. q. 3. arti. i.

Utrum deus possit facere vnū corpus
 simul esse localiter in duobus locis
 q. 3. arti. 2.

Utrum deus possit aliquid in nihilū
 redigere. q. 4. ar. 4.

Utrum deus possit id quod in nihilū
 redactum est idem numero reparare
 q. 4. ar. 5.

Utrum deus possit virginem repara-
 re. q. 5. arti. 3.

Utrum hec sit falsa. deus potest pecca-
 re si vult. q. 5. arti. 4.

Utrum possit q̄ albedo aut aliqua q̄
 litatis corporalis sit sine quantitate
 q. 1. ar. 10.

Utrum deus possit facere infinita eē
 actu. q. 9. ar. i.

Utrum deus possit p̄tradictoꝝa facere
 simul esse. q. 12. ar. 2.

Utrum deus possit facere infinita in
 actu. q. 12. ar. 3.

De sciētia dei. Et p̄ de ideis.

Utrum in deo sint plures idee. q. 14.
 arti. i.

Utrum idee q̄ sūt in mēte dīna p̄ p̄us re-
 spiciant res q̄tū ad nām singularē q̄
 q̄tum ad naturā sp̄i. q. 8. ar. 2.

Utrum deus sciat p̄mū instans i quo
 potuit mundū creare. q. 5. ar. i.

Utrum deus cognoscat malum p̄ bo-
 num. q. xi. arti. 2.

De p̄scia ⁊ p̄destinatiōe diuina.
Utrum p̄sciti a deo possint demereri. q. 5. ar. 2.

Utrum p̄destinatio imponat necessitatem. q. ix. ar. 3.

Utrum p̄destinatio sit cerra. q. iz. ar. 4.

Questiones de diabolo.

Utrum diabolus semp subaliteri habitet hoīem quando cūq̄ peccat mortaliter. q. 3. ar. 8.

Utrum diabolus cognoscat cogitationes hominum. q. iz. ar. 7.

Questiones de delectatione.

Utrum consensus de delectatione sit peccatum mortale. q. iz. ar. 34.

Utrum primus motus semper sit peccatum. q. 4. ar. 21.

Utrum primi motus in infidelibus sint peccata mortalia. q. 4. ar. 22.

De honore diuinitum.

Utrum ille qui honorat diuites p̄pter diuitias peccet. q. io. ar. 22.

Q̄ōnes de doctorib⁹ ⁊ magistris.

Utrum liceat petere licentiā in theologia docendi. q. 3. ar. 9.

Utrum auditores diuersarum magistrorum tenentium diuersas opiniones excusentur a peccato erroris si opiniones magistrorum suorum sequantur. q. 3. ar. 10.

Utrum magister determinans questiones theologicas magis debeat vti auctoritatibus quā rationibus. q. 4. ar. 18.

Utrum si per doctrinam aliqui retrahuntur a meliori bono ille teneatur suam doctrinā reuocare. q. 5. ar. 25.

Utrum omnia que doctores sancti dixerunt sint a spū scō. q. iz. ar. 27.

Utrum aliquis qui potest saluti animarum curam impendere peccet si circa studium t̄ps occupat. q. i. ar. 14.

Utrum ille qui semper propter inanem gloriam docuit per penitentiam aureolam reciperet. q. 5. ar. 24.

De ecclesie vnitare.

E

Utrum sit vna ecclesia que fit in principio apostolorū ⁊ q̄ est modo. q. iz. ar. 20.

Questiones de elemosina.

Utrum clerici peccet mortaliter si ea que eis supflunt in elemosinis non largiuntur. n. 6. ar. 12.

Utrum mortuus de meritū patiatur ex hoc q̄ elemosine quas mādauit dare retardantur. q. 6. ar. 13.

Utrum executor debeat tardare distributionem elemosinarū ad hoc q̄ res defuncti melius vendantur. q. 6. arti. 14.

Utrum ille qui non dat pauperi petenti si habeat de superfluo peccet. q. 8. arti. 12.

De eternitate mundi.

Utrum demonstratiue probare possit mundum esse eternū. q. 3. ar. 31.

Utrum celum ⁊ mundus sit eternus. q. iz. arti. 8.

De euo.

Utrum Lucifer sit subiectum ei. q. 5. arti. 7.

De excommunicatione.

Utrum debeant vitari illi excommunicati circa quorum excommunicationem sapientes contrarie opinantur. q. 4. ar. 14.

Utrum aliquis comedendo loquendo
seu stando cum excommunicatis peccet
mortaliter, q. xi. ar. 9.
De fato,

F
Utrum oia subsint fato, q. iz. ar. 5.
De gratia,

G
Utrum homo absq; gratia p solam
naturalem arbitrij libertatem possit
se ad gratiam preparare, quodlibet. i.
arti. 7.
Utrum deus semper facit nouas gra
tiam, quodlibet. 4. ar. 9.
De hereticis,

H
Utrum certitudo adhesionis in here
tico, vel malo catholico sit actus fidei
virtutis, quodlibet. 6. ar. 6.
Utrum hereticis sit communicandū
quodlibet. 1. ar. 15.
Utrum heretici redeūtes ad ecclesiam
sint recipiēdi, quodlibet. 10. ar. 16.
De ieiunijs 7 vigilijs,

I
Utrum homo possit peccare nimis ie
iunādo vel vigilādo, quodlibet. 5. ar. 18.
De infamia,

Utrum aliquis peccat infamiā nō re
pellendo, quodlibet. 10. arti. 13.
De ignorantia,

Utrum qui facit contra constitutio
nem pape per ignorantia peccet, quodli
bet. i. arti. 19.
De imperio,

Utrum imperare sit actus rōnis, quod
libet. 9. ar. 12.

De intellectu,

Utrum intellectus creatus possit si
mul plura itelligē, quodlibet. 1. ar. 2
Utrum noticia que ab augustino dicitur
ples mentis sit in mēte sicut accidēs
in subiecto, quodlibet. 1. ar. 4.
Utrum verbum cordis sit species intel
ligibilis quodlibet. 5. arti. 9.

De magicis scientijs,

M
Utrum homo sine peccato pos
sit appetere scire magicas sci
entias, quodlibet. 4. ar. 16.

De martirio,

Utrum aliq; absq; caritate pfecta pos
sit se martirio offerre, quodlibet. 4. ar. 19.
Utrum pari martirij ppter xpm sit in
pcepto, quodlibet. 4. ar. 20.
Utrum liceat ab aliquo moriente req
rere q; reuelet statum suuz post mor
tem, quodlibet. 3. arti. 22.
Utrum maius peccatuz sit cum aliq; peccatuz
mentitur facto q; cum aliq; mentitur
verbo quodlibet. 6. ar. 17.
Utrum omne mendaciū sit peccatuz
quodlibet. 8. arti. 14.

De negatione xpi,

N
Utrum Petrus negando xpm pecca
uerit mortaliter, quodlibet. 9. arti. 14.

De obedientia,

O
Utrum religiosus teneatur
obedire sue plato vt reuelet
sibi aliq; secretū fidei sue cō
missū, quodlibet. i. ar. 15.
Utrum teneatur sibi obedire vt reue
let occultā culpā fratris quā nouit,
quodlibet. i. ar. 16.

Utrum filius teneat obedire parenti
bus carnalib⁹ q̄tū ad oīa, q. 2. ar. 9.
Utrū subditus teneatur obedire pla
to p̄cipienti reuelationē criminis oc
culi, q. 4. ar. 12.

Utrum magis sit meritorū obedire
plato q̄ facere aliquid ad dicitum fra
tris, q. 6. ar. 11.

Utrum religiosus qui emisit votum
obedientie tenetur in oīb⁹ plato obe
dire etiā in indifferentib⁹, q. 10. ar. 10.

De officio diuino.

Utrum p̄bendatus in duabus eccle
sijs in die qua diuersum officium fit
teneatur vtrunq̄ officium dicere, q.
1. arti. 13.

Utrum ei qui omisit dicere officium
diuinum sit iniungendum q̄ iterato
dicat, q. 1. ar. 29.

Utrum liceat clerico qui tenet ad ho
ras canonicas dicere matutinas se
quentes diei de sero, q. 5. ar. 28.

Utrū clericus beneficiatus teneatur
in scholis existens dicere officium de
functorum, q. 6. ar. 1.

Utrum ille qui vadit ad ecclesiā pro
pter distributiones alias non iturus
peccat, q. 8. ar. 11.

De opere manuali.

Utrum operari manibus sit in prece
pto, q. 1. ar. 17.

Utrū illi qui sp̄ialibus vacant excu
sentur labore manū, q. 1. ar. 18.

De oratione et suffragiis.

Utrum oratio plus valeat p̄ se facta
q̄ p̄ alio, q. 8. ar. 8.

Utrum suffragia ecclesie facta p̄ ali
quo diuine equaliter valeat pauperi
bus p̄ quo fiunt si sit equalis meriti

q. 8. ar.

Q̄ōnes de pctō. Et p̄ in cōi. 9.
Utrum pctm̄ sit aliq̄ natura
q. 1. ar. 7.

Utrū si p̄mus hō nō peccas
set tot fuissent nati mares quot femi
ne, q. 3. ar. 25.

Utrū si adā nō peccasset nō idē hoies
numero saluarent, q. 5. ar. 8.

Utrū in peccato actuali p̄us sit auer
sio q̄ conuersio, q. 6. ar. 16.

Utrum si aliquis intendat peccare
mortaliter q̄ peccet propter hoc mor
taliter, q. 8. ar. 15.

De periurio.

Utrum periurium sit grauius pecca
tum q̄ homicidium, q. 1. ar. 18.

Utrum accipiens doctrinā alicuius
experimēti sub iuramento nō cōicādi
teneat suare iuramētū, q. 12. ar. 22.

De pctō in spiritum sanctū.

Utrum peccatum in spiritum sanctū
sit irremissibile, q. 2. ar. 15.

De p̄ceptis et consilijs.

Utrum consilia ordinentur ad prece
pta, q. 4. ar. 24.

Utrum peccata ordine nature prece
dant consilia, q. 5. ar. 19.

Utrum peccata que sunt contra prece
pta secunde tabule sint grauiora pec
catis que sunt contra precepta prime
tabule, q. 5. ar. 20.

De p̄dicatozibus.

Utrum peccatum sit p̄dicatozi ha
bere oculū ad temporalia, q. 2. ar. 12.

Utrū possit p̄dicare p̄p̄a aucte ita vt
liceat p̄dicar̄ sū l̄tia plati, q. 12. a. 28

Utrū aliquis phibit⁹ a p̄ncipe secl̄a
ri deat dimitte p̄dicatoez, q. ar. 29.

Utrū liceat p̄dicatoꝝ libꝝ recipere elinas
ab vsurarijs. q. 12. ar. 30.

De p̄relatis.

Utrū liceat appetere ep̄atū. q. 12. ar. 18.

Utrū p̄c̄ sit appetere p̄latōez. q. 2. ar. xi.

Utrū malis p̄latis sit bonoꝝ exhiben-
dus. q. 8. ar. 7.

De purgatorio.

Utrū duoz q̄ sunt digni equali pena
vnꝝ possit citiꝝ a purgatorio liberari
q̄ alius. q. 2. ar. 14.

De religiosis. R

Utrū religiosus vel mona-
chꝝ peccet mortalit̄ comedēdo
carnes. q. 1. ar. 20.

Utrū liceat iducere iuvenes ad religio-
nē voto v̄l iuramēto. q. 3. ar. xi.

Utrū illi q̄ obligati sunt voto v̄l iura-
mēto aditrandū religionē teneat in-
trare. q. 3. ar. 12.

Utrū illi q̄ sūt ī seculo p̄cōres sint ad
religionē attrahēdi. q. 3. ar. 13.

Utrū aliq̄s absq̄ p̄cō possit aliquē iu-
ramēto astrigere ad hoc q̄ religionē n̄
intret. q. 3. ar. 14.

Utrū religiosi q̄ nihil h̄nt ī pp̄rio vel
cōi possint elemosinā facere eis p̄fi-
ciat. q. 3. ar. 15.

Utrū religiosus si videat p̄tēz suū in
necessitate absq̄ p̄lati sui licētia pos-
sit claustrū exire ad seruiēdum patris
q. 3. ar. 16.

Utrū p̄sb̄i p̄ochiales ⁊ archidiaconi
sint maioris p̄fectionis q̄ religiosi.
q. 3. ar. 17.

Utrū pueri nō exercitati in p̄ceptis sint
recipiēdi v̄l obligādi voto vel iuramē-
to vel b̄n̄ficijs alliciēdi ad ingressum
religionis. q. ar. 23.

Utrū religiosi debeant tolerare suos ī-
pugnatores. q. 2. ar. 26.

Utrū ille q̄ iurauit se non intraturū reli-
gionē possit licite intrare. q. 5. ar. 27.

Utrū aliq̄s religiosus expelli deat pp̄
p̄c̄m de religione si sit paratus corrigi
⁊ sustinere penam. q. 12. ar. 37.

De restitutione

Utrū ille q̄ pecuniā accepit mutuo vt
redimeret se a latronibus teneat eas
restituere. q. 5. ar. 17.

Utrū expulsi pp̄ p̄tes possint repetere
bona sua ab illis q̄ sūt in ciuitate ma-
nentes. q. 12. ar. 24.

Utrū ille q̄ mala fide p̄scripsit teneat
ad restōnem. q. 12. ar. 25.

Utrū ille q̄ rem alienā p̄sūpsit tenea-
tur ad restōnem. q. 12. ar. 26.

De sac̄ris ⁊ p̄ de baptismo. S

Utrū pueri iudeoz sint baptizādi iui-
ris parentibus. q. 2. ar. 7.

Utrum puer in deserto natus possit
absq̄ baptismo saluari in fide paren-
tum. q. 6. ar. 4.

Utrū batizatus transmittat peccatum
originale in prolem. q. 6. ar. 5.

Utrū aqua baptismi habeat virtutes
ad emundationem. q. 12. ar. 15.

De sac̄o confirmationis.

Utrū solus ep̄s debeat p̄ferre sac̄m
confirmationis. q. xi. ar. 7.

De sac̄o eucaristie.

Utrū forma panis in sac̄o eucaristie
annibiletur. q. 2. ar. xi.

Utrū sacerdos debeat dare hostiam
non p̄secratam peccatori occulto hoc
petenti. q. 2. ar. 12.

Utrū possit totū corpus xp̄i sub sp̄bꝝ
panis p̄tineri. q. 7. ar. 8.

Utrū i eodē instanti sub spēs illis sit
sba panis ⁊ corp⁹ xp̄i. q. 7. ar. 9.

Utrū in sacro altarī sint accētia sine
subiecto. q. 9. ar. 5.

Utrū spēs vini q̄ remanēt i sacro alta
ris post consecratōem aliq̄ liquori q̄ mi
sceri possint. q. 10. ar. 3.

Utrū aliq̄s possit audire missam sacer
dotis fornicarij q̄n peccet mortaliter.
q. 11. ar. 2.

De sacro pnie. ⁊ p̄ de p̄nitōe.

Utrū p̄nit⁹ magis debeat velle eē in
inferno q̄ peccare. q. 1. ar. 9.

De p̄fessione.

Utrū iufficiat si aliq̄s p̄fiteatur scrip
to. q. 1. ar. 10.

Utrū aliq̄s possit differre cōfessionem
vsq̄ ad quadragesimā. q. 1. ar. 11.

Utrū sacerdos parochial⁹ debeat cre
dere suo subdito dicēti se alteri esse cō
fessum. q. 1. ar. 12.

Utrū p̄ absolutōez sacerdotis culpa re
mittat. q. 4. ar. 10.

Utrū p̄latus possit s̄ditū suū ab admi
nistratōe remouē pp̄ aliqd̄ qd̄ ab eo i
p̄fessione audiuit. q. 1. ar. 13.

Utrū nō h̄ns carā aiay possit absol
uē in foro p̄fessionis. q. 12. ar. 16.

Utrū in aliq̄ casu liceat reuelare p̄fes
sionem. q. 12. ar. 17.

Utrū aliq̄s possit p̄fessiones audire d̄
indulgētia d̄ni pape sine volūtate p̄
p̄ij p̄lati. q. 12. ar. 31.

De satisfatione.

Utrū si aliquis sacerdos penitenti di
cat q̄cqd̄ boni feceris sit tibi i remissi
onē p̄cōz sit satisfactio sacramentalis
q. 3. ar. 28.

De sacro matrimonij.

Utrū mulier q̄ post votum continētie
emissū p̄traxit m̄rimoniū i facie eccle
sie possit absq̄ p̄cō viro suo carnali q̄
misceri. q. 3. ar. 18.

Utrū ille q̄ cōgnit carnali mulierē q̄
despōderat p̄ v̄ba de futuro possit hē
re vxorē illā cū q̄ postea p̄traxit p̄ v̄ba
de p̄nti. q. 5. ar. 15.

Utrū possit eē m̄rimoniū inter xp̄ia
nū ⁊ iudeā baptizatā ab eo quā carna
liter cōgnit post fidem de contrahēdo
datā. q. 6. ar. 5.

Utrū ille cui⁹ p̄z nec p̄t sustētari a fi
lio nisi q̄bēdo accipiat dotē v̄n p̄iem
nutrire possit teneat p̄trahere vt p̄ez
sustētet. q. 10. ar. 11.

Utrū post votū simplex castitatis ali
q̄s m̄rimoniū q̄bēs reddē debitum ⁊
exigere possit. q. 10. ar. 11.

Utrū p̄paternitas causet ex p̄ambulif
ad sacra .puta ex cathecismo ⁊ huius
modi. q. 12. ar. 19.

Utrū maleficia impediāt matrimo
niū. q. 11. ar. 10.

Utrū frigiditas impediāt matrimo
niū. q. 11. ar. 11.

De sensibus sacre scripture.

Utrū i v̄bis sacre scripture p̄ter s̄sus
l̄rales lateāt p̄les s̄sus. q. 1. ar. 14.

Utrū deānt distingui q̄tuoz s̄sus sacre
scripture. s. historial⁹ l̄ l̄ralis. allegori
c⁹. moral⁹ ⁊ anagogic⁹. q. 1. ar. 15.

Utrū i alijs scripturis p̄dicti s̄sus di
stingui debeant. q. 1. ar. 16.

De sortibus.

Utrū liceat v̄ri sortib⁹ maxie in apertōe
libroz. q. 12. ar. 36.

De suspitione.

Utrū suspicio sit peccatū.

mortale quodlibet, 12, ar, 35.
 De tempore, **T**
 Utrum sit idē tps p qd̄ deus mouet cre-
 aturā spūalē cū tpe qd̄ mensura mor-
 copaliū, qd̄libet, 2, ar, 5.
 De timore,
 Utrum que sunt ex timore sint volū-
 taria, quodlibet, 5, arti, 19.
 De venditione, **V**
 Utrum venditor teneatur dicere vitium
 rei vendite emptori, q, 2, ar, 10.
 De veritate,
 Utrum oz enūciabile qd̄ se ē verū sp̄ fu-
 turū esse verū quodlibet, 4, ar, 17.
 Utrum veritas sit fortior inter, vinus
 regē ⁊ mulierē, q, 12, ar, 21.
 De verbis humanis,
 Utrum vba hūana bēant vim ad mouē-
 dū bruta siue serpētes, qd̄libet, 12, ar, 14.
 De vestibus,
 Utrum vti p̄ciosis vestibus semp sit
 peccatū, qd̄libet, 10, ar, 14.
 De vicarijs,
 Utrum vicarius alic⁹ possit vices suas
 cōmittere alteri, q, 12, ar, 2.
 De virginitate,
 Utrum aliq̄s possit eē nāl̄r v̄l miraculo-
 se sil virgo ⁊ p̄ qd̄libet, 6, ar, 18.
 De beata virgine,
 Utrum liceat celebrare p̄ceptionē bea-
 te virginis, qd̄libet, 6, ar, 7.
 De virtutibus moralibus,
 Utrum virtutes morales sint connexe
 quodlibet, 12, ar, 23.
 De vsura,
 Utrum quicquid aliquis de pecunia
 vsuraria lucratus fuerit reddere tene-
 atur, quodlibet, 3, arti, 19.
 De xpo, **X**

Utrum i xpo sint due filiatiōes, q, 1, a, 2.
 Utrum xps i cruce mortu⁹ fuerit, q, 1, a, 3.
 Utrum xpus fuerit idē homo in triduo
 quodlibet, 2, ar, 1.
 Utrum passio xpi sine morte suffecisset
 ad redēptōez ḡnis humani, q, 2, ar, 2.
 Utrum hoies tenerēt credere xpo mira-
 cula visibilia nō faciēti, q, 2, ar, 6.
 Utrum aia xpi possit scire ifinita, quod-
 libet, 3, ar, 3.
 Utrum oculus xp̄ post mortē fuerit eā-
 uoce oculus, q, 3, ar, 4.
 Utrum xps p̄ resurrectionez comederit
 cibū i corporādo, q, 3, ar, 5.
 Utrum sit vnū nūero corp⁹ xpi affixū cru-
 ci ⁊ iacēs i sepulchro, qd̄libet, 4, ar, 8.
 Utrum tot⁹ sanguis xpi q̄ ē i passione
 eius effusus ad corp⁹ ei⁹ i resurrectione re-
 dierit, qd̄libet, 5, ar, 5.
 Utrum xps mai⁹ dilectōis signū nobis
 ostēdit tradēdo corp⁹ suū i cibū patiē-
 do p nobis, q, 5, ar, 6.
 Utrum finitio anime xpi i passione per-
 uenerit vsq̄ ad eēntiam anime quod-
 libet, 1, ar, 5.
 Utrum in christo sint plures ipostases
 quodlibet, 9, ar, 2.
 Utrum i xpo sit tm̄ vnū eē qd̄libet, 9, art, 3.
 Utrum in xpo sit vna tantū filiatio, qd̄-
 libet, 9, ar, 4.
 Utrum xps sit descēsur⁹ ad iudiciū i ter-
 ram, quodlibet, 10, ar, 4.

Finium tituli feliciter,

Registrum huius libri.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t
 Isti oēs sunt quaterni exce pris a q
 est ternus ⁊ t q est quinternus.

Questiones de quodlibet sancti
Thome de Aquino ordinis fratrum
predicatorum incipiunt feliciter.

Articulus primus.
Uesitū est de deo
angelo et homi-
ne. De deo ques-
tum est et quod ad
diuinā nām et quod
tū ad nām hūanā
assumptā. Quā-
tū ad diuinā nām
quod sitū ē. **U**trū beatus Benedictus in
uisione qua vidit totū mūdū diuinam
eētā viderit. Et ostēdebat quod sic. Di-
cit enim Grego. de hac visione loquēs
Anime vidēti deū angusta sit omnis
creatura. Sed videre deum est videre
diuinā eētā. Et beatus Benedictus
vidit diuinā eētā. **P**reterea
ibidē subdit Grego. quod totū mundus
vidit in diuino luce. Sed nō est aliud
lumen vel claritas dei quod ipse deus: ut
ides Grego. dicit. et hētur in glo. exo.
xxxiiij. sup illud. Nō videbit me hō et
uiuet. Et beatus Benedictus vidit deus
per eētā. Sed contra ē quod dicit Ioh.
p. Nemo deum vidit vnquā. vbi dicit
glo. quod nullus in mortali carne viues
dei eētā videre potest. **R**e^o dō quod
corpus corruptibile aggrauat animā:
ut dicit sap. 9. Summa autem eleuatio
mētis humane ē ut ad diuinā eētā
vidēdā ptingat. vñ impossibile ē ut mēs
hūana dei eētā videat: ut Aug. dicit
iz. super gē. ad lram. Nisi huic vite
mortali fūdīt hō intereat: vel sic alie

netur a se sibi ut nesciat utrum sit in corpore
an ex corpore: sic de Danilo legit. 2°. ad
coz. xi. Beatus autem Benedictus quoniam illā vi-
sionē vidit: nec huic vite fūdīt mortu-
us erat: nec a corpore se sibi alieat quod
per se quod dū ad huc eadē visione perse-
rer aliū ad idē vidēdum aduocauit: ut
Grego. refert. vñ manifestū ē quod di eētā
nō vidit. **A**d p̄mū ḡ dō quod Grego.
ex qdā p̄portione argumētari itēdit i v-
bis illis. Si enī vidētes di eētā in
ei^o p̄portione totā creaturā reputāt p̄mū
quod ad vidēdū: nō ē mirū si beatus Bene-
dictus per lūmē diuinū aliud ampli^o vidē
potuit quod hoies cōiter videāt. **A**d
fm dō quod lūmē dei quod dicit ipse deus. quod
nō aliud lūmē deriuatū ab ipso sed illud
ipsū. In lūc tuo videbimus lūmē. hic
sūt accipit per lūmē deriuato a deo.

Ende querebant duo circa hu-
manā nām i xpo. **P**rimo utrum
fuerit i xpo vna filiatio que
ferat ad p̄m̄ et ad m̄m̄: an due. 2°
dō morte ei^o: utrum i cruce mortuus fuerit.

Articulus secundus.
D̄ primū sic p̄cedebat. **V**ide
tur quod i xpo sint due filiatōes
multiplicata enī eā relatio
nū multiplicat relatiōes. **G**enatio au-
tē ē eā filiatiōis. **L**ū ḡ alia sit genatio
quod xps natus ē eternalit̄ a p̄e. alia qua
nat^o t̄paliter a m̄e. erit etiā alia filia-
tio qua referat ad p̄m̄: et alia quod refer-
tur ad matrem. **P**reterea quod recipit
extempore aliud absolutum absq̄ sui
mutatiōe: multo magis absq̄ sui mu-
tatione potest recipere t̄paliter aliquā
b

proprietate relatiua: s̄ fili⁹ dei ex tpe re-
 cipit aliqd absolutus absq̄ sui muta-
 tione. qz sup illd Luce. i. Magn⁹ erit
 ⁊ fili⁹ altissimi vocabit̄. dicit Ambro.
 Nō iō erit magn⁹ qz an partū d̄gis
 magn⁹ nō fuerit: s̄ qz potētia quas dei
 fili⁹ nāliter h̄z: hō erat ex tpe acceptu-
 rus. ḡ mltō maḡ ex tpe potuit accipere
 fili⁹ dei absq̄ sui mutatiōe nouā filia-
 tionē: vt sic ei⁹ ueniāt due filiationes.
 vna eterna ⁊ alia tpal. **Sz ḡ. A** q̄
 aliqd h̄z qz sit tale: ab ei⁹ vnitate h̄z qz
 sit vnum tale. **Sz** filiatione aliq̄s h̄z
 qz sit fili⁹. ḡ vna filiatione ē vn⁹ fili⁹. s̄
 xps ē vn⁹ fili⁹ ⁊ nō duo. ḡ i xpo nō sūt
 due filiationes s̄ vna tm̄. **R.** d̄ qz re-
 lationes differūt in h̄ ab oib⁹ alijs rerū
 generib⁹. qz ea q̄ sūt alioꝝ generū ex
 ipsa rōne sui generis h̄nt qz sint res
 nāe: sicut q̄ritates ex rōne q̄ritat̄: ⁊
 qualitates ex rōne qualitat̄. **Sz** rela-
 tiones nō h̄nt qz sint res nāe ex rōne
 respectus ad alterū. Inueniunt enim
 qdā respect⁹ q̄ nō sūt reales s̄ rōnales
 tm̄. sicut scibile refert̄ ad scientiā non
 aliqua reali relatiōe in scibile existēte
 s̄ potius qz scia refert̄ ad ipm̄ s̄m phi-
 losophū i. s̄. metha. **Sz** relatio h̄z qz
 sit res nāe ex sua cā per quas vna res
 nālē ordinē h̄z ad alterā. qui quidē or-
 do naturalis ⁊ realis est ipsis ipsa re-
 latio. vñ dextrum ⁊ sinistrum in aiali
 sunt relatiōes reales. qz psequit̄ quas-
 dā nāles h̄ntes. In colūna aut̄ sunt
 respectus rōnis tm̄ s̄m ordinē aialis
 ad ipas. ex eodē aut̄ h̄z aliqd qz sit ens
 ⁊ qz sit vnū. ⁊ iō ptingit qz ē vna rela-

tio realis tm̄ ppter vnitatez cause. s̄cē
 p̄z de equalitate. ppter vnā eniz q̄riti-
 tatē ē in vno corpe vna equalitas tm̄
 q̄uis sint respect⁹ plures: s̄m quos di-
 uersis corpib⁹ d̄z eē equale. Si aut̄ h̄z
 cēs illos respect⁹ multiplicarent̄ realr
 relatiōes in vno corpe: sequer̄ qz i vno
 eēt accidētia infinita vel indetermi-
 nata. ⁊ s̄m maḡ ē vna relatiōe magi-
 ster oium q̄s idē docet: q̄uis sint mul-
 ti respect⁹. sicutiā ē vn⁹ hō s̄m vnā rea-
 lē filiationē ē fili⁹ p̄ris sui ⁊ m̄ris sue.
 qz vna natiuitate vnā nāz ab vtroq̄
 accepit. Sequēdo ḡ h̄c rōnē videt̄ di-
 cendū qz alia sit filiatione realis i xpo:
 qua refert̄ ad p̄rem: ⁊ alia qua refert̄
 ad m̄rem. qz alia ḡnatiōe nascitur ab
 vtroq̄. ⁊ alia ē nā quā h̄z a p̄re. ⁊ alia
 quā h̄z a m̄re. s̄ alia rō iformat pactū
 h̄ enim ē vlr̄ tenendū qz nulla relatio
 dei ad creaturā realiter in deo existit:
 s̄ ē respectus rōnis tm̄. qz deus ē supra
 cēm ordinē creature ⁊ mēsurā oīs crea-
 ture a qua depēdet omnis creatura: ⁊
 non ecōuerso: multo magis q̄ hoc cō-
 ueniāt scibili respectu scientie: in quo
 propter has cās non ē relatio realis
 ad sciam. Est aut̄ p̄siderandū qz sub-
 iectus filiationis non ē nā vel nature
 ps aliqua. Non enim dicim⁹ qz hu-
 manitas sit filia vel caput aut ocul⁹.
 In xpo aut̄ non ponim⁹ nisi vnū sup-
 positū ⁊ vnā ipostasim: sicut ⁊ vnā
 personam: qd̄ est suppositū eternū: in
 quo nulla relatio realis ad creaturā
 esse potest: vt iā dictū est. vñ relinquit̄
 qz filiatione qua xps refert̄ ad matrem

ē respectu rōnis tm̄. nec ppter h̄ sequit̄
 q̄ nō sit realiter fili⁹ v̄ginis. sic enīz de⁹
 realit̄ ē dñs ppter realē potētiā q̄ p̄tinet
 creaturā: sic realit̄ ē fili⁹ v̄ginis pp̄ rea-
 lē nāz quā accepit a m̄re. Si aut̄ eēt
 in x̄po plura supposita: oportet ponē
 in x̄po duas filiationes: s̄ h̄ reputo er-
 roneuz: et in p̄cilijs inuēit̄ dānatū. vñ
 dico q̄ in x̄po ē vna relatio realis tm̄
 qua refert̄ ad p̄rem. Ad p̄mū ḡ dō
 q̄ nō negam⁹ nō eē in x̄po realē filia-
 tionē qua refert̄ ad m̄rem: qz cā rela-
 tionis deficiat. s̄ qz deficiat subm̄ talis
 relationis: cū nō sit in x̄po aliqd̄ sup-
 positū creatū vel ipostasis. Ad s̄m
 dō q̄ eo mō q̄ ille hō accepit ex tpe di-
 potētiā: eo mō accepit filiationē eter-
 nā in q̄tū. s̄ factuz ē vt vna eēt p̄sona
 dei et hoīs: vt Ambro. ibidez subdit.
 Hoc aut̄ non ē factū p̄ aliud realiter
 absolutum: vel relatiuū t̄p̄aliter inhe-
 rens filio dei: sed per solā vnionē que
 realiter existit in nā creatā. non autē
 ē realiter in ipsa p̄sona assumēte. Qd̄
 nō in p̄riū obijciē ncc̄itatē non habet
 Dicit̄ enim aliq̄ vnus qualis. ppter
 vnitatē subales subiecti: s̄ sint multe
 qualitates: vt color et sapor in pomo.

Articulus 3°.

De secūdu sic p̄cedebat. Vi-
 detur q̄ Christ⁹ i cruce mor-
 tuus non fuerit. Si enīz fuit
 mortuus: aut hoc fuit quia ipse aīam
 a corpe sep̄auit: aut propter vulnera.
 Sed non primo modo. Sic enīz seq̄-
 retur q̄ iudei x̄pm nō occidissent: sed
 q̄ ipse suū ipsius fuisset homicida: qd̄

ē incōueniēs. Et s̄m̄ nec hō mō: quia
 mors q̄ accidit ppter vulnera puenit
 hoīe ad sūmā debilitatē pueniēte: qd̄
 in x̄po nō fuit: qz clamās expirauit. ḡ
 x̄pus in cruce nullo mō mortu⁹ fuit.

Preterea nā hūana nō fuit in x̄po de-
 bilior: q̄ in alijs hoīb⁹. S̄ null⁹ alius
 hō tā cito moreret̄ ppter vulnera ma-
 nuum et pedū. Uuln⁹ aut̄ lateris fuit
 ei inefficū p̄ mortē x̄pi. ḡ i cruce mortu⁹
 nō fuit: cū nulla cā mortē ei⁹ eē videat̄.

S̄ p̄ ē qd̄ d̄r Job. 19. Qd̄ x̄ps in
 cruce pendēs inclinato capite tradidit
 spūz: mors autē p̄ sepationē aīe a cor-
 pore. ḡ x̄ps in cruce mortu⁹ fuit. R̄
 dō q̄ absq̄ omni dubio p̄fite dū ē x̄ps
 in cruce nō mortuū fuisse. S̄ ad vidē-
 dū cāz mortē ei⁹: p̄siderādū ē q̄ cū x̄ps
 fuit ver⁹ deus et hō: eius p̄tati suberat
 q̄cqd̄ p̄tinet ad hūanā nāz in x̄po: qd̄
 in alijs puris hoīb⁹ nō p̄tingit. Volū-
 tati enīz eoz nō subiacēt q̄ nālia sūt.
 Vñ h̄ cā assignat̄ quare anima x̄pi
 simul patiebāt̄ et fruebatur: quia. s̄ eo
 volēte hoc factū ē vt non fieret redun-
 dantia a superioribus viribus in infe-
 riores: nec impedirentur supiores v̄tu-
 tes a suo actu ppter passionēz inferio-
 rū: qd̄ in alijs hominib⁹ p̄tingere nō
 potest ppter nālē coniuictionē poten-
 tianū adinuicē. Et similr̄ in p̄posito ē
 dicēdū. Mors enim violēta accidit
 ex hoc q̄ nocumento illato nā cedit: et
 q̄diu nā resistē potest: tādiu mors re-
 tardatur. Unde in quibus natura est
 fortior: ex equali cā tardius moriunt̄.
 Erat aut̄ subiectū volūtati x̄pi: quod

in nā resisteret nocumēto illato, et quā
cedēt. Un̄ eo volēte nā resistit nocino
illato vsq; ad finē plus q̄ in alijs ho
minibus possit; ita q̄ in fine p̄ multā
sanguis effusione q̄si integer viribus
clamauit voce magna, et statim eo volē
te nā cessit; et tradidit spūm; ut se do
minū nāe et vite et mori; oñdēt. vñ hoc
admirās cēturio dixit: Uere hic hō fi
lius dei erat. Sic q̄ et iudei xp̄s occide
rūt nocumētū mortifex; iherētes; et tñ
ipse aiām suā posuit et tradidit spūm,
q̄a qñ voluit nā nocumēto illato tota
liter cessit. Nec tñ culpā dū ē; quasi
sui homicida. ē enī corp̄ p̄pter aiām;
et nō ecōuerso. Un̄ iūria fit aiē; cū p̄
pter nocumētū corpi illatū de corpe ex
pellit q̄ nālē appetitū aiē; s; forte non
p̄pter deprauatā volūtātē se interficiē
tis. s; si aiā in sui p̄tate h̄ret recedē a
corpe qñ velle et itē; aduēire; nō ma
ioris eēt culpe si corp̄ d̄sereret q̄ q̄ ha
bitator desierit domū. culpe tamen est
q̄ inde expellat̄ inuitus; et per hoc pa
tet responsio ad obiecta.

Inde q̄rebant̄ duo de an
gelo. Primo vtrū angelus
depēdeat a loco corpali scdm
suā eēntiā; an sit in loco s̄m opationē
tñ. 2° de motu āgeli vtrū possit mo
neri de extrēo in extrēmū sine medio.

Articulus .4°.
Dprimū sic p̄cedit. Videt̄ q̄
angelus nō sit in loco s̄m opa
tionē tñ. Prims ē enī esse q̄
opari. q̄ prius ē eē in loco q̄ opari in
loco. s; posterius nō ē q̄ prioris, ergo

operari in loco nō ē causa quare ange
lus sit in loco. Preterea duo angeli
p̄nt opari in vno loco, si q̄ angelus eēt
in loco solū p̄ operationē; seq̄retur q̄
plures angeli eēt simul in vno loco;
qd̄ reputat̄ impossibile. S; q̄. Nobi
lius nō depēdet ab ignobiliore; s; eēn
tia angeli ē nobilior q̄ loci corporeis
q̄ nō depēdet a loco corporeo. R^o dō
q̄ qualiter angelus sit in loco corporeo q̄
siderari pōt ex mō quo corp̄ ē in loco.
Est enī corp̄ in loco per cōtactū loci.
Cōtact̄ aut̄ corp̄is ē p̄ q̄ritatē dimēsi
uam q̄i angelo nō inuēit̄ cū sit incor
poreus. s; loco ei ē in eo q̄ritas v̄tual̄
Sicut q̄ corp̄ ē in loco p̄ tractū dimē
siue q̄ritatē, ita angelus ē in loco per cō
tactū v̄tutē. Si q̄s aut̄ velit v̄tutē tra
ctū opationē vocare; p̄pter h̄ q̄ opari
ē p̄pri^o effect^o v̄tutē, dicat q̄ angelus ē
in loco p̄ opationē ita tñ q̄ per opera
tionē nō intelligat̄ sola motio. s; q̄cū
q̄ vnitio qua sua v̄tute se corpi vnit p̄
sidedo vel p̄tinēdo; v̄l q̄cūq; alio mō.

Ad primum q̄ dō q̄ nihil p̄hibet
aliqd̄ eē prius simpliciter; quod non ē
prius quātum ad hoc sicut corp̄ subie
ctum ē simpliciter prius superficie; sed
nō quātum ad hoc quod est colorari,
et similiter prius simpliciter est corp̄;
q̄ tactus, tamen ē in loco per tactum
dimēsiue q̄ritatis; et similiter angelus
per cōtactum virtutis. Ad s̄m dō
q̄ si aliquid mouet̄ perfectē ab vno
motore; nō conuenit q̄ ab alio simul
immediate moueat̄, vnde ratio magis
valet ad oppositū ei^o q̄ ad p̄positum.

Articulus 5°.

Dicitur sic procedebat. Videtur quod angelus non possit moueri de extremo ad extremum quoniam praesentat medium. De enim quod mouetur prius est in mutari quam in mutatum esse. ut patet in 6. phisicorum. Sed si angelus mouetur de extremo in extremum. puta de a. in b. cum est in b. est in mutatum esse. ergo prius erat in mutari. Sed non quoniam erat in a. quia tunc nondum mouebatur. ergo quoniam erat in c. quod est medium iter. a. et b. et sic oportet quod praesentat medium. Preterea si angelus mouetur de a. in b. sine hoc praesentat medium; oportet quod corrumperet in a. et terminet in b. Sed hoc est impossibile; quia sic non esset idem angelus. ergo oportet quod praesentat medium. Sed contra: quod praesentat medium; oportet quod prius praesentat eque sibi; aut minus quam maius. ut dicitur in 6. phisicorum; et ad sensum appetit. sed non potest esse minus spatium quam angelus qui est indiuisibilis. ergo oportet quod praesentat eque; quod est locus indiuisibilis et punctualis. Infinita autem puncta sunt iter quolibet duos terminos motus. Si ergo necesse esset quod angelus in suo motu praesentaret medium; oportet quod praesentaret infinita quod est impossibile. Respondeo quod angelus si vult potest moueri de vno extremo ad aliud absque hoc quod praesentat medium. et si vult potest praesentare omnia media. Cuius ratio est: quia corpus est in loco sicut praesentat ab eo. Et ideo oportet quod in mouendo sequitur loci praesentationem. ut scilicet praesentat media priusquam ad extrema loci perueniat. sed cum angelus sit in loco per praesentationem virtutis; non subditur loco; ut contentus ab eo; sed magis continet locum sua virtute supereminens in loco. Unde non habet necesse ut sequatur in suo motu

praesentationem loci; sed voluntati suae subest; quod applicet se per contactum virtutis huic loco et illi. et si vult absque medio; sicut etiam intellectus potest applicari intelligendo vni extremo. puta albo. et postea nigro indifferenter; vel cogitando vel non cogitando de medijs coloribus; quoniam corpus subiectum colori non possit moueri de albo in nigrum; nisi per media. Ad primum ergo dicitur quod philosophi et eius probatio locum habet in motu continuo. Sed motus angeli non oportet quod sit continuus; sed ipsa successio applicationum praedictarum motus eius dicitur. sicut et successio cogitationum vel affectionum dicitur motus spiritualis creature secundum augustinum. 8. super geneseos ad litteram. Ad secundum dicitur quod hoc non accidit per corruptionem angeli; aut nouam creationem; sed quia eius virtus supereminet loco. Ad illud vero quod in primum obicitur dicitur quod angelus non est in loco per praesentationem; sed per applicationem suae virtutis ad locum; que quidem potest esse indifferenter et ad locum diuisibilem et indiuisibilem. Unde potest continue moueri; sicut aliquid in loco diuisibili existens continue intercipiendo spatium. secundum vero quod in loco indiuisibili est; non potest eius motus esse continuus nec pertransire omnia media.

Unde querebat de homine. et primo

quatum ad bonum nature

Secundo quatum ad bonum gratie.

Tertio quatum ad bonum glorie. Circa primum querebatur tria. Primo de unione anime ad corpus. utrum scilicet anima adueniente corpori corrumpantur cetera

forme que prius inerāt ⁊ sbales ⁊ ac-
cidētales, 2° de ptate liberi arbitrij,
vix. s. hō absq̄ grā possit se ad grāz
preparare, 3° de dilectione nāli, vtrū
s. homo in statu innocētie dilexit deū
plus q̄ omnia ⁊ supra seipsum,

Articulus. 6°.

Primum sic pcedebatur, Vi-
detur q̄ per aduentū aīe nō
excludantur oēs forme q̄ pri-
us inerāt. Dicit enī gen. i. Formauit
deus hoīez de limo terre ⁊ inspirauit
ī faciē eius spiraculū vite. Frustra at
formasset corpus si ispirādo aīaz for-
ma quā formādo ī diderat excluderet.
Nō q̄ adueniēte aīa tollūtur oēs for-
me pcedētes. Preterea necesse ē q̄
aīa sit in corpore formato ⁊ disposito
multis dispōibuf. Si q̄ adueniēs aīa
oēs pcedētes formas ⁊ dispōes amo-
uit, sequit̄ q̄ in istāti aīa totū corpus
formet, qd̄ videt̄ esse solius dei. Pre-
terea aīa non ē nisi in corpore mixto,
Sed mixtio elemētōrū nō fit solū s̄
mām: s̄ ēt fm formas alioquin esset
corruptio. q̄ aīa non excludit omnes
formas in mām inuentas. Preterea
aīa est pfectio. Perfectionis aut̄ non
ē corrūpere s̄ p̄ficere. Nō q̄ adueni-
ens corpori corrūpit formas p̄xites

Sed contra. Omnis forma adue-
niens ex̄iti in actu est forma acciden-
talis. Forma enim sbalis facit eē
actu simpliciter. Sed si anima adue-
niens non destrueret p̄xistētes for-
mas s̄ eis superadderetur, sequeretur
q̄ adueniret ex̄iti in actu; q̄ quelibz

forma cum sit actus facit̄ esse in actu
ergo aīa adueniens excludit formas
p̄xites. R. dō q̄ impossibile est in
vno ⁊ eodem esse plures formas sub-
stantiales ⁊ hoc ideo quia ab eodem
bzres esse ⁊ vnitatē. Manifestum ē
aut̄ q̄ res bz esse per formā. Unde ⁊
per formā res bz vnitatē, ⁊ p̄pter hoc
vbicūq̄ ē multitudo formarū: non est
vnū simpliciter sicut hō albus non ē
vnū simpliciter nec animal bipes eēt
vnū simpliciter si ab alio esset aīal ⁊
ab alio bipes, vt p̄bus dicit. Sed sciē-
dū ē q̄ forme sbales se habēt adiucē
sicut numeri, vt dicitur in 8. metha.
vel etiam sicut figure vt de partibus
anime dicit p̄bus in 2. de anima. Sē-
per enim maior numerus ⁊ vel figura
virtute continet in se minorem: sicut
quinarium quaternarium ⁊ pentago-
nus tetragonū. Et similiter perfecti-
or forma virtute continet in se imper-
fectiorem; vt maxime in animalibus
p̄z. Anima enī intellectiua bz virtu-
tem vt conferat corpori hūano. q̄cqd̄
confert sensitiua in brutis ⁊ similiter
sensitiua facit̄ ī aīalibus quicquid nu-
tritiua in plantis, ⁊ adhuc āplius, fru-
stra ergo eēt in homine alia anima
sensitiua p̄ter intellectiua; ex quo ani-
ma intellectiua virtute continet sensi-
tiuam ⁊ adhuc amplius: sicut frustra
adderetur quaternarius posito quina-
rio. Et eadem rō est de omnibus for-
mis sbalibus vsq̄ ad mām primā; ita q̄
non est in homine diuersas
formas sbales iuenire s̄ solū fm rōez

sicut consideramus eum ut viventem
 per animam nutritivam; et ut sentientes per
 animam sensitivam; et sic de alijs. **M**anifestū ē autē quod semper adveniēte forma
 perfecta tollitur forma imperfecta: sicut ē
 adveniēte figura pentagoni tollit
 figura quadrati. vñ dico quod adveniēte
 anima humana tollitur forma sballis quā
 prius inerat, alioquin generatio eēt sine cor-
 ruptione alterius, quod est impossibile.
 Forme vero accidentales que prius inerat
 disponētes ad animam corrumpuntur quod
 non per se sed per accidēs ad corruptionē sub-
 iecti, vñ manēt eedē species, sed non eedē nu-
 mero, sicut ē contingit circa dispoēs for-
 maz elementariū, quā primitus materie
 advenire appent. **A**d primū igitur dō
 quod secundum Basilium spiraculū vite dō ibi
 grā facti spūs, et sic obiectio cessat. Si
 autē ut aug. dicit spiraculū vite sit ipsa
 anima, non oportebit dicere quod alia forma
 formatū sit corpus hoīs de limo terrē;
 quod ipso spiraculo vite divinitus inspira-
 to, non enim illa formatio tpe pcessit inspi-
 rationē, nisi forte velim⁹ dicere illā for-
 mationē referri ad dispoēs accidentales,
 puta figurā et alia huiusmodi, quā quodam
 rationis ordine pntelliguntur in corpe ante
 animam intellectuā, sicut māles dispoēs
 quibus tñ pntelligitur ipsa anima intellecti-
 va, non inquantū ē intellectiva, sed inquantū
 pntet in se virtutē aliquā de imperfectioribus
 formis. **A**d secundū dō quod anima cum advenit
 corpi non facit eē corpus effectivē, sed for-
 maliter tantum. Effectivē autē facit corp⁹
 eē illud quod dat corpi formā ut pfi-
 ciēs, ut disponēs autem illud quod pre-

opatur ad formā, paulatim autē et ordine
 quodam inducēdo mām ad propinquiores
 formā aut dispoēm, quāto enim propin-
 quior fuerit forma aut dispo tāto minor
 ē resistentia ad introductionē forme et
 dispoīs cōplete. Facilius enim fit ignis
 ex aerē quā ex aqua, quāvis utraq; forma
 immediate assit materie. **A**d tertium
 dō quod Avicēna posuit formas elemē-
 toz actu remanere in mixto, quod non pot
 eē quod forme elemētoz non pnt eē vna
 parte materie simul, et sic oportet quod sint in di-
 versis materie partibus quā distinguunt
 secundum dimensionē quantitatis divisionem, et
 sic oportebit quod vel plura corpora sint si-
 mul, vel quod non sit mixtio vna totū ad to-
 tū, sed mixtio ad sensū secundum minima in se
 seposita. **A**verrois autē in 3. li. de ce-
 lo dicit, quod forme elemētoz sunt medie
 iter formas accidentales et sballis, et quod
 recipiunt magis et minus, et sic formis ele-
 mētoz remissis et quodammodo ad medi-
 um redactis quodammodo fit mixtio. **S**ed
 hoc ē minus possibile quā primū, nam for-
 ma sballis ē terminus quod ē esse specifi-
 ci vnde ē indivisibili ē ratio forme, sicut ratio
 numeri et figure, nec ē possibile ut itē
 datur vel remittat. **S**ed oīs additō vel
 subtractio facit aliā spēm. **E**t idē aliter
 dō secundum philosophum in 1. de generatōe, quod forme mi-
 scibilitū non manēt in mixto actu, sed vir-
 tute, puta, si virtus forme sballis manet in
 quantitate elemētari lz remissa et quasi me-
 diū redacta, quantitas enim elemētariis agit
 in virtute forme sballis, alioquin actio quā ē
 per calorem ignis non tñaret ad formā sba-
 le. **A**d 4. dō quod anima cum sit forma ē quod

perfectio quaedam particularis. non autem vltima. et ideo ea adueniente sic aliquid perficitur ut tamen aliquid corrumpatur.

Articulus. 79.

De hoc sic procedebat. Videtur quod
 a homo absque gratia per solam naturalem arbitrii libertatem possit se ad gratiam preparare. quod videtur de puer. 16. Homo est preparare animam. Hoc autem dicitur esse alicuius quod est in eius potestate constitutum. quod in potestate hominis constitutum est quod possit se ad gratiam preparare. Non igitur indiget ad hoc auxilio gratie. Preterea Anselmus dicit in libro de casu diaboli quod non ideo aliquis caret gratia quod deus non vult dare; sed quod ipse non vult accipere. Si igitur velle accipere possit accipere. Potest igitur si vult se ad gratiam preparare absque exteriori auxilio. Sed dicebat quod homo indiget in hoc auxilio gratie quantum ad exteriori mouetur. Sed non potest moueri ad conversionem non solum ex bonis; sed etiam ex peccatis. sicut si aliquis videat aliquem enormiter peccantem; et ex horrore peccati ad deum convertitur. sed peccatum non est a deo. igitur absque dei operatio potest se homo ad gratiam preparare. Sed non. Per hoc ad gratiam preparamur quod ad deum convertimur. sed ad hoc indigemus auxilio diuine gratie. Dicit enim tunc. 4. Conuertere nos domine ad te et reuertemur. igitur homo indiget auxilio gratie diuine ad hoc quod se ad gratiam preparet. Preterea ad nihilum non potest homo se preparare nisi cogitando. sed ad hoc ipsum indiget homo auxilio gratie. Dicit enim 2. ad cor. 3. Non sufficientes sumus cogitare aliquid a nobis; quasi ex nobis. igitur indigemus auxilio diuine gratie; ad hoc quod nos ad gratiam prepara-

remus. Respondeo quod in hac questione cauendum est error Pelagii qui posuit quod per liberum arbitrium homo poterat adimplere legem et vitam eternam mereri. nec indigebat auxilio diuino nisi quantum ad hoc quod sciret quod facere deberet secundum illud psalmi. Doce me facere voluntatem tuam. Sed quod hoc nimis parum videbat; ut solam scientiam habemus a deo. charitatem autem quam precepta legis implere habemus a nobis. ideo postmodum pelagiani posuerunt; quod initium boni operis est homo ex seipso; dum consentit fidei per liberum arbitrium. sed consummatio est homo a deo. preparatio autem ad initium boni operis pertinet. Tunc ad errorem pelagianum pertinet dicere quod homo possit se ad gratiam preparare absque auxilio diuine gratie. et est contra apostolum; qui dicit ad philippos. 1. Qui cepit in nobis opus bonum; ipse perficiet. Dicendum est igitur quod homo indiget auxilio gratie non solum ad merendum sed etiam ad hoc quod se ad gratiam preparet. aliter tamen et aliter. Nam meretur homo per actum virtutis; cum non solum bonum agit; sed bene ad quod requiritur habitus. ut dicitur in 2. eth. Et ideo ad merendum requiritur habitualis gratia. Sed ad hoc quod homo preparet se ad habitum consequendum non indiget alio habitu. quod sic est procedere in infinitum. Indiget autem diuino auxilio non solum quantum ad exteriora mouentia. puta. si ex diuina prudentia parantur homini occasiones salutis. puta predicationes; exempla et interdum egritudines et flagella. sed etiam quantum ad interiorum motum. prout deus cor hominis interiorius mouet ad bonum; secundum illud per uerborum. 19. Cor regum in manu dei et quocumque voluerit vertet illud. et quod

hoc necessarium sit pbat pbs i qda. c. de
 boa fortuna. Ho em agit volutate. vo
 luntate aut pncipiū ē electio ⁊ electōis
 pncipiū. Si aut qrat qliter pncipiū
 cipiāt nō pōt dici q ex cōsilio pncipiū
 incepit: q sic eēt in ifinitū pcedē. Un
 opz aliqd exterius pncipiū eē qd mo
 ueat mētē hūanā ad pncipiū de agē
 dis. Hoc aut opz eē aliqd melius hu
 mana mētē. nō ē corpus celeste: qd
 ē ifra itellectualē virtutē. s deus: vt pbs
 ibidē cōcludit. Sicut g oīs motus in
 ferioz cozpoz q nō semp mouent pncipiū
 ē motus celi. ita oīm motū in
 terioz mētū pncipiū ē a deo mouete
 Sicut g nullus pōt se ad grām ppa
 rare: nec aliqd bōi facē nisi p dīnum
 auxiliū. Ad pncipiū g dō q p hoc q
 hoīs ē se ad grām pparare plibez ar
 bitriū nō excluditur necessitas auxiliij
 diuini: sicut nec p hoc q ignis ē cale
 facere: excludit necessitas celestis mo
 tus. Ad fm dō q deus mouet oīa
 fm modū coz. ⁊ iō dīna motio a qui
 busdā pncipiāt cū necessitate. a natu
 ra aut rōnali cū libertate. ppter h q
 virtus rōnalis se hz ad opposita. ⁊ iō
 sic deus mouet mētē hūanā ad bonuz
 qd tamē potest huic motiōi resistere.
 ⁊ sic ex deo est vt hō se ad grāz ppa
 ret. s q grā careat non habet causā a
 deo: sed ab homie fm illud Osee. 13.
 Perditio tua ex te israel. tantūmō ex
 me auxiliū tuum. Ad tertiū dicē
 dum q hz peccatū nō sit a deo: tamē de
 us peccatum quandoqz ordinat ad h:
 vt sit alicui salutis occasio.

Articulus. 8.

De tertiū sic pcedit. Un q p
 a mus hōi statu inocētie n di
 lexit deū sup oīa ⁊ plus q se
 ipm. Sic em diligē deū merito: us ē
 maxie. Sed pncipiū hō in statu illo nō
 hūit vnde possit pficere p meritū: vt
 dī. 24. di. secūdi lib. sniaz. g pncipiū
 hōi statu illo nō dilexit deū plus q se
 ipm ⁊ sup oīa. Preterea sic diligere
 deū est maxia pparatio mētis hūane ad
 grām cōsequēdā. Primum aut hō in
 statu illo ponit grām nō hūisse: s so
 la nālia. g nō dilexit deū plus q se
 ipm ⁊ sup oīa. Preterea nā i se recurua ē
 q. s. oīa q amat retorquet ad se. S3 p
 pter qd vnūqz tale ⁊ illd magis. g
 nāi dilectiōe plus diligebat seipm:
 q deū. Nō g diligebat deū sup oīa.
 S3 si nō diligebat deū plus q se
 ipm. aut g minus se: aut eqliter sibi. ⁊
 vtrozqz mō sequit q seipo hō frueret:
 dū se nō referret i deū. Frui aut seipo
 iducit puersitatē pcti: vt aug. dic. g p
 ncipiū hōi statu inocētie iā erat puerl
 p pccm. qd est ipossibile. Sequitur g vt
 diligēt deū sup oīa. R. dō q si hō
 fuit factus in grā: vt ex verbis Basi
 lij ⁊ Aug. hri potest: qstio ista locum
 non hz. Manifestuz ē em q exis in
 grā per charitatē diligit deū supra se
 ipm: s quia possibile fuit deo vt hoiez
 faceret: in puris nālibus vtile ē pncipiū
 re ad quantum se dilectio nālis extē
 dere possit. Dixerūt g quidā q hō vl
 angelus in puris naturalibus exis
 diligit deū plus q seipsum naturalē

dilectionē sūm amorē cōcupiscētie: q̄a
 .s. bono dīno magis frui desiderat tā
 q̄ maiori ⁊ suauiori. s. sūm amorē ami
 citie nālīter hō plus diligit seipm q̄
 deū. Est enī amor cōcupiscētie q̄ dici
 mur amare illud q̄ volumus vti: vel
 frui: sicut vinū vel aliqd̄ hī. Amor
 autē amicitie ē q̄ dicimur amare ami
 cū cui volum⁹ bonū. Sed ista positio
 stare nō pōt. dilectio enī nālī ē q̄dā
 nālī incliatio indita: nāe a deo. nihil
 autē nālī ē puerū. Impossibile ē q̄
 aliq̄ nālī incliatio vel dilectio sit p
 uersa. p̄uersa autē dilectio ē vt aliquis
 dilectioe aicitie diligit plus se q̄ deū
 Nō pōt q̄ talis dilectio eē naturalis
 Dicēdū ē q̄ diligit deū sup̄ oīa pl⁹
 q̄ seipmē nālī nō solū angelo ⁊ hōi:
 s. etiā cuiuslibet creature: s. q̄ pōt ama
 re aut sensibiliter aut nālīter. Incli
 nationes enī nālīes maxime p̄gnosci
 p̄nt in his q̄ nālīter agunt absq̄ rō
 nis deliberatiōe. Sic enī agit vnum
 qd̄q̄ ī nā sicut aptū natū ē agi. Vi
 deamus autē q̄ vnaq̄q̄ ps nālī qdāz
 incliatiōe opat̄ ad bonū totū: etiā cū
 piculo aut detrimēto p̄po: vt p̄: cū ali
 q̄s manū expōit gladio ad defensiōez
 capi: ex q̄ depēdet salus totius corpis
 Tū nālī ē vt q̄libet ps suo mō plus
 amet totū q̄ seipm. Tū ⁊ sūm hāc nālī
 le incliatiōe: ⁊ sūm polliticā virtutem
 bonus ciuis mortē piculo se expōit p
 bono cōi. Manifestū ē autē q̄ de⁹ ē bo
 nū cōe totū vniuersū ⁊ oīuz p̄tū e⁹. vñ
 q̄z creatura suo mō nālī pl⁹ amat deū
 q̄ seipaz. Insensibilis qdē nālī. bruta

no aīalia s̄siriue. creatura no rōnal p̄
 tellectuale amorē q̄ dilectō dī. Ad
 p̄mū q̄ dō q̄ diligit deū vt ē p̄ncipiuz
 totū eē ad nālī dilectionē p̄tiet. Sed
 diligit deū putē obm̄ b̄titudis ē q̄tū
 te dilectiois ī q̄ meritū p̄sistit. nec tū
 necriū ē vt ī hac sustieam⁹ sūmaz ma
 gistri dicētis. q̄ hō ī p̄mo statu n̄ ha
 buit grām p̄ quā mereri posset. Ad
 sūm dō q̄ nālī dilectioe q̄ deus super
 oīa nālī diligit pōt aliq̄s mag⁹ ⁊ mi
 nus vti. ⁊ quādo ī sūmo fuerit tūc ē sū
 ma p̄paratio ad grām h̄ndāz. Ad
 tertū dicēdū q̄ incliatio rei nālī ē
 ad duo. s. ad moueri ⁊ ad agē. illa autē
 incliatio nāe q̄ ē ad moueri in seipsa
 recurua ē. sicut ignis mouet surū p̄
 sui p̄seruationē. s. illa incliatio nāe: q̄
 ē ad agere nō ē recurua ī seipsa. nō enī
 ignis agit ad ḡnandū ignē p̄pter se
 ipsum: s. p̄ bonū generati: qd̄ est for
 ma eius. ⁊ vltērius p̄ bonū cōe qd̄ ē
 p̄seruatio sp̄ei. vñ p̄ q̄ nō vltē verū ē:
 q̄ oīs dilectio nālī sit in se recurua.

Inde querebatur de his: q̄

o p̄tinet ad bonū gr̄e. Et p̄
 mo de his q̄ p̄tinet ad ipsum
 bonū gr̄e. Secūdo de his: q̄ p̄tinet
 ad malū culpe quod ei opponitur.
 Circa bonū gratie querebat̄. Pri
 mo quidē de eo quod p̄tinet ad om
 nes. Secūdo de eo quod p̄tinet ad
 clericos. Tertio de eo quod p̄tinet
 ad religiosos. Circa ea vero que ad
 omnes p̄tinet querebat̄ de duabus p
 tibus penitētie. Primo de cōtritiōe:
 vtrum scilicet contritus teneat̄ velle

magis eē in inferno q̄ peccare. **Secundo de confessione.**

Articulus .9°.

D primum sic pcedebat. **U**idetur q̄ contritus non dbeat magis velle esse in inferno; q̄ peccare. Pena enī inferni est eterna & irremediabilis. De peccato autē pōt liberari per pñiaz. q̄ magis debet velle peccare q̄ in inferno eē. Preterea pena inferni includit culpas. vna enī d̄ p̄is īferni ē n̄mis; id est cōscie remorsus de culpa. Culpa autē nō includit penā inferni. q̄ magis ē eligenda culpa q̄ pena inferni. Sed q̄ est qd̄ Ansel. dicit in libro de similitudinibus. q̄ aliq̄s d̄bet magis eligere eē in inferno sine culpa; q̄ in paradiso cū culpa. qz innocēs in īferno nō sentirēt penā; & peccator in paradiso n̄ gauderet de gloria. **R^o** dō q̄ contrit̄ tenetur in gnāli velle pati magis quā cumq̄ penā q̄ peccare. & hoc iō; quia cōtritio non pōt esse sine charitate p̄ quā oīa dimittunt̄ peccata. Ex charitate enim plus hō diligit deū q̄ seip̄z peccare autē est facere cōtra deum. puniri autem ē a liq̄o pati cōtra seip̄z. Unde charitas hoc requirit vt quālibet penāz hō contritus p̄ligat culpe. Sed in spāli descēdere ad hāc penāz vel ad illā non tenetur; q̄nimo stulte faceret si quis seip̄m vel aliū sollicitaret sup̄ hi^o particularibus penis. **Q**uāi festū ē. n. q̄ sic delcābilia pl^o mouēt ī particulari cōsiderata q̄ incōmuni. ita terribilia plus terrēt si in particulari

considerentur. & aliqui sunt q̄ minori tentatiōe nō cadunt; qui forte maiori caderēt; sicut aliq̄s audiēs adulterius nō incitat̄ ad libidinē; sed si p̄ cōsiderationē descendit ad singulas illecebras maḡ moueret. Et imiliter aliq̄s nō refugēt pati mortē p̄ x̄po. s̄ si descēderet ad p̄siderandum singulas penas magis retraheretur. Et ideo descendere in talibus ad singula est inducere hoīem in tērationē & p̄bere occasionē peccandi. **A**d p̄mū ergo dō q̄ culpa etiam mortalis de se perpetua ē; sed ex sola dei misericordia remediū h̄z. Preterea plus p̄ponderat bonū diuinū contra quod agit culpa bono nature create; cui opponitur pena q̄ p̄petuitas pene tēporalitati culpe. **A**d secūdū dō q̄ remorsus p̄sciētie nō ē culpa; s̄ cōsequēs ad culpā; & posset eē sine culpa. vt in eo q̄ h̄z cōsciētiā erratē de p̄terito cōmisso; sicut si aliq̄s credat aliqd̄ a se p̄us cōmissum eē illicitum qd̄ tamē licitū erat & ipse dū faceret licitum reputabat.

Einde circa cōfessionē querēbantur tria. **P**rimo vt̄z sufficiat q̄ aliq̄s scripto confiteatur; an oportet q̄ cōfiteat̄ v̄bo. **S**ecūdo an aliq̄s teneat̄ statū p̄fiteri habita oportunitate. vel possit expectare vsq̄ ad quadragesimāz. **T**ertio vt̄rum presbyter parochialis debeat credere suo parochiano dicenti se alteri confessum; & dare ei eucharistiam vel non.

Articulus .10°.

D hū sic pcedebat. **V**idet
a q̄ sufficiat si aliq̄s cōfiteatur
 scripto. Confessio enī requirit
 ad māifestationē peccati. s̄ pccā mā-
 nifestari pōt scripto sicut ⁊ v̄bo. ⁊ suf-
 ficat si cōfiteat̄ scripto. **S**ed ⁊ ē: qđ
 d̄ rō. io. **O**re cōfessio fit ad salutem.
R⁰ d̄ qđ p̄fessio ē qđdā sac̄rale. sic
 enī i baptismo requirit̄ aliqđ ex pte mi-
 nistri. i. vt abluat̄ v̄ba pferat; ⁊ ali-
 qđ ex pte suscipiētis sac̄m vt. s. intē-
 dat ⁊ abluat̄. ita i sac̄o p̄nie ex pte sa-
 cerdot̄: requirit̄ qđ abluat̄ s̄b aliq̄ forma
 v̄borū. Ex pte nō penitētis requiritur
 qđ se clamibus ecclesie subiiciat pecca-
 a sua p confessionez manifestans. de
 necessitate ergo sac̄ri ē qđ sua peccata
 māifestat; ⁊ cōtra hoc nullus dispen-
 sare posset; sicut nec cōtra baptismum
Sed qđ fiat manifestatio verbo non
 est de necessitate sacramēti; alioquin
 nulla necessitate posset aliter aliquis
 effectum huius sacramēti percipere
 nisi ore confitendo. qđ patet eē falsū.
Nam mutis vel quibuscūq̄ qui v̄bo
 cōfiteri nō possunt; sufficit scripto vel
 nutibus cōfiteri. **N**ulla autē necessita-
 te pōt aliquis baptizari nisi aqua p
 pter hoc qđ aqua ē de necessitate sacra-
 mēti. **S**ed ex institutiōe ecclesie tenet̄
 hō qui potest vt v̄bo cōfiteatur. nō so-
 lum ppter hoc vt ore confitēs confitē-
 do magis erubescat. vt qui ore peccat
 ore purgetur. sed etiā semp in omnib⁹
 sacramentis accipitur id cuius est cō-
 muniō vsus; sicut in sacramentali ab-
 lutione baptismi accipitur aqua qua

hoies cuius vtunt̄ ad abluenduz; ⁊ in
 eucharistia p̄nis qui ē cōmuniōz cibus
 vnde ⁊ in māifestatiōe peccatorū que-
 nit vt i v̄bis q̄bus hoies cuius ⁊ exp̄sū-
 us suos cōceptus significare cōsueue-
 runt. **E**t attendēduz est qđ in hoc sac̄o
 nō imp̄nit̄ character; sed solū cōfertur
 gr̄a ad remissionē peccati; quā remis-
 sionē nullus cōsequitur peccādo. **P**ec-
 cat autē qđ ordinationē ecclesie p̄termi-
 tit. vnde in baptismo qđ seruat ea que
 sunt d̄ necessitate sacramēti p̄termi-
 tens statuta ecclesie cōsequitur cara-
 cterem sacramēti; sed nō sacramenti
 effectum. hic autē nihil consequitur.
Rōnes autē que ad vtrancūq̄ partē in-
 ducūtur nō multum cogunt. naz neq̄
 manifestatio ita exp̄elle potest fieri
 scripto sicut verbo. neq̄ qđ d̄ ore cō-
 fessio fit ad salutē; intelligit̄ de cōfes-
 sione peccatorū; sed de p̄fessioe fidei.

Articulus. xi.

D hū sic pceditur. **V**idet̄ qđ
a aliquis possit differre p̄fessi-
 onē vsq̄ ad quadragesimaz.
 quicūq̄ enī seruat p̄ceptū ecclie nō
 delinquit s̄ ecclia statuit qđ semel in
 āno hoies p̄pria peccata p̄fiteantur. ⁊
 si aliq̄s expectat vsq̄ ad terminū ab
 ecclia p̄stitutū nō peccat. **P**reterea
 baptismus ē sac̄m necessitatis sicut ⁊
 p̄nia s̄ cathecumini nō peccat si diffe-
 rat baptismū vsq̄ ad sabbatū sac̄tū. ⁊
 pari rōne nec p̄ritus peccat si differat
 p̄fessionem vsq̄ ad quadragesimam.
Preterea maioris necessitatis est
 contritio q̄ confessio. **S**ed confessio

sine contritione non valet ad salutem. Contritio autem sine confessione potest in aliquo casu valere. Si ille qui est in peccato non tenetur statim prout contritione que delect peccatum: alioquin peccator per singula momenta peccaret. Sed nec contritio tenet statim confiteri ita quod peccet si secus agat. Sed contra. Magis est subueniendum morbo spirituali quam morbo corporali. Sed alius subiectus morbo corporali periculo se committet nisi remedium medicine quereret quanto cito possit: et ex negligentia peccaret. Multo ergo magis peccat qui differt remedium confessionis adhibere quam spiritualis morbus peccati. Respondeo quod laudabile est quod peccator quanto cito modo potest peccatum suum confiteatur: quia per sacramentum penitentiae conferuntur gratia que hominibus reddit magis firmum ad resistendum peccato. Quidam autem dixerunt quod tenet confiteri quanto cito oportunitas confitendi se obrulerit: ita quod si differat peccat. Sed hoc est contra rationem precepti affirmatiui: quod hoc obliget semper: non tamen obligat ad semper: sed per loco et tempore. Tempus autem implendi preceptum de confessione videtur quando imminet aliquis casus in quo necesse est homini quod sit confessus: puta si imminet ei morbus: articulus vel necessitas accipiendi eucharistiam: aut sacrum ordinem: vel aliquid huiusmodi. ad quod opus hominem per confessionem purgatum preparari. unde si aliquid horum imminet: et alius confiteri pretermittat: peccat: dummodo debita oportunitas assit. et quod ex precepto ecclesie omnes fideles tenentur saltem semel in anno in festo pasche precipue sacri communionem accipere. id est ecclesia ordinauit ut semel in anno quando imminet tempus accipiendi eucharistiam: omnes fide-

les confiteantur. Dico ergo quod differre confessionem usque ad hoc tempus per se loquendo licitum est sed per accidens potest fieri illicitum: puta si imminet aliquis articulus in quo confessio requiritur. Vel si alius propter preceptum confessionem differat. et si per accidens possit equalis dilatio meritoria. si ad hoc differret ut prudentiori confiteretur: vel deuotius propter sacrum tempus. primas ergo rationes procedunt. Ad illud vero quod in principio obijcit dicitur quod morbus corporalis nisi per medicine remedium extinguitur: semper inalescit in peccatum: nisi forte etiam virtute nature fuerit extinctus. morbus autem peccati extinguitur per contritionem. unde non est simile.

Articulus .i.z.

De tertio sic procedit. Videtur quod sacerdos proximalis non debeat credere suo subdito dicenti se alteri esse confessum: ut propter hoc ei eucharistiam det. Frequenter enim ipsa confessione alii coteruntur: qui prius contritionem fuerunt. Sed sacerdos debet subditum suum quantum potest ad bonum inducere. ergo videtur quod omnino ab eo expectare debeat quod sibi confiteatur. Preterea per 21. dicitur pastori ecclesie. diligenter agnosce vultum pecoris tui. Sed hoc nullo modo melius potest quam per confessionem. ergo debet ab eo exigere quod sibi confiteatur. Sed contra. Si sibi confiteretur posset dicere: que vellet: et crederetur ei. ergo etiam de hoc sibi debet credi quod sit confessus. Respondeo dicendum quod in foro iudiciali creditur homini se: sed non pro se. In foro autem penitentiae creditur homini pro se et contra se. Est ergo distinguendum quod dupliciter sit impedimentum

quo aliq̄s a p̄ceptione eucharistie im-
pediat̄. si n̄ sit impedimētū ad forum
iudiciale ptinēs: puta excoīcatio: n̄ te-
netur sacerdos suo subdito credē: quē
excoīcatum nouit: nisi ei de absolu-
tione p̄ster. Si aut̄ sit impedimētum
qd̄ ad for̄ p̄nie ptineat̄. s. p̄cām: tenet̄
ei credē: et iniuste agit: si teneget eu-
charistiā ei q̄ p̄hibet se p̄fessū et abso-
lutū ab eo q̄ absolue potuit: v̄l aucto-
ritate ap̄lica: v̄l auctoritate ep̄i. Ad
p̄mū ḡ d̄ q̄ illd̄ bonū qd̄ in p̄fessioe
hoīes p̄sequunt̄ iā p̄secut̄ ē ille q̄ cō-
fessum se dicit: si v̄x dicit. Si aut̄
falsū dicit pari rōne posset falsū dicē
p̄fiteō nec p̄t aliq̄s alicui⁹ hominis
auctoritate cōpelli ad p̄fiteō p̄cām:
qd̄ alteri cōfessus ē q̄ absolue potuit:
q̄a sicut iā d̄c̄m ē: p̄fessio p̄cōz qd̄dā
sac̄rale ē diuino impio subiacēs: non
hūano. Ad s̄m d̄ q̄ sp̄ual̄ pastor
vultū pecoris sui d̄ diligēter agnosce
p̄siderādo exterius vitā eius. s̄ p̄ mo-
dū p̄fessionis nō p̄t diligēter scrutari
sed op̄z q̄ credat ea que sibi a suo sub-
dito dicantur.

Einde q̄rebant̄ duo de his:
o q̄ ptinet̄ ad clericos. Et p̄
de officio ecclie: vtrū ille q̄ ē
p̄bēdatus in duabus ecclesijs in die q̄
diuersū officii sit in vtraq̄ ecclia de-
beat vtrūq̄ officii dicere. 2° d̄ stu-
dio theologie vtrū aliq̄s teneatur di-
mittē studiū theologie: etiā si sit apt⁹
ad alios docendum: ad hoc q̄ inten-
dat saluti animarum.

Articulus .13°

D̄p̄mū sic p̄cedebat̄. U^o
a q̄ aliq̄s i t̄li cāu d̄beat vtrū
q̄ officii dicē. Q̄nus. n̄ d̄z
r̄ndē emolumēto. Ille ḡ q̄ h̄z emolu-
mētuz p̄bēde in duab⁹ ecclijs: d̄z onus
sufferre vtriusq̄: vt. s. vtriusq̄ ecclie
officiū dicat. P̄terea instū eē videt̄
vt si h̄z mai⁹ emolumētū ab vna ecclie
in qua forte cātat̄ p̄lix⁹ officii: q̄
etiā mai⁹ on⁹ subeat p̄lix⁹ officii dicē
do. Nō ḡ ad eū p̄t electio. s̄ v̄l d̄z
vtrūq̄ dicē: vel d̄z dicē officii ecclie:
in qua h̄z pingui⁹ b̄nificiū. Sed in p̄-
riū inducebat̄ p̄suetudo. R̄. d̄ q̄
supposito q̄ aliq̄s licite sit p̄bēdatus
in duab⁹ ecclijs. s̄ ex disp̄satiōe: p̄side-
rādū ē q̄ ille q̄ in aliqua ecclia p̄ben-
dā accepit duob⁹ obligat̄. s̄. d̄o vt ei de-
bitas laudes exoluat p̄ ei⁹ b̄nificijs: et
ecclie de qua accipit sup̄. Ea nō que
ad eccliaz ptinet̄ subiacēt disp̄satiōi
p̄lator̄ ecclie. et iō h̄ d̄bitū qd̄ d̄z ecclie
d̄z exolue s̄m q̄ statutū ē: vel p̄ seipm
si sit p̄bēda q̄ req̄rat residētiā: vel per
vicariū: si h̄ sufficiat s̄m ecclie status:
ac p̄suetudinē. S̄z debitū qd̄ d̄z deo p̄
seipm d̄z exolue nō refert aut̄ q̄p̄tū ad
deū q̄b⁹ psalmis et immis deuz laudet
vtputa vtrū dicat in vespis. Dixit do-
min⁹. vel Laudate pueri d̄nz: nisi q̄
tū ad h̄ q̄ h̄o d̄z seq̄ maior̄ traditōes
et q̄a laudes deo d̄z q̄si vn⁹ h̄o: sufficit
q̄ semel officii dicat s̄m p̄suetudinē
alicui⁹ eccliarū quaz ē clericus. S̄z
de electiōe officij rōnabiliter videtur
q̄ debeat dicē officii illi⁹ ecclie in
qua maiores gradū h̄z. puta si in vna

fit decanus: et in alia simplex canonicus dicitur officium ecclesie in qua est decanus. Quod si in utraque ecclesia fuerit simplex canonicus: dicitur officium dignioris ecclesie: quoniam forte in minori ecclesia beatus opulentior prebenda: quoniam temporalia nullius momenti sunt spiritualibus comparata. Si vero ambe ecclesie sint equalis dignitas: potest eligere quodcumque officium magis voluerit: si fuerit ab utraque ecclesia absens. Si autem fuerit in aliqua earum presentis: dicitur se conformare illis cum quibus conversatur: et per hoc permissio ad obiecta.

Articulus .i.4.

De secundo sic procedebat. videtur quod aliquis qui potest salutem animarum curam impedere peccet: si circa studium tempus occupat. Dicitur enim gal. vlt. Dum tempus habemus opemur bonum. nulla etiam est gravior iactura quam temporis. Non dicitur ergo aliquis totum tempus in studio expendere: differens salutem animarum curam impedere. Preterea perfecti tenentur ad id quod melius est. Sed religiosi sunt perfecti. ergo maxime religiosi debent dimittere studium ut salutem animarum insistant. Preterea peius est errare in via mortis quam in via pedum. Sed plures tenentur reuocare suum subditum: si videat eum errare in via pedum. ergo multo magis tenetur eum reuocare ab errore qui est in via mortis. Est autem error si homo permittat quod melius est. ergo plures dicitur subditus cogere ut salutem animarum intendat studio pretermisso. In christum inducebat consuetudo per rationem. Rursum dicitur quod aliqua duopunt comparari ad invicem: et simpliciter et scilicet aliquibus casibus nihil enim prohibet id quod est melius simpliciter in aliquo casu esse minus eligendum: sicut philosophari est simpliciter melius quam ditari: sed in tempore necessitate ditari est magis eligendum. et aliquid preciosa margarita est carior uno pane: et tamen in aliquo casu famis panis periculeretur: sed illud tamen. 4. De derunt preciosa quecumque pro cibo ad refocillandas animas. Est autem considerandum quod in quolibet artificio simpliciter melior est qui disponit de artificio: et dicitur architector: quam aliquis manualis qui opere exequitur secundum quod ei ab alio disponitur. Unde et edificijs construendis maiori mercede conducitur: qui disponit de edificio: licet nihil manibus operetur: quam manuales artifices: qui dolant ligna: et incidunt lapides. In edificio autem spirituali sunt quasi manuales operarii: qui particulariter insistent cure animarum: puta sacra ministrando: vel aliquod habitus particulariter agendo: sed quasi principales artifices sunt episcopi qui impant: et disponunt qualiter predicti suum officium exequi debeant. propter quod et episcopi. id est superintendentes dicuntur et simpliciter theologie doctores sunt: quasi principales artifices qui inquirunt et docent qualiter alii debeant salutem animarum procurare. Simpliciter ergo melius est docere sacra doctrinam: et magis meritorium si bona intentione agatur quam impedere particularem curam salutem huius et illius. unde apostolus de se dicit. id est ad cor. i. Non enim misit me christus baptizare: sed euangelizare: quoniam baptizare sit opus maxime preferens salutem animarum. et. ad thi. 2. dicit apostolus: commendat fidelibus hominibus: qui idonei erunt et alios docere

Ipsa etiā rō demonstrat qd meli⁹ ē eru-
dire de p̄nētib⁹ ad salutē eos q̄ r̄i se r̄
in alijs p̄ficē p̄nt q̄ simplices q̄ i se tā-
tū p̄ficē p̄nt. In aliq̄ tñ casu nccitate
imminēte deberēt r̄ ep̄i r̄ doctores inter-
misso p̄prio officio p̄ticulariter itendē
saluti aiarū. Ad p̄mū ḡ dō qd nul-
lā iacturā r̄pis patit: qd qd ē meli⁹ opa-
tur docēdo sacra doctrinaz: vel qd ad h̄
p̄ studiū se dispōit. Ad secūdu dō
qd p̄fect⁹ d̄ aliq̄s duplr. Uno mō qz
h̄z p̄fectionē. Alio mō qz h̄z statū p̄-
fectionis. Perfectio aut̄ hoīs i chari-
tate p̄sistit: q̄ hoīem deo p̄iūgit. Un̄
q̄tū ad dilectionē dei d̄ ḡn. i. 7. Am-
bula corā me r̄ esto p̄fect⁹. q̄tū nō ad
dilectionēz p̄imi postq̄ d̄ns dixerat.
Diligite inimicos vestros: concludit
Matth. 5. Estote ḡ p̄fecti. Statū au-
tē p̄fectōis h̄re dicunt q̄ solēniter obli-
gatur ad aliqd p̄fectiōi anexū. Est
aut̄ aliqd annexū p̄fectiōi charitatis
duplr. Uno mō sicut p̄ambulū r̄ p̄pa-
ratoriu ad p̄fectionē: vt paupertas: casti-
tas r̄ h̄. q̄b⁹ h̄ō retrahit a curis secu-
lariū rez: vt liberi⁹ vacet h̄z q̄ d̄i sūt
Un̄ h̄. magis sunt qdā p̄fectionis
in h̄ra. p̄pter qd̄ Hiero. exponēs illd̄
v̄bū Petri dicētis. Ecce nos relinq̄-
mus cīa r̄ secuti sumus te: dicit quod
non sufficit Petro dicē. Ecce nos re-
linquimus oīa: sed addidit qd̄ p̄fectū
est. r̄ secuti sum⁹ te. Quicūqz ergo vel
volūtariā paupertatē vel castitatē ser-
uant: h̄nt qdē p̄paratoriu p̄fectōis
sed nō dicunt h̄re statū p̄fectiōis: nisi
q̄ se ex solēni p̄f. s̄s̄e ad h̄. obligāt.

Aliqd̄ em̄ solēne r̄ p̄petuū d̄i habēt
statū: sicut p̄z in statu libertatē vt ma-
rimonij r̄ similituz. Alio nō mō ali-
qd̄ ē annexū p̄fectiōi charitatē: vt effe-
ctus: vt. s. aliq̄s curā aiaruz suscipiat.
Est em̄ p̄fecte charitatē: vt aliq̄s p̄pter
dei amorē p̄termittat dulcedinē cōtē-
platiue vite: quā magis amaret: r̄ ac-
cipiat actiue vite occupatiōes ad p̄ca-
rādū primozū salutē. Quicūqz ḡ hoc
mō salutē primozū intēdit h̄z qdē ali-
quē p̄fectiōis effectū: s̄ nō h̄z p̄fectio-
nis statū nisi ep̄us q̄ cū qdā solēni cō-
secratiōe suscipit aiaz curā. Archidi-
aconi nō r̄ parrochiales p̄bri magis
h̄nt p̄missa qdā officia: q̄ qd p̄ hoc in
aliq̄ p̄fectiōis statu ponant. Soli ḡ
religiosi r̄ ep̄i dicunt p̄fecti q̄si statū
p̄fectiōis h̄ntes. vñ religiosi sūt ep̄i:
s̄ nō archidiaconi vel plebani. Lū ḡ d̄
qd̄ p̄fecti tenent ad id qd̄ meli⁹ ē: v̄z ē
si intelligat de his q̄ dicunt p̄fecti p̄
p̄fectionē charitatē. H̄. em̄ obligant
ex lege ieriori q̄ inclinādo obligat. vñ
ad h̄ obligant s̄m mēsurā sue p̄fectio-
nis qd̄ iplēt. Si aut̄ intelligat de his
q̄ dicunt p̄fecti p̄ statū: sic ep̄i r̄ reli-
giosi: nō ē v̄z. Nō em̄ tenent ep̄i ni-
si ad ea ad q̄ se extendit cura suscepti
regiminis. Et religiosi non tenentur
nisi ad ea ad q̄ obligantur ex voto sue
professionis. alioquin esset obligatio
ad infinitū: cū tamen r̄ nā r̄ ars r̄ oīs
lex certos terminos h̄eat: dato tamen
qd̄ p̄fecti semp̄ tenentur ad id qd̄ meli⁹
ē: nō eēt ad p̄positū sicut ex supradī-
ctis app̄et. Ad tertiū dō qd̄ h̄z p̄lat⁹

teneatur subditus suus renocare ab omni malo, non tamen tenetur eum inducere ad aliquid melius. Hec est ratio in proposito locus non habet sicut nec alie ratio.

Inde querebantur duo de his que pertinent ad religiosos.

Primo utrum religiosus teneatur obedire suo prelato, ut revelet sibi aliquid secretum: quod fidei sue est commissum.

2º utrum teneatur sibi obedire ut revelet occultam culpam fratris quam novit.

Articulus. i5º.

De primo sic proceditur. Uidetur quod religiosus teneatur aliquid secretum fidei sue commissum revelare prelato precipienti. Ad obediendum enim prelati obligavit se religiosus professione solenni. ad tenendum autem secretum obligavit se simplici promissione. quod magis debet obedire prelati quam servare secretum. Sed contra est quod Bernardus dicit. Ad quod est institutum propter charitatem non militat contra charitatem. Sed professio obedientie quam religiosus facit prelati, instituta est propter charitatem ergo non militat contra charitatem: quam quilibet tenetur servare fidem primo

Ratio. dicitur quod sicut Bernardus dicit in libro de dispensatione et precepto. Sufficiens obedientia est ut religiosus obediat suo prelati de his que ad regulam pertinent vel directe sicut ea que sunt scripta in regula: vel indirecte: sicut ea que ad hec reduci possunt sicut ministeria exhibenda fratribus et pene pro clericis infligere. et hinc. Perfecta autem obedientia est ut simpliciter in omnibus obediat que non sunt contra regulam vel contra deum. Sed quod aliquis obediat prelati

in his que sunt contra deum vel contra regulam est obedientia incauta et illicita.

Est ergo considerandum in proposito utrum sit licitum religioso secretum fidei sue commissum revelare. Circa quod distinguendum est de secreto. Est, n. aliquod secretum quod illicitum est celare, sicut quod in periculum vergit aliorum quibus aliquis cavere tenetur. Unde et in iuramento fidelitatis pertinet quod huiusmodi secreta debeant dominis revelari. Ad preceptum ergo prelati tenetur religiosus tale secretum pandere: et si promiserit se non revelare, dicente Iheronimus. In malis promissis rescinde fidem nisi forte in confessione audierit: quia tunc nullo modo est revelandum. Est autem aliud secretum quod de se celari potest sine peccato et tale secretum religiosus nullo modo prelati precipiente pandere debet: si sit fidei sue commissum: peccaret enim frangendo fidem commissam. Ad primum ergo dicitur quod solennior est obligatio ad servanda ea que sunt fidei et charitatis: que est ex lege naturali et ex promissione in baptismo facta: quam ea que est ex professione religionis.

Articulus. i6º.

De secundo sic proceditur. Uidetur quod subditus debeat prelati precipienti revelare culpam occultam alterius fratris: quia ut Hieronymus dicit. Non debet occultari culpa unius in preiudicium multorum. Sed presumendum est quod prelati culpam unius cognoscere velit propter multitudinis bonum, ergo prelati precipienti debet culpa alterius revelari. Sed contra est quod Gregorius dicit, quod si aliquis propter obedientiam debemus aliquam bonam dimittere, nullo tamen modo propter

obedientiaz debemus aliquod malū
 perpetrare. Sed malū esse vñ culpam oc
 cultā detegendo aliū iformare, q̄ hoc
 ppter obedientiā fieri nō dicitur. **R̄.**
 dicitur q̄ religiosus p̄latus in ca. p̄est si
 cur iudex ecclesiasticus i foro iudiciali.
 Unde ad ea pōt ex p̄cepto s̄ditos ob
 ligare vt ei pandat ppter q̄ pōt iudex
 ecclesiasticus in foro iudiciali iuramē
 tū exigere. Est q̄ sciendū q̄ interimi
 nibus triplex ē mod⁹ p̄cedēdi. vnus p
 denūciationē. alius p̄ inq̄sitionē. ali⁹
 p̄ accusationē. In via q̄ denūciatōis
 intēdit correctio delinq̄ntis. et iō s̄m
 p̄ceptū dñi **Mat. i8.** dicit p̄cedere s̄na
 correctio: vt. s. corripias eū iter te et ip
 sum solum. q̄ si non audierit: coram
 duobus vel tribus testibus. et vltimo
 dicat eccle. Charitatis enī ē vt ali
 quis parcat fratri quantū pōt. vñ pri
 us dicit niti vt corrigat p̄sciā fratris s̄
 uata fama solitarie admonēdo. et post
 modū corā duobus vel tribus. tandem
 negligentia ē fama: vt emēdetur p̄sci
 entia: et dōlēt ecclesie. in quo ē p̄cessu
 p̄sulitur p̄sciē. Nā pctōr si a p̄ncipio
 videret se publicatū: amittit necun
 diā et obstinatio fieret ad peccādum.
 In inq̄sitiōe nō dicit p̄cedere infāia In
 accusatione nō dicit p̄cedere inscriptō p̄
 quā ipse obligat se ad talionē. In in
 q̄sitione autē et accusatione intendit pe
 na peccātis ppter multitudis bonum
 Si q̄ appareat accusator i caplo q̄ se
 obliget ad talionē. potest p̄latus p̄
 cepto v̄ritatis confessionē exigere: sic
 et iudex ecclesiasticus iuramēto. Et si
 militer si p̄cedat infamia: pōt p̄lar⁹
 p̄cepto v̄ritatē exq̄rere: et s̄diti tenen

tur obedire. Si autē p̄cedat p̄ viaz
 simplicis denūciatōis non tenetur re
 ligiosus p̄lato p̄cipiēti culpaz fratris
 reuelare nisi p̄cedente monitione euz
 videat incorrectū. imo magis pecca
 ret: si ad p̄ceptū p̄latis reuelaret. quia
 plus tenet obedire euāgelio q̄ p̄lato
 et multo magis p̄latus peccaret si s̄
 ditū induceret ad p̄uertendū ordinem
 euāgelij. Ad primū q̄ dicit q̄ de pec
 cato p̄terito de quo iā aliquis correct⁹
 ē ad secretam amonitionē vel de quo
 pōt spare corrigendus nisi p̄rimū ue
 niatur. nō pōt iminere periculum ml
 titudis. Sed de pctō futuro q̄ est pi
 culosum multitudini vel spūaliter vel
 corporaliter p̄cedit obiectū. tunc enī
 nō dicit amonitionē secretā expectare. s̄
 statim piculo occurrere. vñ et dñs nō
 dicit. Si peccare intendat i futuro. s̄ si
 peccauerit in p̄terito.

Et inde querūtur quatuor ad
 culpā p̄tinētia. Primo vtrū
 pctm̄ sit natura aliqua. 2.
 vtrū p̄m̄ sit grauius pctm̄ q̄ homi
 cidij. 3. vtrū peccet q̄ ppter igno
 rantia p̄stitutionē pape nō seruat. 4.
 vtrū monachus peccet mortaliter co
 medendo carnes.

Articulus. i. 1.º.

De primū sic p̄cedebat. Vi
 det q̄ pctm̄ nō sit aliqua nā
 dicit enī **Joh. i.** sine ip̄o factū
 ē nihil. i. peccatum. Sed quod est nā
 aliqua: nō pōt dici nihil. q̄ pctm̄ nō ē
 nā aliqua. Sed cōtra. Si pctm̄ nō
 ē natura aliqua: q̄ sit p̄uato: pura
 s̄ p̄uatio pura non dicit s̄m magis et
 min⁹ vt mors et tenebra. q̄ vnū nō es

set grauius altero: qđ ē incōueniens
 R^o dđ qđ pccm̄ marie trāsgressiōis
 ē acrus inordiatuſ. Ex pte ḡ ac^o pec-
 catū ē nā aliq̄, ſ inordiatio ē ſuatio:
 ⁊ ſz hāc pccm̄ dī nihil, ⁊ p hoc patet
 ſolutio ad obiecta.

Articulus. i. 8.

D^o ſm̄ ſic pcedebat. Uideſ:
 a qđ piuriū ſit grauius pccm̄;
 qđ homicidiū. dīc. n. Ber. qđ
 ſ pcepta ſme tabule nō pōt diſpēſar:
 nec de^o nec hō. Cōtra pcepta autē ſcū
 de tabule pōt diſpēſare deus: ſ nō hō
 ex qđ pōt accipi: qđ graui^o ſit peccare ſ
 pcepta ſme table qđ ſ pcepta ſe. S^z
 piuriū ē ſ pceptū ſme tabule qđ eſt.
 Nō aſſumes nomē dei tui in vanū.
 Homicidiū autē ē ſ pceptū ſcū de ta-
 bule. Nō occides. ḡ graui^o peccatū
 ē periuriū qđ homicidiū. Preterea
 graui^o ē peccare in deū: qđ in hōiem.
 Sed periuriū ē pccm̄ in deū. homici-
 diū in hōiem. ḡ grauius pccm̄ ē piur-
 ium qđ homicidium. Sed ſ. Pena
 pportional^o culpe. Sed graui^o punit^o
 homicidiū qđ piurium. ḡ ē ḡui^o pccm̄
 R^o dđ qđ ſicut apłs dicit ad hebre.
 6. Hōies p maiores ſui iurant: ⁊ oēs
 cōtrouerſie eorū finis eſt iuramentū.
 Fruſtra autē in cā homicidij cōtrouer-
 ſie finis eēt iuramentū: ſi homici-
 diū eſſet grauius pccm̄ qđ periurium.
 pſumētur em̄ qđ qđ maiorē culpam ho-
 micidiū cōmiſiſſet: nō vererēt mino-
 rem periuriū incurrere. vnde ex hō ipſo
 qđ i cā cuiuſlibz pccī dferēt iuramētū:
 māiſte oñdīſ qđ piuriū p maximo
 pccō dīz haberi. nec ī merito. qđ piura-
 re nomē dei videt qđ dīni nois tene

gatio. vnde ſm̄ locū p^o idolatriā pec-
 catū piuriū tenet. vt ex ordie pceptorū
 appet. ſed ⁊ apud gētilē iuſurādum
 erat honoratiſſimū: vt dī p^o meta-
 phi. Primas autē rōnes cōcedimus.

Ad illud hō qđ in ſrū obijcitur
 dđ qđ in iudicio hūano nō ſemp qđri-
 tas pene reſpōdet qđritati culpe. In-
 terdū em̄ infligit maior pēa p nūori
 culpa qđ graui^o nocumētū imiet hōi-
 bus ex minori culpa. ſ ſm̄ dei iudiciū
 ḡuior culpa ḡuiori pēa punit. vndē vt
 oñdat ḡuitas idolatrie ⁊ piuriū poſt-
 qđ in ſmo pcepto dixerat. Nō adora-
 bis ea neq̄ coles: ſubdiſ exo. 21. Ego
 ſum dñs deus tuus viſitās iniqtates
 patrū in filios: ⁊ poſtqđ dixerat. Nō
 aſſumes nomē dñi dei tui in vanum.
 ſubdiſ. Nec em̄ hēbit inſontē dñs
 eum qui aſſumpſit nomen domini
 ſui fruſtra.

Articulus. i. 9.

D^o tertū ſic pcedit. Uideſ qđ
 a qđ facit cōtra conſtitutiones
 pape p ignorātiā nō peccat.
 Ut em̄ aug. dicit. Pccm̄ adeo eſt vo-
 luntariū. ſi nō eſt voluntarium nō
 eſt pccm̄. Sed ignorātia cauſat inuo-
 luntariū. vt dī in 3. ethi. ergo qđ ſit p
 ignorātiā nō eſt peccatū. Prete-
 rea ſm̄ iura dñs pōt reperē ſeruū ſuū
 ordinatū p certū tēpus. hoc autē debz
 computari a tpe ordiatōis: nō a tēpo-
 re noticie. ḡ obligatio cōſtitutōis pa-
 pe obligat a tpe noticie. Sed ptra
 Ignorantia iuris nō excuſat. Sed p
 ſtitutio pape facit ius. ergo qui facit
 cōtra cōſtitutionem pape per ignorā-
 tiā nō excuſat. R^o dđ qđ ignorātia

que eã actus cãt inuoluntariũ. Unde
semper excusat nisi ipa ignorãtia sit pec-
catũ. Est aut̃ ignorãtia peccãtũ quando
ignorat q̃s q̃ p̃t scire ⁊ tenet. Cõsti-
tutionẽ em̃ pape oēs suo mō scire tenē-
tur. Si q̃ aliq̃s nesciat p̃ negligẽtiã:
ñ excusat a culpa: si p̃tra cõstitutionẽ
agat. Si nõ aliq̃s h̃eat sufficiẽs im-
pedimẽtũ: p̃pter qd̃ scire nõ potuerit.
puta si fuit in carcere: vel in terris ex-
traneis: ad q̃s cõstitutio nõ peruenit
vel p̃pter aliqd̃ sile: talis ignorantia
excusat vt nõ peccet q̃ cõstitutionẽ pa-
pe agēs: ⁊ per hoc p̃ solutio ad oba.

Arriani. 20°.

De q̃rtũ sic p̃cedit. Videt̃ q̃
mōachus peccet mortaliter:
comedendo carnes. Dicit. n.
canon de consecratiõẽ q̃ monachi nõ
debēt comedere carnes: ⁊ si cõtra fece-
rint debēt incarcerari. Sed talis p̃ca
nõ infligit̃ nisi pro peccõo mortali. ergo
monachi comedẽtes carnes peccant
mortaliter. Preterea facere q̃ votũ
ẽ peccatũ mortale. Sed monachi ex
voto obligãtur ad seruãdũ regulam
bñ Benedicti: in q̃ cõtinẽt̃ q̃ mona-
chi a carnib⁹ abstinẽat. ergo mōachi
peccãt mortaliter comedendo carnes

Sed q̃. Nullus peccatum mortale
concedit̃ alicui rōne cuiuscumq̃ infir-
mitatis. Sed comedere carnes cõce-
ditur mōacho rōne ifirmitatis. ergo
comedẽ carnes nõ est peccatũ morta-
le monacho. R̃. d̃ q̃ nihil ẽ mo-
tale peccatũ monacho: vel religioso
cuiuscumq̃ per se loquẽdo: qd̃ nõ sit pec-
catũ mortale alteri: nisi sit cõtrariuz
ei ad quod se voto p̃fessionis obliga-

uit p̃ acciõis: nõ tñ rōe scãdali vel ali-
cuius bñ possit aliqd̃ ei eẽ peccãtũ: qd̃ ñ
eẽt aliq̃ peccãtũ. Est q̃ p̃siderãdũ quid
sit illud ad qd̃ religiosus voto p̃fessi-
onis se astringit. ⁊ si qd̃ religiosus p̃-
fitẽdo vouet se regulã seruaturũ: vi-
deret̃ se obligare voto ad singula: q̃
cõtinẽtur in regula: ⁊ sic q̃ qd̃libz eo-
rũ agẽdo peccaret mortaliter. Et ex
hoc seq̃ret̃ q̃ religiõis stat⁹ eẽt religi-
osis i laqueũ peccõi mortal̃: qd̃ vir aut
nũq̃ possent decliare. Sãcti q̃ p̃res q̃
ordines instituerũt: nolentes hoib⁹
inijcere dãnatiõis laqueum: sed ma-
gis viam salutis: ordinauerunt tales
p̃fessionis formam in q̃ piculũ eẽ nõ
posset: sicut in ordine fratrum predica-
torum ẽ cautissima ⁊ securissima for-
ma p̃fitẽdi: qua nõ promittit se ser-
uare regulã: sed obediẽtiã fm̃ regulã
vnde ex voto obligantur ad seruãda
ea que ponũtur in regula tãq̃ p̃cepta
⁊ q̃ prelatus fm̃ tenorẽ regule tibi pre-
cipere voluerit. Cetera nõ que nõ cõ-
tinẽtur in regula sub p̃cepto nõ cadũt
directe sub voto. vñ ea p̃termittẽs
nõ peccat mortal̃. Bñs vero Bene-
dictus statuit mōachũ p̃fiteri non q̃-
dem obseruare regulã. s̃ q̃ p̃fitens p̃-
mittit cõuersionez mox suoz fm̃ re-
gulã. hoc est dictũ vt fm̃ regulam di-
rigat mores suos: contra qd̃ facit si
vel ea que sunt p̃cepta in regula trãf-
grediat̃: vel etiam contemnat regu-
lam s̃ ea dirigẽ actus suos omnino
recusans. non autẽ oĩa: que in regula
cõtinẽtur sunt p̃cepta. quedã. n. sunt
monitiões siue cõsilia. qdã nõ ordia-
tiones siue statuta quedam vt q̃ post

cōpletoriū nō loquat. Hi autē statuta q̄ in regula p̄tinent nō hēnt vim p̄cepti. sicut nec p̄lati statuēs aliqd̄ i tēdit semp̄ ad peccm̄ mortale obligare p̄ p̄ceptū. Est autē p̄lati q̄si q̄dā regula aiata. vñ st̄tū cēt putat q̄ mōach⁹ frāgens silētū p̄ p̄pletoriū peccaret mortaliter nisi forte facēt hoc p̄ p̄ceptū p̄lati; vel ex cōtēptu regule. Abstine autē a carnibus nō pōit in regula b̄ti Benedicti vt p̄ceptū; s̄ vt statutum quoddā. vnde mōachus comedēs carnes non ex hoc ipso peccat mortaliter nisi in casu p̄pter inobediētā v̄l cōtēptū. Ad p̄mū ḡ dicēdū q̄ pena illa infligit̄ monacho cōtumaciter et inobediēter carnes comedēti. Ad secūdū dicēdū q̄ comedere carnes nō est contra votū monachi; nisi qm̄ comederet ex inobediētā vel ex cōtēptu. Quod vero in cōtrariū obijciē efficacia nō habet. procedit enī de his; q̄ sunt s̄m se mala sicut homicidiū; adulteriū et hi⁹ que sunt oibus illicita tam sanis q̄ infirmis. Non autē p̄cedit de his que sunt mala; q̄ prohibita. aliquid enim potest prohiberi sano; qd̄ non prohibetur infirmo.

Inde circa bonū glie q̄re-
 d b̄atur duo de corpib⁹ gliosis
 Primo vtrū corpus gliosus
 nāliter possit eē cū alio corpore nō glioso in eodem loco. Secūdo vtrū hoc fieri possit miraculo.

Articulus. zi.

Primum sic p̄cedit. Videtur
 a q̄ corp⁹ gliosū nāliter possit eē cū alio corpore in eodē loco.
 Si enim p̄hibet eē cū alio corpore in

eodē loco autē p̄ grossiciē siue corpulentia aut p̄ dimēsiōes. s̄ nō p̄ grossiciē seu corpulentia; q̄ corp⁹ gliosum erit spūale s̄ aplm̄. i. ad corin. i. Si militer nec p̄ dimēsiōes; q̄ cū tāgētia sūt quoz vltia sūt simul; necesse ē q̄ p̄ctū vni⁹ corpis nālīs sit simul cū p̄cto alteri⁹; et linea cū linea et superficies cū superficie. Dari ḡ rōe et corp⁹ cū corpore. Nō ḡ p̄hibet corp⁹ gliosus qm̄ nāliter possit eē simul cū alio corpore in eodē loco. Preterea cōmen. dicit in. 8. p̄bi. Qd̄ partes aeris et aq̄ prim subintrāt se invicē; p̄pter hoc q̄ prim sūt nāe spūalis. sed corpora gliosa oīo erūt spūalia; vt iā dictū est. ḡ totaliter poterūt subintrare alia corpora et simul esse cum eis. Sed p̄tra. Glorificatio nō tollit uām; sed corp⁹ hūanus nō potest nāliter esse s̄l cū alio corpore in eodē loco in statu isto. ḡ neq̄ postquā erit glorificatū. R̄ dicēdū q̄ māifestum est q̄ corpus humanum in statu isto nō potest eē cū alio corpore in eodem loco. Si ergo corpus gliosū naturaliter possit esse cū alio corpore in eodem loco p̄ aliquam p̄p̄tates inditam; illa p̄p̄tates aufert hoc p̄ qd̄ corpus hūanū in statu isto p̄hibet eē cū alio corpore in eodem loco. Est ḡ considerādum qd̄ sit hi⁹ p̄hibens. Dicūt autē qd̄ā hoc eē grossiciēs vel corpulentiam quādam; que tollēt p̄ totam glorie; quā noīant s̄bilitatē s̄ hoc nō ē intelligibile. nō enī inuēit̄ qd̄ sit hi⁹ corpulentia vel grossiciēs. nō enim est aliqua qualitas; quia nulla qualitas dari potest; qua qd̄ remota corpus possit esse cum alio corpore in

eodē loco. Sicut nec potest esse forma nec
 materia que sunt partes entitatis. quia tunc integritas
 entitatis corporis humani non remaneret cum
 gloria quod est hereticum. Et ideo dicendum est:
 quod hoc prohibens nihil est aliud quam dimensio-
 nes quibus substantia materialis corporalis: necesse
 est enim ut id quod est per se sit causa in uno
 quoque genere. Distinctio autem secundum si-
 tum primo et per se conuenit quantitati di-
 mensiue: que diffinit esse quantitas po-
 sitionem habens. Unde et partes in sub-
 iecto ex hoc ipso distinctionem habent
 secundum situm quod sunt subiecte dimensioni. et
 sicut est distinctio diuersarum partium unius
 corporis secundum diuersas partes unius loci
 per dimensiones: ita propter dimensiones
 diuersa corpora distinguuntur et diuer-
 sa loca. Duo enim corpora facit actuali di-
 uisio materie corporalis. Duas autem par-
 tes unius corporis diuisibilitas poten-
 tialis. unde et philosophus dicit in 4. philosophia. Quod
 sicut subtrahere cubo ligneo in aqua vel
 aerem oportet quod cedat tantum de aqua
 vel aere: ita oportet quod cederent dimen-
 siones separate: si vacuum poneretur.
 Cum ergo gloria non tollat dimensiones
 corporis: dico quod corpus gloriosum non
 potest naturaliter esse cum alio corpore in eodem
 loco propter aliquam proprietatem inditam.
 Ad primum ergo dicendum quod sicut dictum
 est: corpus humanum in statu isto probi-
 betur esse cum alio corpore in eodem lo-
 co non propter corpulentiam aut grossi-
 ciem que per gloriam tollatur. spiritualitate
 enim a plus opponit actualitati secundum quam cor-
 pus est alimentum indigens: ut Augustinus
 dicit. Non autem grossicie vel corporu-
 lentie: sed impeditur propter dimensiones
 Ratio vero que in principio obijcitur po-

nituriter sophisticas rationes a philosopho in
 4. philosophia. Puncto enim et linee et superfi-
 cie non debetur locus: sed corpori. unde non
 sequitur. Si termini corporum se tangentium
 sunt sicut: quod propter hoc plura corpora
 possunt esse in eodem loco. Ad secundum
 quod sicut ibidem commentator exprimit sub-
 intratio illa fit per condensationem. et di-
 cuntur habere spiritalem virtutem propter rari-
 tatem. Esset autem erroneum dicere hoc modo:
 quod sint aeri ventisque similia: ut patet
 per Gregorium in 19. moralium.

Articulus 22.

De hoc sic procedebat. Videtur
 a quod corpus gloriosum nullo modo
 possit esse simul cum alio corpore
 eodem loco. sicut enim se habet cor-
 pus unum ad unum locum: ita duo cor-
 pora ad duo loca. et commutatim: sicut
 unum corpus ad duo loca: ita duo cor-
 pora ad unum locum. Sed unum cor-
 pus nullo modo potest esse in duobus locis. et
 nec duo corpora in uno loco. Pretere-
 rea si duo corpora sint in uno loco su-
 mentur duo puncta in duabus extre-
 mitatibus loci. Sequitur ergo quod inter
 ista duo puncta erunt due linee recte du-
 orum corporum in eodem loco existetium
 quod est impossibile. ergo impossi-
 bile est duo corpora esse in eodem loco.
 Sed contra est: quod Christus intrauit
 ad discipulos ianuis clausis: ut habet
 Iob. 20. quod esse non potest nisi cor-
 pus eius simul cum corpore portarum fu-
 isset in eodem loco. Sed ergo corpus
 gloriosum cum alio corpore esse in eodem
 loco. Respondeo quod sicut iam dictum est.
 duo corpora esse in eodem loco probi-
 bentur ex dimensionibus: quia materia

corporalis fm dimensiones diuiditur, dimensiones aut distinguuntur fm situ. Deus at qui e omnium ca prima pot co seruare effectus inesse sine cais proximis. vn sicut co seruat in sacramento altaris accidētia sine subiecto. ita potest pseruare distinctionē māe corporalis et dimensionū in ea absq̄ diuersitate situs. Miraculose ḡ fieri pot q̄ duo corpora sint in eodē loco, vn corpori xpi attribuit a sanctis: q̄ exiuit p̄ clausum vrginis vter; et q̄ irauit ianuis clausis per virtutē diuinā, et sifr dico q̄ corpus gloriosū qd̄ erit figuratū corpori charitatis xpi: poterit esse cū alio corpore in eodem loco: nō p̄t aliquā virtutem creatam inditam s̄ sola diuina virtute assistente: et hoc operante: sicut et corpus Petri sua vmbra sanabat infirmos, sed diuina virtute assistente et miracula faciente. Ad p̄mum ergo dicendum q̄ p̄portione cōmutata sic est vtendū: sicut se habet p̄mū ad fm, vt duo ad tria: ita se habet tertium ad quartum ergo cōmutatis sicut se habet primū ad tertium: vt duo ad quatuor: ita se habet scdm ad quartum, i. tria ad sex: et fm hoc ratio sic d̄beret p̄cedere, sicut se habet vnus corpus ad vnum locum, ita duo corpora ad duo loca. Ergo sicut vnum corpus ad duo corpora, ita vnus loc⁹ ad duo loca: et sic non sequitur q̄ si vnus corpus non potest esse in duobus locis, q̄ duo corpora non possunt esse i vno loco, vnum enim corpus esse localiter in duobus locis implicat contradictionem qz de rōe loci est q̄ sit termin⁹ locati: terminus autem ē extra quē ni

hil est rei, vnde nihil locati potest eē i loco exteriori, q̄ si ponatur esse in duobus locis: sequitur q̄ sit extra suum locum: et ita sequitur q̄ sit locatum et non locatum: nec est instantia de corpore xpi, qz non est in sacramento altaris localiter: sed per conuersionē. Ad f̄z dicendū q̄ duas lineas rectas mathematicas esse infra duo puncta est impossibile, qz in eis nulla alia rō distinctionis pot̄ intelligi nisi ex situ, s̄ duas lineas nāles eē infra duo puncta ē impossibile quidem per naturam, s̄ possibile per miraculū, qz remanet alia ratio distinctionis in lineis duabus ex diuersitate corporū subiectoꝝ que conseruatur virtute diuina etiam remota diuersitate situs.

Incipit quodlibet. 2.

Uesitum est de xpo de angelis et de hominib⁹. Circa xp̄s quesita sunt duo de passione eius. Primo vtrū in triduo mortis fuerit idem homo in numero. 2. v. um quelibet passio christi suffecisset ad redemptionem humani generis sine morte.

Articulus prim⁹.

De primū sic proceditur. Utrū q̄ xp̄s fuerit idē hō in triduo d̄i. n. Dat. 12. Sicut fuit Jonas in v̄tre ceti: trib⁹ dieb⁹ et trib⁹ noctib⁹, ita erit filius hoīs in corde t̄re s̄ non fuit alius filius hominis i corde terre: nisi filius hominis q̄ loq̄bat̄

super terram. alioquin christus fuisset
duo filij. & fuit idem homo in triduo
mortis. Preterea Jonas fuit idem
homo in ventre ceti qui prius fuerat
Sed sicut Jonas fuit in ventre ceti: ita
xps in corde terre. & xps fuit idem
ho. Sed remota forma pris: remo-
uet forma totius: que resultat ex opo-
sitione forme & materie. Si triduo
mortis aia fuit separata a corpore xpi. &
desijt ee humanitas. Non & fuit idem
numero ho in triduo mortis. R^o. ad
q in xpo fuerunt tres sube vnite. s. cor-
pus anima & diuinitas. Sed corp^o &
anima fuerunt vnita non solum in vnā
psonā: s. in vnā naturā. Diuinitas
aut in natura quidem nō potuit vni-
ri: nec aie nec corpore: qz cum sit perfe-
ctissima natura non pōt esse pars ali-
cuius nature. Sed fuit vnita & anime
separata fuit anima a corpore. alioquin
non fuisset vera mors xpi. de cuius rō-
ne ē qz separaretur aia a corpore: qd per
animā viuificatur: sed diuinitas non
fuit separata nec ab aia nec a corpore:
quod patet ex simbolo fidei in quo d
filio dei dicitur. Qd sepultus est & de-
scendit ad inferos. Corpore autem ia-
cente in sepulchro & anima ad inferos
descendente non attribuerunt ista filio
dei. nisi hec duo essent ei copulata in
vnitate ipostasis vel persone. & ideo d
christo in triduo mortis dupliciter lo-
qui possumus. Vno modo quantum
ad ipostasim vel personam. & sic ē idē
numero simpliciter qui fuit. aut qua-
tum ad nām humanam. Et hoc du-
pliciter. Vno modo quantum ad to-
tam naturā que humanitas dicitur.

& sic christus non fuit homo in triduo
mortis: vnde nec idem homo nec ali^o
homo: sed eadem ipostasis: aut quan-
tum ad partem humane nature. & sic
anima quidem fuit omnino eadez nu-
mero eo qz non est transmutata. s. in
substantiam. corpus vero fuit idē nu-
mero s. in materiam s. non s. in formā
substantialē que est anima. vnde nō
potest dici qz simpliciter fuerit idē nu-
mero: qz quilibet differentia subalis
excludit idem simpliciter. aiatū autē ē
differentia subalis: & ideo mori ē corū-
pi non alterari tantum: nec iterū po-
test dici qz simpliciter non idēz v^l ali-
ud: qz nō ē s. in totā subāz nō idē aut ali-
ud: Dicendum est ergo qz s. in qd idēz
s. in quid non idem s. in materiam eiz
idem s. in formā vero non idē. Ad
primum ergo dicendum qz homo est
nomen nature: sed filius est nomē ipo-
stasis. & ideo magis in triduo mortis
christus potest dici filius hominis qz
homo. Ad secundum dicendum qz
similitudo non attenditur ibi quantū
ad omnia: sed solum quantum ad oc-
cupationem. Nam christus fuit mor-
tuus in corde terre: non autem Jonas
in ventre ceti.

Articulus. 2°.

De secūdo sic pceditur. videt^r
a qz illa passio xpi non suffe-
cisset ad redemptionem hu-
mani generis sine morte. Dicit enim
apostolus ad gal. 2°. Si ex lege ē in-
sticia. ergo xps mortuus ē gratis. i. in-
utiliter & sine cā. S. si alia passio suf-
ficeret: xps gratis mortuus esset. sed
s. h. ap. pro iconueniēti. ergo alia

passio xpi non suffecisset ad redemp-
tionem humani generis. Preterea il-
lud enim emi dicitur quod iusto precio copatur.
Sed iustum precium pro peccato primi par-
tis quo venditum est in servitutem gen-
us humanum esse non potuit aliud quam vita xpi
que valet omnium hominum vitas quam per
illud peccatum priuatur. Nam pro peccato primi
hominis mors in omnes introiuit: ut dicitur
ad romanos 5. quod non potuisset humanum genus re-
dimiti per aliam passionem xpi absque morte

Preterea Gregorius dicit in 3. moralibus
quod nisi xps mortem indebitam suscepisset
nequaquam nos a morte debita liberaretur
quod passio alia non suffecisset ad libera-
tionem humani generis sine morte.

Preterea apostolus dicit ad hebraeos 10.
quod xps vna oblatione consummavit eter-
num sanctificatos. et ideo non est locus se-
cunde oblationis. Sed manifestum
est quod xps ante mortem multas passio-
nes sustinuit: esuriens: laborans: con-
spuitus et flagellatus. Si ergo iste pas-
siones suffecissent: non obtulisset seip-
sum ad mortem: obtulit autem est seipsum
hostiam deo pro peccatis nostris ut di-
citur ad ephesios 5. et hoc per mortem: ergo
passio xpi absque morte non suffecisset.

Sed contra. Iniuria vel passio alicuius
mensuratur ex dignitate persone. maio-
rem enim iniuriam patitur rex si percussus
in facie: quam aliqua priuata persona. sed di-
gnitas persone christi est infinita: quia est per-
sona diuina. ergo quelibet passio eius
quantumcumque sit minima est infinita. que
libet ergo passio eius suffecisset ad re-
demptionem humani generis. etiam
sine morte. Preterea Bernartus dicit.
Quod minima gutta sanguinis christi

suffecisset ad redemptionem humani
generis: potuisset autem aliqua gutta sa-
guinis christi effundi sine morte. quod etiam
sine morte potuisset per aliquam passio-
nem humanum genus redimere. **R^o**
dicitur quod ad emptionem duo requiruntur. scilicet
quantitas precij et deputatio eius ad
aliquid emendum. Si enim aliquis det
precium non equiualens ad rem aliquam
acquirendam: non dicitur esse simpliciter emptio
sed prima emptio prima donatio. puta si
aliquis emat librum qui valet 20. libras
pro 10. libris primam emet librum: et primam
sibi daretur. Rursum si daret et maius
precium et non deputaret ad emendum: non
diceretur emere librum. Si ergo loquamur
de redemptione humani generis quan-
tum ad quantitatem precij: sic quelibet pas-
sio christi est sine morte suffecisset ad re-
demptionem humani generis propter infi-
nitam dignitatem persone. et sic procedunt due
ultime rationes. Si autem loquamur quan-
tum ad deputacionem precij: sic dicendum
est. quod non sunt deputate ad redemptio-
nem humani generis a deo pro et christo alie passio-
nes christi absque morte. et hoc triplici ratione

Primo quidem ut precium redempti-
oni humani generis non solum esset infini-
tum valore: sed et esset eiusdem generis
ut scilicet nos de morte per mortem redimeret.
2° ut mors christi non solum esset precium
redemptiois sed et exemplum virtutis ut videtur
hominibus non timeret pro virtute mori. Et
has duas causas assignat apostolus ad hebraeos
2. dicens. Ut per mortem destrueret eum
qui habebat mortis imperium. quantum ad
per ipsum. Et liberaret eos qui timorem
mortis per totam vitam obnoxij erant
seruituri quantum ad secundum. **Ter**

tio ut mors xpi esset etiam sacramen-
tum salutis, dum nos virtute mortis
xpi morimur peccato et carnalibus co-
cupiscentiis et proprio effectui, et hec ca-
assignatur, i. Petri, 3°. Xps semel pro
peccatis nostris mortuus est iustus pro
iniustus: ut nos offerret deo mortifica-
tos quidem carne: vivificat aut spu-
et ideo humanum genus non est redem-
ptum per aliam passionem absque morte
xpi. Ad primum ergo dicitur quod non sine cau-
sa deputata est mors xpi ad redemptio-
nem humani generis: quibus minor pas-
sio sufficere potuisset, ut dictum est.
Ad secundum dicitur quod xps non soluendo vitam
suam: sed et quacumque passionem patiendo
sufficiens precium exolvisset pro redem-
ptione humani generis: si minor pas-
sio ad hoc divinitus deputata fuisset, et
habet propter infinitam dignitatem persone
xpi ut dictum est. Alie due rationes pro-
cedunt ex hoc quod alie passionis christi
non fuerunt deputate ad hoc quod pro eas
absque morte christi redimeretur hu-
manum genus.

Inde querebatur de angelis

o Et primo quantum ad compo-
sitionem ipsorum, hoc quantum
ad tempus motus ipsorum. Circa
primum querebantur duo. Primo
vtrum angelus substantialiter sit co-
positus ex essentia et esse. Secun-
do vtrum in angelo sit aliud supposi-
tum et natura.

Articulus 3°

a Primum sic proceditur. Vtrum
quod angelus substantialiter non
componatur ex essentia et es-
se. Essentia enim angeli est ipse an-

gelus, quod quidditas simplicis est ipsum
simplex. Si ergo angelus componeret
ex essentia et esse: componeretur ex seipso et
alio, hoc autem est inconveniens. Non ergo sub-
stantialiter componitur ex essentia et esse.

Preterea nullum accidens cadit
in substantialem compositionem sub-
stantie. Sed esse angeli est accidens pro-
prie enim deo attribuitur. Hil. in libro
de trinitate, quod esse non sit accidens ei
sed subsistens veritas: ergo angelus
non est essentialiter compositus ex es-
sentia et esse. Sed contra, est quod
dicitur in commento libri de causis, quod
intelligentia quam dicimus ange-
lum habet essentiam et esse. Respon-
dendum quod dupliciter aliquid de ali-
quo predicatur. Uno modo essentialiter.
Alio modo per participationem.
Lux enim predicatur de corpore illu-
minato participative. Sed si esset aliqua
lux separata predicaretur de ea essenti-
aliter. Secundum ergo hoc dicitur quod ens pro-
dicatur de solo deo essentialiter eo quod
esse divinum est esse subsistens et absolu-
tum. De qualibet autem creatura pre-
dicatur per participationem. Nulla
enim creatura est suum esse: sed est habens
esse. Sic et deus dicitur bonus essentialiter
quod est ipsa bonitas, creature autem dicuntur
bone per participationem quod habent boni-
tatem, unum quodque, non, in quantum est bonum
est secundum illud aug. in ps. de deo xpi, quod in qua-
ntum sumus boni sumus, quicunque autem ali-
quid predicatur de altero per participationem
ostendit ibi aliquid esse preter id quod participat,
et ideo in qualibet creatura est aliud ipsa
creatura: quod habet esse: et ipsum esse eius: et hoc
quod Boetius, dicit in li. de ebdomada.

Quod in omni eo quod est citra primum aliud est esse et quod est. Sed sciendum est quod aliquid participat dupliciter. Uno modo quasi ex se de se participat; sicut genus participat a specie. Hoc autem modo esse non participat a creatura. Id enim est de substantia rei: quod cadit in eius definitione. Ens autem non ponitur in definitione creature: quia nec est genus nec dicitur, unde participatur sicut aliquid non existens de essentia rei. Et ideo alia questio est, an est: et quid est unde cum omne quod est preter essentiam rei dicatur accidens esse quod pertinet ad quoniam an est: est accidens, et ideo commentator dicit in 5. meth. Quod ista propositio fortes est de accidentali predicato: scilicet quod importat entitatem rei: vel veritatem propositionis: sed verum est quod hoc nomen ens scilicet quod importat rem: cui competit habere esse: sic significat essentiam rei, et dividitur per decem genera: non tamen univoce: quia non eadem ratione competit omnibus esse. Sed substantie quidem per se: aliis autem aliter. Si ergo in angelo est compositio ex essentia et esse: non tamen est compositio: sicut ex partibus se, sed sicut ex se: et eo quod adheret se. Ad primum ergo quod aliquando ex his: quod simul iunguntur relinquitur aliquid res tertia: sicut ex anima et corpore constituitur humanitas que est homo, unde homo componitur ex anima et corpore. Aliquando autem ex his quod si iunguntur non resultat res tertia: sed resultat quedam ratio composita: sicut ratio hominis albi resolvitur in ratione hominis: et in ratione albi: et in talibus aliquid componitur ex seipso et alio: sicut album componitur ex eo quod est album: et ex albedine. Ad secundum dicendum quod esse est ac-

cidens: non quasi per accidens se habens: sed quasi actualitas cuiuslibet se, unde ipse deus quod est sua actualitas est suum esse.

Articulus 4°.

De secundo sic procedit. **U**idetur quod in angelo idem sit suppositum et natura. In his enim, que sunt composita ex materia et forma differt suppositum et natura: quia suppositum addit supra naturam speciem maiorem individualement: quod non potest esse in angelo: si angelus non sit compositus ex materia et forma. Ergo in angelo non differt suppositum et natura. Sed dicebat quod suppositum in angelo differt a natura in quantum suppositum intelligitur: ut habes esse: non autem natura.

Sed contra. Sicut esse non ponitur in definitione nature: ita non ponitur in definitione suppositi vel singularis: si suppositum vel singulare definireretur. Ergo suppositum per esse a natura non differt. Nullo ergo modo differunt suppositum et natura. **C**ontra. In omnibus creaturis natura constituit suppositum. Sed nihil constituit seipsum, ergo in nulla creatura est idem suppositum et natura. **R**espondeo dicendum quod ad huius questionis intelligentiam oportet considerare quid sit suppositum: et quid natura. Natura autem: quamvis multipliciter dicatur: tamen uno modo dicitur natura ipsa substantia rei: ut dicitur in 5. meth. secundum quod substantia significat essentiam vel quidditatem rei: vel quod quid est. Illud ergo significat nomen nature: prout hic loquimur de natura: quod significat definitionem, unde

Boetius dicit in li. de duab⁹ naturis q^d nā ē vnūq^d q^d i formās specifica dīa. dīa enī specifica ē pletina diffinitio nis. Suppositū autē ē singulare i gñe sbe q^d dī ipostasis vel sba pma. et q^d sbe sensibiles pposite ex mā et forma sunt mag⁹ nobis note. iō i eis pmo vi deam⁹ quō se hēnt essentia vel nā ad suppositū. Dicūt autē q^d dā q^d forma p^{ri} ē idē cum forma toti⁹; que dī essentia vel nā fm rē: sed differt sola rōne. nā forma pris dī inq̄tum facit materiā eē in actu. forma autē toti⁹: inquātus cōstituit spēm: sicut aīa dī forma part⁹ inq̄tum facit corpus eē in actu. et sīr dī aīa forma toti⁹ inq̄tum cōstituit spēm hūanā. et sic dī hūmāitas: et fm hoc in reb⁹ cōpositis ex materia et forma. nā ē ps suppositi. Nā suppositū ē indiuiduū cōpositū ex materia et forma: vt dcm ē. Sed predi cta positio nō videt eē nā: q^d vt dictū est nā: vel eēntia dī id quod significat diffinitō Diffinitio autē in rebus nālib⁹ nō soluz significat formā: sed etiā mā: vt dī i. 6. meth. Nec pōt dici q^d mā ponatur in diffinitōe rei nālis. sicut non exis de eēntia eius. hoc enī ē p^{ri}ū accidētis vt diffinat per aliqd q^d nō ē de eēntia eius. s. p sbe: et ideo hnt essentia in cōplete vt dī in. 6. meth. Re linq̄t g^o q^d i rebus cōposit⁹ ex materia et forma essentia vel nā nō sit sola forma: sed cōpositū ex mā et forma. restat g^o cōsiderādū cū suppositū vel indiuidu um nāle sit cōpositum ex materia et forma vtrum sit idē essentia vel nāe. Et hāc q̄stionē mouet phs i. 7. meth. vbi inq̄rit vtrum sit idē vnūquodq^d

et q^d q^d ē ei⁹: et dēterminat q^d i his q^d dicunt p se idē ē res: et q^d quid ē rei. i his autē q^d dicunt p accidēs nō ē idē. Hō. n. nihil ē aliqd q^d q^d ē hoīs. Nihil. n. aliud significat hō: q^d aīal gressibile bipes. Sed res alba nō ē idē oīo ei q^d q^d ē albus: q^d. s. significat noīe albi. Nā albū nihil significat nisi qlitatē vt dī i pdicament. res autē alba ē sba hūs qlitatē. Scdm hoc g^o cuiuscūq^d pōt aliqd accidē q^d nō sit de rōne sui nē i eo differt res: et q^d q^d ē siue suppositū. et nā. nā in significatione nature includit solum id q^d est de rōne spēi. suppositus autē non solum h⁹ bec: q^d ad rōne spēi pertinent: sed etiā alia: q^d ei accidūt. et iō suppositū signat vt totū natura autē siue quidditas vt pars formalis. In solo autem deo nō inuenit aliquod accidēs preter eius eēntiam q^d suū esse ē sua eēntia: vt dictū ē. et iō i deo est oīo idē suppositū et natura. In angelo autē nō est oīo idē: q^d aliqd accidit ei p^{ri}ter id: q^d est de ratione sue spēi: q^d et ipsum esse angeli ē p^{ri}ter eius essentiam: seu naturā: et alia que dam ei accidunt q^d oīa prinēt ad suppositum: nō autem ad naturā. Ad p^{ri}um ergo dō q^d nō solum i ppositis ex materia et forma inuenitur aliquod accidēs preter essentiam ipi⁹ speciei sed etiam in substātijs spiritualibus: que non componuntur ex materia et forma. Et ideo in vtrisque suppositum non est omnino idem quōd ipsa natura. Hoc tamen est aliter et aliter in vtrisque. Dupliciter autem aliquid accipitur vt accidēs preter rationem rei. Uno modo: quia non

cadit diffinitioe signate eentia rei: sicut
 tñ e designatiuū; vel determinatiuū
 alicui eentialiū pncipioꝝ. sicut rōna
 le accidit aīali. vtpote pter diffinitio
 nē ei exis. et tñ e determinatiuū essen
 tie aīalis. vñ e eentiale boī: et de rōne
 ei exis. Alio mō accidit aliqd ali
 cui qz nec e i eius diffinitioe: nec e de
 terminatiuū alicui eentialiū pncipio
 rū. sicut albedo accidit boī. His g q
 sūt pposita ex mā et forma accidit ali
 qd pter rōnē spēi existēs vtroqz mō.
 Cū enī de rōne spēi humane sit qz cō
 ponatur ex anima et corpore determi
 natio corporis et anime est pter rōnē
 spēi. et accidit boī inq̄tum est homo:
 qz sit ex hac aīa: et ex corpore. Sed
 hoc cōuenit p se huic homini: de cuius
 rōe eēt si diffiniretur qz eēt ex hac aīa
 et ex hoc corpore: sicut de ratione hoīs
 cōmunis est: qz sit ex aīa et corpore.
 Accidūt etiā compositis ex mā et for
 ma pter rōnē spēi multa alia: que nō
 sunt determinatiua eentialiū pncipi
 ozum. Substātiis vō i mālibus creat
 accidunt qdē aliqua pter rōnē spēi: q
 nō sunt determinatiua eentialiū pncipi
 ozū: vt dictū ē. n̄ tamē accidūt eis
 aliqua q̄ sunt determinatiua essentie
 spēi: qz ipa nā spēi n̄ indiuiduat p māz
 s̄ p seipam ex hoc qz talis forma nō ē
 nata recipi in aliq̄ mā. vnde p seipaz
 nō ē multiplicabilis nec p̄dicabilis
 de plibus. s̄ qz nō est suū eē: accidit
 ei aliquid pter rōnē spēi. s̄ ipsum eē: et
 alia qdā q̄ attribuūtur supposito et n̄
 nature: ppter qd suppositus in eis nō
 ē omnino idē cū natura. Ad h̄z dō
 qz nō eēt qd accidit alicui pter rōnez

spēi e determinatiuū eentie ipsius vt
 oporteat illud poni in rōne eius: sicut
 dictū ē. et iō h̄z ipm eē nō sit de ratiōe
 suppositi. qz tñ p̄tinet ad suppositum
 et nō ē de rōne nāe: māifestū ē qz sup
 positū et nā nō sunt oīo idē i qbus cū qz
 res nō ē suū eē. Ad illō vō qd in p̄
 rium obicit dō qz nā dicit cōstituere
 suppositū etiam in cōpositis ex mā et
 forma: nō qz natura sit vna res et sup
 positū alia res. Hoc. n. fm opinionez
 dicētū qz natura spēi sit forma tñ: q̄
 cōstituit suppositū sicut totum: s̄ quia
 fm modū signandi natura significat
 vt pars rōne supradicta. suppositū vō
 vt totum. natura significatur vt cōsti
 tuens et suppositum vt cōstitutū.

Articulus. 5°.

Et inde q̄situm ē de tēpore p
 quod deus mouet creaturam
 spūalē fm aug. vtrū sit idēz
 cū tēpore quod mēsurat motū corpaliū
 rerū. Et videt qz sic. quia nec aug.
 diuersitatē hanc tēpōꝝ assignat: nec
 aliqz p̄bus. Tanū ergo videt hāc di
 uersitatē tēpōꝝ assignare. Pre
 terea omne quod ē in quātūē: vnum ē
 Si g nō sit vnū tēpus s̄ diuersa: nō
 erit ens: quod ē incōueniēs. Opz g
 ponē vnū tēpus tñ. Sed cōtra. Tē
 pus quo mēsuratur corpales motus ē
 nūerus motū p̄mi celi fm p̄hm in 4°.
 p̄hy. Sed tps: p quod mouetur āgeli
 nō hēt aliq̄ ordinē ad motū. ḡ illō
 tēpus ē aliud a tēpore corpaliū rerum
 Preterea p̄petuo et corruptibili nihil
 ē cōe nisi fm nomē: vt d̄ i. io. meth. s̄
 āgeli sūt p̄petui. corpa autē sunt corru
 ptibilia. nō ḡ idem tps est vtrozūqz.

Rod qd sicut aug. dicit i. xi. d. ciii. dei. **T**pa nō fuisset nisi creatura fieri: q̄ aliqd aliq̄ motiōe mutare. cui⁹ mutatiōis cū aliud atq; aliud: q̄ siml̄ eē nō p̄nt. cedit atq; succedit seq̄tur t̄ps. ex q̄ accipit̄ qd etiā p̄bs dicit i. 4. p̄bi. qd opz loq̄ de tpe fm̄ rōnē motus. naz t̄ps ē nūcrus motus fm̄ p̄us r̄ poste r̄ius. **D**ēs ergo motus q̄ p̄nt mēsurari vna mēsurā habēt vnū t̄ps. **S**iqui nō motus sūt q̄ nō possūt vna mēsurā mēsurari: necesse ē qd eoz sit diuersum t̄ps. **L**ū aut̄ mēsurā sit homogenea mēsurato: vt d̄r in. io. meth. māifestū est qd oīa que sunt vnus generis possunt h̄re vnā mēsurā cōez: n̄ autem que sunt generis diuersoz. **D**ēs autem aut̄ motus cōtinui p̄ueniūt i vno gnē inq̄tū sunt p̄mēsurabiles: r̄ idō possunt h̄re vnā mēsurā cōem. mēsurant̄ em̄ cēs simplicissimo sui generis. s. velocissimo motu p̄mi celi. vnde oīum motuū cōtinuozū pōt esse vnū tēpus cōe. quod q̄dem tēpus lz videatur eē fm̄ genus de numero discretoz. q̄a est nūcrus harū rerum continuarū. s. motuū: sit r̄ ip̄m p̄tinuum: sic d̄cē simpl̄ dictū ē aliqd discretū. **S**ed decē vlne p̄ani est aliqd cōtinuū. discretozū aut̄ r̄ p̄tinuozū non pōt esse vna mēsurā cōis: cum sint diuersoz generū inq̄tum sunt mēsurabilia. r̄ idō necesse est: si sint aliq̄ mot⁹ nō cōtinui qd t̄ps eoz aliud a motu quo mēsuratur motus cōtinui. māifestū ē aut̄ qd motus sp̄ualit̄ creaturarū de q̄bus aug. loq̄tur: dicēs creaturā sp̄ualē moueri p̄ t̄ps r̄ nō p̄ locū: nō sunt motus cōtinui: sed vicissi

tudines q̄dā discrete. **D**icit. n. qd p̄ tēpus mouet̄ aius vl̄ remiscendo. quod oblitus erat: vel discēdo qd nesciebat vl̄ volendo qd volebat. vñ māifestū ē qd cū t̄ps nō h̄eat p̄tinuitatē nisi ex motu qd tale t̄ps nō ē p̄tinuū. r̄ qd est aliud a tpe corpaliū rerū. **A**d p̄mūz q̄ d̄r qd aug. ex ip̄a d̄ria motuū dat̄: intelligē d̄rias t̄poz. **A**d h̄z d̄r qd eō mō aliqd ē vnū: quo est r̄ d̄r esse. qd em̄ d̄r esse fm̄ sp̄ez est vnum sp̄ez: non aut̄ vnū nūero. vñ nō seq̄t̄ si sint plures hoīes: qd nō sit hō. r̄ similiter nō sequitur si sint plura tempora qd non sit tempus.

Einde q̄situz est de homine

Et p̄mo quantū ad v̄tutes.

Secūdo q̄tū ad p̄cā. 3° q̄ tū ad p̄cās. **C**irca v̄tutes aut̄ fuit q̄ situz r̄ q̄tū ad res d̄inas: r̄ quātuz ad res humanas. **Q**uātū ad res d̄inas quesita sunt tria. **P**rimo circa fidem vtrū aliq̄s teneret̄ credē x̄po visibilia miracula nō facienti. **S**ecundo circa fidei sac̄m. vtrū paruuli iudeoz sint baptizādi inuitis parētibz. **T**ertio circa decimas: q̄ debentur m̄stris sacramentoz. vtrū aliq̄s pp̄ consuetudinē possit excusari ne decimas soluat.

Articulus. 6°.

D̄p̄mum sic p̄ceditur. **V**ide tur qd x̄po non facienti visibilia miracula hom̄es credere nō tenerent̄. **Q**uicumq; enim nō facit hoc ad quod tenetur peccat. **S**ed si homines non crederent **C**risto miracula non facienti: non peccarē. **D**icit enim ipse in **I**ohanne qui

todecimo. Si enim opera non fecisset
 in eis que nullus alius fecit: potum non
 haberet. et loquitur de peccato infidelitatis
 secundum augustinum. quod christus si non fecisset miracula
 homines credere non tenerent. Preterea
 nullus potest mutare legem nisi lator le-
 gis vel eo superior. Sed christus preiudica-
 bat quedam que videbantur pertinere ad ve-
 teris legis abolitionem: sicut quod tibi non
 coinquinaverunt homines: et quod labor in sabba-
 to operari. Si ergo non probasset se esse legis-
 latores: non fuisset ei credendum. Sed hoc fi-
 eri non potuisset nisi per miracula: cum
 legislatores multa miracula precesserit.
 quod christus non est credendum nisi miracula fe-
 cisset. Sed pro magis obligant ho-
 mines ad credendum prime veritati quam ad
 credendum visibilibus signis. Sed licet
 christus miracula non fecisset: ipse tamen ve-
 rus deus et eterna veritas erat. ergo et si mi-
 racula non fecisset: adhuc erat ei crede-
 dum. Preterea gratia unionis est maior quam
 gratia gratum faciens per adoptionem. Sed
 miracula non sufficienter probant gratiam gra-
 tum facientem. quod videtur in libro ad
 romanos in iudicio dicentem. Domine in nomine tuo
 virtutes multas fecimus. respondebit. non
 novi vos. ergo multominus miracula suf-
 ficiunt ad probandum gratiam unionis. Si
 ergo sine miraculis christus homines credere non
 teneretur: neque est miraculis factis te-
 nebatur credere dicenti se esse deum. quod
 pro se falsum. Respondeo quod nullus tenetur
 ad hoc quod est supra vires suas nisi per
 hunc modum quo fit sibi possibile credere
 autem est super potentiam hominis naturalem. unde et credo
 non dei puenit. sed illud apostoli ad ephesios. 2.
 Gratia saluati estis per fidem. et hoc
 non ex nobis dei. non donum est. et ad philip-

.i. dicit. Vobis datum est non solum ut in
 ipsos credatis. sed ut pro ipso patiamini.
 Homo ergo tenetur credere secundum hoc quod adiu-
 uatur a deo ad credendum. Adiuuat autem
 a deo aliquis ad credendum tripliciter. Primum quod
 deus per interiorum vocationem. de quo dicit iohannes. 6.
 Spiritus qui audit a patre et didicit venit
 ad me. et ad romanos. 8. Quos predestinavit
 hos et vocavit. 2. per doctrinam et predica-
 tionem exteriorum secundum illud apostoli ad romanos. 10.
 Fides ex auditu. auditus autem per verbum
 christi. 3. per exteriora miracula. unde dicitur
 ad corinthios. 14. quod signa data sunt infidelibus
 ut scilicet per ea provocentur ad fidem. Si autem christus
 visibilia miracula non fecisset adhuc
 remanebant alij modi attrahendi ad fi-
 dem: quibus homines acquiescere tenerent. Te-
 nebatur enim homines credere auctori legis
 et prophetarum. Tenebatur et in exteriori vo-
 cationi non resistere. sicut Isaias de se di-
 cit Dominus deus appuit mihi aurem ego autem
 non contradico. retrosum non abij. Isaias. 50.
 sicut de quibusdam dicitur. Actuum. 1. Vos
 semper spiritu sancto resististis. Ad pro-
 mum ergo dicitur quod inter illa opera que christus in
 hominibus fecit annumerari etiam de-
 bet vocatio interior: qua quosdam at-
 traxit: sicut Gregorius dicit in quodam
 omelia. quod christus per misericordiam. ma-
 gdalenam traxit interiorius. qui est per de-
 mentiam suscepit foris. Annumerari
 et debet eius doctrinam: cum et ipse di-
 cat. Si non venissem et locutus eis
 non fuisset peccatum non haberent

Ad secundum dicendum quod christus
 poterat se ostendere esse legisla-
 torem non solum faciendo visibilia
 miracula. sed etiam per auctoritatem
 scripture et per interiorum instinctum.

Ad. 3. dō q̄ interior instinctus q̄
 x̄ps poterat se manifestare sine mira-
 culis exterioribus p̄inet ad virtutem
 p̄me v̄itatis. que interioris hoīem illu-
 minat et docet. Ad. 4. dō q̄ mira-
 cula vsibilia sunt v̄tute diuina ad p̄-
 firmationē v̄tutis fidei. vñ d̄r Mat.
 vlt. de ap̄lis. q̄ p̄dicauerūt vbiq̄ d̄no
 coopante et sermonē cōfirmate sequē-
 tibus signis. Nō aut̄ fuit miracula
 semp̄ ad demōstrandū gr̄as ei⁹ p̄ que
 miracula fuit. et iō pōt p̄tingere q̄ ali-
 quis gr̄am gratū facientē nō habens
 miracula faciat. s̄ hoc p̄tingere n̄ pōt
 q̄ aliq̄s falsā doctrinā anūcias vera
 miracula faciat: que nisi v̄tute diuina
 fieri possūt. Sic enī deus esset falsita-
 tis testis qd̄ ē impossibile. Lū ḡ x̄ps
 se filiū dei dicere equalē deo. hāc ei⁹
 doctrinā cōprobabāt miracula q̄ faci-
 ebat et iō ondebatur x̄ps per miracula
 que faciebat eē de⁹. Petrus at̄ h̄ ea-
 dē vel maiora miracula faceret: nō p̄-
 babat̄ esse deus. s̄ p̄ ea ēt p̄babatur q̄
 x̄ps esset deus. q̄ petrus nō p̄dicabat
 seipsum: s̄ Ihs̄ x̄pm esse deum.

Articulus. 1.

De fm̄ sic p̄cedebatur. Videt̄
 a q̄ pueri iudeoz̄ sint baptizā-
 di inuitis parētibus. Mat⁹
 enī ē vinculū matrimoniale q̄ ius pa-
 terne p̄tatis. q̄ paterna p̄tās pōt per
 hoīem solui: cū filius familias emāci-
 patur. vinculū aut̄ matrimoniale nō
 pōt solui p̄ hoīem fm̄ illud Mat. 19.
 Quos deus coniunxit hō non seper. s̄
 p̄pter infidelitatē soluitur vinculum
 matrimoniale. Dicit. n. ap̄ls. i. ad cor.
 1. q̄ si infidelis discedit discedat nō

enim seruituti est subiectus frater at̄
 soror et h̄i⁹. et canon dicit. q̄ si cōiunx̄t
 fidelis nō vult cohabitare sine cōtu-
 melia creatoris: q̄ alter cōiuguz̄ n̄ d̄z
 ei cohabitare. ḡ multo magis p̄pter in-
 fidelitatē tollitur ius p̄ne p̄tatis. sic
 ḡ infideles iudei n̄ habēt ius p̄ne pote-
 statis in suos filios. P̄nt ḡ eorū filij
 baptizari eis inuitis. P̄terea ma-
 gis d̄z hoī subuenire p̄ piculū mortis
 eterne: q̄ p̄ piculū mortis tp̄alis. S̄
 si aliquis videret hoīes in piculo mor-
 tis tp̄alis: et ei nō ferret auxilium pec-
 caret. Lū ergo pueri iudeoz̄ et aliorū
 infidelium sint in piculo mortis eterne
 si parētibus relinquātur: q̄ eos in sua
 infidelitate iformāt. videt̄ q̄ sint eis
 auferēdi et baptizandi et in fide instru-
 ēdi. P̄terea filij seruoꝝ sūt serui
 et in p̄tate d̄noz̄. Sed iudei sūt serui
 regū et p̄ncipuz̄ ergo et filij eorū. Re-
 ges ergo et p̄ncipes habēt p̄tatem de
 filiis iudeoz̄ facere quod voluerit.
 Nulla ergo erit iniuria si baptizare-
 tur inuitis parentibus. P̄terea q̄-
 libet homo magis est dei a quo habz̄
 aīas q̄ patris carnalis: a quo h̄z̄ cor-
 pus. Nō ē ergo iniustū si pueri iude-
 oz̄ carnalibus parentibus auferātur et
 d̄o p̄ baptismū p̄secrantur. P̄terea
 baptismus ē efficacior ad salutē q̄ p̄-
 dicatio. q̄ per baptismū statim tollit̄
 peccati macula et reatus pene. et aperi-
 tur ianua celi. Sed si piculum sequat̄
 ex defectu predicationis: p̄tatur ei q̄
 nō predicauit: vt h̄z̄. Ezech. 3. 33. De eo
 qui videt gladium venientem: et non
 insonuerit tuba. ergo multo magis si
 pueri iudeoz̄ damnentur propter

defectū baptismi imputat ad peccatū eis: quod potuerunt baptizare et non baptizauerunt. **Sz p.** Memini faciēda eūiuria: Fieret autē iudicis iūria: si eorū filij baptizaretur eis inuitis. quod amitterent ius patris in filios iam fideles. quod eis inuitis non sunt baptizandi. **R.** dō: quod maximā auctoritatē hęc ecclie consuetudo: quod semper est in omnibus emulanda. quia et ipsa doctrina catholicorum doctorū ab ecclesia auctoritatem hęc. vñ magis est secundum consuetudini ecclesie quod vel auctoritatē aug. vel Hiero. vel cuiuscūque doctoris. Hoc autē ecclie usus nūquā hūit. quod iudeorū filij inuitis parentibus baptizaretur: quod quis fuerint retroactis temporibus multi catholici principes potētissimi: vt Constantinus: Theodosius et alij plures. quibus familiares fuerunt sanctissimi episcopi: vt Silvester Constantino. et Ambrosius Theodosio: quod nullo modo hęc premississent ab eis impetrare: si hoc esset consonū rationi. et ideo periculosus videt hanc assertionem de nouo inducere. vt preter consuetudinē in ecclia hactenus obseruatā iudeorū filij inuitis parentibus baptizentur. Et huius ratio est duplex. vna quodem propter periculum fidei. Si enim pueri nondum usus rationis habentes baptismū susciperēt: post modū cū ad perfectā etatē peruenirent de facili possent a parentibus induci: vt relinquerēt quod ignorātes susceperunt: quod verteret in fidei detrimentum. Alia vero ratio est quia repugnat iusticiē naturali. Filius enim naturaliter est aliqd patris. et primo quidem a parente non distinguitur secundum corpus

quod diu in matris utero continet. Postmodū vero postquam ex utero egreditur: antequam usū liberi arbitrii habeat continet sub parentū cura sicut sub quāda spirituali utero. quod diu enim usū rationis non habet puer non differret quod ad ea quod agit ab animā irrationali vñ sicut bos vel equus iure gentium vel civili est possessoris: vt utatur eo: cum voluerit: sicut proprio instrumēto: ita dicitur iure naturali est quod filius antequam habeat usū rationis sit sub cura patris. vnde contra iusticiam naturalem esset: si puer antequam haberet usū liberi arbitrii a cura parentū subtrahatur: vel de eo aliquid ordinetur inuitis parentibus. Postquam autē incipit habere usū liberi arbitrii. iam incipit esse suus. et potest quantum ad ea que sunt iuris diuini vel naturalis sibi ipsi prouidere. et tūc est inducendus ad fidem non coactione sed persuasione et potest etiam inuitis parentibus consentire fidei et baptizari: non autē antequam habeat usū rationis. vnde de pueris antiquorū patrum dicitur quod saluabantur fide parentū. per quod dicitur intelligi quod ad parentes pertinet prouidere filiis de sua salute: precipue antequam habeant usū rationis. Ad primum ergo dicendum quod in vinculo matrimoniali vtrique coniugū habet usum liberi arbitrii. et vterque potest inuito altero fidei assentire. sed hoc non habet locū in puero antequam habeat usū rationis. sed postquam habet usū rationis tūc tenet similitudo: si conuerti voluerit. Ad secundum dō: quod a temporalī non est aliquis eripiendus contra ordinem iuris civilis. puta si aliquis a suo iudice condemnetur ad mortem: nullus debet eum violēter eripere. vñ nec aliquis debet irrupere ordinē

iuris nālis quo fili' ē sub cura patris
 vt cū liberet a piculo mortis eterne.
 Ad tertiu' dō q' iudei sunt sui pnci-
 pū seruitute ciuili: que nō excludit or-
 dinē iuris nālis vel diuini. Ad q'r-
 tū dō q' hō ordinat ad deū p rōnem;
 p quā deū agnosce pōt. vñ puer añq'
 vsū rōnis hēat nāli ordie. ordinatur i
 deū p rōne parentū: quoz care nālī
 sbiacet: 7 fm eoz dispositionez sunt
 circa ipm diuina agēda. Ad qntuz
 dicēdum q' piculū quod seqtur ex p-
 dicatiōe omīssa nulli imminet nisi ei
 cui ē cōmissum predicatiōis officium
 vñ in Ezech. pmittit. Speculatozem
 tedi te filiis israel. prouidere autem
 pueris infidelium de sacramētis salu-
 tis: pertinet ad parentes eoz. vnde
 eis imminet piculū propter subtractio-
 nem sacrozū: si eoz paruuli detrimen-
 tū salutis patiantur.

Articulus. 8.

De tertiu' sic pcedebat. Vide
 a tur q' propter cōsuetudinem
 aliq' teobligent a iure reddē-
 di decimas. Magis enī est accipere
 decimas q' non dare. Sed ppter cō-
 suetudinē in aliq'bus terris aliq' mili-
 tes accipiunt decimas. 7 hoc ab eccle-
 sia toleratur. ergo multo magis ppter
 cōsuetudinē aliqui teobligant vt de-
 cimas non soluat: neq' soluere tencā-
 tur. Sed contra. Jus diuinum non
 abolet per dissuetudinē. Sed deci-
 me debentur d' iure diuino. 7 per dissue-
 tudinē non aboletur ius reddēdi deci-
 mas. Tenent 7 hoies reddē decimas
 p' traria cōsuetudine non obstante.
 Respondeo dicēdum q' ea que sūt d'

iure positivo p dissuetudinē aboletur.
 Ea nō q' sūt a iure nāli vel de iure di-
 uino nulla dissuetudie aboleri possūt.
 Nulla enī dissuetudie fieri pōt vt sit
 licitū furari vl' mechari. Est 7 pside-
 randū ad ppositā qōnē vñ dare deci-
 mas sit de iure dīno vel de iure positi-
 uo hūano. Jus aut' dīnū i nouo 7 ve-
 teri testamēto cōtinet 7 qdez n' appet
 in nouo testamēto aliquod pceptum
 datū de decimis soluendis in doctri-
 na dico euangelica vel apostolica.
 Qd' enī d' Mat. 23. de solutiōe de-
 cimarū hoc oportuit facere 7 illa nō
 omittēre. 7 qd' dicit phariseus Luce.
 18. Decimas do oīum: que possideo.
 magis videt ad statū veteris testamē-
 ti p' tinē q' obseruatiē noui testamēti
 formam imponere. In veteri autem
 testō triplex genus pceptorum erat
 quedā enim erant pcepta moralia:
 quedam iudicialia: quedam cerimo-
 nialia. Pcepta moralia sūt que sūt
 indita nāli ratiōi ad que hoies omni
 tempore obligantur. vt honora p'em
 7 matrē. nō mechaberis. non furtum
 facies 7 similia. Pcepta aut' iudici-
 alia sunt per que iudicia exercebant.
 puta si quis furaretur vnam ouez: red-
 deret quattuor. 7 huiusmodi pcepta
 nō sunt indita rationi naturali: non
 enim ratio naturalis habet: q' ille: q'
 furatur ouem magis reddat quattu-
 or q' tres vel vnam. Sed tamen per
 huiusmodi pcepta determinatur mo-
 rale pceptum. Habet enim ratio
 naturalis: q' ille qui furatur tebeat
 puniri: sed q' tali pena puniatur: hoc
 determinat per pceptum iudiciale.

Precepta autem ceremonialia veteris legis sunt, que pertinent ad obseruantiam diuini cultus, et sunt ordinata ad figurandum aliquid futurum: sicut immolatio agni paschalis figurabat occisionem christi, est ergo considerandum utrum preceptum de decimis persoluedis sit morale vel iudiciale: vel ceremoniale. Si enim morale est: ad hoc omnes tenentur et omni tempore: nulla obstante contraria consuetudine, sed hoc non videtur: quia ratio naturalis non dicitur magis quam homo ministris dei det decimam quam vnde decimam vel nonam partem fructuum. Si autem sit preceptum iudiciale: non tenentur ad decimas dandas: sicut non tenentur omnes ad iudicandum secundum iudicia in lege veteri conscripta, quia illi iudicialia precepta sunt specialiter illi populo data consideratis conditionibus eius, non enim eadem omnibus expediunt. Si autem sit preceptum ceremoniale, non solum obligaret: sed et obseruatum induceret in peccatum, peccaret enim si quis agnum paschalem immolaret, quia post aduentum veritatis cessauerunt figure. Dicendum est ergo sicut antiqui magistri dixerunt: quod quedam precepta legis sunt pure moralia, ut non occides, non furtum facies, quedam autem pure sunt ceremonialia, ut immolatio paschalis agni et circumcisio, quedam autem sunt media secundum aliquid moralia: et sunt aliquid ceremonialia sicut preceptum de obseruatione sabbari est morale quod tamen ad hoc quod aliquod tempus quieti deputetur ad vacandum diuinis. Hoc enim ratio naturalis habet, sed quod dies septima sit deputata hoc est ex determinatione dei propter aliquam figuram, unde hoc est ceremoniale. Sic ergo preceptum de decimis persoluedis est quidem

secundum aliquid morale: ut scilicet qui pro toto populo diuino obsequio vacant: stipendijs populi sustententur sicut et qui in alijs officijs reipublice seruiunt a populo sustentantur: et secundum hunc modum: proponitur hoc preceptum in nouo testamento. Dicit enim dominus *Mat. 23.* Dignus est operarius cibo suo, et apostolus dicit, *i. ad cor. 9.* quod dominus ordinauit ut qui euangelium enunciant de euangelio uiuant, et qui altario deseruiant de altario uiuant. Sed quantum ad determinatum numerum decime non est id iuraturali: neque est preceptum morale: sed est ceremoniale in quantum refertur ad figurandum aliquid circa christum vel est iudiciale secundum convenientiam ad illum populum, in quo multitudo ministrorum tali taxatione opus erat ad ministrorum dei sustentationem. Sic ergo hoc commune quod est, prouidetur ministris dei in necessarijs vite est de iure diuino quasi morale preceptum et de iure naturali certis. Ad quemlibet autem principem qui potest leges condere: pertinet ius naturale condere per ius posituum determinatum, nihil enim est aliud ius posituum quam determinatio iuris naturalis sic ius naturale habet quod malefactorum puniatur, sed quod tali pena puniatur: hoc determinatur per ius posituum. Quia ergo ecclesia habet potestatem edendi legem in his que pertinent ad cultum dei: potuit per ecclesie statutum taxari quantitas eorum que sunt danda ministris dei a populo, et ut esset quedam consonantia noui et veteris testamenti. Statuit ecclesia ut taxatio veteris testamenti seruaretur etiam in nouo, Unde omnes

tenentur ad decimas: velint nolint, posset autem ecclesia statuere: si causa subesset vel in maiori vel in minori numero, puta quod daretur octava pro duo decima, sicut et quod daretur decima. Patet ergo quod nulla consuetudo contraria soluit hominem ab obligatione reddendi decimas, quia hec obligatio fundatur supra ius diuinum et supra ius naturale unde semper tenentur homines reddere decimas: si ecclesia exigat etiam contra consuetudinem non obstante, et in terris in quibus est consuetudo quod decime soluantur, ipsa consuetudo quasi exprostat decimas, unde peccaret qui non redderet: sed in terris in quibus non est consuetudo communis quod decime dentur, et ecclesia non petit, videtur ecclesia remittere dum dissimulat, et ideo homines in terris illis non peccant decimas non dando. Durum enim esset dicere quod omnes homines Italie et orientaliu partium damnarentur qui decimas non soluunt. Et hoc argumentum possumus ab apostolo accipere: cui cum deberent necessaria victus ab his quibus predicabat tamen accipiebat: nec tamen peccabat quia ei non dabant, alioquin male cum eis egisset: non accipiendo presertim cum ipse dicat act. 20. Non enim subterfugi quominus annunciare vobis omne consilium dei, et ideo apostolus non exigebat quod sibi debebat: ne daret aliquod offendiculum euangelio ut ipse dicit, vnde non bene facerent rectores ecclesiarum: si in terris illis decimas exigerent, in quibus non est consuetudo dari: si probabiliter crederent quod ex hoc scandalum nasceretur, Ad illud ergo quod in primum obijciatur

quod quod milites qui accipiunt decimas in aliquibus terris non habent ius accipiendi decimas, hoc enim ius est spirituale debitum ministris dei, vnde non cadit in laicam personam: sed res ille temporales que a iure exiguntur ex possessione ecclesie date sunt aliquibus militibus propter aliqua seruitia que fecerunt ecclesie: sicut et ecclesia potest remittere ipsos fructus qui debentur pro decima, non tamen remittit ius exigendi decimas, nec tollit debitum reddendi.

Inde quesitum est de his que pertinent ad virtutes circa res humanas, et circa hoc quesita sunt duo. Primo vtrum filius teneat obedire parentibus carnalibus in indifferentibus, et vtrum venditor teneat dicere emptori vitium rei vendite,

Articulus 9.

Primum sic proceditur. Videtur quod filius teneatur obedire parentibus carnalibus quantum ad omnia. Dicit enim Deuter. 21. Si genuerit homo filium contumacem et perversum: qui non audiat patris aut matris imperium lapidibus eum obruet populus civitatis. Sed pena talis non infligeretur nisi graviter peccaret non obediendo. Ergo filij tenentur obedire parentibus carnalibus per omnia. Preterea apostolus dicit ad Col. 3. filij obedite parentibus per omnia. Preterea precepta moralia affirmativa quis non ad sepe obligent, tamen nunquam contrarium facere licet. Sed preceptum morale affirmativum est de honoratione parentum, ergo nunquam licet irreverentem esse parenti, quod esset si ei mandato non obediret, tenet ergo filius in

oibus pñtib⁹ obedire. Sed 3. Nō
 min⁹ obediēdum ē pñtib⁹ spūalib⁹ q̄
 carnalib⁹: sed magis: vt h̄r p̄ apl⁹ ad
 heb. 12. Sed pñtib⁹ spūalib⁹ nō te-
 nentur subditi obedire ī indifferētib⁹.
 Religiosi enī q̄ obediētiā pfirentur:
 nō tenentur obedire suis p̄latib⁹: nisi ī his
 q̄ sunt s̄m regulā: vt Ber. dicit ī lib.
 de dispensatōe ⁊ p̄cepto. q̄ nec parētib⁹
 carnalib⁹ filij tenentur ī indifferēti-
 bus obedire. R̄ dō q̄ cum obediē-
 tia p̄lato debeatur: ad illa se extendit
 debitum obediētiē: ad que se extendit
 ius p̄lationis. Habet autē pater
 carnalis ius p̄lationis ī filium.
 Primo quidē quātum ad domesticas
 cōuersationē. Sic enim est pater fa-
 milias ī domo: sicut rex ī regno. vñ
 sicuti subditi regis tenentur obedire re-
 gi ī his q̄ p̄tinēt ad gubernationē re-
 gni. ita etiam filij ⁊ alij domestici te-
 nentur obedire patri familias ī his
 que p̄tinēt ad dispensationem dom⁹.
 Secūdo q̄tū ad mox disciplinam.
 vñ apl⁹ dicit ad heb. 12. Patres q̄ dē
 carnis nostre habuim⁹ eruditores: ⁊
 obteperabamus eis. debet enī p̄ filio
 non solū educationē: sed etiā discipli-
 nam: vt p̄bs dicit. In his q̄ filius te-
 netur obedire patri carnali ⁊ nō alijs.
 Ad p̄mū q̄ dō q̄ loq̄tur ibi moy-
 ses de imperio paterno: quod p̄tinēt
 ad disciplinā morū. vñ ibidem dicit.
 Monita nostra audire contēnit co-
 mesatiōibus vacat ⁊ luxurie atq̄ cō-
 uitijs. Ad s̄m dō q̄ apl⁹ dicit obe-
 diēdum esse parentibus per omnia:
 ad que se ius p̄lationis extendit.
 Ad tertiū dō q̄ non exhibet irreue-

rentiam p̄cipienti: si nō obedit ei ī
 his ī q̄bus obedire nō tenetur.

Articulus .10.

De s̄m sic p̄ceditur. Videt q̄
 a venditor nō teneatur dicere
 vitium rei vendite emptori
 q̄ s̄m leges civiles vēditōz ⁊ emptōz
 se iuricem decipere possūt. nulla autē
 posset eē decēptio si vēditōz rei vēdite
 vitium emptori dicere teneret. q̄ nō tene-
 tur. Sed dicebat q̄ leges nō loquun-
 tur s̄m for⁹ p̄scie: s̄ q̄ nūc loq̄mur est
 s̄m for⁹ p̄retiosū. S̄ 3. Scōz p̄bm
 ī 2. ethico. Intētiō legislatoris ē ci-
 ues facere bonos. q̄ q̄ licet s̄m leges nō
 ē cōtrariuz v̄tuti. ⁊ ita etiam non est
 cōtrariuz cōscie. S̄ cōtra ē h̄z leges
 civiles. Si aliq̄s vendat aial morbi-
 dū tenet de vitio. q̄ tenebatur dicere
 vitium emptori. Præterea Tullius
 dicit ī lib. de officijs. Q̄ ad officiū
 boni viri pertinet: vt dicat emptori il-
 lud p̄o quores minus venderet. h̄
 autē est vitium rei vendite. ergo vēditōz
 tenet dicere emptori vitium rei ven-
 dite. R̄ dō q̄ aliquid pertinet ad
 bonū virū: q̄ tamē homines nō te-
 nentur. sicut ad bonū virū pertinet q̄
 liberaliter amico sua bona largiatur
 q̄uis ad hoc nō teneatur. S̄ aliqd
 pertinet ad bonū virum. ad q̄ tenet
 .s. q̄ reddat alicui quod iustū est. naz
 actus iusticie ē vt reddatur alicui: q̄
 ei debetur. Et ideo vnu quisq̄ vendi-
 tor ad hoc tenet vt iustam vēditionē
 faciat. nō autē vt faciat venditionem
 liberalē dimittens aliquid de precio
 iusto: Iustitia autē equalitas q̄daz ē
 vt d̄ ī. 5. eth. Est ergo iusta vēditio

quod pretium acceptum ab hunc equat rei vendite. iusta autem si non equat; sed plus accipiat. Si ergo vitium rei vendite faciat rem minus valere quam pretium impositum a venditore; iusta erit venditio. unde peccat occultans vitium. Si autem non faciat rem minus valere quam pretium impositum; quod forte venditor minus pretium impositum propter vitium; tunc non peccat tacens vitium; quia venditio non est iniusta. et forte esset sibi damnosum si vitium diceret; quia emptor vellet habere rem etiam pro minori precio quam valeret. Liberaliter tamen faceret si damnosum proprium contemneret ut satisfaceret voluntati alterius; licet ad hoc non teneatur. Ad primum ergo dicitur quod per illud dictum legis non habet quod licitum sit simpliciter venditori decipere emptorem; et e converso; sed dicitur aliquid esse licitum secundum legem quod per legem non puniatur; sicut secundum legem veterem licebat libellus repudij. Ad secundum dicitur quod precepta legis sunt ductiva ad perfectam virtutem; tamen actus perfecte virtutis non cadunt sub precepto legis humane; sed prohibet quedam graviora; ut gradatim homines retrahantur a malis per se ipsos ad virtutes exercantur; permittit autem quedam minoria peccata eis penam non infligens; quia sine his non facile invenitur hominum multitudo; et de talibus est deceptio; que est inter vendentes et ementes; quia plurimi sunt qui volunt vili emere; et care vendere; ut Augustinus dicit in libro de trinitate. Ad illud vero quod primo in contrarium obijciatur dicitur quod illud intelligendum est quando morbus pecoris facit pecus minus valere quam vendatur. Ad secundum dicitur quod ea ratione Tullius dicit

quod vir bonus non taceat vitium rei vendite. quod ad virum bonum non prius decipere aliquem deceptio autem non est si id quod tacet de re vendita non facit rem minus valere quam pretium quod pro ea accipitur.

Unde questum est de peccatis. Et circa hoc quesita sunt duo. Primo utrum peccatum sit appetere prelationem. Secundo utrum peccatum sit predicatori bene oculos ad rem temporalem.

Articulus xi.

De primo sic proceditur. Videtur quod peccatum sit appetere prelationem. Non enim videtur quod possit appeti sine peccato id quod non fuit in statu nature integre; sed solum in statu nature corrupte. Sed prelatio non fuit in statu nature integre; sed incepit esse post peccatum; quando dicitur est mulieri. Sub viri potestate eris. ergo peccatum est prelationem appetere. Preterea appetitus videtur esse de his que pertinent ad statum future glorie. Sed in futuro cessabit omnis prelatio; ut dicit quedam glossa. i. ad cor. i. 5. ergo peccatum est appetere prelationem. Sed dicitur dicitur ad Ibi. 5. Qui bene presunt presbyteri; duplici honore digni habeantur. Sed non est peccatum appetere illud; cui debetur honor; qui non debetur nisi virtuti; ergo non est peccatum appetere prelationem. Respondeo dicitur quod hac questione soluit Augustinus. i. 9. dicitur civi. dei ubi dicitur quod locus superior sine quo populus regi non potest; et si administrat ut decet; tamen indeceter appetitur. Cuius ratio est; quod appetit prelationem; aut est superbus aut iniustus. Iniusticia enim est quod aliquis velit sibi plus de honore accipere aut

de potestate: aut de alijs hominibus bonis: nisi sit maioribus dignus. ut dicit in .5. eth. qd aut aliquis estimet se esse magis dignum patione omnibus illis super quos pationem accipit supbie et psumptionis e. vñ pz qd cūqz pationē appetit. aut e iniustus; aut supbus. et ideo nullus suo appetitu dz ad pationē puenire. s. solū dei iudicio fm illud apli ad heb. 5. Nemo sibi assumit honozē. s. qui vocat a deo tanqz Aaron. potest tamen aliqs licite appetere se esse dignum patione vel opera boni panti: pro quibus debetur honoz. Un pz rñsio ad vltimū Prime no due rōnes nō recte cōcludunt. qz etiā ea que nō fuerūt in statu innocentie nec erunt in statu glorie possunt licite appeti. sicut subijci: penitē et alia hī. quāuis patio quātum ad aliquid fuisset in statu innocentie: et futura sit in statu glorie. s. qd ad supioritatē gradus et quātum ad gubernationē vel regimē. non autem quantū ad coactam seruitutem.

Articulus .12°.

a Dfm sic pceditur. Uidef qd peccatū sit predicatori habere oculū ad tpalia. Dī. n. Lu. 12. Querite primo regnū dei. Glo. i. bona eterna. et hec omnia adijcientur vobis. Glo. etiā nō querētibus. qd nō licet predicatori habere oculū ad terrena. Et pmaē qd dī. i. ad cor. 9. dz qui arat in spe arare. Glo. stipendiorū tpalium. qd licet predicatori de quo ibi loquitur: habere oculū ad terrēa.

R^o dz qd habere oculū ad terrena ptingit duplr. vno modo sicut ad mer

cedē vel premiū. et sic predicatori non licet habere oculū ad terrena. quia sic faceret euangeliū venale. Alio modo sicut ad stipendia pro necessitate sustentatōis vite. et sic licet habere predicatori oculū ad terrena. vñ prima ad Lbi. 5. super illud. Qui bñ presūt presbri rē. dicit glo. aug. Necessitas ē accipere. vnde inuit. charitas ē pbē nō tñ venale est euangelium pro his Si enī sic vendūt. magnā rez vili vēdūt. accipiant qd sustentationē necessitatis a populo mercedē dispensatōis a dño. et p hoc pz responsio ad obiecta.

Inde quesitū fuit de penis peccatorū. Et pzo de ipis penis. 2° de remissioe penarū. Circa primū quesita sūt duo Primo utrū aīa sepata possit pati ab igne corporeo. 2° utrū duoz. qd ea dē pena sūt digni vnus diuti^o mozet i purgatorio qd alius.

Articulus .13°.

a Dprimū sic pceditur. Uide tur qd aīa a corpore sepata nō possit pati ab igne corporeo: qz fm phī. qd nō tangit nō agit. sed ignis corporeus nō tangit aīam separata a corpore: cum non habeat terminos corporales: que autem se tangūt habēt vltima simul. qd aīa sepata non patitur ab igne corporeo. Preterea illa que patiuntur adinvicem inuicēz pverti possūt. Et aīa nō pōt conuerti in ignē corporeū nec eōverso. qd aīa non potest pati ab igne corporeo. Preterea Ber. dicit. qd nihil ardet in inferno: nisi propria voluntas. Sed ppria voluntas. cū sit quodā spirituale non

potest esse materia ignis corporalis. Quia anima a corpore separata non potest ab igne corporeo pati. Sed contra est quod dicitur Isa. ultimo. Ignis eorum non extinguetur. R. dicitur quod pati multipliciter dicitur uno modo pati cōiter dicitur id est quod recipere sicut quod sentire et intelligere est quoddam pati. et hoc modo anima coniuncta corpori patitur a rebus corporeis sentiendo et intelligendo. sed an separata a corpore possit hoc modo a rebus corporeis pati: alterius rationis est propter quosdam qui dicunt quod anima separata a corpore et et angelus potest accipere cognitionem a rebus sensibilibus sed si est hec opinio est vera: tamen pati sentiendo et intelligendo est profici non puniri: nisi forte per accidens: in quantum id quod sentitur vel intelligitur repugnat volentari. sed ipsum sentire vel intelligere secundum se consideratum penale non est. Alio modo dicitur pati proprie loquendo secundum proprietatem agentis ad patiens. puta. sicut pati dicimur cum aliquid nobis aduenit quod est proprium nature vel voluntati nostre: et secundum hoc infirmitas et tristitia passiones dicuntur. Et hec quidem passio dupliciter esse potest. uno modo per receptionem forme proprie sicut aqua patitur ab igne quantum calefit. et per hunc diminuitur qualitas naturalis eius. hoc modo separata anima non potest pati ab igne corporeo: quia nec calefieri potest: nec desiccari: nec secundum formam aut qualitatem quantum est ignis corporei mutari. Alio modo dicitur pati esse illud quod quocumque modo impetitur a suo proprio impetu vel inclinatione: sicut si dicimus lapidem descendente pati: cum impeditur ne deorsum perveniat. et sicut dicimus hominem pati cum detinetur vel ligatur ne va-

dat quo vult. et ita per modum ligationis cuiusdam anima patitur ab igne corporeo. ut augustinus dicit. 2i. de ci. dei. Non. hoc est contra naturam spiritus corpori alligari: cum videamus animam naturaliter alligari corpori ad vivificandum ipsum. Demones et per nigromantias pretere superiorum demonum alligantur aliquibus imaginibus vel aliquibus alijs rebus. unde multo magis potest spiritus alligari divina virtute igne corporeo: non ut det vitam: sed ut accipiat penam sicut augustinus dicit. Sed quia quod est minoris virtutis non potest sua virtute ligari id quod est maioris virtutis. inde est quod nullum corpus potest ligare spiritum qui est maioris virtutis: nisi aliqua superiori virtute et propter hoc dicitur quod ignis corporeus agit in animam separatam: non virtute propria: sed in quantum est instrumentum divine iusticie vindicantis. Ad primum ergo dicitur quod ignis tangit animam: non quod est tactu mathematico: qui attendit secundum terminos quantitativos. sed magis tactu virtutis non: proprie: sed quia hoc in quantum est instrumentum divine iusticie. Ad secundum dicitur quod ratio illa procedit de passione que est per susceptionem forme proprie. Ad tertium dicitur quod propria voluntas dicitur ardere in inferno: quia meretur ardorem.

Articulus. 14°

Dicitur secundum sic procedebatur. Videtur quod duorum qui sunt digni equali pena unus non possit citius a purgatorio liberari. quam alius. Iudicium enim post mortem non est hominis sed dei: qui secundum veritatem iudicat. ut dicitur ad rom. 2. Sed contra veritatem iudicaret: si uni eorum qui sunt digni equali pena infligeret gra-

uioꝝ pena sensus q̄ alteri. Dilatio autē glorie ē maior pena q̄ acerbitas pene sensus. qz sicut dicit Cris. sup. Mat. Carere visione diuina est maior pēa q̄ quelibet pena sensibilis. q̄ vn̄ corū qui digni sūt equali pena nō maiorē dilationē glorie patietur altero citius liberato. Preterea malum fm̄ aug. dicit qz nocet. nocet autē qd̄ adimit bonū. dilatio autē glorie adimit maius bonū. s. bonū increatū. q̄ maius malū. et sic idē qd̄ prius. S3 q̄ ē qd̄ magister dicit in. 4.º. sniarū. di. 45. q̄ ille p̄ quo fiūt plura suffragia citius a penis purgatorij liberat. Cōtingit autē q̄ pro vno eoz̄ q̄ digni sūt equali pena fiūt plura suffragia q̄ p̄ alio. q̄ vnus citius liberabit. Preterea in fine mūdi iueniunt̄ aliq̄ cremabilia quedā h̄ntes: quozum dilatio a glia non erit tā diuturna sicut eoz̄ q̄ mō cremabilia deferūt ad purgatorium qz breuis moza erit inter mortem et resurrectionē. vt aug. dicit. q̄ pari rōne et nūc eoz̄ qui equalia cremabilia deferūt vnus pōt min⁹ differri a glia q̄ alius. et sic erit citius liberat⁹ a penis. R̄ dō q̄ ista qd̄ fundat̄ supra virtutem suffragioꝝ. vtruz. s. suffragia facta pro aliquo valeāt illi solum pro quo fiūt ad liberationem; vel et alijs. Circa quod aliqui dixerūt q̄ nō magis valēt illi q̄ alijs. imo forte magis valēt alijs si sint meli⁹ dispositi ad recipiēdū suffragioꝝ virtutē: et ponūt exēplum: sicut si accēdatur cereus ī domo pro aliquo diuite; qui sit cec⁹: illuminat omnes in domo existentes. et forte alios magis illuminat si habeant

limpidioꝝ visū. et fm̄ hanc opinionē duoz̄ qui ob equales culpas in purgatorio detinētur: vnus nō pōt citi⁹ liberari q̄ alter: s̄ hāc opinionē non reputo verā. Cuius rō ē qz suffragiū vn̄ valet alteri ppter duo. Vno mō ppter vnitatē charitatis: qz oēs qui sūt ī charitate: sūt quasi vnū corpus. et ita bonū vnus reddūdat in oēs: sicut manus deseruit toti coruit toti corpori. et similiter quodlibet corporis mēbrū. et h̄z hoc quodcūq̄ bonū factū ab aliq̄ valet cuilibet in charitate ex̄nti: fm̄ illō ps. Particeps ego sū oīum timētius te et custodiētū mandata tua. Alio mō fm̄ q̄ per intentionē alicuius actus eius trāsfertur in alterū. puta si aliquis p̄ altero soluat aliq̄ debitū p̄ eodem h̄z ac si ille solueret p̄ quo soluitur. Primo ergo modo valet opus bonum per modum meriti: cuius radix est charitas. Sed secundo modo opus vnus valet alteri per modum satisfactionis. prout vnus pro altero satisfacere potest. si hoc intendat. et talis valor attenditur in suffragijs q̄ ad hoc fiūt: vt per ea homines liberentur a debito pene. Et ideo dicendum est q̄ suffragia per istum modū non valent nisi illis pro quibus fiunt et secunduz hoc si pro aliquo fiunt nīl ta suffragia citius liberatur a pena purgatorij q̄ alijs pro quibus non fiunt. etiam si equalia peccata detulerint. Concedendum tamen est q̄ suffragia pro vno facta omnibus valēt in quantum scilicet omnes qui sciant gaudent ex charitate de bonis: que ex charitate fiunt. et fm̄ hoc verum est

q̄ illis pro quibus non fiunt plus va-
lent suffragia: si sint maioris charita-
tis. Ad primū ḡ dō q̄ pctō venia-
li cum non hēat auersiones a deo p̄ se
loquēdo: nō debetur pena carentie vi-
sionis diuine nec simplr: nec ad t̄pus
Sed q̄ ad t̄ps retardetur a visiōe di-
uina: hoc p̄tingit p̄ accidēs q̄. s. q̄ diu
digni sūt aliqua pena: nō p̄nt p̄cipa-
re sūmā felicitatē: q̄ in dei visiōe cō-
sistit: iusticia aut̄ respicit penā p̄ se de-
bitā peccato. nō aut̄ eā que per acci-
dens consequitur: p̄ hoc p̄z n̄sio ad
z. Tertiuū concedimus z quartū sicut
Illi tamen qui in fine mūdi viui re-
pientur paz̄ habebūt de cremabilib⁹
p̄cedentibus tribulationibus p̄pur-
gati. poterit etiam fieri vt acerbitas
pene modici temporis recōpenset diu-
turnitatem pene in alijs.

•
Einde quesitū fuit de remis-
sione pctōz. Et circa hoc q̄si-
ta sunt duo. Primo vtrum
peccatum in spūm sanctū sit irremissi-
bile. z vtrum cruce signatus q̄ mo-
ritur anteq̄ iter arripiat trāsmarinū
plenū habeat pctōrum remissionem.

Articulus. iij.

•
Dprimū sic procedebat. Vi-
detur q̄ peccatū in spūm san-
ctum non sit irremissibile.
Una ē enim dignitas z maiestas pa-
tris z filij z spūs sancti. Sed pctm̄ in
filiū nō ē irremissibile. Dicitur enim
Mat. iz. Quicūq̄ v̄bum contra fi-
lium hoīs dixerit remittet̄ ei. ḡ pctm̄
ī spūm sanctū nō ē irremissibile. S̄z
ḡ est q̄ ibidem d̄r qui dixerit ḡ spūm
sanctum v̄bum non remittetur ei: ne

q̄ in hoc seculo neq̄ in futuro. Re-
dō q̄ de pctō in spūm sanctū tripliciter
aliqui sunt locuti. Doctores enī ante
aug. intellexerūt pctm̄ in spūz sanctū
ēē blasphemā dictā ḡ spūm sanctuz
aut opera eius. vel ēē ḡ diuinitatez dei
patris. aut filij. qz ē pater z fili⁹ cōiter
sumendo spūs sanctus ē. qz deus p̄s
ē. vt dicitur Jo. 4. Peccatū aut̄ in fi-
liū hoīs intelligūt blasphemā ī x̄po
fm̄ humanā nām. z vtroq̄ mō pecca-
bāt iudei ī x̄p̄z. D̄no. n. mō ḡ eū pecca-
bāt miracula que per spūm sanctū z
v̄tute sue diuinitatis faciebat p̄ncipi
demoniozū attribuēdo. z aut̄ mō
ḡ eum peccabant dicendo. Ecce hō
vorax potator vini: z publicanorum
amicus. vt d̄r Mat. xi. Hāc ergo se-
cundam blasphemā dicit remissibile
qz habebāt aliquam excusationem p̄-
pter infirmitatem carnis: quā in x̄po
videbant. aliam vero blasphemā di-
cit irremissibilem: qz nullam excusati-
onem habebant videntes manifesta
inditia spūs sancti z diuinitatis. pro-
pter hoc fm̄ Ebriso. perseuerantibus
non fuit remissa hec blasphemia ne-
q̄ in hoc seculo neq̄ in futuro: qz in
hoc seculo puniti sunt pro ea per roma-
nos z in futuro cruciabuntur in infer-
no. Scdm̄ Aug. vero spiritui sancto
qui est charitas patris z filij attribui-
tur remissio peccatorum. Ille ergo cō-
tra spiritum sanctum peccat vel blas-
phemat: vel verbū dicit corde ore aut
opere: qui hoc agit per impeniten-
tiam vsque ad finem vite sue. vt
nō fiat ei remissio pctōz. z tūc planū
ē: qz hoc peccatum in spūm sanctū non

remittit neq; in h̄ secl̄o: neq; i futuro.
 Doctores h̄o moderni dixerūt: q; q̄a
 patri attribuit potētia filio: sapia spūi
 facto bōitas. pccm̄ ex infirmitate ē pec-
 catū i p̄ez. pccm̄ ex ignorātia ē pccm̄
 in filiū. peccatus ex certa malicia est
 peccatū in spūm̄ s̄ctū. Quia ḡ igno-
 rantia vel infirmitas excusat peccatū
 vel in toto vel in pte: dicūt q; peccatū
 in patrē vel in filiū remittitur: quia
 vel totaliter culpa caret: vel culpa di-
 minuit. malitia vero nō excusat pccm̄
 s̄ aggruat. et iō pccm̄ in spiritū s̄ctū
 non remittit neq; in toto neq; in pte
 q; nō habet in se aliq̄ rationē venie
 p̄ quā diminuat culpa: et si aliquan-
 do remittat: hoc magis ē ex misericor-
 dia dei remittētis: q; etiam morbos in-
 curabiles curat: q̄ ex remissibilitate
 peccati. Et p̄ h̄ p̄z solutio ad obiecta.

Articulus. i6.

D̄m̄ sic pceditur. Videtur
 q; cruce signatus qui morit̄
 antequāz iter arripiat: h̄eat
 plenam indulgentiam peccatorū. ad h̄
 enim q; indulgentia alicui valeat re-
 quiritur q; sit vere penitens et cōfess̄
 vt cōtinet in l̄ra papali. Sed cruce si-
 gnatus decedēs ante iter assumptum
 habet hec oīa: que req̄runt̄ fm̄ formā
 l̄re ad p̄cipiendam plenam indulgen-
 tiā peccatorū. ḡ plene percipit eā. Pre-
 terea sol̄ deus remittit peccatū q̄tuz
 ad culpā. Cū ergo papa dat indulgē-
 tiam oīum peccatorū: hoc nō ē referen-
 dum ad culpam: sed ad vniuersitatē
 penarū. Ille ergo q; accipit crucē fm̄
 formā littere papalis: nullā penā pati-
 etur p̄ suis peccatis. et sic statim euo-

labit plenā remissionē pccōz. p̄secut̄

Sed ḡ aug. dicit in. i. s. de tri. q; non
 ē idē abstrahē telū et sanare vulnus.
 Telū. n. peccati abstrahit p̄ remissio-
 nē peccati. vuln̄ aut̄ sanat p̄ reforma-
 tionē imaginis: q; q̄dē sit p̄ opa satisf-
 actionis. Sed cruce signat̄ decedēs an-
 ter arripit nullū laborem sustinuit:
 ad reformationē imaginis. ḡ nōdum
 est sanatus vulnus. et sic non poterit
 ad gloriā statim puenire an̄q; pe-
 nas purgatorias patiat̄. Preterea
 quilibz sacerdos vti talibz v̄bis. ego
 absoluo te ab omnibus peccatis tuis.
 Si ergo cruce signat̄ decedēs euola-
 ret: pari rōne q̄libet alīa quocūq; sa-
 cerdote absoluit̄: quod est incōueniēs.

R̄ d̄ q; ad euidētiā hui⁹ q̄stionis
 q; sicut supra dictū est: opus vni⁹ p̄t
 eē satisfactorium pro alio ad quē per
 intētionem facientis refert̄. x̄ps autē
 pro ecclesia sua sanguinē suū fudit: et
 multa alia fecit et sustinuit: quoz est
 imatio est infiniti valoris propter di-
 gnitatem p̄sone. vnde dicit̄ sapie. 8.
 q; infinitus ē in illa thesaurus hoibz.
 Sicut etiā et omnes alij sancti intētio-
 nē h̄uerunt in his que passi sunt: et fe-
 cerunt propter deum: vt hoc eēt ad vti-
 litatem non solum sui: sed etiam to-
 tius ecclesie. Totus ergo iste thesau-
 rus est in dispensatione eius qui pre-
 est generali ecclesie. Unde Petro
 dominus clauēs regni celozum com-
 misit. Math. i. 16. Quando ergo
 vtilitas: vel necessitas ipius ecclesie
 hoc exposcit: pot̄ ille qui preest eccle-
 sie de ista infinitate thesauri com-
 municare alicui qui per charitatem

fit membrū ecclie de p̄dicto thesauro q̄
tū sibi visū fuerit opportunū. vel vsq̄
ad totale remissionē penarū: vel vsq̄
ad aliq̄s certā q̄ritatē: ita. s. q̄ passio
xp̄i ⁊ aliorū sanctorū ei imputet: ac si ip̄e
passus eēt q̄rū sufficēt ad remissionē
sui peccati. sicut cōtingit: cum vnus pro
alio satisfacit: vt dictum ē. Ad h̄ q̄
indulgētia alicui valeat tria requirun-
tur. Primo cā pertinens ad honores
dei: vel ad necessitatem aut vtilitatem
ecclesie. Secūdo auctoritas i eo q̄ facit
Papa enī p̄t p̄ncipaliter. alij nō in-
q̄ritū potestatem ab eo accipiunt: vel
ordinariā vel cōmissam: seu delegatā.

Tertio requirit̄ vt sit in statu carita-
tis ille qui indulgētiā percipere vult.
Et hec tria designantur in littera papa-
li. Nā cā conueniēs designat̄ i hoc q̄
p̄mittit̄ de subsidio terre sancte. Au-
toritas vero in hoc: q̄ fit mentio de
auctoritate ap̄tozū Petri ⁊ Pauli:
⁊ ipsius pape. Caritas autē recipiētis
in hoc q̄ d̄r Om̄ibus n̄ penitētib⁹
⁊ cōfessis. nō dicit ⁊ satisfaciētib⁹:
q̄ indulgētia nō excusat a contritio-
ne ⁊ confessione: sed cedit in locū sa-
tisfactionis. Est ergo dicēdū in q̄ōne
p̄posita q̄ si fm̄ formam papalis l̄re
indulgētia concedatur accipiētib⁹ cru-
cem in subsidium terre sancte: cruce si-
gnatus statim h̄ indulgētiā: etiā si
decedat anteq̄ iter arripiat: quia sic
cā indulgētie erit non iter: sed votum
itineris. Si autē in forma l̄re contine-
atur q̄ indulgētia debetur h̄is q̄ trāsie-
runt ultra mare: ille q̄ d̄cedit anteq̄ trā-
seat nō h̄t indulgētiā: q̄ nō h̄ indul-
gentie cām. Ad p̄mū ḡ d̄ q̄ in h̄

ultio casu deficit in cruce signato d̄ce-
dente illud quod est p̄ncipaliter. s. in-
dulgētie cā. Ad h̄m d̄ q̄ per au-
toritatē solus deus culpam remittit:
s̄ ministerio etiam sacerdos: inq̄ritū
exhibet sac̄m remissionis peccati. puta in
baptismo vel p̄nia: ⁊ tamē indulgen-
tia nō se extēdit ad remissionem culpe
q̄ nō ē sac̄al. vñ nō sequit̄ ordinem
s̄ iurisdictionē. p̄t. n. ⁊ nō sacerdos
indulgētiā facit: si sit ei p̄missū. ⁊ iō pe-
na totali remittit̄ si cā subsit: nō autē
si cā desit. Ad tertiu d̄ q̄ satisfac-
tio ⁊ ē punitiua inq̄ritū ē act⁹ iudicatiue
iusticie: ⁊ ē etiā medicatiua: inq̄ritū
ē quoddam sacramentale. Indulgen-
tia ḡ supplet locū satisfaciōis inq̄ritū
ē punitiua: quia. s. pena: quam alius
sustinuit imputatur isti: ac si ip̄e susti-
nuisset. ⁊ ideo reatus pene tollit̄: s̄ nō
succedit in locū satisfaciōis inq̄ritū
ē medicatiua: quia adhuc remanent
p̄nitates ad peccandum derelictę ex
p̄iori peccato: ad quas sanandas ne-
cessarius est labor satisfactionis: ⁊ iō
cruce signatis dum viuunt consulē-
dum ē vt nō p̄termittant satisfaciōis
opera. in quantum sunt p̄seruatiua
a peccatis futuris: licet reat⁹ pene sit
totaliter solutus. nec ad hoc requirit̄
aliquis labor: quia sufficit labor pas-
sionis Christi. morientib⁹ autē non ē
necessaria huiusmodi p̄seruatio: sed
solus liberatio a reatu pene. Ad q̄r-
tū d̄ q̄ verbum sacerdotis dicentis.
Absoluo te ab omnibus peccat⁹ tuis
nō refertur ad penā: sed ad culpā cui⁹
absolutioni ministerium impendit.
Nō potest autem aliquis absolui ab

vna culpa qm absoluat ab oib' pēa nō
pōt totaliter dimitti vel particulariter,
particulariter qdem in absolutōe sacra
mētali pena dimittit, totalr nō i spūa
li grā indulgentie, sicut ē dñs dic' Jo.
8. mulieri adultere. Nō te pēnabo
vade ⁊ amplius noli peccare.

Incipit quodlibet. 3.

Uesituz ē de deo, de
angelis, de homini
bus; ⁊ de creaturis
pure corporalibus.
De deo quesitū est
⁊ quantū ad natu-
ram diuinam; ⁊ quantū ad nām hūa-
nam assumptam. Circa diuinaz na-
turam quesita sūt duo de potentia dei
Primo vtrū de' possit facere q' mate-
ria sit sine forma. s' vtrū possit face-
re q' idē corp' sit localr sit i duob' locis

Articulus prim'.

De primū sic pcedit. Uideť
a q' deus possit facere q' mate-
ria sit sine forma. Sicut enī
materia s' suū esse dependet a forma
ita accidēs a subiecto. S' deus potest
facere q' accidēs sit sine subiecto; vt
patet in sacramento altaris. q' potest
facere q' materia sit sine forma. S'
contra, de' non potest facere contradi-
ctoria esse siml. Sed materiam esse si-
ne forma implicat contradictionem;
eo q' esse materie importat actū q' est
forma. Non ergo de' potest facere q'
materia sit sine forma. R' dicen-
dū q' vniuscūq' rei virt' actiua, est esti-
manda s'm modū essentie; eo q' vnū-
q' q' agit in q'ntū est ens actu, vnde

si in aliquo inueniat' forma aliq' vel
natura non limitata seu s'cta erit virt'
ei' se extendens ad omnes act' vel ef-
fect' conuenientes illi nature. puta si
intelligeret esse calor per se subsistēs
vel in aliquo subiecto quod reciperet
ipsū scdm totū eius posse; sequerēt q'
haberet virtutem ad producendū oēs
actus ⁊ effectus caloris. Si vero ali-
q' subiectum non reciperet calozē s'
eius totum posse; sed cum aliqua con-
tractione ⁊ limitatione; non haberet
virtutem actiuaz respectu omniuz ac-
tuum vel effectuum caloris. Cum au-
tem deus sit ipsuz esse subsistens ma-
nifestum est q' natura essendi conue-
nit deo infinite absq' omni limitatio-
ne ⁊ contractione. vnde eius virt' ac-
tiua se extendit infinite ad totum ens
⁊ ad omne id quod potest habere rati-
ones entis. Illud ergo solum poterit
excludi a diuina potentia; q' repugnat
rationi entis. ⁊ hoc non propter defe-
ctum diuine potentie; sed quia ipsum
non potest esse ens. Unde non potest
fieri. Repugnat autem rationi entis
non ens simul ⁊ s'm idem existens,
vnde q' aliquis simul sit ⁊ non sit; a
deo fieri non potest; nec aliquid con-
tradictionem includens. ⁊ de hi' est
materiam esse actu sine forma. omne
enim quod est actu vel est ipse actus;
v' est potentia participans actū. e' at
actu repugnat actioni materie; que s'
propriā rationem est ens in potentia.
Relinquitur ergo q' non possit esse i
actu nisi inquātum participat actum
act' at picipatus a mā nihil est ali-
ud quā forma, vnde idem est dictum

materia esse in actu: et materia habet formam
 Dicere ergo quod materia sit in actu sine forma
 est dicere contradictoria esse simpliciter, unde a deo fi-
 eri non potest. Ad aliud ergo quod in prius
 obicitur dicitur quod accidens secundum suum esse dependet
 a subiecto sicut a causa sustentante ipsum: et
 quod deus potest producere omnes actus secunda-
 rii causa absque ipsis causis secundis potest
 servare in esse accidens sine subiecto, sed
 materia secundum suum esse actuale dependet a forma
 in quantum forma est ipse actus eius, unde non est simile.

Articulus. 2°.

De hoc sic proceditur. Utrum quod deus
 possit facere unum corpus simpliciter
 esse localiter in duobus locis.

Difficilius enim est quod hec subiecta mutentur
 in illa subiecta quod habet accidens mutentur in illud
 accidens. Et in sacramento altaris ex hoc quod divi-
 na virtute subiecta panis remanentibus eius
 dimensionibus secundum quas commensuratur
 loco: convertitur in subiecta corporis christi:
 sequitur quod idem corpus christi sit non localiter
 secundum commensurationem propriam dimensio-
 num sed sacramentaliter in pluribus locis simpliciter, ergo
 potest facere quod convertatur dimensio huius
 corporis in dimensionem alterius corporis
 et sic erit idem corpus localiter in duobus lo-
 cis simpliciter. Et sic. Quia duo loca distin-
 guuntur ad invicem secundum aliquam loci proprietate:
 que sunt sursum et deorsum, ante et retro,
 dextrum et sinistrum. Et deus non potest fa-
 cere quod duo tria sint simpliciter: habet enim implicat
 contradictionem, ergo deus non potest facere quod idem
 corpus localiter sit simpliciter in duobus locis

Respondeo dicitur quod aliquid corpus esse localiter in
 aliquo loco, nihil est aliud quam corpus cir-
 cumscribi et comprehendi a loco secundum comen-
 surationem propriam dimensionum: quod autem
 comprehenditur a loco aliquo ita est in ipso lo-

co quod nihil eius est extra locum illum, unde po-
 nere quod sit localiter in hoc loco: et tamen sit in alio
 loco: est ponere contradictoria esse simpliciter, unde habet pre-
 missa habet a deo fieri non potest. Ad illud
 ergo quod in prius obicitur dicitur quod difficilius est habet ac-
 cidens mutari in illud accidens quam habet subiecta
 mutari in illa subiecta tamen quod due subiecta
 veniunt in subiecto materiali quod est pars centri-
 alis utriusque subiecti, tamen quod subiecta habet indi-
 vidualiter per seipsum. Accidens vero non est
 dividuabile per seipsum sed per subiectum, unde non
 potest ei provenire quod habet accidens convertatur in hoc
 accidens dato tamen quod hec dimensio convertatur
 in illa dimensionem: non sequitur quod idem cor-
 pus esset in duobus locis simpliciter, sed in uno tamen quod
 sicut postquam subiecta panis convertuntur in subiecta
 corporis christi: ita non sunt ibi due subiecta: sed
 una tamen, ita est si hec dimensio huius cor-
 poris convertatur in illa dimensionem alteri-
 us corporis: ita non erunt due dimensiones sed
 una tamen, et sic non commensuraretur diversis
 locis: sed uno tamen.

Unde questum est de deo: quanta
 tum ad humanam naturam assumptam
 et circa hoc quesita sunt tria.

Primo quantum ad animam utrum, scilicet anima
 christi sciat infinita. 2° quantum ad
 corpus utrum, scilicet oculus christi post mortem
 dicatur equivoce oculus vel univoce.
 3° quantum ad ad actum coniuncti que est co-
 mestio utrum, scilicet post resurrectionem christus vere
 comedit incorporando sibi cibum.

Articulus. 3°.

De primo sic proceditur. Utrum
 tur quod anima christi non pos-
 sit scire infinita. Nullum
 enim donum creatum cum sit infini-
 tum: potest elevari creaturam ad id
 quod est proprium dei: quia tale est

infinitū. s. grā vniōis ē tonū creatū,
 agnosce aut infinita ē ppiū dei; cui
 sapiē nō ē nūerus. ergo aīa xpi p gra
 tiā vniōis n̄ pōt eleuari ad agnosce
 dū infinita. Preterea Dio⁹. xi. c. cele
 stis ierarchie pōit tria sibi pportiona
 ta: q̄ sunt: sba: v̄t⁹ z operatio. s. sba aīe
 xpi nō pōt eē infinita. q̄ neq̄ v̄tus eius
 neq̄ opatio pōt esse infinita: vt infi
 nita cognoscat. Sed⁹ contra. Intel
 lectus aīe xpi nō est m̄ior q̄ volūtas
 eius. Sed meritū xpi qd̄ est act⁹ vo
 luntatis aīe eius est infinitum; quia
 fuit sufficiens ad infinitorū peccatorū
 abolitionē. est enī propiciatio p peccis
 toti⁹ mūdi: vt dī. i. Jo. i. ergo z actus
 intellectiuis aīe xpi pōt esse infinit⁹
 vt infinita cognoscat. R⁹ dicēdū q̄
 hic est opus multiplici distinctione.
 Primo enim cōsiderandum est q̄ in
 finitū pōt dici z fm formā z fm mām
 Dicit enī infinitum ex eo q̄ nō finit⁹
 finit⁹ autē z mām per formā: in q̄tum
 materia que est in potentia ad diuer
 sas species. determinatur ad vnā spēs
 per formā: z forma per materiā: in q̄tum
 forma spēs que nata est eē in plurib⁹ i
 diuiduis fm q̄ precipitur in hac mate
 ria determinat ad indiuidū. Sicut
 q̄ mām sine forma hēt rationē infiniti.
 ita z forma sine mām. z ideo quia ip̄a
 essentia dīna non est recepta aliquo
 mālī: neq̄ z permixtionē alicui⁹ potē
 tiē: s. ē pur⁹ actus s̄sistēs. ideo dicitur
 infinita. z quia vnū quodq̄ cognosci
 tur p formā: z fm q̄ est in actu. ideo i
 finitū fm mām est fm se ignotus: vt
 dicit in 3. phi. Infinitū autē fm for
 mā est fm se notissimus: sed q̄ ad nos

ē ignotū: qz excedit n̄ri intellectu⁹ ppor
 tionē. z qz q̄ritas ē dispō materie: z i
 finitū q̄ritatē attēdit fm potētiam in
 assumēdo vnū post alterum. z ideo in
 finitū quāritatis est fm se ignotum:
 z nō potest aliquis intellectu⁹ cogno
 scere infinitū quantitatis in post as
 sumēdo vnū post alterū. s. nūeran
 do partem post partem. Itē cōsideran
 dū est q̄ vtroq̄ mō contingit aliqd̄
 eē infinitū simplr. z aliqd̄ scdm quid
 Si enī aliqd̄ corpus sit infinitū scdm
 longitudinē: nō aut fm latitudinē
 est infinitū fm quid. Si v̄o fuerit
 infinitū fm omnes dimēiones: erit
 infinitū simplr. Si r̄ si intelligat for
 ma alicui⁹ spēs esse non in materia vt
 platonici posuerūt: erit infinita scdm
 quid. q̄tum. s. ad indiuidua illi⁹ spēs:
 tamen erit finita in q̄tum. s. determi
 natur ad genus z spēm. Sed diuina
 eēntia est simpliciter infinita: q̄a est
 absoluta ab omni circūscriptione ge
 neris vel spēs. Itē cōsiderādum ē:
 q̄ duplex ē scīa. vna dī scīentia v̄sōis
 p quā cognoscunt ea q̄ sunt: erūt: vel
 fuerūt. Alia simplicis noticie p quā
 cognoscunt ea q̄ nec sūt nec erūt: nec
 fuerūt: s. eē p̄nt. Dicēdū ē q̄ deus co
 gnoscēdo suā eēntiā: qz cōphēdit: eaz
 cognoscit scīa simplicis noticie i fini
 ta simplr: qz cognoscit oīa q̄ ip̄e facē
 pōt: nō tñ cognoscit ea i p⁹ assumēdo
 s. nūerando vnū post aliud: sed oīa
 sil. Alia vero xpi nō cōphēdit eēntiaz
 dei z p p̄ns neq̄ v̄tutē eius. v̄n̄ n̄ pōt
 cognoscē oīa q̄ de⁹ facē pōt. z ideo nō
 cognoscit infinita simplr. cōphēdit aut
 aīa Christi totam potētiaz creature

In potētia autē creature sūt infinita nō simplr: qz potētia creature nō se extendit ad oīa q̄ de pōt: s̄ s̄m aliqd̄ gen⁹: sicut cōtinuū ē in potētia ad infinitas diuisiōes. vñ aīa xp̄i sc̄ia simplicis noticie cognoscit infinita s̄z quid: que sūt in potentia creature. ⁊ p̄ hoc p̄z respōsio ad obiecta. Nam p̄me due rationes p̄cedūt de cognitione infinitoꝝ simplr. Ad tertium dō q̄ volūtas aīe xp̄i est virtus finita simplr. sicut ⁊ intellect⁹ eius. meritū autē xp̄i habz infinitatem et dignitate. in q̄tuz sc̄ilicet est meritū dei ⁊ hominis.

Articulus. 4⁹.

D̄ s̄m sic p̄cedit. Videtur q̄
 a ocul⁹ Christi post mortē nō fuerit equoꝛce ocul⁹. Corpus enī xp̄i ⁊ quelibet partiū eius sustentat p̄ ipostasim dei verbi. S̄z ipostasis verbi dei mansit vnita corpori xp̄i ⁊ partibus eius post mortē. ergo fuit idē s̄m substātia ⁊ corp⁹ xp̄i p̄ mortē ⁊ ante s̄m totum ⁊ s̄m oēs ptes eius. Non ergo oculus Christi fuit equoꝛce oculus post mortē. Preterea p̄bi loq̄ non nouerūt nisi de homine puro. Sed xp̄us nō fuit pur⁹ homo: sed homo ⁊ de⁹. ergo q̄ p̄b̄s dic̄ oculū hominis mortui esse equoꝛce oculū: nō habet locū in xp̄o. S̄z p̄tra Christus est vnioꝛce homo. aīz alijs hominib⁹. ⁊ mors ei⁹ fuit v̄a sicut ⁊ aliorum hominum mors. Cum ergo oculus cuiuslibet hominis mortui equoꝛce oculus dicatur: videtur q̄ etiam oculus Christi post mortē sit equoꝛce oculus. R̄ dō q̄ equoꝛcū ⁊ vnioꝛcum dicatur secundum diffinitiaz

rōnē eādē vel nō eādē. rō autē diffinitia cuiuslibet sp̄ei sumit a forma specifica ipsi⁹: Forma autē specifica hoīs ē aīa rōnal. vñ remota aīa rōnali nō potest remanē hō vnioꝛce s̄ equoꝛce t̄m opz autē idē accipe ī p̄tib⁹ qd̄ ē in toto nā sic aīa se h̄z ad totū corp⁹. ita pars aīe se h̄t ad partem corporis: vt vis⁹ ad oculū: vt dicit̄ in s̄o de aīa. vñ d̄ se parata aīa a corpore sicut non dicitur homo nisi equoꝛce. ita nec dicit̄ ocul⁹ nisi equoꝛce. ⁊ hoc indifferēter: siue p̄supponat̄ alia forma substātia ī corpore aīa rōnalem: vt q̄dam volunt. siue nō: vt magis videtur p̄sonū veritati: qd̄cumqz enim essentialium p̄ncipioꝝ subtrahat̄: iāz non remanebit eadem rō sp̄ei. vñ nec nomen vnioꝛce dicit̄. Solo autē hoc modo aīa recedente remaneret corp⁹ hūanū ⁊ partes ei⁹ s̄m eandem rationē sp̄ei: si anima non vniret̄ corpore vt forma sed tūc seq̄ret̄ q̄ nec per vnionem anime esset substātia generatio: nec p̄ separationem corruptio: quod q̄dem ponere in corpore xp̄i est hereticū. Dicit enim Dama. in 3. libro. Qd̄ corruptionis nomē duo significat. significat enim hūanas has passiōes fame sitim. laborem. clauozū perforationē. mortē. s̄. separationem aīe a corpore. ⁊ q̄cūqz talia. Significat etiam corruptio perfectam corporis in ea ex q̄bus p̄positū ē elemēta destructionē ⁊ dissolutionē. h̄ experimētū corp⁹ diuinum nō h̄uit: vt ait p̄pheta. Nō dabis sanctū tuū videre dyastozam. i. destructōnem. In corruptibile autem: secundum insipientem Julianū ⁊ Balanū

corpus dñi dicē s̄m p̄mū corruptōis
 significatū añ resurrectionē impiū ē.
 Si enī incorruptibile nō omōsionē s̄. cō
 sbale nobis ⁊ nō v̄itate facta sūt que
 facta eē euāgeliiū ait. ⁊ op̄ione ⁊ n̄ ve
 ritate saluati sum⁹. Sicut ḡ x̄ps ī tri
 duo mortī p̄pter separationē aīe a cope:
 q̄ ē v̄a corruptio: nō d̄z fuisse hō vni
 uoce: sed homo mortuus: ita nec oca
 lus eius in triduo mortis fuit vniuo
 ce oculus: sed equiuoce. sic ocul⁹ mor
 tuus. ⁊ eadē rō ē de alijs p̄tib⁹ corp̄is
 x̄pi. Ad p̄mū ḡ d̄d q̄ substantia di
 citur dupliciter. Quādoq̄ enī sumit̄
 p̄ ipostasi. ⁊ sic verū ē q̄ corp⁹ x̄pi su
 stentificatū mansit per ipostasim dei
 v̄bi. non enim per mortem soluta est
 v̄nio verbi neq̄ ad aīam neq̄ ad cor
 pus. ⁊ sic remanet simpliciter idē cor
 pus numero secunduz ipostasim siue
 suppositum: quod est persona verbi.
 Alio mō accipit̄ sbstātia p̄ eētia v̄l
 natura. ⁊ sic corpus x̄pi sustentificat̄
 per animam: sicut per suam formam
 nō autē per verbū: quia v̄bū nō vni ē
 corpoti vt forma. hoc enim ē hereticū
 s̄m heresim Arrii ⁊ Apollinaris q̄
 po suerūt verbū eē in x̄po loco anime
 Sequeretur etiam q̄ esset v̄nio dei ⁊
 hominis facta in natura quod p̄inet
 ad heresim Auticis. Sic ergo corp⁹
 x̄pi post mortē est simplr idē s̄m sbam
 que est ipostasis: nō autē s̄m sbstātia
 que est essentia vel natura. Vniuo
 catio autē ⁊ equiuocatio non respicit
 suppositū: sed essentiā vel nām: quas
 significat diffinitio. Ad s̄m d̄d: q̄
 ⁊ si x̄pus non sit pur⁹ homo. est tamē
 verus homo: ⁊ mors eius fuit vera

mors. vñ q̄cqd ē v̄ez d̄ homine inq̄
 tū est homo: ⁊ de morte hoīs: totū est
 verū de x̄po ⁊ de morte eius.

Articulus 5°.

De tertiu sic p̄ceditur. Videt̄
 a q̄ x̄pus post resurrectionem
 vere comederet cibū sibi in
 corporando: q̄ vt aug. dicit ī li. 83. q̄
 nū. Si fallit v̄itas nō ē. Vñ nulla fi
 ctio decet x̄pm q̄ ē v̄itas. Esset autē fi
 ctio si nō v̄e sibi cibū icorporaret: que
 ipse comedē videbat̄. Vere ḡ come
 dit incorporādo sibi cibū. Sed ḡ ē:
 q̄ Dam. dicit ī 3. li. q̄ x̄pus ⁊ si gusta
 uit cibū p̄ resurrectionē: s̄ nō lege nē
 sed disp̄sationis modo: veritatē cre
 dere faciēs resurrectionis. ⁊ q̄ hec ea
 dem caro est que passa est: ⁊ resurre
 xit. R̄ d̄d q̄ aliqd̄ dicitur eē verus
 dupliciter. vno modo veritate signifi
 cationis. alio modo veritate naturalis
 sp̄ei. sicut vox ē vera veritate signifi
 cationis: quādo significat esse: quod
 ē. Veritas autē naturalis sp̄ei depen
 det ex p̄ncipijs sp̄ei: non autē ex effe
 ctibus. vel ex his q̄ quocūq̄ modo cō
 sequūtur. vnde vox dicit̄ vera verita
 te nālis sp̄ei quando format̄ debet̄ in
 strumētis: ⁊ ex ore aīalis p̄fert̄ cū q̄
 dā imaginatiōe: etiam si a nullo au
 diatur: q̄ est effect⁹ p̄ns vocē. Legū
 tur autē in scripturis absq̄ necessita
 te ⁊ angeli comedisse: ⁊ x̄ps p̄ resurre
 ctionem. ⁊ vtracq̄ comestio fuit vera:
 vt aug. dicit. 13. de ci. dei. Aliter tamē
 ⁊ aliter. In angelis enī fuit v̄a vita
 te significatōis: quia vt aug. ibidē di
 cit. angeli comederūt nō q̄ idigebāt
 sed q̄ volebāt ⁊ poterant: vt hoīb⁹

quadam sui misterij humanitate congruerent. In christo autem fuit vera comestio veritate naturalis spiritus fuit enim exercita naturalibus instrumentis ad hunc actum ordinatis; et est fuit vera veritate significationis; quia significabat veritatem humane nature in corpore resurgente. Quod autem ab eis convertatur in corpus; est quoddam consequens comestionem. Unde etiam in nobis si ab eis non convertatur; sed statim per vomitum eiciatur; nihilominus vera fuit comestio que precessit. Non autem conveniebat ut in corpus Christi ab eis converteretur; quod iam erat extra statum generationis et corruptionis, unde ab eis ille fuit virtute christi resolutus in precedentem materiam. Non autem in christi corpus conversus, et tamen fuit vera comestio absque aliqua fictione; unde patet responsio ad obiecta.

Inde quaesitum est de angelis.

Et circa hoc quesita sunt tria

Primo utrum aliquo modo angelus sit causa anime rationalis.

Secundo utrum angelus influat in animam humanam. Tertio utrum angelus malus, id est, diabolus inhabitet in balneo hominem in quolibet peccato mortali.

Articulus 6.

De primo sic proceditur. Uide

atur quod angelus sit causa anime rationalis

Quaecumque enim qualificatur in natura; ita tamen quod unum eorum est prius altero in ordine nature id quod est prius est causa eius quod est posterius. Sed anima et angelus qualificantur in natura, sunt enim homo et angelus in natura pares; officio dispariter angelus tamen prius est in ordine

quam anima humana; quia est simplicior. Et angelus est causa anime rationalis. Sed anima rationalis educitur in esse per creationem. Sed creare cum sit potentia infinite est soli deo. Non ergo angelus potest esse causa anime rationalis. Respondeo quod impossibile est id quod per creationem producit ab alio cari quam a prima omnium causa, cuius ratio est secundum platonicos; quia quanto aliqua causa est superior; tanto eius calitas ad plura se extendit. Unde oportet ut in effectibus id quod ad plura habet; ad superiorum causam referatur. Manifestum est autem quod in ordine principiorum essentialium quanto aliqua forma est posterior; tanto est magis contracta; et ad pauciora se extendit. Quanto autem forma est prior et propinquior subiecto primo; tanto oportet quod ad plura se extendat. Sequitur ergo quod forme posteriores sunt ab inferioribus agentibus, priores vero et communiores a superioribus. Et sic relinquitur quod id quod est primum subsistens in unoquoque sit a prima omnium causa. Quelibet ergo alia causa preter primam oportet quod agat presupposito subiecto quod est effectus cause prime. Nulla ergo causa alia potest creare; nisi prima causa que est deus. Nam creare est producere aliquid non presupposito subiecto. Quaecumque ergo non possunt produci in esse nisi per creationem a solo deo cantur. Hec autem sunt illa que cum sint subsistentia; vel non sunt composita ex materia et forma; sed sunt forme in suo esse subsistentes; sicut sunt angeli; vel sunt ea que si sint composita ex materia et forma; tamen materia eorum non est in potentia; nisi ad unam formam; sicut est in corporibus

celestibus. Utraque enim hec pducuntur absque productione primi substantis in eis. possunt autem produci in actum absque productione primi subiecti; tam composita ex materia et forma, quam materia est in potentia ad diuersas formas et sic in eadem materia possunt sibi diuerse forme succedere tam etiam forme que non sunt subsistentes in suo esse; que quidem non dicuntur esse; quia ipsa habeant esse; sed quia subiecta habent aliquantulum esse secundum ea, unde nec ipse secundum se dicuntur fieri vel corrumpi sed in quantum subiecta fiunt entia in actu vel non entia secundum ipsas. Anima autem rationalis est subsistens in suo esse, alioquin non posset habere operationem absque comitione sue materie. Unde reliquitur quod anima rationalis non possit produci in esse per creationem et ita quod angelus nullo modo sit causa eius sed solus deus.

Ad illud vero quod in contrarium obicitur dicitur quod prima propositio inducta videtur includere opposita. Si enim anima et angelus parificantur in natura; angelus non est prior anima secundum ordinem nature; nisi dicantur parificari in natura; quia conueniunt in natura non quidem speciei generis. Non autem oportet quod omnium que conueniunt in natura generis vel speciei id quod est prius sit causa omnium aliorum; et quidem in eadem specie non potest unum esse prius altero proprie loquendo ordine nature; quia species predicat equaliter de omnibus indiuiduis ut dicitur in 3° metha. In generibus autem non est sic. Nam inter species unius generis una est naturaliter prior et perfectior altera. Est autem in indiuiduis unius speciei unus al-

tero tempore prius et quauis aliquod indiuiduum; quod est prius tempore; sit causa aliquid; quod est posterius, ut pater est causa filii; sicut in obijciendo tangebatur, non tamen hoc est verum, non enim omnes antiquiores sunt causa omnium iuniorum. Si tamen et contingit id quod est prius inter species eiusdem generis esse aliorum principium et causa, sicut motus localis aliorum motuum, et binarius aliorum numerorum; et triangulus aliarum figurarum rectilinearum, non tamen hoc est verum. Non enim homo qui est perfectissima species animalis est causa activa aliarum species, unde non oportet quod angelus sit causa factiva anime. Procedit autem hec ratio secundum opinionem quorundam ponentium deum agere per necessitate nature, ut sit ab uno simplici non sit; nisi unum; immediate quod sit causa alterius, et sic usque ad ultima rerum. Nos autem ponimus deum agere omnia per suam sapientiam; per quam ordinem rerum disponit, et sic ab ipso diuersi gradus rerum immediate per creationem producantur.

Articulus 7°.

De hoc sic proceditur. Videtur quod angelus non possit influere in animam humanam. Duorum, n. distantium unum non influit in alterum nisi per aliquod medium. Sed angelus et anima distant ab invicem. Licet non sit dare aliquod medium per quod influat influxus ab angelo in animam videtur quod angelus non possit influere in animam. Sed contra Dionysius dicit 8. c. celestium. Homines purgantur illuminantur et perficiuntur ab angelis. Sed hoc

non fit nisi per quendam influxum. & angelus potest influere in animam humanam. R^o d^o q^o unumquodque agens agit secundum modum sue nature. & ideo ubi ignoratur modus nature rei: necesse est etiam ut modus actionis eius ignoretur. Modus autem nature angelice est nobis ignotus secundum quod in se est. Non enim in hac vita scire possumus de eis quid sunt. sed aliqualem cognitionem de eis habere possumus per similitudinem sensibilium rerum. ut Dio. dicit p^o 2. c. cel. ierar. Unum & modum actionis ipsorum cognoscere non possumus nisi per similitudines sensibilium agentium. Invenimus autem in sensibilibus agentibus quod id quod est in actu: agit in id quod est in potentia. & quod oportet quod agens coniungatur patienti secundum situm per corporalem contactum. Quanto autem natura intellectualis est superior tanto est magis actualis utpote deo similior qui est actus purus. unde superiores angeli possunt agere in inferiores angelos. & in animas nostras. sicut id quod est in actu agit in id quod est in potentia & huiusmodi actio dicitur influxus. Quid autem est corporalibus situs est spiritualibus ordo. nam situs est quidam ordo partium corporali-um secundum locum. & ideo ipse ordo subax- spiritualium ad invicem sufficit ad hoc quod una influat in alteram. nec requiritur ibi medium corporale vel locale: quia huiusmodi actiones sunt supra locum & tempus que in corporalibus sunt. & per hoc patet solutio ad obiecta

Articulus. 8°.

De tertio sic procedit. Videtur quod diabolus semper subaliter inhabitat hominem quancumque peccat

mortaliter. Culpa enim mortalis opponitur gratie. Sed spiritus sanctus semper inhabitat hominem cum gratia. secundum illud. i. ad cor. 3. Templum dei estis & spiritus dei habitat in vobis. & est spiritus immundus semper inhabitat hominem cum culpa mortali

Sed est quod diabolus per peccatum inhabitat hominem sicut per suum effectum. Sed non est peccatum mortale est a diabolo. sed quancumque a carne & mundo. & diabolus non semper inhabitat hominem cum culpa mortali. R^o d^o quod diabolus inhabitare hominem potest intelligi dupliciter. Uno modo quantum ad animam. alio modo quantum ad corpus. Quantum ad animam quidem non potest diabolus inhabitare hominem subaliter. quia solus deus illabatur menti nec ita diabolus causat culpam sicut spiritus sanctus gratiam. Spiritus enim sanctus iterius operatur. sed diabolus exterior suggerit. vel quantum ad sensum vel quantum ad imaginationem. Dicitur tamen inhabitare affectum hominis per affectum malicie non solum quando ex eius suggestione peccatum perpetratur: sed et per quodcumque peccatum mortale. quia ex quolibet cumque peccato mortali homo servituti diaboli addicitur. Sed quantum ad corpus diabolus potest hominem subaliter inhabitare. sicut patet in arreptivis. sed hoc magis pertinet ad rationem pene quam ad rationem culpe. Bene autem corporales huius vite non semper consequuntur culpam: sed quandoque peccatis non inferuntur: & quancumque non peccantibus inferuntur. ut dicit Iob. 9. de ceco nato. & hoc est secundum altitudinem in comprehensibilem iudiciorum dei. unde non cum qualibet culpa mortali

diabolus inhabitat hominem subtiliter etiam
 spiritum ad corpus. Et per hoc pro respō
 sio ad obiecta.

Et inde quæsitum est de hominibus. Et
 primo quæsitum sunt quædam pertinētia
 ad quosdam homines excellentio
 res statim, scilicet ad doctores et religiosos.
 Secundo quædam pertinētia ad homines infe
 rioris status, scilicet laycos. Tertio quædam
 pertinētia cōiter ad omnes homines. De do
 ctoribus sacre scripture quæsitum sunt duo
 Primo utrum liceat quod aliquis pro se pe
 tet licentiam in theologia docendi. Se
 cundo utrum auditores diversorum magi
 stros theologie hūmānā prius opiniones
 exantent a peccato: si sequantur falsas
 opiniones magistrorum suorum.

Articulus. 9.

De primo sic procedebat. Videtur
 a quod nemini liceat pro se petere
 licentiam in theologia docē
 di. Doctores sacre scripture adhibē
 tur ministerio verbi dei: sicut et prela
 ti. Sed non licet alicui petere prelati
 onem, imo ut Gregorius dicit in regi
 stro. Recusantibus dignitates eccle
 siastice sunt conferende, petentibus autē
 sunt denegande. ergo neque alicui licet
 petere cathedram magistralem ad do
 cendum in sacra scriptura. Preterea
 augustinus dicit. 19. de civitate dei. Locus supe
 rior sine quo populus regi non potest
 et si administratur ut deceat, inconve
 nienter tamē appetit. ergo et inconve
 nienter petit. Dari ergo ratione cathedra
 magistralis quæ est etiam locus superior:

Sed contra est: quod Gregorius dicit in pa
 storali, quod gradus magistrorum est pe
 riculosus, gradus autē discipulorum

est securus. Sed hoc videtur ad perfectiones
 pertinere ut aliquis propter aliquod bonum peri
 culis se exponat. Et videtur esse laudabile
 quod aliquis cathedram magistralem appetat:
 et pro se petat. Respondeo quod ad evidentiam
 huius quoniam opus triplicem dīnam considera
 re cathedre magistralis ad cathedram
 pontificalem. Quarum prima est: quod
 ille qui accipit cathedram magistra
 lem non accipit aliquam eminentiam
 quam prius non habuerat: sed solum op
 portunitatem comunicandi scientiam
 quam prius non habebat. Non enim
 ille qui licentiam aliquem dat ei scientiam
 sed auctoritatem docendi. Ille vero qui
 accipit cathedram episcopalem accipit
 eminentiam potestatis quam prius non
 habebat sed spiritum ad hoc in nullo ab
 alijs differerebat. Secunda differentia
 est quod eminentia scientie que requiritur ad ca
 thedram magistralem est perfectio ho
 minis sed seipsum, eminentia vero potesta
 tis quæ pertinet ad cathedram pontificalem
 est hominis per comparisonem ad
 alium. Tertia differentia est quod ad
 cathedram pontificalem fit homo idoneus
 per charitatem excellentem, unde domi
 nus antequam Petro suam ovium curam cō
 mitteret quæsit ab eo. Symon iohannis
 diligis me plus his: ut dicit Iohannes ult.
 Ad cathedram autem magistralem red
 ditur homo idoneus ex sufficientia scientie
 His ergo consideratis manifestum est quod
 appetere aliquid quod pertinet ad p
 fectionem sui ipsius est laudabile. unde
 de appetitu sapientie est laudabilis.
 Dicitur enim sapientie. 6. quod concupi
 scencia sapientie perducit ad regnum perpetuum
 Appetitus autem potestatis super alios

ē vitiosus: qz vt Grego dicit. Contra
 nām supbire ē hoīem hoī velle dñari
 vñ si ille q̄ dat licētiā ad cathedram;
 magistralē possit eminētiā sapie dar
 sicut ille q̄ pmouet ad cathedrā pōti-
 ficale dat eminētiā potestatis: eēt sim-
 pliciter exposcenda: cum tamē petere
 excellentiam potestatis sit turpe. Cū
 autē ille qui accipit licētiā ad cathe-
 dram magistralē accipiat solā oppor-
 tunitatem cōmunicandi q̄ licet petē
 bi^o licentiam quantum in se est nullā
 videtur turpitudinem continē: qz cō-
 municare alijs sciam: quā q̄s hz lau-
 dabile est: et ad charitatē prinēs fm
 illud sap. 8. Quam sine fictione didi-
 ci et sine inuidia cōmunico. Et p̄ma
 De. 4. dī. Unusq̄q̄ sic accepit gr̄as
 in alterutrū illaz admistrantes. Do-
 test tñ turpitudinē cōtinē ratiōe pre-
 sumptionis: que eēt si ille qui n̄ ē ido-
 neus ad docendum: peteret docendi
 officiū. Sed hec presumptio nō eq̄li-
 ter ē in petentibus licētiā ad docen-
 dū: et in petētibz pontificatū. Naz
 scia per quā aliq̄s ē idoneus ad docē-
 dum potest aliquis scire pe. certitu-
 dinē se habere. Charitatem autem
 per quam aliquis est idoneus ad offi-
 cium pastorale nō potest aliq̄s per
 certitudinem scire se habere. Et ideo
 semper est vitiosum pontificatum pe-
 tere. non semper autem vitiosum est
 petere licentiam docendi: quāuis ho-
 nestius sit q̄ per alium petat nisi for-
 te aliquando ex causa aliqua spūali.
 Per hoc ḡp̄z respōsio ad p̄mas duas
 rationes. Ad terriū dicēdū q̄ qui
 cūq̄ non cauet: pericula videtur cō-

temnere id cuius detrimētū picula in-
 ducere possunt. et qz laudabile ē q̄ hō
 p̄tēnat bōa corpalia: pp bōa spūalia
 laudabile est q̄ aliq̄s piculis corpali-
 bus se expōit. ppter spūalia bōa: s̄ cō-
 temnere spūalia bōa ē valde vitiosū
 et iō q̄ aliq̄s piculis spiritualibus se
 exponat: est valde vituperandū. Im-
 minent autē pericula spiritualia his:
 qui habent magisterij locū. S̄z picu-
 la magisterij cathedre pastoralis de-
 uirat scia cum charitate: quam hō ne
 scit se per certitudinē habere pericula
 autem magisterij cathedre magistra-
 lis vitat homo per sciam: quam pōt
 homo scire se habere. vnde non est si-
 mil ratio de vtroq̄.

Articulus. io.

De fm sic pcedit. Videtur q̄
 a auditores diuersorum magi-
 stroz tenētium diuersas opi-
 niones excusent a peccato erroris: si
 opiones magistrorum suoz sequatur
 Dicit enī dñs Math. 23. sup cathe-
 dram moysi sederunt scribe et phari-
 sei: omnia que dicunt vobis seruate:
 et facite. Multo ergo magis seruan-
 da sūt illa q̄ tradūtur a doctoribz sa-
 cre scripture. ḡ nō peccant q̄ eoz opi-
 niones sequūt. S̄z ḡ ē qd dī Ma-
 thei. 18. Si cec' ducatū ceco p̄ster: am-
 bo in foueā cadunt. Sed q̄cūq̄ errat
 cecus ē inq̄stū errat. ḡ qui cūq̄ sequit
 opionem erratis magistri in foueam
 peccati cadit. R^o dicendum q̄ di-
 uerse opiones doctorum sacre scri-
 pture siq̄dem non pertineāt ad fidez:
 et bonos mores absq̄ periculo audi-
 tores vtranz opionez sequi possūt.

Tunc, n. h. locum quod ap[osto]lus dicit ad ro. i. 4. Unusquisque in suo sensu abundat. In his vero que pertinent ad fidem et bonos mores nullus excusatur si sequatur erroneam opinionem alicuius magistri. In talibus enim ignorantia non excusat alioquin immunes a peccato fuissent qui secuti sunt opinionem Arii, Nestorii, et aliorum heresiarcharum, nec potest excusationem habere propter simplicitatem auditorum; si in talibus erroneam opinionem sequatur. In rebus enim dubiis non est de facili prestandus assensus quinimo ut aug. dicit in li. 3. de doctrina christiana. Consulere debet quis regulam fidei; quam de scripturarum plerumque locis et ecclesie auctoritate precepit. Qui ergo assentit opinioni alicuius magistri contra manifestum scripturam testimonium; siue contra id quod publice tenetur secundum ecclesie auctoritatem; non potest ab erroris vitio excusari.

Ad illud ergo quod in contrarium obiter dicendum quod ideo premisit super cathedram Moysi sedere scribe et pharisaei, ut quod postea subdit omnia que dixerint vobis servate et facite; de illis intelligatur que ad cathedram pertinent, ad quam non pertinent ea que sunt contra fidem vel bonos mores.

Inde questum est de his que pertinent ad religiosos. Et primo quantum ad ingressum religionis, et quantum ad ea que conveniunt in religione exantibus.

Circa primum quesita sunt quatuor. Primo utrum liceat iuvenes inducere ad religionis ingressum per obligationem voti vel iuramenti, et

utrum sic obligati voto vel iuramento possint absque peccato in seculo remanere, 3° utrum liceat peccatores ad religionem inducere, 4° utrum peccent qui aliquem iurare faciunt ne religionem ingrediatur.

Articulus xi.

De primo sic procedebatur. Videtur quod non liceat iuvenes inducere ad religionem voto vel iuramento. Illicitum enim est contra ecclesie prohibitionem agere. Sed Innocentius quartus prohibuit in quibusdam litteris ad religiosos directis huiusmodi voti susceptionem, quod peccant qui voto vel iuramento aliquos ad religionem obligant presumunt. Preterea extra de regularibus et transeuntibus ad religionem, c. i. dicitur, Nullus tunc deatur nisi legitima etate et spontanea voluntate. Sed quando adolecentes obligati voto vel iuramento ad religionem suscipiuntur tonsorantur non in legitima etate; nec propria voluntate. Sed necessitate obligationis voti vel iuramenti, ergo hoc videtur esse illicitum. Preterea magis est necessarium ut aliqui adducantur ad fidem christianam quam ad aliquam religionem. Sed ad fidem christianam non sunt aliqui inducendi necessitate sed voluntate. Dicitur enim, 45. distinctio. c. de iudeis, Quod non vi, sed libera animi voluntate; et facultate ut convertantur suadendi sunt. Ergo multo minus imponenda est necessitas voti vel iuramenti ut aliqui ad religionem adducantur. Item hoc esse videtur contra honestatem religionis; Adolecentes

enim sicut facilis est ingressus ad religionem ita etiam facilis est egressus. Sed ex hoc religio debet bonestari videtur: quod de facili recipiant eos qui de facili exeunt, ergo inconueniens videtur adolentes ad religionem recipere.

Preterea non sunt facienda bona ut veniant mala. Sed ex isto bono quod iuvenes inducuntur ad religionem sequuntur multa mala: quod apostatant et illegitimas nuptias habent et multa alia illicita committunt, ergo non sunt ad religionem aduocandi. Preterea **Matth.** 23. dicit dominus Ne vobis scribe et pharisei qui circumitis mare et aridas ut faciatis unum proselitum; et cum fuerit factus; faciatis eum filium iehene duplo quam vos, quod proposito videtur appetere. Efficiuntur enim sic intrantes iehene filii dupliciter. Primo quidem quia male intrant. **I.** per prohibitionem ecclesie. Secundo quia etiam male exeunt apostatando ergo qui eos induant ve diuine maledictionis incurrunt. Item hoc videtur esse contra necessitatem probationis. Dicitur enim prima **Job.** 4. nolite omni spiritui credere: sed probate spiritus si a deo sunt. Hoc autem non videtur esse a deo ut tales religionem ingrediuntur; cum frequenter exeant per ingressum. Dicitur enim actuum. **5.** Si est ex hominibus consilium hoc et opus dissoluetur. Si vero ex deo est consilium non poteritis dissoluere, ergo videtur quod contra deum faciant qui eos inducunt. Sed contra. Quicumque potest se obligare diabolo: potest etiam se obligare deo. Sed pueri possunt se obligare diabolo peccando ut dicitur

extra de delictis puerorum. c. **Pueris.** ergo etiam possunt se obligare voto vel iuramento ad seruiendum deo in religione. Preterea, **20. q. i.** dicitur quod firma erit virginittatis professio ex quo adulta iam etas esse inceperit; et quod solet apta nuptiis deputari, ergo possunt etiam in tali etate aliqui obligari ad religionem voto vel iuramento. **R**esponso dicendum quod humani actus propter diuersos casus vniforme iudicium habere non possunt, nec tamen si contingit aliquid in aliquo casu esse malum propter hoc iudicandum est esse simpliciter illicitum. Posset ergo contingere aliquis casus in quo aliquem adolentem ad religionem obligare vel etiam recipere illicitum esset, puta si constaret vel probabiliter crederetur de eius inconstantia; vel si quid aliud esset huiusmodi: que diligenter considerantur in religionibus bene institutis. Dicere autem quod malum est recipere adolentes ad religionem est diabolicum: quod super illud **Exodi.** **5.** Quare **M**oyses et **A**aron sollicitatis populum ab operibus suis. dicitur glo. origin. Hodie quoque si **M**oyses et **A**aron, id est propheticus et sacerdotalis sermo animam sollicitet ad seruiciu dei exire de seculo renunciare omnibus que possidet attendere legi et verbo dei: et continue audies vnanimes et amicos pharaonis dicentes. Videte quomodo seducuntur homines et peruertuntur adolentes, et postea hec erant tunc verba pharaonis, et nunc amici eius loquuntur. Est etiam contra christi preceptum. Dicitur enim **Matth.** 19.

q̄ oblatis sunt ei paruuli vt manus eis
 imponeret ⁊ oraret. discipuli autem
 increpabant eos. Joannes autem ait
 eis. Dimite paruulos. ⁊ nolite probi-
 bere eos venire ad me. Quod expo-
 nens. Origenes super Math. dicit
 q̄ discipuli Jesu priuilegiū discant rati-
 onem iusticie: reprehendunt eos qui
 p̄neros ⁊ infantes offerunt christo.
 Dominus autem exhortatur discipu-
 los suos condescendere vtilitatib⁹ pu-
 erorum. Hoc ergo attendere debem⁹
 ne per estimationem sapientie excel-
 lentioris contemnamus quasi magni
 pusillos ecclesie prohibentes pueros
 venire ad Jesum. Si tamen pue-
 ri intantum essent, vt nondum vsum
 rationis haberent illicitum esset eos
 ad religionem attrahere absq̄ conse-
 su parentum, non quia etiam infra
 annos pubertatis pueri in religione
 recipi non possunt de consensu paren-
 tum: quia vt dicitur. 20. q. i. c. Addi-
 disti. Et monachi ⁊ quicumq̄ etiam
 pueri infantie annis a parentib⁹ mo-
 nasterio tradi possunt. Sed hoc ideo
 dictum est: quia pueri quousq̄ ad an-
 nos discretionis peruenerint, sunt se-
 cundum ius naturale in potestate pa-
 rentum. vnde sicut inuitis parentib⁹
 non sunt infidelib⁹ filij ad baptisimū
 rapiendi, ita etiaz non sunt religioni
 applicandi. Jam vero postq̄ vsum
 rationis habuerint: per liberum arbi-
 trium habent sui ipsius potestatem ī
 his que ad anime spectant salutem.
 vnde inuitis parentibus possunt ⁊ ad
 baptisimū ⁊ ad religionem induci. De
 voluntate autem parentum etiam in

infantia ad baptisimū recipiuntur
 ex ordinatione apostolorū. vt Dionisi-
 us dicit vltimo capitulo celestis ierar-
 chie, vt in rebus diuinis pueri nutri-
 antur: ⁊ non habeant aliam vitam ni-
 si diuinam contemplationem. Et ea-
 dem ratione in infantie annis mona-
 sterijs pueri a parentibus offeruntur
 vt dictū est. Sed quia in questione
 additur de obligatione iuramenti ⁊
 voti, ne hoc remaneat indiscussū cō-
 siderari debet q̄ secundum diuersam
 conditionem iuuenum est in talibus
 procedendum. Si enim essent adeo
 firmi q̄ non timerentur a religionis
 proposito resilere non esset necessari-
 um eos iuramento vel voto obligare
 Et similiter si essent adeo mobiles:
 q̄ nec etiam crederentur iuramento
 vel voto posse firmari: sed vt plurimū
 contingit q̄ simplex propositum de
 facili mutant, obligationem autem
 voti vel iuramenti omnino obseruāt.
 vnde cum voto vel iuramento ad fru-
 gem melioris vite obligantur ma-
 gnum beneficium eis prestatur. Un-
 de Augustinus dicit in epistola ad
 Armarium ⁊ Paulinum. Non te
 vouisse peniteat, immo gaude iam ti-
 bi non licere quod cum tuo detrimen-
 to licuisset. Felix est necessitas que
 in meliora compellit. Ad primū
 ergo dicendum q̄ Innocentius in
 quibusdam litteris ad religiosos di-
 rectis que incipiunt. Non solum in
 fauorem, sic dicit. Vobis de fratrum
 nostrorum consilio in virtute obedi-
 entie sub pena excommunicationis
 auctoritate presentium districtius in-

bibemus; ne ante annum probationis elapsus: qui est maxime in subsidium fragilitatis humane regulariter institutus quemquam ad professionem vestri ordinis seu ad renunciationem seculi faciendam recipere presumatis. Quod autem ad probationem non recipiantur iuvenes: vel quod voto vel iuramento non obligentur ad intrandum sine preiudicio temporis probationis nunquam inuenitur prohibitum. Ad secundum dicendum quod legitima etas iudicatur tempore pubertatis. ut patet per capitulum inductum. Tunc enim maxime incipit homo liberum usum rationis habere de his que pertinent ad suam salutem. Est autem sciendum quod est duplex necessitas. Una que excludit voluntatem. scilicet necessitas coactionis. et alia que ex voluntaria obligatione causatur: et voluntatem non excludit. et huiusmodi est obligatio iuramenti: vel voti. unde per coactionem non sunt trahendi homines vel ad fidem vel ad religionem. sed voto vel iuramento ad hoc eos obligare nihil prohibet. et de hac necessitate. Augustinus dicit. Felix necessitas que in meliora compellit. Et per hoc patet solutio ad tertium. Ad quartum dicendum quod in rebus voluntarijs. sicut et in naturalibus non est iudicandum facile quod contingit in paucioribus: sed quod contingit ut in pluribus. Quod autem intrantes religionem creant: hoc contingit ut in paucioribus. multo enim plures de intrantibus rema-

nant ut experimento probatur: quare creant. Ad quintum dicendum quod cum dicitur. Non sunt facienda bona ut veniant mala si ly ut tenetur causaliter est omnino verum peccaret enim si quis ea intentione: aliquem ad intrandum religionem induceret: ut postmodum apostatarer. Si vero ly ut tenetur consecutiue: sic ab omnibus bonis esset abstinendum: quia vir sunt aliqua humana bona ex quibus occasionaliter non possunt sequi aliqua mala. Unde dicitur. Eccles. xi. Qui obseruat ventus non seminat. et qui considerat nubes nunquam metet. Tunc autem solum aliquod bonum esset pretermittendum propter consequens malum. quando malum consequens esset multo maius quam bonum. et ut frequentius accideret. Dominus autem non premit eligere duodecim discipulos ex quibus vnus erat futurus dyabolus ut dicitur. Joh. 6. nec apostoli pretermiserunt eligere septem diacones propter vnum. Nicholaum qui ex eis periit. Multo ergo minus religiosi debent pretermittere multorum salutem propter paucos qui apostatare inueniuntur. Ad sextum dicendum quod illi qui obligati iuramento vel voto religionem intrant non faciunt preiudicium ecclesie ut ostensum est. unde ex hoc quod intrant non efficiuntur filij iehene: sed filij vite eterne: quam dominus promittit Mat. 19. relinquentibus temporalia propter ipsum: sed ex hoc quod creant post professionem efficiuntur iehenne filij: sed hoc non preiudicat

recipiētib⁹ eos nisi eorū malis exem-
plis sint puerſi. vñ signāter dñs dicit.
Facitis eū filiū iehēne duplo q̄ vos
q̄a vt Criso. dicit. Maloz magrōz
puocatus exēplo fiebat peior magrīs

Ad septimum dō q̄ ratio illa sapit
manicheozū heresim: qui hanc rōnē
ad duas erroneas conclusiōes addu-
cunt. Primo quidem ad hoc q̄ omnia
corpora corruptibilia non sunt a deo.
Si enim inquit a deo essent: non
dissoluerentur. Secūdo ad hoc q̄ ca-
ritas semel habita nunq̄ amittatur
ita q̄ qui peccat mortaliter nūquam
gratiā habuit. Si enī inquit grāz
habuisset: hoc faisset opus dei: et ita
dissolurum non fuisset: quod etiā hec
ratio intendit. vt scilicet si aliquis n̄
perseuerat in religione: q̄ propositus
de intrando religionem a deo nō fue-
rit. Est ergo sciendum q̄ verba illa
non dicuntur ad ostendendum q̄ illa
que sunt a deo in perpetuum maneāt
et corrumpi non possunt. sed ad osten-
dendum infallibilitatem diuine pui-
dentie: Non enim potest esse vt dei
providentia fallatur. vnde signāter n̄
dicit opus dei esse indissolubile: sed
consiliū. Secūdum ergo diuinā pui-
dentiam q̄busdam datur donum grē
ad p̄sentē iusticiam: et tamē nō datur
eis donū perseuerantie. Quibusdā
autem datur etiā donum perseue-
rantie: vt patet per Augustinum in
libro de bono perseuerantie.

Articulus. 12.

De secūdo sic proceditur.

a Videtur q̄ illi qui obliga-
ti sunt voto vel iuramento

ad intrādū religionē nō teneant in-
trare. Dis enī xpi actio nostra est in-
structio. Sed dñs nō iponebat hoib⁹
necessitatē: s̄ hoc relinq̄bat eorū libe-
re volūtati. vnde dicebat cuidam: vt
habetur Math. 19. Si vis ad vitā
ingredi serua mandata. Et iterum.
Si vis perfectus esse vade et vende
omnia que habes: et da pauperibus.
Et ap̄lus. i. ad corin. 7. de virginib⁹
autem p̄ceptum domini non ha-
beo. Consiliū autem do. ergo vide-
tur q̄ non ex necessitate teneantur ali-
qui religionem intrare propter iura-
mentum vel votum. Preterea nul-
lus potest iuramento vel voto obliga-
ri ad aliquid in quo detrimentum p̄-
fectionis patiatur. Sed per hoc q̄
aliqui religionem intrant detrimen-
tum perfectionis patiuntur. Impedi-
untur enim propter religionis obser-
uantiam a visitatione infirmozū: et
collectione ecclesiarum: et alijs operi-
bus pietatis: in qua summa christia-
ne religionis consistit: vt Ambrosi⁹
dicit super illud prima ad Thimo-
theum quinto. Dietas ad omnia vti-
lis est. Ergo illi qui iurauerunt: vel
vouerunt religionem intrare non te-
nentur. Preterea Prosper dicit in
secundo de vita contemplatiua. Sic
abstinere vel ieiunare debemus: vt
non nos ieiunandi: vel abstinendi
necessitati subdamus. Sed illi qui
sunt in religione ex necessitate ipsi-
us voti vel obedientie abstinent vel
ieiunant. ergo minus merētur. Nō
ergo ad religionis statum potest ali-
quis iuramento: vel voto obligari:

Preterea vult esse circa difficile et bonum. Sed difficilius est bene vivere in seculo: quam in religione. quod magis est virtuosum. Non ergo ad statum religionis aliquis iuramento: aut voto obligari potest. Preterea communis utilitas preferenda est bono privato. Sed pro hoc quod aliqua religione intrat derogat communi utilitati. Si enim omnes religionem intrarent: non essent qui plebium curam agerent: et ita populus sine rectoribus remaneret. quod melius faciunt: si non intrant religionem quam si intrent.

Sed hoc est quod dicitur in psalmo. *Vouete et reddite domino deo vestro: ubi dicitur glossa. quod vouere voluntati consulitur: sed post voti promissionem redditio necesse est exigat.* Item ecclesiasticus. *Si dicitur. Siquid vouisti deo: ne moreris reddere. displicet enim infidelis et stulta promissio.* Preterea Augustinus dicit in epistola ad Armarium et Paulinam. *Quia iam vouisti: iam te obstringisti. aliud tibi facere non licet: priusquam esses voti reus: liberum fuit quod esses inferior: quamuis non sit gratulanda libertas: qua fit: ut non debeatur quod cum lucro redditur.*

Respondeo quod dicere quod illi qui voto vel iuramento sunt obligati ad intrandum religionem: non teneantur intrare: est manifeste hereticum. Quicumque enim dicit non esse peccatum id quod est contra preceptum dei hereticus iudicatur: sicut hereticus iudicaretur quicumque diceret quod fornicatio simpliciter non sit peccatum mortale. est enim hoc preceptum. *Non mechaberis: ut sancti exponunt.* Sunt autem excellentiora precepta prime tabule: quam ordinantur ad dilectionem dei: quam precepta secunde tabule quam ordinantur ad di-

lectionem proximi. unde quicumque dicit quod sine peccato preteriri possit aliquid pertinet ad precepta prime tabule est manifeste hereticus. Cum autem impletio voti pertineat ad latrariam: manifestum est quod quicumque dicit votum non esse implendum loquitur contra primum preceptum prime tabule: quod est de cultu latrerie soli deo exhibendo. Qui vero dicit iuramentum non esse implendum loquitur contra secundum preceptum prime tabule: quod est. *Non assumes nomen dei tui in vanum.* Unde manifeste est hereticus quicumque hoc dicit: nisi forte dicat quod intrare religionem sit illicitum. Iuramenta enim vel vota facta de rebus illicitis non sunt obligatoria secundum illud Isidori. *In malis promissis rescinde fide.* Sed hoc iterum est hereticum dicere: quod non sit licitum intrare religionem. Est enim expressse contra christi consilia. unde quicumque dicit quod ille qui est obligatus voto vel iuramento ad intrandum religionem: potest absque peccato in seculo remanere: est manifeste hereticus: si tamen in hoc pertinaciter perseveret.

Ad primum ergo dicendum quod necessitas voti vel iuramenti non excludit voluntatem ut supra dictum est. Sicut enim aliquis ex lege communi obligatur ad observanda dei precepta: que tamen voluntarie servat. unde dominus dicit. *Si vis ad vitam ingredi serva mandata.* sic ille qui emisit iuramentum vel votum: obligatur ex quadam privata obligatione: et tamen voluntarie implet iuramentum: vel votum: ita tamen quod ante iuramentum vel votum licitum est ei facere vel non facere. unde dominus dixit. *Si vis perfectus esse et Paulus de virginitate consilium dat. si pro iuramento vel voto illicitum non implere.*

Ad. 2. dō q̄ illa rō continet be-
 resim damnatam. s. q̄ melius sit ī se-
 culo remanere; et opibus pietatis va-
 care; q̄ religionem intrare. Contine-
 tur enim inter errores Vigilantiū q̄
 quē Hiero. scribēs dicit. Ista venēa
 pfidie catholice fidei sociate conatur
 ipugnare v̄ginitatem odisse pudicitia
 in quiuio seculariū contra scōz ieiū-
 nia dedamare; et postmodū q̄ singulos
 articulos a Vigilantiō p̄positos dis-
 putans venit ad istū articulū dicens.
 Qd̄ aut̄ asserit eos melius facere qui
 v̄tūtur rebus suis; et paulatim fructū
 possessionū paupib⁹ diuidūt; q̄ illos
 q̄ possessionib⁹ venūdatis sel̄ omnia
 largiūtur nō a me ei; s̄ a deo m̄debit̄
 Si vis eē perfectus; vade et v̄de oīa
 q̄ habes; et da paupibus; et veni seq̄re
 me. Iste quē tu laudas secūd⁹ aut ter-
 tius gradus ē; quē et nos recipim⁹ dū
 modo sciamus p̄una secūdis et tertij
 p̄ferenda. Et iō in li. de ecclesiasticis
 dogmatibus cū alijs erroribus etiam
 iste damnatur; cū dī. Bonū ē facul-
 tates cū dispensatione pauperibus er-
 rogare. melius ē pro intentione seq̄n-
 di deum insimul donare; et absolutus
 sollicitudine egere cū xp̄o. nec solus
 status religionis p̄ferēt elemosinis
 quas quis facit in seculo; s̄ et v̄gini-
 tati in seculo obseruare. Dicit. n. aug.
 in li. de v̄ginitate. Nemo quantum
 puto ausus fuit v̄ginitatem p̄ferre
 monasterio. Ad tertiu dō q̄ idem
 opus factū ex voto laudabilius et ma-
 gis meritoriu ē q̄ si fiat sine voto qd̄
 ex hoc patet; quia cum omnis actus
 de se tanto est magis laudabilis et me-

ritorios; quanto ex digniori v̄tute p̄-
 cedit; sicut opus iusticie; si fiat ex cha-
 ritate laudabilius erit. Manifestus
 ē at̄ q̄cū aliq̄s ieiunat absq̄ voto; fa-
 cit actū v̄tutis; qui ē abstinētia. Cum
 aut̄ ieiunat īplēs votum. actum absti-
 nētie facit ex lat̄ia; que cum ordiet
 nos ad deum; est nobilior v̄tus q̄ ab-
 stinētia; vel quecumq̄ alia virtus que
 ordinat nos circa bona creata; p̄pter
 quod. et aug. dicit in li. de v̄ginitate
 Qd̄ nec v̄ginitas q̄ v̄ginitas eius
 honoratur; s̄ quia est deo dicta; quam
 vouet et seruat continentia pietatis.
 q̄ ergo. Prosper dicit sic abstinē v̄l
 ieiunare debemus; vt non nos ieiunā-
 di vel abstinēdi necessitati subda-
 mus; intelligendum est de necessita-
 te coactionis; que voluntatem exclu-
 dit. Unde subdit. Ne iam non deuo-
 ti; sed inuiti rem voluntariam facia-
 mus. Necessitas autem voti et iura-
 menti non excludit voluntatem; vt di-
 ctum. Dicendum autem est v̄terius
 q̄ si illis qui ieiunāt ex voto non pla-
 cet secundum se ieiunium; placet ta-
 men sibi impletio voti. magis mere-
 tur ceteris paribus quam ille ieiunās
 cui placet secundum se ieiunium; q̄
 magis est meritorium delectari in
 actu lat̄ie q̄ in actu abstinētie.

Ad quartum dicendum q̄ du-
 plex est difficultas. Una que est ex
 arduitate operis. sicut v̄ginitatem
 seruare et huiusmodi et talis difficul-
 tas facit ad augmentum virtutis.
 Alia difficultas est ex impedinen-
 tis et periculis imminentibus. Et ta-
 lis difficultas non facit ad augmen-

tum virtutis, sed ad diminutionem ipsius. Non enim videtur esse prudens nec multum amare bonum virtutis qui pericula non cauet et talis difficultas ad bene vivendum imminet in seculo remanentibus. Ad quintum dicendum quod illa fuit ratio Vigilanti heretici ut per Hieronymum quod dicit in libro contra Vigilantius. Non sunt a studio suo monachi deterrendi: quamvis a te lingue vitio perire morsus seivissimos patiuntur: quibus argumentariis et dicitis. Si omnes se clauserint et fuerint in solitudine: quod celebrabit ecclesias quis seculares homines lucrifaciat quos peccatores ad virtutes poterit exhortari. Hoc enim modo si omnes tecum fatui sint: sapiens est quos poterit et virginitas non erit approbanda. Si enim omnes virgines fuerint: nuptie non erunt iterum humani generis. Rara est virtus. nec a pluribus appetitur. Stultus est qui timor cum religionis bonus sit tam difficile et arduum: ut pauci religionem intrenti comparatione multitudinis in seculo remanentis sicut si quis timet haurire aquam: ne flumen deficeret.

Articulus. 13.

D tertiū sic proceditur. Vide-
 a tar quod illi qui sunt in seculo peccatores non sunt ad religionem attrahendi. Oportet enim plus exercitari in operibus preceptorum quam intrare ad implerionem preceptorum: ut de minori perveniat ad maius. Sed illi qui sunt peccatores in seculo non sunt exercitati in operibus preceptorum. Ergo non sunt attrahendi vel recipiendi in religione: in qua observari consilia. Sed contra est quod dominus mattheum publicanum ad

statum perfectionis vocavit. ut habetur Math. 9. Dis autem christi actio nostra est instructio. Ergo et nos debemus peccatores qui sunt in seculo ad religionem advocari et suscipere. Respondeo dicendum ut maxime utile est peccatoribus ut ad religionem transeant. Peccatoribus enim duo sunt necessaria ad salutem. Primum quod dem ut de peccatis preteritis penitentiam agant. 2. ut de cetero a peccatis absterneant. Ad utrumque autem horum maxime operatur religio. Primum enim status religionis est status perfecte penitentie ut nulla satisfactio adequari potest penitentie religiosorum: qui et se et sua totaliter deo dant. unde pro nullo peccato imponi potest homini pro penitentia ut religionem introeat in commutationem satisfactiois: quantumcumque gravis preiudicium religionis ingressus. ut per 38. q. 2. c. amonere. ubi Stephanus papa quedam qui uxoreiter fecerat inducit ut ingrediatur monasterium: et humiliatus sub manu abbatis precepta observet que sibi fuerint imperata. alioquin iniungit ei gravissimam penitentiam: si eligit in seculo remanere. Si vero est ad vitanda peccata plurimum valet religionis status. Difficile enim est quod in seculo commorantes a rebus mundi non alluciantur propter quod Math. 19. secundum expositionem Chrysostomi dominus hoc dicit esse impossibile: quod dives qui. scilicet divitiis inheret per amorem intret in regnum celorum: sed quod dives qui habet divitias intret est valde difficile. unde et eccles. 31. dicitur. Beatus dives qui inventus est sine macula. Et huiusmodi difficultatem subdit dicens. quos est hoc et laudabimus eum

pppter qđ vt Greg. dicit, Sācti viri; vt ab illicitis abstineāt; et licita p̄termittūt. vñ māifestū ē qđ nō peccāt; s̄ laudādi sunt q̄ peccatores ad religionē trahūt. Nā ⁊ dñs de seipso dicit, Non vēi vocare iustos; s̄ peccatores ad p̄niam. Ad illō ḡ qđ in p̄riū obijcitur dđ qđ illa rō p̄cedit ⁊ p̄ rōnē doctrine euāgelice; ⁊ cōtra rōnem phie. Et cōtra doctrinā q̄dem euāgelicā q̄a cōsilia euāgelica ad hoc dantur; vt per ea homo facilius salutē p̄seq̄. Unde status secularium periculosi- or eē dđ q̄ religiōis status. Stultū ē autem dicere; qđ alicui qui debilioz ē propter peccata q̄ cōmisit; non sūt ad securiorē viam fugiēdum. Est et̄ p̄tra doctrinā phicam; q̄ docet illos; q̄ sūt ad v̄tia p̄oni in cōtrariū debere reflecti; sicut faciūt illi q̄ tortuosa lignorum dirigunt.

Articulus. i. 4.

Quartū sic p̄ceditur, Videt̄; a qđ aliq̄s absq̄ peccato possit aliquem iuramento astringere ad hoc qđ religionem non intret. Qđ enim licitū est fieri licitū est iurare. Sed licitū est alicui seculari; qđ nunq̄ religionem intret. ḡ licite pōt hoc iurare. Qui ergo tali iuramento aliquem astringit non peccat; q̄a nō facit eū iurare aliquid illicitū. S̄ p̄. Propositū intrandi religionem a spiritu sancto est; vt h̄r. i. 9. q. i. c. Due. Sed resistere instinctui sp̄s sancti ē graue peccatum; de quo Stephanus rephēdit iudeos. Act. 7. dicēs. Vos semp̄ spiritui s̄cto resistitis. ḡ ille; qđ aliquem iuramento astringit ad nō

intrādū religionē ḡuiter peccat. R̄o dđ qđ sicut s̄ dictū ē i actib⁹ hūanis n̄ ē aliqd̄ simplr iudicādum licitum vel illicitum propter id quod accidit i aliquo particulari casu; s̄ propter id qđ est vt in pluribus; sicut etiam in reb⁹ naturalibus consideratur; quod in pluribus est. Contingit autem in aliquo casu qđ absq̄ peccato aliquis potest astringere aliquem iuramento ad hoc qđ religionem non intret. puta si esset matrimonio ligatus; ⁊ vellet absq̄ consensu vxoris religionem intrare; vel in casib⁹ similibus. Simpliciter autem loquendo inducere aliquem ad iurandum qđ religionem nō intret; graue est peccatum. Si enim aliq̄s vellet religionē intrare; ⁊ imineret opportunitas temporis; ⁊ omnes circumstantie conuenirent; grauius peccaret qui eum ab ingressu religionis prohiberet. vnde dñs Math. 23. p̄minatur de phariseis qui nec ipi intrabant in regnum celozū; nec alios intrare sinebant. Cum autem aliq̄s facit aliquem iurare; qđ religionem non intrabit; impedit eum quantum in se est ab ingressu religionis scđm quodcūq̄ tempus; ⁊ secunduz quamcūq̄ circumstantiam opportunam; q̄a in vniuersali includuntur omnia particularia. Unde manifestum est qđ grauius peccat. Ad id vero; qđ obijcitur in contrarium dicendum; qđ quanuis licitum sit ab aliquo bono opere abstinē. tñ illicitum ē; vel sibi; vel alij impedimentum apponē quominus in illud bonum opus procedere possit. sicut licitum est non dare

elemosinā huic paupi. illicitū tamen ē se vel aliū iuramento astringē ad s̄ q̄ alicui elemosina nō det̄: cuius rō ē q̄z pretermittere actus virtutis pōt aliquis absq̄ peccato. eo q̄ p̄cepta affirmatiua q̄ sunt de actib⁹ virtutum non obligāt ad semp. Sed impedimentū bōi opis directe virtuti cōtrariat̄. et iō cadit sub prohibitione p̄cepti negatiui q̄ obligat ad semp. Unde oīa talia iuramenta sunt illicita: nec sunt obseruanda: sed illi qui hoc iurāt: iurando peritari fiunt: quia iuramentum hominē obligare non potest cōtra caritatem dei et proximi. vnde quibus licitū sit alicui religionē nō intrare. illicitū tamē ē impedimentū iuramenti apponē sibi vel alijs. Est enim contra p̄fectionem vite et cōtra consiliū xp̄i.

Inde quesita sūt tria d̄ his que competunt in religione ex̄tib⁹. Primo: vtrū religiosus q̄ nihil debet habere in pprio vel cōmuni possit elemosinam facē d̄ his q̄ sibi ab alijs in elemosinā dan̄. Secūdo vtrū aliq̄s in religioe existens sciēs patrē suū grauī necessitate opp̄mi: possit exire absq̄ licētia plati sui: vt subuēiat patri. Tertio vtrū status religionis sit perfectior q̄ status sacerdotū parochialium et archidiaconorum.

Articulus. iij.

Primū sic p̄ceditur. Uideatur q̄ religiosi. q̄ nihil hēnt in pprio vel cōmuni: nō p̄nt elemosinam facere q̄ eis proficiat. n̄ enim proficit elemosina facienti nisi debito modo fiat. Sed tales religiosi nō

p̄nt elemosinā debito mō facē. d̄z enim elemosina de pprio fieri s̄m illd̄ *Job. 4.* Si multū tibi fuerit abundanter tribue. Si aut̄ modicū: idipsuz liberet imp̄t̄re stude. ḡtales religiosi: q̄ nihil suū hēnt nec in pprio nec in cōi nō possūt elemosinā facere: q̄ eis proficiat. Sed si quam elemosinā de elemosinis sibi factis faciūt: eis proficit: a q̄bus elemosinam perceperūt. *Eccl. 3.* Inter alia opera elemosinaruz largitio plurimū inuenitur esse fructuosa. Dicit enim Dani. 5. Peccata tua elemosinis redime. Si ergo religiosi elemosinas facere non possūt: que eis proficiant: vidētur esse peioris conditionis q̄ alijs: etiam in spiritualib⁹ bonis. R̄o dicendum q̄ religiosi: quibus proprium habere non possunt: possunt tamen aliquarum rerum dispensationem habere: siue de fructib⁹ possessionum cōmunium: siue etiam de elemosinis particulariter eis collatis: nec refert quantum ad propositū pertinet vtrū huiusmodi dispensationem habeant auctoritate sui ordinis: vel auctoritate alicuius superioris prelati. His ergo quibus dispensatio commissā est: possunt merito elemosinam facere de bonis que eorum dispensationi cōmittuntur: s̄z q̄ eis cōmittitur. et huiusmodi elemosina meritoria est et eis: qui minime ministerium exequūtur: et illis: quorū vsibus huiusmodi res deputate noscuntur. Si vero aliquis religiosus sit: cui non sit huiusmodi rerum dispensatio cōmissa: ei non licet elemosinas facē. Ex hoc p̄ respōsio ad obiecta.

Articulus. i6.

D^m sic proceditur. **V**ideť q^d
 a religiosus si videat patrē suū
 eē in necessitate et absq^e pla
 ti sui licentia possit claustrū exire ad
 subueniēdū p^{ri}. Nō enī p^{er}mitten
 dū ē mādatū dei p^{ro} hōiū traditōes
 Un dñs Math. i5. q^o quosdā dicit.
 Irritū fecistis mandatū dei p^{ro} tradi
 tiones vestras. S^{ed} ad subueniēdū pa
 rentib^{us} hō astringit^{ur} p^{ro} p^{re}ceptū dīnum.
 Honora p^{re}ses tuū et m^{at}rem tuā. in q^o q^o
 dē honore intelligit^{ur} necōiū subuētiō.
 q^o videt^{ur} q^o nō obstatib^{us} religionis ob
 seruatiōis: que sunt hominum statuta
 debeat aliquis religiosus exire clau
 strum ad subueniēdū parētib^{us} scōm
 p^{re}ceptum dei. Sed cōtra. Spūalia
 semper preferenda sunt carnalibus.
 Sed religiosi se obligauerunt ad ob
 sequiū spūalis p^{re}sis. s. dei: cui magis
 tenemur fm illō ad hebreos. i2. quā
 to magis obtemperabimus patri spi
 rituali et viuemus. Nō ergo debēt di
 mittere sui ordinis obseruantias: vt
 parentibus carnalibus ministrent.
 R^{es} dō q^o aliter est dicendum de illo
 q^o nōdum religionem intrauit: et alit^{er}
 de illo qui iam in religione ē p^{ro}fessus
 Ille enim q^o nondum religionē intra
 uit: si videat patrem suum in magna
 necessitate: cui per aliū subuēiri nō pos
 set: nō d^{ebet} religionē intrare: s^{ed} tenetur
 ministrare parētib^{us}: maxime si absq^e pe
 riculo peccati possit in seculo remane
 re. Si vero per alium possit eius pa
 rentibus ministrare: potest si vult re
 ligionē intrare. vnde Criso. exponēs
 illud. Dimittē mortuos sepelire mor

tuos suos: dicit q^o malū ē abducē ho
 minē a spūalib^{us}: et marie cū fuerit: q^o
 misterū parētū cōpleāt. Erāt enī ali
 q^o cōplē possent illi^{us} funeris sepulturā
 Postquā vero aliq^o ē iam in religio
 ne professus est mortuus mundo. Un
 de per spūales mortem deobligatur a
 cura impendenda parentibus: sicut
 etiam deobligaret^{ur} per mortē corpa
 lem. et ideo non peccat: nec s^{ed} p^{re}ceptū
 dei agit si in claustrō remāeat sub p^{re}
 cepto prelati sui parentū ministratio
 ne p^{re}missa. Est enim factus impo
 tens ad reddēdum debitum misterū
 absq^e propria culpa. Debet tamē cōp^{ro}
 potest salua ordinis obedientia sata
 gere vt per se vel per aliū suis paren
 tibus subueniatur si in necessitate fu
 erint constituti. Ad illud vero: q^o
 in cōtrariō obijcit^{ur} dō q^o religios^{us} te
 netur ad implēdū id quod ad religio
 nem p^{ro}inet nō solū ex traditione hu
 mana: sed etiam ex p^{re}cepto diuino.
 Obligatur enim ex voto emissō ad
 obediēdum p^{re}latis suis. Impletō aut^{em}
 voti cadit sub p^{re}cepto diuino.

Articulus. i7.

D^m tertū sic procedit. **V**ideť q^o
 a presbyteri parrochiales et ar
 chidiaconi sint maioris per
 fectionis q^o religiosi. Dicit enī Criso
 stomus in suo dialogo. Si talē mihi
 aliquē adducas mōachū q^olis: vt scōs
 exaggerationem dicam Helias fuit
 nō tamē illi cōparādus est q^o traditus
 populis: et multorū peccata ferre com
 pulsus immobilis p^{er}seuerauit: et for
 tis. et parū. post dicit. Siquis mihi
 p^{ro}poneret optionem: vbi mallez placē

in officio sacerdotali: an in solitudine monachorum sine spatio eligere illud quod prius dixi; nec cessare laudare et beatos pronuntiare eos qui officium ecclesie bene administrare potuissent, et quod laudabam tanto studio et beatum pronuntiabam non utique defugerem; si idoneum me ad hanc gubernationem viderem. Et in sequenti. c. postmodum dicit. Bene inquit ammonuisti dulcissime. Istorum enim, scilicet secularium nec recordari oportet: cum de sacerdotio sit questio. Ulex siquidem in conversationem multorum positus potest in perturbatum illud nitore plene sanctitatis et continentie splendore; et alia monachorum bona in corrupta et in concussa seruare omnibus est preferendus. Ex quibus omnibus videtur quod presbyteri parochiales et archidiaconi si bene in ministerio ecclesie viuunt sint omnibus etiam religiosis preferendi.

Preterea Criso. in eodem libro dicit. Si quis administrato sacerdotio illius propositi, scilicet monachalis sudores conferat; tamen eos distare reperies; quantum inter priuatum distat et regem; sed multo maius est bene exercere regis officium quam cuiuscumque persone priuatae. Quod multo maius est quam sacerdos parochialis vel archidiaconus bene se habeat in suo officio quam religiosus in suo. Preterea episcopi sunt in statu perfectionis quam religiosi, alioquin non liceret de religione ad episcopatum transire. Sed presbyteri parochiales et archidiaconi si filios sunt episcopis quam religiosi, quia sicut episcopus habet curam animarum in suo episcopatu; ita presbyteri sua parochia et archidiaconus in suo archidiaconatu, quam archidiaconi et plebani sunt magis in statu perfectionis

quam religiosi. Preterea bonum publicum preferendum est bono priuato, et vita actiua est magis fructuosa quam contemplatiua, nullumque sacrificium est deo acceptius quam zelus animarum. Sed archidiaconi et plebani intendunt utilitati communitatis zelo salutem animarum in actiua vita fructificantes, ergo preferendi sunt religiosis qui salutem proprie student; in vita contemplatiua deo seruientes. Preterea cui amplius a deo commissus est magis meretur si bene administrat. Sed sacerdoti vel archidiacono amplius commissum videtur: quia plus ab eo requiritur in iudicio quam bene administrando amplius meretur. Sed contra est quod dicitur. i. q. i. c. Due. Siquis in ecclesia sua ab episcopo populum retinet et seculariter uiuit; si afflatus spiritu sancto in aliquo monasterio vel regulari canonice saluare se voluerit; quia lege priuata ducitur nulla ratio exigit ut publica constringatur. Sed lex priuata: que est lex spiritus sancti; ut ibidem subdit; nunquam ducit hominem de statu magis perfecto ad statum minus perfectum; sed facit homines ascensionem in corde suo disponere; ut ipse dicit. Quod status religiosorum est perfectior quam status plebanorum. R. dicendum quod perfectio spiritualis vite ex charitate pensanda est; quia qui caret spiritualiter nihil est; ut dicitur. i. ad cor. i. 3. Ab eius autem perfectione simpliciter aliquis dicitur esse perfectus. Unde dicitur ad Col. 3. Super omnia charitatem habet; que est vinculum perfectionis. Amor autem vim transformatiua habet; quia amans in amatum quodammodo transfertur. Unde Dionysius. 4. c. de diuinis nominibus. Est autem extasim faciens diuinus amor; non

fines sui ipsorum amatores esse; sed amato-
 rus. Quia ergo totum et perfectum est idem
 ut dicitur in 3. phil. ille perfecte charitatem
 habet qui totaliter in deum per amorem trans-
 formatur: seipsum et sua omnino postpo-
 nes propter deum. Unde augustinus dicit. 14. de
 ci. dei. quod sicut civitate babilonis factus
 amor sui usque ad preceptum dei ita civita-
 tem dei facit amor dei usque ad preceptum
 sui. Et in 1. li. 83. q. quod perfectio charitatis
 est nulla cupiditas. Gregorius et super Ezechiel.
 dicit. quod cum quis aliquid suum deo vouet et
 aliquid non vouet sacrificium est. Quia non
 omne quod habet. omne quod vivit om-
 ne quod sapit omnipotenti deo vouet holocau-
 stum est: quod latina lingua dicitur totum incen-
 sum. Cuiuscumque ergo mens sic est effecta
 interior: ut seipsum et omnia sua pretem-
 nat propter deum secundum illud apostoli ad phil.
 3. Que mihi aliquando fuerunt lucra:
 arbitratus sum ut stercoza ut christum lucrifaciam.
 iste perfectus est: siue sit religiosus
 siue secularis: siue clericus: siue laicus:
 et matrimonio iunctus. Abrahā enim matri-
 monio iunctus erat et diues. cui dominus di-
 citur Gen. 17. Ambula coram me et esto per-
 fectus et ezechiel. 31. dicitur. Beatus diues qui
 iuuetus est sine macula: et post aux non
 abiit. Et post pauca subditur. Qui probatus
 est in illo et perfectus iuuetus est. sed
 aduertendum quod aliud est esse perfectum et
 aliud esse in statu perfectionis. Sunt enim
 aliqui in statu perfectionis qui nondum
 sunt perfecti: sed interdum et peccatores. Sunt
 etiam aliqui perfecti qui in statu perfec-
 tionis non sunt. Et quamvis statim multa
 significet: et rectitudinem et firmitatem
 et si qua sunt alia huiusmodi. tamen cum dicimus ali-
 quos esse in statu perfectionis accipit sta-

tus pro conditione secundum quam libertas vel
 fuitus dicitur status. prout consuevit dici quod
 error persone aut conditionis vel status im-
 pedit matrimonium. non autem error fortune
 aut qualitatis. et hoc modo accipitur
 status. 2. q. 6. Si quando in causa capita-
 li vel causa status interpellatus fuerit
 non per exploratores. id est procuratores: sed per
 seipsum est agendum. Sic ergo accipiendo sta-
 tum: illi proprie in statu perfectionis es-
 se dicuntur. qui se futuri subiiciunt ad
 opera perfectionis implenda. Manifestum
 est autem quod seruitus libertati opponitur.
 Libertas autem faciendi quodlibet pro vo-
 tum totaliter: quia voluntas est vouere neces-
 sitatis est reddere ut supra dictum est. Un-
 de qui se ad aliquid voto obligat: in
 quantum necessitati se subiicit: quodam-
 modo constituit se suam libertate se pri-
 uans. Si quidem ergo aliquis se voto ob-
 liget ad aliquod particulare opus im-
 plendum: constituit se quodammodo ser-
 uum non simpliciter sed secundum quid. respectu
 scilicet illius ad quod se obligauit. Si vero
 simpliciter pro votum totam vitam suam de-
 dicet deo ad implenda ea que sunt opera
 perfectionis: propter deum simpliciter seipsum
 suum constituit: et per hoc ponitur in sta-
 tu perfectionis vnde et totum se deo vo-
 uendo: holocaustum offerre dicitur. ut
 Gregorius dicit. Hoc autem modo obligatur to-
 tam vitam suam ad ea que sunt perfecti-
 onis episcopi in sua consecratione professio-
 nem quandam facientes: qua obligatur
 ad curam gregis suscepti. secundum illud. id est ad
 Thimotheum. ultimo. Bonus certamen fidei
 apprehendere vitam eternam: in qua vo-
 catus es et confessus bonam confessionem
 coram multis testibus vel in ordina-

tione vel in predicatione. vt glo. dicit
 religiosi etiam in sua p[ro]fessione tota
 vita sua obligant deo ad ea que sunt
 perfectionis. vnde et vterq[ue] serui dicitur
 Dicitur enim. 2. ad cor. 4. Non
 eni[m] p[re]dicamus nosmetipsos: s[ed] ih[esu]s xp[istu]s
 nos aut[em] seruos vestros p[ro]pter I[esu]m:
 q[uo]d p[er]tinet ad ep[iscopos]. religiosi et serui v[el]
 famuli no[m]inantur vt dicit Dio. 6. c. ec-
 cle. ierar. Et ideo ta[m] religiosi q[uam] ep[iscopos]:
 sunt in statu p[er]fectionis. v[er]u[m] et v[er]isq[ue]
 assumptio[n]e h[uius] status sol[em]nis b[e]n[e]dictio
 adhibetur. vt p[er] Dio. 6. 7. 5. c. eccl[esi]e.
 ier. Archidiaconi aut[em] vel plebani no[n]
 obligant voto tota[m] vitam suam ad id
 quod cura gregis requirit. vnde nec
 eorum inst[itu]tione aliqua eis benedictio
 adhibetur: que exhibetur mo[n]achis p[ro]
 p[ter] p[er]fectione[m] assumpta[m]: vt d[icitur] Dio. 6. c. ec-
 cle. ier. Et ideo ex h[is] q[uod] co[m]mittitur eis
 cura parrochie vel archid[iaconi]. p[ro]stituunt
 q[ui]des in aliquo officio. no[n] aut[em] assumunt
 ad statu[m] p[er]fectionis. alioq[ui]n ce[n]t apo-
 state dimittendo parrochias et p[re]bendas
 sine cura in eccl[esi]is cathedralibus ac-
 cipiendo. Nullus eni[m] a statu p[er]fectio[n]is
 discedere potest. nisi mort[al]iter peccat
 do et apostatando. Et inde e[st] q[uod] Dio.
 in eccl[esi]e. ier. p[er]fectione[m] attribuit solis
 ep[iscopis] quasi p[er]fectioribus: et mo[n]achis
 quasi p[er]fectis. illuminatio[n]es v[er]o attri-
 buit p[re]s[bi]teris tanq[ua]m illuminatoribus p[ro]
 sacro: et administratione: et sacro po-
 pulo tanq[ua]m illuminandis purgato[n]es ve-
 ro dyaconibus tanq[ua]m purgato[n]ibus: et
 ordini im[un]do[rum] tanq[ua]m purgandis. Ad
 p[ri]mu[m] ergo d[icitur] q[uod] ad o[mn]es illas L[ib]ri.
 auctoritates breuiter resp[on]deri posset
 q[uod] no[n] loquitur de sacerdote prochioli

s[ed] de ep[iscop]o qui an[ti]onomatice sacer-
 dos dicit[ur]: quasi summus sacerdos. et
 hic modus loquendi e[st] plurimu[m] p[ro]suetus
 vt sacerdotes ep[iscopos] no[m]inentur. Et hec re-
 sponsio videt[ur] congruere s[ecundu]m int[er]io[n]es
 operis: in quo Chrysostomus Basili-
 um p[ro]solatur de sua p[ro]motione. vterq[ue]
 eni[m] erat in ep[iscop]o electus: vt t[ame]n p[ar]ticulari-
 ter ad singula r[ati]one[m] videamus. Ad p[ri]-
 mu[m] ergo d[icitur] q[uod] si quis p[ro]sideret v[er]bo
 circu[m]stantia[m] u[er]bil ad p[ro]positu[m] faciunt p[ro]
 mittit enim si illi qui in secretis habi-
 tat multo[rum] sermonibus no[n] mouetur
 digna quide[m] laude est patientia. non
 t[ame]n idoneu[m] argumetu[m] v[er]a artis. cu[m]
 no[n] fuerit in medijs fluctibus et de tem-
 pestate nauem liberare potuerit. t[un]c me-
 rito testimoniu[m] p[er]fecti gubernatoris
 ab o[mn]ibus p[ro]meretur et t[un]c p[ro]cludit. Ita
 q[ue] et nu[m]cu[m] mihi si tale[m] aliquem adducas
 monachu[m]: quale[m] vt s[ecundu]m exaggetato[n]es
 dicat. Helyas fuit t[ame]n q[ui] diu solus e[st]:
 si no[n] p[er]turbatur: necq[ue] grauius peccat:
 q[uo]ppe qui no[n] h[ab]et quib[us] stimulet atq[ue] ex-
 aspetur: no[n] t[ame]n illi co[m]pandus e[st]: q[ui] tra-
 ditus p[ro]p[ri]is et multo[rum] p[er]ta[m] ferre p[ro]pul-
 sus immobilis p[er]seuerat et fortis. q[uia] sic
 in tranquillitate: ita in tempestate guber-
 nauit semetip[su]m. vbi manifestu[m] est q[uod]
 no[n] p[ro]pat statu[m] statui s[ed] ipeccabilitate[m]
 ipeccabilitati. q[uia] enim mo[n]ach[us] i[n] clau-
 stro habitans no[n] peccat: no[n] e[st] ita eui-
 dens argumetu[m] v[er]utis sicut si p[re]s[bi]ter v[el]
 ep[iscop]us vel quicu[m]q[ue] rector p[ro]p[ri]i in medijs
 p[er]turbationibus abstinet a p[er]t[ur]bato[n]e: sicut
 no[n] e[st] argumetu[m] tante industrie si guber-
 nator absq[ue] periculo nauiget in mari
 tranquillo: ac si nauigaret in mari tem-
 pestuoso. et t[ame]n ad industriam nauem

ptinet: vt mare tēpestuosum tenitet.
 Sic & ex pmissis vobis nil aliud ondi
 pōrmissi q̄ piculosior ē status habētis
 curā aīarū q̄ monachi: & i maiori pi
 culo inocētē se seruare: maioris v̄tutē
 ē argumētū. vñ maior v̄tus req̄rit ad
 hoc q̄ aliq̄s p̄seruet se a pctō īmunē i
 ter populos q̄ i religiōe: s̄ maioris v̄
 tutis ē vitare picula religionē i trādo
 q̄ picula nō vitare. Quāto enī aliq̄s
 magis amat suā salutē: tanto magis
 euitat sue salutē picula. Et p̄b etiā p̄
 r̄nsio ad s̄m. Nō enī dicit q̄ mallet
 eē in officio sacerdotali: q̄ in solitudi
 ne monachorum. sed q̄ mallet place
 re in hoc q̄ in illo. Quilibet enī sapi
 ens magis vellet hēre tantā v̄tutē
 p̄ quam posset etiā inter pericula secu
 rus existē: q̄ talem v̄tutē qua posset
 extra picula saluari: sed q̄ p̄suptuosū
 ē vt aliq̄s talē v̄tutē se hēre p̄sumat p̄
 quam possit etiā inter pericula esse
 tutus: v̄tuosius ē q̄ se ex picula ponat
 Cū ipse subdit. Qd̄ laudabā tanto
 studio & bonum p̄nunciabā. s̄. officū
 administratiōis eccl̄iasticę: nō vtiq̄
 defugerē: si idoneū ad eius guberna
 tionē me viderem. Prudenter ḡrefu
 giebat: q̄ tantā v̄tutē p̄ quā idoneus
 eēt: nō sibi supbe ascribebat. Et s̄
 r̄nsio p̄ ad tertiū. Si q̄s enī p̄uersa
 tōne multoz̄ positus p̄t̄ iperturbatū
 illum nitōrē plene sanctitatis & conti
 nētie splendorē & alia monachorum
 bona incorrupta & incōcussa seruare
 oībus p̄ferendus ē. Maioris enī vir
 tutis indicū ē vt puritatē perfectam
 aliq̄s cōseruet etiā inter picula puri
 tatis: q̄ si eam ex̄ pericula p̄seruaret,

Sed tñ parū amare puritatē suā p̄u
 citur: q̄ puritatē pericula nō euitat: in
 ter que difficillimū ē & rarissimū oī
 modā puritatē seruare: sicut maria pu
 ritas fuit beate agnetis: q̄ etiā in lu
 panari posita v̄ginalē puritatē serua
 uit: & tñ q̄ puritatis amatrix erat: nū
 q̄ i lupanari hāc suā v̄tutē ondere ele
 gisset: s̄ quāto magis purā mentē ha
 bebat: tāto magis lupanar p̄pria vo
 lūtate elegisset: & s̄le ē i oībus talib̄.

Ad q̄rtū dō q̄ auctoritas illa non
 ptinet ad p̄fectionē vite. s̄ ad differen
 tiā dignitatis. Sic enī p̄uatus distat
 a rege sicut nō h̄ns p̄lationē ab h̄nte.
 hoc autē in q̄one nō v̄rit an sit maior
 dignitate p̄lationis q̄cūq̄ h̄ns curā
 aīarū religioso curā aīarū non h̄nte.

Ad q̄ntū dō q̄ alia rō est de ep̄is
 & plebanis. Nā ep̄i principalē poplī
 curā h̄nt: plebani autē & archidiacono
 ni sunt subministratores & coadiutores
 eoz̄. Unde dicitur. iō. q. i. Omnib̄
 p̄sbyteris & dyaconib̄ & reliq̄s cleri
 cis attēdēdū ē: vt nihil absq̄ ep̄i pro
 prij licentia agant: non vtiq̄ missas
 sine suo iussu quisq̄ p̄sbyteroz̄ in sua
 prochia agat. non baptizet: nec q̄cūq̄
 absq̄ eius p̄missa faciet. & p̄. ad Cor.
 i. 2. d̄ in glo. q̄ opitulationes sunt q̄
 maiorib̄ fuerūt opus: vt Tyr̄ ap̄lo:
 vel archiep̄m ep̄is. gubernatiōes nō
 sunt minorū p̄sonarū gubernatiōes
 vt sūt p̄sbyteri. vñ si quis recte cōside
 ret hoc modo in regimine eccl̄ie p̄pa
 rant archidiaconi & plebani ad ep̄m
 sicut in regimine tēporali prepositi &
 balui ad regē. & ideo sicut rex corona
 tur & iniungitur in regno. non autem

prepositi vel baliui: ita etiā ep̄s in ec-
clesia: nō autē archidiaconi v̄l pleba-
ni: et p̄pter h̄ ep̄atus ē ordo in cōparō-
ne ad corpus mysticū: nō autē pleba-
natus vel archidiaconatus. s̄ officii
tantū. Ep̄is ḡ similes sunt archidia-
coni et plebani sicut coadiutores et mi-
nistri. s̄ religiosi sunt ep̄s siles in p̄-
petua obligatiōe: que facit statū p̄fe-
ctionis. Ad sextū d̄ q̄ aliqua duo
opa vel ī bono vel ī malo p̄nt multi-
pliciter adinuicē cōparari. vno modo
s̄m suum genus sicut dicimus conti-
nentiam virginalem p̄eminere in
bono continētie viduali. in malo nō
homicidium furto. et hoc modo vita
actiua est fructuosior: q̄ contēplatiua
s̄ contēplatiua merito maior est q̄
actiua. vt Grego. dicit in 1. moral.
zelus etiā animarū est sacrificiū deo
acceptissimū: si tamē ordinate fiat: vt
scilz p̄mo homo h̄eat curā salutis sue
et postmodū aliorū: alioquin nihil pro-
dest homini: si vniuersum mundum
lucretur anime nō sue detrimentū pa-
tiatur: vt d̄ 2. ad Cor. 13. Alio mō pōt
opus operi comparari in bono vel in
malo: non s̄m se sed in ordine ad aliū
actum: sicut abstinentia p̄fertur in
bono sumptioni cibi. tamē assumere
cibum cum aliquo propter charitatē
p̄feret abstinentie. et in malo adulte-
rium p̄feret furto: tamen furari gla-
diū ad occidendū est grauius q̄ adul-
teriū. Tertio p̄fertur opus operi in
bono vel malo ex voluntate facientis
Qd̄ enim promptiori voluntate fit
meli⁹ vel peius iudicat. Si ḡ p̄pem⁹
opera plebani vel archidiaconi ope-

ribus religiosoz. tertio mō p̄pationis
vel s̄m promptitudinē voluntatē: tūc
incertū iudiciū est: q̄ ille q̄ ex feruen-
tiori charitate opat: opa magis meri-
toria h̄z. Si nō cōparentur secūda p̄pa-
tione p̄ ordinē ad aliquod aliud opus
sic opera religiosi sunt incōpabiliter
eminētia operib⁹ archidiaconi v̄l ple-
bani. ea enī que religiosi agunt ad il-
lā radicē referunt qua totā vitā suam
deo deuouerūt. vnde non est pensan-
dū qd̄ faciant: sed magis q̄ ad quēli-
bet faciēda se deuouerūt. et sic quodā
modo cōparentur ad eos qui aliquod
singulare bonum opus faciunt: sicut
infinitum ad finitum. Qui enī dat
se alicui ad faciendum omnia que iu-
bet in infinitum: magis se dat ei q̄
ille qui dat se ei ad aliquod opus fa-
ciendum. Unde supposito q̄ religio-
sus s̄m exigentiam iue religionis fa-
ciat aliquod opus quod sit parū s̄m
se: s̄ tamen recipit magnā intentiōez
ex ordine ad primā obligatiōē: qua
se totū deo dedit. Si nō comparentur
ipsa opera s̄m se s̄m primum modum
cōparationis: sic aliqua particularia
opera que plebani faciunt vel archi-
diaconi sunt maiora aliquibus parti-
cularibus operibus que religiosi fa-
ciunt. sicut maius est intendere saluti
animarum q̄ ieiunare: vel silentium
tenere: vel aliqua h̄z. Si tamen oīa
omnibus comparentur: multo maiora
sunt opera religiosorum. Etsi enim p̄-
curare salutem aliorum sit maius q̄
intendere sibi soli loquendo in ḡne.
tamen nō quocūq̄ modo intendere
saluti aliorū p̄fertur ei qd̄ ē quocūq̄

modo intendē sue salutē. Si, n. aliq̄s totaliter ⁊ p̄fecte itēdit sue salutē; multo maius ē q̄ si aliq̄s multa p̄ticularia opa agat ad salutē aliorū: si salutē p̄prie ⁊ si sufficiēter: nō tamē p̄fecte itendat. Ad septimum dō q̄ bñ ad ministrare aliqd̄ ē plus ⁊ minus. Unde si illius cui cōmissū ē: tanto sit melior administratio: q̄to maius ē qd̄ ei p̄mittitur absq̄ dubitatioē, plus meretur.

Si vero ille cui minus cōmittitur: multo plus facit q̄ ille cui maius cōmittitur: et t̄z si bene faciat. t̄n̄ alius pl̄ meretur qd̄ etiā in reb̄ humanis apparet qui minus beneficiū p̄cipit: si plus seruiat: magis debet eē accept̄.

Quāuis aut̄ habenti curā aīarū sit plus cōmissum quantum ad dignitatem: quia tamen religiosus maiora opa facit: vt dictum ē magis meret̄.

¶ **E**inde q̄situm ē de his que p̄tinent ad laycos. Et p̄mo de matrimonio, vtrum. s. mulier q̄ post votum continentie emissum p̄traxit matrimonium in facie ecclesie possit absq̄ peccato viro suo carnaliter cōmisceri. Secūdo de vsura vtrum aliquis possit licite retinere illud: qd̄ acquiritur licitis mercimonijs de pecunia vsuraria.

Articulus. i8.

¶ **P**rimū sic procedit. Videt̄ q̄ mulier que post votum continentie emissum in facie ecclesie contraxit cum aliquo possit ei postmodū absq̄ peccato carnaliter cōmisceri. Quod enī fit auctoritate ecclesie caret peccato: cū fiat auctoritate xp̄i: s̄m̄ illud apostoli ad corin. 2°

¶ **N**ā ⁊ ego quod donavi siqd̄ donavi p̄pter vos in p̄sona xp̄i. S̄z̄ predicta mulier ex hoc ipso q̄ in facie ecclesie cōtraxit matrimonium auctoritate ecclesie potestatem accepit ad matrimonij actū qui est carnalis copula. q̄ nō peccat si viro suo carnaliter cōmiscetur. Sed cōtra. Notum continentie ē excellentius q̄ votum abstinētie: quia non est digna ponderatio continentis anime: vt dicit̄ Ecclesia. 26. Sed qui facit contra votū abstinētie peccat mortaliter. p̄nta si aliquis frangeret ieiunium sette ferie qui semper se in sexta feria ieiunaturus vouisset. q̄ multo magis semp̄ peccat mortaliter persona que contra votum continentie emissum alteri persone carnaliter commisceat. ¶ **R**̄ dicendū q̄ votum continentie est duplex. simplex. s. ⁊ solenne. Solenne autē votū continentie impedit matrimoniū cōtrahēdū: ⁊ dirimit iam cōtractū: idest facit vt nō sit matrimoniū quod cōtrahit̄ p̄ votum solenne. Unde matrimonij post votum solenne non excusatur a peccato etiam si quis matrimonium in facie ecclesie de facto contrahat: ⁊ carnali copula vtatur. Notum vero simplex impedit quidem matrimonium contrahēdū: sed non dirimit iam contractum. Non enim facit q̄ matrimonium sequens sit nullū. sed solum q̄ matrimonium contrahens mortaliter peccat. ¶ Matrimonio autem existente mulier nō habet sui corporis potestatem sed vir: ⁊ similiter eō uerso. null̄ aut̄ p̄t̄ alteri denegare q̄ eius ē: ⁊ iō mulier matrimonio p̄iuncta

et si simplex votū precesserit nō pōt d
negare viro sui corpis vsuz; precipue
postq̄ fuerit matrimoniū p̄ carnales
copulā p̄sumatū. nemo aut̄ faciēs qd̄
debet peccat. Unde cōmuniter ab oī
bus d̄ q̄ mulier q̄ post votū simplex
cōtinētie matrimoniū p̄tractū carna
li copula p̄sumauit; iaz nō peccat red
dendo debitū viro; sed an peccet eri
gendo debitū dubium videtur q̄bus
dā dicētibz; q̄ etiam absq̄ peccato
exigere potest; ne intolerabile sit sibi
matrimonij onus; sed verius dici vi
detur q̄ nō peccat reddēdo; q̄ hoc ne
cessitatis est. peccat autem exigendo;
quia hoc est voluntatis; qua tenetur
astricta p̄ obligationē p̄cedentē voti.
Huius autē diuersitatis rō est; quia
votū solēne hēt p̄missionē cū quada
traditione. vnde votū continētie non
solēnizatur nisi per susceptionem or
dinis sacri; per quē homo actualiter
diuino cultui mancipat; vel per pro
fessionem ad certā regulā z suscepi
onē habitus professorū; q̄a sic etiā hō
actualiter mancipat ad seruiēdū deo
in religione. Votū autē simplex hēt
p̄missionem sine traditione; mani
festum est q̄ postq̄ aliquis rē; q̄ erat
sue p̄tatis alicui non solum p̄mittit; s̄
etiaz tradit; nō pōt eam vlt̄erū alteri
dare. puta equū v̄ vestē; z similia; et
si postmodum alteri donare voluerit
secunda datio non valet. Unde post
q̄ aliquis p̄ votū solenne cōtinētie
corpus suū deo nō solum p̄mittit; s̄ et
tradidit ad celibem vitam agenda
z nō potest illud vlt̄erius cōiungi dare;
vt sic ex necessitate reddere debitum

teneat. Qui vero promittit aliqd̄ ali
cui; nōdū tamē tradit illud; si postmo
dū alteri actualiter illud tradat; licet
p̄missiōis fidē frangat; tamē secūda
datio valet; ita q̄ ille cui datur pōt re
data vti vt vult. Sic ergo p̄sōa; que
p̄ simplex votū deo corpus suū p̄mittit
celibē vitā s̄oucedam; si postmodū cor
poris sui potestātē tradat cōiungi actu
aliter p̄ matrimoniū p̄sumatuz; peccat
qd̄ frāgens fidē voti. tamē donatio
tenet; z cōiūx̄ h̄z in eius corpe p̄tatem
v̄n nō peccat debitū reddēs. v̄n opoz
tet ad vtrūq̄ r̄ndere. Ad p̄mū ḡ di
cēdū q̄ mulier q̄ emisit votū p̄tinen
tie cōtrahēs in facie ecclesie nō acci
pit ab ecclia auctoritatē vt carnali co
pula vta; q̄ si ecclesie cōstaret de vo
to emissio m̄rimoniū inhibēt. Si autē
sciret z dispēsaret in voto simplici cō
tinētie auctoritate apostolica; p̄ dispē
lationē nō peccaret mulier neq̄ eri
gēdo; neq̄ reddēdo debitū. Ad s̄m
qd̄ ē in cōtrarium d̄ q̄ eadē rō est z
in voto cōtinētie z in voto abstinentie
Sicut. n. p̄sona q̄ post votū simplex
cōtinētie emissum suiipsius p̄tātē diu
gi tradit; absq̄ peccato carnali copu
la vtitur debitum reddens; ita si post
votum abstinentie suiipsius potestātē
alteri tradit religionez intrādo absq̄
peccato pōt ieiunium solūē h̄z obediē
tiam p̄lati z obfuantia religiois; per
quod votū solēnizatū ab alijs votis
absoluitur.

Articulus. i. g.

D̄ s̄m sic p̄cedit. Videtur q̄
a q̄cquid aliq̄s de pecūia vsu
raria lucratus fuerit reddere

teneat. Dicit enim apud Ro. xi. Si radix sancta et rami, et e converso si radix infecta et rami. Sed radix habet lucrum esse infecta et varia, et totum est infectum et varium. Non ergo potest licite habere lucrum retinere. Sed quilibet potest licite tenere id quod legitime acquisivit. Et id quod acquiritur de pecunia varia interdum legitime acquiritur. Et licite potest retineri. Res vero quod habet rationis veritas poterit appere: si consideret rationem quare usurarius accipere sit peccatum. non enim est peccatum solum quia est prohibitum: sed quia est contra rationem naturalem: ut etiam philosophus dicit in primo politico. Ad cuius evidenciam considerandum quod rerum in usu hominis venientium quaedam sunt quarum usus non est ipsius rei presumptio et si contingat rem deteriorari vel consumi per usum: hoc est peccatum: si est domus: vestis: liber equus et huiusmodi. non enim uti libro est delere ipsum: neque uti domo est destruire ipsam: et in talibus aliud est dare usum rei: et aliud est dare substantiam rei. et propter quod per accommodationem usus talis rei alteri conceditur: non propter hoc dominium rei transferretur. et propter hoc et potest vendi vel rei dominium rei remanere apud dominum: licet per introductionem et locatorem quod sunt et licite. Quaedam vero res sunt quarum usus nihil est aliud quam presumptio ipsarum rerum sicut pecunia quae utimur expendendo vinum quod uti mur bibendo. et sic de alijs huiusmodi: in quibus uti re nihil aliud est quam consumi ipsam. et ideo in talibus quando conceditur usus rei per mutuum transferretur et rei dominium. quare ergo usus rei non est separabilis ab ipsa re quocumque vendit usum talium rerum retinendo sibi obligationem ad sortem reddendam: manifestum est quod ideo vendit bis: quod est contra naturalem iustitiam. et ideo exigere usuram est huiusmodi seivum. Tenet ergo aliquis id quod accipit ultra sortem restituere. quia iniuste accepit. et

per dominum danna et intercedit: sed cum ipsi pecunie vario non sit alius visus quam ipsa eius substantia ratione iam dicta: propter dominum quod ex quo pecunia varia reddit de usu pecunie nihil reddere tenet. teneat autem reddere aliquis id quod lucratus est de domo aliena vel de equo vel aliquo huiusmodi: etiam postquam res huiusmodi reddidisset: quare in talibus apparetur res et usus rei. Ad illud ergo quod in primo obijcit dicitur quod pecunia varia non se habet per modum radices ad lucrum: quod de ea fit: sed solum per modum materie. radix enim aliquo modo habet virtutem cause actione in quantum ministrat alimentum toti plantae. unde in humanis actibus voluntas et intentio comparatur radici: que si perversa fuerit opus erit perversum. non autem hoc est necessarium in eo quod est male. Potest enim aliquis interdum malo bene uti.

Unde questus est de his: quod pertinet contra omnes homines. et primo quantum ad animam. Secundo quantum ad corpus. Tertio quantum ad actum hominis. Circa animam questus sunt tria. Primo quantum ad substantiam eius utrum sit composita ex materia et forma. Secundo ad cognitionem eius. Tertio quantum ad penam ipsius.

Articulus. 20.

Primum sic procedit. Videtur quod anima composita ex materia et forma. Intellectus enim humanus comparatur ad substantias intellectuales superiores per recessum simplicitatis: sed omne quod recedit a simplicitate incidit in aliquo compositione. prima autem compositio est ex materia et forma. ergo anima humana est composita ex materia et forma. Sed contra: quod philosophus dicit in 3. de anima quod species rerum materialium putantur in ipsis rebus non esse

intelligibiles actu. qz sūt in mā: s̄ p-
 ut sunt in aīa intellectūa hūana sūt in-
 telligibiles actu. q̄ n̄ sunt in mā. **Q**uod
 q̄ aīa hūana ē p̄pōita ex mā ⁊ forma
Ro dō q̄ si mā dicat̄ oē illd̄ qd̄ est
 in potētia quocunq̄ modo ⁊ forma
 dicatur omnis actus necesse ē ponere
 q̄ aīa humana ⁊ q̄libet substātia cre-
 ata sit composita ex materia ⁊ forma
Omnis enī substātia creata ē cōposi-
 ta ex potentia ⁊ actu. **M**anifestū ē enī
 q̄ solus deus ē suū esse quasi essen-
 tialiter existēs inq̄tū. i. suū esse ē ei⁹
 substātia quod de nullo alio dici pōt.
Essē. n. subsistēs nō pōt esse nisi vnū
 sicut nec albedo subsistens nō potest
 eē nisi vnū. **O**portet q̄ q̄libet
 alia res sit ens participatiue ita q̄ ali-
 ud sit in eo substātia participās eē: ⁊
 aliud ipsum esse participatum. **D**e
 autē participans se habet ad participa-
 tū: sicut potētia ad actū. vñ s̄ba cuiusli-
 bet rei create se hēt ad suū esse sic po-
 tētia ad actū. **S**ic ergo oīs s̄ba crea-
 ta composita ex potentia ⁊ actu. i. ex
 eo quod est ⁊ esse. vt Boecius dicit̄
 libro de ebdo. sicut album componit̄
 ex eo quod ē album ⁊ albedine. **S**i
 hō mā proprie accipiat̄ pro illo quod
 ē potentia tātum. sic impossibile ē q̄
 anima hūana sit composita ex mate-
 ria ⁊ forma. ⁊ hoc potest manifestari
 dupliciter. **P**rimo quidam ex eo q̄ ē i-
 ntellectualis substātia. manifestus est
 enim q̄ intellectus in actu est intelle-
 ctum in actu. **I**ntellectum autē in actu
 est aliquid in quātum est imateriale.
Est enim aliquid perfecte p̄gnosci-
 bile in quātum est actu: non autē inq̄tū

ē in potētia vt d̄ i. 9. metha. vñ aīa mā
 sit ens in potētia: forma in mā existēs
 nō pōt eē p̄fecte cognita vt intellecta in
 actu. vñ sequit̄ q̄ nulla s̄ba intellecta:
 cuius perfectio ē ipsum intellectus in
 actu sit materialis eo q̄ oportet perfe-
 ctionem proportionari perfectibili.
Secundo apparet idem ex hoc q̄ aīa
 est forma. **C**um enī forma sit actus:
 ⁊ id quod est in potentia nō possit eē
 actus: impossibile est q̄ aliquid com-
 positum ex materia ⁊ forma s̄m se to-
 tum sit forma. **S**i q̄ aīa q̄ pōit̄ p̄pōi
 ex mā ⁊ foza sit foza s̄m aliq̄ sui p̄tē
 q̄ ē actus: cui⁹ nulla ps̄ ē materia. seq̄
 tur q̄ anime pars non sit materia. **B**
 enim dicimus animam quod ē actus
 corporis animati. **A**d illud hō qd̄
 in cōtrariū obijctur dicendum q̄ po-
 tentia ⁊ actus sunt prima principia in
 genere substātie. materia autē forma
 sunt prima principia in genere s̄bsta-
 tie mobilis. vñ non opz omnem cōpo-
 sitionem in genere s̄be eē ex mate-
 ria ⁊ foza: s̄ h̄ solū necesse ē in s̄b̄s mobilib⁹

Einde quesitum est de ani-
 ma quantum ad eius cog-
 nitionē. **E**t circa hoc quesita
 sunt duo. **P**rimo vtrum anima se-
 parata a corpore cognoscat aliā ani-
 mam seperatam. **S**ecūdo vtrum li-
 ceat ab aliquo moziere erigere vt sta-
 tū suū post mortem denunciēt.

Articulus. 21.

Oprimus sic proceditur. **U**i-
 det̄ q̄ anima seperata a cor-
 pore: non cognoscat aliam
 animam hominis: quam in hac vi-
 ta cognouit. **O**mnis enim cognitio

per aliquam fit similitudinē. Sed in vna anima non fuit expressa alterius anime similitudo in hac vita; quā possit in ea post mortē remanere. Quia vna anima separata non potest aliam cognoscere. Preterea philosophus dicit in primo de anima, Quod corrupto corpore anima non reminiscitur, non ergo recognoscit animam hominis; quas in hac vita cognouit. Sed contra est quod sicut dicitur Luc. 16. diues in inferno secundum animam positus recognouit Lazarum in sinu abrahe secundum animam exiit. Respondeo quod cum nulla substantia propria operatione destituta sit; necesse est ponere cum anima intellectiua post mortē remaneat; quod aliquo modo intelligat; necesse est autē ei attribuere alterum triū modorum intelligendi; ut scilicet intelligat vel abstrahendo species intelligibiles a rebus, sicut nunc intelligit corpori vnita; vel per species intelligibiles in corpore acquisite; et in ea preseruat post mortem; vel etiā per aliquas species concreatas vel qualicumque desuper influxas. Quidam ergo dicunt quod anime separate intelligunt abstrahendo species intelligibiles a rebus. Sed hoc esse non potest. Abstractio enim specierum intelligibilium a rebus sensibilibus fit mediate sensu et imaginatione; quorum operationes cum sint propria corporalia; anime separate attribui non possunt. Vnde alij hoc negantes dicunt vltius; quod nec etiā per species acquisite a rebus sensibilibus dum est in corpore anima separata intelligit. Respondent enim Auicenna sequentes quod species intelligibiles non conseruantur in intellectu possibili nisi dum actu intelligit; sed preseruantur species particulares rerum sensibilium solū imaginatiua et

memoratiua; ad quas dum intellectus possibilis seuertit de nouo influunt in ipsum species intelligibiles ab intellectu agente. Quia ergo vis memoratiua et imaginatiua corrupta est corpori corrupto eo quod est virtus organi corporalis; sequitur quod anima post mortē nullo modo intelligere possit per aliquas species a rebus sensibilibus acceptas; vnde relinquitur secundum eos quod anima separata intelligat per species precreatas sicut et angeli. Sed hec quodammodo positio irrationalis videtur quodammodo ad vtrumque dictorum. Quod enim species intelligibiles in intellectu possibili non conseruentur est contra rationem. Quod enim in aliquo recipitur est in eo per modum recipientis. Vnde cum intellectus possibilis habeat esse stabile et immobile oportet quod species intelligibiles in eo recipiantur stabile et immobile. Est etiam contra Aristotē qui dicit in 3. de anima Quod intellectus possibilis cum sciat singula, hoc est accipiens species singulorum, ut sciens, id est, sicut contingit in scientia vel in eo qui habet scientiam; tunc dicitur secundum actum. Sed autem presertim accidit cum possit operari per seipsum. Est quidem ergo et tunc potentia quodammodo; non tamen simpliciter; sicut ante addiscere; aut inuenire. Et quibus verbis apparet quod species intelligibiles quandoque sunt habitu in intellectu possibili; quamuis actu non operetur. Illud etiam quod dicunt animam humanam habere species intelligibiles concreatas; irrationaliter dicitur.

Si enim potest eis vti dum est corpori vnita; sequitur quod possit homo intelligere ea quorum sensum non accepit, ut puta quod cecus intelligat

colores: quod per se est falsum. Si autem per unionem corporis totaliter impeditur anima humana ut speciebus intelligibilibus precreatis uti non possit: sequitur quod unio corporis et anime non sit naturalis. Sed enim quod est in natura rei non totaliter impedit per aliquid quod est rei naturale, alioquin natura faceret alterum illorum frustra. Sic ergo dicitur quod anima separata intelligere potest quedam per species intelligibiles: quas per sensus a rebus acquisiuit: dum est in corpore. Sed iste modus cognoscendi non sufficit: quia multa cognoscit anima separata quam nos in hac vita non cognoscimus: maxime quia inconueniens videtur: quod anime illorum que in maternis uteris moriuntur: que forte nullum intellectus usum habuerunt: et per omnes nec aliquas species intelligibiles acquisitas: nihil post mortem intelligant. Unde oportet addere quod anima in sui separatione a corpore recipit influxum spirituum intelligibilium a natura superiori scilicet diuina secundum naturalem ordinem: quo exprimitur quod anima humana quanto magis a corporeis sensibus abstrahitur: tanto magis potest esse particeps superioris influxus. sicut per se in dormientibus et alienatis que etiam quedam futura preuident. Sic ergo anima separata potest animam aliam cognoscere tam per noticiam: quam de ea acquisiuit in hac vita per aliquam similitudinem effectus ipsius que est vita hominis: siue per aliquam similitudinem influxum a deo naturali influxu. Et per hoc permissio ad primum. Ad secundum dicitur quod philosophus loquitur quantum ad memorari et reminisci. quod est per actum cuiusdam potentie sensitivae uteris organo corporali: quo corrupto cessat actus talis potentie.

Articulus. 23°.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod non liceat ab aliquo moriente requirere quod reuelet statum suum post mortem. Non enim licet inquirere que deus vult esse abscondita secundum illud Ecclesiasticus. 3°. Altiora te ne queras. Sed deus vult esse absconditum statum anime post mortem. quod per se est quod diuini petenti ut Lazarus mitteret ad fratres suos viuentes est hoc denegatum. sicut dicitur Luc. 16. Non est licet hoc a morientibus requirere. Sed propter quod dicitur. 2. Mach. 12. Sancta et salubris est cogitatio per defunctis errare. Sed ad hoc dicitur per hoc quod cognoscit necessitate eorum: quam habet post mortem: est licitum est et sanctum hoc a morientibus requirere. Respondeo quod cum peccatum sit contra naturam ut per se per Damascen. 2. lib. requirere per impletionem naturalis desiderij non est peccatum: nisi aliqua inordinatio adiungatur: sicut patet in sumptione cibi et potus: homo autem naturaliter scire desiderat. Unde si requirat alicuius rei noticiam non est peccatum: nisi forte per accidens: hoc est per aliquam inordinationem adiunctam: puta si per studium et inquisitionem alicuius scientie aliquis impediatur ab his quibus tenetur intendere. puta si predicator impediatur ab officio debite predicationis propter studium geometrie. aut etiam si quis inquiret aliquid cognoscere superbe et presumptuose de sua facultate confidens vel si qua alia huiusmodi inordinatio circa hoc contingat. Nulla autem inordinatio in hac inquisitione videtur: si aliquis requirat a moriente cognoscere statum suum post mortem

lū mittendo tamē hoc diuino iudicio
Unde nulla rō videt̄ quare debeat di
ci hoc esse peccatū nisi forte ex dubita
tione fidei de futuro statu quasi tem
prando inquirat. Ad illud v̄o qd̄
in p̄rium obr̄ d̄ qd̄ deus vult multa
nobis sic esse abscondita. quorū, noti
tiā pp̄rijs viribus aut merito acquire
re non possumus; que tamē vult reue
lari humiliter; et pie querentibus. fm̄
illud Mat. xi. Abscondisti hoc a sa
pientibus et prudentibus, et reuelasti
ea paruulis. vnde nō ē mirū si sup̄bis
fratribus sup̄bi diuinitis deus aliq̄ no
luit reuelari; que tamē vult reuelari
fidelibus pie et humiliter req̄rētibz

Et inde quesitū ē de aīa quā
tum ad penā. Et circa h̄ q̄si
ta sunt duo. Primo vtrū aīa
possit pati ab igne corporeo. 2° vtrū
damnari in inferno gaudeant de penis
inimicorū suorū quos vidēt secū p̄iri

Articulus. 23°.

Primum sic p̄ceditur. Videt̄
q̄ aīa sep̄ata non possit pati
ab igne corporeo. Actio
enim agentis est p̄portionata passio
ni patientis. Sed actio ignis cum sit
corpus physicum est actio n̄alis q̄ cō
sistit in mouere. ergo nihil patitur ab
igne corporeo; nisi quod mouet̄. Sed
anima non mouetur cum sit impar
tibilis. nihil autem impartibile moue
tur. vt probatur in 6. phi. ergo anima
non patitur ab igne corporeo. Sed
contra ē qd̄ diues in inferno fm̄ aīam
existens dicit. Crucior in hac flāma.
vt dicitur Luc. 16. R̄^o d̄ qd̄ aīa
patitur penā ab igne corporeo. sicut fi

des catholica docet. qd̄ aut̄ ignis cor
poreus agat. in aīam sep̄atam; h̄ nō
habet ex n̄a sua; sed inquātur ē instru
mentum diuine iusticie. vt dicitur cō
munit̄. Aduertendū tamē est qd̄
nullum instr̄m agit in v̄tute superioris
agentis; nisi excedendo aliquā actio
nē sibi p̄nālē. alioquin frustra adhibe
ret̄; ad effectum sicut serra inquātur
ē instr̄m artis; facit arcem secando. et
aqua baptismalis abluat animam vt
instrumentū diuine misericordie cor
poraliter abluendo. Si ergo ignis
corporeus agit in animam vt ē instru
mentum diuine iusticie punientis ne
cesse est qd̄ hoc fiat per aliquam actio
nem igni corporeo connaturale. Nō
autem potest dici qd̄ ignis alteret ani
mam calefaciendo vel desiccando
aut igniando ipsam. Unde relinqui
tur modus quem Augustinus ponit
i. de ciuitate dei. vt scilicet anima se
parata vel spiritus demonis pariat̄
penam per allegationem quandam
ab igne corporeo. Videmus enim spe
ciem corpori alligari quandoq̄ qui
dem naturaliter; sicut anima alliga
tur corpori. quandoq̄ autem quadam
superiori v̄tute; sicut per v̄tutem su
periorum demonum inferiores demo
nes alligantur arte nigromātia ima
ginibus vel annulis; vel alijs huius
modi rebus. Multo ergo magis vir
tute diuina demones vel etiam aīe al
ligari p̄nt igne corporeo vt ab eo as
sumant penam. Unde patet respon
sio ad illud quod in contrarium obj
ciebatur. quod p̄cedit de actione
ignis que est per alterationem.

Articulus .24°.

Ad hunc sic proceditur. Videtur quod damnati in inferno gaudent et solent de penis inimicorum suorum quos secum videtur in inferno puniri. quod super illud Isa. 14. Omnes principes terre surrexerunt de solis suis. dicit glo. Hiero. quod solacium est malis inimicos suos socios habere penarum.

Sed contra. Omne gaudium diminuit dolorem. ut patet per philosophum in 1° ethi. Sed dolor damnatorum est finitus iten-
sive. tamen ergo possent multiplicari inimici alicuius damnati in inferno: quod totaliter dolor eius deleteretur quod est contra divinam iusticiam. Respondeo quod nihil prohibet idem secundum diversas rationes esse delectabile et triste. tamen simpliciter dicitur tale ab eo quod penitet ab eo non quod est minus denotatur secundum quid. Dicendum est ergo quod pena inimici considerata ab eo qui est in inferno habet quodammodo rationem delectabilem: et quodammodo rationem tristabilem. Rationem quidem delectabilem habet in quantum impletur voluntas damnati de malo inimici sui. Descendunt enim ad infernum damnati cum armis. id est cum affectionibus pravis. ut dicitur. Ezech. 32. Sed ex alia parte habet rationem tristabilem propter duo. Primo quidem in quantum in pena inimici impletur divina iusticia quam odit et blasphematur damnati in inferno secundum illud apoc. 16. Est uenerunt homines estu magno et blasphemauerunt nomen domini. 2° propter inmensam conscientie. Sic enim in eis prave affectiones remanent: quod et tamen de eis dolent ad punitionem non ad purgationem secundum illud Sap. 5. Penitentiam agentes et per angustia spiritus gementes. unde sicut peniten-

tes in hac vita dolent et de dolore gaudent ita damnati in inferno gaudent de penis inimicorum suorum. et tamen de ipso gaudio magis dolent. et precipue si persistenter eis damnationis carum et per peccatum in inferno ad oba

Articulus .25°.

Unde questum est de homine quantum ad corporis sexum utrum. id est si primus homo non peccasset tot fuissent nati mares quot femine. et videtur quod sic. In paradiso enim. ubi secundum Augustinum fuisset thorus immaculatus et nuptie honorabiles nullus contrinuisset: sed omnes matrimonio usi fuissent ut impleteretur preceptum domini primis hominibus datum: Crescite et multiplicamini et replete terram. ut habet Gen. 1. Sed in statu innocentie nullus masculus habuisset plures uxores: nec aliqua mulier plures viros: nec aliqua aut aliqua morte sensisset. quod sequitur quod tot mares nascerentur quot femine. Sed contra est quod dicit Gregorius 4. mora super illud. Nunc enim dormiens silet. dicit. si parentum primum nulla putredo peccati corrumpere: nequaquam ex se filios iehene generaret. Sed hi qui nunc redemptionem saluandi sunt soli ab eo electi nascerentur. Sed qui nunc saluandi sunt non sunt equaliter mares et femine. Ergo neque in statu innocentie equaliter mares et femine. Responso dicendum quod si Adam non peccasset nec aliquis de stirpe eius: satis probabiliter videtur concedendum quod tot nascerentur mares quod femine sicut ratio probat.

Ad illud vero quod in contrarium obijciatur potest dici quod cum soli

Deo sit certus numerus electorum incertum est
 utrum inaequales saluentur mares et feminae;
 vel aequales tot mares quot feminae. Sed
 si supponitur quod non inaequali numero mares
 saluentur et feminae; potest dici quod cum dicitur, hi qui
 nunc per redemptorem salvandi sunt etc., pronomen
 non facit personalem demonstrationem; sed
 simpliciter, sicut cum dicitur, Haec verba
 crevit in orto meo; ut intelligatur ni-
 hil aliud significari; quam quod soli salvandi
 ab eo nascerentur; quia nullus nascen-
 do ab eo traheret damnationis causas.
 Non autem potest dici quod idem ho-
 mines numero nascerentur qui nunc na-
 scuntur. Manifestum est enim quod non
 potest esse idem homo numero; si ab
 alio patre vel alia matre nascatur.
 Cum autem multi sint qui ex pluri-
 bus uxoribus filios suscipiunt; qui salvan-
 tur; si in statu innocentie pluralitas uxo-
 rum non fuisset; impossibile esset quod idem
 homines numero tunc nascerentur; qui
 nunc saluantur.

Inde questum est de actibus
 communibus omnibus hominibus.
 Et primo de conscientia. Se-
 cundo de penitentia. Circa primum quaesita sunt
 duo. Primo utrum conscientia possit errare.
 Secundo utrum conscientia erronea liget.

Articulus 26.

De primo sic proceditur. Videtur;
 quod conscientia errare non possit;
 quia ad rom. 2. dicitur glossa; quod
 conscientia est lex intellectus nostri; que est
 lex nature. Sed lex naturalis errare
 non potest, ergo nec conscientia. Pre-
 terea Basilii dicitur quod conscientia est naturale
 iudicium; sed naturale iudicium
 non potest errare; ut patet in primis

principiis indemonstrabilibus; de quibus homo
 naturaliter iudicat. Sed conscientia non potest errare.
 Sed hoc est quod dominus dicit Iob. 16. discipu-
 lis loquens. Venit hora ut omnis qui in-
 terfecerit vos arbitretur se obsequium
 prestare deo. Sed hoc non est nisi con-
 scientia errante. Sed conscientia potest errare.

Respondeo dicendum quod conscientia; sicut ipsum
 nomen sonat; importat applicationem
 scientie vel noticiae humane ad aliquem
 proprium actum. Omnis autem noti-
 cia quam homo habet potest ad suum
 actum applicare; siue memoriam pro-
 ut homo dicitur habere conscientiam
 testimoniam quod fecerit aliquid vel non
 fecerit; siue etiam scientiam universa-
 lem vel particularem; per quam homo
 potest cognoscere; utrum aliquid sit
 faciendum vel non faciendum, et secundum
 hoc conscientia dicitur urgere vel im-
 pedire. Manifestum est autem quod si ac-
 cipiamus diversas hominis cogniti-
 ones; in aliqua potest esse error; et in
 aliqua non. In primis enim principiis
 naturaliter cognitis; siue sint specula-
 tiva; siue sint operativa; nullus potest
 errare, sicut in hoc oertotum est maius
 sua parte, vel nulli iniuriam esse faciendam.
 In alijs autem humanis cognitionibus magis
 particularibus; siue pertineant ad pre-
 sensitivam; siue ad rationem inferiorem; quam
 considerat humana; siue ad rationem superiorem;
 quam considerat divina; potest multipliciter
 error accidere. Manifestum est autem quod in ap-
 plicatione multarum cognitionum ad actum
 pervenit error; quicumque cognitionum fuerit
 erronea, sicut patet quod falsitas accidit in
 conclusione quaecumque premissorum fue-
 rit falsa. Sic ergo licet in cognitione

primorum principiorum iuris naturalis non sicut
 ro. tunc quod in alijs principijs iuris huma-
 ni vel divini potest error accidere. id est scientia
 bonis errare potest: sicut patet per hereticos: quod
 habet conscientiam nunquam iurandi habet
 conscientiam erroneam. propter hoc quod credit
 omne iuramentum esse preceptum dei. sed in hoc
 non errat quod estimat nihil esse faciendum
 contra preceptum divinum. Ad primum ergo
 dicitur quod principia particularia habent virtutes
 concludendi ex primis principijs uniuersa-
 libus. unde conclusio attribuitur principa-
 liter primis principijs: sicut effectus cause
 prime. et eadem ratio: quod virtus conscie princi-
 paliter dependet ex principijs iuris naturalis:
 sicut ex primis et per se notis principaliter
 conscientia dei lex naturalis: vel etiam naturale iudi-
 catorum. unde patet solutio ad secundum.

Articulus. 27.

De fine sic peccatur. Videtur quod
 conscientia erronea non liget ad
 peccatum. Ut enim aug. dicit
 22. contra Faustum. Omne peccatum est
 contra legem eternam: que est lex dei. Sed
 quandoque conscientia errans prohibet id quod non
 est contra legem dei: sicut patet in hereti-
 cis quod conscientia erronea prohibere noluit
 iurare nec comedere carnes aut bibe-
 re vinum. Non ergo est eis peccatum
 si contra conscientiam hoc faciunt. et ita sci-
 entia erronea non obligat ad peccatum
 Preterea scientia erronea quicquid dicat
 boni quod faciat id quod est contra legem dei:
 sicut heretico sua conscientia erronea di-
 cat quod predicet contra fidem catholicam
 sed faciendo contra legem dei peccat mor-
 taliter. Si ergo etiam faciendo preceptum
 erroneam peccaret mortaliter: sequeretur
 quod utrobique esset peccatum: siue predicaret

preceptum legem dei siue non. et ita esset perplexus: quod
 videtur esse inconueniens: quod sequeretur quod non
 pateret ei via salutis: cum tamen omnibus pateat
 per penitentiam in hac vita. Non ergo conscien-
 tia erronea ligat. Sed patet quod ad ro. 14
 super illud. De quod non est ex fide peccatum
 est dicit glossa. quod quod facit preceptum conscientiam edifi-
 cat ad iherosolimam. R. dicitur quod cum actus rea-
 piat spiritum ab obiecto: non recipit spiritum
 ab eo secundum materiam obiecti: sed secundum rationem obie-
 cti. sicut visio lapidis non recipit spiritum
 a lapide: sed a colorato: quod est per se ob-
 iectum visus. Sic autem actus humanus
 habet rationem peccati vel meriti in quantum est
 voluntarius. obiectum autem voluntatis
 secundum propriam rationem est bonum apprehensum
 et ideo actus humanus iudicatur virtuosus: vel
 vitiosus secundum bonum apprehensum in: quod
 per se voluntas fertur: et non secundum male ob-
 iectum actus. sicut si aliquis credens occi-
 dere patrem occidat ceruum: incurrit
 patricidij peccatum: et e contrario: si quis
 venator putans occidere ceruum: debi-
 ta diligentia adhibita: occidat casuali-
 ter patrem: immunis est a patricidij crimine.
 Si ergo aliquid secundum se non est contra legem
 dei: ut leuare festucas de terra vel iu-
 rare apprehendatur errante conscientia.
 ut contra legem dei existens. et sic volun-
 tas in ipsum fertur: manifestum est quod
 voluntas fertur per se loquendo et forma-
 liter in id quod est contra legem dei.
 materialiter autem in id quod non est contra legem
 dei: imo forte in id quod est secundum legem
 dei: et ideo manifestum est quod est ibi contem-
 ptus legis dei. et ideo necesse est quod sit
 ibi peccatum. Et ideo dicendum est quod omnis con-
 scientia siue recta siue erronea: siue in per
 se malum: siue in differens est obligatoria

ita q̄ q̄ p̄sciaz facit peccat. Ad pri
mū q̄ q̄ hereticus q̄ iurat p̄scia erro
nea p̄dicere māliter loq̄ndo n̄ faciat p̄
legē dei. t̄n̄ formal̄ loquēdo p̄ legē di
facit. vt ostensum ē. Ad s̄m̄ dicēduz
q̄ si alicui dictat cōscientia vt faciat
illud qd̄ ē cōtra legē dei si non faciat
peccat. ⁊ similiter si faciat peccat; q̄a
ignorantia iuris nō excusata peccato
uisi forte sit ignorantia inuincibilis.
sicut ē in furiosis ⁊ amētibus; que oīo
excusat. nec tamē seq̄tur q̄ sit p̄plexus
simpl̄; s̄m̄ qd̄. pōt enī erroneā p̄sciaz
deponere. ⁊ tūc faciens sc̄dm̄ legem
dei nō peccat. Nō est aut̄ incōueniēs
q̄ aliquo posito aliquis homo sit per
plexus; sicut sacerdos qui tenet̄ can
tare; si sit in peccato peccat cantando; ⁊
nō cantando. nec tamē est simpliciter
perplexus; quia pōt penitentiā agere; ⁊
absq̄ peccato cātā. sicut et̄ i silogisti
cis; vno quodā incōueniēti dato; alia
contingūt. vt d̄ in p̄ phisicorum.

Inde q̄situm ē de penitentiā

Et circa hoc q̄sita sūt duo.

Primo vtrum si aliq̄s sacer
dos penitenti dicat quicquid boni fece
ris sit tibi in remissionem peccatorū
sit satisfactio sac̄ralis. Secūdo vtr̄
ei qui p̄termisit diuinū officium dicere
cum teneretur ad ipsum possit impōi
alia penitentiā pro tali omisiōe; v̄ sit
ei imponēdum q̄ iteret qd̄ omisit.

Articulus. 28.

D̄pmū sic p̄ceditur. Videt̄:
a q̄ predicta satisfactio nō sit
sacramētalis. Sac̄ralis enīz
satisfactio ad aliquid ligat. Sed ille;
cui p̄dicet̄ mod̄ satisfactiōis indicitur

ad nihil ligat. ⁊ videt̄ q̄ nō sit sac̄ra
lis satisfactio. S̄z p̄. Illa videt̄ eē
sac̄ralis satisfactio; q̄ p̄fecta ad nihil
aliud hō tenet̄. S̄z penitēs cui sic sati
factio iniūgit̄ a sacerdote nihil aliud
tenet̄ simpl̄; cū nihil sit aliud sibi mā
datū. ⁊ hī satisfactio ē sacramētalis

1° dicēdū q̄ hic ē q̄druplici distin
ctione vtendum. Primo enīz conside
randum est q̄ peccator est debitoz ali
cuius satisfactiōis dupliciter. Uno
modo ex iniūctione sacerdotis. Alio
modo ex peccato cōmissio. vnde si p̄tin
gat q̄ sacerdos minorem satisfactio
nē imponat penitenti q̄ sit illa ad quā
obligat̄ ex cōp̄tate sui peccati subtra
cto eo qd̄ remittitur v̄tute clauium;
⁊ cōtritiōis p̄cedētis. nihilomin⁹ pe
nitens ad aliqd̄ v̄terius obligatur;
qd̄ si in hac vita non p̄ficiet in purga
torio exoluet. ⁊ ecōuerso. si sacerdos i
ponat maiorem p̄niam q̄ penitēs fa
cere teneatur pensata remissione; que
est facta per vim clauium ⁊ contritio
ne p̄cedēte; nihilominus penitens
tenet̄ facere quod sibi iniunctū ē si as
sit facultas. Secūdo cōsiderādum q̄
op̄ qd̄ q̄s facit ex iniūctōe sacerdotis
dupl̄r valet penitenti. vno modo ex nā
operis. alio modo ex vi clauium. Quz
enīz satisfactio a sacerdote absoluen
te iniuncta sit pars penitentie mani
festum est q̄ in ea operatur vis clau
ium. ita q̄ amplius valet ad expiādūz
peccatum q̄ si p̄prio arbitrio homo fa
ceret idem opus. Tertio cōsiderādū
ē q̄ satisfactio ad duo valet; Valet. n.
ad expiationem culpe p̄terite. valet
etiam ad cautelam culpe future. si

aut cum homo ieiunat per hoc prebetur ei remedium contra futuras concupiscentias carnis. Item quarto considerandum est quod sacerdos potest penitentem satisfactionem iniungere vel ex proprio arbitrio vel etiam ex consilio alieno. Est ergo dicendum quod sicut potest sacerdos iniungere satisfactionem penitentem ex arbitrio alieno; ita et ex arbitrio ipsius penitentis. sicut si dicat, facias hoc si potes; et si non potes facias hoc et simile videtur cum sacerdos dicit, Quicquid boni feceris sit tibi in remissionem peccatorum. videtur autem satis conveniens quod sacerdos non oneret penitentem gravi pondere satisfactionis; quia sicut pius ignis a multis lignis suppositis est facili extinguitur, ita posset contingere quod parvus affectus contritionis in penitente nuper excitatus; propter grave onus satisfactionis extingueretur; peccatore totaliter desperante. Unde melius est quod sacerdos penitenti indicet quanta penitentia esset sibi pro peccatis iniungenda; et iniungat sibi nihilominus aliquid; quod penitens tolerabiliter ferat ex cuius implementatione assuefiat ut maiora impleat. quod etiam sacerdos sibi iniungere non attentasset. et hec que preter iniunctionem expressam facit; accipiunt maiorem vim expiationis culpe preterite et illa generali iniunctione; qua sacerdos dicit; quicquid boni feceris sit tibi in remissionem peccatorum. Unde laudabiliter consuevit hoc a multis sacerdotibus dici; sed non habeant maiorem vim ad prebendum remedium contra culpam futuram; et quantum ad hoc talis satisfactio est sacramentalis in quantum

virtute clavis est culpe commissae expiatio. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

Articulus 29

De hoc sic proceditur. Videtur quod ei qui omisit dicere divinum officium sit iniungendum quod iterato dicat. Qui enim tenet ad aliquod debitum spirituale implendum non potest liberari nisi idem debitum solvat. Si ergo aliquis tenebatur ad hoc debitum; ut scilicet divinum officium diceret; videtur quod non posset absolvi; nisi hoc debitum solvat. Sed est quod penitentiae sunt arbitrarie. pro peccato talis omisionis quamcumque per arbitrium sacerdotis potest imponi. Respondeo quod in divino officio est hoc commune quod pertinet ad laudem dei et ad suffragium fidelium. Sed distinguitur unum officium ab alio secundum diversitatem temporum et locorum. Respondeo nonabiliter enim institutum est ut diversimode deus laudetur secundum congruentiam temporum et locorum. et ideo sicut in officiis divinis exolvendis observanda est congruitas loci; ita etiam congruitas temporis; quod quidem observari non posset; si oporteat iniungere omittenti quod horas diceret quas omisit. Forte enim in completo diceret. Jam lucis orto sydere, et in tempore paschali diceret officium dominice passionis quod esset absurdum et ideo non videtur esse iniungendum ei; quod omisit divinum officium quod horas easdem repetat; sed aliquid ad divinam laudem pertinens. puta ut dicat septem psalmos; vel unum psalterium; vel aliquid amplius secundum quantitatem delicis. Ad illud vero quod in contrarium obijcitur dicendum est ut tempore debito officium preterente iam est impotens ad

soluendum tēpore debito. et iō qz b nō potest facere iniūgēda ē ei aliapnā.

Inde quesitū est de creatura pure corpali. Et circa hoc quesita sunt duo. Primo de arcu nubiū q̄ dī iris vtrū sit signū diluuij nō futuri. 2° vtrū possit demonstrare p̄bati qz mūd^o nō sit etern^o.

Articulus. 30°.

Primum sic procedit. Uideatur qz arcus nubiū nō sit signū diluuij nō futuri. Illud enim qd̄ sit ex necessitate nature nō videt esse institutū ad aliquid significandum. arcus nubiū prouenit ex necessitate ppter oppositionem solis ad nubem rosidā. q̄ non videt esse significatiū diluuij non futuri. Preterea huius apparitiones aeris sicut iris et halo. i. circulus cōtinens solē et lunaz et alia hī^o causant precipue ex vaporibus humidis in aere exītibz ex qb^o sequitur pluuie que diluuiū faciūt. q̄ apparitio iridis magis est signum diluuij futuri q̄ diluuij non futuri. Preterea si est signum diluuij nunquam futuri; aut est signum diluuij nunquam futuri; aut est signū diluuij non futuri vsqz ad aliquod tps. Si at̄ ē signū diluuij nunq̄ futuri; non oportuisset qz apparuisset nisi semel. Si autē diluuij non futuri vsqz ad aliqd̄ tempus oporteret tēpus esse determinatū. qd̄ quidem determinari non pōt nec auctoritate scripture; nec rōne humane ergo frustra hī^o signū dat. Sed cōtra est quod dī gn̄. 8. Arcū meū ponam in nubibus et erit signū federis inter me et inter terram. et postea sub

dit; et nō erunt ultra aque diluuij ad delendū vniuersam carnem. R^o. dō qz in his que in veteri testō dicuntur primo quidē obseruāda est vritas literalis. Sed qz vetus testamentū est figura noui; plerūqz i veteri testamēto sic aliqua pponunt vt ipse modus loquēdi aliquid figurari designet. Dicendum est qz qz cause rerū multis sūt latētes. effectus autē sunt manifestiores; pponuntur effect^o in designatione causarum. Est autem p̄sideranduz qz pluiarū cā efficiens quidē est sol. mālis vero vapor humidus eleuatus ex terra et aquis p̄ virtutem solis. hec at̄ duo i triplici dispositione sep̄nt habere. Quāqz enim calor solis oīo sup̄uincit vapores et exiccat eos; et tūc pluuie seq̄ nō possunt. vnde in egypto et in terris multum calidis non sunt pluuie. In estate etiam ppter propinquitatem solis sūt pluuie rariores i hyeme vō frequentiores. Quāqz vero e cōtra rō virtus solis ad hoc vsqz valet. qz vapores multiplicat. sed tū nō potest eos desiccare. et tūc superabundant pluuie. et est ratio diluuij aquarum.

Quāqz vero medio modo se h̄z. vt sc̄ virtus solis non solum operetur ad eleuationē vaporū; sed etiā h̄z victoriam sup̄ eos; vt nō tū multiplicēt qz diluuium inducere possint. neqz etiā vapores omnino desiccantur; et pluuia nō sequatur. et ex hac media dispositione vel comparatione solis ad vapores causatur iris; que non apparet vaporibus omnino desiccatis; neqz etiā eis omnino in aere superabundantibus; et iō iris ē signū diluuij nō futuri

inquantuz pcedit ex tali causa: que re pugnat diluuiio. **I**o autē scriptura tali mō loquēdi vtitur, qz p iridē significat xps: p quē pteginur a spūali diluuiio. **A**d p̄mū ḡ dō qz iris procedit nātr ex talibus causis q̄ repugnāt diluuiio, z iō pueniēter iris dī eē signū diluuij nō futuri. **A**d s̄m dō qz iris pōt significare pluuias: s̄ nō supabū dātes vsqz ad hoc qz faciāt diluuiuz.

Ad tertū dō qz iris semel apparel significat qz tādū nō erit diluuiū q̄ diu sol z vapores i eadē dispōne p̄sistūt, z iō nō ē supflūū qz frēqnt appz.

Articulus. 31.

D s̄m sic pcedit. **V**idēt qz demonstratiue probari possit mūdū nō esse eternū. **S**i. n. mūdus esset eternus: non posset pputari numer⁹ annoz ab initio mundi. **H**ic autē numerus ascribitur pascali cereo. **S**ic ḡ nō posset pascalis cere⁹ in ecclesia b̄ndici. **P**reterea epacte pputant s̄m ex crescētā annoz lunariū sup annos solares. **S**z talis ex crescentia pputari non posset: si mūdus esset eternus. ḡ mūdus nō est eternus ḡ demonstrari pōt qz mūdus non sit eternus. **S**ed p̄tra. **I**d qd est fidei demonstrari non pōt: quia fides est non apparentiū: vt dī ad heb. xi. **S**z mūdum ex quodā p̄ncipio tēpis esse creatum est fidei articulus. **U**n z p̄pheticē a **M**oyse dictū est. **I**n p̄ncipio creauit deus celum z terram, vt **B**rego, dicit in prima omel. **E**zech, ḡ mūdū non esse eternum non pōt demonstratiue probari. **R**o. dō qz ea que simplici voluntati diuine subsi-

stunt demonstratiue pbari nō possūt qz vt dī. i. ad **L**oz. 2. **Q**ue sunt dei nemo nouit nisi spūs dei. **C**reatio autē mūdī nō depēdet ex alia cā: nisi ex sola dei voluntate, vñ ea que ad p̄ncipiū mundi p̄tinēt demonstratiue pbari nō possunt: s̄ sola fide tenēt p̄phicē p spūm scūm reuelata: sicut ap̄lus post p̄missa v̄ba subiungit. **N**obis autē reuelauit deus p spūm scūm. **E**st autē valde cauendū ne ad ea que fidei sūt aliqs demonstratiōes adducē p̄sumat propter duo. **P**rimo quidem qz in h̄ terogat excellentie fidei, cuius v̄itas omnērōnes humanā excedit s̄m illō **E**ccl. 3. **P**lurima supra sensū hoīs ostensa sunt tibi: que autē demonstratiue pbari possunt rōni humane s̄dūt.

Secūdo qz cū plerūqz tales rōnes friuole sint: dant occasionem irrisiōnis infidelibus: dum putāt qz p̄pter rōnes h̄i⁹ bis q̄ sunt fidei assentiām⁹ z hoc expresse apparet in rationibus h̄ic iductis: que derisibiles sunt z nullius momenti. **Q**uod enim p̄mo iducit de cereo pascali non habet robur: nisi auctoritatis. **P**robare autē per auctoritatem non est demonstratiue probare: s̄ fidē vel opinionem facē, z tñ multo esset validior auctoritas sacre scripture q̄ benedictio pascalis cerei p̄sertim cum sine ascriptione annorum mundi cereus pascalis benedici possit. **N**on enim est de necessitate pascalis cerei talis ascriptio. **U**nde in multis terris non est consuetuz qz aliquid cereo ascribat. **Q**uod etiam 2° opponitur derisibile est: non enim ex crescētā annoz lunariū ad solares

putantur ab initio mundi; sed ab aliquo d
terminata radice. puta ab aliqua oppo
sitione solis et lune. vel ab aliqua con
iunctione; vel ab aliquo huiusmodi;
sicut est in omnibus alijs computati
onibus astronomicis.

Incipit quodlibet. 4.

Articulus primus.

Uesitum est de rebus
diuinis et humanis. Cir
ca res diuinas questum
est primo de essentialibus.

Secundo de personalibus.

Circa essentialia questum
est. Primo de scientia dei. Secun
do de eius potentia. Circa scientias
questum est utrum in deo sint plures
idee. Et videtur quod sic. Dicit enim aug.
lib. 83. q. 1. quod deus singula proprijs rōni
bus creauit; et alia rōne hominem; et alia
rōne equum. Sed rōnes rerum in mente di
uina dicuntur idee. ut patet per Aug.
ibidem. et sunt plures idee. Preterea
sunt huiusmodi aliqua distincta quod deus ea
rum distinctionem cognoscit. Co
gnoscit autem earum distinctionem in
seipso. et distinctarum rerum sunt in deo
plures et distincte idee. Sed dicitur. De no
men quod in diuinis dicitur aut est essentialiale
ut deus. aut personale ut pater aut no
tionale; ut generans. Sed hoc nomen
idea neque est personale neque notiona
le. quia non conueniret tribus perso
nis. ergo est nomen essentialiale. sed nul
lum essentialiale multiplicatur in diuinis
ergo non possumus dicere quod in deo sunt
plures idee. R^o dicendum quod duplex
est pluralitas. Una quidem est plurali

tas rerum. et secundum hoc non sunt plures idee
in deo. Nominat enim idea formas
exemplarem. Est autem una res que
est omnium exemplar. scilicet diuina essen
tia; quam omnia imitantur in quantum
sunt et bona sunt. Alia vero plura
litas est secundum intelligentie rationem.
Et secundum hoc sunt plures idee; licet
enim omnes res in quantum sunt di
uinam essentiam imitentur; non tamen
vno et eodem modo omnia imitantur
ipsam; sed diuersimode; et secundum
diuersos gradus. Sic ergo diuina es
sentia secundum quod est imitabilis; hoc modo
ab hac creatura est propria ratio; et idea
huiusmodi creature. et similiter dicitur alijs.
vnde secundum hoc sunt plures idee secundum quod in
telligitur diuina essentia secundum diuer
sos respectus quos res habent ad ip
sam eam diuersimode imitantes hu
iusmodi autem respectus non solum
intelliguntur ab intellectu creato; sed
etiam ab intellectu increato ipsius dei.
Sicut enim deus; et ab eterno sciuit;
quod diuersae creature diuersimode eunt
eius essentiam imitare. et secundum hoc
ab eterno fuerunt in mente diuina plu
res idee; sicut rationes proprie rerum
intellecte in deo. Hoc enim significat
nomen idee; ut sit scilicet quedam for
ma intellecta ab agente. ad cuius si
militudinem exterius opus producere
intendit. sicut edificator in mente sua
preconcepit formam domus; que est
quasi idea domus in materia fiende.

Ad primum ergo dicendum quod aug. intel
ligit esse aliam et aliam rationem secundum
diuersitatem respectuum; ut dictum est.

Ad secundum dicitur quod cum dicitur secundum hoc

res sunt distincte; putat de earum distinctione cognoscit, hec locutio est duplex, quod enim dicitur secundum quod deus cognoscit potest referri ad cognitionem divinam ex parte cogniti; vel ex parte cognoscentis. Si ex parte cogniti; sic vera est locutio, est enim sensus quod hoc modo res sunt distincte; sicut deus cognoscit eas esse distinctas. Si vero referatur ad cognitiones ex parte cognoscentis; sic locutio falsa est, erit enim sensus quod res cognite illum modum distinctionis habeant in intellectu divino; quem habeant in seipsis; quod falsum est, quia in seipsis res sunt diuise essentialiter, non autem in intellectu diuino, sicut etiam res in se ipsis sunt materialiter, in intellectu autem diuino immaterialiter; et in hoc ultimo sensu procedebat obiectio. Ad tertium dicitur quod ratio illa procedit de pluralitate reali, talis enim pluralitas in nominibus essentialibus non inuenitur; sed solum pluralitas que est secundum intelligentie rationem. **E**nde quesitum est de pertinentibus ad potentiam dei. **E**t primo utrum in deo sit virtus, et de quodam effectu diuine virtutis, utrum, scilicet, aque sint super celos. **T**ertio ad quod dicitur divina se extendere possit.

Articulus 2.

Dicitur sic procedit. **V**idetur quod quod in deo non sit virtus, quia ut philosophus dicit in primo de celo, Virtus est ultimum potentie, sed diuina potentia non habet ultimum; cum sit infinita, ergo in deo non est virtus. **S**ed contra. **O**mne immediatum operationis principium virtus est. **O**peratio enim omnis a virtute aliqua procedit, sed in deo est

aliquod immediatum operationis principium quia deus immediate aliqua operatur; ergo in deo est virtus. **R**espondeo quod virtus qualitercumque accipiatur significat potentie complementum. **E**t inde est quod virtus vniuscuiusque rei est que bonum facit habentem; et opus eius bonum reddit; ut dicitur in 2. ethi. tunc enim ostenditur potentia esse completa; quando et agens est perfectum et actio perfecta. **L**u ergo potentia dei sit maxime completa; potissime in deo virtus inuenitur, vnde dicitur sapiens, 12. Virtutem ostendis tu qui non credens in virtute consumatus, et in psalmo. **M**agnus dominus et magna virtus eius. **A**d primum ergo dicendum quod quandoque virtutes notificantur non per aliquod quod de virtute essentialiter predicatur, sed per id ad quod virtus ordinatur. **A**b eo enim spiritus beatus sic ait augustinus, dicit, quod fides est credere quod non vides. **C**redere enim non est ipsa fides; sed actus ad quem fides ordinatur. **E**t hoc modo philosophus diffinit virtutem cum dicit quod virtus est ultimum potentie quod, scilicet, virtus rei attenditur in ordine ad hoc; in quod ultimo potest; sicut virtus eius qui potest ferre centum libras, ut ipse ibidem dicit; non consistit in hoc ut ferat decem, sed in hoc quod ferat illud ultimum in quod ultimo potest; scilicet centum. **S**ic ergo virtus cuiuslibet rei non attenditur in vno eorum; que potest; sed respectu totius quod potest. **V**irtus ergo diuina non potest attendi secundum aliquod vnum opus ipsius; quia nullum opus eius est quod adequat eius virtutem ut deus amplius facere non possit sed virtus eius attenditur secundum totum in quod potest hoc autem est infinitum; quia scilicet, deus infinita

facere potest, unde et virtus dei est infinita et hoc est ultimum ei infinita posse, sicut virtus finite est ultimum aliquid determinata posse.

Articulus 3°.

De hoc sic procedit. Utrum aquae habentes veram speciem aquae elementaris super celos existant. Hominino enim dicitur minor mundus per similitudinem quam habet cum mundo maiori. Sed videmus quod in corpore humano supponitur cerebrum, quod habet naturam aquae in cordi, quod habet proprietatem ignis; in quantum est fons naturalis caloris, ergo et in mundo maiori aqua supponitur aliis elementis. Et hoc ratio videtur Augustinus in xi. de ciuitate dei, ubi dicit de quibusdam quod ponderibus elementorum mouentur, et ideo non putant aquarum fluidam grauemque naturam in superioribus mundi locis potuisse constitui; qui secundum rationes suas si ipsi hominem facere potuissent, non ei pituitam; quod graece flegma dicitur et tanquam in elementis corporis nostri aquarum vicem obtinet in capite ponerent. Sed contra partes mundi sunt optime et ordinatissime dispositae secundum suam naturam. Sed id quod habet species aquae naturaliter est ponderosus, et ita naturaliter subsidet corporibus lenibus aeri et igni. Non ergo aliquid habens veram speciem aquae supra celos existit. Respondetur quod in sacra scriptura que metiri non potest expresse dicitur aquas esse supra celum. Dicit enim gen. i. Quod diuisit aquas que sunt sub firmamento ab aquas que sunt supra firmamentum. Et in ps. dicitur aquae que super celos sunt laudent nomen domini, et ideo sicut augustinus dicit in 2°

super gen. ad litteram. Quoquo modo vel qualescumque aquae ibi sint; esse ibi eas minime dubitemus. Maior quippe est scripturae huius auctoritas quam omnis humani generis capacitas. Sed sicut augustinus primo eiusdem libri dicit. Turpe est nimis et periculosum atque maxime cauendum, ut christianum de his rebus, scilicet naturalibus quasi secundum christianas litteras loquentem ita delirare quilibet infidelis audiat, ut quem admodum dicitur toto celo errare conspiciens risum tenere vix possit; et non tam molestum est quod errans homo derideat, sed quod auctores nostri ab eis qui foris sunt talia sensisse creduntur; et cum magno eorum exitio de quorum salute satagimus tantummodo indocti reprehendantur atque respuuntur, et ideo sicut ipse subiungit multiplices expositiones ipse posuit in verbis genesis, ut sic accipiat una expositio quod alteri expositioni non preiudicet que forte melior est. Sic ergo quod dicitur de aquis supra celos existentibus multipliciter intelligi potest. Uno modo ut per firmamentum uel per celos non intelligamus firmamentum uel celum; in quo sunt sidera sed hunc aërem in quo aues volare dicuntur; supra quem aërem aquae vaporabiliter eleuantur; et exinde pluuie generantur. Et de hac expositione dicit Augustinus in 2° super Gen. ad litteram. Hanc considerationem dignissimam iudico. Quod enim dicitur neque contra fidem est et promptu posito documento credi potest. Si autem per firmamentum uel celos intelligatur firmamentum ubi sunt sidera posita; sic sciendum est quod de hoc firmamento

diuersas opiniones fuisse. Quidam enim posuerunt firmamentum illud ex quatuor elementis positum: quod videtur esse positum Empedoclis. et secundum hoc nihil prohibet dicere supra hoc celum sidereum esse aquas elementares tanquam simpliciores: et super eas etiam ignem: a quo vocetur celum empirium. Aliorum autem positio est quod celum vel sit ignee nature sicut posuit Plato, vel non sit de natura quatuor elementorum sed habens altioris naturam: sicut posuit Aristoteles. Utroque istorum suppositio inconueniens videtur: supra firmamentum illud aquam elementarem male esse dispositam. Nunc enim sicut Augustinus dicit in 2° super generationem. Quomodo deus instituerit naturas rerum nos conuenit querere nunquam in eis vel ex eis miraculum potentie sue velit operari: sed tamen aliquales aquas supra huiusmodi firmamentum ponere possumus, vno modo vel per aquas intelligamus totam materiam corporalem: sicut accipitur in principio generationis secundum expositionem Augustini. Et ideo secundum hoc intellectum est aliud dicere quam aliquid de materia corporali super hos celos existere: et hoc etiam a dictis philosophorum modernorum non discordat: qui ponunt supra octauam speram in qua sunt stelle: aliam speram in qua nulla est stella, et hanc expositionem ponit Augustinus super generationem contra manicheos. Alio modo potest dici quod sicut celum empirium dicitur igneum: non quod habeat speciem ignis sed propter splendorem. ita et aquae super celos dicuntur non quod habeat speciem aquae: sed quia habent dyaphanitatem ad modum aquae, ut sic supremum celus

secundum quod empirium dicitur: sit totus splendidum. secundum autem quod aqueum dicitur sit totum dyaphanum. Tertium autem celum quod dicitur sidereum sit partim lucidum partim dyaphanum. Sic ergo secundum quamcumque opinionem potest veritas sacre scripture saluari diuersimode. Unde non est coartandus sensus sacre scripture ad aliquid horum.

Ad primum ergo dicendum quod homo assimilatur maiori mundo quantum ad aliquid: in quantum, scilicet consistat ex corporali et spiritali natura: sicut et totum vniuersum, non tamen quantum ad omnia assimilatur vniuerso. Ordo enim partium in homine non est secundum quod exigit eorum naturam sed prout exigit ratio finis. Ponitur enim cor in medio: ut ex eo diffundantur operationes vite de facili per totum corpus. Cerebrum autem ponitur in supremo ut operationes animales que ibi quodammodo perficiuntur non impediuntur per diuersas corporis transmutationes: sicut etiam ordo cognitionis humane non est secundum ordinem naturalem cognoscibilium: sed quo ad nos Augustinus autem non inducit hoc asserendo sed obuiando his que scripturam praeue interpretantur.

Inde considerandum est de his ad que diuina potentia se extendere potest. Et circa hoc queruntur duo. Primo vtrum deus possit aliquid in nihilum redigere.

Secundo si aliquid esset in nihilum redactum: vtrum deus possit illud reparare idem numero.

Articulus 4us.

Primum sic procedebatur
 a Uidet q̄ deus possit aliquid
 in nihilū redigere. Equalis
 enī ē distātia nō entis ad ens: et entis
 ad nō ens. S̄ deus pōt ex nihilo ali
 qd̄ facere. q̄ de' pōt ex aliquo facere
 nihil. S̄ deus nō pōt eē cā defe
 ctua. S̄ cā que facit redere ī nō eē
 cā defectua: q̄ deus nō pōt redigere
 aliqd̄ in nihilū. R̄ dō q̄ de potē
 tia dei dupl'r loqui possum'. Uno mō
 absolute p̄siderādo eius potentiam.
 Alio mō considerādo ipsam in or
 dine ad sapiētiam vel presētiam suam
 Loquēdo ergo absolute de dei poten
 tia: sic deus potest vniuersam creatu
 ram redigere in nihilū. Cuius ratio
 est quia creatura non solum p̄ducitur
 ī esse deo agente: s̄ etiam per actione
 dei conseruatur in esse fm̄ illud ad he
 bre. i. Portās omnia verbo virtutis
 sue. Un̄ aug. dicit. 4. sup̄ gn̄. ad l̄ram
 Quod n̄tus dei si aliqn̄ ab eis q̄ cre
 ata sūt regēdis cessaret: sil' et illoꝝ ces
 sare species omnisq̄ natura cōcide
 ret. Sicut aut̄ deus p̄pria voluntate
 agit et nō ex necessitate nature ad re
 rum productōem. ita etiā ad eaz̄ p̄ser
 uationē. et ideo potest subtrahere suaz
 actionem a rebus conseruandis. et h̄
 ipso omnia in nihilum deciderent.
 Si vero loquamur de potentia dei ī
 ordinē ad eius sapiētiam et presētiam
 sic non pōt fieri q̄ res in nihilum re
 digātur: q̄ non habet hoc diuina sa
 pientia. Creauit enim deus vt essent
 omnia. vt dicit sap̄. i. non vt in nubi
 lum cederent. Primum q̄ p̄cedim'
 secūdu q̄ p̄cedit de potentia abso

luta. Ad fm̄ dō q̄ cā defect' ali
 cui' pōt eē aliqd̄ dupl'r. Uno mō ex p̄
 pria itentione: sicut cū aliqs̄ subtra
 hēdo lumē cāt tenebras et hoc modo n̄
 oz q̄ sit cā defectiua illud qd̄ causat d̄
 fectū. Sicut aut̄ deus pōt eē alicui' de
 fectus cā: vel execatōis: vel obdurati
 onis: etiam annibila tōis si vellet.
 Alio mō aliqd̄ eē cā defect' p̄ter i
 tētiōem. et sic semp̄ oz q̄ cā defectus
 sit defectiua. q̄ ex defectu agentis cō
 tingit q̄ non inducat perfectionem ī
 suo effectu: et sic deus nullo modo po
 test esse causa defectus vel tenendi in
 non esse.

Articulus 5°.

Secūdu sic p̄ceditur. videt
 a q̄ de' non possit id qd̄ in ni
 hilū redactū est idem nume
 ro reparare. Dicit enim ph̄s in 2° de
 generatōe. q̄ ea quozum s̄ba corrup
 pitur non reiterantur eadez numero.
 Sed eozum que in nihilum redigun
 tur substātia corrupit. q̄ eadem nume
 ro iterari non possunt. S̄ p̄ est qd̄
 aug. dicit. 4. de ci. dei. Si caro huma
 na oib' perisset modis: nec vlla eius
 materies in vllis latebris remāsisset
 vnde si vellet eum repararet oipotēs.
 Sed si nulla materia remanente de
 corrupta quod corrupitur in nubi
 lum redigitur. ergo deus id quod in
 nihilum est redactum potest idem nu
 mero reparare. P̄terea differen
 tia est causa numeri. sicut Dam. dicit.
 Sed nihilum non facit aliquam dif
 ferētiam: q̄ n̄ ent' n̄ sūt spēs d̄ie s̄z ph̄s
 q̄ id qd̄ ip̄at a dō pōt eē vnum et idē
 numero: q̄uis ī nihilū fuerit redactū

Ro dō q̄ in his que in nihilū re-
 digi possūt est quedā dīa artēdēda,
 quedam enim sūt quoz vnitas ī sui
 rōne h̄z duratōis p̄tinitatē, sicut pa-
 tet in motu ⁊ tpe, ⁊ ideo īterruptio ta-
 liū īdirecte p̄riat vnitati eoz fm nu-
 merz. Ea vero q̄ p̄traditionez īplicat
 nō cōtinētur sub numero deo, possibi-
 liū qz deficiunt a ratione entis, ⁊ iō
 si huius in nihilū redigātur, deus ea
 nō pōt eadem numero reparare. Hoc
 enim esset facere contradictoria siml
 esse vera, puta si motus īterruptus es-
 set vnus. Alia vero sunt quozum vni-
 tas non habet in sui ratiōe cōtinuita-
 tem durationis, sicut vnitas rerū per-
 manentium; nisi per accidēs, in q̄tuz
 eozum eē subiectū est motui. Sicem
 ⁊ mēsurantur hui⁹ tpe; ⁊ eoz eē vnū
 ⁊ p̄tinuū fm vnitatē ⁊ p̄tinitatē tē-
 poris, ⁊ qz naturale agēs nō pōt ista
 producere sine motu; inde est q̄ natu-
 rale agens non pōt hī⁹ reparare eadē
 numero; si in nihilū redacta fuerint
 si fuerint fm sbam corrupta, s̄ de⁹ pōt
 reparare huiusmodi sine motu; qz in
 eius potestate est q̄ producat effectus
 sine causis medijs ⁊ ideo potest ea ea-
 dem numero reparare etiam si in ni-
 hilum elapsa fuerint; vnde patet res-
 pōsio ad primū ⁊ secūdū. Ad 3. dō
 q̄ nihilum non est differētia alicui⁹
 entis; si per hoc q̄ aliquis reducat
 in nihilum īterruptatur cōtinuatio
 eēndi; que p̄tinet ad vnitatem motus
 ⁊ eozum que consequuntur ad motū.

Eīde quesitum ē de p̄sona
 libus que p̄tinent ad per-
 sonam filij. Primo q̄tuz

ad naturam diuinam. 2º quantuz
 ad nām assumptā. Circa p̄mū q̄sira
 sūt duo. Primo vtz pater eodem
 vbo dicat se ⁊ creaturā, ⁊ vtz fili-
 us sua filiatōe distiguar a spū sācto,

Articulus. 6º.

D p̄mū sic p̄cedit, v̄ q̄ pa-
 ter nō eodem vbo dicat se ⁊
 creaturam. Dicere enim se
 soli patri p̄uenit; vt Aug. dicit. 1. de
 trini. S̄ dicere creaturā p̄uenit toti
 trinitati, ea, n. q̄ importat respectū ad
 creaturā toti trinitati p̄ueniūt; vt pa-
 tet p̄ Dio. 2. c. de di. no. ergo pater nō
 eodē vbo dicat se ⁊ creaturā. Prete-
 rea creatura p̄cedit a deo per moduz
 volūtaris. Fili⁹ autē q̄ est verbuz quo
 pater dicit se ipsum p̄cedit a deo p̄
 modum nature quia vt Hyl. dicit in
 libro de synodis, Omnibus; creatu-
 ris substantiam voluntas dei attulit,
 Filio autem naturam dedit natiui-
 tas, ergo non est idem verbum quo
 pater dicit se ipsum; ⁊ quo dicit crea-
 turam. Sed contra est quod aug.
 dicit, ⁊ super gñ. ad litteram. Quod
 dixit ⁊ facta sunt, id est verbum genu-
 it in quo erat vt fieret creatura. Sed
 verbum genuit dicens seipsum, ergo
 idem est verbum quo dicit se ipsum,
 ⁊ quo dicit creaturam. R̄ dicēdū
 q̄ sicut Augustinus dicit. 15. de tri-
 ni. Verbum dei representatur aliqua-
 liter per verbum nostri intellectus,
 quod nihil est aliud q̄ quedam acce-
 ptio actualis nostre noticie, cum, n. id
 quod scimus actu considerando concē-
 pimus, hoc verbum nostri intellectus
 est. Et hoc est quod verbo exteriori

significam⁹. sed q² nos nō totū id: qd⁹
habitu scimus actu mēte cōcipim⁹. s⁹
de vno intelligibili mouemur ad ali
ud. inde est q² in nobis non est vnum
solū verbū mentale s⁹m multa; quorū
nullū adequat nostrā sciam. S⁹ deus
q²quid scit ac u intelligit. Et ideo in
mente eius non succedit verbū verbo
z sicut eadē scia scit se z omnia alia;
ita etiā eodem verbo exp⁹mit seipsum
z oīa alia. nec esset eius verbū pfectū
vt aug. in eodē libro. dicit; si aliquid
min⁹ eēt in ei⁹ vbo q² i eius scia. vñ q²
qd⁹ p² scit totum vnico suo vbo dicit. z
sic necesse ē q² idem verbū sit: q² dicit
seipsum; z quo dicit creaturas. Ad
p²mū g⁹ dō q² dicere: si proprie sumat⁹
ē pducere verbū quod soli patri p²ueit
z ideo si dicē in diuinis pprie sumat⁹;
solus pater dicit; q² solus ipse g⁹at v
būm. Hoc enim vbo exp⁹mitur q²qd⁹
tota trinitas scit. q² trium psonarum
ē vna scia. z ex hac rōne verbū impo
tat respectū ad creaturā in q²ru est ex
pressio quedā scie quā pater cōiter h³
cū alijs psonis de creatura. Ad s⁹m
dicēdū q² aliud est verbū z id qd⁹ dici
tur vbo. hoc enī vbo qd⁹ ē lapis signi
ficat⁹ res q² nō ē verbū. sed corpus. vñ
nihil p²hibet creaturā pcedere a deo p
modū voluntat⁹. Verbū aut⁹ quo dici
tur creatura per modum nature.

Articulus. 7.

D⁹ s⁹m sic pceditur. Videt⁹ q²
a filius distinguatur filiatiōe
a spū sancto. Eod⁹ enī modo
aliq²s cōstituit⁹ z ab alio distinguitur
Sed psona filij cōstituit⁹ filiatiōe: q²
ē p²rietas personalis; idest p²stituēs p

sonam filij. g⁹ filiatiōe distinguitur a
spū sancto. Sed cōtra ē qd⁹ Boeci⁹
dicit in lib. de tri. q² sola relatio in di
uinis multiplicat trinitatē. Et An
sel. dicit in lib. de p²cessiōe spūs s⁹cti.
q² ibi solū distinguuntur p²one dīne:
vbi occurrit relatiōis oppositio. Sed
fili⁹ nō oppōit⁹ relatiue spūi sancto fi
liatiōe: s⁹ solū p²i. ergo fili⁹ nō distin
guitur filiatiōe a spū s⁹cto: s⁹ solū a pa
tre. R⁹ dō q² hoc modo se habent
p²rietas personales in dīnis ad
distinguendū personas sicut se habēt
in rebus naturalib⁹ forme substātia
les ad distinguendas species rerum.
sic tamen q² a creaturis exēpla ad de
um assumpta nō omnino similia sūt.
In rebus autē naturalibus distinguit⁹
aliqd⁹ per formā suam ab alio dupl⁹.
Uno modo s⁹m directaz oppositiōe
forme ad formam. z hoc modo distin
guitur vnaqueq² res naturalis ab oī
bus spēbus sui generis: que habēt for
mas oppositas: s⁹m q² genus diuidit⁹
opposit⁹ differētis: sicut saphir⁹ distin
guitur sua forma ab omnibus alijs
spēbus lapidum. Alio modo distin
guitur res nāl⁹ p² suā formā s⁹m h³re;
z nō h³re. z hoc mō qd⁹ h³ aliqua for
mā nālē distinguit⁹ ab oībus nō h³ti
bus formā illā. sicut saphirus p² suam
formā nālē distinguit⁹ nō solū ab alijs
generib⁹ lapidū. sed a spēb⁹ ai alium z
plantarū. Sic ergo dō q² fili⁹ sua fili
atiōe distinguit⁹ qd⁹ a p²re s⁹m oppo
sitiōe relatiuā filiatiōis ad p²ritatē
sed a spū sancto distinguit⁹ filiatiōe p
hoc q² spūs sanct⁹ nō h³ filiatiōe: q²
filius h³. z p² hoc p² rōne ad obiecta.

Articulus, 8°.

Inde quæsitum est de filio quantum ad naturam assumptam,
 Et circa hoc quæsitum est:
 utrum sit unum numero corpus Christi affixum cruci; et iacens in sepulchro
 Et videtur quod non, quia quecumque differunt specie; differunt numero. sed corpus Christi appensum in cruce et iacens in sepulchro differt specie eo modo quo mortuum et vivum differunt specie.
 non est unum et idem numero.
 Contra, Quecumque sunt unum et idem supposito vel ipostasi sunt unum et idem numero. Sed corpus Christi iacens in sepulchro et appensum cruci est unum et idem supposito siue ipostasi; quia ipostasis verbi dei nunquam separata est ab eius corpore. Ergo corpus Christi est unum et idem numero appensum cruci et iacens in sepulchro.
 Respondeo dicendum quod circa hoc canende sunt due dammate hereses; quarum una est arrianorum; qui cum ponerent Christum animam non habuisse; sed verbum fuisse corpori loco anime, per consequens posuerunt quod verbum separatum est in morte a corpore; sicut manifeste patet in quodam sermone arrianorum; contra quem Augustinus disputat.
 Alia vero est heresis gallicarum; que fuit in sexta synodo damnata.
 Qui cum ponerent unam naturam compositam ex divinitate et humanitate, posuerunt illam naturam simpliciter incorruptibilem, et ita posuerunt corpus Christi simpliciter incorruptum; non solum corruptione putrefactionis; quod fides catholica te-

net secundum illud psalmi. *Non dabis sanctum tuum videre corruptionem; sed etiam corruptionem que pertinet ad rationem mortis; quod est impium; ut patet per Damas. 1. 3. li.*
 Sic ergo ad excludendam primam heresim oportet nos ponere identitatem secundum suppositum in corpore Christi appenso cruci et posito in sepulchro.
 Ad excludendum vero secundam heresim oportet nos ponere veram differentiam mortis et vite.
 Sed quia prima unitas maior est quam secundam differentiam; dicendum est quod est idem numero corpus Christi appensum cruci et iacens in sepulchro.
 Ad primum ergo dicendum quod ratio illa non tenet in corpore Christi propter unitatem ipostasis.

Articulus, 9°.

Inde quæsitum est de rebus humanis.
 Et primo de gratia
 Secundo de gratia sacramentis.
 Tertio de actibus humanis.
 Circa primum querebatur utrum deus semper faciat novam gratiam.
 Et videtur quod sic.
 Augustinus enim, 8. super Genesim, ad litteram comparat infusionem gratie illuminationi.
 Sicut inquit aer presente lumine non factus est lucidus; sed fit; quia si factus esset; non fieret; sed etiam absente lumine lucidus maneret; et sic homo deo presente illuminatur; absente autem continue tenebratur; a quo non locorum intervalis; sed voluntatis aversione discedit.
 Sed sol semper facit novum lumen in aere; ergo deus semper facit novam gratiam in anima.
 Sed 3.
 Nobilioris creature nobilior est esse, sed gratia est nobilissima creatura, quia est perfectio nature rationalis create; ergo eius esse nobilissimum, non

ergo durat solū in momēto, et ita nō
semp̄ deus facit nouā grām. R^o dō
q̄ duplex est actio; Quedam que fit
cū motu, et talis actio semp̄ est cū ali
qua inouatione; qz semp̄ ī motu ali
qd̄ fit; et aliqd̄ desinit esse; inquantum
accedit ad terminū et recedit a termi
no et ppter hoc p̄bs dicit in 8. p̄bi, qz
ī omni motu est quodā mō fieri et cor
rūpi. Alia autem actio est que ē sine
motu per simplicem cōmunicationē
forme; inquantum, s. agēs suā simili
tudinem imprimat recipienti disposi
to, et talis actio in principio quidem
est cum inouatione; s̄m qz de nouo ac
quiritur forma in subiecto. Sed cōti
nuatio ipsius actionis sicut nullum
habet motum adiunctum; s̄ simplicē
influxum siue cōmunicationē; ita etiā
nullā habet inouationē, et hoc modo
causatur grā a deo in anima. Unde
dicendum est qz quādiu durat grā
in anima; deus ī anima operatur cau
sans eam, non tamen ita qz faciat sē
per nouam gratiā; et qz singulis mo
mentis existens corumpatur; sed qz
eandem gratiam quam primo infu
dit; semp̄ operatur in anima conser
uans ipsam; quod quidem difficile ē
ad intelligendum non valentibus
abstrahere cōsiderationem suam ab
actionibus que sunt cum motu; in q̄
bus semp̄ aliquid inouatur; ut dān
est. Ad primū ergo dicendū qz lu
men semp̄ fit in aere; qz semp̄ actio
ne solis illuminātis cōseruat; non qz
semp̄ fiat aliud et aliud lumen.

Inde quesitum est de sacra
mentis gratie. Et primo de

sacramēto penitētie, vtrū per absolu
tionē sacerdotis remittat̄ culpa. Se
cūdo de sacramēto matrimonij vtrū
vir possit accipere crucē si timeat̄ de in
cōrinentia vxoris nō valētis vix seq̄.

Articulus. 9°.

Primum ergo sic procede
batur. Videtur qz per abso
lutionem sacerdotis culpa re
mittatur. Dicit enim Hugo de sacro
victore in libro de sacramentis. Qd̄
sententiam Petri sequitur sententia
celi. Sed sententia celi est de remis
sione culpe. Ergo remissio culpe se
quitur per sententiam Petri; que est
sacerdotis absoluentis. Preterea sa
cramenta sunt medicine contra pec
cata. Sed per medicinam sanantur
vulnera vel egritudines. Ergo egritudo
vel vulnus peccati sanatur per
sacramentum penitentie. Sed sacra
mentum penitentie cōsumatur ī hoc
qz dicit. Ego te absoluo, sicut sacra
mentum baptisimi in hoc qz dicit.

Ego te baptizo, ergo per absolutio
nem sacerdotis dimittitur culpa.
Sed contra est qz per solam contri
tionem dimittitur peccatus s̄m illud
ps. Dixi cōfitebor aduersum me in ini
sticias meas domino; et tu remisisti ī
pietatem peccati mei. Sed contritio
precedit absolutiōē sacerdotis; qz sa
cerdos non debet aliquē absoluē nisi
estimer eū contritū; s̄ remissio culpe p̄
cedit absolutiōē sacerdotis. Nō ḡ p̄
absolutiōē sacerdotis culpa remittit̄.

R^o dō qz sacra duplex operantur.
Uno modo s̄m qz exhibēt ī actu alio
modo s̄m qz habentur in voto, et hoc

ideo quod sacramenta operantur ut instru-
 menta diuine misericordie iustificandi. Dei
 autem est respicere ad hominis cor secundum illud, i.
 Reg. 16. Homines vident ea que pariter. De-
 us autem intuetur cor. et ideo quod quis res na-
 les non agant nisi partialiter adhibite.
 sacra tamen agunt etiam secundum quod sunt in voto
 sed plenius sacramentaliter effectum indu-
 cunt; quando actu exhibentur; sicut pa-
 tet in baptismo. Nam catechumenus si sit
 adultus et habeat baptismum in voto; iam
 consecutus est effectum baptismi quantum
 ad emundationem a peccato et persecutiones
 gratie que est proprius effectus dei. Sed quando
 actu baptismum suscipit consequitur pleni-
 us quosdam sacramentales effectus; quia
 suscipit caracterem et remissionem totius
 pene. Si quis tamen esset qui non prius
 haberet baptismum in voto quam ac-
 tu baptizaretur; sicut precipue patet in pue-
 ris; simul recipit per baptismum gra-
 tiam remittentem culpam et omnem alium
 sacramenti effectum. et hoc etiam contingit
 in adulto; si simul cum baptizaretur;
 votum baptismi habere incipit. et idem
 est etiam in sacramento penitentie; quod presum-
 tur in dispensatione ministri absoluentis.
 Cum enim aliquis actu absoluitur consequitur
 plenarie sacramenti effectum. sed si antequam
 absoluat habeat hoc sacramentum in voto;
 quando scilicet proponit se subijcere clauibus ec-
 clesie; iam virtus clauium operatur in ipso et con-
 sequitur remissionem culpe. Si quis
 tamen in ipsa absolutioe incipit preterire et cla-
 ues ecclesie habere in voto; in ipsa abso-
 lutione sacerdotis culpa ei dimittitur
 per gratiam que infunditur in hoc sa-
 cramento sicut et alijs sacris noue legis
 vnde quandoque contingit quod aliqui non perfecte

contriti virtute clauium gratiam penitentie
 consequuntur. dummodo non ponat obicem
 spiritui sancto. et idem est in alijs sacris noue le-
 gis antequam gratia conferatur. vnde tamen esse dicitur iter
 baptismum et penitentiam propter hoc quod sacramentum pe-
 nitentie semper exhibetur adultis; antequam ut pluri-
 mum penitentie precedat tempore confessionis et ab-
 solutionem; baptismus autem multoties con-
 fertur pueris in quibus votum baptismi non pre-
 cedit. omnino autem simile appareret; si etiam
 am baptismus exhiberetur adultis.

Ad primum ergo dicitur quod verbum hugonis
 non est sic intelligendum; quasi sententia
 Petri in sacerdote absoluente prece-
 dat tempore sententiam celi. id est dei remittentis cul-
 pam; sed quod sententia Petri approbat sententiam
 dei. Ad secundum sic dicitur quod medici-
 na sacralis operatur non solum actu
 adhibita; sed etiam in proposito existens
 et ideo quandoque sanatio vulneris pre-
 cedit sacramentalem absolutionem.
 Ad tertium dicitur quod nunquam potest esse
 vera contritio sine voto clauium ec-
 clesie; quantumcumque sit dolor de pecca-
 to preterito; et propositum abstinendi in
 futurum. et ideo in penitentie culpa re-
 mittitur.

Articulus. xi.

Secundum sic proceditur.
 Videtur quod vir possit accipere
 re crucem ad transfretandum
 ultra mare; nolente uxore; si de eius
 incontinentia timeatur non. Non
 debet enim homo permittere propri-
 am salutem pro salute aliena. Sed
 homo procurat salutem propriam per
 hoc quod cruce signatur consequens ple-
 nam remissionem peccatorum. ergo non
 debet pretermittere ut pvideat saluti uxoris

Sed 3° e quod aug. dicit. Si absti-
 nes sine vxoris voluntate; tribuis ei
 fornicationis licentia, et peccatum illius tue
 imputabitur abstinentie; sed accipiendo crucem
 impeditur a redditione debiti. & videtur quod
 peccatum vxoris si contingat viro impu-
 tatur. R^o d^o quod ea que sunt necessi-
 tatis non sunt pretermittenda propter ea que
 sunt proprie voluntatis. Unde etiam dominus
 Math. 15. reprehendit phariseos qui dice-
 bant pretermittere mandatum de honora-
 tione parentum; ut aliquae voluntarie ob-
 lationes deo offerentur. Ex necessita-
 te autem viro imminet ut gerat curam vxo-
 ris. quia caput mulieris est vir; ut dicitur
 i. ad Corin. xi. Sed quod accipiat crucem
 ad transgredendum subiaceret proprie volun-
 tati. Unde si vxor sit talis; que sequi
 non possit propter aliquod legitimus
 impedimentum; et de eius incontinentia ti-
 meatur non est ei consulendum ut acci-
 piat crucem et dimittat vxorem; secus
 autem est si vxor continere voluntaria pro-
 ponat; vel velit et possit sequi virum suum
 Ad primum ergo dicendum quod hoc etiam
 ad salutem propriam viri pertinet ut
 gerat curam de salute vxoris que vi-
 ri regimine committitur.

Inde quaesitum est de actibus
 humanis. Et primo de acti-
 bus pertinentibus ad prela-
 tos. 2° de actibus; qui possunt pertinere
 ad omnes. Pertinet autem ad prelatos
 precipere dispensare in precepto excoi-
 care rebellares preceptis et beneficia
 ecclesiastica conferre. Unde circa pri-
 mum quaeruntur quatuor. Primo de obedi-
 entia ad precepta prelatorum; verum, si

religiosus teneatur obedire prelato
 suo precipienti ei in virtute obedientie quod re-
 uelet ei crimine fratris occultum. Secun-
 do circa dispensationem vtrum papa possit
 dispensare in bigamia. Tertio cir-
 ca excoicationem vtrum aliquis teneatur vi-
 tare excoicatos illos; de quorum excoi-
 catione etiam interperitos est diuersa
 sententia; quibusdam dicentibus eos ex-
 comunicatos esse; et alijs non esse.
 Quarto circa collationem beneficio-
 rum; vtrum prelatus ecclesie licite pos-
 sit dare beneficium consanguineo suo
 idoneo existenti; si equa facilitate oc-
 currat ei alius magis idoneus.

Articulus 12.

De primo sic proceditur. Uide-
 tur quod subditus non teneatur
 obedire prelato precipienti re-
 uelationem criminis occulti. Nullus
 enim tenetur obedire alicui in hoc; quod
 non subditur eius iudicio. Sed oc-
 culta non subduntur iudicio humano
 sed soli iudicio diuino. ergo circa eo-
 rum reuelationem nullus tenetur obe-
 dire prelato precipienti. Sed contra
 est quod prelatus in capitulo religiosorum
 potest precipere id quod iudex secula-
 ris vel ecclesiasticus potest exigere iu-
 ramentum. Sed quandoque iudex se-
 cularis vel ecclesiasticus erigit iura-
 mentum ab aliquo; ut reuelet id quod
 scit de aliquo occulto; ut dicit quedam
 decretalis de purgationibus; ergo pa-
 riter ratione ipse prelatus in capitulo po-
 test etiam religiosus precipere in vir-
 tute ipsius obedientie; ut dicant ei si
 quid sciunt de aliquo crimine occulto.

Re^o d^o q^o peccati dupl^r p^ot e^o occultu^m. Uno mo^o simpl^r, ita .s. q^o ad mltro ru^m noticiã nullo mo^o puenit, & tale peccatũ occultũ nocet soli faciẽti & i^o q^o tale peccatũ occultũ fr̄is scit solũ hoc d^obet intẽdere vt fratris peccatis salutẽ p^ocuret, vnd^o institutus est a domino ordo correctiõis fraterne; vt p^omo q^odem corripiat aliq^os fratrem occulte peccatẽ inter se & ipsũ solum, postmodũ adhibeat duos vel tres testes, & tunc tandem si non corrigatur dicat ecclesie contra quem ordinem si prelat^o p^ocipiat vt peccatum fratris occultũ ei dicatur; non est obediendũ, & ipse peccat precipiendo, q^o oportet deo magis q^o hoĩbus obedire. Si aut^o peccatũ fratris nõ sit a deo occultũ, q^on & per aliquas suspitiões in multitudinis noticiã veniat, vnde multoꝝ scandalũ oriatur; iam peccatũ nõ solũ nocet illi; sed multis, & q^o bonum multitudis p^oferẽt bono vnius, ideo prelat^o d^o d^osq^orrere v^oitatem de facto; vt scandalum multitudinis cesset, vel per penam peccant; vel per eius excusationes. Et ideo in tali casu potest precipere scienti crimen fratris q^o manifestet, & ille cui precipitur tenet prelato obedire. Sic enĩ cum nõ sit oĩo occultum crimẽ p^otineret ad iudiciũ prelati, & in hoc casu loq^otur decretalis non autem in p^omo, vnde patet responsio ad obiecta,

Articulus, 13.

Dsecũdũ sic p^ocedit. **U**idẽt^o q^o papa nõ possit dispẽsare in bigamie irregularitate, non enim potest ab homine dispensari in his que sunt diuinitus instituta; vt

Ber. dicit in libro de dispensatione & p^ocepto. Sed doctrina apli in q^o p^ontet q^o bigam^o nõ p^omoueat vt p^o3. i. ad thi mo. 3. & ad **L**ytũ. i. e^o diuinitus p^omulgata; fm̄ illd^o apli. & ad **T**hi. vltio. **A**n expimentũ q^orit ei^o q^o in me loq^ot x^op^os, q^o papa nõ p^ot cũ bigamis dispẽsare. Sed s^o e^o q^od i^o decret^o di. 50. d^o2. q^o papa cũ quodam bigamo dispensauit. **R**e^o dicendũ q^o papa h^o plenitudines p^otratis i^o ecclesia; ita .s. q^o quecũq^o sũt instituta per ecclesiã vel ecclesie prelatos sunt dispensabilia a papa. **H**ec enĩ sunt que dicunt^o esse iuris humani; vel iuris positivi. **C**irca ea vero; que sunt iuris diuini; vel iuris nãlis dispensare non potest, q^oa ista hũt efficaciam ex institutiõẽ diuina. **I**us autẽ diuĩ est q^od pertinet ad legem nouã vel veterẽ. Sed hec e^o differẽtia inter legẽ vtrãq^o, quia lex vetus determinabat multa tã in p^oceptis cerimonialib^o p^otrinentibus ad cultum dei; q^o et in p^oceptis iudicialibus p^otrinentib^o ad iusticiam inter hoĩes cõseruandam, s^o lex noua; que e^o lex libertat^o; hi^o determinationes non hẽt; sed e^o cõtenta p^oceptis moralibus naturalis legis & articulis fidei & sacramentis gr̄e. vnde & dicit^o lex fidei & lex gr̄e p^opter determinationem articulorum fidei efficaciam sacramentoz. **C**etera v^o que p^otrinet ad determinationẽ humanoz iudicioꝝ, vel ad determinationem diuini cultus libere permisit x^op^os; qui est noue legis latoꝝ; prelatis ecclesie & principi bus xpiani populi determinanda. vnde oĩs hi^o determinationes p^otrinent ad ius humanum in quo papa potest

dispensare. In solis vero his q̄ sunt; de lege nature et in articulis fidei et sacramentis noue legis dispensare nō pōt. Hoc enim nō eēt posse pro veritate; s̄ cōtra v̄itatē. Manifestū ē autē q̄ bigamū non pmoueri neq̄e de lege nature; neq̄e pertinet ad articulos fidei; neq̄e ē de necessitate sacri. quod patet ex hoc q̄ si bigamus ordinetur; recipit ordinis sacramentum, sed hoc pertinet ad quandam determinationem diuini cultus. Unde circa hoc potest papa dispensare; s̄ dispensare n̄ dbeat nisi ex magna et euidenti causa, sicut etiā posset dispensare circa hoc q̄ aliquis sacerdos non indutus vestibus sacris consecraret corpus Christi. Et eadez ratio est de omnibus alijs huiusmodi que ex institutione humana processerunt. Ad p̄mū ergo dō q̄ ap̄ls dupliciter in doctrina sua aliqua proposuit, quedā quidē sicut promulgās ius diuinum, sicut illud qd̄ h̄etur ad gal. 1. Si circūcidimini Christus vobis nihil p̄derit, et multa alia h̄i, et in hoc papa non potest dispensare, quedam v̄o sicut propria auctoritate aliq̄ statuens. Nam ipse dicit, i. ad corin. xi. Lettera cū venero disponam, et infra i6. mandauit vt collecte; que fiunt in sanctos per vnam sabbati fiant; qd̄ non pertinet ad ius diuinum. Et s̄l̄r etiā qd̄ d̄r de bigamo nō pmouendo; non est iuris diuini; sed institutio auctoritat̄ hūane d̄nitus hōi p̄cesse.

Articulus .i4.

tertū sic p̄cedit. Videt̄ q̄ non debeant vitari illi excommunicati; circa quorum exco-

municationē sapiētes tria opinantur. Quia s̄m iura ep̄us non pōt auferre b̄nificiū qd̄ clerico cōcessit sine culpa. Sed nō minus debet cōio fidelīū cui libet fideli; q̄ b̄nificiū clerico sibi ab ep̄o collatū, q̄ nec cōmunio fidelīū ē alicui subtrahēda sine culpa. S̄z qm̄ dubitatur an causa subsit promptior d̄bet esse anim̄ boni viri ad interpretandum in mitiorem partem, q̄ ex quo dubitatur de excommunicatione aliquorū magis debet aliquis per hoc stare; q̄ non sunt excommunicati. Et ita non debet eos vitare. Sed contra est q̄ si aliquis percussus in bello moriat̄ si ignozetur quis eum percussit p̄pter dubium quilibet qui in bello interfuit; irregularis habetur sc̄dm iura, q̄ a simili videtur q̄ ex quo dubium est de aliquibus an sint excommunicati q̄ p̄ter maiorem cautelam sunt vitandi. R̄o dō q̄ dubitatio de excommunicatione aliquorum aut p̄cedit sententiā iudicium aut sequitur. Si p̄cedit; puta cum nondum est declaratum p̄ iudicem consensum aliquos esse excommunicatos non sunt vitandi quousq̄ certo iudicio terminetur. In hoc enim casu verum est q̄ in mitiorem partem interpretari debemus. Unde et deuteronomij vigesimo septimo dicitur. Si difficile et ambiguit; apud te iudicium esse perspexeris et iudicū intra portas tuas videris verba variari; venies ad sacerdotes et ad iudices queresq̄ ab eis; et facies quodamq̄ dixerint. S̄z si ambiguit̄ oriatur p̄ cōcordē iudicū d̄terminationē maḡ stādū est sententię iudicium duplici ratione

Primo quod: quia iudices sollicitius discutientes negociū plenius possunt percipere veritatē: etiā si sint minus periti quā alij quod perfunctorie consistunt et ex ordinariē. Secūdo quod hoc eētī magnum nocimētū utilitatē cōmunis status hoīum: si sententiē nō staretur: sed quilibet pro suo libitu vellet sine calūniā ingerere: quod sic litigia essent interminabilia, et ideo ī tali casu magis est standum sententiē iudicis: nisi forte sit per appellationē suspēsa. Et per hoc patet respōsio ad obiecta.

Articulus. iij.

De quartū sic proceditur. Vide tur quod p̄latus ecclie nō possit ecclie curam cōmittere suo cōsanguineo quāvis idoneo: postposito meliori. Dater enī sue filie quirit sponsum quā magis potest idoneum, et sponsus sue sponse querit fidelissimū custodem pro posse. Sed maior prelat⁹ ad eccliam sibi subiectam cōparat: ut sicut pater ad filias: vel sicut sponsus ad sponsam, quod debet ei de p̄sona idonea p̄videre quod melius potest. Preterea Joānes euāgelista maxime fuit idone⁹, et tamē quia cōsanguineus xp̄i erat h̄m carnē pretulit ei Petrum in regimine ecclie. quod etiā prelat⁹ si hēat cōsanguineū eque idoneum: nō debet ei p̄videre in ecclia magis quā alij eque idoneo. Multo ergo minus si sit minus idoneus. Sed cōtra ē quod h̄ ordinē rectū caritatis homo plus debet diligere sibi magis cōiunctos. Sed his quos magis ex caritate diligimus: etiam magis debemus p̄videre, vñ eorū meritum crescat. Lū ergo ex bōa

dispensatiōe ecclie crescat meritū bñ administrātis: videt quod p̄latus magis debeat suis quā extraneis p̄videre: etiā si sint minus idonei. H̄ dicendū quod aliter ē dicendū de cōsanguineo p̄lati eque idoneo: et aliter de minus idoneo. Si enī sit eque idoneus: potest p̄lat⁹ suum cōsanguineū p̄ferre: nisi forte ex hoc scādalu oriat⁹: vel aliq̄ exide malū exemplū accipiāt: ut p̄babiliter p̄sumi possit: quod alij p̄lati hoc exēplo inducantur ad dandū suis cōsanguineis etiā minus dignis, et hoc ideo: quia ex quo nihil deperit utilitati ecclie cum eque idoneo p̄videt: licet circa h̄ p̄visionē etiā amorī naturali satisfacē: qui non est contrarius caritati: sed magis caritate informatur. Ex hoc significatu Bñ. 48. Ubi P̄barao dixit ad Joseph de fratribus sui. Si nosti in eis viros industrios: constitue eos magistros pecorum meorū. Si nō sit minus idoneus cōsanguineus p̄lati: nō debet eū p̄ferre ad curā ecclie postposito meliori duplici ratiōe. Pr̄mo quod hoc videt eē cōtra fidelitatem quam in bono dispensatore dominus requirit. Nō enī faceret fideliter negocium alicuius dñi quod possit rem ei meliorare: si hoc p̄mitteret ut suis cōsanguineis satisfaceret. Secūdo quod hoc videt eē cōtra fidelitatem: quā ī bono dispensatore ad personarū acceptiōem pertinere: que consistit in hoc quod aliquis accipit pro cā conditionem p̄sōe quod nō facit ad negociū, sicut si aliquis daret siniam p̄ aliquo: quod dives est: et nō quia iusticiā hēat: que ē cōditio faciēs ad negociū. Esse autē cōsanguineū

non est aliqua cōditio pertinens ad curā ecclesie; q̄ nō obtinetur iure sanguinis s̄ diuino munere. Ess̄ aut̄ p̄ditio faciēs ad negociū circa dispēsationē p̄rimonialiuū bonorū. vnde si ep̄us de patrimonialibus bonis magis p̄uideat suo p̄sanguineo min⁹ idoneo; non est acceptio personarum. Sed si rōne p̄sanguinitatis ei p̄uideat in patrimonio crucifixi; non caret vitio p̄sonarum acceptionis; quam aug. dicit̄ ecclesiasticis gradibus dispensādis exponēs illud q̄s h̄etur Jaco. 2. Nolite in personarū acceptione h̄ere fidem dñi nostri J̄hu xp̄i. Hic etiaz dicit̄. 2. h̄. 8. q. 1. Extrane⁹ ex alia tribu a Moysē eligit̄; vt signaret principatū in populos non sanguini differendum eē s̄ vite. at nūc cernim⁹ plurimos h̄ac rem beneficio facere; vt n̄ querāt eos in ecclesia columnas eligere quos plus cognoscant ecclesie prodesse; s̄ quos vel ipsi amāt; vel quorū sūt obsequis delimiti.

¶ **E**inde q̄situm ē de actibus q̄ p̄nt ad oēs hoīes p̄tinere. Et p̄mo de actib⁹ p̄tinētib⁹ ad vim intellectiuam 2° de actib⁹ p̄tinēt ib⁹ ad vim appetitiuā. Circa p̄mū quesita sunt tria. P̄mo vtrū possit aliquis sine p̄cō appetere scire sciētias magicas. 2° vtrum enūtiabile q̄d semel ē v̄x semp sit v̄x. 3° vtrū magister determinādo q̄ōnes theologicas magis debeat vti ratōe vel auctoritate.

Articulus. 16°.

D p̄mum sic p̄cedebat. Videtur q̄ homo sine peccato

possit appetere scire sciās magicas. Non enim est peccatum appetere illud per q̄d ponit̄ intellectus hoīs i optimo. Sed p̄ quālibz sciām ponit̄ intellect⁹ hoīs i optimo; q̄ v̄x ē bonū intellectus. vt dicit̄ in. 6. Et hi. Sciā at̄ verorū ē. q̄ hō pōt licite appetere scire quācūqz sciām. et ita sine peccato pōt hō appetere scire sciētias magicas.

S 2°. Prohibitio nō est nisi de illicito. S̄ sciē magice sūt p̄hibite. ergo illicitū ē appetere eas scire. R̄ dō q̄ actus human⁹ pōt dici bon⁹ dupl̄. Uno mō ex ḡne. Alio mō ex circumstātia. Ex ḡne q̄dez dicit̄ eē actus bonus ex eo q̄ act⁹ cadit supra debitam mām. debita aut̄ mām appetit⁹ ē bonū vnde appetere quodcūqz bonū ē bonū in ḡne. oīs aut̄ sciā siue quecūqz cognitio bonum aliqd est. alioq̄n deus cui nihil mali est n̄ haberet oēs sciās tam bonorū q̄ malorū. vnde appetere quācūqz sciām sciām vel. noticiā q̄ rutiūqz rerum siue bonarū siue malarū ē bonū i ḡne. S̄ tñ fm diuersas circumstācias additas pōt eē bonū vel malū; et p̄cipue hec diuersificant fm intētionē finis. Nam si aliquis appetat scire sciās magicas; vt eis etiaz v̄tā est malum. Si aut̄ appetat eas scire vt eas confutet et reprobet; sic ē bonum et licitum. Similiter et̄ ex cōditione persone pōt hoc diuersificari; vel etiam ex mō appetēdi. Si enī sic aliqs appetat scire hi⁹ sciās vt earum noticiā p̄ferat alijs vtiliorib⁹ reb⁹; iōz dicit̄ ē appetit⁹. et s̄ si sit tal⁹ p̄sōa ad q̄ n̄ p̄t̄cat h̄ scire. iōz dicit̄ ē appetit⁹. Ad p̄mū ḡ dō q̄ oīs sciētia ponit̄

intellectum in aliquo sui bono: quod omne verum est quoddam intellectus. Sed non omnis scientia ponit intellectum in sui optimo. Sed illa sola est circa primam veritatem: nec etiam verum est quod magice artes sint scientie: sed potius sunt quaedam fallacie demonum. Ad secundum dicitur quod huiusmodi artes sunt prohibite: quoniam ad suum usum. Sed non prohiberetur alicui et earum studium propter periculum vitandi: tunc esset malum quod prohiberetur.

Articulus. i. r.

De hoc sic procedit. Videtur quod non oportet enunciabile quod semel est verum semper futurum esse verum. si enim hoc esset verum in aliis enunciabilibus de futuro. Sed in istis hoc non est verum quod ut dicit philosophus in 2° de generatione. Futurus quis incedere non incedet: ergo non oportet enunciabile quod semel est verum semper esse futurum verum. Preterea si partes sunt eadem et totum est idem. Sed partes enunciabilis sunt predicatum et subiectum et compositio: ergo idem est enunciabile existente eodem predicato et subiecto et compositione. Sed taliter existente eodem enunciabili contingit quod sit quicquid verum et quicquid falsum. sicut hoc enunciabile sedere est verum eo sedente: et falsum eo non sedente. secundum illud philosophi in predicamentis. Ex eo quod res est vel non est oratio est vera vel falsa: ergo enunciabile quod semel est verum: non propter hoc semper est verum. Sed ista enunciabilia: Sorte currere et sortem cucurrisse: et sorte fore cursurum non differunt nisi secundum diversam significationem temporis. Sed diversa significatio non tollit identitatem nominis. Idem enim nomen dicitur esse per omnes

casus et in singulari et in plurali numero, ergo etiam predicta tria enunciabilia sunt enunciabilia. Sed si unum horum semel sit verum semper oportet quod aliquod eorum sit verum quod si semel est verum quod sortes currit: prius erat verum quod sortes curret: et postea erit verum quod sortes cucurrit, ergo si enunciabile aliquod semel est verum semper erit verum.

Secundo dicitur quod huiusmodi dubitationis vis in hoc consistit ut scitur utrum sit idem enunciabile quod est de presenti preterito et futuro. Si enim hoc verum sit presentis erit quod enunciabile quod semel est verum semper erit verum: licet forte hoc dubitationem aliquam habere possit circa enunciabilia de futuro contingenti. Sed hoc est altioris inquisitionis. Si vero sint diversa enunciabilia de presenti preterito et futuro, est autem idem enunciabile quod est de presenti qualitercumque res se habeat: manifestum est quod idem enunciabile quandoque est verum quandoque falsum. Sed quod philosophus dicit in predicamentis. Quod eadem oratio et opinio quicquid est vera quandoque falsa. Ad cuius evidentiam sciendum est quod secundum philosophum in propriarum meniarum tria quedam per ordinem inveniuntur. Nam voces sunt signa intellectus, intellectus autem sunt rerum similitudines. manifestum est autem quod unitas vocis significative vel diversitas non dependet ex unitate vel diversitate rei significative: alioquin non esset aliquod nomen equoam. Secundum hoc enim si sint diverse res essent diversa nomina et non idem nomen. dependet ergo unitas vel diversitas vocis significative siue complexe siue incomplexe ex

vnitate vel diuersitate vocis vel intel-
lectus; quoz vnū, s. vox ē signū et non
signatū tm̄. intellectus aut̄ signū et si-
gnatū sicut et res. Dōt ergo nomē vl
enūciabile eē aliud et aliud vel ppter
diuersitatē vocis tm̄; sicuti est in syno-
nimis; q̄bus ē diuersa vox; sed idem
significatū oīo; vel etiā cū diuersitate
vocis pōt eē diuersitas intellectuū; si-
ue ppter diuersitatez rei intellecte; siue
propter diuersitatem modi intelligē-
di; et hoc contigit quādo cūq̄ ē diuersi-
tas cōsignificatiōis; que cōseq̄tur di-
uersū modū intelligēdi vnā et eandē rē
et p̄cipue hoc apparet in tēpore; quod
p se cōmūcetur opationi intellectu hu-
mani cōponētis et diuidentis; vt dicit̄
in 3° de aīa. Et iō dicēdum ē q̄ nō est
idem enūciabile sortem sedere et sor-
tem sedisse vel sessurum eē; sed sortem
sedere eēt idem enūciabile; q̄a est ea-
dem vox et idem modus significandi
et ideo paret q̄ idem enūciabile pōt
quādo q̄ eē verum q̄nq̄ fallū. vñ duo
p̄ma concedimus. Ad tertiu dō q̄
diuersitas cōsignificatiōis tollit noīs
identitatē i tātuz q̄ obliq̄ scdm p̄m
non sunt noīa. sunt tamē vnū nom̄
non simplr; sed inq̄tū conueniunt in
vno ordine declinationis.

Articulus 18.

D tertiu sic p̄cedit. Videt̄ q̄
magister determinās qōnes
theologicas; magis debeat
vti auctoritatibus q̄ rōnibus; quia i
qualibet scīa questiones opt̄e d̄termi-
nātur per p̄ma p̄cipia illius scīe. S3
p̄ma p̄cipia sciētie theologice sunt
articuli fidei; q̄ nobis per auctozita-

tes innotescūt. q̄ maxie qōnes theolo-
gice sūt determināde p auctozitates.

Sed p̄e qd̄ d̄ ad Titū. i. Ut sint
potētes exhortari i doctrina sana et cō-
tradictōes reuicere. Sed cōtradictō-
res melius reuincant rōnibus q̄ au-
ctozitatibus. ergo magis opz determi-
nare qōnes p rōnes q̄ p auctozitates

Itē dō q̄ qlibet actus crequēdus ē
fm̄ q̄ cōuenit ad suū finem. dispu-
tatio autē ad duplicem finē pōt ordi-
ri. Quedā enī disputatio ordiatur ad
remouēdū dubitationem an ita sit. et
i tali disputatōe theologica maxie vtē-
dū ē auctozitatibus quas recipiūt illi
cum q̄bus disputatur. puta si cū iude-
is disputet; opz inducere auctozitates
veteris testamēti. Si cū manicheis;
q̄ vetus testamentum respuunt; opoz-
tet vti solum auctozitatibus noui te-
stamenti. Si autē cū scismaticis q̄ re-
cipiunt vetus et nouū testamētū; nō
aut doctrinā sanctorū nostrorū; sicut
sunt greci; oportet cū eis disputare ex
auctozitatibus noui vel veteris testa-
menti; et illoz doctoz; quos ipi recipi-
unt. Si autē nullam auctozitatē reci-
piunt opz ad eos cōuincēdos ad rōes
nāles p̄fugē. Quedā nō disputatio ē
magistralis in scholis non ad remo-
uendū errorem; sed ad instruendū au-
ditores; vt iducantur ad intellectum
veritatis quem itendit. et tunc opozret
rationibus inniti inuestigantibus ve-
ritatis radicē; et facientibus scire quō
sit verū qd̄ dicitur. alioquin si nudis
auctozitatib⁹ magister qōnē determi-
net certificabitur qd̄dem auditor q̄ ita
est; sed nihil scientie; vel intellectus

acquiret, sed vacuus abscedet. Et p̄ h̄
pater responsio ad obiecta.

¶ **Inde** quesitū ē de rebus p̄
d̄ tinentibus ad vim appetiti-
uam. Et p̄ mode h̄ois. Se-
cūdo de malis. Circa p̄m̄ q̄rūtur
duo de martyrio. Primo utrū aliq̄s
absq̄ p̄fecta caritate possit se ad mar-
tyriū offerre. Secūdo utrū sustinē
martyriū pro xp̄o sit in p̄cepto.

Articulus. 19.

D̄ p̄m̄ sic p̄cedit. **Uidet̄** q̄
a aliq̄s absq̄ p̄fecta carita-
te possit se martyrio offerre;
q̄ sup̄ illud p̄s. Ideo dilexi mādata
tua super aurū ⁊ topasion. dicit glo. q̄
minima caritas plus diligit dei legē
q̄ miliaria auri ⁊ argenti, ⁊ eadē rōe
q̄ oīa tēporalia. Sed id q̄ minus di-
ligimus exponimus magis p̄ eo: q̄
magis diligimus. q̄ ⁊ oīa tēporalia ⁊
etiā propriā vitā p̄t exponere p̄ xp̄o;
q̄ h̄z mīmā caritatem. Sed contra.
Si aliq̄s absq̄ p̄fecta caritate p̄t se
offerre martyrio. q̄ pari rōne poterit
martyriū sustinē absq̄ caritate p̄fe-
cta. Sed hoc videt̄ eē falsū s̄m̄ illud
Joh̄. 3. Maiorē caritatē nemo h̄t q̄
vt aiām suā ponat q̄s p̄ amicis suis;
q̄ aliq̄s absq̄ caritate p̄fecta non p̄t
se ad martyriū offerre. R̄ d̄ q̄ in
operibus virtutum duo sunt attenden-
da: scilicet id quod fit ⁊ modus faciē-
di. Contingit autem idem factus: q̄d
sit s̄m̄ aliquā p̄fectam virtutē fieri;
etiā nō solū ab habente puā v̄tutē
sed etiā a non h̄nte virtutē: sicut aliq̄s
non habens iusticiā potest facere ali-
quod opus iustum. Sed si attēdam⁹

ad modū faciēdi ille q̄ nō h̄t v̄tutem
nō p̄t opari sicut ille q̄ h̄z; nec ille; q̄
habet puam sicut ille q̄ h̄z magnas q̄
opatur faciliter ⁊ p̄m̄pte, ⁊ delectabili-
ter: quod nō ita facit ille q̄ caret v̄tute
vel q̄ parua h̄z. Sic ergo dicēdū est q̄
hoc opus q̄d ē offerre se martyrio vel
etiā martyriū sufferre p̄t facē non so-
lū caritas p̄fecta; s̄z etiā imperfecta,
⁊ quod plus est etiā ille qui caret ca-
ritate s̄z illud apli. i. ad Corin. 13. Si
tradidero corpus meum ita vt ardeā;
caritatem aut non habeam ⁊c. Sed
caritas p̄fecta hoc facit p̄m̄pte; ⁊
delectabiliter. sicut patet de Lauren-
tio ⁊ Vincentio: qui in tormentis hi-
laritatem ostēderūt. hoc aut non p̄t
facere caritas imperfecta; vel etiā
ille qui caritate caret. Et per hoc p̄s
responsio ad obiecta.

Articulus. 20.

D̄ secūdū sic p̄cedit. **Uidet̄**;
a q̄ pati martyriū p̄pter xp̄m
non sit in p̄cepto. Adin⁹. n.
videt̄ q̄ homo det sua q̄ q̄ p̄p̄riū cor-
pus ponat. vt dicit Gregorius in illa
omelia. Ego sum pastor bonus. Sed
dimittere oīa sua p̄pter xp̄m nō cadit
sub p̄cepto; s̄ sub cōsilio. q̄ etiā ex-
ponere corpus suū martyrio nō cadit
sub p̄cepto. Sed ⁊ est quod augu-
dicit. 13. de ciui. dei. Lū dictus est h̄oi.
Morieris si peccaueris. Nunc dicit̄
martyri: morere ne pecces. Sed illud
quod oportet nos facere ne peccemus
cadit sub p̄cepto. q̄ mors martyriū
cadit sub p̄cepto. R̄ d̄: q̄ aliq̄d
cadit s̄b p̄cepto dupliciter. Uno mō
absolute. Alio mō s̄m̄ ai p̄paratiōe

quia enim preceptum importat rationem debiti. illud absolute cadit sub precepto: quod est debitum propter aliquod periculum si cut preceptum de honoratōe parētū: vel de amando deum. Sed quāquā ptingit quod id quod facit aliquid eē debitum; non dū precessit; s̄ pōt occurrere. Un̄ hoc cadit sub precepto nō absolute s̄ s̄m p̄parationē animi ita. s̄. ut homo beat̄ animū paratū ad faciendū illud, quod debitū reddit̄ ex aliqua cā occurrente. et h̄ modo exponit aug. illa dñi precepta quā ponuntur **Mat. 5.** Si quis percussit te in unam maxillā: prebe ei et aliā quia. s̄. si opus eēt: et hoc exigeret sal̄ aliorum: homo debet esse paratus ad hoc faciendum: et per hunc modū sustinere martyrium pp̄ xp̄m cadit sub precepto. qz. s̄. homo d̄z habere animū paratum ut prius permitteret se occidi: q̄ xp̄m negaret vel mortaliter peccaret: et sic etiā relinquere bona propria cadit sub precepto: quia debet eē paratus animus xp̄iani magis sustinere rapinam bonorū suorū q̄ xp̄s negare vel mortaliter peccare: per h̄ p̄ responsio ad obiecta.

Inde quāsitū ē de acerbis malis. s̄. de primi motibus. Circa quos quesita sunt duo primo utrum primi motus semper sint peccata. 2° utrum sit in infidelibus sint peccata mortalia.

Articulus 21°.

Primum sic procedebat. Videt̄ quod primus motus semper sit peccatus dicit maḡ. 21. di. secūdi libri sentētiarū. quod temptatio a carne non pōt eē sine peccato. Sed quā

cumq̄ est primus motus est temptatio a carne. q̄ primus motus nō pōt esse sine peccato. Sed contra est quod ad ro. 6. super illud. Non ergo regnet peccatum in v̄ro mortali corpore. dicit gloria. Nō p̄bet concupiam que vitari nō potest. Sed illud quod nō pōt vitari non est peccatus. q̄ concupia quā ē primus motus non est peccatū. R̄ d̄ quod motus importat inclinatioem quādā ad terminum: que quidem inclinatio pertinet ad appetitum in humanis actibus. Est autem in hoīe triplex appetitus vnus quidem naturalis. s̄m quod vis appetitiua pertinet ad animam vegetabilem: sicut et vis digestiua et expulsiua et retentiua. Secundus appetitus ē sensualitatis: qui mouet̄ secūduz apprehensionem sensus. Tertius appetitus est volūtat̄is: quā mouetur s̄m iudiciū rōnis. Peccatū quod h̄z rōnē culpe de quo nūc loquimur: nō pōt esse nisi in actu voluntario: qui. s̄. est aliqualiter in p̄tate peccantis. actus aut̄ appetitus nālis nō subiacet imperio rōnis: sicut nec ac̄t̄ aliarū potētiarū vegetabilis aīe. et iō in actu talis appetitus nō pōt consistere culpa: sicut quod hō esuriat vel sciat absq̄ culpa est. et idē dicendū est in alijs h̄i. Sed ac̄t̄ appetitus sensitiui subiacet imperio rōnis: qz rō pueniēs ip̄m pōt eū imperare vel etiam impedire. et ideo talis motus potest iam habere rōnē culpe: et si sequat̄ iudiciū rōnis poterit etiam eē peccatum mortale: sicut et motus exteriorum membrorum imperari a rōne. Si aut̄ preueniat iudiciū rōnis ē quodē peccatū: si tēdat in aliquid illicitum: qz in potestate

hominis fuit ipsum cohibere est tam
veniale peccatū et lenissimū. ut patet per
aug. i. de trini. et hoc dicitur primus mo-
tus peccati. motus autem superioris appe-
ritus. i. voluntatis contra iudicium rationis
iam potest esse peccatū mortale. Primum ergo
cedimus. Ad secundum dicitur quod concupiscentia non
potest vitari sic quod nullus concupiscentie motus
surgat: quod dum restituitur uni insurgit ali-
us. potest tamen vitari singuli. et ex hoc quod
libet habet aliquid de ratione peccati: sed non
habet rationem perfecti peccati: quod est pec-
catum mortale.

Articulus. 22.

Deinde sic procedit. Videtur quod pri-
mi motus in infidelibus sint pec-
cata mortalia. Quia sicut an-
sel. dicit in libro de gratia et libro. ar. eos
qui non sunt in christo Jesu sequitur damnatio si
sentiant concupiscentiam: et si non consentiant. sed
sentire concupiscentiam est habere primum concupiscentie
motum. et infideles qui non sunt in christo Jesu
decedat mortaliter secundum primum motus: quod dan-
natio non debet nisi peccato mortali.
Preterea quod homo debet habere origina-
le iusticiam: secundum quam concupiscentia reprobatur.
sed contra hoc debetur quod libet concupiscentie mo-
tus: sed quod libet concupiscentie motus est peccatum
mortale. Omne enim quod est contra debetur habet
peccati mortalis rationem. Sed quanto
est gradus altior: tanto est casus gra-
uior. Sed altior est gradus fidelis quam infi-
delis. Cum ergo primus motus fidelium
non sint peccata mortalia. multo minus
primus motus infidelium. Respondeo dicitur quod primus
motus sicut dicitur est: est motus sensualita-
tis perveniens deliberationem rationis.
eadem autem natura sensualitatis est: et ratio-
nis in fidelibus et in infidelibus. Ad

naturam autem sensualitatis et ratio-
nis pertinet quod motus sensualitatis quod est abs-
que deliberatione rationis non possit esse pec-
catum mortale: quod peccatum mortale est quod
persistit in aversione a deo: ad quem per-
tinet non potest haberi nisi per rationem: et per rationem aver-
sio a deo quod persistit peccatum mortale
non potest esse nisi in ratione: ut patet per aug. i. de
trini. et ideo dicitur quod primi motus infide-
lium non sunt peccata mortalia sed venialia.

Ad primum ergo dicitur quod dicitur Anselmi
dependeret ex verbo apostoli quod concludit ad rom. 8.
quod nihil est damnationis his qui sunt in christo
Jesu. qui non secundum carnem ambulant.
Videtur ergo quod his qui non sunt in
christo Jesu sit aliquid damnationis: etiam
si non secundum carnem ambulat moribus
carnis consentiens. alioquin nihil plus
haberent hi qui sunt in christo Jesu
quam alii. Est ergo aliquid damnationis
his qui non sunt in christo Jesu si con-
sentiant motus carnis: quavis non con-
sentiant. quod quidem qualiter sit in-
telligendum ex processu apostoli ap-
paret. premiserat enim reparatorem gratie
indignatam esse in his qui sunt in christo
Jesu quantum ad mentem: sed non quantum ad
carnem. Premiserat enim. Ego ipse me-
te quod de servo legi dei: carne autem legi
peccati. id est. propter leges fomitis: qui ad-
huc manet in corporis membris. Ne
ergo hi sunt in christo Jesu viderentur
adhuc persistere damnationi subiacere
propter fomitis motus: concludit apostolus
quod nihil est damnationis his qui sunt
in christo Jesu: si non secundum carnemambu-
lant: quia damnatio originalis pec-
cati soluta est per gratiam christi: quavis
actu remaneat fomes peccati. damna

tionem vero actualis peccati non incurrit; quia non ambulat secundum carnem. In infidelibus vero manet peccatum originale non solum actu sed etiam reatu. et ideo est in eis aliquid damnationis ex parte originalis peccati; non autem ex parte actualis; nisi concupiscerent non percipiant. Et hoc ergo non sequitur quod in infidelibus primus motus inducat damnationem peccati mortalis. sed sequitur quod habeat annexam damnationem originalis peccati. Ad secundum vero quod debitum originalis iusticie pertinet ad ipsam personam infidelis ratione humane nature; quam a primo parente traxit; cui collata est originalis iusticia. et ideo id quod pertinet ad defectum originalis iusticie pertinet ad peccatum nature. sed ad peccatum originale; non autem peccatum actuale quod est peccatum mortale.

Articulus. 23°.

Uultio est utrum pueri non exercitati in preceptis sint recipiendi vel obligandi voto vel iuramento; vel beneficiis alliciendi ad ingressum religionis. Et videtur quod non. Perfectio enim consiliorum ad quam ordinantur religiones a christo exordium sumpsit. Sed christus primo consilium perfectionis dedit adolescenti; qui precepta seruauerat. ut patet. Mat. 19 ergo soli illi qui sunt exercitati in preceptis sunt ad religionem obligandi vel recipiendi. Preterea Gregorius dicit super Ezech. Nemo repente fit summus. Sed in bona uersatione a minimis quis incipiat ut ad magna perueniat. Sed magna sunt consilia que pertinent ad perfectionem vite.

minora autem sunt precepta que pertinent ad omnem iusticiam. ergo prius debent pueri exercitari in preceptis; quam ad consilia inducantur. Preterea Ezech. 21. Si quis apparuerit cisternam de cideritque bos uel asinus in eam; dominus cisterne reddet precium iumentorum. Sed ille qui aliquem puerum nondum in preceptis exercitatum ad religionem inducit; quodammodo aperit ei cisternam; quod plerique tales religionem ingredienti egrediantur et in desperationem incidunt quasi in quadam spirituale cisternam. ergo videtur quod ille qui eum inducit; hoc ei imputetur ad peccatum. Preterea illud quod est expediens communi utilitati non est tollendum. Sed expedit communi utilitati quod homines propria libertate utantur ad bonum faciendum. ergo non est aliquibus auferenda talis libertas per obligationes voti vel iuramenti. Preterea beatus benedictus monachorum institutor; almiificus in sua regula statuit; quod uenientibus ad religionem non sit facilis prebendus; ingressus; sed probandum sit an spiritus a deo sit ergo multo minus sunt aliqui muneribus vel beneficiis alliciendi. Preterea Gregorius dicit. et habetur in directis dist. 48. Scimus quod edificati parietes non solum tignorum pondus accipiunt; nisi natiuitatis sue humore siccentur ne si antepodera quam solidentur accipiant cunctam simul ad terram fabricam deponant. Sed pueri qui nondum sunt exercitati in preceptis sunt quasi parietes nondum desiccati. ergo non sunt eis imponenda tigna. id est. graua religionis instituta. Preterea statim religiois

est status penitentie. Sed pueri excipiuntur ab omni penitentie coheretione: ut habetur in decretis de penitentia di. 4. § non sunt ad religionem inducendi. Preterea sicut dicitur. 2o. q. 3. Quod quis non optat nec elegit: profecto non diligit: quod autem non diligit facile contemnit. Sed pueri antequam sint exercitati non habent firmam electionem. § nec firmam dilectionem. Facile § religionem prementent si tali etate ad religionem inducantur. Preterea puer. i. 4. dicitur substantia festinata minuetur. § videtur esse minima festinatio quod aliquis ad consilia quousque non dicitur in preceptis exercitatus. § videtur quod bonorum spiritualis substantia de facili minuat. § non sunt ad religionem inducendi. Preterea non minor cura est adhibenda in ingressu religionis quam in susceptione ordinis. Sed in ordinibus prohibetur ad maiores accedere qui minores non acceperunt. § etiam nec debet aliquis ad observantiam consiliorum religione transire: nisi prius preceptis observatis. Preterea duo sunt homini necessaria. scilicet intelligere verum et operari bonum. § in intelligendo verum stultus reputaretur qui prius ad difficiliora se transferret: quam leuiora intelligeret. ergo stultum est in preparatione boni quod aliquis prius transcat ad consilia quam in preceptis exercitetur. Preterea cuiuslibet in religione existenti conuenit curam agere aliorum vel saltem sui ipsius. sed in his qui eliguntur ad aliquam curam ecclesiasticam oportet eligere meliores. ergo oportet eos qui ad religionem assumuntur eligere meliores: hi autem sunt qui sunt exercitati in preceptis. ergo tales sunt ad reli-

gionem inducendi. Preterea illud quod est in se bonum: si ex eo sumatur peccati occasio. est abijciendum sicut serpens eneus quem Moyses fecerat ex mandato domini ad sanandum filios israel. ut habetur numeri. 21. Ezechias combussit: quia ex eo sumebatur idolatrie occasio. subtiliter etiam quamuis benedictus sit secundum se bona. tamen reprehenditur si minor presente maiore benedicitur. Cum ergo aliqui in exercitati in preceptis sumant occasionem peccati ex ingressu religionis ab ea recedentes: quamuis religio sit secundum se bona: tamen videtur quod in exercitato ad religionem inducere sit vitandum. Preterea Gregorius dicit. et habetur in decretis distinctione. 48. Casum appetit qui ad summi loci fastigia postpositis gradibus per abrupta querit ascensum. sed procedere ad consilia: non observatis preceptis est postponere gradum. § videtur quod hoc sit casum querere. et ita ad hoc non sunt aliqui inducendi. Preterea Dama. dicit in. 2. li. Quod non est inutile scriptum esse et improbatum in corruptione frui: ut non in superbiam incidat et iudicium diaboli. § pari ratione non est inutile improbatos et inceptos in preceptis ad statum contemplationis assumi ad quem religio ordinatur. Preterea Gregorius. dicit in. 6. moralium. Post Ioseph amplexus ad Rachel Jacob peruenit quod profecto quousque ante actiue vite ad fecunditatem iungit: et post contemplatiue ad requiem copulatur. Sed actiua vita consistit in observantia preceptorum. Status autem religionis

prinēt ad vitā cōtemplatiuā, ergo nō
sunt aliq̄ ad religionē inducēdi ante
q̄ sint in preceptis exercitati. Prete-
rea nulla pmissio ē faciēda cui solū-
tio nō ē licita. Sed solūē aliq̄d alicui
p̄ ingressu religionis nō ē licitum. vñ
d̄. i. q. 2. Nunq̄ legimus deus disci-
pulos vel eorum ministerio cōuersos
quempiam ad dei cultum aliquo mu-
neris interuentu pronocasse. q̄ nō sūt
aliq̄d promissionibus ad religionē al-
liciēdi. Preterea nullus qui non ē
exercitatus in armis sc̄dm leges ē ad-
mittendus ad militiā corporales. S̄
religio est status militie spiritualis,
q̄ non sunt aliqui recipiēdi ad reli-
gionem; nisi prius exercitati in prece-
ptis: q̄si in q̄busdā sp̄ialibus armis
Preterea q̄ non potest se obligare
ad min⁹ nō potest se obligare ad ma-
ius nisi sit necessariū. Sed puer ante
decimūquartū annū nō p̄t se obliga-
re ad m̄rimoniū, q̄d min⁹ ē. q̄ m̄tro mi-
nus ad religionem. Preterea legit̄
M̄rci. 5. q̄ d̄ns demoniacū curatū
non permisit secum intrare nauim q̄
significat crucem ⁊ religionē. per de-
moniacū aut̄ curatū signant̄ homines
a peccatis cōuersi. ergo nō sunt ad re-
ligionem accipiēdi peccatores statī
cōuersi anteq̄ in preceptis exerciten-
tur. Preterea bonorum operū fruct⁹
habere debemus: quando de egypto
eximus: vt dicit quedā glo. Exodi. 12
Sed exire de egypto ē exire de mūdo
religionem intrando, ergo illi q̄ vo-
lunt religionem intrare debent p̄s
fructū bonorū operum habere p̄ ob-
uantā preceptorum. Preterea aug.

dicit in li. de sermōe d̄ni i mōte. Qd̄
oīs p̄sūptio ē coercēda: sed magna p̄e-
sumptio videt̄ eē q̄ aliq̄s velit ascen-
dere ad arcē p̄silioꝝ nōdū obseruatis
p̄ceptis. ergo tales sūt coercēdi ⁊ non
alliciēdi ad religionis ingressū. Pre-
terea Augustinus dicit in eodem li-
bro: q̄ maiora maioribus: ⁊ minora
vero minoribus sunt exhibēda. Sed
cōsilia sunt maiora ergo nō sunt pue-
ris in exercitatis exhibēda. ⁊ ita pue-
ri nondum exercitati in p̄ceptis non
sunt ad religionem trahēdi. Sed
contra est quod dicitur. 20. q. 2. Si
qualibet. ⁊ infra. Parentibus sane fi-
lios suos religionem tradere nō am-
plius q̄ vltra decimūquartū annus
etatis sue licentia eē poterit. Postea
vero aut eam voluntate parentum eo-
rum: aut si sue deuotionis sit sollicita-
rium votum: erit filijs licitum religi-
onis assumere cultum. Sed post q̄rtū
decimūannū non statim sunt ho-
mines in preceptis exercitati. q̄ pos-
sunt religionem ingredi pueri ante-
q̄ sint in preceptis exercitati. Prete-
rea maius est: q̄ aliquis assumatur
ad regimen sui ⁊ aliorum: q̄ q̄ reci-
piatur in religione: in qua sub regi-
mine alterius viuit. Sed Salomon
adhuc puer existens assumptus est ad
regnum sui ⁊ aliorum. Unde d̄. i. pa-
ralip. 29. Locutus est David rex ad
oēm ecclesiam. Salomonem filium
meum elegit deus adhuc puerū ⁊ te-
nellū. q̄ multo maḡ p̄t pueri n̄ exer-
citati in p̄ceptis ad religionem recipi
vel induci. Preterea illō votū n̄ ē il-
licitū: ex q̄ nō reddūt aliq̄ rei si soluat

Sed sicut dicit Ambro. Ille qui in puellaribus annis continentiam voverit non soluitur nec in votum exolvatur. quod quod aliud voto astringant ad religionem in puerilibus annis non est illicitum. Preterea nihil est illicitum pro quod aliquis a bono non retrahitur. Sed quod provocatur ad meliora non retrahitur a bono. quod cum status religionis sit melior in quo observantur consilia: quam status vite secularis; in quo simpliciter observantur precepta. videtur quod non sit illicitum inducere pueros ad religionem voto vel iuramento; aut etiam beneficia antequam sint in preceptis exercitati. Preterea. 20. q. 1. dicitur. Firma tunc erit virginitatis professio: ex quo adulta iam etas esse cepit. et que solet apta nuptiis deputari: sed non statim in hac etate viri vel mulieris sunt in preceptis exercitati. ergo antequam aliqui in preceptis exercitentur: licite possunt religioni astringi et voto vel iuramento. Preterea si talis obligatio esset illicita. scilicet quia pueri non exercitati in preceptis voto vel iuramento ad religionem obligantur; aut hoc esset quia est secundum se mala: aut quia est prohibita. sed non est secundum se mala: quia sic executio siue adimpletio promissionis esset peior et perseverantia pessima. Cuius contrarium videmus: quia adimplentes ea que promiserant in puerilibus annis. et in his promissis perseverantes maxime commendantur. Similiter etiam non est illicita talis obligatio quia prohibita. Non enim prohibetur lege veteri. Dicitur. n. Numeri. 30. Mulier si quispiam voverit et se

constrinxerit iuramento quod in tempo pueris sui et in etate adhuc puellari si cognoverit pater votum quod pollicita est: et iuramentum quo obligavit animam suam: et tacerit: voti rea erit: quod quod pollicita est et iuravit: ope complebitur: si autem ut audi erit contradixerit patri: et vota et iuramenta eius irrita erunt: nec obnoxia tenebitur sponsioni: eo quod contradixerit pater. Similiter etiam non est prohibita iure canonico: quod in decreto Leonis pape hec eadem auctoritas inducit. Similiter etiam non est prohibita lege evangelii quod maxime inducit homines a recedendo a mundo: et sequendum perfectionis opera. quod licitum est obligare voto vel iuramento pueros nondum exercitados in preceptis ad religionem. Respondeo dicendum quod hoc quod pro questione hic inducitur dubitationem non habet: nisi quod quidam contentioni studentes: veritatem obnubilare conantur. Unde hic locum habent verba que Augustinus dicit in secundo de civitate dei. Quoniam ille est maior et deterior insipientium morbus animarum: quo instabiles motus suos etiam post rationem plene redditam: siue nimia cecitate: qua nec aperta cernuntur: siue obstinatissima pertinacia: qua et ea que cernuntur non fuerunt tanquam ipsam rationem et veritatem defendunt fit necessitas copiosius dicendi plerumque res claras velut eas non solum spectantibus intuendas: sed quodam modo tangendo palpantibus offeramus: et tamen quis disceptandi finis erit: si respondendum esse ipsis respondentibus nos scivimus.

Nam qui vel non possunt intelligere quod vel tam duri sunt aduersitate mentis: ut et si intellexerint non obediunt respondere et loquuntur iniquitatem atque infatigabiliter vani sunt. quorum dicta pertraria: si toties velimus refellere quotiens obnixam fronte statuerint; non cogitare quid dicant; dum quocumque modo nostris disputationibus contradicant; quod sit infinitum et erumnosum et infructuosum vides. Erit ergo hic domus seruandus ut veritas manifeste et quasi palpabiliter ostendatur; et si qua in pertrarium dicta fuerint; que aliud pondus non habeant premanant; ne semper oporteat inutiliter eadem replicare. Sed si quis prius dicere voluerit scribat quod dicit; ut alij intelligentes diiudicare possint an doceat veritatem. Primo ergo circa propositam questionem ut singula discutiamus considerandum est pueros etiam infra annos pubertatis in religionem recipi non esse bene se malum imo est expediens et fructuosum; quia illud quod a pueritia assuescit semper perfectius et firmitus tenemus secundum illud puer. 22. Adolescens iuxta viam suam graditur et etiam cum senuerit non recedet ab ea. et ideo apostoli instituerunt ut pueri etiam infantes ad christianam religionem reciperent; ut in ea nutriti firmitus et perfectius ei inhererent. Et hoc est quod Dio. dicit in ultimo c. eccle. Jerar. Secundum legem sanctam confirmati infantes ad habitum sanctum habebunt consuetudinem ab omni remoti errore et immunde vite expertes hoc diuinis nostris ducibus. i. apostolis ad mentem venit; et visum est

suscipere infantes. Multo autem magis excedit christiana infidelium vitam; quam vita religiosorum vitam secularium. presertim cum in primitiua ecclesia omnium christianorum erat perfectissimus religionis status secundum illud act. 4. Multitudinis credentium erat cor unum et anima vna; nec quisquam eorum que possidebat aliquid suum esse dicebat sed erant illis omnia communia; ad cuius vite exemplar omnes religiones sunt institute. Et ideo religionum institutores ex eadem causa qua apostoli moti sunt ad recipiendum infantes in religione; ut patet de beato Benedicto qui ut in 2. dialogo legitur recepit nutriendum in religione maurum duodennem et Placidum septennem. Est tamen quedam differentia circa hoc attendenda. Nam pueri ante annos pubertatis ex naturali iure sunt sub cura parentum propter hoc quod patiuntur discretionis defectum; secundum quem possunt beneregere se ipsos. et ideo in hac etate possunt quidem religioni tradi; si a parentibus offerantur; et erit rata traditio; precipue si cum ad annos pubertatis puenerint; rata haberint paternam oblationem. unde Grego. dicit. et h. 20. q. i. addidisti. Si pater vel mater filium filiamue intra septa monasterij in infantie annis sobregulari tradiderint disciplina vtrum liceat eis postquam pubertatis impleuerint annos egredi et matrimonio copulari; hoc omnino deuitamus; quia nequias est ut oblati a parentibus deo filijs voluntatis frena relaxent. Si autem in hac etate propria sponte se religioni

tradiderint pot hoc per assensum vel
 dissimulationem parentum ratum esse vñ
 dicitur. 2o. q. 2. Si in qualibz minori eta-
 te; vel religionis consuetudine; vel religionis
 consuetudine; vel religioni vestre debita in vtro-
 que sexu filiis; aut vnus aut ambo pare-
 res dederint; aut forte vel nolentibus vel
 nescientibus. s. parentibus a se susceptam
 non mox visam in filiis abdicauerint
 sed vel coram se vel episcopo palam puentu
 eodem filios talia habere permiserint ad
 secularē reuerti huiusmodi filiis ipsis quā-
 que penitus non licebit. Si vero pueri an-
 nos pubertatis transcenderint; pnt eti-
 am inuitis parentibus ad religionem
 transire; nec sunt repellendi imo magis
 aduocandi. Ut. n. Bre. dicit in quadā
 oratione. Ad vitam bonam alius in pueritia.
 alius in adolescētia. alius in iuuetute. alius
 in senectute. alius in decrepita etate
 producit. Et cum in nulla etate sint repel-
 lendi. minus tamen sunt repellendi in pue-
 ritia. Dicit enim Crisostomus. super Mattheum.
 Quis meretur appropinquare christo si
 repelleret ab eo simplex infantia. nam
 si sancti futuri sunt. quod veritas filios ad
 patrem venire. Si autem peccatores futuri sunt
 ut quod sanctorum damnationis profertis ante
 culpam videatis. quam quod de damnationis
 sanctorum profertur aliquid; cum dicunt. non sunt reci-
 piendi pueri ad religionem; quia eribunt
 et peiores efficiuntur. Sed quod addunt
 quidam quod opus pueros prius exercitari in
 preceptis; et postea transire ad consilia ob-
 seruanda religionem; ex falso intellectu
 procedit. Arbitrant enim quod precepta prepa-
 rent viam ad consilia. Non est autem sic. imo
 potius consilia parant viam ad precepta ser-
 uanda quia per consilia remouet homo a rebus

seculi circa quas occupatus difficile est
 quod innocentiam seruet. Tunc Hieronimus dicit super
 Mattheum. Graue onus innocentia sibi incre-
 mentis operum occupata. rem. n. soli famu-
 latus dei non sine seculi vitis assequi-
 tur. Et ideo dominus dicit Mattheo. 19
 Quod difficile qui pecunias habent in-
 trant in regnum celorum; quia difficile
 est quod homo precepta seruet; quibus in-
 tratur in regnum nisi sequens consilia
 diuitias reliquat et id pueri ad hoc quod
 innocentiam seruare possint in ob-
 seruancia mandatorum sunt preparandi; et
 quodammodo premuniendi in exercitio
 consiliorum; nec sunt repellendi; quauis
 in eruditi videantur in preceptis. Di-
 cit enim Origenes super Mattheum. Quidam
 puerilem sermonem habentes offerunt
 saluatori pueros et infantes. Qui autem
 videntur perfectiores; priusquam discant
 ad rationem iusticie reprehendunt eos;
 qui pueros et infantes adhuc minus
 eruditos offerunt christo dominus autem
 hortatur discipulos suos condescendere
 vtilitatibus puerozum. Hoc ergo de-
 bemus attendere ne estimatione sa-
 pientie excellentioris contemnamus
 quasi magni pusillos ecclesie probi-
 bentes pueros venire ad Iesum.
 Sed quod ulterius queritur an an-
 te religionis ingressum sint voto vel
 iuramento ad religionem obligandi
 manifeste patet quod sic. Sicut enim in
 malo quanto voluntas est magis af-
 firmata ad malum. tanto peior est si-
 cut in obstantis patet. Et qui ex ma-
 licia peccant. Ita etiam in bonis tan-
 to voluntas melior est. quanto est ma-
 gis firmata et astricta ad bonum.

Cū ergo bonū sit q̄ pueri ad religio-
nē veniāt; multo meli⁹ ē q̄ eorū volū-
tas sit ad hoc firmata, q̄ sit voto vel
iuramēto. vñ ⁊ David dicebat. Jura-
ui ⁊ statui custodi⁹ iudicia iusticie tue
⁊ aug. dic̄ i epla ad Paulinā ⁊ armē-
tariū. Felix necessitas; q̄ ad meliora
cōpellit. Ultimo autē cōsiderādū re-
stat an sint bñficijs alliciēdi, ⁊ si q̄dē
pventiōe vel pacto precium alicui de-
tur; vel quodcūq̄ terrenū beneficiū
vt religionē intret; hoc ē illicitū. Si
autē aliq̄s ei aliqua beneficia tēpora-
lia cōferat vt auferat impedimēta; q̄-
bus impedit a religiōis ingressu; vel
etiā vt eum nutriat vel doceri faciat;
ad hoc q̄ sit religioni aptus; ⁊ hoc nō
ē illicitum sed ē laudabile. Sicut ⁊ si
beneficijs t̄paliū aliquis aliquem
alliciat vt eū favorabilē sibi reddat n̄
intendēs gloriā ppriam; s̄ gloriā dei;
⁊ p̄primi salutem; laudabile est, sicut
⁊ ap̄ls de seipso dicit, i. ad Corint. io.
Per omnia omnibus placeo. De eti-
am aliquos t̄paliū beneficijs alli-
cit ad bene agēdū. In ecclesijs eti-
q̄busdam tēporaliū distributionib⁹
alliciunt aliq̄ ad ecclesie deserviēdū
non q̄ premium accipiāt; sed sunt q̄-
dam secundario illectiua ad seruiēdū
deo. sicut ⁊ dominus dicit **M**atth. 6.
Primo querite regnum dei ⁊ iusticiā
eius; ⁊ hec omnia; scilicet necessaria
vite adicientur vobis. Ad p̄mum
ergo dicendum q̄ x̄ps ad cōsilia inui-
tauit adolescētē in preceptis exerci-
tatum. ita etiam vocavit **M**attheum
publicanū non exercitātū in preceptis;
sed potius peccatis implicatum; ex

quo accipe possumus q̄ ad cōsilia ob-
servāda in religiōe aduocādi sūt non
solū exercitati in p̄ceptis; sed etiā non
exercitati. Ad s̄m dicēdū q̄ diversi-
tas graduum dupl̄r atēdi pōt. Uno
mō in diuersis statib⁹ seu p̄ditiōibus
⁊ sic nō oportet q̄ tendit ad maiorem
statum vel cōditionem q̄ p̄us exerci-
tetur in minori statu vel cōditione. sicut
videmus q̄ illi; q̄ volunt fieri mi-
lites non prius exercitantur in lani-
ficio; sed a pueritia exercentur in mi-
litiā. Similiter qui volunt fieri cleri-
ci non prius exercentur in vita layca-
li; sed a puericia instruuntur in vita de-
ricali; ⁊ hoc modo qui volunt religio-
si fieri non oportet q̄ prius exercean-
tur in vita seculari; sed optimum est
eis si a pueritia exercentur in vita
religionis; quia magis poterunt i ea
proficere. Unde dicitur **T**renozus. 3.
Bonum est viro cum portauerit iu-
gum domini ab adolescentia sua.
Alio modo possūt accipi diuersi gra-
dus in eodem statu vel conditione. ⁊
hoc modo dicit **G**regorius; q̄ in qua-
libet bona cōuersatione incipiendū
est a minoribus vt ad maiora perue-
niatur. Sicut enim milites rudimē-
tis militie; ⁊ cleri a rudimentis de-
ricature. ita etiam ⁊ religiosi incipiunt
a rudimentis religionis; vt proficiāt
vsq̄ ad summum. Ad tertium di-
cendum q̄ duplex est occasio; scilicet
data ⁊ sumpta. Tūc q̄dem dat aliq̄s
occasionē alicui ruendi; vel i cisternā
cadendi; q̄n facit aliq̄d. vñ dicit min⁹
rectū; ex q̄ dat p̄rio occasio ruie. ⁊ tūc
ruina p̄rimū putat danti occasionem

Aliquā autē nō ē occasio data s̄ supra
 puta cū aliq̄s iducit aliquē ad bonuz
 ⁊ ipse ex hoc sit deterior: nō est relin-
 quenda monitio bōa: ppter hoc q̄ il-
 le sumit inde occasiōē ruine. Unde
 ⁊ dñs nō dimisit p̄dicationē v̄itatis:
 ppter scādālū phariseoz, vt habetur
 Math. 15. Et aug. dicit in epla ad
 Bonifaciū: ⁊ h̄etur 23. q. 4. Ipse pie-
 tas ⁊ infra. Qd̄ si plurimi eēt in do-
 mo ruitura ⁊ inde saltem vnus libe-
 rari posset; atq̄ id quia facere conare-
 mur; alij semetipsos precipitatiōē ve-
 tarent; toleremus d̄ ceteris, vey d̄ vni-
 us saltem salutē consolaremur. Ad
 q̄rtū dicēdū q̄ libertas necessitati co-
 actionis oppōitur; q̄ est necessitas ab-
 soluta; ⁊ talis necessitas ē cobibenda
 Sed necessitas q̄ est ex suppositiōē fi-
 nis nō opponit̄ libertati; ⁊ tali neces-
 sitate expedit vti ad cōmunē vtilitatē
 alioquin nec pacta promissiōibus fir-
 mata; nec iuramēta in rebus humāis
 fieri deberēt. Multo autē magis per
 b̄ expedit hoīes obligari ad diuina;
 que sunt meliora. Ad q̄ntuz d̄ q̄
 difficultas ingressus obseruatur in re-
 ligionibus p hoc q̄ datur intrantib̄
 ānus p̄bationis; in quo difficultates
 religiōis experiūtur. Ad sextuz d̄
 q̄ parieti nondū desiccato nō ē onus
 tignozum imponendum, tñ non p̄bi-
 betur quin sit paries desiccādus. De-
 siccat̄ autē paries a prauo humore se-
 cularis affectus per religionem; ⁊ idō
 contingit q̄ prius exercitentur aliqui
 in religiōē; q̄ eis onus p̄latiōis aut
 sacroz ordinū imponatur, de hoc onē
 loquit̄ Grego, vt p̄per ea que prece-

dūt in illo capitulo, ⁊ in sc̄da omelia
 Ezech. Ad septimū dicēdū q̄ sta-
 tus religiōis ⁊ ē stat' p̄m̄e; ⁊ ē exerciti-
 um siue schola p̄fectiōis, vnd̄ ad reli-
 gionē recipiēdi sūt peccatores propter
 p̄niam; ⁊ recipiēdi sunt pueri innocē-
 tes quasi in schola quadā p̄fectiōis
 vt p̄fectius innocētiam cōseruet.
 Ad octauuz d̄ q̄ si oīo inuiti pueri
 ad religionē inducēt; timēdum esset
 de casu futuro; sed ex quo propria vo-
 luntate se obligant ⁊ religionem in-
 grediunt̄ non habet locum rō indu-
 cta. Ad nonū d̄ q̄ sicut magnū ⁊
 puū; multū ⁊ paucū s̄m p̄m̄ dicunt̄
 relatiue; ita ⁊ festinatū siue velox ⁊ tar-
 dū. Nā festinatū siue velox ē qd̄ in p-
 uo tpe multū mouet. Illa ḡ s̄ba mi-
 nuitur q̄ est festinata in respectu ad d̄-
 bitū modū, puta si aliq̄s aliquē statū
 aggressus statū a p̄ncipio cōreptis ru-
 dimētis illius stat' ea q̄ sunt p̄fectoz
 in statu illo attētare veller. Nō ē autē
 s̄ba festinata si exercitiū p̄fectiōis ⁊ q̄
 si quadā scholā que ē religio a pueri-
 tia aliq̄s aggrediatur. Tantū ē enī
 culmen perfectionis; vt etiam si a pue-
 ritia q̄s huiusmōi perfectionē aggre-
 diatur; semper habet vbi p̄ficiat; sicut
 ⁊ aug. dicit ad Volusianum de doctri-
 na xp̄iana. Tanta est inq̄t xp̄ianozū
 profunditas litterarum vt in eis quot-
 tidie proficere; si eas solas ab ineun-
 te pueritia vsq̄ ad d̄crepitam senectū-
 tem summo studio meliore ingenio
 conarer addiscere. Ad decimū di-
 cendū q̄ diuersi ordies sūt q̄si diuer-
 si gradus vnius clericalis vite, ⁊ idō
 oportet vt a minoribus incipiat q̄ ad

maiores tēdit. Nō autē opz q̄ q̄ tēdit ad sacros ordies q̄ exercitē in his; q̄ ptinet ad inferiorē statū laycalis. s. vite. ⁊ sifr in vita religiōis opz q̄ a rudimentis eius incipiat q̄ religiōnē in gredit; vt ad summū apicē religionis p̄tīgē possit. nō tñ opz eū p̄us eē exercitātū ī seculari vita. Ad. xi. dō q̄ in intelligibilibus etiam oportet q̄ aliquis a minoribus in eadē scientia incipiat vt ad maiora perueniat; non tamē opz q̄ q̄cumq̄ vult addiscē aliquā scientiā maiorez q̄ exercitē in q̄ liber minori; sicut qui volunt addiscere liberales artes nō oportet q̄ p̄ exercitent in mechanicis; s̄ soluz hoc opz quādo mior sc̄a parat viā ad maiorem. Vita autem secularis nō parat viā ad religiōnē; sed magis ab ea abduat. vñ Grego. dicit in p̄ncipio moralium. Lū adhuc me cogēt aiūs p̄nti mundo quasi specierenus deseruire ceperūt multa ex eiusdem mūdi cura succrescere; vt in eoz iā non sp̄; sed q̄d ē grauius mēte retinerer. Ecō uerso autē obseruātia consiliorum parat viam ad tutius ⁊ perfecti⁹ p̄cepta diuina obseruanda; que necesse est in seculari vita obseruari. Ad. iz. dō. q̄ rō illa in multis deficit; primo quidem; quia ille qui religiōnem intrat; non ad hoc eligitur vt sui vel alteri⁹ curam gerat magis q̄ ante; s̄ magis vt sit sub cura ⁊ obedientia alterius. Secūdo qz hoc nō cōcedit ab oibus q̄ necesse sit eligere meliorem ad regimē prelacionis. s̄ fm quosdā sufficit eligere bonum. Tertio qz si opz eligere meliorem ad prelacionē; nō q̄

dē opz simplr meliōrē eligere; s̄ meliōrem idest magis idoneū ad b̄. pueri autē ⁊ si nō sint meliōres simplr quaz adulti. s̄ tamen magis idonei ad b̄ vt in religiōe nutriant. vñ Aniel. in li. de similitudinib⁹ compar eos q̄ a pueritia nutriunt in religiōe angelis. alios autē hoībus; qz angeli a p̄ncipio. homines p̄cessu t̄pis ad vitā eternā p̄ueniunt. Quarto qz ad ep̄atū non eligitur nisi vnus. ⁊ iō maior necessitas ē q̄ meliōr assumat; q̄ de intrantib⁹ religiōnez; q̄ plures accipi p̄nt. Ad xii. dō q̄ nō solū illud q̄d ē p̄cān prebet occasiōnē ruine; sed etiā illd quod hēt sp̄m mali. Unde ⁊ ap̄lus dicit. i. ad thessal. vltimo. Ab omni specie mala abstinere vos; ⁊ quia serpens eneus; ⁊ si fm se esset bonus ex sui institutione. tamen speciem habebat mali p̄pter similitudinē idolatrie. iō. ap̄d eos qui erāt ad idolatriā proni; non erat dimittendus; sed laudabiliter fuit subtractus. Introitus autem religiōis; nec est secundum se malum; nec habet sp̄m mali. Benedictio autem ⁊ si sit de genere suo bona; tamen ad hoc q̄ sit actus virtutis exigitur q̄ sit vestita rebitis circumstantijs. i. vt sit conueniens ⁊ persone ⁊ loco ⁊ tēpori. Non est autem conueniens persone quando minor presente maiore benedicit; quia sicut dicit ad Hebreos. 7. Sine vlla contradiciōe q̄d min⁹ est a maiore benedicitur. Ad decimūquartū dicendū q̄ ille q̄ accedit ad cōsilia nō q̄rit ascēiū p̄abruta postpositis gradibus; sed magis resecat que possunt hominē impedire ab

obseruatione p̄ceptorū: sicut dictū est.
Ad. xv. dō q̄ fm̄ dictū Damasc. ma-
 gis eēt p̄riū cōcludēdū. iō enī de' d' ho-
 minibus etiā post regnātionē incorru-
 ptibilitatē nō statim addit: qz hoc nō es-
 set eis vtile: s̄ supbiēdi occasio. **Abū**
 dantia in t̄paliū ⁊ corpaliū bonorū ē
 mā superbie. ⁊ ideo vtile est homini
 ad superbiam vitandam vt ad consi-
 lia transeat: tēporalium bonorū supra-
 bundantiam derelinquens. **Ad. i6.**
 dō q̄ amplexus Rachelis signat de-
 tem contemplationis: ad quā etiā p̄si-
 lia sequentes non statim a principio
 peruenire possunt: sed post longum
 exercitiū bonorū opeꝝ. facili' tamē ad
 predictā quietē peruenit p̄ obseruatiā
 cōsiliorū q̄ p̄ exercitiū mandatorū in
 vita seculari. **Ad. i7.** dō q̄ si benefi-
 cius temporalibus aliq̄ alliciant ad re-
 ligionē cū pacto: sicut patet in emptio-
 ne ⁊ venditione est illicita solutio.
 Si autem aliquis alicui provideat
 sine pacto non est illicita solutio. vñ dō
 post p̄missa verba in eodē. c. subiūgit
 Nisi forte de pauperū alimento q̄s
 in contiguo p̄ponat. Et iterum subdit
 Dum tamē absit pactio: ⁊ omnis ces-
 set cōuentio. **Ad. i8.** dō q̄ status re-
 ligionis quātum ad eos qui in eo p̄fe-
 cerint est sp̄ualis malitia. quantū ve-
 ro ad eos qui de nouo intrant est qua-
 si cuiusdam tyronicini exercitiū: ⁊
 oportet ad maiorem profectus q̄ a p̄n-
 cipio aliq̄s h̄ exercitiū subeat: sicut
 ⁊ de exercitio militie tēporalis. **Vege-**
 tius docet in li. de re militari. **Ad**
i9. dō q̄ obligatio perficiens m̄imo-
 nium corpale nō potest fieri añ ānos

pubertatis: cui obligatiōi similis est
 p̄fessio q̄ fit in religione ad p̄petue re-
 manēdū i ea. s̄ añ annos pubertatis
 pōt fieri aliq̄ sp̄sio futuri m̄imonij:
 sicut est in sp̄salibus: cui affiat obli-
 gatio q̄ fit ad religionē. **Ad. 20.** di-
 cēdū q̄ sicut glo. ibidē expōit p̄ hoc q̄
 demoniacus curat' volebat eē i nauī
 cū xp̄o: significat desiderij eorū q̄ sūt
 a peccato m̄dati in quo cupiūt dissol-
 ui ⁊ esse cum xp̄o: hoc non statim eis
 conceditur: sed oportet q̄ prius in hac
 vita laborent: annūciando verbū dei
 Unde p̄ q̄ non est ad p̄positum.
Ad. 21. dō q̄ quāto aliq̄s maḡ exer-
 citatus in bono ex egypto. i. ex seculo
 ad religionē transit: tāto facilius in
 ea proficere potest. sed quia in secula-
 ri vita iminent multa pericula: q̄bus
 h̄ exercitiū v̄tutis impeditur: tutius
 est q̄ a principio impedimenta dirū-
 par per obseruantias cōsiliorū. **Ad**
22. dō q̄ difficilius est obseruare p̄-
 cepta in vita seculari q̄ in vita religi-
 osa. Magna enim virtus requiritur
 ad hoc q̄ aliquis in seculo viuens se
 imaculatum a vitis seculi conseruet
 Unde d̄ eccle. 31. Beatus diues qui
 inuentus est sine macula. Et postea
 subditur. Quis est hic ⁊ laudabimus
 eum. Fecit enī miracula in vita sua.
 Et ideo maioris p̄sumptiōis eē videt'
 Si tamē sit p̄sumptio q̄ aliq̄s in se-
 culo viuēs cōsiderat se imaculatum q̄
 q̄ tante virtutis se non existimās ad
 religionem transeat: vt facili' a pecca-
 ti macula conseruet ad modū zachei:
 qui cum statura pusillus esset: ad hoc
 q̄ **Christū** videret ascendit arborem

siccomorum. i. ficum fatuam per quā religio designatur. Ad. 23. dō q̄ i vnoquoq̄ statu maiora maiorib⁹ sūt attribuēda; ⁊ tñ qui ad maiorē status proficere vult; oꝝ q̄ dū minorē p̄mor dia illius status accipiat fm̄ illud ec cle. 25. Que in iuuetute tua nō cōgre gasti; in senectute quō meres. Et iō ad hoc q̄ aliquis pueniat ad p̄fectōes religionis op̄z q̄ a p̄n̄ etatis sue ad hī assuescat.

Articulus. 24°.

Ecūdo queritur vtrum con silia ordinētur ad precepta. Et videt̄ q̄ nō. Illud enim ad quod ordinat̄ aliud; posterius est. quia finis est prior in intentione ⁊ po sterior in executione. Sed observatio nem p̄ceptoz̄ constat esse priorem in executione q̄ impletionē consiliorum vt p̄z Mat. 19. de adoleſcēte qui se di xerat se seruasse legis p̄cepta a iuuen tute sua; cui datur cōsiliū p̄fectionis. ergo videt̄ q̄ consilia non ordinentur ad precepta sicut ad finem; s̄ poti⁹ ecō uerso. Preterea finis est perfectior his que sunt ad finem. Sed consilia sunt perfectiora preceptis. quia consi lia pertinent ad perfectionis statum; precepta aut̄ pertinēt ad coēm iusticiā vnde ⁊ cōsilia preceptis superaddūtur. vt patet per hoc q̄ Math. 19. dñs di cit adoleſcēti qui precepta seruauerat. Adhuc vnum tibi deest. si vis perfe ctus esse ⁊c. ergo cōsilia nō ordinant̄ ad precepta. s̄ potius ecōuerso. Pre terea secundum ph̄z in. 2. phi. Sicut se h̄nt principia ad conclusiōes. ita se h̄nt fines ad ea que sunt ad finem. s̄

talis est habitudo principioꝝ ad con clusiones. q̄ positis principiis ponun tur conclusiones non autem econuer so. quia contingit ex falsis sylogizare verum. Ergo talis est habitudo fini um ad ea que sunt ad fines. Sed posi tis preceptis non ponuntur consilia. Multi enim obseruant precepta qui non obseruant cōsilia. ergo cōsilia non ordinantur ad preceptata sicut ad fi nem. Preterea augu. dicit in libro de sancta virginitate. Mirabiliter d̄ sipiunt qui propter presens seculum virginitatem eē solum obseruandam sentiunt. Sed observatio preceptorūz pertinet ad presens seculum. Ergo cō siliū virginitatis non est implen dum propter precepta. ⁊ eadem ratio est de alijs consilijs. Preterea prece pta pertinere videntur ad vitam acti uam. consilia autem ad vitam contē platiuam. Unde Mat. 19. vbi enu merantur precepta legis; dicit glosa. Ecce vita actiua. vbi aut̄ postea sub ditur. Si vis perfectus esse ⁊c. dixit. Ecce vita contemplatiua. Sed vita actiua ordinatur ad contemplatiua ⁊ non econuerso. ergo precepta ordi nantur ad consilia ⁊ non econuerso. Preterea dominus bis miraculo se legitur turbas refecisse. Primo q̄ dem quando faciauit. 5. millia homi num ex quinque panibus ⁊ duob⁹ pi scibus. vt legitur Mat. 14. Secūdo qñ de seprez p̄ib⁹ ⁊ paucis pisciculis satiauit quatuor millia hominum. vt h̄etur Mat. 16. ⁊ sic dicit glo. Mat. 14. Quinq̄ millia pro quinque sensib⁹ corporis. ita sunt q̄ i seculari habitu

exterioribus recte vti nouerunt. Hi, 5 panibus .i. legalibus preceptis adhuc necesse est ut instruantur. Nam quod mundo in tegre renūciat quatuor millia sunt et septem panibus .i. euangelica perfectione subsimiles et spiritali gratia reficiuntur, sed primo pauit dominus quatuor millia hominum ex quatuor panibus; quod quatuor millia ex septem precepta sunt panis consiliorum et non e converso. Preterea dispositione procedunt perfectionem et ordinantur ad ipsam. Sed precepta sunt dispositiones ad consilia, dicit enim glossa. Hieronymus principio marci. Quatuor sunt qualitates, de quibus facta euangelia preterunt precepta; mandata, testimonia, exempla. In preceptis iusticia. In mandatis caritas. In testimoniis fides. In exemplis perfectio; ad quam pertinent consilia et non e converso. Preterea primo non est aliquid superius. Sed sicut dicit quedam glossa super psalmum. Caritas primo mouet pedem ad reditum vite, de actu autem caritatis dantur precepta ergo nihil est superius in vita spirituali; quam precepta. Non ergo consilia ordinantur ad precepta; sed potius e converso. Preterea super illud psalmum. Sicut ablactatus super matrem suam etc. dicit glossa. Sicut quatuor tempora notantur in precreatione carnali, ita et in spirituali. Primum ergo tempus est conceptionis, secundum est in utero alitionis, 3. missionis, 4. portationis et lactationis, 5. ablactationis, ita et in utero matris ecclesie, primo concipimur dum fidei rudimentis instruimur. In deo quasi in utero alimur eisdem primordiis proficientes. Deinde manibus ecclesie portamur et lacte nutrimur; donec iam grandiusculi a lacte matris acce-

damus ad mensam patris et postea sudatur. Multi vero hunc ordinem peruertunt; ut heretici et schismatici se ante tempus a lacte separantes, unde extinguunt. Sed separari a lacte est facilius, dimissis ad difficiliora transire. Cum ergo consilia sunt difficiliora quam precepta; videtur quod periculo extinctionis se exponant; quod ad consilia accedunt; nisi prius educati in preceptis. Precepta ergo ordinantur ad consilia et non e converso. Preterea Gregorius dicit super Ezechielem, quod ex precepto bonum facere incipiendum est. Sed id quod incipientium ordinatur ad id quod perfectionis est et non e converso, ergo precepta ordinantur ad consilia et non e converso. Preterea virtus imitatur naturam. Sed natura operatur prius in corpore animalis ea que pertinent ad esse sicut membra principalia; quam ea que sunt de bene esse; ergo in progressu virtutis priora sunt precepta; que sunt de esse virtutis quam consilia que sunt de bene esse ipsius; et sic idem quod prius. Preterea sicut est ordo in addiscendo; ita etiam in operando. Sed in addiscendo operatio incipere a facilioribus ut ad difficiliora perueniatur; ergo in operando operatio primo implere precepta que sunt faciliora, et sic transire ad consilia. Preterea Augustinus dicit in glossa, quod sermo diuinus est nobis via qua currimus, sed sermo diuinus preordinat precepta consiliorum ut patet Augustinus dicit. 5. ubi primo ponitur id quod preceptum est antiquis et postea superadditur a domino id quod perfectionis est, ergo videtur quod obseruancia preceptorum sit preordinanda obseruationi consiliorum. Preterea illud quod est

minū in aliquo genere ordinat ad id
 qd̄ ē maximū in gn̄e illo. Sed nihil ē
 minus in vita xp̄iana q̄ observantia
 p̄ceptoz̄. nihil aut̄ maius q̄ observā
 tia cōsilioz̄. q̄ p̄cepta ordinant ad cō
 silia. Preterea Hiero. dic̄ sup̄ Ma
 theum. Qui p̄cepta legis impl̄e negli
 git: p̄fectiora impl̄e nō pōt. q̄ opz̄ q̄ p̄
 us aliq̄ impl̄eat p̄cepta q̄ p̄silia. et sic
 p̄cepta ordinantur ad cōsilia. Prete
 rea p̄us ē a quo nō cōvertit̄ p̄na cēn
 di. sed a p̄ceptis nō cōvertit̄ p̄sequen
 tia cēndi ad cōsilia. Nō enī seq̄tur:
 Si aliquis servat p̄cepta: q̄ servet
 cōsilia. q̄ observatio p̄ceptoz̄ nāl̄iter
 p̄cedit et ordinatur ad observantiam
 cōsilioz̄. S̄z cōtra est quod aug.
 dicit in ench̄. Quecūq̄ mād̄at deus
 ex q̄bus vnum est. Nō mechaberis
 et quecūq̄ nō iūbent̄: sed sp̄iali p̄silio
 mouent̄ ex q̄bus vnum ē. Bonus est
 homini mulierem non tangere: tunc
 recte fiunt cum referantur ad diligen
 dum deum et p̄ximū propter deuz̄: s̄
 hec duo cadūt sub p̄cepto: vt patet
 Mat̄. 22. q̄ cōsilia ordinant ad p̄
 cepta. Preterea illud qd̄ ē electiōis
 ordinatur ad id quod est necessitatis.
 quia electio est eorum que sunt ad fi
 nem: sed cōsilia sunt electionis. p̄ce
 pta autem necessitatis. q̄ cōsilia
 ordinantur ad p̄cepta. Preterea il
 lud p̄ quod aliquid plenius p̄ficiť or
 dinatur ad illud. sed p̄ cōsilia pleni
 et tutius cōservantur p̄cepta. q̄ cōsilia or
 dinantur ad p̄cepta. R̄o dō q̄ p̄cepta
 danť de actib̄ v̄tutū. Duplex aut̄ ē vir
 tutis actus. s̄ interior et exterior. et vter
 q̄ actus sub legis p̄cepto cadit. vñd̄

Aug. dicit cōtra Faustū: q̄ q̄ iudei
 nō intelligebāt homicidiū nisi p̄ iter
 emptionē corp̄is hūani: aperuit domi
 nus oēm iniquū motū ad nocēdū fra
 tri in homicidij genere d̄putari. S̄l̄r
 etiam tātummodo corporalem cū fe
 mina illicitam cohabitationē vocari
 mecham: que erat in lege prohibita
 sed dominus demonstravit etiam in
 teriorem concupiscētiā ad hoc p̄t̄er
 Unde manifestum est q̄ etiam inte
 riores actus virtutum sub p̄cepto ca
 dunt. Cōsilia ergo ordinant ad p̄ce
 pta. Et sc̄dm q̄ sunt de interiorib̄ v̄
 tutū actibus et sc̄dm q̄ sūt de exte
 riorib̄ actibus: sed diuersimode. Nam
 ad interiores actus virtutum ordinā
 tur sicut in finem. Omnes enim in
 teriores actus virtutum moraliz̄ p̄
 tinent ad mentis puritatem: vt sc̄li
 cet mens hominis a passionib̄ inor
 dinatis: et ab exteriorum rerum cupi
 ditate sit libera. Et vlt̄erius omnes
 virtutes tam morales: q̄ theologice
 ordinantur ad dilectionem dei et p̄xi
 mi. Et ad hec duo omnia p̄silia ordi
 nantur: sicut ad finem: sc̄licet ad cari
 tatem dei et p̄ximi: et ad mēt̄is purita
 tem. vñ d̄ in collationibus patrum.
 Quicqd̄ nos ad v̄tutē cordis pōt di
 rigere: tota virtute sectandum est q̄c
 quid autem ab hac retrahit: vt pernī
 ciosum et vitium deuitādum est. Pro
 hac enim vniuersa agimus atq̄ to
 leramus. pro hac patria parentes. di
 gnitates. diuitie. delicie mundi huius
 et voluptas vniuersa contemnitur: vt
 s̄. puritas cordis perpetua retineatur
 Et postea subdit. Pro hac ieiunioz̄

mediā, vigiliās; labores; corpis nuditate; lectionē, ceterasq; virtutes debere nos suscipere nouerim⁹; vt per illas ab vniuersis passionibus noxijs illesas p̄paret cor nostrū; et seruare possumus; et ad p̄fectionē caritatis istis gradib⁹ imitādo cōscēdere. Et hoc idē aug. dicit de moribus ecclesie. Nō reijcendis inq̄t generib⁹ ciboz, q̄si pollutis; s̄ cōcupiscētie p̄domande et dilectioni fratrum retinēde inuigilat omnis intentio. Et ibidem dicitur, Caritas p̄cipue custoditur; si caritati virtus; caritati sermo; caritati habitus; caritati vultus apratur, vnde et ap̄lus. i. ad corin. 1. Virginitatis consiliū ad h̄ ordinādum docet; vt mulier innupta cogitet que sunt dei; quomodo placeat deo. Et domin⁹ Math. 19. paupertatis consiliū ad hoc ordinat; vt homo deum sequatur quod fit per rectitudinem et puritatem interioris affectus. Sic ergo consilia ordinantur sicut in finem ad p̄cepta, secundum q̄ sunt de interioribus actibus virtutū. Sed s̄m q̄ sunt de actibus exterioribus, puta non occides, non furtum facies etc. ordinantur consilia ad p̄cepta non sicut ad finem. Non enim p̄pter hoc homo virginitatem seruat vt ab adulterio absteineat, neq; hoc fine aliquis suis abrenunciat; vt non furetur aliena cum exteriora opera cōsiliozum sint maiora q̄ exteriora opera p̄ceptorum. Ordinantur tamen ad ea in quantum faciūt ea tutius et firmitus conseruari. Qui enim sua dimittit; multo magis abstinet a rapiēdis alienis, Unde et Augusti dicit

in. 19. libro cōtra Faustū. Dia ex hebreozū lege cōmēdata dñs cōmēdauit vt q̄cqd ex p̄sona sua insup loqueretur; vel ad expositionē cōmēdādā valerēt; si qd illa obscurū posuisset; vt ad tutius conseruādum quod illa voluisset. Et in libro de sermone domini in monte dicit, Qd dum fiunt illa que adduntur ad perfectionem; multo magis fiūt illa que p̄missa sūt ad indoationem. Sic ergo patet q̄ consilia ordinantur sicut ad fines ad p̄cepta, prout sunt de interioribus actibus virtutum. S̄ ad p̄cepta secūdu q̄ sunt de exterioribus actib⁹ ordinantur cōsilia ad hoc q̄ tutius et firmitus cōseruetur p̄ modū remouentis prohibens, et p̄imum horuz est causa secundi. Firmitas enī exteriorū actuum observatio causat ex interiori affectione mentis bene disposita. Ad p̄imum ergo dicendū q̄ secundū quosdam diues ille mentitus est dicens; se p̄cepta obseruasse; et p̄cipue quātum ad vnum p̄ceptum quod ibidē commemoratur pertinens ad interiorē actum; scilicet, Diliges proximum tuum sicut teipsum. Unde Origenes dicit super Matheum, Scriptum est in euangelio secundum Hebreos, Qd cum dominus dixisset ei, Uade et vende omnia que habes. Lepit enim diues scalpere caput suum; et non placuit ei. Et dixit ad eum dominus, Quomodo dicis; feci legem et prophetias, scriptum est in lege, diliges proximum sicut teipsum, et ecce multi fratres tui filij Abrae amici sūt stercore moriētes p̄ fame; et dom⁹

tua plena est multis bonis: et non egredietur ex ea omnino aliquid ad eos impossibile enim est implere predictum mandatum et esse diuitem et maxime habere tantas possessiones. Et hoc idem confirmat per Hieronimum qui dicit super Mattheum. Mentis adolescentem. Si enim quod positum est in mandatis diliges proximum tuum sicut te ipsum opere propleisset. quomodo postea audiens uide omnia que habes et da pauperibus tristis abiisset. Sed quod Crisostomus et alij expostores dicunt adolescentem illum non fuisse meritum utriusque saluari potest. Nam hoc preceptum. Diliges proximum tuum sicut te ipsum dupliciter potest obseruari. Uno modo imperfecte: ut scilicet aliquis non faciat pro proximo quod non uult sibi fieri. et ut sine detrimento proximo subueniat. Alio modo. ut scilicet ad subueniendum necessitatibus proximorum corporalibus ita se habeat sicut ad subueniendum necessitatibus propriis. hoc enim modo non implet hoc preceptum quod cum multas diuitias habeat sibi eas reseruat permittens proximum egere. Consilia autem ad hoc ordinantur ut precepta perfectius custodiatur. Et ideo dominus obseruanti precepta imperfecte superaddit consilia: per que precepta perfectius obseruentur. Ad secundum dicendum quod perfectio uite in preceptis secundum que sunt de interioribus uirtutum actibus consistit essentialiter. Nam caritas est uinculum perfectionis. sicut apostolus dicit ad colossios 3. Et ideo cum dominus precepta caritatis posuisset Mattheus subiungit. Estote ergo perfecti. Sed in consilijs que sunt de quibusdam exterioribus

actibus consistit perfectio instrumentaliter. quod scilicet. huiusmodi consilia sunt quasi quedam instrumenta que facilius ad perfectionem preueniuntur. Unde in collationibus patrum dicitur. Ieiunia. uigilie. meditatio scripturarum nuditas ac priuatio omnium facultatum: non perfectio: sed perfectionis instrumenta sunt. quod non in ipsis consistit discipline illius finis: sed per illa peruenitur ad finem. Et Augustinus dicit in libro de perfectione iusticie. Sic audiamus precepta perfectionis ne curere negligamus ad perfectionem caritatis. Et Hieronymus super Mattheum dicit exponens illud. Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te. Quia inquit non sufficit tantum relinquere: iungit quod perfectum est: et secuti sumus te. quid ergo erit nobis. quasi dicere. fecimus quod iussisti. quid ergo dabis premij. Precepta ergo imperfecte obseruata pertinent ad communem iusticiam. Sed perfectio uite consistit in ipsa plena obseruantia preceptorum. Ad tertium dicendum quod aliquid ad finem ordinatur dupliciter. Uno modo ut necessarium ad finem: sine quo finis esse non potest. sicut cibus ad uitam corporis obseruandam. Alio modo sicut necessarium ad finem. Sine quo ad finem non ita bene perueniri potest sicut equus ordinatur ad iter. Non quod sine equo aliquis ire non possit. sed quia in equo melius vadit. Similiter et consilia ordinantur ad precepta. Non quia sine consilijs precepta obseruari non possint. Et quantum ad interiores

actus quantum ad exteriores. Nam
 Abraaz qui et coniugio et diuitiis ute-
 bat: fuit coram deo perfectus secundum
 illud Bñ. i. 7. Ambula coram me et
 esto perfectus. Sed quia per consilia
 facilius et expeditur ad perfectam precep-
 torum obseruantiam peruenit. Ad
 quartum dicendum quod aug. in verbis il-
 lis intendit excludere quorundam dictum
 qui credebant uirginitatem esse neces-
 sariam solum ad carendum tribula-
 tione corporis quam in matrimonio sustinet
 obseruatio autem preceptorum et si in hoc se-
 culo fiat non tamen pertinet ad hoc seculum
 sed futuro seculo coniungit. Ad quan-
 tum dicitur quod precepta pertinent et ad actiuam
 et contemplatiuam vitam. Consilia uero
 sunt instrumenta contemplatiue uite. sed
 ibi precessit mentio de preceptis ordi-
 nantibus ad proximum: que pertinent
 ad vitam actiuam. Ad sextum dicitur
 quod etiam in ipso exercitio preceptorum
 contingit inueniri differentiam per-
 fectionis. Unde non potest dici quod nume-
 rus quinquaginta millium pertineat ad prece-
 pta. et numerus quatuor millium ad con-
 silia. Sed primum pertinet ad imp-
 perfectam obseruantiam preceptorum: quod
 etiam in seculari uita interdum ha-
 betur. Secundum uero pertinet ad p-
 perfectam obseruantiam preceptorum ad
 quam ordinantur consilia. Nec tamen
 quia primo dominus pauit quinquaginta mil-
 lia quam quatuor millia: oportet quod ali-
 quis prius exerceatur in uita seculari
 quam transeat ad religionem: quia etiam
 religionem intrantes non statim per-
 fectionem adipiscuntur: sed ad perfecti-
 onem assequendam se exercitant: si-

cut et intrantes scholas loyce non sta-
 tim efficiuntur loyci: sed ad hoc se exer-
 citant. Unde et religio quedam perfe-
 ctionis schola est. Ad septimum di-
 cendum quod exempla que traduntur in
 euangelio sunt exempla christi: que perti-
 nent non solum ad consilia sed etiam ad
 perfectam obseruantiam preceptorum
 unde et ibidem subdit exempla ut hic
 Discite a me quia mitis sum et humilis
 corde. Ad octauum dicendum quod
 caritas habet multos gradus. Nam
 primo est caritas incipiens et postea
 perficiens: et ultimo perfecta unde ca-
 ritas in spirituali uita et est principium
 et finis. Ad nonum dicitur quod obserua-
 tio consiliorum et difficilior quam obser-
 uatio preceptorum quantum ad exteri-
 ores actus. tamen obseruatio precep-
 torum perfecta quam ad interiores ac-
 tus est longe difficilior. Difficilius enim
 est deponere animi cupiditates quam pos-
 sessiones: et tamen difficilior est obserua-
 re exteriores actus preceptorum sine con-
 siliis quam cum consiliis: sicut exprimitur
 ps. Ad decimum dicendum quod inci-
 pientes sunt sine ordine instruendo-
 rum ab alijs. et ideo ex precepto mouentur
 ad aliquid faciendum tam in ui-
 ta seculari quam in religione. sed quam
 iam perficiuntur operantur ab interiori habitu:
 quasi ex se ipsis non solum consilia sed etiam
 precepta. Ad undecimum dicitur
 quod sicut dicitur est: caritas et est principium
 spiritualis uite et finis. et ideo et ipsa pre-
 cedit inchoata tanquam de esse eternis spua-
 lis uite et ipsa sequitur tanquam prius ad p-
 perfectum esse spiritualis uite. et tamen ea que sunt
 de bene esse ordinantur ad conseruationem

eorum que sunt de esse rei. Ad duo-
decimū dō q̄t̄ i disciplinis p̄us ad-
discunt ea p̄ que alia p̄fecti⁹ intelligū-
tur: quāuis illa facilius sit intelligē-
vel habere secundum communē mo-
dū. sicut facilius est scire argumenta-
ri eo modo quo etiam ideote vtuntur
dyaletica quadam: q̄t̄ scire regulas lo-
yce. ⁊ tamen p̄addiscunt regule loyce
ad h̄ q̄ aliquis p̄fectius argumētari
valeat q̄ cōiter ideote argumētatur.
⁊ similiter facilius est obseruare pre-
cepta secundum imperfectum modum
q̄t̄ obseruare cōsilia. ⁊ tamē qui ten-
dūt ad perfectam preceptorum obser-
uationem oportet q̄ incipiant a con-
silijs sicut a quibusdam instrumentē.
Ad decimumtertium dō q̄ illa q̄
ibi dominus superaddit: non sūt con-
silia sed precepta vt patet ex ipsis ver-
bis domini. q̄ ibi ponunt. Tum etiā
ex expositione aug. in li. de sermōe do-
mini in monte. Ad i. dō q̄ obser-
uantia preceptorum secundum imper-
fectum modum est minimum i vita
spūali. sed est maximum si obseruetur
perfecte. Ad iij. dicēdum q̄ perfecti-
ora euāgelij nō solum sūt p̄silia: s̄ et
precepta: vt ex dictis p̄z. Ad iij. dicē-
dum q̄ illud a quo conterrit̄ p̄ntia ef-
fēdit: ⁊ si sit p̄us nā quodāmodō. n̄ t̄m o3
semp sit p̄us tpe. Nō. n̄ i angelis vi-
uere p̄cedit itelligere: quāuis nō cē vi-
uēs intelligēs sit. q̄ statim a p̄n̄ an-
geli vitam perfectam h̄nt que est i tel-
lectualis. Et similiter qui volunt ple-
nius precepta custodire: statim a prin-
cipio consilia assumere debent. licet
non omnes obseruantes precepta ob-

seruent consilia.

Incipit quodlibet quintum

Desirū est de
deo ⁊ angelis
⁊ hoibus. De
deo q̄sitū est
⁊ q̄t̄ ad na-
turā diuinā ⁊
q̄t̄ ad nāz
allūptā. quā-
tum ad naturā diuinā q̄sitū ē ⁊ de sci-
entia ⁊ de potētia dei. Circa scāz di-
q̄sita sūt duo. P̄mo vtz de⁹ sciat p̄-
mū istās i quo potuit creare mūdū.

⁊ vtz p̄sciri a deo possint dimereri

Articulus. p̄m⁹.

D̄ p̄mū sic p̄cedit. videt q̄
de⁹ sciat p̄mū istās i q̄ potu-
it mūdū creare. de⁹. n. potuit
creare mūdū añq̄ creauerit. Nō at
potuit creare ip̄zi īfinitū añ. q̄ sic cēt
ei coetern⁹. q̄ ē dare aliqd̄ instās in q̄
p̄mo potuit creare mūdū. S3 de⁹ sua
scia totū p̄phēdit. Ergo de⁹ sit p̄mū i
stās in q̄ potuit creare mūdū. Sed
⁹. de⁹ nihil scit q̄ ei⁹ oipotētie p̄iudicē
p̄iudicaret añt ei⁹ oipotētie. si cēt ali-
qd̄ instans in q̄ primo potuit creare
mūdū q̄ sic eius potētia ad illud in-
stans limitaret. q̄ deus nescit p̄mū
istās i q̄ potuit creare mūdū. R̄ dō
q̄ dupliciter d̄t aliqd̄ fieri in aliqua
mensura loci vel t̄pis. Uno mō p̄sup-
posita ipsa mensura: ⁊ sic particulares
effectus produciuntur a deo vel ab ali-
is agentibus in loco vel tempore.
Alio modo vt simul cum eo quod fit

producat mensura loci vel temporis
 Et hoc modo mundus a deo in esse p
 ducitur: non quidem quasi in aliquo
 loco vel tempore preexistente: sed quia
 simul cum mundo et locus et tempus
 producit. Unde aliter est intelligē
 dum: cum dicitur quod deus potuit face
 re aliquem particularem effectum pu
 ta equum vel hominem antequam fece
 rit: vel etiam alibi quod fecerit. et aliter
 cum hoc de mundo dicitur. Nam cum
 de homine vel equo hoc dicitur signa
 tur aliquod tempus vel locus aliquis
 esse in quo homo a deo fieri potuerit
 Sed cum hoc mundo dicitur non si
 gnatur quod sit aliquod tempus an
 te mundum: nec aliquis locus extra
 ipsum. sed significatur quod deus potu
 it mensuram loci aut temporis mun
 di facere maiorem. Si ergo queratur
 utrum potuerit mundum facere in in
 finitum antequam fecerit. Si hoc quidē
 referatur ad potentiam facientis ma
 nifestum est quod in infinitum ante fa
 cere potuit. Dei enim potentia est eter
 na: cui nihil accrescere potuit: ut inci
 peret quandoque facere mundum: cum
 prius non potuerit. Si vero referatur
 ad ipsum mundum sic non potuit fie
 ri: ut esset semper supposita catholice
 fidei veritate: que habet mundum quā
 quam non fuisse. Sicut enim deus non po
 test facere ut quod fuit non facere: ut
 infra dicitur. ita non potest facere ut
 quod fuit quandoque nunquam non fuerit
 Secundum hunc ergo sensum dicitur quod
 deus non potuit mundum facere in in
 finitum antequam faceret. Sed adhuc
 intelligendum est quod infinitum dici

tur dupliciter. Uno modo in actu et sic
 dicitur secundum modum predictum
 quod deus non potuit facere mundum in
 infinitum antequam fecerit: id est quod dura
 tio mundi in infinitum ante precesse
 rit. Alio modo dicitur in finitum sed
 potentiam. et sic potuit deus in infini
 tum mundum facere antequam fecerit: quia
 quantumcumque ante deum eum fecisse ad
 huc potuit eum prius facere. Et sic non
 est dare primum instans: in quo deus
 potuit facere mundum. Est autem da
 re primum instans in quo fecerit: sicut
 etiam est dare supremum ubi usqueque
 deus mundum fecerit. non tamen est da
 re supremum: ultra quod facere non po
 tuerit. Et sic patet quod quod cessat.

Articulus 2°.

De secundo sic procedit. Vide
 a tur quod presciti a deo non pos
 sunt demereri. Sicut enim
 aliqui sunt electi a deo ab eterno ad
 gratiam habendam: ita etiam aliqui sunt
 presciti a deo ad hoc quod sue nature re
 linquantur. Sed naturalibus non me
 remur neque demeremur. Sed presciti a
 deo non demerentur. Sed non. Nul
 lus damnatur a deo nisi propter deme
 ritum: cum deus sit iudex iustus. Sed
 presciti damnantur a deo ergo demere
 tur. Respondeo dicendum quod scientia dei com
 paratur ad res creatas: sicut ars ad ar
 tificiata. Unde sicut ars non solum est
 cognoscitiva: sed factiva eorum: que se
 cundum artem fiunt. Eorum vero que
 ab artis regulis deviant est cognosciti
 va ita est scientia dei est factiva et cognosci
 tiva omnium bonorum. malorum vero
 siue peccatorum que sunt deviationes

quedam ab eterna lege ipsius sciētia dei est cognitiua; non autem causatiua. Et sic patet q̄ boni qui per gratiam iustificantur; non solum sunt a deo ab eterno precogniti; sed etiam electi ad grām habendam. peccatores autē qui non iustificant per grām; nō sūt electi vel p̄ordinati a deo ad culpam; sed solum presciti q̄ non sūt p̄ grās habituri; sed sue nature sūt relinquēdi. Quia vero oē agens p̄t in id qd̄ est infra se. non autē in id quod ē supra se; nā sibi relicta nō p̄t in actus meritorii qui ē supra facultatem nature. P̄t autem in actum peccati q̄ ē demeritorius; sicut in aliqd̄ infra nām hū. nā existēs. hō enim peccando descendit a dignitate sue nature. Et sic p̄t q̄ p̄sciti possunt temerari. Ad p̄mū q̄ d̄ q̄ hoc d̄ q̄ nālibus nō meremur neq̄ temeremur; potest intelligi dupliciter. Uno mō sic q̄ naturalia ipsa non merita v̄l demerita, et sic verū ē q̄ merita sūt supra nām. demerita sūt cōtra nām. Alio modo p̄t intelligi q̄ sic nālīa non sūt p̄ncipia merendi vel temerendi, et sic falsum ē. Nālīa enī adiuta p̄ gratiā sūt p̄ncipia merēdi. sibi autē relicta possunt eē p̄ncipia temerendi vt dictum est.

Inde circa potentiā quesita sūt duo. Primo v̄t de⁹ possit v̄ginē corruptā reparare. 2° v̄t de⁹ possit peccat̄ si vult.

Articulus 3°.

D̄ p̄mū sic p̄cedit. Videtur q̄ de⁹ possit virginem reparare.

Ad omnipotentiā enī dei pertinet q̄ non sit impossibile apud

eū oē verbū; vt dicitur Luce. i. Sed hoc est quoddā verbum v̄ginē reparare post lapsū. ergo de⁹ potest v̄ginē reparare post lapsum. Sed 3° ē; qd̄ Hiero. dicit. Cum de⁹ cetera possit non potest reparare virginem p̄ ruinas et habetur in decret. 32. q. 5. R^o d̄; q̄ in virginitate duo possumus cōsiderare; quorum vnum est ipsa integritas mētis et corporis. Et sic de⁹ v̄ginē potest reparare post ruina. Potest enim mentem reintegrare p̄ gratias et corpus consolidare per miraculum.

Alia autem est causa integritatis predicte; quia scilicet mulier virgo nō fuit cognita viro. Et quantum ad hoc de⁹ non potest virginem post ruina reparare. Non enim potest facere vt iam ea que est cognita a viro; non fuerit cognita; sicut nec de aliquo quod factum est potest facere q̄ factum non fuerit. Potentia enim dei se extendit ad totum ens. Unde solum id a dei potentia excluditur; qd̄ repugnat rationi entis. Et hoc est simul esse et non esse. Et eiusdem rationis est; quod fuit non fuisse. Unde Augustinus dicit vigesimo sexto cōtra Faustum. Quisquis dicit si omnipotens est de⁹; faciat vt ea que facta sūt; facta non fuerint. non videt se hoc dicere; faciat vt ea q̄ vera sūt eo ipso quo vera sūt; falsa sūt.

Ad primum ergo dicendum q̄ cum verbum sit conceptus mentis; nihil quod contradictionem implicat; verbum dici potest; quia non cadit in cōceptu mentis; vt probat in 4. metha.

Articulus 4.

D secundū sic procedit. Uidet;
 a q̄ hec sit falsa. deus p̄t pec-
 care; si vult. De quocūq; enī
 possum dicere q̄ hō p̄t facē si vult;
 p̄t etiā dici simplr q̄ hō p̄t facere
 illud. Si ḡ hec ppositio ē v̄a. De⁹ p̄t
 peccare si vult; seq̄tur q̄ hec sit vera:
 Deus p̄t peccare; sed hoc ē erroneus
 ḡ r̄ p̄mū. Sed ḡ. Quicūq; vult pec-
 care peccat. S; seq̄tur; si deus peccat
 p̄t peccare. ḡ seq̄tur si vult p̄t pecca-
 re. R̄ dō q̄ hec coniunctio si ordi-
 nem quendam importat. p̄t aut̄ in p-
 posito duplicem ordinem importare.
 Uno quidem modo ordinem, cause si-
 ue principij; r̄ hoc modo propositio
 falsa est. voluntas enim dei est p̄nci-
 pium r̄ cā respectu creaturarū; nō aut̄
 respectu eorū q̄ pertinent ad diuinam
 naturā. vnde nō dicimus q̄ pater ge-
 nuerit filiū volūtate; s; naturalr; vt p̄
 p̄ hyla. in li. de syno. Potētia autē
 dei ad ipsam nām diuinam pertinet.
 Un̄ hoc ipm̄ quod est posse peccare n̄
 est subiectum diuine voluntati; alio-
 quin voluntas dei esset principū im-
 mutationis diuine nature; quod ē im-
 possibile. Alio modo potest importa-
 re ordinem consequentie. r̄ sic hec lo-
 cutio est vera. Si deus vult peccare;
 potest peccare. Sequitur enim sine
 conditione si argumentamur ex im-
 possibili posito. Dus vult peccare. er-
 go potest peccare. Omnia enim; que
 vult potest; sed non econuerto. Ad
 primum ergo dicendum q̄ cum dici-
 tur. Si hō vult cur̄ p̄t cur̄; ancedēs
 ē possibile. r̄ iō p̄ns ē simplr possi-
 bile. S; cū d̄ sic. Si de⁹ vult peccare

p̄t peccare. ancedēs est impossibile.
 vnde nihil prohibet cōditionalē eē ve-
 ram; p̄sequente existēte impossibili.

E inde quantum ad nāz assū-
 d pram quesita sunt duo. Pri-
 mo utrū totus sanguis quē
 xp̄us in sua passione effudit in resurre-
 ctione ad corpus eius redierit. Se-
 cūdo in quo xp̄s nobis maḡ signū di-
 lectiōis exhibuerit. utrū in hoc q̄ xp̄s
 passus ē p̄ nobis. vel in hoc q̄ corp⁹ lu-
 um dedit nobis sub sac̄o in cibū.

Articulus. 5.

D p̄mū sic proceditur. Uide-
 a tur q̄ totus sanguis xp̄i; qui
 est in passione eius effusus
 ad corpus eius in resurrectione redi-
 erit. Resurrectio enī nostra p̄formis
 erit resurrectioni xp̄i s; illud ad phil. 3.
 Reformabit corpus humilitatis nr̄e;
 configuratum corpori claritatis sue.
 Sed ad corpus nostrum in resurre-
 ctione redibit totum quod fuit de ve-
 ritate humane nature. Sanguis aut̄
 xp̄i in passione effusus fuit de verita-
 re humane nature. r̄ sacer dicit̄ fm̄ illd̄
 Quem sacer cruoz perunxit fusus;
 agni corpore. ḡ videtur q̄ ille sāguis
 xp̄i passione effusus in resurrectione
 ad corpus eius redierit. Preterea v̄-
 bum dei nunq̄ deponit qd̄ in nr̄a nā
 assumpsit; partibus humane nature
 abinvicem in passione seperatis. S; v̄-
 bum dei assumpsit in natura nr̄a nō
 solū corpus; sed etiā sanguinē. ḡ san-
 guis ille nunq̄ fuit a verbo depositus
 redit ḡ ad ipm̄ i resurrectione. S; ḡ
 est q̄ in aliquibus ecclesijs sanguis
 Christi vsq; hodie dicitur seruari.

R^o dicendum q^d in resurrectione t^{am} xpi q^{uam} nostra totum q^{uod} fuit de virtute humane nature repabit. n^{on} aut^{em} illa que de vita humane nature non fuerunt: & quavis circa ea q^{ue} sunt d^{ivinitate} humane nature sit diversa diversorum opio: secundum quales opinionem n^{on} tot^{us} sanguis nutritivus. i. q^{ui} ex cibis generatur pertinet ad v^{itatem} humane. Cum ergo xps an^{te} passionem comederit & biberit: nihil prohibet in eo fuisse aliquem sanguinem nutritivum. q^{ui} ad v^{itatem} humane nature n^{on} pertinet & quem oporteret ad corpus eius in resurrectione redire. S^{ed} quia specialiter fit questio de sanguine in passione effuso p^{ro} redemptione humani generis: de hoc magis dicendum videt^{ur} q^{uod} totus in resurrectione ad corpus xpi redierit triplici r^{atione}. quarum p^{ri}ma accipi pot^{est} ex etate xpi patientis. Passus est enim in perfectissima etate: in qua maxime ea que in homine inveniuntur ad veritatem humane nature pertinere videtur tanq^{uam} ad maximam perfectionem adducta. S^{ec}unda sumit^{ur} ex merito passionis. Si enim sanctorum martirum ille partes in q^{uibus} passionem p^{ro} xpo sustinuerunt: quedam privilegiaz fulgorem in resurrectione habet. vt Aug. dicit. 21. de ci. dei: ergo multo magis sanguis xpi. quem p^{ro} salute humani generis effudit. ad gloriosam resurrectionem reparat^{us} est. Tertia r^{atio} pot^{est} sumi ex ipsa virtute passionis. Sanguinis enim ille in passione effusus humanum genus sacrificavit. s^{icut} illud ad heb. ultimo Jesus vt sanctificaret p^{ro} sanguinem suum populum extra portam passus est

Humanitas autem christi salutiferam virtutem habuit ex virtute v^{erbi} sibi uniti. vt Dam. dicit in 3. li. Unde manifestum est q^{uod} sanguis in passione effusus qui maxima fuit salubris: fuit divinitati unitus. Et ideo oportuit q^{uod} in resurrectione iungeret^{ur} alijs humanitatis partibus. Sanguinis autem xpi: qui in q^{uibusdam} ecclesijs ostendit^{ur}: dicitur ex quadam imagine xpi percussa miraculose fluxisse. Vel etiaz alia ex corpore xpi. Et p^{ro} p^{ri}mo responsio ad obiecta.

Articulus. 6us.

D^{ominus} sic p^{ro}cedit. Uidet^{ur} q^{uod} xps maius dilectionis signum nobis ostendit tradendo corpus suum in cibum q^{uam} patiendo pro nobis. Caritas enim patrie perfectior est q^{uam} caritas vic. Sed beneficium illud quo nobis Christus contulit corpus suum dans nobis in cibum: magis assimilatur caritati patrie: in qua plene fruemur deo. Passio autem quam pro nobis subiit magis assimilatur caritati vic: in qua nobis pro christo imminet patiendum. Ergo maius est dilectionis signum q^{uod} christus corpus suum tradidit nobis in cibum q^{uam} q^{uod} christus passus est pro nobis. Sed contra est quod dicitur Jo. 15. Maiorem caritatem nemo habet q^{uam} vt animam suam ponat quis pro amicis suis. R^o dicendum q^{uod} illud quod est potissimum in vnoquoque genere est mensura omnium eorum que sunt illi generis. vt p^{er} p^{ro}phetam in io. Verba. potissimum autem in genere amoris hominum est amor quo quis amat seipsum. Et ideo ex hoc amore necesse est

mensuras accipere omnis amoris: quo
 quis aliū amat. Un̄ 7 in 9° Ethic. phs
 dicit. Qd̄ amabilia que sunt ad al
 terum veniunt ex amicabilibus que
 sunt ad seipsum. Pertinet autem ad
 amorem quo quis amat seipsum: ut
 velit sibi bonum. vñ tanto aliquis ali
 um magis amare pbatur: quāto ma
 gis bonum qd̄ sibi vult propter ami
 cum p̄mittit. fm̄ illud puer. iz. qui
 negligit damnum pp̄ amicum iust⁹
 est. Vult autem homo sibi triplex bo
 num particulare que sūt aīa, corpus,
 7 res exteriores. Est ergo aliquod si
 gnum amoris: quod aliquis in rebus
 exteriorib⁹ pp̄ aliū detrimētū patiat⁹
 maius autē amoris signū: si etiā cor
 poris pp̄rii detrimētum patiat⁹: vel
 labores vel verbera pro amico sumē
 do. maximum autē dilectōis signum
 si etiam aīam suam deponere velit p̄
 amico moriendo. qd̄ ergo xps̄ p̄ no
 bis patiēdo aīam suam posuit: maxi
 mū fuit dilectōis signū. qd̄ autē corp⁹
 suum dedit in cibum sub sacramēto
 ad nullum detrimentum ipsi⁹ p̄inet
 vnde p̄ qd̄ p̄mum ē mai⁹ dilectōis si
 gnum. vñ 7 hoc sac̄m̄ ē memoriale
 quoddam 7 figura passionis xpi. Ve
 ritas autē p̄eminet figure: 7 res me
 moriali. Ad p̄mū ergo dō qd̄ exhi
 bito corporis xpi in sac̄o h̄z q̄dem fi
 guram quandam caritatis: q̄ diligit
 nos de⁹ i patria. s̄ passio ei⁹ prin⁹ ad
 ipam dei dilectōem: nos a p̄ditōe ad
 patriā reuocātē dilectio autē dei nō ē
 maiori patria q̄ sit i p̄nti.

Articulus. 7°.

Inde circa angelos questi

tum est vnum. s. vtrum Lucifer sit sb̄
 iectus eui. Et videtur qd̄ sic. Sicut
 subiectum t̄pis ē p̄mum t̄pale simpli
 cissimum: ita subiectum eui videtur
 eē simplicissimum euiternum. hocāt
 ē Lucifer q̄ inter angelos sup̄mus fu
 t fm̄ suam nām creat⁹. Euum autē
 non r̄ndet gr̄e s̄ nature: alioq̄n corpo
 ra celestia que nō sunt susceptiua gr̄e
 euo mēsurari non possent. Cum ergo
 dona naturalia integra remanserint
 i demonibus post peccatum. sicut Di.
 dicit. 4. c. de di. no. videt⁹ qd̄ eū sit in
 Lucifero sicuti subiecto. S̄ 7: eū
 ē q̄dam eternitatis participatio. S̄
 angeli beati magis sūt in p̄cipatōe
 eternitatis q̄ lucifer: qui est beatitu
 dinis exers. Ergo lucifer non est sb̄
 iectum eui: s̄ magis sup̄mus beato
 rū angelorum. R̄^o dō qd̄ ex ignorā
 tia lingue grece puenit qd̄ cōmuniter
 apud multos euum ab eternitate di
 stinguūt: ac si distingueret antropos
 ab homine. qd̄ enim in greco d̄z eū
 in latinus eternitas. Et sic etiā Di.
 io. c. d̄ di. no. p̄ eod̄ vtit̄ et̄nitate 7 euo
 s̄ qz noib⁹ v̄tēdū est vt plures: si vtrū
 qd̄ distiguam⁹ ab inuicem: eū nihil
 aliud erit q̄ eternitatis p̄cipatio. vt
 s. essentialis eternitas ipsi deo attri
 buat⁹. eū autē q̄si p̄cipata eternitas
 sb̄stātis sp̄ualib⁹: q̄ sūt supra t̄ps. qz
 nō id qd̄ p̄ eētā d̄z s̄p̄ ē mēsa ipsius
 quod d̄z p̄ participationem: p̄ d̄ici qd̄
 p̄ma mensura oīum euiternoy ē ipsa
 dei eternitas. sicut etiā sb̄stātia dei
 ē mēsurā oīs sb̄stātie. vt dicit com
 mentator in. io. metha. Si q̄s tamen
 velit accipere mensuram homogeneā

id est eiusdem generis. Dicunt quidam quod non est una mensura eorum sed quolibet eorum non habet suum eum. Sed hi propriam vocem ignorant. Sic enim est verum quod dicunt: si omnia eterna essent equalia. Sic, non unum eorum non esset mensura alteri, hoc autem non est verum; quia in angelis est accipere primum medium et ultimum non solum secundum diversas ierararchias et ordines: sed etiam secundum diversos angelos in eodem ordine: ut patet per Dionysium, de celestibus ierar. Et quia semper illud quod est simplicissimum est mensura in quolibet genere; sicut dicitur in iohanna meta. Ideo necesse est ut duratio simplicissimi eterni sit eum omnium eternorum; et ita simplicissimum eternum est subiectum eum. Sed attendendum quod substantie spirituales mensurantur eum non solum quantum ad eam substantiam; sed etiam quantum ad eam propriam operationem. Unde in libro de causis dicitur: quod sunt in momento eternitatis secundum substantiam et operationem, et sic oportet quod ille angelus; qui est subiectum eum sit simplicissimus; non solum quantum ad essentiam; sed etiam quantum ad operationem. Talis autem est supremus omnium angelorum; cuius operatio maxime est in uno quod est deus unita. Unde supremus omnium angelorum est subiectum eum. Non autem lucifer. Ad primum ergo dicendum quod aliqui posuerunt Luciferum non fuisse supremum angelorum. Sed sicut Damascenus dicit fuit primus eorum qui preerant ordini terrestri. Si vero concedamus secundum Gregorium quod fuerit supremus omnium; tunc dicendum est quod sua

operatio auersa est ab uno primo; et conuersa ad multitudinem inferiorum rerum; quibus primatum appetit. Et hinc hoc demones dicuntur a summa simplicitate eum. unde Dionysius dicit, 4. c. de diuinis nominibus: Demones dicuntur mali propter hoc; quod infirmant circa operationem naturalem.

Inde quesitum est de hominibus. Et primo quantum ad ea que possunt omnibus esse continua. Secundo quantum ad ea que pertinent ad quosdam horum status. Circa communia vero quesitum est quadrupliciter. Primo quidem de his; que pertinent ad naturam hominis. Secundo de his; que pertinent ad sacramenta. Tertio de his; que pertinent ad virtutes.

Quarto de his que pertinent ad precepta. Circa primum quesita sunt tria. Primo quantum ad personas hominum; utrum scilicet si Adam non peccasset; idem homines numero saluarentur qui nunc saluantur. Secundo quantum ad intellectum; utrum scilicet verbum cordis sit species intelligibilis. Tertio quantum ad voluntatem utrum scilicet ea que per rationem fiunt sint voluntaria.

Articulus 8.

De primo sic procedit. Videtur quod si adam non peccasset; non idem homines numero saluarentur qui nunc saluantur. Si enim adam non peccasset; soli electi nascerentur. qui non fuisset nati illi peccatores qui finaliter sunt reprobati. et per omnes nec eorum filii; quia si non sunt iidem patres. persequens est neque filios esse eosdem. multi autem nunc saluantur ex reprobis parentibus nati. Ergo si Adam non peccasset; non iidem saluarentur qui nunc saluantur.

Preterea simpliciter semine est superfluum alimentum, sed alijs cibis homo usus fuisse in paradiso si non peccasset ab his quibus nunc utitur, ergo aliud fuisse semine, et per dominum alij filij. Sed contra est quod Gregorius dicit, 4. moral. Si primum parentem nulla putredo peccati corrumperet; neque ex se filios iehene generaret. Sed hi qui nunc predeceptores salvandi sunt soli ab eo electi nascerentur. Respondetur dicendum quod cum in generatione hominis; sicut et aliorum animalium semen patris sit agens, materia vero a matre ministrata sit; sicut patiens; ex quo corpus humanum formatur, impossibile est eundem filium nasci; siue sit alius pater; siue sit alia mater; sicut etiam non est idem numero sigillum; siue sit alia cera; siue sit aliud corpus sigilli; ex cuius impressione cera sigillatur. Et quibus superfluum alimentum sit semine simpliciter; diversitas tamen alimentorum non sufficeret ad diversificandum filios; qui ex semine nascuntur quia ex illis cibis non sumitur semine nisi quatenus aliquo modo in substantiam parentum convertuntur. Dicunt quidam sequentes Anselmum, quod si homo non peccasset in illa prima tentatione statim confirmatus fuisset et ipse et omnes qui ab eo nascerentur; ita quod omnes qui nascerentur fuissent electi. Unde cum nunc multi qui salvantur ex peccatoribus nascuntur; licet in obijciendo tangetur; consequens est quod essent alij parentes salvandorum, et per dominum alij filij. Sed hec positio non videtur esse vera, quod simpliciter Augustinus, 14. de civitate dei, Status corporis in homine proportionabiliter respondet statui anime, quoadmodum homo habuit corpus animale potens mori; et non

mori; indigens alimentis tamen habuit animam potente peccare et non peccare, habuit autem corpus animale quod diu fuit in statu generandi; quod etiam fuisset si post illam primam tentationem non peccasset. Et ideo possibile fuisset si primum homo tunc non peccasset; quod etiam ipse vel eius posterius postmodum peccaret; ut Hugo de sancto victore dicit. Unde ex hoc non sequitur paritatem diversitas; quod nunc sunt alij peccatores tunc autem non essent, sed est aliud vnde necesse est ponere diversitatem parentum; quod in primo statu vnde homo non habuisset plures uxores; nec esset aliquid ex fornicatione vel adulterio nascerentur; quod nunc contingit etiam in his qui salvantur, multi enim filij unius parentis ex pluribus uxoribus nati salvantur, sicut patet de filiis Jacob. Ad id etiam ex fornicatione vel adulterio nati, alioquin eis frustra sacramenta salutis adhiberentur. Unde relinquitur quod aliqui nunc salvantur; qui si primum homo non peccasset non nascerentur et per consequens non salvarentur, nec tamen dei predestinatio falleret; quia deus predestinavit homines habere scientiam futuri eventus. Quod vero Gregorius dicit; quod si primum homo non peccasset; nequaquam ex se filios iehene generaret; indubitate verum est. Non enim in filios transfunderet peccatum originale; sed quod homines filij vere nascuntur; quod autem subdit quod hi soli qui nunc salvandi sunt nascuntur intelligendum est quod per nomen facit simplicem demonstrationem, quia scilicet soli electi nascerentur quantum est ex ratione originis, non autem demonstrationem personalem, quia alie persone essent hominum qui salvarentur. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

Articulus 9.

D secundū sic pcedebat. **U**idetur qd vrbū cordis sit spēs intelligibilis. vrbū enī cordis ē quo intellectus videt. hoc autē ē spēs intelligibilis. qd vrbū cordis ē spēs intelligibilis. Preterea cognitio intellectiva a sensu orit. Sed illud qd sensus sentit ē spēs sensibilis. ergo vrbū cordis quo intellectus intelligit ē spēs intelligibilis. Sed qd vrbū cordis iterius ē qd exteriori verbo significat. Sed vrbū exteri nō significat spēm intelligibilem. qd vrbū iterius nō ē ipsa spēs intelligibilis. **R** dō qd scdm augu. xv. de tri. Vrbū cordis importat quoddam pcedens a mēte siue ab intellectu. **P**rocedit autem aliquid ab intellectu in qd est constitutum per operationē ipsius. Est autē duplex operatio intellectus scdm p̄m in. 3. de aīa. Una qdē que vocat idivisibiliū intelligentia: p quam intellectus format in seipso definitionē: vel cōceptum alicui incomplexi. **A**lia autem opatio ē intellectus cōponentis et diuidentis. fm quā format enūciationē. **E**t vtrūqz istorum per operationē intellectus cōstitutorum vocat vrbū cordis: quorū p̄mū significatur p terminū icōpletū. scdm nō significat p orōnē. māifestū ē autē qd oīs operatio intellectus pcedit ab eo scdm qd est factus in actu per spēm intelligibilem: quia nibū opatur nisi scdm qd ē actu. **U**n necesse ē qd spēs intelligibilis que est pncipiū operationis intellectualis differat a verbo cordis qd p operationē intellectus format: q̄uis ipm vrbū possit dici forma vel spēs intelligibilis: sed sic p̄ intellectū p̄stituta

put sicut forma artis q̄ intellectus adiuvenit: vt dī qdā spēs intelligibilis. **A**d p̄mū ergo dō qd intellectus intelligit aliqd duplr. **U**no mō formaliter: et sic intelligit spēm intelligibilem q̄ fit i actu. alio mō sicut i s̄ro quo vrit ad aliud intelligēdū. et h mō intellectus vbo intelligit: qz format vrbū ad hoc qd intelligat rē.

Ad secundū dō: qd cognitio sensus exterioris p̄ficiat p solā imutationē sensus a sensibili. **U**nde p formā: q̄ sibi a sensibili imp̄mit sentit. nō autē ipse sensus exteri: format sibi aliquā formā sensibilem. hoc autē facit vrbū imaginatiua: cui forma quodā mō sile est vrbū intellectus. **Articul. 10.**

D tertium sic pcedit. **U**idet qd ea que fiūt ex timore nō sūt voluntaria. **N**ecessitas autē voluntati cōtrariatur. vt dī i. 5. meth. **S**ed ea que fiūt ex timore dicuntur ex necessitate fieri. **N**ō ergo sūt voluntaria. **S**ed qd oē quod quis operatur propter finē est voluntariū. sed ea que q̄s operatur ex timore operatur pp finē: scilicet ad vitādū maluz qd timet. sic q̄ projicit merces in mari vitat sbuersionē nauis. q̄ huiusmodi sūt voluntaria. **R** dō qd cū bonū sit voluntatis obiectū: hoc mō se habet aliqd ad hoc qd sit voluntariū: quo mō se h̄z ad hoc qd sit bonū. **C**ontingit autē aliqd in vniuersali cōsideratū esse bonū: qd tamē fm aliqs particulares circūstārias reddit malū: sicut generare filios est bonum. sed generare filios ex nā sua est malū. et similiter cōtingit aliqd in vniuersali cōsideratū esse malū qd tū fm aliqs particulares circūstārias

fit bonū. sicut occidē fm se est maluz; sed occidere hoīem perniciosū mltitu dini est bonū. ⁊ quia actōes circa sin gularia iudicātur bone. vel male. ⁊ p pns voluntarie vel iuoluntarie. sim pliciter qdem consideratis singulari b⁹ circumstātijs fm qd aut fm qd i vli cōsiderātur. ea vero que ex timore fi unt i vli qdem cōsiderata sunt mala ⁊ iuoluntaria. sed si cōsiderent^r s3 sin gularia que circūstant sic sūt bona; ⁊ voluntaria; sicut projicere merces in mari; fm se cōsideratū est malū ⁊ nō voluntariū. sed i tali casu ē bonum; ⁊ volūtarium. vñ ⁊ pbs dicit i. 3. ethico rū. Qd h⁹ mixta sunt ex volūtario; ⁊ iuoluntario. simplr aut sūt volūtaria fm qd autem iuolūtaria; ⁊ ex neces sitate facti. ⁊ p h⁹ p3 rnsio ad obiecta.

Inde circa sacra quesitum
 d est. Primo de sacramento eu caristie. 2° de sacramento pnie. Tertio de sacro mrimonij.
 Circa eucaristiā q̄sita sūt duo. Pri mo vtrū forma p̄is annihilat. Se cūdo vtrū sacerdos dare debeat hosti am n̄ p̄secratā pctōri occulto h̄ petēti.

Articulus. xi.

D⁹ p̄mū sic proceditur. Uide tur qd forma panis i sacramē to eucaristie annihilatur.
 Illud. n. annihilari videt^r: qd desinit eē ⁊ i nihil cōuertit^r. S3 forma panis facta consecratōe desinit eē. nec ē dar in qd cōuertatur. Nō enī cōuertit^r in mām corporis xpi. nec etiam i formaz eius que est aīa. alioqn aīa esset ibi ex vi sacramenti. q̄ forma panis annibi latur. Preterea aug. dicit super illd

Jo. i. 7. Clarifica me pater. ⁊ c. Si hu mana nā p̄uertit i v̄bū: si diligēt⁹ co gitant⁹: hō periret i deo. Sed. illd an nihilari dī qd perit. q̄ si p̄is cōuertit^r i corp⁹ xpi: videt^r qd annihilat^r. S3 s̄ ē: qd sicut aug. dicit li. 83. q. De⁹ nō est actor tēdēdi i nō eē. Est aut actor sa cramēti eucaristie. q̄ i illo sacro nihil annihilatur. R⁹. dō qd annihilatio quēdā motū ipo: rat. Dis aut mor⁹ de noiat a termino ad quē. Un terminus annihilatōis ē nihil. Cōsecratio aut p̄is i sacro eucaristie nō terminat^r ad nihil: sed ad corpus xpi: alioqn nō eēt dare quō corpus xpi incipiat esse sub sa cramēto. Non enī incipit ibi eē p mo tū localem. alioqn desineret eē i celo. Relinquitur q̄ qd i cōsecratione panis nō est aliqua annihilatio: s̄ trāsbatō panis in corpus Christi. Ad p̄mū q̄ dō qd sicut in generatiōe nālī neqz forma neqz materia generat^r aut cor rumpit^r: sed totū compositū: ita et i sa cramēto altaris nō ē q̄rēdū seorsuz de forma aut mā in qd cōuertatur: s̄ tot⁹ panis cōuertitur i totum corp⁹ xpi: in quantum ē corp⁹: qd si in triduo mor tis xpi fuisset consecratio facta: nō fu isset ibi aīa: sed corpus exanime: sicut in sepulchro iacebat. Ad fm dō: qd perire diceretur nā humana si con uerteret i v̄bū c̄ptū eē d̄sinēt: qd p̄ter ad terminū a quo: nō aut si annihilat^r tur c̄ptum ad terminū ad quem.

Articulus. iz.

Dd fm sic p̄cedebat. Uidet^r:
 a qd sacerdos nō debeat dar ho stiam non consecratā pecca tori occulto hoc petēti. Nō enī debet

sacerdos peccatum occultum publica
re. Publicaret aut si ei daret hostias
non consecrata; cum alijs socijs daret conse-
crata. Sed sacerdos non debet dare hostia non
consecrata peccatori occulto hoc petenti
Preterea hostia consecrata a sacerdo-
te alicui fidei porrecta a circumstantibus
adorat. Si ergo exhibet hostia non con-
secrata loco consecrate; quantum est in se fa-
ciat populum idolatrare. quod est grue pecca-
tum. non ergo sacerdos debet peccatori oc-
culto petenti dare hostiam non consecratam
Si contra est; quia sacerdos est medicus
animarum. Sapiens autem medicus vitat
periculum in firmi quem accepit
in cura. Peccatori autem cuius curam habet
imminet magnum periculum; si in conscientia
mortalis peccati corpus christi accipiat.
quia qui manducat et bibit indigne iudi-
cium sibi manducat et bibit. ut dicitur
1. ad Cor. xi. ergo sacerdos bene facit
si eius periculum euitet porrigens ei ho-
stiam non consecratam. **R.** Sed quod verita-
tati non aliquid fictio est adiungenda; quia
nulla est conventio lucis ad tenebras
ut apud dicit. 2. ad Cor. 6. et propter
hoc aug. probat in li. 83. q. quod corpus christi
non fuit fantasticum; quia veritas que christus
non potuit fallere. et ideo in sacramentis
ecclesie nihil est per fictionem agendum
et precipue in sacro altaris; in quo totus
christus continetur. Esset autem quedam fictio
si hostia non consecrata loco consecrate
daretur. Et cum est sacerdos quantum
in se est populo fieret idolatrandi oc-
casio; qui quavis peccatum idolatrie
non incurreret; estimas probabiliter ho-
stiam esse consecratam; tamen sacerdos in hoc
ipso quod hostiam non consecratam populo

exhiberet adoranda idolatrie crimen in-
curreret. Unde hoc in nullo casu est fa-
ciendum; ut hostia non consecrata ex-
hibeat vni vel pluribus tanquam consecra-
ta. Debet ergo sacerdos peccatorem
occultum primo quidem monere ut penitentiam
agat; et sic ad sacramentum accedat; quod
si penitere noluerit; debet ei occulte inhi-
bere ne alijs concitantibus in publico
se immisceat. quod si se immiscuerit; debet ei
dare hostiam consecratam. vnde prima duo
concedimus. Ad. 3. Sed quod stultus esset
medicus qui cum maiori suo periculo
minus periculum in firmi vellet impe-
dire. puta si vellet ipse venenum bibere
ne infirmus biberet vinum. Multo autem
magis peccat sacerdos fictionem fa-
ciens in sacramento christi; quam peccator indi-
gne sumens. Unde stultus esset sacerdos si
ut vitaret peccatum subditi; ipse grauius
peccaret; fictionem faciens in sacramen-
to veritatis.

Etiam circa sacramentum penitentiam quaesita
sunt duo. Primum utrum prelatus de-
beat subditum suum ab administra-
tione removere propter aliquid quod ab eo in profes-
sione audivit. 2. utrum in meliori statu
moriatur ille qui moritur via eundi ultra ma-
re quam ille qui moritur in redeundo.

Articulus 13.

De primo sic procedit. Videtur quod
prelatus possit subditum suum
ab administratione remoue-
re propter aliquid quod ab eo in confes-
sione audivit. quod quod institutum est per cari-
tatem contra caritatem non militat. Sed
sigillum confessionis institutum est per ca-
ritatem. Non ergo militat contra carita-
tem ex qua tenet prelatus salutem subditorum

providere. Est autem quandoq; contra salutē subditi si ei administratio dimittat̄ vtp̄ta si h̄eat occasionē recidivandi i peccatū. q̄ nō obstare sigillo p̄fessionis p̄lat̄ d̄z eū ab administratione remouere. Sed p̄tra est quia nihil est faciendū in p̄iudiciū p̄fessionis. Esset aut̄ p̄iudiciū p̄fessionis si subdit̄ ab administratione remoueretur p̄p̄ crimē qd̄ suo p̄lato cōfessus ē. qz p̄ hoc alij retraherent̄ a p̄fitēdo. Nō q̄ d̄z p̄latus subditū ab administratione remouere p̄p̄ peccatū qd̄ ei p̄fessus est.

R̄ d̄ qd̄ id qd̄ p̄ p̄fessionē audit nullo mō est manifestanduz; nec verbo nec signo nec nutu; nec etiā aliqd̄ est faciendū vnde in suspitione p̄ peccati aliquis possit deuenire. Si ergo amorio subditi ab administratione possit inducere ad manifestandū peccatū in p̄fessione auditum vel aut̄ aliquā p̄babilem suspitionē h̄ndā de ipso; nullo modo p̄lat̄ deberet subditū ab administratione remouē. puta si in aliquo monasterio eēt p̄suetū qz p̄ores non amouerentur de suis p̄oratis nisi p̄p̄ culpā. manifestaret̄ aut̄ peccatū p̄fitētis p̄ remotiōem ab administratione. Tū si abbas hoc faceret graviter peccaret tāq; p̄fessionē reuelas. Possz tū eum secreto caritative admonere; vt cū instātia peteret cessionē; si hoc videret salutē ei expedire. Si nō p̄ amotiōem ab administratione peccatū nullo latē manifestaret̄. puta si in aliquo monasterio eēt cōsuetum qz abbas p̄ suo libitu de facili aliquos ab administratione remoueret; tunc alia occasione accepta posset subditum sibi cō-

fessum ab administratione remouere z deberet hoc facere cum debita tamē cautela; si talis administratio eēt subdito p̄iculosa in posterū. q̄uis etiā z i hoc casu meli⁹ eēt qz eū induceret ad cessionē petēdā. Si nō p̄iculū in posterū non timeret; non oporteret qz pro peccato p̄teritoz penitentiā deletō euz ab administratione remoueret; sicut etiā am Aug. dicit in li. de adulterinis p̄iugis. Cū adhuc op̄utam⁹ adulteros quos credim⁹ p̄niā eē sanatos. qm̄q; enim penitentes innocentibus meliores sunt. z per hoc patet respōsio ad obiecta.

Articulus. i4^o.

D. z. sic p̄cedebat. v̄ qz meli⁹ moriat̄ cruce siḡt̄ qui morit̄ i via eūdi vltra mare; q̄ ille q̄ morit̄ redeūdo. Qui. n. morit̄ in eūdo quasi p̄sequēdo votū suū; vt se exponat morti pro x̄po. z ita morit̄ tāq; martir; q̄ aut̄ morit̄ redeūdo non morit̄ i p̄posito exponēdo se x̄po. z ita morit̄ q̄si p̄fessor. Sz maior ē status martir; q̄ p̄fessor. q̄ in meliori statu morit̄ q̄ morit̄ i eūdo; q̄ q̄ morit̄ in redeūdo. Sed p̄tra. Qui morit̄ i redeūdo; iam cōsummauit votum suū. q̄ aut̄ morit̄ in eūdo; nōdum p̄summauit. s̄ est quasi in principio. Perfectū aut̄ melius ē imp̄fecto; z finis p̄ncipio ergo melius moritur in redeūdo q̄ q̄ morit̄ i eūdo. R̄ d̄ qz quāto aliq̄s cū plurib⁹ meritis morit̄; tāto melius morit̄. merita aut̄ manēt homini non solum illa que actu agit; s̄ etiā illa que iam fecit. Quasi apud deum deposita. s̄ illud. z. ad L̄bi. z. Scio

qui credidi & certū sū; qz potēs ē de positi-
tū meū seruare. Manifestū ē autē qz il-
le qz morit̄ in redeūdo d̄ ultra mare ce-
teris parib⁹ cū pluribus meriti morit̄;
q̄ ille qz morit̄ in eūdo. Habet n̄ me-
ritū ex assumptione itineris; & vlteri⁹ ex
p̄secutiōe; i qua forte multa grauiā ē
passus, & ideo ceteris paribus melius
moritur ille qui moritur redeūdo; q̄
uis ire sit magis meritorium q̄ redi⁹
genus operis considerando. Ad p̄-
mum ergo d̄ qz illud propositum ex-
ponēdi se mori, p̄pter christū hūit eū
iste in eūdo; nec hoc meritū perdidit
si se a peccato imūnē custodiuit.

Einde circa matrimonium
d̄ quesita sunt duo. Primo;
si aliquis respondeat aliquā
per verba de futuro; & postea carnalī
cognoscat; non q̄dem quasi cōsenties
in matrimoniu; s̄ solūmō volēs frau-
dulēter surripe copulam carnalem; si
postmodū contrahat cum alia p̄ v̄ba
de p̄senti, vtrum secunda sit vxor eius
2° si vir accuset vxorem de adulterio
occulto, vtrum mulier teneatur in iu-
dicio suum peccatum confiteri.

Articulus .iij.

D̄ p̄mū sic p̄cedebat. Videt̄
a qz ille qui cognouit carnali-
ter quam responderat per v̄-
ba de futuro non possit habere vxorē
illam cum qua postea contrahit per v̄-
ba de p̄senti. Iudicio enim ecclesie cō-
pellitur stare cū p̄ma quā carnaliter
cognouit. s̄ ecclesia p̄t facerē p̄sonas
illegitimas ad contrahēdū, q̄ videtur
q̄ talis non possit cum alia muliere
habere matrimoniu, & ita illa cū qua

secūdo cōtraxit p̄ verba de p̄nti non
erit vxor sua. Sed p̄ ē; qz error hoīs
nō p̄iudicat v̄itati m̄rimonii. S̄ ex
errore hoīs p̄sientis eē cōsensū vbi fu-
it carnalis copula; cōtingit q̄ p̄ iudi-
cium ecclesie cōpellit aliq̄s illā h̄re;
quā cognouit carnaliter post cōtractū
p̄ v̄ba de futuro, ergo nō p̄iudicat ve-
ritati secūdi m̄rimonii; qd̄ ē rite p̄ctū
p̄ verba de p̄senti. R̄ d̄; qz sic Leo
papa dicit. Causa matrimonij ē p̄sen-
sus p̄ v̄ba de p̄senti expressus, sine quo
cetera etiaz cū coitu subsecuta frustra-
tur, & emota autem causa remouetur
effectus, vnde cū in p̄mo matrimonio
ponatur nō fuisse consensus; manifestū
est qz nō fuit matrimonium. Et quia
posita causa ponit effectus; cōsequēs
ē vt secundum fuerit matrimoniu in
quo ponitur fuisse mutus cōsensus p̄
verba de p̄senti expressus inter p̄sōas
a matrimonio solutas. Ad p̄mum
q̄ d̄ qz ecclesia in his que ad m̄rimo-
nium p̄tinent tripliciter se h̄t. Uno
q̄dem modo per modū iudicantis, &
quia hoīes vident ea; que apparent,
fm̄ qz d̄. i. Regū. i6. Oportet qz iu-
dex ecclesiasticas iudicet fm̄ ea q̄ sibi
apparēt per cōfessiōes partiū; & p̄ ido-
neos testes & per alia legitima docu-
menta; quibus in omnibus adhibi-
tis cōtingit quādoqz veritatē latē, & p̄-
cipue in his que pertinent ad interio-
ra cordis; que humano testimonio
probari non possunt. Et si per aliqua
signa exteriora de his possit aliqua cō-
iectura haberi, & ideo iudicium ec-
clesie circa ea; que ad matrimoniu p̄-
tinent; si veritas lateat; non impedit

sequēs nūmōniū p̄trahēdū; nec diri-
mit iā p̄cū. Alio mō se h̄z p̄ modū
p̄hibētis vel puniētis; et hoc q̄dē im-
pedit nūmōniū p̄hēdū; sed nō diri-
mit iā p̄cū. puta v̄roicide penā ip̄ōit
ecclesia; vt v̄terius a nūmōio absti-
neat. Si tñ p̄xerit nūmōniū nō diri-
mitur; 3° mō se h̄z p̄ modū statuētis;
q̄d fit solū auctoritate sūmi p̄ōificis
et h̄m hoc p̄sone aliq̄ reddunt illegiti-
me ad p̄hēdū; ita q̄ si etiaz p̄trahāt
nūmōniū dirimit; vt p̄zi q̄busdāz
gradibus cōsanguinitatis et affinita-
tis; vel et de adultera; cū q̄s dedit ei fi-
dem de cōtrahendo; vel cū machina-
tus est in mortem v̄rois.

Articulus. 16.

De cōdū sic p̄cedit. Videt;
a q̄ mulier accusata de adulte-
rio nō teneatur suū peccatū
in iudicio confiteri. Nullus enī tene-
tur suū peccatū occultum publicare.
S̄z adulteriū mulieris ē occultū. Si
autē i iudicio p̄fiteret ip̄m; veniret in
publicū. nō ergo tenet mulier accusa-
ta de adulterio suū peccatū in iudi-
cio cōfiteri. Sed p̄ ē; q̄z debet p̄stare
iuramētū de veritate dicēda; sed nul-
lo mō debet deierare. ergo debet v̄ita-
tem cōfiteri de suo pctō. R^o dō; q̄
circa hoc ē distinguēdū. Si enī adul-
teriū sit oīo occultū nō d̄z peccatū su-
um i iudicio p̄fiteri; nec d̄z ab ea exi-
gi iuramētū de veritate dicēda; q̄z occul-
ta soli d̄no iudicio reseruātur; s̄z illd̄
i. ad corin. 4. Nolite ante t̄ps iudi-
care; quousq̄ v̄iat d̄ns q̄ illuīabit ab-
scōdita tenebrarū. Sed q̄n de adulte-
rio p̄cessit infamia vel aliqua signa

euidētia apparēt q̄ vehemētez suspi-
onem facē p̄nt; vel quādo est semiple-
ne p̄batum; tunc debet ab ea exigi iu-
ramētū de veritate dicēda; et ip̄a tenet p̄-
fiteri veritatē. et p̄ h̄ p̄rmissio ad obiecta.

Et inde circa v̄tutes q̄sita sūt
duo. P̄mo circa iusticiā. s̄. si
aliq̄s incidens in latrones
p̄mittat eis pecuniam pro sua libera-
tione; si mutuo eam accipiat ab aliq̄
suo amico v̄trum restituere teneatur.

Secūdo circa abstinentiam. v̄trum
aliquis peccare possit nimis ieiunan-
do v̄l vigilādo. Articulus. 17.

De p̄mum sic p̄cedebat. Vi-
detur q̄ ille qui pecuniaz ac-
cepit mutuo; vt redimeret se
a latronibus nō tenetur eam restituē-
da vt Augu. dicit. Tēpore necessita-
tis omnia sunt cōmūia. S̄z nullus
debet quasi p̄prium petere id q̄d ē cōe
vt Ambrosius dicit; et habet i decreti
di. 47. Cū ergo ille q̄ in latrones inci-
dit fuerit in maxima necessitate con-
stitutus. v̄tpote in periculo mortis exi-
stens videtur q̄ factus sit sibi cōe ali-
quid quod erat alterius; et ita non te-
neatur ei restituere; qui mutuauit ac
si esset proprium eius. P̄terea nul-
lus tenet facere recompensationē ali-
cui p̄ eo q̄d ille facere tenebat. S̄z il-
le qui mutuauit pecuniam tenebat p̄-
ximū suū a mortis piculo liberare;
h̄m illud p̄uer. 24. Erue eos q̄ ducū-
tur ad mortē. q̄ videtur q̄ ille q̄ ē libe-
ratus nō teneatur ei restituere pecuni-
am mutatā. Sed cōtra ē; q̄d d̄ns
dicit Math. 7. Omnia que vultis vt
faciant vobis homines; et vos facite

illis. Sed ille qui liberatus est a la-
tronibus velle sibi restitui si qd mu-
tuasset. g̃ etiā ipse d̃z restituere qd mu-
tuo accepit. R̃o d̃z q̃ iusticie actus
est vnicuiq̃ reddere qd sibi debetur.
Tñ cū rōne p̃ctus bone fidei qui fu-
it inter mutuātē ⁊ mutuo accipientem
restitutio debeat ex iusticie p̃cepto
tenet ille q̃ mutuo accepit. pecuniam
eā reddere creditori. Et tanto magis
quāto in maiori necessitate creditor si-
bi subuenit. Ad p̃mum g̃ dicendū
q̃ tñc ī necessitate fiunt oīa cōmunia;
cū hō nō pōt sibi de suo subuenire. ni-
diculum. n. cēt si quis famē patiens nol-
let accipere panē quē hēret in arca: ⁊
diceret se accipere panē alienū q̃si cō-
munem. q̃ aut p̃ amicos possum⁹ per
nos aliquāliter possum⁹. vt dīc̃ p̃hs ī,
3. ethi. Ille aut qui in latrones inci-
dit pōt se p̃ amicos liberare mutuum
accipiendo. Et iō nō fiūt ei oīa com-
munia. Ad fm̃ d̃z q̃ vnusq̃sq̃ te-
net ad liberandum p̃mum a morte
fm̃ suam p̃ditionem ⁊ modū. ⁊ hoc q̃
dē pueniētē impleuit ille q̃ pecuniaz
mutuauit. nō aut tenebat eā donare
in casu quo ille poterat per mutuum
liberari.

Articulus. i8^o.

a D fm̃ sic procedebat. Uidet̃
q̃ homo nō possit peccare ni-
mis ieiunando vel vigilando. Deus
enim nō potest nimis ab hoīe diligi.
Sed probatio dilectionis est exhibi-
tionis opis ut Grego. dicit in homel
quadā. g̃ uidet̃ q̃ non possit aliquis
peccare nimis ieiunando vel vigilan-
do p̃pter deū. Sed p̃tra ē q̃ Ber.

pfiteē se peccasse de hoc q̃ nimis cor-
p̃ suū ieiunio ⁊ vigilijs debilitauit.
R̃ dicendū q̃ fm̃ p̃hm ī p̃rio politic.
Alr̃ est iudicandū de fine. alr̃ de his
q̃ sunt ad finē. Illud. n. q̃ q̃ritur tan-
q̃ finis absq̃ mēsurā q̃rendū ē. In
his aut q̃ sūt ad finē ē adhibēda mē-
sura fm̃ p̃portionē ad finē: sicut me-
dicus sanitatē q̃ ē finis eius: facit q̃n-
tū cūq̃ pōt maiorē. s̃ adhibet medici-
nam fm̃ q̃ puenit ad sanitatē facien-
dā. Est g̃ p̃sider̃ dum q̃ in sp̃iali vi-
ta dilectio dei ē sicut finis. Ieiunia at̃
⁊ vigilie ⁊ alia exercicia corporalia n̄
queruntur tanq̃ finis. Quia sicut d̃r
ad ro. i4. nō est regnum dei esca ⁊ po-
tus. sed adhibentur tanq̃ necessaria
ad finem. i. ad domandas concupias
carnis. fm̃ illud apli. i. ad cor. 9. Casti-
go corpus meum ⁊ in seruitutem re-
digo ⁊c. Et ideo hui⁹ i sunt adhiben-
da cū qdā mensura rationis. vt. s̃. p̃cu-
pia deuiter ⁊ nā non extinguatur. fm̃
illud ad ro. i2. Exhibeatis corpora ve-
stra hostiā viuētē. ⁊ postea subdit.
R̃ oabile obsequiū vestr̃. Si nō ali-
quis ī tātū virtutē nature debilitet p̃ ie-
iunia ⁊ vigilias ⁊ alia hui⁹ i. q̃ nō suf-
ficiat debita opera exēq̃. puta predica-
tor̃ p̃dicare. doctor̃ docere. cātor̃ can-
tare. ⁊ sic de alijs. absq̃ dubio peccat
sicut etiam peccaret vir qui nimia ab-
stinentia se impotentem redderet ad
debitum vxori reddendum. Unde
Hieronimus dicit. De rapina holo-
caustum offert qui vel ciborum ni-
mia egestate vel somni penuria im-
moderate corpus affligit. Et ite p̃rō-
nalis hominis dignitatē amittit qui

ieiunium caritati: vigilias sensus in
tegritati preferit. Et per hoc p[ro]missio
ad obiecta.

¶ **E**inde circa p[re]cepta q[ue]sita s[un]t
duo. Primo v[er]o p[re]cepta or
dine nature p[re]cedat consilia.
2° v[er]o p[re]cepta q[ue] s[un]t p[re]cepta sc[ilicet] ta-
bule s[un]t g[en]erata p[er] q[ue] s[un]t p[re]cepta
p[er] me tabule.

Articulus. 19°

¶ **D** p[ri]mū sic p[re]cedit. U[bi] q[ue] p[re]-
cepta ordine nature p[re]cedat
consilia. Illud. n. e[st] p[ri]us ordine
nature: ad q[ue] n[on] p[ri]mo instigat. Sed
p[re]cepta s[un]t de p[ri]mo instictu nature;
q[ue] s[un]t de dictamine r[ati]onis n[atu]ralis: non
aut[em] consilia. q[ue] p[re]cepta s[un]t p[er] ora ordie na-
ture q[ue] consilia. S[ed] e[st] q[ue] p[ri]us n[on] d[icitur]
aliq[ue]d e[st] tripl[iciter]. Uno m[od]o sicut imp[er]-
ctū e[st] p[ri]us p[er]fecto. Et hoc m[od]o p[re]cepta n[on]
s[un]t p[ri]ora c[on]silijs. q[ui]a p[re]ceptis caritat[is]
p[ri]ncipue c[on]sistit p[er]fectio. 2° p[er] modū c[aus]e
t[em]p[or]e p[re]cedētis effectum. et sic etiā non
s[un]t p[ri]ora: q[ui]a n[on] est necessarium q[ue] ali-
q[ue]s p[ri]us impleat p[re]cepta q[ue] consilia.

3° p[er] modū originis: q[ui]a p[ri]ncipiū e[st] si-
mul t[em]p[or]e sicut et lux solis et radius. S[ed]
ne hoc m[od]o p[re]cepta s[un]t p[ri]ora: q[ui]a n[on]
e[st] necesse q[ue] quicūq[ue] seruat p[re]cepta ser-
uet consilia. q[ui]a nullo m[od]o p[re]cepta ordie na-
ture p[re]cedit consilia. R[ati]o d[icitur] q[ue] circa
hoc necesse est duo c[on]siderare. primo
q[ue]d sit e[st] p[ri]us ordine nature. 2° q[ue]d sit
p[re]ceptum et q[ue]d c[on]siliium. Quibus ma-
nifestatis euidenter apparebit q[ue]d q[ue]-
ritur. De p[ri]mo g[en]erale sciendū e[st] q[ue] s[un]t p[ri]mū
in. 5. meth. p[ri]us et posterius dicitur
in q[ue]l[ibet] ordine p[ro]p[ri]etate ad p[ri]ncipiū
illius ordinis: sicut in loco p[ro]p[ri]atio-

nē ad p[ri]ncipiū loci in disciplinis p[er]
comparationem ad p[ri]ncipia discipli-
ne. Sic g[en]erale et in ordine nature d[icitur] ali-
q[ue]d e[st] p[ri]us p[ro]p[ri]etate ad nature p[ri]nci-
pia. Que q[ue]d e[st] s[un]t q[ue]tuor c[aus]e. Un[de] s[un]t
vnu[m]q[ue]q[ue] gen[er]e c[aus]e p[ri]us i[n] ordine natu-
re e[st] q[ue]d p[ro]p[ri]etate e[st] c[aus]e. Quāuis aut[em]
cause s[un]t quatuor. tres tamē earum.
s. efficiēs. formalis: et finalis p[er]currūt
i[n] idem. Un[de] relinq[ui]tur q[ue] ordo nature
sit duplex. Un[de] q[ue]d e[st] s[un]t r[ati]o[n]e c[aus]e mā-
lis: s[un]t q[ue] imp[er]fectum e[st] p[ri]us p[er]fecto et po-
tētia actu. Ali[ud] aut[em] ordine n[atu]re e[st] s[un]t
r[ati]o[n]e aliar[um] triū c[aus]arū. s[un]t q[ue] p[er]fectum
e[st] p[ri]us imp[er]fecto. et actus potētia. Un[de] et
p[ro]p[ri]etate dicitur. 5. meth. q[ue]d alia s[un]t p[ro]p[ri]etate
p[ro]p[ri]etate. alia p[er]fectio et q[ue] forma e[st] magis
n[on] q[ue] mā. ut p[ro]bat[ur]. 2. p[ro]p[ri]etate. Conueni-
entius d[icitur] e[st] p[ri]us n[on] actus q[ue] e[st] p[ro]p[ri]etate s[un]t et
specie ut d[icitur]. in. xi. meth. q[ue] potētia. q[ue] i[n]
vno et eodem e[st] p[ro]p[ri]etate generatōne et t[em]p[or]e
Un[de] et p[ro]p[ri]etate dicitur in. 2. periermenias.
Q[ue]d in his que cōtingit e[st] actu et po-
tēstate: ea q[ue] s[un]t actu s[un]t n[on] p[ri]ora
t[em]p[or]e posteriora. Circa s[un]t n[on] s. circa
r[ati]o[n]em c[on]siliij et p[re]cepti c[on]siderādum est
q[ue] p[re]ceptū imp[er]tat r[ati]o[n]em debiti. de-
bitum aut[em] aliq[ue]d est dupl[iciter]. Uno mo-
do s[un]t se. et hoc m[od]o finis est debitus i[n]
vnoquoq[ue] negocio. Medicius. n. p[ro]p[ri]etate
se d[icitur] querere sanitatem. Alio m[od]o e[st]
aliq[ue]d debitus p[ro]p[ri]etate aliud. s. id sine q[ue]d
n[on] p[ro]p[ri]etate pueniri ad finē. sicut medicius
debet indicere deietam infirmo: sine
qua non potest sanari. Illud vero q[ue]d
ordinatur in finem ut melius aut fa-
cilius ad finem consequatur: si sine
hoc aliquid possit haberi finis. n[on]
habet rationem debiti. Finis autem

Spiritalis qui lege diuina ordinatur est duplex. Unus quidem principalis, scilicet, adherere deo per caritatem. Unde dicitur. i. ad Thim. i. Finis precepti caritas est. Alius autem est finis secundarius quasi dispositiuus, scilicet, puritas et rectitudo cordis que consistit in interioribus actibus aliarum virtutum. Unde apostolus dicit ad rom. 6. Habebitis fructum vestrum in sanctificatione. Sicut est in generatione naturali finis est et ipsa forma finalis et ultima dispositio ad formam. Unde manifestum est quod principalia precepta diuina sunt quidem de dilectione dei et proximi ut patet ad Mat. 22. Secunda vero de interiori sanctificatione, sicut illud. i. ad Thim. 4. Hec est voluntas dei sanctificatio vestra. Omnia vero alia que sunt spiritualis vite ordinantur ad predicta sicut in finem, sicut dupliciter. Quedam enim sunt talia sine quibus predicti fines esse non possunt, et hec cadunt sub precepto, sicut non habetis deos alienos. Non furtum facias etc. Quedam autem sunt sine quibus ad predictos fines perueniri potest, unde non cadunt sub precepto. Sed quia per huiusmodi modi facilius et melius peruenitur ad fines predictos dantur de eis consilia, sicut patet de paupere et uirginitate et alijs huiusmodi, et est simile si aliquis deberet ex precepto esse romae certo die: teneret etiam ex debito precepti. Romam ire, non autem teneretur ex precepto ire eque, quia sine hoc possit romam peruenire: cum caderet hoc sub consilio in equum equitudo facilius et melius perueniret ad finem. His ergo uisus patet de facili id quod querebat. Si, enim, premissis consilia ad precepta finalia: que sunt de dile-

ctione dei et proximi de interiori cordis puritate manifestum est quod precepta sunt priora consilijs naturaliter: ordine perfectionis, sicut naturaliter prior potentia: et finis his que sunt ad finem, sicut consilia erant priora naturaliter ordine generatione temporis in quantum, scilicet, per consilia ad puritatem perfectam cordis et perfectam dilectionem dei et proximi peruenimus. Sicut autem premissis consilia ad alia precepta que ordinantur ex necessitate in predictos fines, sic erit duplex consideratio. Nam in consilijs necesse est ut includantur precepta. Qui, enim, omnia dimittit non rapit aliena: et qui uirginitatem seruat non mechatur: sicut etiam qui equitat vadit: sicut non peruertit. Erit ergo una comparatio consiliorum ad precepta absolute considerata, et sic hoc modo precepta erunt ordine nature priora consilijs sicut genus est naturaliter prius specie consilia autem econuerso priora naturaliter preceptis, sicut species sunt priora finem namque quam genera, ut patet per philosophum in primo philosophi. comparatur, enim, genus ad species sic potentia ad actum: precepta autem absolute sumpta se habent per modum generis ad obseruantiam preceptorum cum consilijs et sine consilijs, sicut non mechatur ad non mechatur cum uirginitate: et ad non mechatur cum matrimonio, et ire commune est ad ire equitem et ad ire peditem. Alia ratio comparationis est consiliorum a preceptis sine consilijs obseruata, sicut si premissis eum equo ad eum qui vadit pedibus. Similis, enim, est comparatio uirginis seu continentis ad matrimonium, et pauperis per christum ad eum qui in seculo suis contentus est. Et sic simpliciter ordine nature consilia.

sunt p̄ora p̄ceptis tanquaz perfecta
 ip̄fectis, nec ōz q̄ p̄cepta sic accepta p̄
 cedāt naturaliter ordine ḡnationis ⁊
 t̄pis p̄silia. Nō. n. ōz q̄ ille q̄ vult cō
 tinentiā vel virginitatem suare p̄us
 n̄rimonio iūgat, nec̄ ē op̄z q̄ ille q̄
 vult eē paup̄ pp̄ t̄p̄z. p̄us secularē vitā
 agat, in q̄ suis diuitijs sit p̄t̄r̄. sicut
 ē nō ōz q̄ ille q̄ vult ire eques Ro
 ma p̄ vadat pedes: ⁊ postea eques. s̄
 meli⁹ ē si a p̄n̄ eques vadat. Et p̄b̄
 p̄z r̄nsio ad obiecta.

Articulus. 20°.

¶ D̄ fm sic p̄cedit. Videtur q̄
 a peccata q̄ sunt p̄tra p̄cepta
 secunde tabule s̄nt grauioza
 peccatis que s̄nt p̄ p̄cepta p̄me tabule
 Peccatū. n. p̄ p̄cepta secunde tabule ē
 p̄t̄p̄to bono incōmutabili p̄mutabili
 bono adherere. sicut p̄z i furto ⁊ adul
 terio ⁊ alijs hi⁹. S̄z p̄t̄p̄t̄ incōmuta
 bilis boni ē p̄c̄m p̄ p̄cepta p̄me tabule
 q̄b̄ ordinamur ad exhibēdā reuerētiā
 deo. q̄ peccata que s̄nt p̄ p̄cepta se
 cunde tabule icludūt p̄c̄ā q̄ s̄nt p̄ p̄cepta p̄
 me tabule: ⁊ aliqd̄ addūt. q̄ s̄nt ḡui
 oza. P̄terea symonia ē maximuz
 peccatū. S̄z symonia cū s̄nt sp̄s aua
 ritie: est contra p̄cepta secunde tabule
 q̄ peccata que s̄nt cōtra p̄cepta secū
 de tabule s̄nt grauioza. S̄z contra ē
 q̄ peccata cōtra p̄cepta p̄me tabule
 s̄nt infidelitas. desperatio: ⁊ alia hi⁹
 que s̄nt grauissima peccata. q̄ pecca
 ta que s̄nt p̄tra p̄cepta p̄me tabu
 le s̄nt grauioza. R̄^o d̄d̄ q̄ forma
 lis ratio peccati mortalis consistit in
 auersione a deo. Si enim eēt iordina
 ta conuersio ad bonum commutabile

sine auersione a deo: non esset pecca
 tū mortale. p̄cepta aut̄ p̄me tabule s̄z
 se ordināt directe hoīem i deū. Un̄ di
 cūtur ad dilectōem dei pertinere. Et
 ideo p̄c̄ā que s̄nt p̄tra p̄cepta p̄me ta
 bule. directe ⁊ fm se importāt auersio
 nē a deo peccata autem que s̄nt p̄tra
 p̄cepta secunde tabule p̄ se quidem de
 ordināt nos p̄ncipaliter circa bona p̄
 mutabilia: circa que ordinamur p̄ pre
 cepta secunde tabule. ex p̄sequēti autēz
 deordināt nos a deo. In vnoquoq̄
 aut̄ genere potissimum ē id quod ē p̄
 se: Unde peccata que s̄nt contra pre
 cepta p̄me tabule fm suū gen⁹ s̄nt ḡ
 uissima in genere peccatorum. Ad
 p̄mum q̄ d̄d̄ q̄ p̄t̄p̄tus dei per se intē
 tus est in peccatis que s̄nt p̄tra p̄cep
 ta p̄me tabule. sic autem nō ex neces
 sitate icludūt i peccatis que s̄nt con
 tra p̄cepta secunde tabule. non enīz
 ille qui fornicatur intendit hoc age
 re in contemptum dei: Sed intendit
 p̄ncipaliter delectari. ad quē con
 sequitur q̄ deum. cōtemnat p̄ter p̄ci
 palem intentionem: mandata eius
 transgrediens. Ad secundum dicē
 dum q̄ symonia non est maximū pec
 catum simpliciter: sed maximum iter
 illa que cōmittuntur circa contractus
 pecuniarios. ⁊ hoc etiam est ex hoc q̄
 irreuerenter se habet homo ad res sa
 cras: i quo attingit p̄c̄ā que s̄nt p̄tra p̄
 cepta p̄me tabule.

¶ Eide q̄sītū ē de his q̄ p̄tinēt
 d̄ sp̄aliter ad q̄sdam hoīum sta
 tus. Et p̄ de his q̄ p̄tinēt ad
 p̄latos. 2° de his que p̄tinēt ad do
 ctōres. 3° de his que p̄tinēt ad

religiosos. 4° de pertinētibus ad clericos. Circa p̄mū q̄sita sūt tria. Primo vtrū b̄tus Mathe^{us} vocat^{us} sit statim a theloneo ad statū ap̄lar^{is} et p̄fectionis. Secūdo vtrū ille q̄ eligitur canōice in ep̄m meli^{us} faciat p̄fētiēdo electōi de se facere vel eā recusādo: 3° vtrū p̄lar^{is} q̄ dat beneficiū eccl̄iasticū alicui suo p̄sanguīe sperās p̄ sūū gen^{er} exaltari et vitari cōmittit symoniā

Articul^{us}. 21.

De p̄mū sic p̄cedebat. Videt^{ur} q̄ beatus Matheus nō fuit vocatus statim de theloneo ad statū apostolatus et p̄fectōis. Dicit enim Grego. super Ezechielē. Nemo rep̄te fit summ^{us}. Et stat^{us} ap̄lar^{is} et p̄fectōis euāgelice ē summ^{us} itat^{us} hūane vite. ergo Matheus nō fuit statim vocatus ad statū p̄fectōis et ap̄lar^{is}

Sed cōtra est q̄ Hiero. dicit sup̄ Matheum; q̄ de publicano repente fit ap̄stol^{us}. Et Beda dicit sup̄ Lucā q̄ de publicano i apostolum. de theloneo in euangelistam mutatus est. Et quedaz glo. dicit Luce. 5. Q̄ nullā p̄orsus cogitationem vel respectū h^{uius} vite sibi reseruanit: quod ē p̄fectōis euāgelice. ergo statim vocatus ē ad statū ap̄stolatus: et p̄fectionis. R^{espondeo} q̄ questio ista ex v̄bis euāgelij de terminari potest. Si enim loq̄mur de ap̄stolatu: manifestum est h̄m narrationem Mathei Marci et Luce q̄ dominus post vocationem Mathei aliquāto spacio tēporis interiecto ex suis discipulis. xij. ap̄stolos elegit iter q̄ vn^{us} fuit Mathe^{us}. Et sic p̄ q̄ statim a p̄ncipio fuit vocatus ad discipulatus

x̄pi: nō autē ad ap̄larū nisi s̄ p̄ordinatōne x̄pi q̄ eū in ap̄lm summū dispo-
nebat. et h̄m h̄ intelligēda sūt v̄ba Hiero. et Bede. Si autē loq̄mur de p̄fectione euāgelica: sic manifestus ē q̄ statim a p̄ncipio vocat^{us} ē ad statū p̄fectōnis. Dicit enim Luce. 5. q̄ surgēs relictis oib^{us} secur^{us} ē eū: q̄ ad discipulatum x̄pi pertinebat: h̄m illō quod dicit Luce 14. Nisi q̄s renūciauerit omib^{us} his: que possidet non potest esse discipul^{us} meus. Ad p̄mū ergo dō q̄ summū i vita hūana potest accipi dupliciter. Uno mō h̄m cōmparationē stat^{us} ad statū h̄m q̄ in hūana vita vnus status ē maior alio: et aliq̄s est summ^{us}. et sic nihil p̄hibet aliquē fieri rep̄te summū. i. attingere ad statum summū. Et hoc apparet tam in sp̄iali q̄ in seculari. Inueniuntur enim aliqui statim a pueritia ad statum religionis qui est p̄fectissimus conuolasse. v̄l p̄p̄o arbitrio: sicut b̄tus Jo. baptista et beatus Benedic^{us}. vel etiā deuotiōe parētis sicut illi qui mōasterijs tradunt a parētib^{us}. Sic nō op̄z vt aliquis seculari vita exerceat anteq̄ ad religionē trāseat: sicut nō op̄z q̄ aliq̄s exerceat i laycali vita anq̄ cleric^{us} fiat. sicut etiā aliq̄ rep̄te assumuntur ad regnū: vel ab ip̄a pueritia: sicut salomō et Josy. reges iuda. vel etiā in vltio statu. sicut saul. et Ecclesia. 6. dicit q̄ d̄ carcē cathenisc^{us} interdū q̄s ad regnū p̄greditur. Alio mō p̄t accipi summū p̄ p̄p̄atōne ḡduū q̄ sunt p̄fectio vnus hoīs. et sic intelligit Grego. q̄ nemo repente fit summ^{us}. Dicit. n. aug. sup̄ canōica Jo. q̄ caritas nō mox vt nascit^{ur} p̄fecta ē.

Nā vt pficiat nascit: cū fuerit nata nutrit: cū fuerit nutrita roborat: cū fuerit roborata pficit. Cōtingit tñ qñq̄ q̄ vnus hō repēte incipit ab altiori gradu sanctitat: q̄ sit sūmū ad qd̄ p̄git pfectio alterius hoīs: vt p̄ d̄ brō Be nedicto d̄ quo Breg. dicit i. z. dya. q̄ p̄ sentes ⁊ secuturi oēs aḡscāt. B̄ndic̄ p̄ uer puer sarōis gr̄as a pfectōe cepisse

Articulus. 22.

De secundū sic p̄cedit. Videt̄ q̄ melius faciat qui consentit electioni canōice de se facere: q̄ q̄ eā recusat. Dicit enī Grego. i. z. moral. P̄tās cū percipit n̄ ex libidine amāda est: sed qñ aliq̄s p̄ canonicā electionē ep̄alē dignitatē adipiscit nō p̄cipit eā ex libidine. q̄ d̄bet eā amare. Nō ergo debet eā recusare. S̄z q̄ d̄ Breg. dicit z. d. moral. q̄ p̄latō per meliorem int̄tionē fugiēda est. R̄ d̄ q̄ in eo qui electioi canonicē de se facere consentit cōsiderari p̄cipue debet quid int̄dit. Si n̄. int̄dit aliqd̄ tēporale. puta honore: diuitias. excutere se a iugo religiōis: aut aliquid h̄: manifestū est q̄ ē praua int̄tio. Unde melius faceret si nō assentiret. Si autem int̄dit pfectū ecclesie: sic planū est q̄ bona est int̄tio. Unde aug. dicit. i. q̄ d̄ ciui. dei. In actione nō amāda est honor in hac vita siue potentia: sed opus ipsum si recte atq̄ viril̄ fit. i. vt valeat ad salutē s̄ditorum. Et d̄ducit illd̄ apli qd̄ h̄etur i. ad Th. 3. Si q̄s ep̄atum desiderat bonū opus desiderat. Sed tñ sciēdū ē q̄ ad hoc op̄ maxima requirit idoneitas: quia vt Breg. dicit in p̄torā.

Tānū actionē populi debet actio trāscendere p̄sulis: q̄tum distare solet a grege pastoris vita: ad qd̄ hūana fragilitas p̄m pprias vires sufficiēs n̄ ē. p̄m illud apli. 3. ad Cori. Et ad h̄ q̄s tā idoneus: sed tñ ex auxilio gratie diuine hoīs idonei ⁊ sufficiētes redduntur: sicut ipse postmodū subdit. Ido neos nos fecit m̄stros noui testamēti. P̄d̄t q̄ aliq̄s laudabiliter considerās ppriū defectū ex hūilitate officii p̄latiōis recusare. Sicut Jere. dicit. Nescio loq̄ qz puer ego sū. potest et laudabiliter cōsentire ex charitate fraterna vt salutē proximorū procuraret sicut Isaias qui dicit. Ecce ego. mitte me. Sed sicut Breg. dicit i. p̄torā. In vtroq̄ est subtiliter int̄ndū. q̄a ⁊ is qui recusauit plene non restitit: ⁊ is qui mitti voluit ante se per altaris calculum purgatum vidit: ne aut non purgatus adire quisq̄ sacra ministeria audeat. Aut quem superna gr̄a elegit sub humilitatis sp̄e supne dispositioni cōtradicat. Quia q̄ valde difficile ē purgatū se quēlibet posse agnoscere p̄latiōis officii tū declinat: nō tamē prinaciter: cū ad suscipiendum hoc superna volūtas agnoscat. Ad p̄mū q̄ d̄ q̄ illud verbū Breg. non debet sic intelligi. P̄tās cū ex libidine percipit amāda est: s̄ ita. P̄restas cum p̄cipitur nō ē amāda ex libidine. subdit enim: sed ex longanimitate toleranda. Ad p̄m dicendum: q̄ melior est int̄tio p̄clationem fugientium secundum proprium desiderium: dūmodo non assit necessitas ex p̄te ip̄nentis hoc onus

Unde augu. dicit. 19. de ci. dei. Superior loc' sine q' populus regi nō pōt: & si ita teneatur vt decet. tñ icidēter appetitur. Quā. n. sanctū querit caritas vritatis. negotiarum iustū suscipit necessitas caritatis.

Articulus. 23°.

De tertio sic pcedit. Ut q' p'lar' qui dat bñficiū ecclesiasticū alicui suo p'sanguineo vel amico: vt alij eius p'sanguinei exaltentur symoniā p'mittat. Est enim symonia studiosa volūtas emēdi vel vēdēdi aliqd spūale aut spūali annexū. S' i casu p'dicto v'z eē emptio & vēditio in q'bus est liberalitas. Hic autē b' sperat: vt liberaliter recompēset. q' ē ibi symonia. Sed q' est qd' Isa. 33. sup illud beatus q' excutit man' suas ab omni munere. Dicit glo. q' triplex est munus: a manu: a lingua: ab obsequio. q' nullū est in p'posito casu. ergo nō est ibi symonia. R' dō: cū symonia circa emptiōem & vēditōem p'sistat hic distingēdum v'z: q' si p'latus intēdit obligare eū cui dat bñficiū ecclesiasticū ad aliquā recōpensationē faciēdā sibi vel suis p'sanguineis: intēditōem symoniaca ē. Intēditōem. n. quandā tacitam venditionem. Si nō non intendat ad eū obligare: s' intēdat q' ille sibi vel suis p'pria spōte t'paliter recōpenser: est quidē praua intēditō & carnalis: s' nō symoniaca. Ad p'mum q' dō q' secūdū p'hm in. 4. etbi. Liberalitas non est circa quēlibet vsu p'cunie: s' est circa dationes & sumptus. symonia autem est circa emptiōem & venditionem.

Et inde circa doctores quæstiones sunt duo. Primo si doctor semper p'dicauit aut docuit p'ncipalr' p'p' inanem gloriā. v'trum habeat aureolā: si in morte peniteat. 2° v'trum si ex doctrina alicui' doctoris aliq' reuocetur a meliori bono v'trum ille doctor teneatur illā doctrinam reuocare.

Articulus. 24°.

De p'mo sic pceditur. Ut q' ille qui semp' p'p' inanem gloriā docuit p'p'riam aureolam recuperet. Aureola enim doctrine debet fructui. s. conuersioni fidelium s'm illud ad Phil. 4. Gaudium meum & corona mea. Sed potuit contingere: q' ex predicatione eius: q' propter inanem gloriā p'ncipalr' ter p'dicauit secutus est fructus conuersionis fidelium. ergo si peniteat debetur aureola. Preterea sicut virginitati debetur aureola: ita & doctrine. Sed si illa que cum virgo sit carne: mente tamen est corrupta: penitentiā agit: recuperat aureolam. Ergo paritate & doctor qui propter inanem gloriā p'dicauit. Sed contra est q' opera mortua per penitentiā non reuiuiscunt. Sed opera istius doctoris propter inanem gloriā p'dicantis fuerant mortua. id est cū peccato facta. Ergo non reuiuiscunt per penitentiā ad p'rium cōsequēdum. R' dicēdum q' cum aureola i' portat quādam singularem excellētiā p'rij necesse est q' presupponat auream. sicut p'paratiuus p'suppōit positiuum. et hoc figurat Exodi. 25. vbi dō

Facias super coronam auream alteram aureolam. Et ideo qui non meretur auream, id est premium essentialis; non meretur aureolam quod autem propter inanem gloriam operantur; non meretur premium essentialis; quia receperunt mercedem suam, ut dicitur *Mat. 6. vñ* nec meretur aureolam. Penitentia autem restituit homini premia prius habita. Non autem profert ei ea que non habuit nisi in quantum ipse motus penitentiae est meritorium. vñ talis non meretur aureolam. Ad primum ergo dicitur quod pro uersio ni fidelium debet aureola: presupposito merito essentialis premium in eo, quod predicauit, alioquin locum habet quod dicitur *Mat. 16. Quid prodest homini si uersum mundum lucretur; anime uero detrimentum patiatur.* Ad 2. dicitur quod aureola uirginitatis debet integritati carnis que manet per penitentiam; et ideo debet uirginitati penitentiae aureola. Sed aureola doctrine debet actui doctoris quod transit, et ideo per penitentiam non debet aureola doctori nisi si actus reiteret.

Articulus. 25.

D. 2. sic procedit. **Uñ** quod per doctrinam alicuius aliquid retrahantur a meliori bono; quod ille teneatur suam doctrinam reuocare. Talis, n. doctor in sua doctrina facit scandalum actiuum; quia doctor informat intellectum, in intellectu autem informat affectum; et per omnes actus. Sed scandalum actiuum tenet quibus remouere. Ergo talis doctor tenet suam doctrinam reuocare. Preterea spiritualia sunt temporalibus potiora. Sed in temporalibus ut augustinus dicit, non dimittit peccatum nisi restituatur ablatum, ergo multo magis doctori quod facit dam-

num in spiritualibus; non dimittit peccatum nisi restituatur ablatum; quod fit per reuocationem doctrine. Sed est quod Gregorius dicit. Veritas non est dimittenda propter scandalum. **R. 2.** dicitur quod hic distinguendum est. Si enim doctor doceat falsam doctrinam tenetur eam modis omnibus reuocare. Et maxime si ex ea spirituale damnum sequatur. Si uero doceat ueram doctrinam; potest ex ea sequi detrimentum spirituale in auditoribus dupliciter. Uno modo ex defectu ipsius; qui docet. vno modo quia doctrinam subtilis et altam proponeret rudibus; quod non esset illi doctrine capaces; quod ex hoc detrimentum salutis incurreret. Sed exemplum apostoli quod dicitur, i. ad cor. 3. Tanquam paruulis in christo lac potum dedi uobis non escam. Alio modo quia profuse et inordinate proponit non profert maiora minoribus. Sed id quod Gregorius dicit in pastoralis. Sic laudanda sunt bona summa; ne despent ultima. sic nutrienda sunt bona ultima; ne dum sufficere credunt; nequaquam tendant ad summa. Et in his casibus tenet doctor; ex cuius doctrina damnum spirituale accidit, contra hoc damnum remedium ponere in quantum potest exponendo saltem doctrinam suam. Alio modo potest contingere ex defectu aliorum puta si aliqui dicendo aliqua erronea inducerent homines ad aliqua religionem. Ut pote si dicerent quod quicumque intrat talem religionem statim erit equalis meriti sicut beatus Petrus. Et in hoc casu non tenetur cessare a sua doctrina. Intrare enim religionem propter errorem non est bonum. Unde sic non retrahit homines a meliori bono talis doctor

et hoc est quod Gregorius dicit in pasto. Si
cut incauta locutio in errorem pertrahit; ita
in discretum silentium eos qui erudiri poterant
in errore dereliquit. et per hoc per rursus ad obiecta

¶ **E**inde circa religiosos quæ sita
sunt duo. Primum utrum re
ligiosi teneantur patienter to
lerare iniurias sibi factas. 2º utrum
ille qui iurat se non intraturum religionem
possit licite religionem intrare.

¶ **A**rticulus 26.

De primo sic proceditur. **V**idetur;

¶ **Q**uod religiosi non debeant tole
rare suos impugnatores. In
impugnatione enim perfectorum virorum
deus impugnat. unde dominus Saulo per
sequenti discipulos christi dixit **A**ctuum
9. **S**aul salve quid me persequeris?
Sed perfecti viri non debent impugna
tores dei tolerare. ergo neque impugna
tores proprios. Preterea quilibet
perfectus debet obviare his qui statum p
fectionis preiudicant. unde apostolus dicit. 2.
ad **L**oz. 6. **U**t non vituperetur misterium
nostrum. Sed pro hoc quod perfecti impugna
tur statum perfectionis derogatur. ergo
perfecti viri non debent tolerare suos
impugnatores. Sed contra est: quod
Gregorius dicit. **N**on sumus perfecti si alio
rum inordinaciones ferre non possumus.

¶ **R**espondeo: quod perfecti viri dupliciter
impugnari possunt. Uno quidem modo quantum
ad personas proprias: utpote cum inferunt
eis iniurie personales. Alio modo possunt
impugnari quantum ad statum eorum. ut
puta cum aliquis verbis vel factis p
fectionis statum derogant. Et hec duo
tangunt **J**ac. 2. **N**one diuites opp
rimunt vos per potentiam; quod pertinet ad

personales iniurias. **N**one ipsi blasphemant
bonum nomen quod invocaturum est
super vos: quod pertinet ad religionem vel
statum. In iniurijs ergo personalibus de
bet perfectos viros esse maxime patientes
ut sunt etiam parati plura sufferre sicut
illud **M**atth. 5. **S**i quis percusserit tei
dextra maxilla: prebe ei alteram. Sa
tum vero suum impugnari non debet
pati quantum resistere possunt. hoc enim
ingeret in iniuriam dei. unde contra quos
dam dicit **E**zechiel. 14. **N**on ascendi
stis ex aduerso; nec opposuistis vos
murum pro domo israel. Et ideo dominus
iniurias que contra humanitatem eius
inferebant patienter tolerauit: sicut cum
iudei dicebant. **E**cce homo vorax: et
potator vini ut habetur **M**at. 6. et sicut
diabolus dixit ei. **M**itte te deorsum
quo videbas ad propriam iniuriam pertinere
Sed iniurias dei non tolerabat. unde
phariseos dure redarguit **M**atth. 23.
Quia dicebant quod in Belzebub
eijceret demonia: quod pertinebat ad
iniurias spiritus sancti. Et similiter
cum diabolus ei dixit. **H**ec omnia ti
bi dabo si cadens adoraueris me: quod
ad iniuriam dei pertinebat. Statim
enim eum repulit dicens. **T**ade retro
sathana: ut habetur **M**atth. 4. ubi
dicit **C**risostomus. Illius discamus
exemplo nostras quidem iniurias ma
gnanimiter sustinere. Dei autem iniu
rias nec usque ad auditum sufferre:
quoniam in proprijs iniurijs esse queli
bet patientem laudabile est. In iuri
as autem dei dissimulare nimis est
ipsi. Et pro hoc per responsio ad obiecta.

¶ **A**rticulus 27.

D secundū sic pcedit. Videt
 q̄ ille q̄ iurauit se nō intrare
 religionem non possit licite
 intrare. Dis enim obligatio licita est
 adimplenda. Sed licitū erat ei nō in
 trare religionē. q̄ cum ad hoc iuramē
 to se obligauit: videtur q̄ teneat nō in
 trare. Sed d̄ ē: q̄ nullū impedimē
 tū spūalis pfectus ē ex deo. Sed iura
 mētū ē ex deo. q̄ p iuramētū nō ipedit
 spūalis pfect' intradi religionē. R̄
 d̄ q̄ obligatio iuramētū triplr se pōt
 b̄re. Q̄nq̄ n. ē illicita obligatio ⁊ de
 re illicita. puta cū aliq̄s iurat se forni
 caturū. ⁊ tale iuramētū n̄ tenet hō ad
 implere: nec et' ē licitū impleri. Q̄nq̄ hō
 ē obligatio licita: ⁊ d̄ re licita. puta cū
 aliq̄s iurat se elemosynā daturū. ⁊ tale
 iuramētū p̄terit n̄ lz. Q̄nq̄ hō ē obli
 gatio illicita: sed de re licita. puta cū
 aliq̄s iurat se nō facturū aliqd̄ mal'
 bonuz: qd̄ tamē facere nō tenet. puta
 nō ieiunare vel nō dar' aliquā elemo
 synā: vel religionē nō intrare. Tunc
 em̄ id ad qd̄ se iuramēto obligat lici
 tū est. sed tū obligatio ē illicita: qz p
 hoc hō q̄tū in se ē obfirmat se cōtra
 grām spūs sancti: que facit hoīem in
 tuo corde ascēssiones disponere. vnde
 tale iuramētū licite potest hō impleri:
 abstinēdo ab illo bono quod facē nō
 tenet: nō tamē cogitur ex illo iuramē
 to ad hoc q̄ impleat qd̄ iurauit. quia iu
 ramētū ad hoc q̄ sit obligatorium de
 bet h̄re tres comites. iudiciū. iusticiā:
 ⁊ veritatē vt h̄etur Jerē. 4. Huic autē
 iuramēto test iudiciū discretiōis: qz
 h̄git in deteriorē exitū: retrahendo
 a meliori bono. Et p hoc p̄missio ad

obiecta.

Articulus. 28.

E inde circa clericos q̄sitū ē
 d̄ vnū. vtrū. s. liceat clerico qui
 tenet ad horas canōicas di
 cere matutinas sequētis diei de sero.
 Et videt q̄ nō. D̄. n. eccle. 21. Lasci
 uis ⁊ imprudēs nō seruabit tēp'. Sed
 iste in dicēdo matutinas nō obseruat
 tēp'. Lū em̄ dies incipiat a media no
 cre: videt q̄ matutinas sequētis diei
 dicat i die p̄cedēti. q̄ videt q̄ hoc ad
 lasciuā ⁊ imprudētiā p̄tinēt. ⁊ ita videt
 esse peccatum. S̄ cōtra. De' demē
 tior est quolibet homīe. Sed hō non
 iputat debitori in culpā: si debitū sibi
 reddat aū tēpus. q̄ multo minus deus
 R̄ d̄ q̄ hic cōsiderāda est inten
 tio eius q̄ p̄uenit tempus in matuti
 nis dicendis: vel in quibuscumq̄ horis
 canonicis. Si enim hoc facit p̄pter
 lasciuā: vt. s. quietius somnolētie ⁊
 voluptati vacet: nō est absq̄ peccato:
 Si vō hoc faciat propter necessitatez
 licitarū ⁊ honestarum occupationum
 puta si clericus aut magister d̄z vidē
 lectiones suas de nocte: vel p̄pter ali
 qd̄ aliud h̄: licite potest de sero dicē
 matutinas: ⁊ in alijs horis canōicis
 tēpus p̄uenire: si cut etiā hoc i solētib'
 ecclesijs fit: quia melius est d̄o vtrū
 q̄ reddē. s. ⁊ debitas laudes ⁊ alia ho
 nestia officia: q̄ q̄ p vnū aliud impe
 diat. Ad p̄mū q̄ d̄ q̄ q̄tum ad cō
 tractus ⁊ alia h̄: dies incipit a media
 nocte: sed q̄tum ad ecclesiasticū offi
 cium ⁊ solennitatū celebritates incipit
 dies a vespis. vnde si aliq̄s p' dictas
 vespas ⁊ completorium dicat matuti
 nas: iam hoc p̄tinet ad diem sequētē.

Incipit quodlibet, 6.

Articulus primus.

Uesitū ē de deo,
d' angelo d' hoīe
z de creaturis pu
re cozpalibus.

¶ **Q** Circa deū q̄sitū
ē vnū vtrū, s' vni
tas eēntie pōat ī
nūerū cū vnita
te psōe. Et vī q̄
nō. Sūt enī tres psōe dīne. S' ḡ vni
tas eēntie ponēti nūerū cū vnitate p
sone; seq̄ret q̄ ī deo eēt q̄ternitas; q̄d
ē hereticū. Nō ḡ vnitas eēntie pōit ī
nūerū cū vnitate psōe. S' ḡ. Si vni
tas eēntie sit penit' idē cū vnitate p
sone nō ponēs cū ea ī nūerū seq̄ret
q̄ de quocūq̄ p̄dicat' vnū; p̄dicat' z re
liquū. Sed vnitas eēntie p̄dicatur d'
trib' psōis. Dicim' enī q̄ p̄r' z fili' z spi
ritus s̄ctus sūt vnū. ḡ vnitas psonal'
p̄dicabit' de eis; vt dicat' q̄ p̄r' z fili';
z spūs s̄ctus sūt vn'; q̄d p̄z eē falsū.
R' d' q̄ vnū q̄d q̄ ī q̄stū ē vnū; ī
tātū ē ens. vñ ens z vnū q̄uerūt. Est
aut' vnū q̄d q̄ ens p' suā formā. vñ z
vnū q̄d q̄ p' suā formā hz vnitatē. z ī
de ē q̄ q̄ ē p̄p̄atio forme ad formam
eadē ē p̄p̄atio vnitat' ad vnitatē. De'
aut' ē formal' de' p' suā eēntiā. p̄p̄etas
aut' psonal' ē q̄si forma p̄stituēs p̄sō
nā; q̄ q̄dē realiter distiguit' ab alia p
sona p̄p̄ oppositionē relatiuā; s' p̄p̄rie
tas psonal' nō distiguit' real' ab es
sentia; alioq̄n seq̄ret q̄ ī deo eēt p̄p̄o
litio; z q̄ aliqd aduēiret ei p' modū ac
cidentis. Nā oē q̄d est ex eēntiaz rei

accōntaliter aduenit; differt tū p̄p̄etas
psonalis ab eēntia s'm modū itelligē
di z significādi. Nā eēntia d' absolu
te. p̄p̄etas nō psonal' ipoztat' relatio
nē. vñ p̄z q̄ vnitas psonē nō pōit ī
nūerū cū vnitate eēntie; q̄si real' ab
ea differēs; s' solū s'm modū itelligē
di. Et p̄ hoc p̄z r̄nsio ad obiecta. naz
s'mū p̄cedebat s'm d̄ziam rei; q̄ q̄z nō
ē ī d̄inis it̄er vnitatē eēntie z psōe; z
nō pōt pōi q̄ternitas ī deo. S' cōm nō
p̄cedebat s'm d̄ziam q̄ ē ex mō itelli
gēdi z significādi. ex q̄ p̄uēit q̄ dici
mus q̄ pater z filius z sp̄ritus s̄ct'
dicunt' vnū; sed non vnus.

¶ **E**inde circa angelos q̄rebā
tur duo. P̄rio de actōe ipoz
vtrū. s' q̄cqd agūt agāt p' im
peritū volūtāt'. S' cōdo de loco ipoz
vtrū. s' possint eēi cōuexo celi empirei
q̄d est q̄rebāt circa corpora glorioza.

Articulus 2°.

¶ **D** s'm sic p̄cedit. Uidet' q̄
nō q̄cqd agit āgel' agat per
imperitū volūtāt'. volūtāt'. n.
eq̄l' se hz ad p̄p̄iā z remota. Si ḡ an
gelus agēt p' solū impiū volūtāt'; seq̄
retur q̄ nō differret ad hoc q̄ angel'
aliqd agēt; q̄ eēt p̄p̄iū vel remotū
illd' ī q̄d agit; z sic nūq̄ oportēt q̄ d'
celo ad terras descēderet ad aliqd hic
agēdū; q̄d ē cōtra traditionē sacre scri
pture. P̄retera quātū ad volūtatem
nō differt vnitas z multitudo. Sicut
enī aliqs pōt velle mouere vnā rez
ita potest velle mouere plures res; vel
etiā totū vniuersū. Si ḡ angel' age
ret solū p' impiū volūtāt'; sequeret' q̄
posset mouere totū vniuersū; q̄d ē

impossibile: cū ipse sit p̄s vniuersi. Nō
 ḡ angel⁹ agit solo impio volūtatē. S3
 2. Dis actio ē ab aliq̄ virtute. Sed in
 angelo nō ē alia virt⁹ q̄ intellect⁹ et volū
 tas. intellect⁹ nō agit nisi p̄ volūtatē. S3
 ḡ oīs actio angeli ē p̄ impium volūtatē.
 R⁹ dō q̄ oīs actio cuiuscūq̄ rei est
 p̄ formā nature illius rei. Nā tñ sunt
 aliq̄ forme accidentales p̄ncipia actionū
 alicui⁹ rei: opz q̄ hī actiōes reducunt
 sicut in p̄mū p̄ncipiū i formā specifi
 cā illi⁹ rei agentis: sicut actio caloris
 ignis reducitur: sicut i p̄mū p̄ncipiū
 i formā s̄balē ipsi⁹ q̄ ē et p̄ncipiū oīs
 accidentiū p̄prioꝝ ignis. Et iō opz se ali
 ter h̄re i actiōib⁹ alicui⁹ rei h̄ntis nām
 simplicē i actiōib⁹ rei h̄ntis nām cōpo
 sitā. Si enī fuerit aliqd h̄ns nām sim
 plicem: oīs actio ei⁹ erit s̄m p̄prietatē
 et modū illi⁹ nāe: qd nō cōtingit si ha
 beat nām p̄positā. Dis enī actiō ignis
 ē s̄m p̄prietatē nāe ignis. i cultello autē
 ignito ē qdā actio nō p̄tinens ad p̄p
 ratē ignis. s̄ i cūctio. Et h̄ etiā p̄siderā
 dū ē i s̄b̄is sp̄ualib⁹. Aīa enī h̄ūana
 nō ē totaliter intellectus: s̄ participat
 intellectualitatē. vnde est in ea aliqua
 virtus et actio que nō p̄tinet ad intelle
 ctualē nām. sicut p̄cipue p̄ in his q̄ p̄
 tinent ad aīam vegetabilē. s̄ angel⁹ ē
 totaliter intellectualis nature. et iō oīs
 q̄ oīs eius actio sit s̄m intellectū. vñ
 b̄tūs Dio dicit. 4. c. de di. no. q̄ āgeli
 h̄nt s̄bas et virtutes et opatiōes intel
 lectuales. Intellectus autē nō agit ni
 si mediāte voluntate. qz mot⁹ volūta
 tis ē i cūctio sequēs formā intellectuā.
 vñ opz q̄ quicquid angel⁹ agit: agat
 p̄ impium volūtatē. S3 tñ p̄siderādū

ē q̄ cū virt⁹ sit media iter eētīā et opa
 tionē opz q̄ virt⁹ et opatio cuiuslibet
 rei p̄portione eētīe ei⁹. vñ superioris
 angeli cui⁹ ē eētīa nobilior: est et virt⁹
 efficacior: sicut ad intelligēdū: ita et iā
 ad agēdū in res exteriores: et s̄m hoc
 actio āgeli limitat̄ ad aliquē effectus
 qz nec virtutē nec eētīā h̄t infinitam

Ad p̄mū ḡ dō q̄ actio volūtatē
 angelice radicat̄ i eētīa ei⁹ a q̄ p̄ce
 dit ei⁹ virt⁹ et opatio. opz autē mouēs eē
 s̄m cū mobili qd ab eo mouet: vt h̄t i
 7. phi. et iō opz s̄bam āgeli aliq̄l̄ p̄mū
 gi reb⁹ q̄s mouet. Ad s̄m dō q̄ q̄a
 actiō volūtatē limitat̄ s̄m modū eētīe
 nō oīs q̄ āgel⁹ possit agē oīa q̄ p̄t velle

Articulus. 3.

De s̄m sic procedit. Videt̄ q̄
 a angelus nō possit eē i quero
 celi empirei. Dicit. n. An̄. i
 In nihilo nihil eē potest. Sed ex ce
 lū empireū nihil ē. ḡ angel⁹ nō p̄t eē
 in cōuexo celi empirei. sicut enī esset ex
 celū empireū. Itē videt̄ q̄ nec cor
 pus gloriosū ibi possit eē. De. n. cor
 pus necesse ē i loco eē. S3 ex celū em
 pireū nō ē aliq̄s loc⁹. ḡ nō p̄t eē corp⁹
 gl̄iosū ex celum empireū. S3 2. Si
 nō p̄t ibi esse aut angel⁹: aut corpus
 gl̄iosū: aut h̄ est qz nō p̄t ibi ascendē
 aut qz nō p̄t penetrare p̄funditatem
 celi empirei. aut qz indiget loco cōti
 nente: aut q̄a indiget cōseruante. S3
 oīa hec sunt remota a p̄fectiōe corpis
 gl̄iosū. multo maḡ a cōditiōe ange
 loꝝ. ḡ corpus gl̄iosū et āgel⁹ p̄t
 eē in quero celi empirei. R⁹ dō: ad
 euidentiā huius qōnis q̄ ap̄d antiq̄s
 de loco fuerūt due opinionēs maxime

probabiles, quarum vna fuit qd locus sit quoddam spacium siue dimensioes p se exites, qd qdē opio si va eēt corpo- ri deberet loc⁹ ex h ipso qd corpus est dimensioes hns, qd necē ē aliquas di- mensioes occupare. Sz hec opinio de loco ē a phoi, 4. phi. reprobata. Un- de alia opio ē ei⁹: qd loc⁹ sit superficies corpis p̄tinēt; nō qdē in quātum ē hī⁹ corpis, qd īmediate p̄tinēt, alioq̄n se- q̄ret qd corpus q̄scēs nō semp eēt ī eo dē loco, puta si hō staret in fluuio: p- cui⁹ decursū semp renouaretur diuer- se superficies aq̄ circa ipm; s̄ superficies corpis īmediate cōtinētis hz qd sit lo- cus ex ordine ad p̄mū p̄tinēs, vñ acci- pit idē loc⁹ fm eūdē sitū ad p̄mū p̄ti- nēs, ⁊ pp h loc⁹ ē immobilis, fm ḡ hāc opinionē q̄ va ē: necitas existēdi ī lo- co cōuenit corpori ex h qd depēdet a p̄- mo p̄tinēte, ⁊ pp h p̄mū p̄tinēs nō ē ī loco nisi p accidis ⁊ fm pres, vt dī ī, 4. phi. Angelus aut̄ n̄ depēdet a p̄ p̄ti- nēte; nec ē corp⁹ glificatū, qd pficiē per aiaz ex diuina fruitōe b̄nificatā, ⁊ iō nulla necitas ē qd corp⁹ glificatū, aut angel⁹ ab aliq̄ locali corpe ambiat, ⁊ pp h nihil p̄hibet corp⁹ glificatū vel ēt angelū in puero celi empirei eē.

Ad p̄mū ḡ dō qd h̄bū illud an̄ in- telligēdū ē ī vi affirmatōis, nō n̄ pos- sibile ē qd aliqd sit ī nihilo tāq̄ ī cōti- nēte, s̄ iste itellec⁹ n̄ facit ad p̄positū.

Ad hz dō qd rō ista p̄cedit d̄ corpe depēdere, a p̄ p̄tinente.

Unde q̄situm ē de his q̄ p̄ti- nēt ad hoies. Et p̄ de spūali- bus. 2° de corporalibus. Circa spūalia q̄situm ē. Primo de

sacramentis, 2° de v̄tutib⁹, 3° de p̄cis. Circa sacra q̄sita sūt duo d̄ ba- ptismo, Primo d̄ necitate baptismi v̄t⁹, s̄ puer q̄ nascit ī deserto; vbi n̄ pōt aq̄ h̄ri moriēs sine baptismo saluari possit in fide n̄ris fidelis. 2° de ipe- dimēto n̄rimoni qd puenit ex bap- tismo, v̄t⁹ si xpian⁹ q̄ baptizat iudeā cui p̄ dederat fidē de trahēdo si baptiza- ret; cognoscēs eā postea carnaliter cō- sumet n̄rimoniū.

Articulus, 4°

D̄ p̄mū sic p̄ceditur. Ut qd a puer ille ī deserto nat⁹ possit absq̄ baptismo saluari in fi- de parentum. Nō, n̄ ē minoris effica- cie fides tpe gr̄e q̄ tpe legis nature. Sz tempore legis natur̄ saluabāt pue- ri in fide parētū, vt Grego. dicit, ḡ ēt nūc tpe gr̄e. Preterea p̄ xpm nō est arata hoib⁹ via solutis, cum ipse di- cat Jo. 10. Ego veni vt vitā h̄ant ⁊ habūdantius habeant. Sed ante xpi aduentum saluabantur aliqui pueri ī fide parētū, ḡ multo magis nūc p̄ xpi aduentum. Sz ḡ ē qd d̄ns dicit Jo. 3. Nisi q̄s renat⁹ fuerit ex aqua ⁊ spū scō; non pōt intrare ī regnum celoz. R̄ dō qd ab illa d̄natiōe quā humanū gen⁹ incurrit p̄pter pec- catū p̄mi parētis; nullus pōt liberari nisi p̄ xpm; q̄ sol⁹ ab illa d̄natiōe im- munis inuenit, ita s̄, vt ei īcorporeē si- cut capiti mēbz, hoc aut̄ tripliciter fie- ri pōt. Primo qdē p̄ susceptōem bap- tismi fm illud ad Gal. 3. Quēs q̄ ī xpo baptizati estis: xpm induistis, 2° per sanguinis effusionē p̄pter xpm, qd p̄ h̄ ēt aliq̄s passioi xpi conformatur, a q̄

efficacia sortitur baptismus. Un̄ dicitur de martiribus Apoē. 7. qđ lauerunt stolas suas in sanguine agni, 3° mō p̄ fidē ⁊ dilectōem s̄ illud puer, i. s. Per misericordiā ⁊ fidē purgāt peccā ⁊ act. i. s. fide dī purificās corda eoz. Et p̄ fidē x̄ps h̄itatī cordibus nr̄is, vt h̄ ad eph. 3. Un̄ ⁊ ipse baptism⁹ dī fidei sac̄m. Et s̄m h̄ dī eē triplex baptism⁹, s. aque spūs. ⁊ sāguinis qz alia duo supplēt vicē baptismi aque, si tñ assit p̄positū suscipiēdi talem baptismū, ita, s. q̄ articulus necitatis; nō at̄ p̄rept⁹ religionis sac̄m excludat, manifestū ē autē q̄ i pueris nōdū h̄ntib⁹ vsū rōnis nō pōt eē mor⁹ fidei ⁊ dilectōis; aut p̄positū suscipiēdi baptismū, ⁊ iō nō pnt saluari nisi per baptismū aque, vel p̄ baptismū sāguinis; si pp̄ x̄pm occidāt, ex q̄ nō solū xp̄iani s̄ etiā martires sūt, vt aug. dicit de inoētib⁹, ⁊ sic p̄ q̄ puer ille i deserto moriēs sine baptismo; salutē non p̄seq̄t.

Ad p̄mū q̄ dō q̄ s̄ q̄sdā tpe legis nāe nō sufficiebat ad salutē puulozū solus mor⁹ fidei i parētib⁹; s̄ req̄rebat̄ aliq̄ exterior̄ p̄restatio fidei p̄ aliqđ sensibile signū. Et s̄m h̄ nihil diferebat id qđ tunc req̄rebat̄ ab eo qđ nūc req̄rit̄ ad salutē nisi q̄ nūc illud signū sensibile ē determinatū, tūc erat ideterminatū ⁊ p̄ voto adhibebatur.

Alioz opinio ē q̄ solus interior̄ motus fidei relat⁹ ad salutē pueri sufficiebat ad salutē pueri, nec tñ nūc diminuta est fidei v̄t⁹; s̄ augmētāt gradus salutē qz nūc q̄ saluāt p̄ x̄ps statū iroducūt i regnū celoꝝ, qđ tūc erat, vñ nō ē incōueniēs; si ad h̄ ampli⁹ aliqđ

requiratur, s. baptismus; vt dicit̄ Jo. 3. Ad s̄m dō q̄ p̄ x̄pm in hoc ipō ē ampliata hoīb⁹ via salutē; q̄ nūc p̄ eū apta ē eis iāua vite eterne; q̄ an̄ clausa erat p̄ p̄m̄ p̄mi parentis.

Articulus 5°.

D̄ s̄m sic p̄cedit, Videtur q̄ nō possit eē m̄rimoniū inter xp̄ianū ⁊ iudeam baptizataz ab eo; quā carnali cognouit p̄ fidē d̄ contrahendo datā. D̄. n. in decretis 30. q. i. qđ fili⁹ sacerdotis nō pōt ducere in vxorē puellam quā pater eius baptizauit, q̄ multo min⁹; si ipsemet baptizasset eaz; nō posset eam h̄ere in vxorē. Si q̄ iste xp̄ianus baptizauit iudeam nō pōt eā i vxorē accipere. Sed p̄tra est qz s̄m iura qñ post fidē dataz de p̄trahendo p̄ v̄ba de futuro sequit̄ copula carnalis; ē m̄rimoniū p̄suptuz p̄sumptōe iuris; p̄tra quam nō admittit̄ probatio. S̄ ita ē i p̄posito, q̄ est v̄t⁹ m̄rimoniū. R̄ dō q̄ spūalis cognatio impedit m̄rimoniū p̄trahendū ⁊ dirimit iā p̄tractum; manifestū est autē q̄ ex h̄ q̄ xp̄ian⁹ baptizauit iudeam, p̄trahitur inter eos spūalis cognatio; qz illa fit filia ei⁹ spūalis, vñ nullū est m̄rimoniū sequēs; etiā si exp̄sse p̄trahat p̄ v̄ba d̄ p̄nti; ⁊ et̄ s̄bseq̄tur carnalis copula, ⁊ p̄ h̄ p̄ r̄nsio ad obiecta. Nā qđ d̄cm̄ ē de p̄suptōe iuris itelligēdū ē qñ n̄ iteruenit aliqđ i pedimētum m̄rimoniū.

Inde q̄sitū ē de virtutibus

Et p̄ q̄tum ad fidem, vtrum s. certitudo adhesionis q̄ est i heretico vel malo catholico sit actus ipsius fidei v̄tutis, ⁊ de quibusdā

prinētib⁹ ad religionē siue ad latrā.

Tertio d̄ q̄busdā prinētib⁹ ad caritatē

Articulus. 6.

D̄ p̄mū sic p̄cedit. Videtur

a q̄ certitudo adhesiōis i heretico ; vel malo catholico sit

actus fidei virtutis ; q̄ fm̄ p̄m̄ i. 2. ethi.

Tria sunt in aīa : potētia ; passio ⁊ ha-

bitus. s̄ illa certitudo adhesiōis non

pōt attribui potētie ; q̄ est meritoria

vel demeritoria. potētis aut̄ nō mere-

mur neq̄ demeremur. S̄ nō pōt p̄-

tinere ad passiōes ; q̄ passiōes prinēt

ad appetitū sensitīuū ; q̄ nō pōt exten-

di ad hoc q̄ inheret veritati diuine.

ergo relinquitur q̄ pertineat ad aliquē

habitum. Sed habitus ; ad quē priet

certitudo adhesiōis ē virtus fidei. q̄ cer-

titudo adhesiōis inheretico vel ma-

lo catholico est actus ipsius fidei.

Preterea omne quod agit ad simili-

tudinē alicuius videt̄ agere in virtute

illius. S̄ hereticus p̄ certitudinē ad-

herens his q̄ credit agit fm̄ similitudi-

nem fidei ; q̄ int̄tus certitudinaliter

inheret in christū estimat se rectā fidem

h̄re. q̄ opatur in virtute fidei. ⁊ ita vi-

det̄ q̄ illa certitudo adhesiōis sit actus

virtutis fidei. Preterea tota firmitas

spiritualis edificij est a fide ; fm̄ illud

Mathei. 1. Venerunt flumina ; fla-

uerunt venti ; ⁊ nō potuerunt mouē eā

fundata enim erat supra firmam pe-

trā. s̄. per fidem. Sed certitudo adhe-

sionis ad firmitatē spūalem priet. q̄ ē

actus virtutis fidei. S̄ q̄. Q̄ non est

nō pōt agē. Sed in heretico vel ma-

lo catholico non est virtus fidei. q̄ certi-

tudo adhesiōis nō pōt i eis esse actus

virtutis fidei. R̄ d̄ q̄ si aliq̄s id ; q̄

est cōmune multis accipiat v̄t̄p̄p̄ri-

um vni ; necesse est q̄ decipiat. Certi-

tudo autem adhesiōis nō est propria

virtutis fidei. Primo quidem q̄ puenit

virtutibus intellectualibus. pura sapie-

sciē ⁊ intellectui. Secūdo q̄ puenit nō

solum fidei ; vere ; sed etiā false. Sicut

enī est op̄io v̄a ⁊ falsa ; ita ⁊ fides. nec

minus firmiter inheret aliq̄s virtuti ;

q̄ falsitati ; vt p̄hs dicit in. 1. ethi. 3°

q̄ certitudo inheret nō semp̄ p̄c̄it

ex aliquo habitu ; sed ex p̄prio arbitrio

aliq̄s pōt assensum suū firmat̄ ad ali-

qd̄ v̄x̄ vel falsum an̄q̄ habeat h̄itū

4° q̄ certitudo inheret nō solum

comperit fidei formate ; que est virtus

sed et fidei informi que non est virtus

Dicendum est ergo q̄ in heretico cer-

titudo inheret est actus false fidei.

In malo aut̄ catholico est actus fidei

informis. ⁊ sic in neutro est actus vir-

tutis fidei. Ad p̄mū ergo d̄ q̄ diui-

sio illa dat̄ de his ; q̄ sunt in aīa p̄ mo-

dū p̄ncipij actus. Nā oīs op̄atio aīe

aut est ex aliqua passione ; aut ex ali-

quo habitu ; aut ex pura potentia. h̄i⁹

autem certitudo inheret nō potest

ēē ex passione. In malo autem catho-

lico est ex habitu fidei informis. Sed

in heretico est vel ex habitu peruerso

fidei vel ex pura potentia ; sicut i p̄nci-

picio an̄q̄ h̄itū acq̄siuerit. Nō enim

pōt dici q̄ pueria fides sit h̄itus infu-

sus. Q̄ d̄ d̄ q̄ potētis nō mere-

mur neq̄ demeremur ; si sic intelligat̄ ;

q̄ n̄ meremur neq̄ demeremur ; hoc

ipso q̄ habemus potētias ; verum

est. Si autem sic intelligatur q̄ pu-

ra poentia non possit esse principium merēdi neq; demerēdi: verū eē q̄tum ad meritū: qd̄ nō pōt esse sine gratia. Nō est autē verum quantū ad demeritū alioq̄n ille q̄ a p̄cipio peccat: an q̄ acq̄rat habitū virtuosū nō demeret. Ad fm̄ dō q̄ aliqd̄ pōt agere fm̄ similitudinē alicui⁹ duplr. Uno mō s; similitudinē verā: et sic n̄e agit aliq̄sr̄ i virtute illius. Alio mō fm̄ similitudinē apparētē, et sic agit i appet̄tia virtutis illius, et ita ē in p̄posito, vñ i heretico certitudo ad behōis ē actus fidei apparētis, nō aut̄ fidei n̄e. Ad tertiu⁹ dō q̄ sicut ex fide n̄a depēdet firmitas sp̄ual̄ edificij, ita etiā ex fide falsa p̄cedit firmitas diabolici edificij.

Inde q̄tū ad act⁹ lat̄ie siue religiois q̄sita s̄nt q̄tuor. Primo d̄ celebratiōe festoz̄ vtrū, s. liceat celebrare festū conceptiōis dñe n̄e. 2° de solutiōe officioz̄, vtrū, s. cleric⁹ h̄ns beneficiū cū cura: vñ sine cura ex̄ns i schol̄ teneat dicē officiu⁹ mortuoz̄. 3° d̄ collatiōe b̄nficioz̄: vtrū, s. ep̄s teneat dare beneficiū meliori. 4° d̄ solutiōe d̄cimarū, vtrū, s. aliq̄s paup̄ teneat d̄cimas dare diuiti sacerdoti.

Articulus. 1°. D̄ p̄mū sic procedit. Videt̄ q̄ liceat celebrare conceptiōnē dñe n̄e. Si enī nō licet: hoc non est nisi quia fuit concepta in originali peccato. Sed non fuit concepta in originali peccato: vt videtur q; beata v̄go facta est vt sp̄ali modo esset habitaculum dei, ergo debuit ad hoc sp̄alr̄ p̄parari, nō aut̄ p̄parari ē sp̄alr̄ fm̄ corpus qd̄ cōceptū ē ex sexuū

cōmixtiōe: nec etiā quantū ad aīas q̄a alij etiā legūt̄ sacrificati i vtero, et ita relinq̄t q̄ fuerit sp̄alr̄ p̄parata p̄ immunitatē ab originali peccato, et sic licet eius cōceptionē celebrare. S; p̄ ē q̄ hoc p̄ n̄ilegiū soli⁹ x̄pi d̄ eē q̄ sine originali peccato ē cōcept⁹. Nō ḡ p̄petit beate v̄gini, et ita eius cōceptio nō ē celebrāda. R̄ dō q̄ hic inducuntur due q̄ōnes, vna p̄ncipalis: et altera accessoria, s. an beata v̄go fuerit cōcepta cū originali, qd̄ oportet p̄mo determinari. Est ergo cōsiderādū q̄ vnusq̄sq; peccatum originale cōtrahit ex hoc q̄ fuit in Adam fm̄ seminalē rōnez vt Aug. dicit sup̄ gn̄. ad l̄ram. D̄s at̄ illi in adam fuerūt fm̄ seminalem rōnem: q̄ nō solū ab eo carnē acceperūt: s; etiam fm̄ n̄alez modū origis ab eo sunt p̄pagati: sic aut̄ p̄cessit ab adā beata v̄go: quia nata fuit p̄ cōmixtiōnem sexuū sicut et ceteri: et iō concepta fuit in originali peccato: et includitur in vniuersitate illorū: de qua apostol⁹ dicit ad ro. 5. In quo oēs peccauerunt a qua vniuersitate solus x̄ps excipitur qui in adā nō fuit fm̄ seminalē rōnez alioq̄n si hoc alteri cōueniret q̄ x̄po non idigeret x̄pi redēptionē, et iō non t̄m̄ debemus dare matri q̄ subtrahat aliqd̄ honori filij: qui ē saluator oīum hominū: vt dicit ap̄lus. i. ad L̄bi. 4. Quāuis autem beata virgo i originali concepta fuerit: credit̄ tamē i vtero fuisse sacrificata anteq̄ nata. Et iō circa celebrationem conceptionis ei⁹ diuersa cōsuetudo ecclesiarū inoleuit. Nā romana ecclesia et plurime alie cōsiderantes cōceptionem v̄ginis i

originali peccato fuisse: festum conceptionis non celebratur: aliquid vero considerantes sanctificationes eius in voto: cuius tempus ignoratur: celebratur preceptum creditur. n. quod cito post preceptum et ante infusionem fuerit sanctificata. Unde illa celebratio non est referenda ad preceptum ratione preceptionis: sed potius ratione sanctificationis. Sic ergo non est id celebrandum: id est preceptum predictum: quia fuerit sine peccato originali preceptum. Non enim potest tolli quoniam fuerit specialiter ceteris preparata eo quod in ipsa sanctificatione copiosius ceteris munus gratie accepit: non solum ut purgaretur a peccato originali: sed ut tota eius vita redderet immunis ab omni peccato tam mortali quam veniali. ut dicit Augustinus.

Articulus 8.

De hoc sic procedit. Unde quod clericus beneficiatus teneat in scholis etiam dicitur officium mortuorum. Ille enim qui recipit bona temporalia alicuius tenet eius in spiritualibus recopescere. Si iste clericus accipit bona que fuerunt defectorum. ergo tenet pro eis dicere officium mortuorum. Si ergo ille qui minus recipit minus tenet. Si clericus qui in scholis moratur minus recipit quam alii qui in ecclesia residentia faciunt: qui recipiunt quotidianas distributiones. ergo non tenet officium mortuorum sicut illi. Respondeo quod clericus ex hoc ipso quod est clericus: et precipue in sacris ordinibus constituitur: tenet dicere horas canonicas. Uidentur enim tales specialiter esse assumpti ad laudem divinam secundum illud Isaia. 42. Quem qui inuocat nomen meum in laudem meam creavi illum. Si inquam est clericus beneficiatus in hac ecclesia: tenet dicere officium secundum modum illius ecclesie. Est ergo considerandum quod officium mortuorum quod

in ecclesia dicitur: sicut ordinari pertinet ad ecclesie officium: sicut tota ecclesia in die sanctorum dicit officium pro mortuis: et in qualis ecclesia est aliqua super hoc specialis consuetudo. puta ut dicatur ordinarie officium mortuorum semel in septimana. vel qualicumque aliter secundum certum tempus. Et ad hoc officium mortuorum tenetur clericus beneficiatus in aliqua ecclesia: etiam in scholis existens. et per hoc satisficit mortuis: quorum recipit bona. Aliquando vero dicitur officium mortuorum in ecclesia extraordinarie: propter aliquam causam specialiter emergentem. puta ad preces alicuius persone vel propter aliquid huiusmodi. Et ad hoc officium mortuorum non tenetur clericus existens in scholis. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

Articulus 9.

De tertio sic procedit. Unde quod episcopus peccet dantes beneficium bono: si pretermittat meliorem quam quod facit. In conscientiam edificat a iehonam. Si iste episcopus pretermittens meliorem videtur facere contra conscientiam: ergo peccat mortaliter edificans ad iehonam. Si ergo hoc est secundum iura sufficit dare bono: si sit idoneus ad seruendum in ecclesia. Respondeo quod dicitur quod aliquis potest dici melior duplur. Uno modo simpliciter quod est sanctior plus habens de caritate. Alio modo dicitur aliquis melior quo ad aliquid. Contingit autem quod aliquis esse melior simpliciter: quod tamen non est melior: quantum ad hoc quod beneficium percipiat: quia alius forte potest ecclesiam magis iuuare. vel per consilium sapientie vel per auxilium potentie vel quia seruit in ecclesia. Non ergo episcopus tenet semper dare meliori simpliciter. sed tenet dare meliori quo ad hoc. non enim

potest esse quod unus preferat alteri nisi pro aliquo causa: que siquidem pertineat ad honorem dei et utilitatem ecclesie: iam quod tamen ad hoc iste est melior. Si autem illa causa ad hoc non pertineat erit acceptio personarum: quod tanto est grauior: quanto in rebus diuiniis committitur. Unde super illud Iacobi 2. Tu sede hic bene et cetera. Dicit glossa angustini. si hanc distantiam sedendi et standi ad honores ecclesiasticos referamus: non est putandum leue esse peccatum in acceptioe personarum habere fidem domini glorie. Quis enim ferat eligi diuitem ad sedem honoris ecclesie propterea paupere sanctorum et instructiore. Et pro hoc pro responsio ad obiecta.

Articulus 10.

De quarto sic procedit. Unde quod pauper non teneat decimas soluere diuiti sacerdoti. Pro institutum est ut decime soluantur ad sustentationem ministrorum ecclesie. Sed sacerdos diues habet alias unde sustentetur. quod non sunt ei decime soluende: et precipue a paupere.

Preterea in multis terris decime non soluuntur. quod tamen prelati corrigerent: si homines ex necessitate iuris diuini decimas soluere tenerentur. Non ergo videtur quod presertim pauperes teneant soluere decimas diuitibus sacerdotibus. Sed pro quod dominus mattheus 23. dicit hec oportuit facere. scilicet iudicium et veritatem: et illa non omittere. scilicet ea que pertinent ad decimarum solutionem. Preterea Luce 18. phariseus dicit. Decimas do omnium que possideo. Respondeo quod sicut phariseus doceri. scilicet eth. Medium iusticie accipit non solum quo ad nos: sicut in ceteris virtutibus: sed etiam secundum rem: quod scilicet in alijs virtutibus attenduntur diuersae conditiones personarum: secundum quas medium diuer-

sificatur: sicut circa cibos. quod est multum uni est paucum alteri vel moderatum sed in iusticia non variatur medium sed diuersas personarum conditiones. sed attendit solum ad quantitatem rei. Qui enim emit rem aliquam deo tantum soluere quantum valz: siue a paupere siue a diuite emat. reddere autem debitum est actus iusticie. et ideo ad hoc quod alicui reddat quod ei debet non refert utrum sit diues vel pauper. Decime autem sacerdotibus debentur in communi quod est secundum ius naturale. Quod autem ratio dicitur ut illi que pro populo in spiritualibus laborant. a populo stipendia sue sustentationis accipiant. Et secundum hoc est in nouo testamento est iure diuino sanxitum. Nam ut dicitur in ad corinthios 9. Dominus ordinauit his que euangelium annuntiant: ut de euangelio uiuant. sed in lege veteri iudiciali precepto taxata est quantitas eius quod ministris dei est populo soluendum. scilicet decima: et hoc est ecclesia statuit in populo christiano soluendum. unde cum sacerdotibus decime debeant tamen de iure naturali: tamen de iure diuino: tum est ex statuto ecclesie. quod quis sacerdos sit diues: nihilominus pauper teneat ei decimas soluere. Ad primum ergo ostendit dupliciter. Uno modo ut dicat quod decimarum solutio instituta est non solum ad sustentationem ministrorum ecclesie sed et ad sustentationem pauperum. quibus deo deo in domo dei prouideri. Unde dicit Malachias 3. Inferte omnem decimationem ut sit cibus in domo mea: et sic sacerdoti que non solum sibi sed pauperibus prouidetur deo quod est tamen quod diuiti sunt decime necessarie. Alio modo potest dici quod necessitas sustentationis ministrorum fuit ratio ecclesiastice institutionis de decimarum solutione. Sed ex quo officium est alicui debitum pro-

statutum ecclesie; nihilominus ei de-
betur quāvis sit dives. Ad hūc dō
q̄ sicut paulus laudabilis nō exigebat
sūptus q̄ sibi pp̄ pdicatioem euāgelij
debeant, ne qd̄ impedimētū fieri euā-
gelio; aut scādālū fidelibus xp̄i. nō tñ
illi peccabāt nō ministrātes sumptus
quos ap̄ls sibi d̄bitos remittebat. ita
ēt plati ecclesie laudabiliter faciūt nō
exigēdo decimas in terris illis i q̄b̄
pp̄ dissuetudinē timēt scādālū gene-
rari; nec peccāt illi q̄ nō solvunt deci-
mas in terris i q̄bus nō ē psuetū. pec-
carēt aut̄ si obliate exigētibz dar̄ re-
cusarēt, et iō vt hūc pctō obuiēt sacer-
dotes i terris illis nō exigūt decimas

¶ **E**inde q̄sitū ē de acribz caritatis. Et p̄mo de obediētia
vtr̄ sit magis meritoriū obe-
dire plato; vel facē aliqd̄ ad dictū fr̄is
2° de elemosyna.

¶ **A**rticulus. xi^o
D̄ p̄mū sic p̄ceditur. Vt q̄
magis sit meritoriū obedire
plato q̄ facere aliqd̄ ad di-
cū fr̄is. Maiori. n. merito maius
detrinētū opponit. S̄z magis deme-
ret̄ ille q̄ ē inobediēs plato; q̄ ille qui
nō assēt̄ dicto fr̄is. ergo et magis
meret̄ aliq̄s obediēdo plato q̄ assen-
tiēs dicto fr̄is. S̄z cōtra. Ubi ē
maior humilitas ibi videt̄ eē maius
meritū; qz humilibz dat de⁹ gr̄as. vt
d̄r Jaco. 4. S̄z maioris humilitatis
videt̄ eē q̄ aliq̄s equali se sb̄iciat fa-
ciēs aliqd̄ ad dictū ei⁹; q̄ q̄ aliq̄s sb̄i-
ciat se superiori; obediens prelato. er-
go magis videtur esse meritorium; q̄
aliquis faciat ad dictum fratris; q̄ q̄

obedit plato. R̄^o dō q̄ aliq̄s actus
pōt dici magis meritorius dupliciter
Uno modo ex genere operis; et sic il-
le actus ē magis meritorius q̄ ē excel-
lētioris virtutis. Manifestū ē autē q̄
latria p̄ quā aliquis seruit deo est ex-
cellētior virtus q̄ b̄nificētia; qua quis
satisfacit p̄mo. sicut et diligere deuz
est magis meritorius q̄ diligere p̄xi-
mū. qd̄ aut̄ aliqd̄ fiat ad dictū fratris
p̄inet ad amicitiam; vel b̄nificētia;
qua q̄s diligit p̄ximū. qd̄ aut̄ obedia-
ur plato i quātū ē dei minister; p̄inet
ad religionē; qua quis colit et diligit
deum; et ideo magis est meritorium
q̄ aliquis faciat aliqd̄ obediens pla-
to vel seruās votū; q̄ si aliquid faciat
ad dictū fratris. Alio mō pōt dici ali-
q̄s act⁹ magis meritorius ex eo q̄ p̄-
cedit ex maiori caritate; s̄z sit minō ex
suo genere; et sic nihil phibet magis
mereri illū q̄ facit aliqd̄ ad dictū fr̄is
p̄imum ergo p̄cedim⁹. Ad hūc di-
cēdum q̄ ille q̄ facit aliqd̄ ad dictum
fr̄is facit p̄pria sponte. vnde minoris
humilitatis eē videt̄ q̄ q̄ aliq̄s obe-
diat plato tanq̄ superiori.

¶ **E**inde quesitum ē de elemo-
sina. Et p̄mo de elemo-
sina clericorum. 2° de ele-
mosinis q̄ sūt pro mortuis.

¶ **A**rticulus. i. 2°.
D̄ p̄mū sic p̄cedit. Vt q̄ cli-
ci peccēt mōralr. si ea q̄ eis su-
p̄fluūt i elinis n̄ largiant̄. qz
sup̄ illō lu. 3. Quibz duas tunicas det̄
vnā n̄ h̄nti. dic̄ glo. De duabz tunicis
diuidēdis dat̄ p̄ceptū. qz si vna vini-
datur; nemo vestit̄ in dimidia tunica

et viduus remanet qui accipit: et qui de-
dit sibi p largitionem vni⁹ tunc intel-
largitio eoz q̄ supfluit ad necessitatē
vite. vt p̄ ea q̄ i eadē glo. p̄mittunt
q̄ dare supflua ē i p̄cepto. s̄ q̄ trasgre-
dit p̄ceptū peccat mortalit̄. q̄ ille q̄ nō
dat supflua paupib⁹ peccat mortalit̄.

Preterea p̄ceptū plus obligat q̄ cō-
siliū. s̄ dare oia q̄ q̄s possidet ē cō-
siliū. et tñ ad hoc hō obligat i casu ex-
treme necessitatis: q̄ etiā extra casū ex-
treme necessitatis tenet aliq̄s supflua
dare paupib⁹ cū h̄ sit i p̄cepto. et ita q̄
nō largit̄ peccat mortalit̄. Preterea
q̄cūq̄ p̄sumit qd̄ ē alteri⁹ tenet ad re-
stitutionem. s̄ bona clericoz sūt paup̄e
nū. vt p̄ p̄ glo. Hiero. sup̄ illud Isa.
2. Rapina paupū in domo v̄ia. q̄ si
clericū iur̄ bona ecclesiastica p̄sumit te-
nent restituere paupibus aliūde si ha-
buerit. Preterea q̄cūq̄ facit se ipo-
tētē ad id qd̄ tenet facit peccat morta-
lit̄. s̄ clericū faciēdo supfluas expēsas fa-
ciūt se i potētes ad sbueniēdū paupib⁹
ad qd̄ tenent. ergo videtur qd̄ peccet
mortalit̄. s̄ in cōtrariū videt̄ esse cō-
suetudo que apud multos p̄ualuit.

Re^o dō qd̄ alr videt̄ se bēre circa bōa
patrimonialia et circa bona ecclesia-
stica. Quā bonoz patrimonialium vl-
licite acquisitoz hō nō est dñs. vñ q̄-
tū p̄tinet ad p̄ditōem ipsi⁹ rei: pōt re-
sua vti vt vult. et ex hac p̄tēnō. accidit
p̄cū. pōt tñ p̄cū accidē ex inordinato
mō vtendi: vel p̄ supabūdātā. dñs. i
utiliter consumit bona p̄pria in ea in
que non oz. vel fm defectū. inquātuz
i. nō erogat ea in que oz. Utroq̄. n.
mō corūpitur p̄tus. vt d̄ i. 2. et ibi. bo-

noxum vero ecclesiasticorum clerici nō
sunt nō dñi. s̄ dispēsatores: s̄ illud. i.
ad cor. 9. Dispēsatio aut̄ mihi credita
ē. Pertinet aut̄ ad dispēsatozē vt fide-
lit̄ distribuat ea q̄ ei⁹ dispēsatoī p̄mit-
tunt: fm illud. i. ad cor. 4. Hic iā q̄ri-
tur inter dispēsatores vt fidelis q̄s i
ueniat. In his q̄ pōt dupl̄ peccatum
p̄tingē. vno mō ex p̄ditione ipsi⁹ rei.
dñi. i. vsurpat sibi quasi re p̄pria: et in
vsus suos p̄uertit id qd̄ eēt alijs erogā-
dū. Alio mō ex inordinato vsu eoz
q̄ i p̄tē suā cedūt. sicut etiā de alijs di-
ctuz ē. Ulex q̄ hoz dispensatio fidei
dispensatozis p̄mittit vt dictuz est. si
q̄s bona fide dispēsēt ecclesiastica bōa
inde accipiens qd̄ sibi p̄uenit fm p̄di-
tōem status et persone: et alijs largit̄
fm qd̄ sibi videt̄ bona fide expedire nō
peccat mortalit̄ etiā si forte aliquid
plus i suos vsus p̄uertat q̄ oporteat.
Talia em̄ q̄ in singularibus ē eoz
iudicium nō p̄nt p̄ oīdā certitudines
diffiniri. Uñ si nō sit multus excessus
pōt p̄pati bonā fidē dispēsatozis. si nō
multus excessus fiat: nō pōt latere et
ita nō pōt cū bōa fide dispēsatozis h̄
agi. si aut̄ nō p̄seruet bonā fidē i dis-
pēsando: peccat mortalit̄. Ad p̄mū
q̄ dō qd̄ sicut aug. dicit in li. de f̄mone
dñi in monte. Illa p̄cepta que dñs
tradidit Mat. 5. Qui p̄cussit te in
vnā maxillam p̄be ei et aliā. et que ibi
sequuntur sūt intelligēda fm p̄para-
tionē animi. vt. s̄ hō sit parat⁹ hoc fa-
cere qñ nēcitas h̄ requirit. Uñ nō sēp est
p̄cū mortale: qñ homo hoc nō facit. s̄
qñ videt̄ necessitatem imminere: si nō
faciat tunc peccat mortalit̄. et eadem

rō ē de hoc p̄cepto: q̄ h̄z duas tunicas
 det nō h̄nti: & de oibus sibi. Unde
 nō semp̄ peccat mortalit̄ quotiescumq̄
 nō dat paupi q̄ sup̄flū h̄z: s̄ q̄n neces
 sitas iminet. Q̄n aut̄ sit talis neces
 sitas: q̄ obliget ad peccatū mortale: n̄
 p̄t rōne determinari: s̄ cōmittit̄ pru
 dentie & fidei disp̄santis, vñ si bona fi
 de ter: q̄n sibi videt̄ expedire; in unis
 ē a peccō. alioq̄n mortalit̄ peccat. Ad
 fm̄ dō q̄ illa eadē q̄ sūt cōsilia cadūt
 sub p̄cepto fm̄ ai p̄parationē: nullum
 em̄ cōsiliū ē p̄fectius q̄ q̄ hō tradat
 aiā suā p̄ fratrib̄ suis, & tñ h̄ cadit
 sub p̄cepto secūdu animi p̄paratio
 nē fm̄ illud. i. Jo. 3. & nos debem̄ pro
 fratrib̄ aiā ponē; & sibi dare oīa sua
 paupib̄ cadit sub p̄cepto fm̄ ai p̄para
 tionē. vt. s. homo sit paratus hoc facē
 si necessitas imineat. Adm̄oz tñ ne
 cessitas requirit̄ ad sup̄flua eroganda
 q̄ ad omnia exhibenda, tamē hoc to
 tum rōne vniuersali determinari non
 potest, sed cōmittitur prudentie; vt di
 ctum est. Ad tertium dicendum q̄
 bona ecclesiastica non solum sunt di
 spensanda pauperibus; s̄ etiā ecclesie
 ministris, vñ fm̄ canones debent di
 uidi hoc modo vt aliqua pars cedat i
 vsus pauperum & aliqua pars in vsus
 ministroꝝ & cultū ecclesie. Aliter ḡ
 est dicēdu de illis ecclesiasticis bōis;
 que principalit̄ sunt attribuēda neces
 sitatibus pauperū; & ex p̄nti necessitati
 bus ministroꝝ: sicut sunt bona hospi
 talium & alioꝝ h̄i. Et aliter de illis
 bonis que sunt principalit̄ attribu
 ta vsibus ministroꝝ, sicut sunt pre
 bende clericorum & alia h̄i. Nā in p̄

mis bonis peccatus cōmittit̄: nō solū
 ex abusu: sed etiā ex ipsa rerū cōditōe
 dum aliq̄s in suos vsus assumit quod
 est alterius. Et ideo tenetur ad restitū
 tionē tanq̄ defraudator rei aliene.

In secundis vero bonis nō cōmittit̄
 peccatum nisi p̄ abusum, sicut & de bo
 nis patrimonialibus dictū est, vnde
 non tenet̄ quis ad restitutionem: sed
 solum ad p̄niam pagendā. Ad q̄rtū
 dicendum q̄ neq̄ moderatus vsus di
 uitiarū; neq̄ bona fides dispositōis
 saluari videtur in eo qui scienter su
 perfluas expensas facit in voluptuo
 sis conuiuijs & alijs h̄i superfluitati
 bus, & sic non est dubium q̄ in tali
 bus peccat mortalit̄. Un̄ d̄ Adm̄oz,
 24. Si dixerit malus seruus ille in
 corde suo. Adm̄ozam facit dñs meus
 venire; & ceperit percutere conseruos
 suos. Quod pertinet ad superbū &
 crudele dominium. manducet autē &
 bibat cum ebriosis; quod pertinet ad
 sup̄flua & voluptuosa conuiuia; veni
 et dominus serui illius in die qua n̄
 sperat & hora qua ignorat; & diuidet
 eum scilicet a societate sanctorum par
 temq̄ eius ponet cum ipocritis scilicet
 in inferno. Unde ibi subditur
 Ibi erit fletus & stridor dentium. Si
 autem aliquis non multum in talib̄
 excedat p̄t bona fide fieri ab aliquo
 qui vult fm̄ decētiā sui status morē
 gerere his quibus p̄iuit.

Inde quesitū ē de elemosi
 nis q̄ fiūt p̄ mortuis. Et cir
 ca h̄ q̄sita sūt duo. Pr̄o vtz
 mortū patiat̄ aliqd̄ detrimētū: si exe
 cutor eī differat se dare elas; q̄s ip̄ei

testamēto dari mādauit. 2°: vtrum
 executor licite possit differre distribu
 tionē elemosynarum ad hoc q̄ res d̄
 functi melius vendātur in posterū,

Articul^o. 13.

D s̄mū sic p̄cedit. Videt̄ q̄
 a mortuus nulluz detrimētum
 sentiat ex hoc q̄ elemosyne
 quas mādauit dari retardātur. Hi^o
 enī retardatio puenit ex negligentia
 executoris. Sed negligentia vni^o nō
 imputat̄ alteri, q̄ nullū detrimētum
 mortuus patitur ex huiusmōi tardita
 te. Sed 3° ē: q̄ p̄pter hi^o tarditates
 retardātur orationes ⁊ sacrificia; que
 fierēt pro aīa defuncti; ex q̄bus pluri
 mū iuaret̄. q̄ ex huiusmōi tarditate
 patit̄ detrimētū. R^o dicēdū q̄ hic ē
 opus duplici duplici distinctiōe. P̄mo
 q̄dē ex p̄te ipsius detrimēti. Distiguē
 dū est enī duplex detrimētū. Nā q̄d
 da detrimētū est q̄d pertinet ad tole
 rantia pene s̄m illud. i. ad Loz. 3. Si
 cuius opus arserit detrimētū patiet̄
 Aliud autē quod p̄tinet ad s̄tracti
 onē remedij. 2° etiā distinguēdū ē
 ex p̄te elemosyne; circa quam potest
 cōsiderari etiā detrimētū ipsi^o elemo
 syne ⁊ effectus ipsius. Quātū ergo
 ad meritū elemosyne nullū detrimen
 tū patitur defunctus ex predicta tardi
 tate; maxime si quantum in ipso fuit
 curam adhibuit vt hi^o elemosyne ci
 to darētur q̄ meritū p̄ncipaliter ex vo
 luntate ⁊ intētiōe depēdet. Sed q̄tū
 ad effectū elemosyne patit̄ detrimētū
 nō q̄dē vt p̄ hi^o tarditate puniatur; s̄
 q̄ remedij ei nō adhibet̄; dū suffra
 gia differunt; ex q̄b^o plurimū iuaret̄

Ad s̄mū q̄ d̄ q̄ negligentia vni^o
 nō imputat̄ alteri ad penā. p̄t tñ redū
 dare in altex q̄tū ad defectū remedij
 s̄m q̄ vnus hō ab alio iuuari p̄t.

Articulus. 14.

D s̄m sic p̄cedit. Videtur q̄
 a executor debet tardare distri
 butionem elemosynarū ad
 hoc q̄ res defuncti melius vendātur.
 Quia ex hoc seq̄tur q̄ plures elemo
 synas poterit facere pro defuncto; ex
 quibus defunctus magis iuabitur. q̄
 si differat videt̄ q̄ laudabiliter ⁊ fide
 liter hoc faciat. Sed cōtra est; quia
 ex tarditate elemosynarū sequitur re
 tardatio remedij quo forte defunctus
 indiget. ergo videtur q̄ huiusmōi re
 tardatiōe grauet̄ defunctus poti^o q̄ iu
 uetur. R^o d̄d. In mora modici tē
 poris nō v̄t eē magnū periculū. Und̄
 si executor per modicum tempus ele
 mosynā dare differat; vt rebus defun
 cti melius venditis ampliores elemo
 synas dare possit; laudabiliter h̄ fa
 cit. Si vero cōuerso per multū tēpus
 differat elemosynas distribuere; vt
 non multo ampliores elemosynas fa
 ciat; non videtur esse absq̄ culpa; q̄a
 forte defunctus a purgatorio liberare
 tur in quo existenti remedij suffra
 giorū maxime necessariū erat. h̄ autē
 requirit prudentis executoris examē
 vt. s̄. consideratis dilatione temporis
 ⁊ conditione persone que credit̄ citius
 vel tardius liberanda. ⁊ etiam q̄tita
 te augmenti elemosynarum faciat;
 quod videbitur expedire defuncto.

Inde quesitum est de pec
 catis. Et circa hoc q̄sita sūt

tria. Primo d' peccato originali vtz
 .s. ille q' baptizatus est trāsmittat pec-
 catū originale i plē. 2° de peccō ac-
 tuali i gñali. qd. s. sit p'us. vtz auersio
 a deo: vel p'uersio ad p'mutabile bonū
 3° spāl'r d' mēdacio. qd' mēdaciū sit gñi?
 vtz illd' qd' fit vbo: v' illd' qd' fit facto

Articulus. i5^o.

D' p'mū sic p'cedit. U' q' il-
 le q' ē baptizat' nō trāsmittat
 p'mū originale i plēz. In eo
 n. q' nascit' tria p'nt' p'siderari. s. corp' .
 aīa. 7 vnio vtriusq' s' nō p'trabit p'mū
 originale s'm corpus qd' p'trabit a pa-
 rētib' . q' parētes erāt total'r a pecca-
 to originali mūdati. s' l'r ē nec s'z aīaz
 quā h'z ex creatōe dei: in quez peccatū
 nō cadit 7 p' p'ns neq' ē s'm vniones
 vtriusq' . g' ille q' nascit' ex baptizatis
 nullo mō cōtrahit peccatū originale.
 Sed p'tra ē q' remediū nō adhibetur
 nisi vuln'ri. S'z baptism' q' ē medici-
 nale remediū p'tra vuln' originale p'ci
 adhibet' puulis baptizatoz filijs s'm
 cōem ecclesie p'suetudinē g' puuli bap-
 tizatoz filij cū originali peccato nas-
 cunt'. R' d' d' q' p'ctū qd' extrāgressi-
 one p'moz parētū in oēs posteros ori-
 ginaliter deriuat' nō abolet' nisi per
 grām xpī. q' de peccato dānat' pecca-
 tū in carne. vt d' ad ro. 8. S'z h' q'daz
 ordine pagit'. Naz p'mo i statu p'ntis
 vite p' sacra grē xpī remouet' peccatū
 originale q'ntū ad iquinatōem aīe. vt
 .s. nō iputet' homini ad culpā. R' ema-
 net tamē interī quātuz ad corruptōem
 fomitis in carne vnde apostolus dice-
 bat ad ro. 7. Ego ipse mente seruo le-
 gi dei. carne autē legi peccati: in qua

tum scilicet concupiscit aduersus spiri-
 tum. vnde homo baptizatus s'm mē-
 te 3viuit in nonitate spūs. s' s'm carnē
 adhuc retinet vetustatē Ade. 7 ideo
 sicut per spūalē generatōem: qua .s. p'
 euāgeliū alios producit filios in xpo
 absq' peccato. ita ē s'm gnationē car-
 nalem producit filios in vetustatem
 Ade. cum peccato originali. 7 p' h' p'z
 r'nsio ad obiecta.

Articulus. i6^o.

D' s'm sic p'cedit. Uidet' q' i
 peccato actuali p'us sit auer-
 sio q' cōuersio. Auersio em
 importat regressum a termino. con-
 uersio autem accessū ad terminū. S'z
 i motu corporali p'us ē recessus a ter-
 mino q' accessus ad terminū. g' 7 in
 spūali motu p'us est auersio q' conuer-
 sio. S'z contra ē qd' Dio. dicit. 4. c.
 de di. no. Nemo intendens ad malū
 opat': s' intendens ad bonum. g' prius
 aīus peccantis p'uertit' per appetitum
 ad bonū p'mutabile q' auertatur a dō
 R' d' d' q' peccatū p'ncipaliter i volū-
 tate consistit. vt aug. dicit. Quātuz
 aut' ad volūtatē illud ē p'ri' qd' p'nci-
 paliter intēdit'. 7 ideo i peccatis in quib'
 p'ncipaliter itēdit' fruitio boni
 p'mutabilis. sicut in luxuria. auaritia
 7 similibus. prius est nāliter cōuersio
 q' auersio: quonon est p'ncipaliter i-
 tenta. s' p'eter intentionem consequit'
 ex inordinata conuersione. In pecca-
 tis autem in quibus directe intēdit'
 auersio a deo sicut est infidelitas. de-
 speratio 7 alia h'i' prius est auersio ab
 in p'mutabili bono 7 postea ē p'uersio
 ad commutabile bonū sicut p'z i illis

qui desperantes seipfos tradunt im-
pudicitie, vt dicit ad eph. 4. Ad p̄mū ḡ
dō q̄ quāuis in motibus operabilib⁹
recessus a termino p̄oz sit ī executōe ac
cessus tñ ad terminū p̄ozēi intētōe in
q̄ p̄ncipalr̄ p̄sistit peccatum.

Articulus. i. 7.

D tertiū sic p̄ceditur, **U**t q̄
a mai⁹ p̄c̄m sit cū aliq̄s mētī
facto; q̄ cū aliq̄s mētī v̄bo.

Mai⁹ n. peccatū eē v̄ cū aliq̄s mē
tiēdo abuti⁹ eo cui magis credit. **S**z
sicut an̄s. dicit ī li. de v̄itate. **M**agis
credit factis q̄ v̄bis. ḡ graui⁹ peccat q̄
mētī factis q̄ v̄bis. **S**z p̄ e q̄d augu.
dicit ī li. de doctrina xp̄iana. **I**nter oīa
signa p̄cipuū locū tenēt v̄ba. his autē
abuti⁹ ille q̄ v̄bo mētī. ḡ v̄ q̄ graui
us peccat ille q̄ mētī v̄bo q̄ ille q̄ mē
tiē fcō. **R**⁹ dō q̄ sicut **A**mb. dicit ī
q̄dā fmōe. **N**ō solū ī fallis v̄bis; s̄ et
ī simulat; opib⁹ mēdaciū ē. **P**eccatus
autē mēdaci p̄ncipalr̄ q̄dē p̄sistit ī itē
tiōe fallēdi. vñ ille q̄ dicit fallū q̄d pu
tat eē v̄x nō mētī. **M**agis atē ē re⁹
mēdaci ille q̄ dicit v̄x q̄d putat esse
fallū; vt p̄p̄ augu. in li. de mēdacio.
Un cū eadē itētiō fallēdi sit ī eo q̄ mē
tiē v̄bo; et ī eo q̄ mētī factō; vterq̄sq̄
liter peccat. v̄bū. n. et factū assumūt vt ī
strumēta fallēdi. vñ n̄ refert q̄tuz ad
p̄c̄m mēdaci v̄tuz aliq̄s v̄bo v̄l scripto
v̄l nutu; v̄l q̄cūq̄ factō mētīat. sicut n̄
refert q̄tū ad p̄c̄m homicidij. v̄tuz q̄s
gladio v̄l securi interficiat hoīez et p̄ h̄
r̄nsio ad obiecta

Articulus. i. 8.

Einde q̄sitū ē circa corpora
o. boīs v̄tuz. s̄. aliq̄s possit eē nā

liter vel miraculose fil⁹ v̄go et p̄z. et vi-
det q̄ h̄ possit eē miraculose. q̄ p̄z et m̄r
fil⁹ sūt ḡnatoīs p̄ncipia. **S**z aliq̄ mu-
lier miraculose fuit fil⁹ v̄go et m̄r. ḡ pa-
ri rōne aliq̄s vir miraculose p̄t fil⁹ eē
v̄go et p̄z. **U**t q̄ h̄ possit eē absq̄ mi-
raculo; q̄ demon incubus potest fura-
ri semē viri. virginis in somnis polluti
et trāsfundere ī matrīcē mulieris; ex
quo quidē semine p̄t p̄cipi p̄les; cui⁹
p̄z nō ē demon incubus; s̄ ille ex cuius
semine ḡnat; q̄d agit ī v̄tute ei⁹ a quo
ē resolutū. ḡ videt q̄ etiā absq̄ mira-
culo possit aliq̄s simul eē v̄go et pater

Sz p̄. **M**ulier absq̄ miraculo nō
p̄t siml eē v̄go et m̄r. ḡ pari rōne nec
vir absq̄ miraculo p̄t simul esse vir-
go et p̄z. **I**te videtur q̄ nec per mira-
culū. q̄ si filius dei qui est natus mi-
raculose de v̄gine ex aliq̄ parte corpis
v̄ginalis carnē assumpsisset q̄ ex illa
vñ mulier nālr̄ p̄cipit. puta de manu
aut pede; nō diceret filius v̄ginis; sicut
nec **E**ua dicta ē filia **A**de. quāuis sit
formata de costa ipsi⁹. s̄ nō posset con-
tingere salua v̄ginate viri; q̄ ex eadez
pte corpōris. et in eodē loco p̄lē gene-
raret. sicut nālr̄ ḡnat. ḡ nec etiā mi-
raculose fieri posset q̄ aliquis simul
eēt v̄go et p̄z. **R**⁹ dō q̄ ad h̄ euidē-
tiam videre oīz q̄d ad v̄ginitatē requi-
rat. **R**equirunt atē tria ad ei⁹ p̄fecio-
nē q̄z p̄mum ē p̄ncipale et formale. s̄.
electio siue itētiō voluntatis. sicut et ī
omnibus moralibus. vñ istud ex neces-
sitate ad v̄ginitatem requiritur q̄
assit alicui assidua voluntas nunquā
experiendi delectationem veneream.
Secundū autem est materiale

.s. passio appetit⁹ sensitivi .s. delectatio
 quā q̄s expit i actu venereo cui⁹ pua-
 tio req̄rit ad pfectā v̄gitatē māliter.
 Quā passioēs sensitivē sūt mā virtutum
 moralium. Si tñ pter electionē ppe vo-
 lūtatis hoc p̄ngat. puta cuz q̄s i sono
 polluit; v̄l cū mulier p violētiā ab ho-
 ste opp̄mit; nō perit v̄r v̄gitatē; vt p̄z p
 aug. i. i. de ci. dei. Tertiu autē ē q̄si per
 accūs ⁊ cōcomitater se h̄ns ad v̄gini-
 tatē .s. corporalis itegritas. vnde si clau-
 stra pudoris alr corrūpanr q̄ p vene-
 reū actū; puta si obstetrix; vel medic⁹
 ferro icidat ad sanādū nihil v̄gitati d̄
 perit; sicut aug. dicit i p̄ de ci. dei. Sic
 ḡ si v̄gitas accipiat fm pfectū suū eē
 put ad v̄ginitatē tria p̄dicta p̄currūt
 mulier q̄dem salua v̄ginitate nō pōt
 eē m̄r ita q̄ cōcipiat ⁊ pariat nisi mi-
 raculose; quia proles egredi non pōt;
 cū hoc q̄ permaneant claustra pudor-
 ris iuiolata; nisi p miraculū; sicut ac-
 cidit i m̄re dei. Possēt tamē forte abs-
 q̄ miraculo mulier salua oīoda v̄gi-
 nitate p̄cipere; sicut d̄r accidisse de q̄dā
 puella pubescēte quā pp pudoris custo-
 diā in lecto suo pater hēbat; q̄ dū som-
 no pollueret semē ad matricem descē-
 dit ⁊ puella concepit. Vir autē absq̄
 oī semis resolūtōe nō pōt esse p̄r neq̄
 nāl̄r neq̄ miraculose. quia si de corpe
 eius ples alr miraculose formaret; n̄
 posset dici p̄r. Si v̄o v̄ginitas largi⁹
 accipiat; put solū req̄rit interiorē ele-
 ctionem mentē; sic p̄z de muliere q̄des
 q̄ nāl̄r pōt eē m̄r; v̄gitate tali manē-
 te; sicut si aliq̄ p violentiā opp̄mētur
 ab hoste; ⁊ ide cōcipet. ⁊ multo maḡ
 h̄ posset miraculose fieri. Vir autē sal

ua tali v̄gitate posset eē p̄r nāl̄r ppter
 pollutionē nocturnā; q̄ q̄cūq̄ casu ad
 matricē mulieris pueniret. nō aut ita
 p̄gruēt q̄ miraculose vir fiēt p̄r; sicut
 q̄ v̄go fiēt m̄r. tū q̄ v̄go miraculose
 facta ē mater; spū scō formāte corpe p
 lis ex purissimis sanguib⁹ ei⁹; vt Da-
 mas. dicit; Resolutio aut semis sine
 q̄ vir p̄r eē nō posset nō p̄gruit opatō
 ni spūs scī. tū q̄ vir i gnatiōe ē; sicut
 agens; mulier sicut patiens. Deo aut p̄-
 petit agē ⁊ nō pati. vnde maḡ p̄gruit
 vt deus miraculose suppleat id q̄d de-
 est ex pte viri q̄ id q̄d deest ex pte mu-
 lieris. Et p hoc p̄z r̄nsio ad obiecta.

Articulus. i. g^o.

¶ **E**inde vltio q̄sitū est de crea-
 tura pure corporali; v̄tz .s. celū
 empireū hēat influētiā super
 alia corpa. Et v̄z q̄ nō; q̄ cē corpus
 q̄d nāl̄r i fluit i alia corpa p p̄us i fluit
 i p̄pinq̄ q̄ i remota. Si ḡ celū empi-
 reū i fluet i corpa i ferioza; p p̄ i fluet
 i celū aqueū q̄d ē sibi p̄pinq̄us q̄ i ce-
 lū sydereū; s̄ ḡ v̄z eē i cōueniēs; q̄ celū
 sydereū similius ē celo empireo; cum
 neutz sit de nā q̄rtuoz elementozum;
 q̄ celū aqueū q̄d ē d̄ nā q̄rtuoz elemē-
 toz. q̄ ille aque dicūt ibi posite ad re-
 frigerādum calozes. puenientē ex mo-
 tu celi; rōne cuius saturnus q̄ ē altioz
 inter planetas d̄r habere frigiditatē.
 Nō ḡ celū empireum i fluit in corpa
 inferiora. Sed ḡ est q̄d in li. de itel-
 ligētis d̄r; q̄ cē q̄d i fluit i alia est lux
 vel lucem habēs. ⁊ in cōmento d̄r q̄
 omnis influētia est p virtutes lucis; s̄
 celū empireū maxie h̄z lucē inter alia
 corpa. ergo maxie in alia corpa i fluit.

1° dicitur quod quidam ponunt celum empireum non habere influentiam in reliqua corpora: quia non est institutum ad effectus naturales; sed ad hoc quod sit locus beatorum. Et hoc quidem mihi aliquando visum est: sed diligenter considerans magis videtur dicitur quod influat in corpora inferiora, quia totum universum est unum unitate ordinis: ut patet per philosophum 9. methaphisicorum. Hec autem unitas ordinis attenditur secundum quod quodam ordine reguntur corporalia per spiritualia et inferiora corpora per superiora: ut Augustinus dicitur 3. de trinitate. Unde si celum empireum non influat in corpora inferiora: celum empireum non continetur sub unitate universi: quod est inconueniens. Videtur autem proprius effectus eius esse perpetuitas et permanens in inferioribus corporibus. Nam secundum philosophum in 11. methaphisicorum. In celo sunt principaliter duo motus: quorum unus est ab oriente in occidentem quod vocatur diurnus: et est super polos equinoctialis. et quia iste est uniformis causat perpetuitatem in inferioribus motibus. Alius autem motus est ab occidentem in orientem: quo mouetur sol et alij planete qui est super polos zodiaci: per quem planete accedunt et recedunt a nobis. Unde iste motus proprie causat diuisionem generationis et corruptionis et ceterorum motuum in istis inferioribus. et sic continuatur generatio et corruptio horum inferiorum quousque deus vult: quod quidem est ad continuitatem causatur a primo motu: quod est autem ad priorem a secundo. Sic autem uniformitas motus precedit difformitatem ita etiam unitas quietis precedit uniformitatem motus: quia moueri est essentialiter habere naturam quam prius. quod est autem est eo modo se habere nunc ut prius. et sic quies habet puram unitatem. uniformitas autem motus habet unitatem cum diuersitate. et ideo primum

celum. scilicet empireum singularem per suam quietem influat. Secundum autem celum est quod dicitur aqueum per suum motum uniformem. Tertium autem celum. scilicet sydereum per suum motum difforme: habet autem esse proprium huic corpori: quod influat absque motu in quantum est superius attingens quidam modo ordinem sicut spiritualium: putat Dio. dicitur 2. c. de diuino. quod diuina sapientia coniungit principia secundorum finibus primorum. Ad primum ergo dicitur quod celum empireum magis influat in celum aqueum quam in inferiora corpora in quantum. scilicet celum aqueum plus recipit de influentia celi empirei: ut uniformitas motus ostendit. unde et magis patet cum celo empireo ratione sue uniformitatis quam celum sydereum. Est autem de celestibus corporalibus duplex opinio. Una. scilicet quod sunt de natura elementorum secundum quam celum empireum esse de natura ignis. celum aqueum de natura aeris vel aeris. celum autem sydereum est positum ex utraque natura: quia in parte est lucidum in parte dyaphanum. Et ad hanc opinionem pertinet quod dicitur aquas esse ibi ad infrigidandum. Alia autem est opinio quod corpora celestia non sunt de natura quatuor elementorum sed quanta essentia secundum quam est celum aqueum non est de natura quatuor elementorum. sed dicitur aquam propter dyaphaneitatem: sicut dicitur celum empireum. id est igneum propter lumen. Contrarium concedimus: quibus liber de intelligentiis non sit auctoritas alicuius nec etiam verum sit quod omnis influxus sit ratione lucis: nisi lux metaphorice accipiatur pro omni actu: putat esse agens agit in quantum est ens actu. vel hoc potest esse verum in solis corporalibus in quantum proprie dicitur lux in quantum. scilicet lux corporalis est forma primi corporis agentis. scilicet celi: cuius virtute omnia corpora inferiora agunt. et hec ad presens dicta sufficiant

Incipit quodlibet septimum.

Uesitū est de tribus,
 P.imo quedā prinē-
 tia ad substātiās spūa-
 les, 2° quedā prinē-
 tia ad sacm̄ altaris,
 3° quedam prinētia ad
 corpa dānatorū. Circa sbas spūales
 querebat. P.imo de cognitiōe earū,
 2° de fruitiōe aīe xpi tpe passionis,
 3° de pluralitate in substātijs spūali-
 bus inuenta. Circa primū querebāt
 quatuor. P.imo utrū aliquis itel-
 lect^o creat^o possit diuinā eēntiā vidē
 imediate, 2° utrū intellect^o creatus
 possit simul plura itelligere, 3° utrū
 intellectus angelicus possit itelligē
 singularia. 4° utrū noticiā quā aug,
 dicit plē mētis sit accidēs vel non.

Articulus p̄mus.

De primū sic pcedit. Videtur
 qd nullus intellectus creatus
 possit diuinā eēntiā imedia-
 te videre. Intellect^o enī creatus cū in
 differēter se hēat ad oīa itelligibilia
 nō potest cognoscere determinate ali-
 quid; nisi per obiectū suū determinē-
 tur. Sed diuinā eēntia nō ē obiectū
 quod possit intellectum determinare
 quia est summū in entibus et maxime
 generalitatis; et nullo mō determina-
 tū; ergo intellectus creat^o ipsā videre
 nō potest. Preterea ad hoc qd intel-
 lectus cognoscat aliqd̄ op̄er qd fiat in
 actu. Nihil enī operatur s̄m qd est in
 potētia. s̄ s̄m qd ē actu. Intellect^o autē
 nō fit i actu nisi s̄m qd itelligibili in-
 format. Cū ḡ eēntia diuinā nō possit
 p se ipsam informare intellectum ut

formali faciat ipm̄ esse in actu op̄s si
 dī p̄ intellectū cognoscat; qd p aliquam
 sui similitudinē itellectū i format ad h̄
 qd cognoscat; et ita nō poterit imedia-
 te nisi p similitudinē videri. Preter-
 ea ad hoc qd itellect^o creat^o eēntiā di-
 uinā videat; op̄s qd p lumē glorie p̄fi-
 ciat. Sed lumē glorie ē mediū distans
 et ab ipso itellectu et ab ipsa eēntia di-
 uina; q̄ est beatitudo icreatā; cū lumē
 p̄dictū dicat creatura. ḡ itellect^o crea-
 tus nō pōt vidē diuinā eēntiā imedia-
 te. Preterea s̄m p̄m in 3° de aīa.
 Sicut sensus se habet ad sensibile; ita
 se habet intellectus ad itelligibile. Sed
 ad hoc qd sensus visus suū obiectum
 p̄cipiat duplici medio indiget. s. lumi-
 ne et specie que est similitudo rei vise.
 ḡ hoc idem ē necessariū itellectu in
 visione diuine essentia; et sic non ime-
 diate eam videbit. Sed contra est
 qd dī. i. Jo. 3. Videbimus eū sicuti ē
 Preterea ad hoc qd itellectus itelli-
 gat nihil aliud videtur requiri nisi qd
 itelligibile fiat in actu et qd itelle-
 ctui coniungat. Sed essentia diuina
 p se ipsam est itelligibilis in actu; cū
 sit imaterialis itellectui etiam p̄ns
 est; qd ut dicit Aug. Deus vnicuique
 rei est vicinior q̄ ipsa res sibi; ergo in-
 tellectus creatus eēntiā diuinā poterit
 imediate videre. R^o. dō qd absque
 dubio tenendum est qd diuinā eēntia
 in patria imediate ab itellectu glori-
 ficato videat. Ad cuius euidētiā
 sciendum est qd in visione itellectiua
 triplex mediū cōtingit esse. Unū s̄
 quo intellectus videt; qd disponit eū
 ad videndum; et hoc est i nobis lumē.

intellectus agentis, quod se habet ad intellectum possibile nostrum: sicut lumen solis ad oculum. Aliud medium est quo videtur et hoc est species intelligibilis quam intellectus possibile determinat; et hoc se ad intellectum possibile sicut species lapidis ad oculum. Tertium medium est in quo aliquid videtur: et hoc est res aliqua per quam in cognitione alterius devenimus: sicut in effectu videmus causam. Et in uno similitum vel praxiorum videtur aliud, et hoc medium se habet ad intellectum: sicut speculum ad visum corporalem: quo oculus aliquam rem videt. Primum ergo medium et secundum non faciunt mediatam visionem, immediate enim dicitur aliquid videre lapidem: quantum est per speciem eius in oculo receptam et per lumen videat, quia visus non fertur in hec media: nisi in visibilia, sed per hec media fertur in unum visibile: quod est extra oculum. Sed tertium medium facit visionem mediatam, visus enim fertur primo in speculum sicut in visibile: quo mediante accipit speciem rei vise in specie vel speculo, similiter intellectus cognoscens causam in causato fertur in ipsum causatum sicut in quoddam intelligibile: ex quo transit in cognitionem cause. Et quia essentia divina in statu vie in effectibus suis cognoscitur non videmus eam immediate. Unde in patria ubi immediate videbitur: tale medium penitus subtrahetur. Si vero non est ibi medium secundum, scilicet aliqua species essentie divine intellectum informans: quia quando aliquid videtur immediate per speciem suam: oportet quod species illa representet rem illam secundum completum esse sue speciei, aliter non diceretur res illa immediate videri: sed quedam umbra eius; sicut si similitudo lucis in

oculo fieret per modum coloris: qui est lux obumbrata. Cum autem omne quod recipitur in aliquo: recipiatur in eo per modum recipientis impossibile est in intellectu creato similitudinem divine essentie recipi: que eam perfecte secundum totam suam rationem representet. Unde si per aliquam similitudinem talem essentia divina a nobis videretur: immediate non videretur essentiam divinam: sed quedam umbra eius. Restat ergo quod solum primum medium erit in illa visione, scilicet lumen glorie: quo intellectus perficietur ad videndum essentiam divinam de qua in prelo. In lumine tuo videbimus lumen. Hoc autem lumen non est necessarium ad hoc quod faciat intelligibile in potentia esse intelligibile in actu ad quod est nobis necessarium lumen intellectus agentis: quia ipsa divina essentia cum sit a materia separata est per se actu intelligibilis. Sed erit necessarium tantum ad perficiendum intellectum, ad quod etiam nunc lumen intellectus agentis valet: predictum autem lumen glorie sufficienter perficiet intellectum ad videndum divinam essentiam eo quod ipsa essentia divina totaliter lux intelligibilis est. Unde lumen glorie ab ea in intellectum descendens facit hoc respectu divine essentie in intellectu: quod facit respectu aliorum intelligibilium: que non sunt lux tantum species rei intellecte simul et lumen: sicut si lux sensibilis per se existeret ad eius visionem sufficeret lumen oculum perficiens sine aliqua similitudine. Ad primum ergo dicitur quod aliquid dicitur determinatum dupliciter: primo ratione limitationis. Alio modo ratione distinctionis. Essentia autem divina non est quod determinatum

primo modo; s̄ secundo modo, q̄ for-
ma non limitat nisi ex hoc q̄ in alio
recipit; cui mā p̄mēsurat. In eētia
aūt diuina nō ē aliqd̄ in alio receptū
eo q̄ eē ei⁹ ē ipsa diuina nā s̄sistens
qd̄ ī nulla realia p̄tingit. Nā q̄libz
res alia h̄z eē receptū ⁊ sic limitatum
⁊ inde ē q̄ eētia diuina ab oib⁹ disti-
guat; p̄ hoc q̄ est ī alio nō recipi; sicut
si eēt aliq̄ albedo existēs nō in subie-
cto; ex hoc ipso distinguere a quali-
bet albedine in s̄bo exīte; quāuis ī rō-
ne albedinis nō eēt recepta; ⁊ sic nec
limitata. Daret ḡ q̄ eētia diuina n̄
est qd̄ ḡniale in eēndo; cū sit ab oibus
alijs distincta. s̄ solū ī causādo, q̄ id
qd̄ est p̄ se est cā eoz̄ que p̄ se nō sunt.
Cū eē p̄ se subsistens est causa oīs es-
se in alio recepti; ⁊ ita essentia diuina
est intelligibile; qd̄ pōt determinare
intellectum. Ad s̄m dicendum q̄ ī-
tellect⁹ creat⁹ fit actu ad videndum
diuinā eētia p̄ lumen glorie, ⁊ hoc
sufficit; vt dictū ē. Ad tertius dō q̄
illud lumē gl̄ie quāuis ⁊ ab eētia di-
uina ⁊ ab intellectu sit differēs per es-
sentia; nō tamen facit mediatam vi-
sionē vt ex dictis p̄z. Ad q̄rtū dō q̄
visibilia nō sūt lux tm̄, ⁊ iō oīz ad hoc
q̄ visus determinet ad ea; q̄ nō solū
sit ibi lumē; s̄ etia; spēs rei vise. Eē-
tia aūt diuina ē pure lux, ⁊ iō nō requi-
rit aliq̄ alia spēm q̄ ipsuz lumē vt vi-
deat; sicut ex dictis p̄z.

Articulus 2°.

D̄m sic p̄cedit. Utr̄ q̄ ītel-
lect⁹ creat⁹ possit simul plu-
ra intelligere. Potentia em̄
sensitiua cum sit materialis est infe-

rior ⁊ magis p̄tracta q̄ intellectiua. s̄
sensus pōt simplura sentire; sicut se-
sus cōis simul sentit album ⁊ dulce;
dū eoz̄ d̄iam cognoscit, ḡ intellect⁹
multo forti⁹ pōt simul pl̄a intelligere.

P̄terea plura intelligibilia possunt
simul cognosci īquātū sunt vnū. S̄
oīa intelligibilia sunt vnū; īquātū sūt
intelligibilia; ergo omnia intelli-
gibilia possunt simul cognosci. P̄-
terea sicut se h̄z intellect⁹ in habitu ad
intelligibile in habitu. ita se h̄z intelle-
ctus ī actu ad intelligibile in actu. S̄
intellect⁹ ī habitu s̄ plura intelligen-
bilia cognoscit in habitu. ḡ intellectus in
actu simul plura intelligit in actu.

P̄terea ad cognitōem intellect⁹
sufficit species rei intelligibilis in in-
tellectu exīs. Sed species intelligen-
biles non se impediunt; quin simul sint
in intellectu; cum non sint contrarie
eo q̄ sunt a materia separate, ergo in-
tellectus non impeditur quin possit si-
mul plura intelligere. P̄terea ca-
pacitas intellectus est maior q̄ cuius-
cūq̄ corporis. Sed aliquod corpus
est in quo simul possunt plures spēs ē-
trarioz̄ fieri, sicut patz q̄ in vno p̄-
cto aeris in quo se interfecāt due li-
nee directe a duabus visibilibus ad
duos vidētes; est species vtriusq̄ visi-
bilis. ḡ multo fortius plures species
actu possunt simul eē in intellectu ⁊
ita intellectus potest simul plura in-
telligere. Sed ḡ ē qd̄ dicit philoso-
phus in 2. thopic. Contingit plura
scire, intelligere vero vnum solum.

R̄^o dō, q̄ intellectus dupl̄ aliquid
intelligit, s̄ primo; ⁊ ex p̄nti. Ex p̄nti

quidem contingit plura simul intelli-
gere in quibus sunt ordinem ad unum intelli-
gibile primum, et hoc contingit dupliciter. Uno
modo ex unitate eius quod intelligitur: sic quoniam plura
intelligibilia per unam speciem intelliguntur si-
cut intellectus divinus omnia simul videt per unam
essentiam suam, et eodem modo intellectus creatus
videt essentiam divinam potest simul omnia videre
quod per essentiam divinam videt. Alio modo ex
unitate eius quod intelligitur, scilicet quoniam plura intelli-
gantur ut unum, totum enim unum est primum intel-
lectum: et illa plura sunt intellecta ex parte
in illo: sicut cum intellectus intelligit
lineam: simul intelligit partes lineae, ut dicitur
in 3. de anima. Et similiter cum intelligit pro-
positum: intelligit simul subiectum et predicatum,
et cum intelligit similitudinem vel diversam ali-
quorum simul intelligit ea quorum est similitudo
vel diversitas. Sed quod intellectus simul intel-
ligat plura intelligibilia primum et princi-
paliter est impossibile. Cuius ratio est: quod intel-
lectus per se actu est omnino, id est perfecte res intellecta
ut dicitur in 3. de anima, quod quod est intelligendum
est non quod essentia intellectus fiat res intel-
lecta vel species eius, sed quod complete informat
per speciem rei intellecte: dum est actu intelli-
git. Unum intellectum simul plura actu in-
telligere primum id est ac si res una simul
esset plura. In rebus enim, materialibus videmus
quod una res numero non potest esse simul plu-
ra in actu, sed plura in potentia, vel per
dispositionem potest esse unum et idem. Unde
enim aer est simul potentia aqua et ignis,
et prout etiam simul dispositiones ad utrum
quod quantum ad aliquid inesse eidem, si-
cut si aer ex una parte calefieret et ex
alia inspissaretur, sed quod aer simul actu sit
ignis et aqua: est impossibile, et simili-
ter etiam quod aliquid sit simul actu la-

pis et ferrum: que non videntur con-
traria sed dispersa. Intellectus autem ex ipsa
ratione sue potentie est simul potentia omnia in-
telligibilia, sicut et sensus omnia sensibi-
lia. Potentia autem sensitiva per simili-
tudines sensibiliu[m] reducit in actu dupli-
citer. Uno modo in complete per modum dis-
positionis, quoniam scilicet species sensibiles sunt in ea ut
dispones: quod appellat Avicenna esse
in thesauro. Alio modo perfecte quoniam scilicet species
sensibiles actu informant potentiam sensiti-
vam: et hoc vocat Avicenna apprehensionem se-
sus distinguens potentias sensitivas app-
prehentes ab illis in quibus sunt forme sen-
sibiles: ut in thesauro, et similiter in intellectu
in habitu sunt similitudines intelligibili-
um: ut dispones, sed quoniam sunt actu intelle-
cte: sunt eo ut forme perfectes, et tunc
intellectus fit omnino res intellecta, et hoc con-
tingit per intentionem que coniungit intel-
lectum intelligibili et sensum sensibili
ut dicit Augustinus. Unum patet quod sicut una res
materialis non potest esse simul plura actu: ita
unus intellectus non potest simul plura intel-
ligere primum. Et hoc est quod alga dicit, quod
sicut unum corpus non potest simul figu-
rari pluribus figuris: ita unus intelle-
ctus non potest simul plura intelligere.
Nec potest dici quod intellectus informet
perfecte simul pluribus speciebus intelli-
gibilibus, sicut unum corpus simul informa-
tur figura et colore: quod figura et color
sunt forme unius generis: nec in eodem
ordine accipiuntur, quod non ordinantur ad per-
ficiendum in esse unius rationis: sed omnes forme
intelligibiles in quantum habent sunt unius
generis: et in eodem ordine se habent
ad intellectum: in quantum perficiunt intel-
lectum in hoc quod est esse intellectum in

actu. Un̄ plures spēs intelligibiles se habēt sicut figure plures vel plures colores: qui simul i actu in eodē eē nō possunt fm idē. Ad p̄mū ergo dō q̄ s̄l̄r dicendū est de potētia sensitiva. i. nō potest plura simul sentire. s̄ ex p̄nti inquantū plura accipiunt̄ vt vnū; sic plura sensibilia vniant̄ in vna d̄tia; et plura sensibilia que sunt p̄tes vniant̄ i vno toto. Un̄ quādo sentit̄ totū sentiant̄ simul plures p̄tes ex p̄nti; et tunc intētio sensus nō fertur ad aliquā partē p̄ncipalr̄ s̄ ad totū; q̄ si ad aliquā partem ferret̄; vt ad sensibile p̄ncipale; nō simul sentiretur alia; et iteruz sensus cōmunis; quāuis sit vna potētia fm eēntiam; tñ aliquo modo multiplicatur fm esse; inquantū cōiungit̄ diuersis sensibus p̄p̄rijs; sicut vnum centrū coniungit̄ plurib⁹ lineis. vñ i mutatiōes oīum sensibiliū simul termināt̄ ad sentū cōmunē, sicut mot⁹ q̄ esset p̄ omnes lineas posset simul terminari ad centrum; s̄ intellectus non multiplicatur modo predicto i plures potēcias. Et ideo non est simile.

Ad p̄m dō q̄ cognoscibilia q̄ siml̄ cognoscant̄ oportet q̄ accipiantur vt cognoscibile vnū numero. oīa autem intelligibilia inquantū hi⁹ sunt vnū genere non numero. et ideo ratio non sequitur. Ad tertiū dō q̄ iam patet ex predictis q̄ nō eodem modo se h̄z intellectus in habitu ad intelligibilia in habitu que sunt i ipso vt dispositiōes; et intellectus in actu ad intelligibilia in actu que sunt in ipso vt vltime perfectiones. Ad q̄rtū dō q̄ nō solum prohibetur res aliqua esse plura

contraria actū simul; s̄ etiā plura eē v̄i sparata; vt patet ex dictis. vñ quāuis forme intelligibiles i intellectu nō sunt contrarie; nihilomin⁹ tamē intellect⁹ prohibet̄ simul plura intelligē. vt ex dictis patet. Ad q̄ntū dō q̄ spēs sensibiles que sunt i medio deferēte sunt ibi per modum dispositiōis; et non per modum vltime p̄fectionis; q̄ sunt ibi sic i quodā fluxu. et ideo nō est simile.

Articulus. 3°.

Tertium sic p̄cedit. Videtur q̄ intellectus angelicus nō possit cognoscē singularia.

Si enī cognoscit aut cognoscit p̄ spēs acquisitam aut p̄ p̄creatā, nō p̄ acquisitam. quia vel illa esset particularis et per consequens materialis; et ita in intellectu angeli imateriali esse non posset. vel esset vniuersalis; et sic per eā singulare cognosci nō posset. S̄l̄r nec per concreatam. quia spēs cōcreata angelo a p̄ncipio sue creationis fuit i ipso ad cognitionez autem alicui⁹ sufficit q̄ species eius sit in intellectu et ita si per speciem concreatā posset aliquod particulare cognosci dum est p̄ns a p̄ncipio creatiōis sue illud cognouisset; quādo adhuc erat futurum quod non potest esse; quia futura cognoscere solius dei est. Ysa. 41. Annūciate que ventura sunt in futurum et sciemus qm̄ dii estis vos. ergo āgelus singularia cognoscere non potest. Si dicat̄ q̄ spēs ille p̄create faciunt cognitionē p̄sentū nō autē futurorū.

Cōtra. Non potest aliqua cognitio noua fieri nisi fiat aliqua innouatio i cognoscēte; s̄ per b̄ q̄ particulare

quod erat futurum sit presens; non fit aliqua inouatio in intellectu angelico; cum nihil recipiat a re extra. Si prius dū erat futurum non cognoscebat; nec dum sit presens cognosceri poterit. Si dicat quod quis nihil recipiat; tamen formam quam apud se habet prius applicat ad particulare quod de nouo fit. Contra. Intellectus non potest aliquid ad aliud applicare nisi pre-cogitatur et quod applicat et cui applicat. quia prius est cognoscere duo secundum se quam comparationem unius ad alterum. Si applicatio predicta sequeret cognitionem singularium et sic non posset esse causa eius. Preterea si angelus cognoscit singularia aut cognoscit vna specie; aut pluribus sed non pluribus. quia sic oporteret quod infinitas species apud se haberet cum infinita sint particularia; ad minus in potentia simili nec vna; quia sic intellectus angelicus equaretur intellectui diuino; qui vna substantia diuina plura intelligit. ergo intellectus angelicus singularia cognoscere non potest. Si dicat quod non cognoscit per vnam speciem omnia; sed per vnam speciem omnia indiuidua vnius speciei; et non alia. Contra. Illa vna species non se habet magis ad vnum indiuiduum quam ad aliud. sed oportet quod per speciem intelligibilem intellectus determinetur ad determinatum cognoscibile. Si per speciem illam non poterit cognoscere particulare determinate. Sed est quod dicitur ad Iherosolimitanos. i. Omnes sunt administratores spiritus sancti. quod non posset esse nisi cognosceret singulares homines. **R.** dicitur quod angelus absque dubio singularia cognoscit. Ut autem videamus modum quod hoc possibile sit; sciendum est quod

ad hoc quod singulare aliquod cognoscat oportet quod in potentia cognoscitiva sit similitudo eius in quantum particulare est. Dis autem forma de se composita est. Unde additio forme ad formam non potest esse causa indiuiduationis. quia quotcumque forme si aggregentur. ut album. bicubicum. crispus et huiusmodi. non constituunt particulare. quia hec omnia simul sunt in vno; ita et in pluribus potentis est possibile iueniri. Sed indiuiduatio forme est materia per quam forma pertrahit ad hoc determinatum. vnde ad hoc quod particulare cognoscat; oportet quod cognoscere non solum sit similitudo forme sed aequaliter materie. Similitudo autem rei cognite dupliciter est cognoscere. Uno modo sicut causata a re sicut in his que cognoscunt per speciem abstractam a rebus. Alio modo sicut causa rei. ut patet in artifice qui cognoscit artificiatum per illam formam per quam ipsum facit. Species autem que est in sensu causata a re sensibili in quantum non est omnino a conditionibus materialibus depurata est similitudo forme secundum quod est in materia et ideo per eam cognoscit particulare. Sed quia secundum quod in intellectu nostro recipit species rei sensibilis; est omnino iam a materialibus conditionibus depurata; non potest intellectus noster per eam directe particulare cognoscere sed per quandam reflectionem intellectus ad potentias sensitiuas; a quibus species intelligibiles abstrahunt. Per formam autem que est causa rei huiusmodi cognoscitur res; sed quia forma illa est causa eius. et quia artifex huiusmodi per formam artis non producit materiam sed materiam presupposita inducit formam artis. forma artis que est in mente artificis non est similitudo artificiatum nisi quo ad formam tantum. vnde per eam non cognoscit

artificiatū in particulari; nisi formas artificiatū p sensum accipiat. Artifex autē icreat^r, s. deus nō solū pducit formā s etia mām. Un rōnes ydeales i mēte ipsius exītes nō solū sūt efficaces ad cognitionē vniuersaliū; s etia ad singularia cognoscēda a deo. Sic autē ille rōnes ydeales effluūt i res pducēdas i esse suo nālī quo particulariter vnūquodq̄ subsistit in forma r mām; ita pcedunt i mētes angelicas vt sint i eis pncipiū cognoscendi res fm suū totū eē i quo subsistūt, r sic p spēs influxas sibi ab arte diuina angeli non solū vniuersalia s etia particularia cognoscūt sicut r deus. Est tamē dīa in duobus. Primo qz ydee que sunt in mente diuina sunt forme factiue rerum; r nō solum pncipia cognoscendi s spēs q̄ recipiunt i mēte angelica; sunt solum pncipia cognoscēdi r non sunt factiue; sed exemplate a factiuis. 2° qz intellectus quanto est altior r pspiciatior; tanto ex vno potest plura cognoscere. Et qz intellect^r diuinus est altissimus p vnā simplicē eētiā suā oīa cognoscit, nec est ibi aliqua pluralitas formarum ydealiū nisi fm diuersos respect^r diuine essētie ad res cognitās; sed in intellectu creato multiplicat fm rem qd̄ est vnū fm rem in mēte diuina; vt non possit omnia per vnum cognoscere, ita tñ qz quanto intellectus creatus est altior; tāto habet pauciores formas ad plura cognoscēda efficaces. Et hoc est qd̄ Dio. dicit i 2. c. ce. ie. Qd̄ supiores ordines habent sciam magis vlem in inferioribus. Et in lib. de causis dī, qz intelli-

gentie superiores hnt formas magis vles; hoc tñ observato qz in ifimis angelis sunt forme adhuc vles in tantū qz p vnā formā pnt cognoscē oīa in diuidua vnus spēs, ita qz illa spēs sit ppria vniuscuiusq̄ particulariū fm diuersos respect^r ei^r ad particularia; sicut eētia diuina efficiat ppria similitudo singularū, s diuersos respect^r; s intellect^r human^r q̄ ē vltim^r i ordine subarū intellectualiū habet formas i mēte particularitas qz nō pōt p vnā spēm nisi vnus qd̄ cognoscere. Et iō similitudo spēs existens in intellectu humano nō suffic ad cognoscēda plura singularia, r ppter hoc intellectui adiuncti sunt sensus quibus singularia accipiat. Ad primum ḡ dō qz angelus nullo modo cognoscit singularia per speciem acq̄sitam, qz nec per spēm acceptam a re. Sic enim res agerēt in intellectum eius, quod est impossibile; nec p aliquā spēm de nouo influxam a deo reuelante ipsi angelo aliquid de nouo, qz spēs quas angelus habet apud se cōcreatas sufficiūt ad oīa cognoscibilia cognoscēda; s fm qz per alti^r lumē intellectus angeli eleuatur in altiores cōceptiones ex illis spēbus p̄dire pōt sicut etia ex eis dē fantasmatum spēb^r intellectus pp̄be lumine pp̄be adiut^r aliquā cognē accipit ad quā nō sufficiebat nāle lumen intellectus agent^r. Restat ḡ vt angelus cognoscat singularia per spēs cōcreatas. Sicut at p vnā spēm cōcreatā potest cognoscere diuersa in diuidua, ita etiam multo ampli^r pōt p vnā spēm cognoscē qd̄ est in vno in diuiduo, vt non oporteat

eum alias speciem habere qua cognoscit colore et odore unius pomi; sed simul cognoscendo hoc pomum cognoscit quicquid est in pomum illo et essentialiter et accidentaliter. Effectus autem non est causa sua ut in ea possit cognosci; nisi sit causa determinata ad effectum illum sicut patet in causis necessariis; quibus cognitio cognoscunt effectus earum. Sed causa contingens non determinat ad effectum suum; nisi quando actu producit ipsum. Unde in causa contingente non est effectus eius ut in ea possit cognosci nisi quando iam actu productus est. Et ideo angelus per species creatas cognoscens causas viles omnium singularium generum non cognoscit naturali cognitione effectus earum antequam sint in actu; sed statim cum actu sunt.

Ad secundum dicitur quod quando aliquid incipit esse presens; angelus de nouo cognoscit illud non facta aliqua inuentione in ipso angelo; sed in re cognoscibili in qua est aliquid quod prius non fuit; quod sine ea cognita non cognoscitur. Ad tertium dicitur quod applicatio illa est intelligenda per modum illum quo deus ydeas ad res cognoscendas applicat; sicut medium cognoscibile ad aliud; sed sicut modus cognoscendi ad rem cognitam; aliquid nihil valeret ad oppositum; sicut ostensum est in obiciendo. Ad quartum dicitur quod intellectus angeli nec per unam speciem cognoscit omnia nec per totas species habet quot sunt individua ut ex dictis patet. Ad quintum dicitur quod illa una species efficit rationem cognoscendi quodlibet individuum secundum respectum ad ipsum ut ex dictis patet.

Articulus 4us.

Quartum sic procedit. Videtur quod noticia quae ab Augustino dicitur per se in mens non sit in mente sicut accidens in subiecto. Nullum enim accidens

excedit suum subiectum. Sed noticia excedit mentem; quia mens non solum se ipsam sed et alia per noticiam nouit, ergo noticia non est accidens mentis. Preterea, nullum accidens est equale sub subiecto. Sed noticia est equalis menti; alias in noticia mente et amore non consisteret imago trinitatis, quod Augustinus ponit quod noticia non est accidens mentis.

Preterea hoc idem videtur ex verbis Augustini, qui in 9. libro de trinitate dicit, quod noticia et amor in anima existunt substantialiter; vel ut ita dicam essentialiter; non tamen accidens in subiecto; ut color aut figura in corpore. Sed contra. Noticia mentis nihil aliud est quam scientia. Sed scientia est accidens; cum sit in prima specie qualitatis, ergo et noticia. Respondeo dicendum quod noticia quatuor modis accipi potest. Primo pro ipsa natura cognoscitiva, 2° pro potentia cognoscitiva, 3° pro habitu cognoscitivo, 4° pro ipso cognitionis actu. Sicut etiam hoc nomen sensus quicquid nominat naturam sensitivam, putatur, scilicet est principium huius nature; quod est sensibile. Quandoque vero nominat ipsam potentiam, quicquid vero actum. Loquendo ergo de noticia primo modo accepta constat quod non est substantia mentis sicut accidens in subiecto, sed substantialiter et essentialiter, sicut dicitur quod rationale est in viuo et viuum in ente. Si autem loquamur de noticia tribus aliis modis accepta; sic dupliciter potest considerari, vel secundum quam comparatur ad cognoscentem, et sic inest cognoscenti sicut accidens in subiecto, et sic non excedit subiectum; quia nunquam inuenitur inesse alicui nisi menti. Vel secundum quam comparatur ad cognoscibile, et

ex hac parte non habet quod insit sed quod ad aliud sit. Illud autem quod ad aliquid dicitur non habet rationem accidentis ex hoc quod est ad aliquid; sed solum ex hoc quod inest, et inde est quod sola relatio secundum rationem sui generis cum se remanet in diuinis, nec tamen est ibi accidens. Et propter hoc noticia secundum considerationem istam non est in anima; sicut in subiecto, et secundum hanc comparationem excedit mentem in quantum alia a mente per noticiam cognoscitur. secundum hanc et considerationem ponit trinitatis imago; quod etiam persone diuine distinguunt secundum quod ad alterum sunt et secundum hoc etiam est quedam equalitas noticie ad mentem in quantum se extendit ad omnia; ad que potest se extendere mens. Et sic patet responsio ad obiecta.

Articulus 5°.

¶ **E**inde queritur de fruitione anime christi in passione: Et videtur quod illa fruitio perueniret usque ad essentiam anime. **A**ia. n. christi perfecte fruebatur. Sed non esset perfecta fruitio si ad essentiam anime non perueniret; sed consisteret tantum in vna potentia, scilicet in superiori ratione. Ergo perueniebat usque ad essentiam anime. **P**reterea anima christi perfectius fruebatur quam anime sanctorum in patria. Sed fruitio sanctorum in patria pertingit usque ad essentiam anime, quod multo fortius in christo. **S**ed 3°. Nihil fruitur nisi quod cognoscitur, quod secundum augustinum, fruimur cognitis in quibus pro se voluntas delectata quiescit. Sed cognoscere non est essentie anime sed potentie, quod fruitio ad essen-

tiam anime non perueniebat. **R**espondeo dicendum quod fruitio in actu quodam consistit; quo deus videtur et amatur, actus autem non est nisi rei subsistentis, vnde proprie loquendo nec potentia anime fruitur nec essentia, sed homo vel anima per se subsistens, sed tamen potentia anime sunt principia operationum vite, sicut essentie anime est principium esse viventis et secundum hoc oportet dicere quod superior ratio cuius obiectum est res eterna; qua fruendum est et principium fruitionis quo, scilicet anima fruitur, ad alias autem vires vel ad anime essentiam fruitio pertinere non potest; nisi per quandam redundantiam, prout scilicet ex illa fruitione superioris rationis aliquis effectus in essentia anime vel impotentibus inferioribus relinquitur et sic aliquo modo perueniebat fruitio ad essentiam anime christi in passione; et aliquo modo non. Si enim consideret essentia anime in passione christi; putat est actus corporis; sic fruitio ad eam non perueniebat, alias corpus eius gloriosum factum fuisset. **S**ic nec ad essentiam secundum quod ex radice inferiorum virium, quod sic fruitionis gaudium dolorem passionis quod erat in viribus inferioribus totaliter euacuasset perueniebat autem ad essentiam anime sed quod erat radix superioris rationis, et que essentie anime est simplex et est tota in qualibus sua potentia; ideo dicitur quod tota anima fruebatur in christo in quantum est radix superioris rationis; et tota patiebatur in quantum est actus corporis et radix inferiorum virium. **A**d primum ergo dicitur quod non impedit perfectio rei nisi per hoc quod tollit aliquid de essentialibus rei gloria autem corporis et inferiorum virium pertinet ad gaudium accidentale beatitudinis

Et ideo quis in xpo fruitio nō perue-
nerit ad essentiam aīe fm q̄ est actus
corporis: et fm q̄ est radix inferiorum
virū: nō sequit̄ q̄ fruitio fuerit ipse-
cia i xpo siue beatitudo. Ad fm dō
q̄ aīa xpi perfectius fruebatur q̄ aīe
sanctorum in patria loquendo inten-
siue: nō autē loquendo extensiue. q̄ in
patria gaudium fructuōis ad inferio-
res vires: et etiam ad corpus gloria-
tum perueniet: quod si i xpo fuisset via-
to: non fuisset.

• **Inde queritur de pluralita-
te i substantijs spūalib⁹ inuēta**
Et queruntur duo. Primo
vtrū imēsitās diuina excludat plura-
litatē psonarū. 2º vtrū angelica sim-
plicitas patiat̄ p̄pōnē ex sbo et accīte

Articulus. 6º.

• **De primū sic procedit. Videt̄**
q̄ imēsitās diuina excludat
pluralitatē psonarū. De enī
imēsum cū sit indeterminatus: stat in
vno. Sed q̄cqd est in diuinis est im-
mense. Cū ḡ persona sit in diuinis
stabit in vno: ita q̄ non erunt ibi plu-
res persone. Si dicatur q̄ persone
hoc modo in vno stant: q̄ omnes sūt
vna essentia. Contra. Sicut eētia ē
imēsa: ita et psona. Sed imēsitās
eētie facit q̄ sit vna essentia tm̄: ḡ im-
mense psona facit q̄ sit vna psona
tm̄. Si dicatur q̄ persona nō ē imēsa
nisi imēsitate essentia. Cōtra. Per-
sona fm intellectum addit aliqd supra
eētia. S; q̄cqd intellr in diuinis i-
telligit̄ vt imēsu. ḡ p̄ter imēsitates
eētie ēi deo imēsitās psona: q̄ faciet
diuinis vnā tm̄ psonā. Sed p̄ ē qd

dz. i. Jo. 4. Tres sunt q̄ testimoniū
dāt in celo. R̄ dō q̄ imēsitās non
excludit pluralitatē nisi fm q̄ tollit de-
terminatōnē: q̄ est pluralitatē p̄ncipiū
p̄mū. Sicut autē dictū ē p̄us: duplex
determinatio. s. limitatiōis et distinctio-
nis. In diuinis aut nullo mō cadit d̄
determinatio limitatiōis. cadit autē ibi
determinatio distinctiōis dupl̄. Uno
mō fm q̄ distinguit p̄ eētia ab oī
b⁹ creatis. vt nō limitatū a limitato.
Alio mō fm q̄ psona distinguit a p-
sona p̄ relationē originis: que qdē di-
stinctio nō ē p̄pter aliquā limitatiōez
s̄ rōne. oppositiōis: que est i relatione
vñ hāc distinctiōnē imēsitās diuina nō
excludit et p̄ p̄ns nec pluralitatē psona-
rū. Et p̄ hoc p̄missio ad primū. Ad
fm dō q̄ quis psona sit imēsa: tam
imēsitās est eētiale non psonale: sicut
p̄sona est bona bonitate essentiali
vñ non opz q̄ imēsitās faciat idisti-
ctiōnē in psonis. s. solum in esse natu-
re. Ad tertiū dō q̄ psona nō d̄ aliqd
fm intellectum addere supra eētia: s;
q̄si itellec⁹ debeat itelligere aliquid
additū eētie. Est enī intellectus fal-
sus: s. q̄ itelligēdo personam itelligo
essentiam de necessitate: sed nō econ-
uerso: vnde obiectio nō p̄cedit.

Articulus. 7º.

• **De fm sic procedit. Videt̄ q̄ i**
angelis nō sit cōpositio acci-
dent̄ et subiecti. q̄ eē accidē-
tale cāt ab eē sbali. ḡ et cōpositio acci-
talis a p̄pōne sbali. S; i angelis nō
ē p̄positio sbalis: q̄ sūt sube simpli-
ces. vt Dio. dicit. ḡ nec p̄positio acci-
talis. P̄terea Boe. dicit in lib. de

tri. q̄ forma simplex subiectum esse n̄
p̄t. S̄z angeli sunt forme simplices
fm̄ Dio. ḡ n̄ p̄t eē subiectū accidēt.

S̄z ḡ ē q̄ aug. sbas sp̄iales ponit
deficere a simplicitate diuina p̄ h̄ q̄
est i eis p̄positio accidētis ⁊ subiecti.

R̄^o d̄d̄ q̄ ex h̄ aliqd̄ ē susceptiuus
forme subalis vel accidētalis q̄ aliqd̄
h̄z possibilitatis: q̄z de rōne potētie ē
vt actui substernat q̄ forma d̄. De an
gelis autem diuersi diuersa sentiūt.
Quidā. n̄ dicūt q̄ sūt ex m̄a ⁊ forma
p̄positi. Alij dicūt q̄ sunt p̄positi ex
eē ⁊ q̄d̄ ē. vt Boeci^o dicit. Et vtroq̄
mō o3 ponere potētialitatē in angelo
De p̄mo. n̄. mō p̄z. s̄l̄r patere p̄t de
2°. q̄z cē q̄d̄ n̄ ē suum eē: op̄z q̄ h̄at
esse receptū ab alio: q̄d̄ est sibi cā eē
di. Et ita in se consideratum est i po
tentia respectu illius esse quod recipit
ab alio. ⁊ hoc mō ad min^o potentiā
tatem ponere oportet in angelo: quia
angelus non est suum esse: hoc enī so
lius dei est. Et ita relinquitur q̄ an
gelus possit esse subiectum accidenta
lis forme. Ad p̄mum ḡ d̄d̄ q̄ subal
simplicitas in angelis excludit p̄po
sitionem materie ⁊ forme: n̄ at p̄po
sitionem ex eē ⁊ q̄d̄ ē. quam p̄positiones
ad minus accidētalis cōpositio i ange
lis p̄supponit. ⁊ iterum n̄ o3 q̄ si eē
accidētale causat a subali: q̄ p̄positio
accidētalis a p̄pōne subali causaretur
q̄z suba aliquo mō simplex p̄t eē sub
iectum accidētis vt dictū est. Ad se
cūdū d̄d̄ q̄ Boecius loquitur de il
la forma simplici: que est actus purus
cui nihil potētialitatis admiscetur. ⁊
ralis est solus deus.

Et inde querit̄ de sacramen
to altaris. Et circa hoc q̄rūt̄
tur tria. Primo vtrum cor
pus xpi fm̄ totam suam quātitatē con
tineatur sub speciebus panis. Secū
do vtrum in eodem istāti sit panis ⁊
corpus xpi. Tertio vtr̄ deus possit
faceṛ q̄ albedo ⁊ alie q̄litates sint s̄i
q̄titate: sicut facit q̄ quātitas i sacro
altaris sit sine subiecto.

Articulus 8°.

D̄ p̄mū sic p̄cedit. Videt̄ q̄
non possit totum corpus xpi
sub illis speciebus panis cō
tineri. Non enim potest etiam per
miraculum fieri vt duo contradicto
ria sint simul vera. vt Augustinus
dicit contra Faustum. Hoc autem se
queretur: si totum corpus christi sub
esset illis speciebus. Si enim est sub
illis speciebus totum: non est maius
illis speciebus: cum non excedit eas. ⁊
tamen secundum rei veritatem ē ma
ius. cum sit bicubitum vel amplius.
Et sic erit eodem maius ⁊ non ma
ius. Ergo non potest etiam per mira
culum fieri: q̄ sub illis speciebus con
tineatur totum. Sed contra. vbi
cumq̄ est pars alicuius corporis: est ⁊
totum corpus: nisi corpus sit diuisum
Sed corpus xpi n̄ ē diuisum cū sit i
passibile. ḡ cum aliquid corporis xpi
sit sub illis speciebus. vt dicitur Mat.
26. Hoc est corpus meum. o3 q̄ sub
illis speciebus totū corpus xpi p̄tinea
tur. R̄^o d̄d̄ q̄ sub illis sp̄ibus absq̄
dubio p̄tinet totum corpus xpi ⁊ tota
quantitas eius: Ad cuius euidentiā
sciēdum est q̄ in sacro altaris dupl̄

aliquid pertinet. Uno modo ex vi sacri
 Alio modo ex naturali concomitantia. ubi
 gratia. Sub speciebus panis pertinet et corpus
 et sanguis christi. sed corpus ex vi sacri. san-
 guis ex concomitantia naturali. quia cor-
 pus christi non est sine sanguine. sed speciebus
 autem vini est e converso. Illud autem pertinet
 sub sacro ex vi sacri. quod est transsubstantia-
 tionis terminus. et propter hoc anima et divinitas
 non pertinet in sacro ex vi sacri; cum panis et
 vinum in ea non convertantur; sed ex naturali con-
 comitantia qua anima inseparabiliter unitur illi
 corpori; et divinitas humanitati. Cuius
 autem ex parte panis substantia transeat et quan-
 titas maneat cum reliquis accidentibus
 partem quod directe transsubstantiationis ter-
 minus est substantia corporis christi. et sic ipsa
 substantia corporis christi est ibi ex vi sacri. sed
 quantitas ex naturali concomitantia. Unde
 patet quod substantia corporis christi immediate ha-
 bet ordinem ad dimensiones panis
 remanentes. quantitas autem corpo-
 ris christi quasi ex parte. E converso autem
 est in ordine locati ad locum. quod substantia
 locati ordinatur ad locum mediantibus
 dimensionibus propriis. et inde est quod
 oportet dimensiones locati commen-
 surari dimensionibus loci continen-
 tis. non autem dimensione corporis christi com-
 mensurari dimensionibus spirituum. et ideo
 sub quibuslibet parvis dimensionibus
 panis potest esse totum corpus christi: sicut tota
 natura subest alicuius corporis saluat in quibus
 parte illius corporis. Ad primum ergo dicitur
 quod non sequitur ex hoc corpus christi non esse
 maius illis speciebus. quod non pertinetur sub
 eis quasi commensuret; et sic non sequitur
 contradictoria esse simul.

Articulus 9.

Definitur sic proceditur. Vide-
 tur quod in eodem instanti sub
 speciebus illis sit substantia panis et
 corpus christi. accipiat. n. ultimum instans
 in quo est panis: et primum instans in quo
 est corpus christi. Aut ergo sunt duo instan-
 tia: aut unum. sed non duo: quia cum inter quibus
 duo instantia sit tempus medium: est aliquod
 tempus dare in quo non est, ibi nec corpus
 christi nec substantia panis. ergo oportet quod sit unum in-
 stans. et sic in eodem instanti ibi est panis et
 corpus christi. Si dicatur quod non est dare ul-
 timum instans in quo est panis. Con-
 tra. Esse panis mensurat quodam tempore.
 Sed mensura propria equat mensura-
 to in quolibet instanti illius tempo-
 ris est ibi panis. Et sic in ultimo in-
 stanti. Preterea sicut se habet tem-
 pus ad motum continuum: ita se habet
 instans ad mutationem instantaneam
 Sed tempus includit utrumque termi-
 norum motus continui. ergo et unum tran-
 substantiationis: que est mutatio in-
 stantanea. Eius autem termini sunt
 panis et corpus christi ergo in eodem
 instanti est panis et corpus christi.

Preterea in qualibet mutatione in-
 stantanea simul est verum dicere: quod
 fit et factum est. quia in instanti non
 est accipere prius et posterius. ergo cum
 transsubstantiatio sit mutatio instantanea
 simul verum est dicere quod fit ibi cor-
 pus christi et factum est. Ergo corpus
 christi simul est ibi et non est. Sed
 quando non est ibi corpus christi est
 ibi substantia panis. Ergo simul in
 eodem instanti est ibi corpus Chri-
 sti et substantia panis. Sed contra
 Due forme substantiales disparatae non

possunt in eodem instante eidem inesse. Sed forma panis et corpus christi sunt ibi quod non possunt simul eidem inesse et in eodem instante. Respondeo quod nullo modo in eodem instante est ibi corpus christi et substantia panis, nec est assignare ultimum istas: in quo est ibi panis; sed ultimum tempus quod priuat ad instantas: illud in quo primo est ibi corpus christi. Ad cuius evidentiam sciendum est quod in rebus naturalibus mutationes instantanee sunt termini motus semper. Cuius non est quod ibi mutationes habent per terminis formam et priuationem: sicut generatio ignis ignem et non ignem. Inter formam autem et priuationem non potest esse aliquid medium nisi per accensum in quantum, scilicet illud quod priuat formam magis et minus appropinquat ad formas ratione alicuius dispositionis ad formam; que iterum deditur vel remittitur per motum priuatum. Et ideo oportet persistere motum alterationis: quod terminetur ad generationem; et sic alteratio habet duos terminos, unum sui generis, scilicet ultimam dispositionem; quod est necessitas ad formam, quod alteratio est motus in qualitate; et alium alterius generis, scilicet formam substantialem. Et eodem modo illuminatio est terminus motus localis solis: quod est mutatio instantanea etiam iterum formam luminis et priuationem eius, scilicet tenebras. Cuius est autem motus quod emensurat aliquid tempore: oportet quod ultimum terminus sit in ultimo instante tempore. Unde cum forma substantialis sit quodam terminus alterationis: oportet quod in ultimo instante illius tempore introducat formam substantialem, corruptio autem et generatio sicut currunt, quod generatio unius est corruptio alterius, oportet quod in ultimo instante illius tempore sit terminus corruptionis unius ut aeris et terminus generationis alterius ut ignis. Terminus autem

corruptionis est non esse. Oportet ergo quod in ultimo instante illius temporis sit primo non aer et primo non ignis sed ante ultimum instans alicuius temporis non potest accipi penultimum; quia inter quelibet duo instantia est tempus medium secundum philosophum. et sic non est accipere ultimum instans in quo sit aer, sed in toto tempore mensurante motum alterationis erat aer. Et in ultimo instante eius est primo non aer; et primo ignis, et similiter transubstantiatio est terminus cuiusdam motus qui persistit in platione verborum, unde in ultimo instante tempore mensurantis illam plationem est primo non panis; et primo corpus christi. et sic non est ultimum instans in quo est panis; sed ultimum tempus. Inter tempus autem et instans uero oportet quod aliquid cadat medium, sicut nec inter lineam et punctum, et sic non oportet quod aliquando neque sit panis; neque corpus christi. Et ita patet solutio ad primum. Ad secundum dicitur quod punctum additum vel subtractum linee non facit maius vel minus, et sicut est in instante apposito tempore vel subtracto ab eo. Unde quis in ultimo instante tempore mensurantis esse panis non sit panis, tamen non sequitur quod tempus illud sit maius quam duratio esse panis et sic quod mensura non equetur mensurato. Ad tertium dicendum quod instans dicitur mensurare mutationem aliquam instantaneam; in quantum mensurat terminum eius ad quem; quia terminus eius a quo coniungitur cum toto motu precedenti, et ita mensuratur tempore mensurante motum precedentem, sed tempus mensurat motum ratione uniusque termini; et ideo non est simile,

Ad quæritur dicitur quod fieri dicitur dupliciter, uno modo moueri ad eum et sic illud quod generatur in toto tempore alterationis præcedens dicitur fieri et hoc modo loquitur philosophus de fieri in 1. 6. philosophi, ubi ostendit quod omne factum esse præcedit fieri et omne fieri præcedit factum esse et sic non est verum quod aliquid fiat et factum sit sed sic est verum quod illud quod fit non est. Alio modo dicitur fieri res quando introducit forma, et sic fieri non est moueri; sed terminari motum, unde sicut simul motus terminatur et terminatur est, ita simul aliquid fit et factum est, sed hoc modo illud quod fit est quia terminus factionis est esse in quo ponitur esse esse illud; quod dicitur hoc modo moueri,

Articulus 10.

Ad tertium sic proceditur, Uideatur quod deus non possit facere quod albedo aut aliqua qualitas corporalis sit sine quantitate; quia quantitas est prima dispositio corporis ex eo quod immediate adheret subiecto, ut dicitur Boetius. Sed primum in quolibet genere est causa eorum que sunt post, ut dicitur in 2. metaphisicis, quod a quantitate habent omnia alia accidentia; quod sunt dispositiones corporales, quod remota quantitate nulla qualitas corporalis remanet. Preterea qualitas spiritualis ut scientia vel virtus est nobilior quam qualitas corporalis. Sed qualitas spiritualis etiam miraculose non posset esse sine subiecto, ut videtur, quod multo minus qualitas corporis possit esse sine subiecto ad minus quod est quantitas. Preterea magis est remotum a natura quam qualitas corporalis sit omnino sine subiecto quam quod sit in subiecto spirituali; quod est in subiecto spirituali est qualitas spiritualis que est in predicamento eodem cum qualitate corporali, sed

esse omnino sine subiecto est substantie que est aliud predicamentum. Sed non posset miraculose fieri quod qualitas corporalis esset in subiecto spirituali; ut albedo in angelo, quod multo minus potest fieri quod qualitas corporalis non habeat subiectum ad minus quantitate. Preterea magis deponitur qualitas a subiecto quam e converso. Sed deus non posset facere aliquid subiectam creaturam absque omni accidente, quod ad minus oportet quod creature insit relatio ad suum creatorem, quod multo minus potest fieri quod qualitas sit absque omni subiecto. Sed propter hoc potest fieri quod in sacro altaris quantitas sit sine substantia; quod quantitas per eam a subiecto differt. Sed similiter qualitas differt per essentiam a quantitate, quod eadem ratione fieri posset ut qualitas esset sine quantitate. Respondeo dicitur quod diuine potentie ratione sue immensitatis attribuendum est quod quicquid in defectu non sonat; tamen aliqua sunt que natura creata non patitur ut fiat propter aliquam repugnantiam; quam important ratione per aditum implicite, et de talibus consuevit a quibusdam dici quod deus potest ea facere quous fieri non possunt. Ut ergo videamus utrum fieri possit a deo quod albedo sit sine quantitate sciendum est quod in albedine et qualibet alia qualitate corporali est duo considerare. scilicet ipsam naturam albedinis per quam spiritum sortitur; et indiuiduationem eius secundum quod est hec albedo sensibilis ab alia albedine, sensibilis distincta. Posset ergo fieri miraculo ut natura albedinis subsisteret absque omni quantitate tamen illa albedo non esset sicut hec albedo sensibilis sed esset quedam forma intelligibilis ad modum formarum separatarum quas plato posuit

sed q̄ hec albedo sensibilis indiuidua
 ra eēt sine q̄ritate, fieri nō posset quā
 nis fieri possit q̄ q̄ritas indiuiduata sit
 sine sba; q̄ q̄ritas nō indiuiduat solus
 ex subiecto, sicut alia accētia; sed etiā
 ex situ q̄ est de rōne ipsius q̄ritatis di
 mēsiue; que ē quāritas positionē hās
 Et iō possibile est imaginari duas li
 neas separatas eiusdem sp̄i numero di
 uersas s̄m diuersū sitū, als linea non
 eēt diuisibilis ex ipsa rōne sui generis,
 Nō enī diuiditur linea nisi i lineas,
 Plures autē albedines eiusdē sp̄i sine
 subiecto imaginari est ipossibile, et sic
 p̄ q̄ albedo nō indiuiduat nisi ex sub
 iecto, et p̄pter h̄ nō posset eē indiuidua
 nisi esset in aliquo sbo ad min⁹ i q̄ri
 tate, s̄ quāritas habz vñ indiuiduetur
 etiā absq̄ sbo. Et ideo pōt per mira
 culū esse hec quāritas sensibilis etiā
 absq̄ sbo, sicut patet in corpore xp̄i.

Ad p̄mum q̄ dō q̄ albedo si sine
 quāritate eēt; iam nō esset corporalis
 qualitas s̄ sp̄ialis, vt ex dictis patet.

Ad s̄m dō q̄ de q̄litate sp̄iali oīo
 idem dicendū videtur; quod de quali
 tate corporali dictum ē. Ad tertius
 dicendū q̄ cū sba sp̄ialis quāritate ca
 reat; nō pōt fieri q̄ qualitas corporalis
 sit in sba sp̄iali; nisi p̄ modū illū quo
 pōt esse sine quāritate; vt dictum est.

Ad quartū dō q̄ ex hoc ipso q̄ sba
 creata cōpat̄ ad deum; cōsequit̄ ipsaz
 aliqd̄ accēis; sicut ipsa relatio creatio
 nis aut seruitutis; aut alia similis ratio
 vñ sicut deus nō pōt facer̄ q̄ creatura
 non dependeat ab ipso; ita non posset
 facere q̄ eēt absq̄ hi⁹ accētib⁹, possz
 autē facere q̄ esset absq̄ alijs accētib⁹

Accidēs autē non habet subiec us ex
 hoc q̄ cōpat̄ ad deū, et ideo nihil p̄hi
 bet q̄n de⁹ facer̄ possit aliqd̄ accidēs eē
 sine subiecto. Ad quintū q̄ obī q̄
 patet q̄ non est eadē ratio de quanti
 tate et qualitate, vt ex dictis patet.

Inde querit̄ de corporibus
 damnatorū. Et circa hoc q̄
 runtur tria. Primo vtrum
 corpora damnatorū sint incorruptibi
 lia, 2⁹ vtrum resurgent cum suis de
 formitatibus. Tertio vtrum puniet̄
 in inferno verme et fletu corporali.

Articulus. xi⁹.

De p̄mum sic p̄cedit. Videt̄
 q̄ corpora damnatorū n̄ erūt
 incorruptibilia. Corp⁹ enī nō
 pōt eē incorruptibile nisi p̄ nām vt ce
 leste, vel p̄ grām inocētie vt corp⁹ hoīs
 in p̄mo statu, vel p̄ gloriā; sicut corp⁹
 xp̄i i resurrectione. S̄ nullū istoz p̄pe
 tit corporib⁹ dānatorū, q̄ corpora dāna
 torū nō erūt incorruptibilia. Si dicat̄
 q̄ erūt incorruptibilia ex d̄creto diuine
 iusticie vt p̄petuo puniat̄. Cōtra. Cul
 pe nō debet̄ pena p̄petua nisi s̄m q̄ hz
 aliqd̄ p̄petuitat̄. S̄ p̄petuitas culpe
 nō est ex p̄te corporis; s̄ ex parte volū
 tatis que eligit p̄petuo in peccato
 maner̄, ergo diuina iusticia nō requirit
 q̄ corp⁹ eternāl̄ puniat̄. Preterea
 corpus nō punitur p̄ p̄cō aīe nisi in q̄
 tū ē organū aīe opantis peccatū. S̄
 i aliqb⁹ actibus pōt eē p̄cōn mortale i
 q̄bus corp⁹ nō cōmunicat; sicut patet
 i peccatis sp̄ialib⁹, q̄ si aliq̄s p̄ eis sol
 dānet̄ corpori ei⁹ nō dēt̄ pena p̄petua
 Preterea sicut aliquis damnatur
 propter peccatum transgressionis; ita

damnat ppter peccatū omissiōis.
 Sed i omissiōe nihil coopat corpus
 q̄ nō debet sibi pena ppetua si p peccatū
 omissiōis aliq̄s damnet. ⁊ sic
 diuina iusticia nō req̄rit corpa dāna-
 toꝝ eē incorruptibilia. ⁊ p̄tra. Re-
 mota cā remouet ⁊ effect⁹. Sed post
 resurrectionē cessabit motus celi qui ē
 cā corruptiōis in corporib⁹: q̄ cessabit
 corruptio. ⁊ sic corpa damnatoꝝ non
 erūt corruptibilia. R̄ dō q̄ corpa
 dānatoꝝ erūt incorruptibilia: quāuis
 sint passibilia. Incorruptibilitatis at
 p̄ma cā ⁊ p̄ncipalis est iusticia diuina
 q̄ p̄seruabit corpa dānatoꝝ in ppe-
 tuis penis. ⁊ cā secūdarīa ⁊ quasi
 coadiuās erit q̄es mor⁹ celi: quo q̄e-
 scēte nulla actio vel passio poterit eē i
 corporibus p̄tines ad trāsmutationes
 nature. Un̄ ⁊ corpa damnatoꝝ nō
 patient ab igne passione nature: qua
 nā corporis humani transmutet a nā
 sua: sed patient passione aīe: sic orga-
 nū sensus a sensibili suscipiēdo simili-
 tudinem qualitatis sensibilis. Ad
 p̄mum q̄ dō q̄ rō illa p̄cedit ex insuf-
 ficienti diuisione. Est enī hic alia cā
 incorruptionis a rebus q̄ tangunt i ob-
 iectiōe. s. decretū diuine iusticie: q̄uis
 possit dici aliquo mō: q̄ etiaz p nām
 erunt incorruptibilia. inquantū. s. re-
 mouetur nāle corruptiōis p̄ncipiū. s.
 mor⁹ celi. Ad s̄m dō q̄ peccatus ⁊
 rōnē culpe: ⁊ ppetuitatē ex aīa nō ex
 corpore. Un̄ sicut corpus punitur pro
 peccato: inquantū est instrū peccati
 rōnē culpe h̄ntis ab aīa: ita perpetuo
 puniri dō inquantū est instrū peccati
 qd̄ habet ppetuitatē ⁊ voluntate.

Ad tertium dō q̄ hec non est ratio
 principaliter q̄re corpus punit p peccō
 aīe: q̄ ē instrū aīe op̄atis p̄m s̄ magis
 q̄ ē ps cēntial hoīs q̄ opat. p̄pe. n. lo-
 quēdo hō ē q̄ peccat p aīa: ⁊ iō si p̄ni-
 ret aīa tm̄ nō puniret q̄ peccauit. s. hō
 Nec tm̄ ē vez q̄ aliq̄s actus sit hoīs
 in vita p̄nti in quo corpus nō p̄uicet
 q̄ quāuis in actibus itellectiue part
 non p̄uicet corpus sicut instrū actus
 p̄municat tm̄ sicut rep̄tans obiectus
 q̄ obiectū itellectus est fantasma. si-
 cut color visus: vt dō in. 3. de aīa. Fa-
 tasma aut̄ nō est sine organo corpora-
 li. ⁊ sic p̄ q̄ etiā intelligēdo ⁊ in alijs
 actibus aīe utimur aliquo mō corpore
 Ad q̄rtū dō q̄ p̄ peccō omissiōis n̄
 dānat aliq̄s q̄ aliqd̄ agat: s̄ q̄ omit-
 tit illud qd̄ est debitū fieri ab aīa ⁊ a
 corpore inquantū corpus p̄municat ac-
 tibus aīe. ⁊ ita eodez mō peccatū trāf-
 gressiōis ⁊ omissiōis p̄tinet ad cor-
 pus ⁊ animam.
 Articulus. 12.
 D̄ s̄m sic procedit. Videt̄ q̄
 corpa damnatoꝝ resurgent
 sine deformitatibus. Resur-
 rectio. n. fiet diuina v̄tute que est p̄fe-
 ctissima. ⁊ v̄tutis p̄fecte p̄fecta est
 opatio ⁊ effectus. q̄ corpa resurgētius
 erunt perfecta. ⁊ ita corpa damnato-
 rum resurgent sine deformitatibus.
 Sed p̄tra est sapientie. xi. Per que
 peccat quis per hec ⁊ torquetur. Sed
 damnati peccauerunt per corpa de-
 formitatem habentia. ergo resurgent
 cum deformitatibus. Respōdeo dō
 q̄ deformitas in corpore potest esse
 duobus modis. vno modo ex defectu

alicuius membri, et talis deformitas
 ut cōiter dicitur in corporibus dānatorum nō
 erit; quia cōs resurgēt corrupti, i. sine de-
 fectu alicuius membri; ut sic totum corp⁹
 puniat in reprobis et p̄mict in electis.
 Alio mō pōt esse deformitas vel de-
 fect⁹ corporis ex idebita p̄portōe partiū
 sicut febris accidit ex idebita p̄portōe
 humorū et sicut gibbus accidit ex sup-
 abūdatia carnis in aliq̄ parte, et de ta-
 li deformitate vel defectu ē duplex opi-
 nio. Quidam enim attendentes dā-
 nationem reproborum ut nihil eis ma-
 li deesset; dixerūt q̄ talibus deformati-
 bus non carebunt. Alij vero at-
 tēdētes virtutē resuscitantis; qui sicut
 nām p̄didit in opere creatōis; ita nās
 in resurrectōe reparabit; dicūt q̄ om-
 nes defectus qui ex vitio nature acci-
 derūt; actor nature amouebit, ut febrē
 et huiusmodi. Sed defectus qui ex pra-
 ua voluntate processerunt in reprobis
 remanebunt, sicut sunt macule et rea-
 tus peccatorum. Quid autē horum ve-
 rius sit aug. in ench. sub dubio relin-
 quit dicēs. q̄ nulla debz esse questio
 de pulchritudine illorū quorū est certa
 damnatio. His visis facile patet so-
 lutio ad obiecta.

Articulus. 13.

De tertiū sic p̄cedit. Videtur
 q̄ corpora dānatorū puniē-
 tur v̄mib⁹ et fletu corporali-
 b⁹. Dicit enim Judith, ultimo Dabit
 ignē et vermes in carnes eorū. Sed v̄-
 mis spūalis nō dat in carnē s̄ magis
 in animam. q̄ vermis quo reprobi pu-
 nientē nō ē t̄m spūalis s̄ etiam corpo-
 ralis Item Luce, 13, dicit quedam

glo. Qd̄ per fletum quem dominus
 reprobis p̄minat pōt p̄bari v̄a corpo-
 rā resurrectio, qd̄ nō eēt si fletus ille
 eēt t̄m spūalis. q̄ r̄c. Sed d̄ ē q̄ v̄mis
 q̄ punientē reprobi ē immortalis. Isa. vl-
 timo. Vermis eorū n̄ moriet. Sed nul-
 lū aīal h̄z ordinē ad immortalitatē nisi
 hō. q̄ v̄mis ille nō erit mālis. Pre-
 terea in fletu corporali fit qd̄a resolutō
 lacrymarū. Sed oē corp⁹ finitū a quo
 aliqd̄ p̄tinere resoluē nisi fiat aliqua
 restauratio; tādē p̄sumit. Cum ḡi cor-
 porib⁹ dānatorū nulla restauratio fiat
 deperdit; videtur q̄ fletus qui erit in eis
 perpetuus non erit mālis. R̄ d̄
 q̄ circa hoc aug. li. 20. de ci. dei. ponit
 diuersas opiniones sic dicens. In pe-
 nis malorum et inextinguibilis ignis
 et viuacissimus vermis ab alijs atq̄
 alijs aliter atq̄ aliter ē exposit⁹. Alij
 quippe v̄trumq̄ ad animū retulerunt,
 alij v̄trūq̄ ad corp⁹, alij ad corp⁹ ignē
 ad animam tropice vermē, quod esse
 credibilius videtur. Unde sequen-
 tes augustinum dicimus q̄ vermis
 ille erit spūalis, ut ipse remorsus p̄-
 scie interius aīam corrodens vermis
 dicatur, et similis fletus erit spūalis; ut
 ipse dolor fletus dicat. Aliquo tamē
 mō posset dici corporalis fletus etiam
 sine lacrymarū emissione, ut fletus di-
 cat non solum dolor aīe; s̄ dispositio
 qua corpus disponitur anima volen-
 te. Ad p̄mū ḡ d̄ q̄ locutio illa tro-
 pica est; et sic possumus per carnes ex-
 ponere aīas ipiorū q̄ carnales fuerūt.
 Ad fm̄ d̄ q̄ fletus corporalis mō
 predicto sine lacrymarum emissione
 sufficit ad veritatem resurrectionis

insinuandam, si tamen sustineretur quod
vomis et fletus essent corporales, posset
dici quod divina virtute et vomis ille sustenta-
retur et lacrimarum depositio restauraretur.

Hic dicitur de sensibus sacre scri-
pture. Et circa hoc quatuor tria
Primo videlicet preter sensus litera-
les in verbis sacre scripture alij sensus la-
teant. Secundo de numero sensuum sacre scrip-
ture. Tertio videlicet isti sensus inveniuntur
in alijs scripturis.

Articulus. i. 4.

De primo sic procedit. Ut quod in
eisdem verbis sacre scripture non
lateant plures sensus quod dicitur
omnibus semel sumptis non est videndum equivoce
vel multiplex. Sed pluralitas sensuum
facit multiplicem locutionem. Quod in eadem
locutione sacre scripture non possunt plures
sensus latere. Preterea sacra scriptu-
ra ordinata est ad intellectum secundum illud
psalmi. Declaratio sermonum tuorum dat intel-
lectum. Sed multiplicitas sensuum obnu-
bilat intellectum. Quod non debent sacra scri-
ptura multi sensus esse. Preterea
id quod potest esse occasio erroris videlicet in sa-
cra scripture vitari. Sed ponere ali-
quos sensus preter literalem in scriptu-
ra potest esse occasio erroris, quia quilibet
posset exponere sacram scripturam secundum
quod ipse vellet ad confirmationem opini-
onis sue. Quod non debent esse plures sen-
sus in sacra scripture. Preterea augustinus
dicit. 2. super genesim. ad litteram. Quod maiore
sacre scripture auctoritas quam omnis hu-
mani ingenij perspicacitas, ergo ille
sensus qui non habet auctoritatem ad
aliquid confirmandum non est conveniens
sensus sacre scripture. Sed nullus sen-

sus preter litteralem habet robur ad
aliquid confirmandum. ut patet per dionysium in epistola ad
Titum. Dicit. n. quod symbolica theologia
id est quod ex sensibus procedit non est argumentaria
sed sacra scripture alios sensus preter litera-
lem non habet. Preterea quicumque sensus ex
verbis alicuius scripture trahitur que au-
ctor non intendit non est sensus proprius. quod au-
ctor per unam scripturam non potest intelligere
nisi unum. quod non contingit plura simul
intelligere simpliciter. ergo non possunt
esse plures sensus proprii sacre scripture.

Sed est quod dicitur Danieli. 12. per-
transibunt plurimi et multiplex erit
scientia. Preterea Hieronymus dicit in
prologo biblie loquens de apocalypsi. In
verbis singulis multiplices latentelli-
gentie. Respondeo quod sacra scripture ad
hoc divinitus est ordinata ut per eam
nobis veritas manifestetur necessa-
ria ad salutem. manifestatio autem vel ex-
pressio alicuius veritatis potest fieri de alijs
rebus et verbis. in quantum scilicet verba signifi-
cant res: et una res potest esse figura al-
terius. Actor autem rerum non solum potest
verba accommodare ad aliquid significan-
dum: sed etiam res potest disponere in figu-
ra alterius. et hoc in sacra scripture
manifestatur veritas dupliciter. Uno modo
secundum quod res significantur per verba: et in hoc
consistit sensus literalis. Alio modo hoc quod
res sunt figure aliarum rerum: et in hoc
consistit sensus spiritualis. et sic sacre scri-
pture plures sensus competunt. Ad
primum ergo dicitur quod varietas sensuum quorum
unus ab alio non procedit facit multiplicem
locutionem. sed sensus spiritualis
semper fundatur super literalem et procedit ex
eo. Unde ex hoc quod sacra scripture

exponit literaliter et spiritualiter non est in ipsa aliqua multiplicitas. Ad hunc dicitur quod Augustinus dicit in libro de doctrina christiana. Unus est a deo dispositus ut veritas in sacra scriptura cum aliqua difficultate manifestetur. Est enim hoc utile ad tollendum fastidium; quia ad ea que sunt difficilia maior surgit attentio; que tedium tollit. Si ex hoc tollitur supbiendi occasio; dum homo difficulter veritatem sacre scripture capere potest. Similiter per hoc veritas fidei ab irrisione infidelium defenditur. Unde dominus dicit in Mat. 1. Nolite inquit sanctum dare canibus. Et Dionysius Thimoteum monebat ut sancta ab imundis incontaminata seruetur. Et ita patet quod expedit veritatem fidei sub diuersis sensibus in sacra scriptura tradi.

Ad tertium dicitur quod sicut dicit Augustinus in libro de doctrina christiana. Nihil est quod occulte in aliquo loco sacre scripture tradatur quod non alibi manifeste exponitur. Unde spiritualis expositio semper debet habere fulcimentum ab aliqua literalis expositione sacre scripture, et ita vitatur omnis erroris occasio.

Ad quartum dicendum quod non est propter defectum auctoritatis; quia ex se in spirituali non potest trahi efficax argumentum, sed est ex ipsa natura similitudinis; in qua fundatur spiritualis sensus. Una enim res pluribus similes esse potest, unde non potest ab illa quae in scriptura sacra proponitur procedi ad aliquam illarum determinare; sed est fallacia consequentis. Verbi gratia, leo propter aliquam similitudinem significat christum et dyabolum. Unde per hoc quod aliquid de leone dicitur in

sacra scriptura; ad neutrum potest fieri processus in sacra scriptura argumentando. Ad quintum dicendum quod auctor principalis sacre scripture est spiritus sanctus, qui in uno verbo sacre scripture intellexit multo plura quam per expositores sacre scripture exponant vel discernant, nec est etiam inconueniens; quia homo qui fuit auctor instrumentalis sacre scripture in uno verbo plura intelligeret; quia propheta ut Hieronymus dicit super Ioseph. Ita loquebatur de factis prophetibus quod etiam intendunt futura significare. Unde non est impossibile simul plura intelligere in quantum una est figura alterius.

Articulus. 15.
 De hunc sic procedit. Videtur quod non debeant distingui quattuor sensus sacre scripture, scilicet historialis vel literalis, alegoricus, moralis, et anagogicus. Sicut enim in sacra scriptura aliqua figurate dicuntur de christo, ita etiam figurate dicuntur de multis alijs hominibus, sicut Daniel. 8. per hircum caprarum significatur rex grecorum. Sed huiusmodi figuratiue locutiones non faciunt aliquem sensum propter literalem in sacra scriptura, ergo nec sensus alegoricus per quem exponuntur de christo ea que in figura ipsius precesserunt; debet aliter sensus ab historico poni. Preterea una est ecclesia capitulis et membrorum. Sed sensus alegoricus videtur pertinere ad caput ecclesie, scilicet christum sensus moralis videtur pertinere ad membra eius, scilicet fideles, ergo sensus moralis non debet ab alegorico distingui. Preterea moralis sensus est qui ad morum instructionem pertinet, Sed sacra scriptura

in pl. lib. locis fm lralē sensum mo-
res instruit. & moralis sensus nō debz
distingui a lrali. Preterea sicut xps
ē caput ecclesie militā; ita ē caput triū
phānt. necē aliū & ali' xps. & nec sē-
sus anagogic' p quē aliqua exponunt
de ecclesia triumphāte debet esse aliū
ab allegorico q̄ aliq̄ exponunt de xpo
& ecclesia militāte. Preterea si isti q̄
tuor sēsus essēt de necessitate sacre scrip-
ture: quelibet pars sacre scripture obe-
ret hos quatuor sensus habere. sed h
falsum est. Ut enim Augusti. dicit
sup gn̄ ad lram. In quibusdā sensus
lralis querēdus est solus. & hi q̄tuor
sensus nō sunt de necessitate expositio-
nis sacre scripture. Sed contra est
quod Aug. dicit in principio sup gn̄.
ad lras. In oib' libris sanctis oportet
intueri que ibi eterna intuentur. que
ibi facta narrētur. que futura p̄nūciāt
que agenda percipiunt. Primum
autē pertinet ad sensum anagogicū.
fm ad historicū. tertiu ad allegoricū.
quartū ad moralē. & quatuor sunt sē-
sus sacre scripture. Preterea Beda
super gn̄. in p̄n. dicit. Quatuor sunt
sensus sacre scriptur. historia que res
gestas loquitur. alegoria in qua aliō
ex alio intelligitur. tropologia: idest
moralis locutio in qua de moribus
ordinādis tractatur. anagogia p quā
de sūmis & celestibus tractaturi ad su-
periora reducimur. R' dicendū q̄
distinctio istorum quatuor sensuū hoc
mō accipi debet. Sicut enim dictum
est sacra scriptura v̄itatem quā tradit
duplr manifestat per v̄ba & per reruz
figuras. Manifestatio autē que ē per

v̄ba facit sensum historicū siue lra-
lē. vñ totum id ad sensū lralē pertinet
qđ ex ipsa v̄boz significatione recte
accipit. Sed sensus spūalis vt dictus
est accipit vel p̄sistit in h; q̄ quedam
res p figurā aliarū rerū exprimuntur
qz visibilia solēt eē figure inuisibiliū:
vt Dio. dicit. Unde ē q̄ sensus iste qui
ex figuris accipit spūalis vocat: v̄ital
autē quā sacra scriptura p figuras re-
rū tradit: & ad duo ordinat. s. ad recte
credendū & ad recte operandū. Si ad
recte operandū sic est sensus moralis
q̄ alio nomine tropologic' dī. Si autē
ad recte credendū oportet distinguere
fm ordinē credibilium. Ut enī Dio.
dicit. 4. c. ce. ier. Stat' ecclesie medi'
ē inter statū sinagoge & statū ecclesie
triumphantis. Vetus ḡ testamētū figu-
ra fuit noui. vetus simul & nouū figu-
ra sunt celestū. Sensus ḡ spūital'
ordinatus ad recte credendū pōt fun-
dari in illo modo figurationis: quo
vetus testamētū figurat nouū: & sic
est alegoricus sensus vel typicus. fm
q̄ ea que in veteri testamento cōrige-
runt exponuntur de xpo & ecclesia: vel
potest fundari in illo modo figuratio-
nis: quo nouum simul & vetus signi-
ficant ecclesiam triumphātem. & sic
est sensus anagogicus. Ad p̄mū ḡ
dō q̄ hyraus vel alia hī per que alie
perone a xpo in scripturis designant:
non fuerunt res alique s̄ similitudines
imaginarie ad hoc solum ostense vt
ille perone significarētur. Vñ illa si-
gnificatio qua p illas similitudines
perone ille aut regna designātur: nō
pertinet nisi ad historicū sensum:

Sed ad christum designandum etiam illa que in rei veritate pringerunt ordinantur sicut umbra ad veritatem et ideo talis significatio. qua per verba res christus aut eius membra significantur facit alium sensum preter historicum. scilicet allegoricum. Si alicubi vero inveniatur quod christus significat per verba imaginarias similitudines. talis significatio non excedit sensum litteralem: sicut christus significat per lapidem qui excisus est de monte sine manibus. Dan. 2. Ad secundum vero quod sensus allegoricus non solum pertinet ad christum ratione capitis: sed etiam ratione membrorum. sicut quod per duodecim lapides electos de iordane. Josue. 1. significantur duodecim apostoli. Sed moralis sensus pertinet ad membra christi. quantum ad proprios eorum actus: et non secundum quod considerantur ut membra: Ad tertium dicendum quod moralis sensus non dicitur omnis sensus per quem mores instruuntur: sed per quem instructio morum sumitur ex similitudine aliquarum rerum gestarum. Sic enim moralis sensus est pars spiritualis: ita quod nunquam est idem sensus moralis et litteralis.

Ad quartum dicendum quod sicut sensus allegoricus pertinet ad christum secundum quod est caput ecclesie militantis iustificans eam et gratiam infundens: ita et sensus anagogicus pertinet ad eum secundum quod est caput ecclesie triumphantis glorificans eam. Ad quintum dicendum quod quatuor isti sensus non attribuantur sacre scripture ut in qualibet eius parte sit istis quatuor sensibus exponenda. sed quandoque istis quatuor. quandoque tribus. quandoque duobus. quandoque vno tantum.

In sacra. n. scriptura precipue ex prioribus posteriora significantur. et ideo quandoque in sacra scriptura secundum sensum litteralem dicitur aliquid de priori quod potest spiritualiter de posterioribus exponi. sed non convertitur. Inter omnia autem que in sacra scriptura narrantur: prima sunt illa. que ad veteris testamentum pertinent. et ideo que secundum litteralem sensum ad facta veteris testamenti spectant possunt quatuor sensibus exponi. Secunda vero sunt illa que pertinent ad statum presentis ecclesie: in quibus illa sunt priora que ad caput pertinent respectu eorum que pertinent ad membra. quia ipsi corpus verus christi et ea que in ipso sunt gesta: sunt figura corporis christi mystici: et eorum que in ipso geruntur ut in ipso. scilicet christo exemplum vivendi sumere debeamus. In christo etiam futura gloria nobis premonstrata est. unde ea que ad litteram de ipso christo capite dicuntur presentem exponi et allegorice referendo ad corpus eius mysticum: et moraliter referendo ad actus nostros qui secundum ipsum debent reformari. et anagogice: in quantum in christo est nobis inter glorie demonstratum. Et quando secundum litteralem sensum dicitur aliquid de ecclesia: non potest exponi allegorice: nisi forte ea que dicuntur de primitiva ecclesia exponantur quantum ad futurum statum ecclesie presentis. possunt tamen exponi moraliter et anagogice. Ea vero que moraliter dicuntur secundum sensum litteralem non consueverunt exponi nisi allegorice. Illa vero que secundum sensum litteralem pertinent ad statum glorie nullo alio sensu consueverunt exponi eo quod ipsa non sunt figura aliorum. Sed ab

omnibus alijs figurata.

Articulus .16°.

De tertio sic procedit. **U**t q in alijs scripturis predicti sensus distingui debeant. **S**ensus enim spirituales in sacra scriptura accipiuntur ex quibusdam similitudinibus. Si alijs scientijs procedit et ex quibusdam similitudinibus in scripturis aliarum scientiarum prout sensus plures inueniri. **P**reterea poetice artis est uita terre et aliorum similitudinibus figurari. **U**t q in dictis poetarum sensus spirituales inueniantur; et non solum in sacra scriptura. **P**reterea philosophus dicit q quod dicit unum quodammodo multa dicit. **U**t videtur q in alijs scientijs in uno sensu possunt designari plures, et sic non solum sacra scriptura hos sensus spirituales habet. **S**ed contra est quod dicit **B**ertrandus in moralibus. **S**acra scriptura omnes scientias atque doctrinas ipso etiam locutionis sue more transcendit. qz uno eodemque sermone dum narrat gestum predicat misterium. **R**espondeo q spiritualis sensus sacre scripture accipitur ex hoc q res cursum suum pagentes significant aliquid aliud qd per spirituales sensus accipiunt. **S**ic autem ordinantur res in cursu suo ut ex eis talis sensus possit accipi qd eius solius est qui sua providentia res gubernat; qui solus deus est. **S**icut enim homo potest adhibere ad aliquid significandum aliquas voces vel aliquas similitudines fictas. ita deus adhibet ad significationes aliquorum ipsorum cursum rerum sue providentie subiectarum. **S**ignificare autem aliquid per uerba vel per similitudines fictas ad significandum tantum ordinatas; non facit nisi sensum litteralem

ut ex dictis patet. **U**nde in nulla scientia humana industria inuenta proprie loquendo potest inueniri nisi litteralis sensus. **S**ed solum in ista scriptura; cuius spiritus sanctus est actor. homo vero instrumentum secundum illud psalmi. **L**ingua mea calamus scribe etc. **A**d primum ergo dicit q in alijs scientijs procedit ex similibus argumentando non q ex uerbis quibus una res significatur; significet et alia res. **A**d secundum dicit q fictiones poetice non sunt ad aliud ordinare nisi ad significandum. unde talis significatio non supgredit modum litteralis sensus.

Ad tertium dicit q quod dicit unum quodammodo dicit multa. **I**tem in potentia. **S**ed q conclusiones sunt potentia in principijs. **E**x uno enim principio multe conclusiones sequuntur. non q in alijs scientijs per modum significationis quod dicit de una re simul de alijs intelligat ut significatur; licet inde trahi possit per argumentationem etc.

Questio est de opere manuali. circa quod querunt duo. **P**rimo utrum operari manibus sit in precepto. **S**ecundo utrum ab hoc precepto excusentur illi qui spiritualibus operibus vacant.

Articulus .17°.

De primo sic procedit. **U**t q opere rari manibus sit in precepto. **2**. ad thesaurum 3. **S**i quis non uult operari non manducet. **A**udiuimus enim. **n**. etc. **g**l. **Q**uod ideo precipio qz audiuiimus. **g**. etc. **P**reterea augustinus in libro de opere monachorum: **A**udiat ergo quibus hoc precepit apostolus qui non habet hanc potestatem. **P**reterea nullus debet excommunicari ut iura dicant nisi promortali. **S**ed nullus peccat mortaliter nisi contra preceptum faciens. **L**um ergo ille qui cessat ab opere

manuali iure possit excommunicari: ut patet per illud quod dicitur 2. ad thes. 3. Si quis non obedierit verbo nostro per epistolam: hunc notate; et ne commisceamini cum illo ut confundat, videtur ergo quod operari manibus sit in precepto. Preterea ille qui peccavit tenetur penam debitam pro peccato subire ex necessitate precepti. Sed omnes in Adā peccaverunt, ad rom. 5. Pena autem peccati haec est labor manualis, gen. 3. In sudore vultus tui vescaris pane tuo, quod omnibus est preceptum manibus laborare. Preterea ad eph. 4. Qui furabatur iam non furetur; magis autem laboret operando manibus suis. Bona. Laboret operando non solum pro servos sed etiam manibus. Illud autem quod ad omnes pertinet est preceptum non consilium quod dicitur. Preterea labor manualis necessarius est ad sustentationem vite corporalis: sicut actus virtutum sunt necessarii ad sustentationem vite spiritualis. Sed actus virtutum sunt in precepto; ergo et laborare manibus. Preterea illud ad quod sequitur peccatum mortale non potest sine peccato mortali fieri. Sed ad non laborare sequitur non manducare, quod quicquid est peccatum mortale, 2. ad thes. 3. Qui non operatur non manducet, quod non operari manibus est peccatum mortale, ergo eius oppositum est in precepto. Sed contra. Non est contrarium precepto vel consilio preceptum domini vel consilium. Sed dominus vel precipiendo vel consulendo dicit Mat. 6. Nolite solliciti esse anime vestre etc. Huic autem contrariatur labor manuum, quod qui laborant manibus solliciti sunt de necessariis corporis, ergo

labor manuum non est in precepto. Preterea lex vetus quantum ad precepta moralia sufficienter continebat que necessaria sunt ad salutem. Unde dominus Mat. 23. Si vis ad vitam ingredi serva mandata et loquitur de mandatis decalogi. Unde subdit. Non homicidium facies, non furaberis. Sed in preceptis veteris legis nihil dicitur de labore manuum quod labor manuum non est in precepto. Preterea ad precepta servanda omnes tenentur. Sed ad labores manuum non omnes tenentur: alias qui sunt divites et manibus non laborant mortaliter peccarent, ergo labor manuum non est in precepto. Preterea ad precepta non magis tenentur religiosi quam seculares. Sed ad laborandum manibus videntur magis teneri religiosi quam seculares. Unde Augustinus in libro de operibus monachorum, monachos reprehendit: quia non laborant, non autem alios, ergo etc. Preterea usus liberalium artium nobilior est quam mechanicarum: qui in opere manuali consistit. Sed usus liberalium artium non est in precepto, ergo multo minus labor manuum. Respondeo dicendum quod iudicium de unaquaque resumendum est secundum finem ad quem ordinatur. Labor autem manuum ad tria esse utilis invenitur. Primo ad otium tollendum. Unde Hieronymus ad Rusticum monachum. Semper aliquid operis facito, ut te diabolus inveniat occupatum; et intelligat de opere manuali patet per illud quod subiungit. Vel fiscellam texe iuco; et postea subdit: vel desiderijs est omnis ociosus. Secundo ad corpus domandum, vñ. 2. ad cor. 6. Alijs carnis macerationibus coniungit

ubi dicitur in laboribus. s. operum: quia manibus suis operabatur et subiungit. In vigiliis et ieiuniis etc. 3° ordinatur ad querendum victum. Act. 2°. Ad ea que mihi operantur: et his que mecum erant ministraverunt manus iste. Si ergo consideret labor manuum secundum quod ordinatur ad tollendum otium vel corpus domandum: sic idem iudicium est de labore manuum et de aliis exercitiis ad eadem ordinatur. Non enim est in precepto quod tollat otium tali aut tali occupatione sed sufficit ad otium tollendum quacumque licita occupatione ab ocio quis desistat, et sic occupatio laboris manuum non est in precepto: considerato hoc fine. Et similis est ratio de labore manuum secundum quod ordinatur ad corpus domandum: qui a multis exercitiis corpus domari potest sicut vigiliis ieiuniis: et multis huius. Unde nullum eorum in quantum ordinatur ad talem finem est in precepto in speciali: quamvis in generali sicut in precepto corpus domare qualicumque exercitio: quo mortifere percipere reprimitur. Secundum autem quod ordinatur ad victum querendum sic videtur esse in precepto. Unde dicitur. i. ad thes. 4. Operemini manibus vestris sicut precepimus vobis: nec solum in precepto iuris positivi: sed etiam iuris naturalis. Illa enim sunt de lege naturali ad quam homo ex suis naturalibus inclinatur. Sicut autem ex ipsa dispositione corporis patet: homo naturalem ordinationem habet ad opus manuale: propter quod dicitur Job. 5. Homo ad laborem nascitur et avis ad volandum. Cum autem aliis animalibus natura sufficienter prouiderit in his que ad sustentationem sue vite pertinent in cibis et armis et tegumentis

homini in his non prouidit, quia ipse est preeditus ratione: per quam sibi potest prouidere in omnibus supradictis, unde et erit sibi loco omnium predictorum manus conueniens ad diuersa opera: quibus conceptiones rationis diuersis artificijs exequatur. ut dicitur. i. 4. de animalibus. Sciendum tamen est quod duplex est preceptum legis nature, quoddam quod ordinatur ad tollendum defectum unius singularis persone, vel spirituale sicut de acribus virtutum, vel corporale sicut preceptum quod dominus dedit homini genus. 2. De omni ligno quod est in paradiso comedite, etc. Aliud vero est quod ordinatur ad tollendum defectum totius speciei: sicut hoc quod dicitur genus. i. Crescite et multiplicamini et replete terram. In hoc enim precipitur actus generationis quo natura saluatur et multiplicatur. Hoc autem interest inter hec duo genera preceptorum, quia primum preceptum legis nature quilibet tenetur singulariter obseruare, sed ad finem preceptum non tenetur quilibet singulariter. In his enim que pertinent ad speciem omnes homines computandi sunt quasi unus homo: participatione enim speciei plures homines sunt unus homo, ut dicit Hieronymus. Sicut autem homo unus habet diuersa membra quibus occupatur in diuersis officijs ordinatis ad tollendum proprium defectum: que non possunt omnia per unum membrum exerceri: sicut oculus videt totum corpus: et pes totum corpus portat: ita oportet esse in his que ad totam speciem pertinent. Non enim sufficeret unus homo ad exercenda omnia: quibus humana societas indiget. Et ideo diuersis officijs oportet occupari

diuersos, vt dicitur ad ro. 12. Sicut in vno corpore multa mēbra hēmus &c. Hęc autē diuersificatio hominū in diuersis officijs contingit, p̄mo ex diuina p̄uidencia; que ita hominū status distribuit; vt nihil vnq̄ deesse iueniatur de necessarijs ad vitā. Secūdo ēt ex causis naturalibus; ex qb̄ p̄tingit q̄ in diuersis hominibus sunt diuersę inclinationes ad diuersa officia v̄l ad diuersos modos viuendi. Quia ergo labore manū aliq̄s p̄t subuenire & proprio defectui & alieno; cū non possit vnus homo ī omnibus sibi sufficere; sed indiget alieno auxilio patet q̄ preceptum de labore manuum quodāmodo sub vtroq̄ genere predictorum preceptorum continetur. In quantum enim labore manuum vni subuenitur necessitatibus aliorum sic pertinet ad fm̄ genus naturalium preceptorum. In quantum autem aliq̄s per hoc suis necessitatibus subuenit; pertinet ad p̄imum genus; sicut preceptum de comedendo. Preceptum autem quod ordinatur ad tollendum defectum corporales non obligat nisi defectu existente, vnde si esset aliquis qui posset viuere sine cibo; non obligaretur precepto de comedendo. Sic ergo preceptum de labore manuum non obligat aliquem singulariter s̄z q̄ ordinatur ad tollendum defectum cōmunes aliquo modo, nec s̄m q̄ ordinatur ad tollendū p̄prium nisi defectu existente, v̄ideo ille qui habz vnde licite viuere possit; non tenetur manibus operari, qui autē non habet vnde alias viuat; vel nisi aliquo illicito ne

gocio victū acquirat; tenet manibus laborare. Et h̄ patet p̄ apostolū in tribus locis vbi de manū opatione preceptū dat. Primo ad eph. 4. vbi p̄hibēdo furtū iniungit manū opationē. Qui furabat iam nō fueret, maḡ autem laboret manib̄ suis. 2. i. ad Thes. 4. vbi precipit labore manuum p̄hibēs cōcupiscentiā rerū alienarū. Operemini inquit manibus vestris sicut precipim̄ vobis, vt honeste ambuleris ad eos qui foris sunt; & nullius aliquid desideritis. Tertio, 2. ad Thes. 3. vbi precipit operationem manuum prohibens turpia negotia; quibus aliqui victum querebāt. Audiuius inquit inter vos quosdā ambulare in quiete nihil operantes; sed curiose agentes. Glo. Qui feda cura sibi necessaria prouident, & subiungit. His autem quibuius sunt denunciamus & obsecramus in dño iesu christo vt cum silentio operantes panem suū manducent. Sciendum etiam est q̄ sicut visus ē p̄ncipalior inter alios sēsus, ratione cui omnes alij sensus nomē visus sortiuntur, vt Augu. dicit ita manus q̄ ad p̄ima opa necessaria est, d̄z organū organorum in 3. de aīa, & ideo per operationē manualet intelligitur nō solū qd̄ manib̄ fit; sed quocūq̄ corporali instr̄o, & b̄z qd̄cūq̄ officium hō agit de q̄ licite possit victū acq̄rere sub labore manū p̄phen dit. Nō enim videt̄ rōnabile q̄ magistri artium mechanice possint viuē de arte sua & magistri artūz liberalium non possint viuere de arte sua. Similiter & aduocati possint viuere de

patrocínio quod prestat in causis. et si est
de omnibus alijs licitis occupationibus.
Quia ergo preceptum est non omnes obligat:
ideo ad utrasque rationes respondendum est. Ad
primum ergo et ad secundum per solutio ex dicitur: quod
concedimus laborem manuum esse precepto
non in omnibus ad hoc singulariter obligari.

Ad tertium dicitur quod sicut ex dicitur patet
apostolus loquitur in casu illo quando premissis
labore manuum de sedis negocijs sibi
victum acquirere. in quo casu obligabantur
ad preceptum servandum. et ideo digni erant
excommunicari. Ad quartum dicitur quod verba
illa dei magis sunt prenentiantis pe-
nna quam precipientis satisfactione. Unde
premisit. *Maledicta terra in opere tuo
spinas et tribulos germinabit tibi.* et
similiter mulieri dixit. *In dolore pa-
ries filios.* Et ideo non sequitur quod ad labo-
randum quilibet homo teneatur ex necessita-
te precepti. alias sequeretur quod quilibet te-
neretur ad agriculturam: de qua dominus
ibi facit mentionem. Ad quintum dicitur quod
vita spiritualis a nullo potest conservari ni-
si per actus virtutum: et ideo quilibet obli-
gatur ad servanda precepta que sunt de
actibus virtutum: sed vita spiritualis a multis
potest conservari sine hoc quod manibus
operentur. et ideo quantumvis sit generaliter in
precepto: non tamen quilibet ad observa-
tionem eius tenetur. Ad sextum dicitur quod non
manducare non est peccatum mortale:
nisi quando sine manducatione vita serva-
ri non potest: tunc enim aliquis non manducando
seipsum occideret: et similiter non oportet
quod aliquis peccet non laborando ma-
nibus: nisi quando alias vitam serva-
re non posset nisi illicitis curis. et ideo
cum illicite cure sint modis omnibus

fugiende. sub eadem distinctione posuit
apostolus non manducare et non opera-
ri dicens. *Qui non vult operari non man-
ducat.* Ad primum autem eorum que in
contrarium obijciuntur dicendum quod non
prohibet dominus apostolis omnem
solicitudinem. scilicet de his que per-
tinent ad victum corporis. alias ipse
oculos non habuisset. sed prohibet sol-
licitudinem suffocantem: qua mens
suffocatur dupliciter. Uno modo ut
in rebus temporalibus finem ponat
recte operationis. et hoc deus prohibet
Unde Augustinus dicit in libro de operi-
bus monachorum exponens illud.
Nolite solliciti esse etc. Non ut ista
non procurrent quantum necessitatis
est: quod honeste poterunt. sed ut ista
non intueantur: et propter ista faciant
quicquid in predicatione evangelij fa-
cere iubentur. et habetur in gloria. i. ad
Ihesal. 4. Secundo suffocatur mens
predicte sollicitudine quando fiducia
de deo amittit. et hoc dominus probi-
bere intendit. Unde dicit gloria super
illud *Mat. sexto.* Hoc exemplo non
prohibet providentiam et laborem sci-
licet de auribus et lilijs. Sed sollicitu-
dinem ut tota fiducia nostra sit in deo
per quem et aves sine cura vivunt.

Ad secundum dicendum quod non
omnia que sunt in precepto continen-
tur explicite in preceptis de calogi.
Sed ad ea possunt reduci cum impli-
cite in eis contineantur. Et sic prece-
ptum de labore manuum per quem vi-
ta corporalis conservatur: et reducitur
ad hoc preceptum. *Non occides:* si-
cut etiam preceptum de manducando

vel ad hoc preceptum. Non furtus fa-
cies. q̄ omne illicitū lux: qd̄ p̄ labo-
rē manū euitat̄ phibet. Ad tertiu
dō q̄ in q̄lz̄ precepto duo sunt consi-
derada. s. finis precepti ⁊ possibilitas
obseruādi. q̄zōa precepta cuiuslibz̄ le-
gis sunt ordinata ad aliquod bonū i-
ducēdū: vel malū tollēdū. nec aliqd̄ i-
possibile p̄cipi pōt. Un̄ dicit Hiero.
Qui dicit deū aliquid p̄cepisse ipos-
sibile anathema sit. Si ḡ sit tale p̄ce-
ptum qd̄ nullo mō reddi possit: impos-
sibile obseruādū ⁊ sine eo finis inten-
tus b̄ri nō possit: obligatio illi p̄cep-
ti semp̄ manet: sicut ē in preceptis de
actibus virtutū. q̄z ad minus actus in-
teriores semp̄ sunt in hoīs potestate ⁊
sine eis vita sp̄ialis conseruari non
potest. vt dictū est. Duobus ḡ modis
p̄ceptū de operatōe manū obligati-
onem amittit. Uno modo quando
aliquis redditur impotens ad labo-
randum propter corporis imbecilita-
tem. Alio modo qn̄ finem huius p̄-
cepti. s. conseruationem corporalis vi-
te consequi potest sine labore manū
vt ex dictis patet. Ad quartum dō
q̄ ad laborem manuum per se loquē-
do equaliter religiosi ⁊ seculares te-
nent. quod patet ex duobz̄. Primo ex
v̄bo apostoli. 2. ad th̄es. 3. vbi ponit d̄
opere manuum preceptum dicens.

Subtrahatis vos ab omni fratre
ambulante inordinate ⁊c. Fratres
enim omnes Christianos vocat.
Non enim tunc temporis aliqui reli-
giosi determinati erant. Secundo
patet ex hoc q̄ religiosi nō tenent ad
alia q̄ seculares: nisi ad ea quibus se

ex voto obligauerunt. s. per accidens
contingit q̄ hoc preceptum magis tā-
git religiosos q̄ alios. ⁊ de hoc dupli-
citer. Primo q̄ religiosi i paupertate
viviunt vñ facilius potest eis accidere
q̄ non habeant vnde viuant alijs se-
cularibus. Secundo ex statuto regule
in aliquibus ordinibus. Unde dicit
Hiero. in epistola ad rusticum mona-
chum. Egyptiorum monasteria hunc
tenent morem vt nullum absq̄ operē
⁊ labore suscipiant. non t̄z propter vi-
ctus necessaria: q̄ p̄pter anime salu-
tem. ne vagetur pernitiosis cogitatio-
nibus. sicut etiam ad vigilias ⁊ alia:
quibus domatur corpus: tenentur quā-
doq̄ religiosi ex statutis suis ad q̄ se-
culares non tenentur. Ad quintum
dicendum q̄ quāuis vsus liberaliuz̄
artium sit nobilior: non tamen ita ē
necessari⁹ ad vitam corporis sustēnē-
dam. Et preterea sub operatione ma-
nuum p̄phēdit. sicut ex dictis p̄z ⁊c.

Articulus. i. 8.

Yrca h̄m sic p̄ceditur. Uide-
tur q̄ illi q̄ spiritualibus opi-
bus vacant non excusentur
a labore manuum. i. enim ad th̄es. 3.
sup̄ illud. Si quis non vult opari n̄
māducat dicit glo. aug. Dicunt q̄daz̄
de opibus spiritualibz̄ s̄ ap̄lz̄ p̄cepisse
⁊ postea subdit. Sed sup̄flue conāt ⁊
sibi ⁊ ceteris caliginē obducere: vt qd̄
caritas vtiliter monet non solum fa-
cere nolint s̄ nec intelligere. ⁊ ita vi-
detur q̄ per spiritualia opera a labo-
re manuum nō excusent. Preterea
iter omnia spiritualia maxia sunt oīo
lectio ⁊ p̄dicatio. S̄z per ista opa nō

excusantur aliqui a labore māuali. er-
go rē. Probatio medie. aug. dicit i li-
bro de operibus monachorū. Quid a-
gāt q̄ operari corporaliter nolūt. sci-
re desidero rē. vacent orōnib⁹ iquūt
r lectōib⁹ r vbo dei. r postea s̄dit. s̄
si ab his amouēdi nō sum⁹ nec mādu-
candū ē necesse p̄pande. Si autē ab
ista vacare seruos dei certis interval-
lis temporū infirmitatis necessitas co-
git: cur etiam nō p̄ceptis apostolicis
obseruādis aliq̄s p̄tes t̄porū deputa-
m⁹. Et q̄stū ad orātes dicit. Lini⁹ ex-
audit vna obediēt; oratio q̄ decem
millia p̄tēnētis. Quātū vō ad psallē-
tes subdit. Lantica diuina cantār eti-
am manibus operantes facile possūt
r ipm laborem diuino tanq̄ celestia
re p̄solari. Quātum vero ad legentes
subdit. Qui autem dicant se lectioni
vacare: nōne illic inueniunt quod p̄-
cepit apostolus. Que est ergo ista p̄-
uersitas: lectioni nolle obtemperare:
dum vult ei vacare. Quis enim ne-
sciat tanto citius quēcūq̄ p̄ficere cū
bona legit: quāto citius facit quod le-
git. Quantum vero ad predicātes s̄
iungit. Si autē alicui sermo est erogā-
dus. r ita se occupat vt manibus ope-
rari non vacet: nunquid hac omnes
possunt in monasterio veniētibus ad
se vel diuinas lectiones exponere: vel
de aliquibus disputationibus salubri-
ter disputare. Quando ergo non om-
nes possunt: cur sub hoc obtentu om-
nes vacare volunt: quāq̄ r si omnes
possent vicissitudine facē deberent: r
non solū vt ceteri a necessarijs actib⁹
occuparentur: sed quia sufficit vt plu-

ribus audientibus vnus loquatur.

P̄terea clerici maxime operibus
spiritualibus occupantur. s̄ ipsi tenēt
ad laborem manuum. q̄ rē. Probatio
medie. Distinctione. Si dicitur. Cleri-
cus victum aut vestitū sibi artificio
vel agricultura absq̄ officij sui dūta-
rat detrimento preparat. Itē in alio. c.
Cleric⁹ qui verbo dei eruditus ē: arti-
ficio victum q̄rat. Item oēs clerici
q̄ ad opandū validi sūt r artificialia
r litteras discāt. P̄terea religiosi
qui omnia reliq̄runt maxime opib⁹ spi-
ritualibus vacant. Sed tales tenent
ad manuum laborem. q̄ rē. Probatio
medie. Luce. 12. Vendite que possi-
deris. Glo. Nō tm̄ cibos vestros coi-
cate pauperibus. sed etiam vendite
possessiones vestras: vt omnibus ve-
stris simul pro domino sp̄retis: postea
labore manuum operemini. vnde vi-
uatis r elemosinam faciatis. P̄te-
rea decretum dicit distinctione. 22
q̄ ille est hereticus qui facit cōtra sta-
tutum ecclesie romane. Sed illi qui
mendicant non laborantes proprijs
manibus faciunt contra statutū Ca-
lixti pape. 12. q. 1. Videntes summi
sacerdotes rē. vbi d̄ q̄ ecclesia statu-
it q̄ inter eos qui communi vita de-
gere volunt nullus egens inueniāt.
ergo religiosi propter opera spirita-
lia non excusantur a labore manuum.
immo si mendicant sunt heretici.
P̄terea ille qui exponit se pericu-
lo mortis peccat quasi temprans deū
sicut si aliquis videret vrsū veniē-
tem in furia r deponeret arma: quib⁹
posset se defendere temptaret deum.

Sed ille qui relinquit omnia et non laborat manibus: abicit a se necessaria vitia quibus resistit consumptioni que fit in corpore per calorem naturalem quod talis peccat quasi temptans deum. Preterea ad phil. 3. dicit apostolus Imitatores mei estote fratres. Sed ipse quamvis predicaret et operibus spiritualibus vacaret; nihilominus opere manuum victum querebat. et ad thesa. 3. Ipsi scitis quemadmodum et vos oporteat imitari et vos quoniam non inquieti fuimus apud vos; neque gratis panem manducavimus ab aliquo; sed in labore et fatigatione nocte ac die operantes; ne quem vestrum gravaremus quod etc. Preterea gen. 23. super illud. Confirmatus est ager etc. dicit glosa quod perfectus predicator animam suam abscondit sub bone operationis et contemplationis regimine; et ita illi qui operibus spiritualibus insistent per contemplationem debent etiam operibus exterioribus vacare per actionem; et sic opera spiritualia non excusant a labore manuum. Sed contra. Luc. 9. Sine ut mortui sepeliant mortuos suos dicit glosa. Dominus docet minora bona pro maioribus esse dimittenda. Sed opera spiritualia sunt maiora bona quam opera manualia; ergo debet hec pretermittere propter illa. Preterea opera pietatis sunt potiora quam exercitia corporalia. i. ad thi. 4. Corporalis exercitatio ad modicum utilis est; pietas autem ad omnia valet. Sed opera misericordie et pietatis sunt dimittenda: ut vacetur predicationi actu. 6. Non est equum nos relinquere verbum dei etc. Luce. 9. Sine mortuos sepelire mor-

tuos suos; tu autem vade et annuncia regnum dei. quod multo fortius propter predicationem et alia opera spiritualia est dimittendum opus manuale; et alia que ad exercitationem pertinent corporalem. Preterea. et ad thi. 2. Nemo militans deo implicat se negotiis secularibus. Glo. Illa sunt secularia negotia quibus animus occupatur colligende pecunie cura. Sed qui operantur manibus habent curam de colligenda pecunia; ergo implicantur negotiis secularibus. Et ita illi qui militant deo in spiritualibus operibus non debent operibus manuum occupari. Item. dicendum quod veritas huius questionis apparet ex his que in superiori questione sunt dicta. Dicitur enim supra quod illi tantum obligantur ad observationem huius precepti; scilicet de opere manuum; qui non habent alias unde licite vivere possint et ideo qui spiritualia opera exercet; et possunt alias licite vivere quam de labore manuum; non tenentur manibus laborare. Unde distingundus videtur de operibus spiritualibus. Sunt enim quedam bona spiritualia que in bonum commune cedunt; quedam vero que ad singularem profectum faciendis pertinent. His autem qui in spiritualibus operibus occupantur ad utilitates communem pertinentibus debet provideri de his quorum utilitati deseruiunt; quod patet per auctoritates. i. ad cor. 9. Si nos vobis spiritualia seminamus; non est magnum si carnalia vestra metamus. Hoc etiam patet per rationem; quia utilitas spiritualis preferatur corporali

Eis autē qui utilitati cōmuni deseruiunt: in tēporalibus debet sustēratio ex proprio labore: quo utilitati cōmuni deseruiunt: sicut patet de militibus q̄ pro pace reipublice militant. Unde p̄ ad cor. 9. Quis militat suis stipēdijs vnq̄. Un̄ multo magis q̄ in spūalib⁹ bonū pmouent in tali ministerio sustentari possunt. et sic nō tenent manibus laborare. Sunt autē quatuor opa spūalia quib⁹ cōmunis utilitas pmouet: et ex hoc eis stipēdia debent. Primum est occupatio i iudicijs ecclesiasticis exequēdis. Dicit enī ad ro. 13. De potestate seculari que iudiciū seculare exercet. ideo et tributa p̄statis. s. iudicib⁹ ministri enim dei sunt in hoc ipsius seruiētes vobis. Et propter hoc Aug. dicit in libro de operibus monachorū. Qd̄ debent manū operibus insisterē illi dum taxat qui ab ecclesiasticis occupationibus vacant. vnde et se excusat a labore manuum propter iudicia ecclesiastica quibus occupabatur dicens. Quem dicere possumus quis militat suis stipēdijs vnquam. et tamen dominū nostrū iesum xpm̄ testem iuoco super aīam meam: quoniam quantus ad meū attinet cōmodum: multo mallem p̄ singulos dies certis horis q̄rū in bene moderatis monasterijs constitutū est: aliquid operari manibus et certas horas habere ad orandū et legendū: aut aliquid de diuinis litteris agendum libros: q̄ tumultuosissimas perplexitates altarū causarum pati de negocijs secularibus vel iudicādo dirimēdis: vel iterueniēdo precipiendis s̄m opus spūale qd̄ i bonū pmouere

dundatē opus p̄dicatiōis: quo fruct⁹ aīarūi populo p̄creat. Et iō vt dicit. i. ad cor. 9. Dñs ordinauit his q̄ euāgelium annūciāt de euāgelio viuere debent: nec debet hoc referri tñ ad illos q̄ habēt auctoritatē p̄dicandi: sicut sūt p̄lati: s̄ etiā ad eos q̄ qualitercūq̄ licite p̄dicant ex cōmissione p̄latorū: q̄ stipēdia nō debent potestati s̄ operi et labori. vt dicit. 2. ad thi. 2. Laboratē agricolā oportet p̄mū de fructib⁹ percipere. Blos. s̄ p̄dicatōrē qui i agro ecclesie legione verbi excolit corda auditorū. nectantū illi q̄ p̄dicant p̄nt de euāgelio viuere: sed etiam illi qui eis ministrant ad hoc officiū cooperātes quod patet ad ro. 15. Si spūalium participes facti sunt gentiles. debent etiā in carnalibus ministrare eis. Blosa. Eoz. s. iudeorū qui miserunt p̄dicatōres ab ierosolimis. Unde etiam illi qui p̄dicatōres mittunt p̄nt de fructu euāgelij viuere. Tertium opus spūale quod cedit in bonum cōmune sunt orōnes que fiunt in horis canonicis ad salutē ecclesie: vt auertat ira dei a p̄plo. Ezech. 13. Nō opposuistis vos murū pro domo israel: vt staretis in p̄lio in die dñi. Blos. p̄reibus diuicātes et diuine s̄nie resistentes. et iō dicit. i. ad cor. 9. Qd̄ q̄ altario deseruiunt cum altario p̄cipant. Et de his duobus operibus dicit Aug. in li. de operib⁹ monachorū. Si euāgeliste sūt fateor habēt p̄tātē. s. viuēdi de sumptib⁹ fidelū. qz de h̄ loquit. Si ministri altaris dispēsatores sacramentorum sunt Unde sibi istam non arrogant: s̄ vendicant potestatem.

Quartum opus spirituale quod redūdat in bonū cōe est elucidatio sacre scripture. Qui n. elucidatōi sacre scripture vacāt ad alios istrūdū; pnt de hoc opere spūali viuere, i. ad **Lbi**, **S.** Qui bene p̄sūt p̄sbri duplici honore digni hēant. maxime aut qui laborāt in v̄bo et doctrina. glo. **U**t eis spiritualiter obediāt et exteriora ministrēt. Qui laborāt in v̄bo. Glo. in exhortatione sciētū et doctrina nesciētū. Et b̄erian planius dicit Hieronymus ad **Vigilantium**. Hec in iudea vsq; hodie perseverat consuetudo; non solū apud nos sed etiam apud hebreos ut qui in lege domini meditantur die ac nocte; et patrem non habent in terra nisi solum deum sinagogarum totius orbis foueantur ministerijs. Datet ergo q̄ illi qui predictis operibus spūalibus vacant; non tenentur māibus laborare. De his aut qui vacant spūalib⁹ que nō directe in bonū cōe redūdant; s̄ in bonū faciēti sicut sunt orationes p̄uate, ieiunia, et h̄i⁹ distinguendum est, qz aut illi qui in religione istis operib⁹ occupant hābēt in seculo vnde viuerent sine labore manuum, aut non. Si sic; tales cum ad religionem veniunt; non tenentur manibus laborare. Unde augu. in libro de operibus monachorum. Si habebant aliquid in hoc seculo; quo facile sine opificio sustentarent vitam suam; quod conuersi ad deum indigētib⁹ dispartiti sunt, et credenda est eorum infirmitas et ferenda. Solent, n. tales languidius educari labores corporalem sustinere non posse. Si au

tem in seculo opifices fuerunt de labore manuum viuentes; tunc est duplici causa venientes ad religionem possunt laborem manuum intermittere; vno modo ex pigritia operandi volentes in ocio viuere; et tales peccant. Et hoc est quod dicit augu. in p̄dicto li. **P**lerūq; veniūt ad professionē seruitutis dei; et ex p̄fessione serui li et vita rusticana et ex opificū exercitatione et plebeio labore; et postea subdit. Tales ergo fm q̄ minus operantur de infirmitate corporis excusare n̄ possunt. preterite quippe vite consuetudine conuincuntur, et interpōit. **N**ō enim apparet vtz ex p̄posito seruitutis dei venerint; an vitam inopem et laboriosam fugientes. **A**lio modo interimit aliquis opus manuale ex intentione diuini amoris, quo ad opus cōtemplationis quasi continue eleuantur. tales cum spiritu dei agantur nō peccant quia vbi spiritus domini ibi libertas. Unde Gregorius dicit super **Ezech**. Contemplatiua vita est caritatem dei et proximi toto corde retinere, ab exteriori actione quiescere soli desiderio conditoris inherere ut nihil iam agere libeat. Et hoc idem hētur in quadam glo. gn. 23. **C**onfirmatus est ager et c. **C**ontemplatiua vita a p̄ctis actionibus funditus diuidit. Et hoc ē quod h̄i **M**atth. 6. i gl. super illud. **C**onsiderare volatilia celi et c. **S**ancti viri quibus comparantur quia celum petunt; et quidem ita remoti sunt a mundo ut iaz in terris nihil agant, nihil laborent. Sed sola contemplatione iam in celo degunt.

Ad primum ergo dicendum quod gl.
illa sumit ab aug. in li. de opib⁹ mona-
choꝝ: quod libꝝ illū scripsit quod quidam mona-
chos qui dicebant quod non licebat suis dei
manib⁹ laborare: et hoc quod dicit ap⁹ls
qui non vult operari non manducet: exponen-
bant de opere spirituali. quā expositionem
aug. in li. illo multipliciter improbat. Unde
dicendum est quod illud apostoli. Qui non vult
operari non manducet: est de opere manu-
ali intelligitur. non tamen sequitur quod ad hoc imple-
tiones precepti omnes teneant. Ipse. n.
non tenebat. unde promissit. Non quasi non
habuerimus potestatem. scilicet sumptus accipien-
di et viuendi sine labore manuum. unde
per quod glo. illa non est ad propositum.

Ad secundum dicitur quod in omnibus operibus
que tangit obiectio distinguendum est
quod vel potest esse quasi publica opera vel
privata. Loquitur autem Aug. de
illis operibus spiritualibus secundum quod sunt opa
privata. Intelligit. n. de orationibus et can-
ticis privatis: non de his que in eccle-
sia solemniter celebrantur quod per hoc
quod dicit quod possunt simul qui manibus
operantur divina cantica cantare. quod
non esset conueniens si de horis canoni-
cis intelligeret. Sicut quod dicit de lectio-
nibus loquitur de illis qui vacant lectioni
ad solatōes propriam tamen. sicut in mona-
sterijs monachi faciunt. non autem de
illis quorum vita studio scripturarum de-
putatur ad suam et aliorum instructio-
nem. Non est. n. dubium quod per laborem ma-
nuum studium impediret. Sicut quod dicit
de predicatōe. intelligendum est de illis
qui non publice predicant: sed aliqua verba
edificatoria hominibus ad se venientibus
loquuntur: sicut sancti patres in heremo

facere consueverunt. et hoc patet ex ip-
sis verbis supra inductis. unde etiam
dicit. Si sermo erogandus est et cetera. quod ut
dicit glo. i. ad cor. 2. super illud. Sermo
meus et predicatio mea. Sermo est qui pri-
uati fiebat: sed predicatio que fiebat in com-
muni.

Ad tertium dicitur quod decretum loquitur de
illis clericis quibus non sufficiunt oblati-
ones et elemosine que eis a fidelibus fi-
unt: vel ecclesie facultates. Eadem enim
ratio est de illis qui viuunt de facultatibus ec-
clesie: et de illis qui viuunt particulariter
de elemosinis. quod facultates ecclesie
elemosine sunt et ad sustentationem pau-
perum dantur. Unde dicit glo. super illud
Isa. 3. Et rapina pauperis in domo sua.
In domibus principum rapina pauperum
est: dum ecclesie opes sibi thesaurizant
et in delitijs abutuntur: que ad sustenta-
tionem pauperum dantur. Et de hoc habet
iz. q. i. propter quod est dicitur. 3. q. 2. Sacer-
dos. Quod sacerdos cui dispensationis cu-
ra commissa est cum laude pietatis acci-
pit a populo dispensanda et fideliter dis-
pensat accepta. quia omnia sua aut re-
liquit parentibus: aut distribuit pau-
peribus: aut ecclesie rebus adiunxit: et
se in numero pauperum paupertatis
amore constituit. ut unde pauperibus
subministrat inde et ipse tanquam pauper
voluntarius viuat. Et sic per quod clerici
qui de ecclesie rebus viuunt eadem rationes
utendi eis habent: sicut illi qui facultati-
bus carentes de elemosinis sibi datis
viuunt. Ad quartum dicitur quod glossa illa
non imponit necessitatem his qui sua re-
linquunt ut manibus operentur. sed ostendit
quoddam bonum quod facere possunt
qui sua relinquunt. ut. scilicet ex manuum

labore acquirant vnde sibi provideāt
 ⁊ elemosinas alijs faciant. nec tñ per
 s̄ excludit̄ qñ etiā bñ faciāt si mani-
 bus nō laborātes spūalib⁹ elemosinis
 vacēt: q̄ sūt corporalib⁹ potiores. Ad
 q̄ntū dō q̄ illi⁹ rōnis p̄ma falsa est.
 Nō. n. q̄ facit s̄ statutū pape ēbereri-
 cus: nisi forte credat pape nō eē obedi-
 endū. vñ i. c. i. dūcto dī. Qui romāe ec-
 clesie p̄uilegiū ab ipso sūmo oīum ec-
 clesiarū capite traditum auferre conā-
 tur: hi proculdubio in heresim labunt̄
 p̄uilegiū autē p̄dictū p̄sistit in hoc
 q̄ ei dō ab omnibus christianis obe-
 diri. Sicut etiā minor est falsa. Nō
 enim est cōtra statutū ecclesie q̄ ali-
 q̄s mēdicet: v̄l se in statu egestatis po-
 nat. s̄ hoc est contra statutum eccle-
 siæ: si ab eis qui facultates ecclesie possi-
 dent: eorum necessitatibus nō p̄uideat̄
 Un̄ hec sunt verba capituli inducti
 ex quibus. s. reb⁹ eccle- siæ ep̄i ⁊ dispensa-
 tores earū oībus p̄muni vita degere
 volētibus ministrare p̄ta necessaria
 debēt: put melius poterūt: vt nemo ī
 eis egēs inueniatur. Ad sextū dō q̄
 illi qui relinquunt oīa nihil sibi res-
 uantes: nec manibus opantes nō pp̄
 hoc discrimini se exponūt. qz deuotio
 fidelium tanta p̄babiliter estimatur
 ⁊ experimento discit̄: q̄ eis in neces-
 sarijs p̄uideat. Nec etiā temptāt deū:
 qz ipse p̄misit mouendo corda aliorū
 eis in necessitatibus p̄uidere. vt patz
 Mat. 6. Et quedam glo. dicit Luce
 8. Tāra p̄dicatori dō eē fiducia ī deo
 vt presentis vite sumptus ⁊ si non pro-
 uideat: sibi tamē nō defutura certissi-
 me sciat: ne dñi occupatur mens ad tē

poralia: minus p̄dicet eterna. Si-
 milit̄ si aliq̄s eēt inter armatos q̄ de-
 fenderēt ⁊ aliq̄ cā arma deponeret: n̄
 tēptaret deū. Si autē eēt solus: videre-
 tur tēptare deū: nisi forte interiori in-
 spiratōe secur⁹ eēt de diuino auxilio:
 sicut beat⁹ Marti. dixit. Ego signo
 crucis n̄ clipeo p̄tectus aut galea ho-
 stiū a meos penetrabo securus. Sicut
 videret̄ esse dei temptatio: si aliquis ī
 ter ifideles vel hoīes inhospitales de
 necessarijs vict⁹ sibi nō p̄uideret. vñ
 dicit glo. Luce. 22. sup̄ illud. Qui h̄z
 sacculum tollat tē. In hoc nobis da-
 tur exēplū vt nōnūq̄ causa instante q̄
 dā de nostri p̄positi rigore sine culpa
 intermittere possimus: verbi gratia.
 Si per inhospitales regiones iter agi-
 mus plura viatica licet portare q̄ do-
 mi habeamus. ⁊ tamen in deserto ali-
 qui sine labore manuum sustētati sūt
 pane diuinit⁹ misso. vt in viris patrū
 legitur. Sed p̄uilegia paucorum non
 faciunt legem cōmunem. Ad septi-
 mum dō q̄ hoc q̄ ap̄ls laborauit euz
 posset de euangelio viuere: fuit super-
 erogationis. vt patet. i. ad cor. 9. Et
 ideo alijs p̄dicatores nō tenētur euz
 in hoc imitari. Sciēdum tñ q̄ p̄dica-
 tor aliqñ bñ faceret nō accipiendo sū-
 pr⁹ ab his q̄b⁹ p̄dicat: s̄ de labore ma-
 nuum viuēdo in casib⁹. s. illis in q̄b⁹
 ap̄stol⁹ laborabat. s. ne scādalizaret
 eos quibus p̄dicabat: qui p̄pter aua-
 ritiam dare sumpt⁹ grauabant: ⁊ hāc
 cām ponit. 2. ad thes. 3. Nocte ac die
 laborātes ne quem vestz grauarem⁹
 Item ⁊ suo exemplo alijs ab otio
 reteraberentur. vnde ibidem subdit

non quasi nos non habuerimus potestatem; sed ut nos metipses formam daremus vobis ad imitandum nos. Item ad reprimendum rapacitatem pseudo apostolorum. Unde dicit, i. ad cor. xi. Quod autem facio et faciam ut amputem occasionem eorum qui volunt occasionem ut in quo gloriantur tales inueniantur sicut et nos. Aliquam autem malefacerent predicatorum si laboribus manuum se implicarent, si. s. per laborem a predicatione retraherentur. Unde glo. Luce. i. 8. Cauendum est predicatorum: ne dum occupatur mens ad temporalia minus predicet eterna. Iohannes dicit augustinus in sepedicto libro, Quod apostolus dum esset athenis ubi oportebat eum quotidie predicare; non operabatur manibus; quod postea fecit veniens Corinthum; ubi iudeis predicabat solo die sabbati. Predicatoribus enim non solum necessarium est ut habeant tempus liberum ab occupationibus in quo predicent; sed etiam in quo studeant; cum non habeant scientias ex infusione sicut apostoli; sed continuo studio. Unde dicit Gregorius in pastoralis exponens illud exo. 25. Necres semper erunt in circulis etc. Necres inquit semper erunt in circulis; quoniam nimirum necesse est ut qui ad officium predicationis excubant; a sacre lectionis studio non recedant. Ad octauum dicendum quod per actionem intelligitur ibi non solum opus manuale; sed omnia que ad actiuam vitam pertinent. Sollicitudo autem que exhibetur a predicatoribus circa eos qui predicant ad actiuam vitam pertinet. Rati-

ones in contrarium concedo. tamen vltima inducitur preter intentionem. Glosa. n. dicit secularia negocia esse que sunt causa pecunie colligende sine opere manuali; ut per mercationes et huiusmodi; a quibus se debent serui dei penitus abstinere.

Incipit quodlibet octauum sancti Thome.

Questio nostra circa tria versatur. Primo circa ea que pertinent ad naturam. Secundo circa ea que per-

9
tinent ad culpam et gratiam. Tertio circa ea que pertinent ad penam vel gloriam. Circa primum querebatur. Primo de pertinentibus ad naturam increatam. Secundo de pertinentibus ad naturam creatam. Circa naturam increatam duo querebantur. Primo an senarius numerus; secundum quem omnes creature dicuntur esse perfecte; sit creator vel creatura. Secundo de rationibus idealibus; que sunt in mente diuina; utrum per prius respiciunt exemplata; scilicet creaturas ratione sue singularitatis uel ratione nature specificae.

Articulus primus.

De primo sic procedit. Ut quod senarius predicatur sit creator. Remota. n. omni creatura perfectio non remanet nisi in creatore; sed remota omni creatura facta in operibus sex dierum remanet perfectio in numero senario. Unde dicit augustinus. 4. super gen. ad litteram

Itaq; si ista non essent, s. opera sex
dierum perfectus ille esset, s. senarius
Nisi aut ille perfectus eēt: ista s; eū
perfecta non fierēt, s; senarius nume-
rus est creator. S; dicebat q; augu.
loquit de senario quātum ad ideam
senarij que ē in mente diuina. Cōtra
Sicut remotis omnibus creaturis re-
manet perfectio in idea senarij nume-
ri, ita remanet idea lapidis in mente
diuina, ergo in hoc nō haberet sena-
rius numerus aliquam p̄minentiaz
ad lapidem, quod tamen videtur esse
contra itēōem aug. P̄terea illud
qđ ē p̄manētū omni creatura nō est
creatū s; creator. Senariū aut nume-
rus ē p̄manēt. or celo 7 terra; que tam
vidēt esse p̄manentissime creature. vñ
aug. dicit. 4. super gñ. ad lram. Faci-
lius est celum 7 terram transire que
s; senarium numerum fabricata sūt
q; effici posse vt senarius numerus nō
suis partib; compleat. s; senariū nō ē
creatura sed creator. Cōtra, creato-
ris perfectio nō cōsistit ex partibus;
nec est in eo aliq; id habens partes.
Sed sicut dicit augu. in eodem libro,
Inuenimus senarium numerū eē p̄-
fectū ea rōne q; suis partib; p̄pleatur
s; senarius numerus non est creator
sed creatura. R̄ dō q; s; auicēnā
in sua metha, triplex est alicui; natu-
re consideratio. Una p̄t p̄sideratur
s; esse quod habet in singularibus,
sicut natura lapidis in hoc lapide 7 i
illo lapide. Alia vero est considera-
tio alicuius nature s; esse suū intel-
ligibile, sicut natura lapidis p̄siderat
p̄out est in intellectu. Tertia vero

est cōsideratio nature absoluta p̄out
abstrahit ab vtroq; esse: s; quā con-
siderationē considerat natura lapidis
vel cuiuscūq; alterius: quātū ad ea
tantū que per se cōpetunt tali nature.
Harū quidē triū cōsiderationū due
semper vniformiter eundē ordinē ser-
uant. P̄rior enī est cōsideratio alicui;
nature absoluta; q; consideratio eius
s; esse qđ habet i singularibus. S; tertia
consideratio nature que est s; esse:
quod habet in intellectu: nō sem-
per habet eundem ordinem ad alias
considerationes. Consideratio enim
nature s; esse quod habet in intelle-
ctu qui accipit a rebus sequitur vtrā-
q; aliarū cōsiderationū. Hoc enim or-
dine scibile p̄cedit scientiā; 7 sensibi-
le sensum, sicut 7 mouens motum; 7
causa causarum. Sed cōsideratio na-
ture s; esse quod habet in intellectu
causante rē p̄cedit alias duas consi-
derationes. Cum enim intellectus ar-
tificis adinuenit aliquam formam ar-
tificiati; ipsa natura seu forma artifi-
ciati i se cōsiderata est posterior intel-
lectu artificis, 7 p̄ p̄ns enī archa sēsi-
bilis que talem formaz vel per spēm
habet. Sicut autē se habet intellectus
artificis ad artificiata; ita se habet i-
tellectus diuinus ad omnes creaturas.
Unde vnus cuiuscūq; nature causate p̄-
ma cōsideratio ē s; q; ē in intellectu
diuino. Secunda nō consideratio est
ipsius nature absolute. Tertia s; q;
habet esse in rebus ipsis vel in mente
angelica. Quarta s; eē quod habet
i intellectu nostro. Et ideo Dio, dicit
iz, c. de di, nō hunc ordinē assignans.

q̄ primo inter omnia est ipse substan-
 tificator rerū deus: postea nō ipsa do-
 na dei que creaturis exhibēt: et vniuer-
 saliter et particulariter considerata, vt p̄
 se pulchritudinē perse vitā quaz dicit
 esse donum ex deo pueniēs. i. ipsaz na-
 turā vite: deinde ipsa participātia vni-
 versaliter et particulariter considerata;
 que sunt res in quibus natura esse h̄z
 In his ergo illud quod ē prius semp̄
 est ratio posterioris; et remoto posteri-
 ori remanet prius. nō autem econuer-
 so. Et inde est q̄ hoc competit natu-
 re fm̄ absolutam considerationem est
 ratio quare competat nature alicui se-
 cundum esse quod habet in singulari
 et non econuerso. Ideo enim sortes
 est rationalis quia homo est rationa-
 lis. et non econuerso. Un̄ dato q̄ Sor-
 tes et Plato non essent adhuc huma-
 ne nature rationalitas cōpeteret. Si-
 militer etiam intellectus diuinus est
 ratio nature absolute considerate et in
 singularibus, et ipsa natura absolute
 considerata et in singularibus est ra-
 tio intellectus humani et quodāmodo
 mensura ipsius. Possunt ergo verba
 Augusti. intelligi de senario duplici-
 ter. Uno modo vt per senarium nu-
 merum intelligatur ipsa natura sena-
 rij absolute: cui primo et per se compe-
 tit perfectio: que quidem est ratio per-
 fectionis eorum que senarium parti-
 cipant. Unde remotis omnibus que
 senario perficiuntur: adhuc perfectio
 nature senarij competit: et hoc modo se-
 narius nominat naturam creatam.
 Alio modo potest intelligi senarius
 fm̄ esse quod habet in intellectu diui-

no. et sic eius perfectio est ratio perfe-
 ctionis in creaturis inuente: que secū-
 dum senarium sunt condite. quib⁹ etiā
 remotis in predicto senario perfectio
 remaneret. Sic autem senarius non
 erit creatura: sed ratio creature in crea-
 tore que est idea senarij. et est idem fm̄
 rem quod diuina essentia: ratione tm̄
 differens. Ad primū ergo dicendū
 q̄ remotis omnibus creaturis q̄ sunt
 facte in senario dierū: non dicitur q̄
 perfectio remaneat in senario nume-
 ro quasi senarius numerus aliquod
 esse habeat in rerum natura: nulla
 creatura existente. Sed quia remoto
 omni esse creato remanet absoluta cō-
 sideratio nature senarij: prout abstra-
 hit a quolibet esse. et sic attribuitur si-
 bi perfectio: sicut remotis omnib⁹ sin-
 gularibus hominibus adhuc remane-
 ret rationalitas attribuibilis humane
 nature. Ad fm̄ dicendum q̄ sicut i
 rebus creatis quedam sunt magis cō-
 munes. et quedam magis contracte.
 Ita etiam rōnes rerum in deo magis
 cōmuniū ad plura se extendūt: min⁹
 vero cōmuniū ad pauciora. Et quia
 vnitās et multitudo sunt omnibus re-
 bus creatis cōmuniā: ideo etiam ratō
 idealis numeri ad omnes creaturas
 se extendit. Unde dicit Boecius in
 principio arismetrice. Omnia que
 cūq; a primeia rerū natura cōstituta
 sunt: numeroꝝ specie vident̄ esse for-
 mata. Hoc enim fuit principale i aīo
 cōditoris. Exemplar autē lapidis aut
 idea nō se extendit ad oēs creaturas:
 et ideo si senarius accipiant pro idea
 senarij quantū ad hoc. adhuc senari⁹

erit eminentior lapide. i. q̄ idea lapidis
 prout. s. ad plura se extendit. et iterum
 perfectio p̄petit senario s̄m naturā sena-
 rij nō autē lapidis. Ad tertium dō q̄
 nō est intentio aug. dicere q̄ si celum
 et terrā transeant: et cetera creature q̄
 senarius remaneret s̄m aliq̄d eē crea-
 tum. s̄ q̄ si omnes creature ab esse de-
 ficerēt: remaneret adhuc natura sena-
 rij: put abstrahit a quolibet eē huius-
 modi: q̄d eius p̄fectioni p̄petit: sic etiā
 natura humana manebit talis q̄ ei p̄-
 peteret rōnalitas. Ad illud vō q̄d i
 cōtrariū ob̄ dō q̄ quāuis in deo nō
 possit esse aliquid habēs partes: tam
 potest esse in eo ratio rei habētis par-
 tes. et sic est in eo ratio senarij ex parti-
 bus cōstituti: et ratio suarum partū.

Articulus. 2°.

De s̄m sic p̄cedit. Videtur q̄
 idee que sunt in mēte diuina
 p̄ prius respiciāt res quantū
 ad nām singularē q̄ quantū ad nām
 sp̄ei: quia vt Augu. dicit in li. 83. q.
 Idee sunt quedā forme vel rationes
 rerū stabiles: que in diuina intelligē-
 tia continentur. et cum ipse neq̄ oriā-
 tur neq̄ intereat. s̄m eas tamen for-
 mari dicitur omne quod oriri vel in-
 terire potest. et oē quod oritur v̄l interit
 s̄ solum singulare est quod oritur et
 terit. i. quod generat̄ et corrumpitur. q̄
 idee per prius respiciunt singulare.
 Sed cōtra. Cū idee sint forme exem-
 plares: requirūt ad rōnem idee assi-
 milatio ideati ad ipsam. Sed ideatū
 i. res creata magis assimilāt diuino
 exemplari s̄m formam: a qua ē ratio
 sp̄ei: q̄ s̄m materiaz que est individu-

ationis p̄ncipiū. q̄ idea p̄ prius respi-
 cit naturā sp̄ei q̄ singularitatē indivi-
 dui. R̄ dō q̄ cū i mēte diuina sint
 omnium creaturarū forme exēplares q̄
 idee dicuntur sicut i mēte artificis for-
 me artificiatōz. hoc tamē interest in-
 ter formas exemplares que sunt i mē-
 te diuina et i mente artificis creati: q̄
 creat̄ artifex agit ex p̄supposita ma-
 teria. Unde forme exemplares q̄ sūt
 in mente eius: non sunt factiue mate-
 rie que est indiuiduationis p̄ncipiū
 sed solius forme a qua est sp̄s artifi-
 ciati. et ideo huius forme exemplares
 non respiciunt directe artificiatum q̄
 tum ad indiuiduum: sed quantum ad
 sp̄em solum. forme autē exemplares i
 tellectus diuini sunt factiue totius rei
 et quantū ad formā et quantum ad ma-
 teriam: et ideo respiciunt creaturam n̄
 solum quantū ad naturā sp̄ei: sed etiā
 quantum ad singularitatem indivi-
 dui: per prius tamē quantū ad naturā
 speciei. quod ex hoc patet. Exemplar
 enim est ad cuius imitationem fit ali-
 quid. Unde ad rōnem exemplaris req̄-
 ritur q̄ ipsa assimilatio operis ad exē-
 plar sit intenta ab agente: alias talis
 assimilatio casu accideret: et non s̄m
 viam exemplaritatis. Sic ergo in ra-
 tione exemplaris includitur intentio
 agentis. Ad hoc ergo per prius exem-
 plar respicit q̄ agens primo intendit
 in opere. Agens autē quilibet p̄nci-
 palit̄ intendit in opere id quod perfe-
 ctius est. natura autē sp̄ei est p̄fectissi-
 mū in vnoquoq̄ indiuiduo. p̄ ipsam
 enī duplex imperfectio p̄ficiūt. imperfectio
 s̄. materie q̄ ē singularitatis p̄ncipiū

que cū sit in potētia ad formā speciei
 pficiē qñ nām spēi cōsequit̄. ⁊ iterum
 imperfectio forme generalis: que se
 bz ad dīas specificas ī potētia vt mā
 ad formā. vñ spēs specialissima est p̄
 mo in intētionē nature. vt per Auic.
 in p̄n. sue meth. Non enī natura in
 tendit p̄ncipaliter generare Sortem.
 alias destructo Sorte ordo ⁊ intentio
 nature periret. Intēdit autē sorte ge
 nerare hominem. Similiter nō intē
 dit p̄ncipaliter generā aīal. alioqñ
 quiesceret eius actio: qñ ad naturam
 animalis perduxisset: cū tamē in indi
 uiduo generato prius cōpleat̄ natura
 animalis q̄ hominis. vt p̄ in. 16. de
 aīalibus. Nō aut̄ p̄us ē homo q̄ hic
 homo. Tñ exemplar quod ē in mente
 diuina p̄mo naturam spēi respicit in
 qualibet creatura. Ad primū ergo
 dō q̄ id quod est primū in intētionē
 est vltimum in executione. Tñ q̄uis
 natura primo intendat generare ho
 minem: per prius tamen generat̄ hic
 homo. Non enim homo generatur
 nisi per hoc q̄ hic homo generatur. ⁊
 propter hoc etiam in diffinitōe idee
 dī q̄ fm eas oritur omne quod oritur
 quantum ad viā executionis in qua
 singularia sunt primū. Secundum
 qd̄ in cōtrariū obz cōceditur.

Inde querit̄ de his que per
 tinent ad naturam creatam.
 Et primo de his que perti
 nent ad aīam humanam. 2° de his
 que pertinent ad corpus. Circa pri
 mum queruntur duo. Primo vtrum
 anima accipiat species quibus cogno
 scit a rebus que sunt extra eam.

2° quomodo caritas vel quilibet alē
 us habitus a non habēte cognoscat̄.

Articulus. 3°.

Dp. imū sic p̄cedit. Videt̄
 q̄ anima non accipiat spēs
 a rebus que sunt extra eam.
 Dicit enim Aug. 12. super gñ. Yma
 ginem corporis non corpus in spiritu
 s̄ ipse spūs ī se ipso facit celeritate mi
 rabili. nō aut̄ eā in se ipso faceret: si a
 reb⁹ exteriorib⁹ eā acciperet. ḡ anima n̄
 accipit a reb⁹ spēs q̄bus cognoscit.
 Preterea ei⁹ solius ē dimensioē a re
 dimensioē abstrahere. cuius ē dimē
 sioē corporib⁹ dare. quod est solius
 creatoris. Sed ad hoc q̄ spēs a rebus
 accipiat̄ in anima oportet q̄ ab ipsa
 specie dimensiones separentur: q̄ in
 rebus extra animam habent esse di
 mensionale. non autem ī anima: ma
 xime quantum ad intellectum. Ergo
 anima non potest accipere species a
 rebus sensibilibus. In contrariū vi
 detur esse tota philosophoz doctrina
 que sensum a sensibilibus. imagina
 tionem a sensu. itellectū a fantasmati
 bus accipere fatetur. R^o dicitur dum
 q̄ anima humana similitudines re
 rum quibus cognoscit accipit a rebus
 illo modo accipiendi: quo patiens ac
 cipit ab agente. quod non est intelli
 gendum quasi agens influat in pa
 tiens eandem numero spēm quam bz
 in se ipso. sed generat sui similit̄ edu
 cendo de potentia in actum. ⁊ per hūc
 modum dī spēs coloris deferri a cor
 pore colorato ad visum. Sed in agen
 tibus ⁊ patientibus distinguendū est
 Est enim quoddaz agens quod de se

sufficiens est ad inducendum formas suā in patiēs. sicut ignis de se sufficit ad calefaciēdū. Quoddā vō agēs est qđ nō sufficit de se ad inducēdam formā suā in patiēs; nisi supueniat aliđ agēs. sicut calor ignis nō sufficit ad complēdum actionem nutritionis; nisi per virtutem anime nutritiue. vnde virtus anime nutritiue est principali ter agens calor. vero igneus instrumē taliter. Similiter etiā est diuersitas ex parte patientiū. Quoddam enī ē patiens; quod in nullo cooperatur agē ti sicut lapis cum sursum projicitur; vel lignum cum ex eo fit scamnum. Quoddam vero patiens est: quod cooperatur agenti; sicut lapis cum deorsum projicitur; et corpus hominis cui sanatur per artem. et secundū h̄ res que sunt extra animam tripliciter se habent ad diuersas anime potentias ad sensus enim exteriores se habent sicut agentia sufficientia; quibus patientia non cooperantur sed recipiunt tantum. Quod autem calor per se nō possit mouere visum nisi lux superueniat; non est contra hoc quod dictum est. quia tam calor q̄ lux inter ea que sunt extra animā computantur. Sensus autem exteriores suscipiunt tantum a rebus per modum patiendi; sine hoc quod aliquid cooperentur ad sui formationem; quanuis iam formati habeant propriam operationem; q̄ est iudicium de proprijs obiectis; sed ad imaginationem res que sunt extra animam comparantur vt agentia sufficientia. Actio enim rei sensibilis non sistit in sensu; sed vltius per

tingit vsq̄ ad fantasiam siue imaginatōem. tamē imaginatio est patiēs qđ cooperatur agēti. Ipsa enim imaginatio format sibi aliquarum rerum similitudines q̄s nunquā sensu percipit. ex his tamen que sensu recipiunt componendo ea et diuidēdo sicut imaginamur montes aureos quos nūq̄ vidim⁹ ex h̄ q̄ vidim⁹ aurum et montes. Sed ad intellectum possibilem comparantur res sicut agentia insufficientia. Actio enim ipsarum rerum sensibilium nec etiam in imaginatione sistit; sed fantasmata vltius mouent intellectum possibilem; nō autē ad h̄ q̄ ex seipsis sufficiunt; cum sint in potentia intelligibilia. intellectus autē non mouet nisi ab intelligibili in actu. Unde oportet q̄ superueniat actō intellectus agentis; cuius illustratōe fantasmata sunt intelligibilia in actu; sicut illustratione lucis corporalis sunt colores visibiles actu. et sic patet q̄ intellectus agens ē principale agēs quod agit rerum similitudines in intellectu possibili. fantasmata autem que a rebus exterioribus accipiuntur sunt quasi agentia instrumentalia. intellectus enim possibilis comparatur ad res quarum notitiam recipit. Sicut patiens quod cooperatur agēti. Multo enim magis potest intellectus formare quidditatem rei que non cecidit sub sensu quam imaginatio. Ad primum ergo dicendū q̄ si verbum Augustini referatur ad intellectum. sic planum est q̄ res nō faciunt sui similitudinē in intellectu possibili principaliter. sed intellectus

agens. Si autem referatur ad imagi-
natōem faciūt quidē: sed non solū qz
ipsa imaginatio cooperat. vt dictū ē.
In sensu autē facit corpus sui simili-
tudine sufficiēter et solū: s̄ de ho non
loquit augu. qz sensū s̄ spūs diuidit:
sive corporalē visionē s̄ spūalē. Ad
fm dō qz rō illa pcedit ac si illa eadē
spēs numero q̄ ēi reb' vel in imagia-
tiōe postmodū fieret in intellectu. sic
.n. oporteret qz auferent ab ea dimē-
siones. et hoc p̄z eē falsum.

Articulus. 4.

De fm sic pcedit. Ut qz nō
a hīs caritatē eā cognascat p
spēs. Omne. n. qd̄ cognosci-
tur: cognoscit vel p̄ essentiam vel per
sui similitudinem. Sed caritas a nō
habente non cognoscitur per sui esse-
tiam: qz non est essentialiter in eo. s̄
si cognoscit nō habēte cognoscit p̄
sui similitudinem. Preterea aliq̄s
habens caritatem aliq̄ mō cognoscit
eam se habere ad minus per coniectu-
ras: vel reuelationem: et si postq̄ eā
amiserit pōt recordari se eā habuisse
quod esse nō potest nisi per eius spēs
in memoria reseruatam. ergo caritas
a non habente qui prius eam habuit
per sui similitudinem cognoscitur: et
eadem rōne a quolibz alio nō habēte.

Preterea dicit aug. io. p̄fessionum.
Hoc modo se habet memoria ad in-
telligētiam sicut venter animalis ru-
minantis ad os. quia sicut id quod ē
in vētre aīalis ruminantis r̄ducitur ad
os: ita qd̄ est in memoria r̄ducit ad i-
telligētiam. Si ergo i memoria cō-
seruatur caritas per sui similitudinez

et ab intelligentia capiētur per sui si-
militudine. Sed contra est qd̄ aug.
dicit. et sup̄ gn. et hētur in glosa. et ad
cor. i. 2. Qd̄ itellectualis visio ē eaz re-
rum que nō hnt spēs sibi similes que
nō sūt qd̄ ipse. et inter huiusmōi ponit
caritatē. s̄ caritas non pōt cognosci p̄
sui similitudine: sed solum per essenti-
am. 12. dō qz duplex ē cognitio cari-
tatis. vna qua cognoscit qd̄ ē caritas
Alia qua caritas percipit: vt cū ali-
quis cognoscit se habere caritatem.
quod pertinet ad cognitionem an est
Prima quidem cognitio caritatis eo-
dem modo competit habenti et non
habenti caritatem. Nā intellect' hu-
manus natus est rerum quidditatez
comprehendere: in quibus cognosce-
dis naturaliter procedit: sicut i cogno-
scendis conclusionibus complexis.
In sunt enim nobis naturaliter qdā
principia prima complexa ab omni-
bus nota ex quibus ratio procedit ad
cognoscendum in actu conclusiones
que in predictis principiis potenciali-
ter continentur: siue per inuentionem p̄-
p̄riam: siue per doctrinam alienam si-
ue per reuelationem diuinam in qui-
bus omnibus modis cognoscendi ho-
mo iuuatur ex principiis naturaliter
cognitis. Vel ita qz ipsa principia cō-
gnita ad cognitionem acquirendam
sufficiant ad ministrantibus sensu et
imaginatione. Sicut cum aliquam
cognitionem acquirimus per inuētiō-
nē vel doctrinam. vel ita qz principia
p̄dicta ad cognitionem acquirendam
non sufficiant: nihilominus tamen
in huiusmodi cognoscēdis principia

dirigunt in quantum inueniuntur nō
repugnare principiis naturaliter cog-
nitis. qđ si eēt: intellectus nullo mō eis af-
fēret. sicut nō pōt dissentire principiis
Et sicut in intellectu i sunt nobis et nāli-
ter qđam cōceptōes ab oibus note vt
entis vnius boni et hī: a quib⁹ eodez
mō procedit intellectus ad cognoscen-
dū quidditatē vnius cuiusq; rei: p que
pcedit a principiis p se notis ad cogno-
scendas conclusiones. et hoc vlt per ea
que quis sensu percipit: sicut cum per
sensibiles proprietates alicui⁹ rei cō-
cipio illius rei quidditatem. vlt per ea
que ab alijs quis audit. vt cum laicus
qui nescit quid sit musica: cum audit
aliquem artem esse per quam discit
canere vel psallere: concipit quiddi-
tatem musice: cum ipse presciat quid
sit ars: et quid sit canere: aut etiam per
ea que ex reuelatione habentur: vt est
in his que fidei sunt. Cum enim cre-
dimus aliquid esse in nobis diuinit⁹
datum: quo affectus noster deo vnit⁹:
concipimus caritatis quidditatem in-
telligentes caritatem esse donum dei
quo affectus deo vnit⁹: p cognoscentes
tamen quid sit donum: et quid affect⁹
et quid vnio. De quibus etiam quid
sint scire non possumus: nisi resoluendo
in aliqua prius nota. et sic quisq; p-
ueniamus vsq; ad primas conceptio-
nes humani intellectus: q̄ sunt oib⁹
nāliter note. Et qz nālis cognitio est
quedam similitudo diuine vnitatis mēti
nostre impressa sicut illud ps. Signatū ē
sup nos lumē vult⁹ tui dñe. Ideo dicit
aug. io. de tri. qz hī habit⁹ cognoscū-
tur in prima veritate. Ipa aut pcep-

tio caritatis quas intellectus format
modo predicto non est solum similitu-
do caritatis sicut spēs rerum in sensu
vel imaginatione: qz sensus et imagina-
tio nunquā pringunt ad cognoscen-
dum nām rei: s̄ solūmō accētia q̄ cir-
cūstant rem. et iō spēs que sunt in sen-
su vel imaginatione nō repntāt nām
rei: s̄ accidētia ei⁹ tm̄. sicut status rep-
sentat hominē quantū ad accidenta-
lia. Sed intellectus cognoscit ipsā nām
et substantiā rei. Un spēs intelligibilis
est similitudo ipsius essentie rei: et est
quodamō ipsa quidditas et natura rei
sicut eēt intelligibile: nō sicut eēt nāle p-
ut est in rebus. et ideo oia que nō cadūt
sub sensu et imaginatione s̄ sub solo in-
tellectu cognoscūtur per hoc qz eētie
vel qđitates eorum sūt aliquo modo
in intellectu. Et hic ē modus quo cari-
tas cognoscit cognitiōe qđē tā ab ha-
bente caritatē qz a nō habēte. Et sicut
aliū modū cognoscēdi caritates necq;
caritas necq; aliquis habit⁹ siue potē-
tia percipit a nō intellectu nisi p hoc
qz actus percipiūt: vt p3 p ph3. io. et hī.
Actus autē caritatis vel alteri⁹ ha-
bit⁹ eliciuntur ab ipsa caritate vel ab
alio habitu p ppiā eētiā caritatis
vel alterius habit⁹. et p hūc modū dñ
aliq; se cognoscere hēre caritatem vlt
aliū habitū p ipsaz essentiā habitus
sicut eēt naturale qz hī rexp nā: et non
solū in intellectu. sicut nō nullus pōt cog-
scē caritatē nisi caritatē hīs qz acc⁹ ca-
ritatē et aliaz virtū p̄cipue p̄sistūt in
motib⁹ interiorib⁹ q̄ nō pnt eē cogniti
nisi opati: nisi q̄ten⁹ māifestant ex ac-
tib⁹ exterioribus. et sic per quandam

coniecturam aliquis non habens caritatem potest percipere aliam caritatem habere. Hoc autem dico supponendo quod aliquis possit scire se habere caritatem: quod tamen puto esse verum: quia in actibus ipsius caritatis non possumus sufficere percipere quod sint a caritate eliciti per similitudinem dilectionis naturalis cum dilectione gratuita. Ad primum ergo dicitur quod in non habente caritatem non habet esse nature sed habet esse intelligibile esse essentia caritatis. Ad secundum dicitur quod postquam aliquis desinit habere caritatem habet esse nature caritatis: adhuc caritas in ipso manet habet esse intelligibile. et sic potest scire quid est caritas. Manent etiam in memoria eius actus caritatis quos facit etiam in memoria sensibili per actus sensibiles caritatis qui utique manent habet sui similitudinem sicut et cetera sensibilia: et ex his aliis memoratur se habuisse caritatem. Ad tertium dicitur quod illud quod est in memoria redit ad intelligentiam: non ita quod eadem species numero: que est in memoria: postmodum fiat in intellectu: sed per illum modum loquendi quo fantasmatum dicuntur fieri in intellectu: ut dictum est.

Articulus. 5.

¶ **E**inde queritur de his que pertinent ad corpus humanum. utrum alimentum convertatur in veritatem humane nature. Et videtur quod non: quia in corpore humano id quod est de veritate humane nature est caro vel os habet speciem spiritus. Sed alimentum non convertitur in id quod est habet speciem spiritus. si id quod est habet materiam ut videtur dicitur per philosophum in primo de generatione. ergo alimentum non convertitur in verita-

tem humane nature. Preterea id quod est de veritate humane nature oportet quod semper in homine maneat alias non remaneret homo idem numero. Sed illud quod generatur ex alimento non semper manet. immo fluit et refluit. ut patet ex i. de generatione quod generatur ex alimento non est de veritate humane nature. Preterea augustinus dicit quod nos fuimus in adam dupliciter. scilicet seminali ratione et habet corpus substantiam substantiam. Christus autem fuit in eo habet corpus substantiam substantiam: et non habet seminali ratione. id autem quod ex alimento generatur in nobis non fuit in adam: quod illud quod est de veritate corpulente substantie nostre non est ex alimento generatum. Sed dicebat quod corpus pulchrum nostrum substantia fuit in adam originaliter et non essentialiter. Sed contra. Semen originem rei importat. Si ergo dicimur in adam fuisse habet corpus pulchrum substantiam originaliter tamen. tunc idem erit esse habet corpus pulchrum substantiam substantiam et habet seminali rationem: quod est falsum. quod idem quod prius. Sed contra est quod dicitur in 2. de anima. Alimentum est potentia tale quale est illud quod nutrit. Sed quod est potentia aliquale in illud converti potest ergo alimentum converti potest in illud quod nutrit. Sed illud quod nutrit est id quod est de veritate humane nature. ergo alimentum convertitur in id quod est de veritate humane nature. Preterea semen ex quo fit generatio maxime videtur ad veritatem humane nature pertinere. sed semen secundum philosophum in i. de animalibus. est de superfluo alimenti. Ergo alimentum convertitur in veritatem humane nature.

¶ **R**espondeo dicendum quod ad huius questionis evidentiam oportet primo videre quid

sit veritas humane nature, veritas autem
 vniuscuiusque rei ut dicit Avicenna in
 sua metaphysica, nihil est aliud quam proprietas
 sui esse: quod stabilitum est ei; sicut illud
 quod proprie habet esse auri attingens
 ad terminos stabilitos nature auri di-
 citur esse vere aurum. Unumquodque autem
 proprie habet esse in aliqua natura: per
 hoc quod substat complete forme proprie
 illius nature a qua est et ratio spei in
 natura illa. unde illud pertinet ad ve-
 ritatem vniuscuiusque rei: quod est completum
 illius rei per formam, et pertinet directe
 et per se ad completionem illius rei, tam
 enim in naturalibus quam artificialibus in-
 ueniuntur quedam in quibus consistit prin-
 cipaliter ratio rei, alia autem que sunt or-
 dinata ad horum conservationem et me-
 liorationem sicut stipes et fructus per se
 pertinent ad complementum arboris. Unum
 sunt de veritate nature ipsius. Folia
 autem sunt quodammodo ordinata ad fru-
 ctuum conservationem et quantum ad hoc
 non videntur esse de veritate nature arboris
 principaliter. Sicut ratio gladii consistit
 in ferro et acumine eius, vagina autem est
 ad gladii conservationem, unde si gladius
 esset res naturalis: ferrum esset de veritate
 nature eius: non autem vagina. Sic autem
 de veritate humane nature esse dici-
 mus illud quod per se pertinet ad per-
 fectionem humane nature complete
 participans formam spei, illud autem
 non est de veritate humane nature in
 homine: quod est ordinatum quodammodo ad
 hominis conservationem vel meliorationem
 quacumque. Sciendum est ergo quod natura humana
 potest dupliciter considerari, vel secundum totam
 speciem humanam, vel secundum esse quod habet

in hoc individuo, et secundum hoc inueniuntur
 in presenti questione tres opiniones. Qui-
 dam enim dicunt quod alimentum non conuer-
 titur in veritatem humane nature neque
 secundum speciem neque secundum individuum. Dicunt
 enim quod tota materia que nata est est sub specie
 humane nature fuit in corpore Adæ:
 nec aliqua alia materia potest fieri vere sub-
 stans humane speciei, et ex illa materia ex
 qua corpus primi hominis constabat fue-
 rit aliqua pars decisa que quidem per
 multiplicationem quandam sine additio-
 ne exterioris materie augmentata est in
 tantum quod puenit usque ad perfectam et completam
 quantitatem in corpore Seth. Et quo-
 iterum aliquid decisum est in formatio-
 ne corporis filij sui et predicto modo multi-
 plicatum, et sic totum humanum genus multi-
 plicatum est ex illa materia que fuit in cor-
 pore primi hominis sine alicuius extrinseci
 additione, illud autem quod ex alimen-
 to generatur est necessarium nobis ad preser-
 uationem illius humiditatis: que est de veritate
 humane nature: ut scilicet calor naturalis huius
 aliquid aliud: quod consumat scilicet humidi-
 tatem ex alimento generatam quasi accidentalem
 non consumat humiditatem que est de veritate
 humane nature: sicut artifices apponunt
 plumbum argento: ut videtur in platorio consu-
 mat plumbum et argentum non consumat ab
 igne, unde in resurrectione quam veritas humane
 nature erit consumptibilis: alimentum non
 indigebimus, nec resurget in nobis ali-
 quod quod ex alimento sit generatum: sed solum
 id quod fuit in adam. Sic conueniens vide-
 tur huiusmodi positio propter duo, quantum ad
 primum pertinet, quod eiusdem rationis est forma
 aliquam nihil amittere de materia
 subiecta: et nihil de nouo acquirere cuius

substantie et nature nihil accrescit nec
 reperit. *C*onstat autem quod aliqua materia que
 erat substantia humane nature desinit
 esse humane nature substantia: sicut patet in
 morte uniuscuiusque hominis. *U*n nisi
 aliqua materia de nouo adderet hu-
 mane nature: sequeretur quod minus esset
 modo id quod est de veritate nature humane
 in actu quam tempore adesse: et sic natura spiritus non
 perfecte saluaretur per generationem. *2*o quod
 ista mutatio quam multiplicationem di-
 cunt nullo modo est secundum essentiam ipsius ma-
 terie: sed solummodo secundum quantitatem vel
 dimensiones ei accidentes. *N*on enim
 dicunt quod aliquid materie de nouo per
 essentiam creetur vel aliunde addatur: sed
 quod illa eadem materia que prius erat
 minor: postea fiat maior: nihil autem
 est aliud rarefieri et condensari quam mu-
 tari eandem materiam de magnis di-
 mensionibus in paruas et conuerso.
*U*nde sequeretur secundum predictam positionem
 quod illud quod est de veritate humane
 nature semper rarefieret per continuas
 generationem et augmentacionem, et tamen
 quantum natura sustinere non posset.
*E*sset enim iam illud quod est de veritate
 humane nature innumerabiliter magis
 rarum quam ignis: quod patet esse falsum. *E*t
 ideo alia opinio dicit quod alimentum
 conuertitur in veritatem humane nature
 primo et principaliter secundum spiritum, non autem
 secundum individuum nisi secundario. *D*icunt
 enim quod in unoquoque individuo hu-
 mane spiritus illud primo et principaliter est
 de veritate humane nature quod a pa-
 rentibus trahitur, et hoc vocatur a philosopho
 raro et os secundum spiritum que semper manet
 sed quod illud cum sit modicum non sufficeret

ad perfectam quantitatem debitam humane
 nature sine addicione. *N*on adiungitur
 illud quod ex alimento generatur non solum
 ad hoc quod conseruetur illud quod fuit a pri-
 mis parentibus acceptum: ut dicebat pri-
 ma opinio. *S*ed ad hoc quod compleatur ex
 hoc addito perfecta quantitas, et sic illud
 quod ex alimento generatur non est de verita-
 te humane nature in hoc individuo princi-
 paliter: sed tamen secundario in quantum est neces-
 sarium ad quantitatem debitam, et hoc no-
 tatur per philosophum in carne et os secundum materiam que fluit et re-
 fluit: sed tamen ex hoc aliqua pars semina-
 liter transit in plerumque per generationes,
 et efficitur principaliter de veritate humane
 nature in ipso cum admixtione alicuius
 quod fuit principaliter de veritate huma-
 ne nature in parte ut quidam volunt, vel sine
 admixtione eius: ut alij dicunt, quod
 est magis consonum dictis philosophi in 15. de
 animalibus: qui vult sperma totaliter esse
 de superfluo alimenti: et sic illud quod
 generatur ex alimento non potest esse quod
 sit principaliter de veritate humane na-
 ture in ipso qui nutritur, sed potest esse de
 veritate humane nature principaliter in
 alio eiusdem spiritus, scilicet in filio ipsius. *E*t
 secundum hanc opinionem dicunt quod illud quod est
 principaliter de veritate humane nature
 in unoquoque totum in ipso resurget, non
 autem totum quod ex alimento generatur: sed solum
 quantum sufficit ad completionem quantita-
 tis: cum propter completionem quantitatis tamen
 modo ad veritatem humane nature aliquoties
 pertineat, et hec opinio consonat sententie
*A*lexandri metaphisice, qui exponit carnem secundum
 spiritum quam philosophus dicit semper manere
 esse illud quod a parentibus trahitur
 carnem vero secundum materiam illud quod ex

alimēto generat: q̄ fluit ⁊ refluit. S̄
 hāc opinionē cōmenta. *Auerrois* re-
 probat ī tractatu quē fecit super libru
 de generatione. Cū em̄ illd̄ qd̄ ex ali-
 mēto generat nutriat ī quantū ē potē-
 tia caro: ⁊ augeat in quantū est potētia
 q̄tra caro. vt d̄ in. 2. de aīa. Illud qd̄
 generat ex alimēto postq̄ recepit spēs
 carnis: efficit vnū cū illo qd̄ p̄us ine-
 rat: q̄ ī fine p̄uersum iam ē simile. vñ
 non videt̄ esse aliqua ratio quare ca-
 loꝝ naturalis aliquid possit consumi
 de illa humiditate carnis: que ex ali-
 mento generatur: ⁊ non de humidita-
 te que a parentibus trahit̄: nec posset
 aliquo necessario modo illud p̄bari. ⁊
 ideo tam illud quod est a parentibus
 acceptum: q̄ illud quod ē ex alimento
 generatū: equaliter se h̄z ad h̄. q̄ ma-
 neat vel cōsumatur p̄ calozē naturalē.
 ⁊ ad hoc q̄ restauret̄ p̄ nutrimentum
 qd̄ est fluere ⁊ refluxere. ⁊ sic equaliter
 pertinet ad veritatem humane natu-
 re qd̄ generat̄ ex alimēto: ⁊ quod a
 parentibus trahitur. Et s̄m hoc ē ter-
 tia opinio q̄ alimentū conuertitur in
 id qd̄ est principāl̄ de vitate humane
 nature ⁊ quantū ad spēs ⁊ quantū ad
 indiuidū. Donit enim hec opinio q̄
 vtrūq̄. ⁊ quod ex alimento generat̄:
 ⁊ qd̄ a parentibus trahitur idifferēter
 ⁊ equal̄ forma humana perficitur: ⁊
 vtrūq̄ indifferēter manet vel consu-
 mitur. manet quidē s̄m spēs. consumi-
 tur autē ⁊ restauratur s̄m materiā sic
 in aliqua republica diuersi homines
 numero ⁊ cōmunitatē pertinent q̄bus
 dā morientib̄: ⁊ alijs ī locum eoz̄ suc-
 cedentibus. ⁊ sic non manet vna res

publica s̄m mān q̄ sunt alij ⁊ alij ho-
 mines: manet tamē vna numero quā-
 tum ad spēm siue formā p̄pter ordinis
 vnitatē in officijs distinctis. ita etiā
 corpore humano manet caro ⁊ os: ⁊
 vnaqueq̄ partū eadē numero q̄tum
 ad spēm ⁊ formā q̄ p̄siderat̄ idetermi-
 nato situ ⁊ virtute ⁊ figura. nō autē ma-
 net quantū ad materiā. q̄ illa materia
 carnis ī qua talis forma erat p̄us cō-
 sumpta est: ⁊ alia ī locū ei successit: sic
 p̄ de igne q̄ p̄tinuat̄ secūdu eadē for-
 mā ⁊ modum: p̄ hoc q̄ p̄sumptis q̄b̄
 dam lignis alia supponunt̄ que ignes
 sustinent. Et secūdu hāc opinionē
 de vtroq̄ predictoz̄ indifferēter. s̄.
 generato ex alimēto ⁊ a parentib̄ tra-
 cto tantū resurget. quantū est necessa-
 rium ad spēm ⁊ quantitatē debitam hu-
 mani corporis. Et hec opinio mihi
 videtur ceteris probabilior. Secūdu
 hanc opinionē ad primū dicendū q̄
 distinctio philosophi qua distinguit
 carnem s̄m spēm ⁊ s̄m materiā: nō
 ē sic accipiēda: q̄ alia sit caro que di-
 cit̄ s̄m spēm. s̄. a parentibus tracta. ⁊
 alia que sit s̄m materiā ex alimēto
 generata: s̄ vna ⁊ eadē caro signata
 potest considerari ⁊ s̄m spēm: quā ha-
 bet: ⁊ secūdu materiā. Et q̄ hic
 sit intellectus philosophi patet ex hoc
 q̄ ipse dicit̄ ibidem. q̄ hoc modo di-
 stinguitur caro secūdu speciem ⁊
 secūdu materiā. sicut vnūquod
 q̄ habentius speciem in materia: In
 alijs autē habentibus spēm ī mā. si-
 cut est lapis ⁊ ferrum ⁊ huius non ha-
 bet locum prima distinctio: sed secū-
 da vt per se patet. Et ideo dicendum

est qd alimentum conuertit in carnes
 que est fm spem. i. que habet spem; n̄
 tamē ita qd alimen. ū fiat spēs carnis
 s̄ sit carnis materia. rōne cui⁹ pōt di
 ci qd cōuertit i carnē cōtū ad materiā
 ⁊ nō quantū ad spem. Ad fm dō qd
 veritas humane nature ⁊ cuiuslibz al
 terius rei est a specie: ⁊ ideo cū id qd ē
 in homine manet fm spem: quāuis n̄
 maneat fm materiā nihilomin⁹ veri
 tas humane nature manere dicit: nec
 desinit esse idē homo numero propter
 mutationē que est fm mām: qz nō to
 ta mā siml a forma abstrahit: vt alia
 tota simul formā accipiat. Hec enī
 generatio esset ⁊ corruptio. sicut si to
 tus ignis vnus extingueretur ⁊ alius
 totus accederet. sed aliqua pars ma
 terie consumitur ⁊ alia in locū eius
 substituitur que efficitur vna mā cum
 p̄existenti p hoc qd ei adiūgitur ad u
 ltimendā eandē formā humani corpo
 ris sicut si vnū lignū lignis cōsumat
 ⁊ aliud loco eius apponat erit idem
 ignis numero. Ad tertiū dō qd ad
 cōceptionem humani corporis duo cō
 currunt. s. materia ex qua formatur cō
 ceptum. ⁊ iterum vis formatiua que
 cōceptum format. quoz primū aug.
 vocat corpulentā substantiā. fm dō se
 minale rōnē. Dicimur ḡ fm vtrūque
 illoz fuisse in adam originalr. in quā
 tum. s. materia cōceptuo p̄parata est p
 virtutē generatiuā matris. Vis autē
 formatiua est in semine patris. Et
 vtrūqz istorum reducitur in adā sicut
 i primā originē: a qua humanā nām
 traxerunt virtutes cōsequentes. Cor
 pus autem: xpi formatum fuit per vir

tutem spūs sancti actiuam. Sed ma
 teriā ministravit mater: qz ex purissi
 mis sanguinibus virginis conceptus
 est. vt Damia. dicit: Et ideo non fuit
 i adā fm seminalē rationem. sed fm
 corpulentā substantiam; nō tamē ita
 qd eadem numero que est in nobis: ⁊
 fuit in Christo fuerit in adam. Et ex
 hoc patet respōsio ad sequens.

¶ **E**inde querebat de his que
 pertinet ad culpas vel grām.
 Et primo querebat de his q̄
 pertinent ad gratiā. Secundo de his
 que p̄tinet ad culpā. Quantū ad p̄ti
 nentia ad gratiam querebatur p̄mo
 de his que p̄tinent ad p̄latos tan
 tum. Secundo de his que p̄tinet ad
 omnes cōmuniter. Quantum autem
 ad p̄latos querebantur duo. Pri
 mo de electione p̄latorum: vtrum. s.
 sit necesse semper eligere meliorem:
 vel sufficiat eligere bonum. Secun
 do de honore exhibēdo p̄latis. vtrū
 scilicet mali p̄lati sint honozādi.

Articulus 6°.

¶ **D**primū sic p̄ceditur. **U**trū
 necesse sit semp eligere me
 liorē. Dicit enī. 4. R. eligite
 meliorē: ⁊ eū ponite sup solium patris
 sui. ḡ multo fortius in spūalib⁹ officijs
 meliores p̄eligēdi sunt. Preterea. i.
 ad Thi. 3. super illud. Opz epūm ir
 rephensibile cē dicit glo. Tal eligat
 p̄ntifex: cui⁹ p̄p̄tione ceteri grex dicāt
 ḡ oportet i ep̄atu semp eligē meliores
 Preterea leo papa dicit. N̄lle q̄ melior
 est i p̄sbris ⁊ dyaconib⁹ i ep̄m eligat.
 Preterea ille qui est propinquior
 ad hereditatem possidendam debet

preferri. Sed rpo c. patrimonium possident clerici & prelati: est propinquior qui est melior. & ad prelationes & officia ecclesiastica semper sunt meliores eligendi. Preterea si alicui commissus esset a domino suo ut ei fidelem: & idoneum ministrum quereret: non ageret fideliter erga dominum suum: si pretermisso magis idoneo minus idoneum acciperet, ergo multo magis peccat ille cui commissum est eligere aliquem in ministerium dei: si non eligat meliorem. Sed contra est quod decretalis dicit, quod sufficit eligere bonum nec requiritur quod melior eligatur. R. d. quod aliquis homo potest dici bonus vel melior altero dupliciter. Uno modo simpliciter: & sic melior est qui in caritate est perfectior. Alio modo secundum quid, & sic dicitur aliquis melior altero vel ad militiam vel ad magistrum: vel ad prelationem: vel aliquid huiusmodi: qui non est melior simpliciter: eo quod in singulis officiis tam spiritualibus quam corporalibus requiruntur aliqua preter moralem bonitatem ad hoc, quod aliquis sit idoneus ad illud officium exequendum. Dicendum est ergo quod oportet eligere ad prelationem vel ad ecclesiasticum officium aliquem qui sit bonus simpliciter, quia per quodlibet peccatum mortale aliquis redditur indignus ad quodlibet spirituale exequendum. Unde dicit Dionysius in epistola ad Deophilum monachum loquens de sacerdote qui non est gratia illuminatus: Non est iste sacerdos sed inimicus dolosus: delusor sui ipsius & lupus supra dominicum populum pelle armatus

omnia. non tamen oportet quod semper eligatur ille qui est melior simpliciter. Possibile est enim quod illi qui est in caritate perfectior: deficiant multa que requiruntur ad hoc quod aliquis sit prelati idoneus: que in alio qui est minoris caritatis inveniunt: ut sunt scientia industria potentia: & alia huiusmodi. Unde non oportet semper eligere meliorem simpliciter. Sed cum qui sit melior ad hoc officium. Si autem eligat quis eum quem reputat minus idoneum ad tale officium peccat. Non enim potest esse quod de duobus unus, alteri preeligat nisi pro aliquo in ipso consideratum. Illud autem quod considerat in eo qui est minus idoneus ad hoc quod magis idoneo preferat: est aliqua conditio indebite mouens vel familiaritas: vel consanguinitas vel aliquid huiusmodi. Non enim potest esse aliqua conditio pertinens ad prelati idoneitatem: ex quo alter simpliciter magis idoneus reputatur: & sic indebite mouet: & sic in tali electione erit ibi acceptio personarum: que sine peccato non fit. Ad primum ergo d. quod cum dicit, Eligite meliorem: intelligit de meliori ad tale dignitatem. Ad secundum d. quod in prelatione prelati dicit esse ceteri quasi grex: non considerata sola sanitate morum, sed discretionem & strenuitate, & alijs huiusmodi que in pastore exiguntur ad regendum. Ad tertium d. sicut ad primum. Ad quartum d. quod ille qui eligit in prelatum non eligit quasi ad hereditatem possidendam quia hereditas christianorum non est in terra, sed est in celo. scilicet ipse deus scilicet illud psalmus. Dominus pars hereditatis mee, eligit autem velut dispensator familia domini alicuius scilicet illud i. ad cor. 4. Sic nos existimet homo ut ministros christi & dispensatores re-

Dispensator autem non semper eligi-
tur quod est proprium quod est magis idoneus

Ad quantum dicitur quod si licet etiam pringeret
in paratōe serui alicuius domini temporalis: quod
non oportet querere homines meliorem simpliciter: sed
meliorem ad seruiedū. Ad illud vero quod in
primū obicit dicitur quod decretalis intelligenda
est quantum ad hoc quod non semper oportet eligere me-
liorem simpliciter: sed sufficit eligere bonū
Vel vel dicendum quod non loquat̄ quantum
ad forum conscientie: sed quantum ad forum pre-
teritū: in quo non reprobat̄ electio ex hoc
quod potest aliquid aliter magis idoneum iueni-
ri. dūmō ille qui eligit idoneum sit, alioquin
electio calūniā pateret.

Amicus. 1°.

Deum sic procedit. Ut quod ma-
lis prelati non sit exhibendus ho-
nor. Sicut. n. dicit Boetius. i. li. d.
pro. Non possumus ob honores reueren-
dos iudicare: quos ipsis honoribus re-
putamus indignos. Sed mali prelati non
sunt honoribus digni. quod non possunt iudicari
esse reuerendi a suis subditis. Prete-
rea honor non debet prelati malis ni-
si ratione prelationis. Cuius sunt prelatione
digni: sunt etiam per se indigni ad
honores: et ad alia omnia que sunt pre-
lationi propria. Sed contra est quod dicitur
Exo. 20. Honora patrem tuum. Et id est
prelatos. Cuius est indiffinita loquatur ut
quod omnes prelati tam boni quam mali sunt ho-
norandi. Respondeo quod in prelato duo pos-
sumus considerare scilicet personam propriam
et dignitatem secundum quam est quedam persona
publica, si ergo prelatus sit malus ratione
personae suae non est honorandus. quia cum
honor sit reuerentia alicui exhibita in
testimoniū virtutis: falsum testimo-

nium de eo proferret: si quis eum obtin-
tu proprie persone honoraret: contra illud
quod dicitur exo. 20. Non loquaris in pri-
mū tuum falsum testimoniū. Sed in-
quantū est persona publica: sic gerit typus
et locū non sui ipsius sed alteri. scilicet christi in
ecclesia: vel reipublice. ut dicitur in secu-
laribus dignitatibus. et sic valor eius non
computatur secundum personam: sed secundum cum
ius loco praesidet. sicut est de lapillo qui
in computationibus ponit loco centū
marcarum cum in se nihil valeat: ut
dicitur puer. 26. Sicut qui mittit lapidem
in acervum mercantiū: ita qui tribuit in-
sipienti honorem. Mercurius enim
dicebat deus rationis et mercationis. et
ita est ei honor exhibendus: non pro-
pter se: sed propter eum cuius locum obtinet
sicut adoratio imaginis refertur ad pro-
totypum. ut dicit Damascenus. Unde et ma-
lus prelatus idolo comparatur. 3a Be-
n. De pastor et idolum derelinquens
gregem. Ad primum ergo dicendum
quod intentio Boetii est dicere quod mali
homines non iudicantur ut reueren-
di in propriis personis: quāvis eis ex-
hibeamus honores propter officia in
quibus sunt constituti. Ad secundum dicitur
quod malus prelatus et indignus est pre-
latione et honoribus qui prelato debentur:
sed ille cuius vicem gerit dignus est:
ut eius vicario talis honor exhibeatur.
sicut beata virgo digna est ut eius ima-
ginem depictam in pariete reueren-
mur: quāvis tali reuerentia ipsa ima-
go digna non sit.

Unde queritur de pertinenti-
bus ad gratias quantum ad omnes
et que communiter omni statui

Et circa hoc querebant tria. Primo de orationibus, utrum oratio tantum valeat facta pro alio sicut facta pro se. 2º, de suffragiis, utrum magis prosint pauperi magis digno: quam diuiti pro quo spiritaliter fiunt. 3º de votis, utrum votum simplex dirimat matrimonium contractum.

Articulus. 8º.

Primum sic procedit. Videtur quod oratio plus valeat pro se facta quam pro alio. Ita enim dicitur in quadam glossa, quod spiritalis orationes plus valent. Sed illa est maxime spiritalis qua quis pro se orat, et plus valeat oratio pro se facta quam pro alio. Preterea ut dicitur in libro de spiritu et anima. Oratio nihil aliud est quam deuotio mentis in deum. Sed magis deuote aliquis orat pro se quam pro alio, et plus valeat oratio pro se facta quam pro alio. Sed contra. Oratio tanto amplius valeat quanto magis est deuota. Sed quicquid quis deuotius orat pro alio quam pro se ipso, et plus valeat oratio pro alio quam pro se ipso. Respondeo dicendum quod duplex est valor orationis. Unus qui est orationis proprius secundum quem dicitur valere oratio ad impetrandum illud quod petitur: sicut oratio Petri valuit ad suscitationem Thabite. Alius valor est communis orationi et alijs operibus virtutum, secundum quod oratio valere dicitur ad merendum aliquid ipsi oranti, prout caritate informatur, sicut oratio Petri qua suscitationem Thabite impetravit fuit meritoria Petro vite eterne in quantum erat actus caritatis informatus. Loquendo ergo de primo valore ceteris paribus plus valeat oratio facta pro se quam pro alio: quia efficacia orationis in impetrando potest amittere suum effectum: quando pro alio fit ex aliquo

impedimento, quod inuenitur in eo pro quo oratur. Unum vna de conditionibus orationis que faciunt eam efficacem ad impetrandum est ut aliquis pro se oret. Quantum autem ad finem valore orationis magis valeat quam ex maiori caritate procedit: siue pro se siue pro alio fiat. Si autem de interiori caritate per exteriora opera debeat iudicari tunc ista proportio potest dupliciter intelligi, vno modo ut aliquis ita oret pro alio: quod etiam pro se ipso, et tunc maioris meriti est pro alio orare et pro se ipso: quam pro se tantum. Maioris enim meriti est amicum beniuolum et beneficium esse sibi et alij quam sibi tantum. Alio modo potest intelligi ut aliquis oret pro alio et non pro se: et sic ostenditur esse alteri beniuolus magis quam sibi, et ita peccaret in ordine caritatis magis alium quam se diligens, et hoc modo intelligendo proportionem melius est orare pro se quam pro alio. Ad primum ergo dicitur quod ratio illa non est ad propositum: quia spiritalis oratio dicitur in glossa, illa pro quocumque spiritaliter fiat: siue pro se; siue pro alio. Ad secundum dicitur quod hoc ut pluries homo pro seipso deuotius oret: tamen quicquid deuotius pro alio, et ita secundum hoc non potest sumi vniuersale iudicium: que oratio plus valeat. Sicut dicitur ad tertium in contrarium.

Articulus. 9º.

De secundum sic procedit. Videtur quod suffragia ecclesie spiritaliter facta pro aliquo diuite: equaliter valeant pauperi pro quo non fiunt: si sit equalis meriti. Ut dicit enim Augustinus, huiusmodi suffragia tantum valent vnicuique post mortem: quantum meruit viuens ut sibi prodesset. Sed predicti duo equaliter meruerunt, ergo equaliter eis predicta suffragia prosunt.

Præterea passio christi semper plus prodest ei qui maioris est meriti. Sed missa quæ est præcipuum suffragiorum est memoria passionis domini. Et equaliter præsentantur eis qui sunt equalis meriti. Contra, deus accipit hoc suffragia secundum intentionem faciæ. Sed faciës intendit quod plus præsentantur diuiti: pro quo facit. Et ei plus præsentantur.

Præterea non est dicendum quod frustratur pia intentio eorum quod pro suis caris specialia suffragia faciunt. Frustraret autem si eis specialiter non prædesse. Et magis præsentantur eis quibus sunt. Respondeo quod circa hoc est duplex opinio. Quidam dicunt quod suffragia ecclesie specialiter pro aliquo facta valent omnibus qui sunt in purgatorio equaliter quidem his qui sunt equalis meriti. plus vero his qui sunt maioris meriti: minus his qui sunt minoris: sicut candela accensa pro aliquo diuiti in aliqua domo: ubi sunt multi alij equaliter prodest alijs qui sunt equalis visus. plus vero his qui sunt maioris. minus his qui sunt minoris. quauis sit diuiti magis ad quendam honorem pro alijs. Et sicut etiam lectio que legitur specialiter pro aliquo clerico multis similiter audientibus equaliter valet his qui sunt equalis capacitatis. plus his qui sunt maioris. minus vero his qui minoris. Alij vero dicunt quod suffragia plus valent his pro quibus specialiter fiunt. Utraque autem opinio secundum aliquam veram est. Ad cuius evidentiam sciendum est quod opera unius non valent alteri quantum ad præmiu essentiali: quia sic unusquisque ex proprijs actibus iudicatur. sed solum quantum ad aliquod accidentale gaudium. vel quantum ad remissionem alicuius pene temporalis. Et sic

suffragia viuorum possunt prædesse defunctis. Huiusmodi autem communicatio operum contingit dupliciter. Uno modo ex vniuersione caritatis: qua omnes christi fideles efficiuntur unum corpus. et sic actus unius quodammodo redundat in iuuamentum alteri: sicut est in membris nostris corporalibus videmus. et sic iuuat aliquis ex actu alterius in quantum quilibet existens in caritate gaudet de quolibet bono opere. et quanto est maioris caritatis tanto amplius gaudet siue sit in purgatorio: siue in paradiso siue etiam in mundo. et quantum ad hoc est vera prima opinio. Alio modo actus unius fit communis alteri pro intentionem facientis: quia facit pro illo vel vice illius. quod valet precipue in rebus soluendis. et sic suffragia ecclesie valent defunctis: in quantum viuus soluit deo satisfactionem: quare mortuus soluere tenebat. Et sic valor suffragij sequitur intentionem faciæ. Et quantum ad hoc secunda opinio vera est. Ad primum ergo respondeo quod meritum illud de quo loquitur Augustinus est meritum conditionatum. Meretur enim aliquis viuens ut sibi suffragia post mortem valeant: si pro eo fiant: quod quidem prædictio extat in vno: et non extat alio: et ideo non equaliter pro sunt vtrique. Ad secundum dicendum quod passio christi fuit exhibita pro omnibus. sacrificium autem missæ specialiter pro aliquibus offert. Et ideo non est sile. Alia duo præcedimus.

Articulus. 10.

De tertio sic præcedit. Utrum quod votum simplex continet diuimat matrimonium tractum. Si enim aliquis det alicui quod prius

alteri dederat; secunda datio nulla est
 S3 ille qui emittit simplex votū p̄tinē
 tie: dat co. p̄ suū deo. q̄ cum postea p̄
 trahēdo m̄rimoniū de corp̄ suū v̄rozi
 p̄tractus iste matrimonij nihil vale
 re videt. ergo r̄c. S3 p̄tra est qd̄ de
 cretalis dicit q̄ votū simplex m̄rimo
 niū impedit p̄trahendū: sed non diri
 mit cōtractum. R̄o dō q̄ votū sim
 plex nō dirimit matrimonium contra
 ctum: sed solū solēne. cuius ratio p̄ si
 differētia v̄triusq̄ voti inspiciat. In
 voto n. simplici ē sola p̄missio qua q̄
 p̄mittit deo se p̄tinētiā seruaturum
 Ex sola aut̄ p̄missione nō trāsfertur
 dñūm. vnde si aliquis promittat rez
 aliquam alicui: 7 postea det eandem
 alteri: huiusmodi donatio non potest
 rescindi per priorem p̄missionem: quā
 uis malefaciat d̄ādo. Et sic ille q̄ emi
 sit votū simplex continētie potest post
 modum corp̄ suū tradere v̄rozi: 7 q̄
 uis peccet hoc faciendo: tamē matri
 moniū nō dirimetur pp̄ votum prece
 dēs. In voto aut̄ solēni ē simul p̄
 missio 7 collatio. Tūc enim est votū
 solēne quādo simul aliquis cū voto p̄
 secat̄ deo: 7 ponit̄ in aliquo statu s̄a
 critatis: vel per susceptiōem ordinis:
 vel per professionē certe regule. 7 sic
 nō pōt̄ v̄terū corp̄ suū tradere v̄rozi
 7 si tradit q̄c̄ nullus ē. 7 sic m̄rimoni
 uz dirimit̄ p̄ votū solēne: nō aut̄ p̄ sim
 plex. R̄o aut̄ in p̄riū adducta falsū
 supponit. s. q̄ p̄ votū simplex aliquis
 det corp̄ suū deo. nō. n. dat s̄ p̄mittit

Inde querebatur de his q̄
 pertinent ad culpam. Et cir
 ca hoc querebantur quinque.

Primo vtrum peccet qui ad ecclesiaz
 vadit propter distributiones: qui ali
 as non irer: quāuis a principio prebē
 dam acceperit: vt deo seruiret. Se
 cundo vtrum aliquis habens de sup
 fluo peccet si non det pauperi petenti.

Tertio vtrum quando sunt diuer
 se opiniones de aliquo facto: vtrum
 ille qui sequitur minus tutam peccet.
 sicut de pluralitate prebendarum.

Quarto vtrum mendacium semp
 sit peccatum. Quinto vtrum quan
 tum aliquis intendit peccare tantum
 peccet.

Articulus. xi.

Primum sic proceditur. Vi
 detur q̄ ille qui vadit ad ec
 clesiam propter distributio
 nes: alias non itur̄ peccat. Ipse enim
 videtur ponere obsequium diuinū qd̄
 est impreciabile sub precio rei tempo
 ralis. ergo committit simoniam. 7 ita
 videtur q̄ mortaliter peccet. Sed
 contra. Ille qui facit votum bona in
 tentione: si postmodū in prosecutione
 voti mutetur voluntas eius vt inuic̄
 faciat quod volens promissit: non eua
 cuatur meritum voti. vt videtur An
 selmus dicere in li. de similitudini
 bus. ergo eadem ratione qui accipit
 prebendam vt deo seruiat non pecca
 bit: quāuis postea mutetur eius itē
 tio. R̄o dō q̄ ad euidētiā huius
 questionis notandum est q̄ aliq̄s ac
 tus dicitur eē spiritalis dupl̄r. Uno
 mō ex parte p̄ncipiū. quādo. s. actus cō
 petit alicui i persone propter aliquid
 spirituale quod in ipso est. sicut ep̄o
 p̄secrare basilicas: 7 dyacono legere

euangelium, et in talibus actibus committitur simonia: si aliquis intendat suum actum vendere. Alio modo est aliquis actus spiritualis: non ex parte principii; sed ex parte finis tantum: sicut docere liberales artes: quarum virtus spiritualis est. Sed huius doctrina non competit alicui pro aliquo spirituali officio: cum etiam gentilibus liceat huiusmodi artes docere: et in his actibus committitur simonia: si vendat finis qui spiritualis est. Si ipsa virtus non autem si aliquis sua opera locet celebrare quod diuinum officium in ecclesia est actus spiritualis primo modo. Competit, nam, alicui ex hoc quod est clericus, et ideo simoniam committit qui huiusmodi actum vendere intendit. In quolibet, nam, venditio precii accipit quasi finis, et ideo in predicto casu distinguendum est. Si, nam, huiusmodi distributiones recipit qui si finem sui operis principaliter intantum: simoniam committit: et ita mortaliter peccat. Si autem huiusmodi principalem finem deum in tali actu: ad huiusmodi autem distributiones respicit secundario non quasi in finem: sed sicut in id quod est necessarium ad suam sustentationem constat quod non vendit actum spirituales, et ita simoniam non committit, nec peccat. Sic enim acceptio distributionum non erit causa quare ad ecclesiam vadat, sed proprie huiusmodi determinatio quare nunc vadat et non alia vice. Et sic patet ratio ad primum: quod non ponit impreciable sub precio. Ad illud vero quod obiicit dicendum quod tunc in vouente non enacuatur meritum voti: quando intentio vouentis fertur super licitum ut cum aliquis vellet non facere illud quod vouit: si non vouisset. Si autem ferat directe super illicitum: tunc euacuatur meritum voti: ut cum aliquis

vult absolute illud non facere quod vouit. Ille autem qui vult ire ad ecclesiam pro pecunia sicut pro fine principali: habet voluntatem delatam super illicitum, et ideo peccat.

Articulus .iz.

De hoc sic procedit. Utrum quod ille qui non dat pauperi petenti: si habeat de superfluo peccet. Facere enim elemosinam de superfluo est in precepto. Lu. .iz. Verumtamen si quod superest date elemosinam, quod peccat si petenti non tribuat. Preterea aliquis tenetur inquirere de his que sunt necessaria ad salutem: ut aliquis subueniat existenti in extrema necessitate: ergo tenetur qui libet inquirere utrum pauper sit in extrema necessitate: vel statim ei dare.

In contrarium est quia sic videretur quod omnes essent damnati. Respondeo dicendum quod circa hoc distinguendum est. Supposito enim quod aliquis habeat de superfluo: et respectu indiuidui: et respectu persone: quod tenetur pauperibus erogare aut vide in paupere petente euidentia signa extreme necessitatis: aut non. Si videt certum est quod tenetur dare. Et peccat non dando. In hoc enim casu loquitur Ambrosius. Pasce fame morientem: si non pauperis occidisti. Si vero non appareant: tunc non tenetur dare pauperi petenti, quod quantum tenetur dare superfluum pauperibus: non tamen tenetur omnibus dare: nec huic dare: sed tenetur distribuere sicut quod sibi visum fuerit opportunum: nec tenetur inquirere, quia hoc esset nimis graue: quod de omnibus pauperibus

inquireret, et precipue cum ad eum quod necessitate patitur pertineat ut necessitate suam exponat, et per hoc per rationem ad obiecta.

Articulus .13°.

De tertio sic procedit. Videtur quod ille qui habet plures prebendas peccet ex hoc ipso quod opiniones magistrorum sunt in contrariis. Quicunque enim committit se discrimini; in his que sunt ad salutem peccat. Sed iste committit se discrimini; ut videtur; cum faciat plures prebendas peritorem suam, quod videtur quod peccet. Sed contra. Potest esse quod in tali casu aliquis adhibet diligentiam inquirens an habet plures prebendas sit licitum; nec inuenit aliquid quod eum moueat ad hoc quod sit illicitum, quod videtur quod sine peccato possit plures prebendas habere. Respondeo quod duobus modis aliquis ad peccatum obligatur, uno modo faciendo contra legem ut cum aliquis fornicat. Alio modo faciendo contra conscientiam; et si non sit contra legem ut si conscientia dicat alicui quod lenare festucam de terra sit peccatum mortale. Ex conscientia autem obligatur aliquis ad peccatum siue habeat certam fidem de contrario eius quod agit, siue etiam habeat opinionem cum aliqua dubitatione. Illud autem quod agit contra legem semper est malum nec excusatur per hoc quod est secundum conscientiam, et si sit quod est contra conscientiam est malum, quod non sit contra legem, quod autem nec contra conscientiam nec contra legem non potest esse peccatum. Dicendum est ergo quod quando sunt due opiniones contrarie de eodem; oportet esse alteram veram et alteram falsam. Aut ergo ille qui facit contra opinionem magistrorum, utpote habendo plures prebendas facit contra veram opinionem; et sic cum faciat contra legem dei non excusatur a peccato, quod non faciat

contra conscientiam, sic enim contra legem dei facit. Aut illa opinio non est vera sed magis contraria quam iste sequitur; ita quod non licet habere plures prebendas et tunc distinguendum est: quod aut talis habet conscientiam de contrariis; et sic iterum peccat contra conscientiam faciens, quauis non contra legem. Aut non habet conscientiam de contrariis sed certitudinem; sed tamen in quandam dubitationem inducitur ex contrarietate opinionum, et sic si manente tali dubitatione plures prebendas habet periculo se committit et sic proculdubio peccat utpote magis amans beneficium temporale quam propriam salutem. Aut ex contrariis opinionibus in nullam dubitationem adducitur, et sic non committit se discrimini, nec peccat. Unde patet solutio ad obiecta.

Articulus .14°.

De quarto sic procedit. Videtur quod non omne mendacium sit peccatum. Maius enim peccatum est homicidium quam mendacium. Sed homicidium potest licite fieri, ut cum iudex occidit latronem, ergo et mendacium. Preterea in sacra scriptura quidam laudantur qui tamen meriti esse intelliguntur ut obstetrices. Jacob et Iudith, ergo mendacium non semper est peccatum. Sed contra est quod augustinus determinat in libro de mendacio. Respondeo quod quicumque aliquis actus habet aliquam inordinationem in seipso annexam nunquam potest bene fieri, quod ipsa inordinatio est aliquid superfluum vel diminutum; et ita non potest in tali actu medium accipi, in quo virtus consistit, ut patet per philosophum in 6. ethici. Huiusmodi autem actus est mendacium. Ad hoc enim inuenta sunt verba vel voces; ut sint signa intellectuum, ut dicitur in primo.

periar. et ideo quoniam aliquis voce enunciat quod non habet in mente; quod importat in nomine mendacii; est ibi inordinatio per abusus vocis; et ideo concedimus quod mendacium semper est peccatum. Ad primum ergo dicitur quod homicidium semper est peccatum; quia inordinatio habet in se separabilem annexam. Homicidium enim plus importat quam occisio hominis. Composita enim nomina frequenter plus important quam componenda. Importat enim homicidium occisionem hominis indebitam; et ideo homicidium nunquam est licitum; quamvis occidere hominem aliquando liceat.

Ad secundum dicitur quod sicut Augustinus dicit in libro de mendacio. et habet in glossa super illud psalmi. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Duplex aliquis laudatur in scriptura. Quidam propter perfectum statum virtutis et bonorum facta proponunt omnibus in exemplum; et de talibus non legitur quod meriti sint; vel si aliqua dixerunt; que mendacia videntur secundum intentionem quam ex instinctu spiritus sancti conceperunt; mendacia non sunt. Quidam vero laudantur propter virtutem indolem; et sic in aliquibus mendacium fuisse legitur maxime officiosum; sicut patet de obstetricibus. Non enim comedat quod mentire sunt; sed propter misericordiam ex qua in mendacium inciderunt; et sic apparet in eis quedam indoles; id est perfectio virtutis; non autem perfectio.

Articulus 15.

Quantum sic procedit. Videtur quod non oportet quod si aliquis intendat peccare mortaliter; quod peccet propter hoc mortaliter. Deus enim prior est ad miserendum quam ad puniendum; ut habetur ex glossa in principio Iere. Sed si aliquis intendat peccare venialiter; non sequitur

quod propter hoc peccet venialiter. ergo nec oportet quod qui intendit peccare mortaliter; quod propter hoc peccet mortaliter. Sed dicitur Quicumque intendit peccare mortaliter facit contra conscientiam; Sed omnis talis peccat mortaliter. et cetera. Respondeo dicitur quod improprie dicitur quod aliquis intendat peccare mortaliter aut venialiter. Malum enim est propter intentionem et voluntatem; ut dicit Dionysius 4. c. de divinis nominibus. Sed aliquis quod intendit facere aliquid quod credit esse mortale peccatum; ex hoc dicitur quod intendit peccare mortaliter. Precedit ergo questio nihil aliud querit nisi quod re aliquis credens esse peccatum mortale quod facit; peccat mortaliter. Non autem est necessesse quod sit veniale; si credat veniale esse; ut si fornicationem credat esse veniale peccatum. Cuius questionis de facili patet solutio quia cum conscientia etiam erronea habeat vim ligandi ex hoc ipso quod contra conscientiam facit; mortaliter peccat. Error autem conscientie nunquam habet vim absolvendi siue excusandi; quando scilicet procedit ex ignorantia eius quod quis scire non potest; vel scire non tenetur; et in tali casu quamvis factum de se sit mortale; tamen intendens peccare venialiter peccaret venialiter; sicut si aliquis intenderet accedere ad uxorem suam causa delectationis; et ita intenderet peccare venialiter; si alia enim supponeretur eo nesciente; nihilominus venialiter peccaret. Quibus vero error conscientie non habet vim absolvendi vel excusandi; quando scilicet ipse error peccatum est ut cum procedit ex ignorantia eius quod quis scire tenetur et potest; sicut si crederet fornicationem simplicem esse peccatum veniale; et tunc quamvis crederet peccare venialiter; non tamen peccaret

venialiter sed mortaliter. Et sic patet
responsio ad obiecta.

Unde querebat de his que
pertinent ad penam et gliaz
Et primo de his que ptiuent
ad penam. Secundo de his que ptiuent ad
gloriam. Circa penam aut querebat p
de pena spūali. Secundo de pena cor
porali dānatorū. Circa pmi duo q
rebant. Primo vtz dānati videant
gliaz sanctorū: et maxime post diē iu
dicij. Secundo vtz dānati vellent suos
ppinquos esse dānatos.

Articulus 16.

De pmi sic pcedit. Ut q
dānati post diē iudicij vi
deant gloriam sanctorū. Sicut
in se habet gloria ad miseriam ita mi
seria ad gloriam. Sed de perfectione
glorie sanctorū ē vt videant miseriam
dānatorū vt hētur. Ysa. ultimo eg
redientē et videbūt cadauera impiorū
q et de pfectione miserie dānatorū
est vt videant gliaz sanctorū. et sic p
diem iudicij quādo in miseria pfecta
erunt videbūt gloriam sanctorum.

Preterea post diem iudicij nulla af
fliccio a dānatis subtrahetur. Sed
nunc affligūtur dānati de hoc q vi
dent gloriam sanctorū. fm illud Ysa.
46. Videant et pfundātur zelantes
populi. ergo et post diem iudicij gliaz
sanctorū videbūt. Et cōtra. Omnis
delectationis materia dānatis post
diem iudicij subtrahet. Et videre sā
ctorū gloriam est quedam materia de
lectatōis. q et c. R^o dō q videre glo
riam beatorum dupliciter contingit.
Uno modo vt capiatur quid sit ipsa

gloria: et qualis et quanta. et sic nullus
pōt videre gloriam nisi q est in glo
ria. Superat enim et desiderium et in
tellectum eorum qui non sunt in ea.
Hoc enim ē māna absconditum et no
mē nouum scriptum in calculo: qd ne
mo nouit nisi qui accipit. vt habetur
Apoc. 2. Alio modo cōtingit vidē
gloriam beatorum vt videantur ipsi
beati esse in quadam gloria inenarra
bili et excedente intellectum. Et sic
dānati ante diem iudicij vidēt glo
riam sanctorum. non autem post diē
iudicij. quia tunc erunt penitus a san
ctorū consortio alienati. vt qui ad sū
mum iam miserie peruenerunt et ideo
nec etiam sanctorū consortio digni
habebuntur. nam videns aliquod cō
sortiū habet cum eo qd videt. Ad
primum ergo dicendum q vidēt mi
seriam dānatorum omnino erit sā
ctis ad gloriam gaudebunt enim de
iusticia dei et de sua euasione secūdu
illud ps. Letabitur iustus cum vide
rit vindictam. Et videre sanctorum
gloriam aliquid perfectionis impo
tat qua post diem iudicij dānati p
uabūtur. Ad secūdu dicendum q
dānati in inferno existentes post di
em iudicij memores erunt glorie san
ctorum quam ante iudiciū et in iu
dicio viderunt. et sic cognoscent eos es
se in maxima gloria. Quamuis non
videant ipsos beatos nec eorum glo
riam. Et ita inuidia torquebuntur.
Et sic affliccio que est in eis nunc ex
tali visione manebit visione sublata
de quo etiam magis dolebunt viden
tes. Et etiam visione sanctorum

indignos reputatos. Ad illud quod
 obiicitur dicendum quod videre sanctorum
 gloriam non est materia delectationis nisi secundum
 modum visionis videatur: qualiter a
 damnatis nunquam videtur, secundo autem modo vi-
 dere et non habere est magis afflictio-
 nis causa propter invidiam.

Articulus 17.

Deum sic procedit. Ut quod da-
 nati non vellet suos propinquos
 esse damnatos. Dicitur in Lu-
 16. quod dives in inferno damnatus petebat
 Lazarium mitti ad fratres suos ut testaretur
 illis ne veniret in locum tormentorum. Pe-
 titio autem est voluntatis designatio, ergo
 damnati non volunt suos propinquos
 damnari. Sed contra est quod dicitur Isa. 14.
 super illud. Surrexerunt de solis suis.
 dicitur glossa. Solacium est damnatis so-
 cios habere sue miserie. Sed ipsi velent
 omnes esse damnatos. Respondeo dicendum quod vi-
 tia spiritualia in damnatis consumantur
 quod significatur Ezech. 32. ubi dicitur de
 impijs. quod cum armis suis ad infernum
 descendunt. et ideo in eis perfecta invidia
 est. ad quam pertinet dolere de bono
 alterius: quod ipse non habet. et sic etiam
 velle omnes pati malum quod ipse pa-
 titur. Liberari enim a malo quoddam
 bonum est. Que quidem invidia in aliquibus
 etiam in hac vita tantum inualescit: ut
 suis propinquissimis etiam inuideant de
 bonis que non habent ipsi. Tunc multo
 amplius damnati invidia stimulantem
 vellet suos propinquos cum omnibus alijs esse
 damnatos. et dolebunt si sciunt aliquos
 esse salvatos. Sed tamen si non omnes debent
 damnari: sed aliqui salvari: magis vel-
 lent suos propinquos quam alios a dama-

tionem liberari: quia in hoc etiam invidia
 torquebunt: si videant salvari alios et
 suos damnari. et per hoc modum dives da-
 natus nolebat suorum damnationem. et sic pa-
 rent obiecta.

Articulus 18.

Inde querebatur de pena pe-
 natorum corporali damnatorum. utrum
 sit ibi tantum pena ignis: vel
 et pena aque. et videtur quod sic per illud Job
 24. de impijs. Transibunt ab aquis nivi-
 um ad calorem nivium. Sed contra. De
 delectatio et refrigerium damnatis aufer-
 tur. Sed non potest esse sine quodam refrige-
 rio quod aliquis afflictorum calore ad frigus aquam
 transeat. vel e converso. Quod talis penarum alterna-
 tio non erit in damnatis. Respondeo dicendum quod sicut
 dicitur Basilii exponens illud psalmi. Vox
 domini intercidetis etc. In fine mundi ignis
 dividetur et alia elementa: et quicquid est
 in eis pulchrum et clarum remanebit
 superius ad gloriam beatorum. quod
 vero est in eis fetulentum et penosum
 descendet in infernum ad penam da-
 natorum. et ita sex torius creature in
 infernum colligetur et erit damnatis
 in penam. et non solum patientur pe-
 nam ignis. Iustus est enim ut qui cre-
 atorem offenderunt ab omni creatu-
 ra puniantur. Unde dicitur sapientie
 5. Quod orbis terrarum pugnabit pro il-
 lo contra insensatos. Ad illud au-
 tem quod in contrarium obiicitur di-
 cendum quod ex huiusmodi varietate pe-
 narum nullum erit in damnatis re-
 frigerium. Ignis enim et aqua et hu-
 iusmodi non agent in corpora dam-
 natorum actione nature: ita quod relin-
 quant suas qualitates in corporibus

damnatorum secundum esse nature; sicut ignis relinquit calorem in lignis que facit esse calida, alioquin cum contraria non possint esse simul in eodem; oporteret corpora damnatorum suas qualitates perdere et sic transmutata natura organorum fieret pena minus sensibilis, sed agunt in corpora damnatorum actione spiritali, imprimendo scilicet suas qualitates in corporibus damnatorum secundum esse spirituale; per modum quo species colorum est in aere; vel etiam in pupilla; non ita quod fiant colorata. Unde corpora damnatorum sentient afflictionem ignis sine hoc quod conuertantur in naturam ignis et ideo varietas penarum non facit eis aliquod refrigerium. Refrigerium enim nunc ex alternatione penarum proueniens causatur ex transmutatione nature; in quantum per frigus aque superfluitas calefactionis remittitur; et sic ad medium venit, quod est delectabile.

Inde querebatur de gloria beatorum, et circa hoc queruntur duo. Primo utrum beatitudo sanctorum per prius consistat in intellectu quam in effectu, vel e conuerso. Secundo utrum per prius beati ferantur ad videndum humanitatem christi quam eius diuinitatem.

Articulus, 19.

Primum sic procedit. Videtur quod beatitudo sanctorum precipue constat in intellectu.

Sicut enim dicit Augustinus, 10. confessi. Beatitudo est gaudium de veritate, sed veritas pertinet principaliter

ad intellectum, ergo et beatitudo. Preterea Joannis, 17. dicitur, Hec est vita eterna ut cognoscant te solum verum deum et quem misisti Jesum christum. Cognitio autem ad intellectum pertinet, ergo et vita eterna siue beatitudo. Preterea Augustinus dicit, 1. de trini, Quod visio est tota merces, Merces autem est beatitudo, ergo pertinet principaliter ad visionem intellectus. Sed contra. Premiū respondet merito. Sed meritū principaliter consistit in voluntate, ergo et beatitudo que est premiū. Respondeo quod felicitas siue beatitudo in operatione consistit; et non in habitu, ut philosophus probat 1. ethicorum. Unde beatitudo hominis potest comparari ad aliquam potentiam anime dupliciter. Uno modo sicut obiectum potentie, et sic beatitudo precipue comparatur ad voluntatem. Nominat enim beatitudo vltimum finem hominis et summum bonum ipsius. Finis autem et bonum sunt obiectum voluntatis. Alio modo sicut actus ad potentiam, et sic beatitudo originaliter et substantialiter consistit in actu intellectus. Formaliter autem et complerive in actu voluntatis, quia impossibile est ipsum actum voluntatis esse vltimum finem voluntatis. Vltimus enim finis hominis est id quod est primo desideratum. Non autem potest esse quod primo volitum sit actus voluntatis. Prius enim est potentia fieri in aliquod obiectum quam quod feratur super actum suum. Prius enim intelligitur actus alicuius potentie quam reflectio eius super actum illum.

Actus enim terminatur ad obiectum
 et ita quælibet potentia prius fertur in obiectum
 quam in actum suum. sicut visus prius videt
 colorem quam videat se videre colorem, et ita
 est voluntas prius vult aliquid bonum quam ve-
 lit se velle. et sic actus voluntatis non
 potest esse primo volitum; et per consequens nec vlti-
 mus finis. sed quælibet aliquid bonum ex-
 terius est desideratum quasi finis; ille actus
 noster est nobis quasi finis interior; qui
 per perfecte attingimus ad ipsum. Sicut
 dicimus quod comestio finis est et beati-
 tudo eius qui ponit cibum finem suum, et pos-
 sessio eius qui finem suum ponit per-
 am. Finis autem nostri desiderij deus est.
 Unde actus quo ei primo coniungimur
 est originaliter et subalter nostra beati-
 tudo. primo autem deo coniungimur per
 actum intellectus et ideo ipsa dei vi-
 sio que est actus intellectus est subalter
 et originaliter nostra beatitudo. Sed
 quia hec operatio perfectissima est et
 convenientissimum obiectum; ideo persequitur
 maxima delectatio: que quidem deco-
 rat operationem ipsam et perficit eam;
 sicut pulchritudo iuventutem, ut dicitur
 in .io. ethi. unde ipsa delectatio que vo-
 luntatis est; est formaliter plena be-
 atitudinem et ita beatitudinis vltime
 origo est in visione, complementum
 autem in fruitione. Tres ergo prime ra-
 ones concedere sunt, quæ ostendunt quod beati-
 tudo subalter consistat in actu intellectu.

Ad illud autem quod obiicitur dicitur quod
 meritum consistit in agendo: premium autem
 in recipiendo. Actio autem primo pertinet
 ad voluntatem, quia ipsa mouet omnes
 alias vires, sed receptio primo pertinet
 ad intellectum quam ad voluntatem, unde

primum per prius attribuitur intellectui
 meritum autem voluntati.

Articulus .20°.

Deum sic procedit. Unde quod bea-
 ti in gloria prius feratur ad con-
 templanda christi diuinitatem quam eius
 humanitatem. Altissimo. n. statui altis-
 simus actus primo et principaliter competit
 sed beati sunt in statu altissimo. Et ergo
 actus intelligentie que est potentia altissima:
 cuius est ferri in deum: sit actus altissimus
 et nobilissimus: videtur quod hic actus per be-
 atis appetat ut deum contemplant. Pre-
 terea hoc ad imperfectionem vie pertinet
 quod oportet nos ab inferioribus ad su-
 periora contemplanda ascendere. Sed in
 beatis erit perfectio contraria imperfe-
 ctioni vie. ergo ipsi econuerso per pri-
 us superiora contemplabuntur, et sic per
 christi diuinitatem quam eius humanita-
 tem. Sed contra ad extremum non
 peruenitur nisi per medium. Sed medi-
 um inter deum et homines est christi hu-
 manitas. id est ad Th. 2. Mediator
 dei et hominum homo christus Iesus. ergo
 sancti non perueniunt ad contemplatio-
 nem diuinitatis christi nisi prius contem-
 plando eius humanitatem. Respondeo
 quod unusquisque prius considerat illud quod
 est ratio alicuius quam id cuius ratio est
 sicut artifex prius considerat regulam
 operis quam secundum regulam operis. Beati autem
 adeo sunt deo coniuncti. ut ipse sit eis
 ratio cuiuslibet cognitionis et operis.
 Aliter enim actus beatitudinis per alias
 cognitiones et operationes sanctorum
 impediret. Et ideo illud ad quod sancti per
 attendunt est ipse deus et eum habent medium cuius-
 libet cognitionis et regulas cuiuslibet operis.

et sic p̄p̄us p̄tēplānt̄ diuinitatē xp̄i q̄
 eius humanitatē. In vtrac̄q̄ t̄n̄ p̄tem
 planda delectationē inueniūt, vñ dici
 tur Jo. 10. Ingradient̄ s̄. b̄ri ad p̄tem
 plandā diuinitatē xp̄i, et egredient̄ ad
 p̄tēplandā eius humanitatē, et vtrobi
 q̄ pasqua inueniēt, i. delectationes, vt
 exponit̄ in li. de sp̄u et aīa. Duas ḡ
 p̄mas rōnes cōcedim⁹. Ad illō qđ
 cōtra obijcit̄ dicendū qđ rō illa p̄cedit
 q̄tū ad statum vie in qua nōdū sum⁹
 deo p̄fecte cōiūcti. Sed nos ad deū
 p̄p̄m accedere, sed cū iam deo in b̄n̄
 tudine p̄iuncti erimus: p̄p̄us intende
 mus xp̄i diuinitati q̄ ei⁹ humanitati,

Incipit qđlibet. 9. sc̄i Thome.

Uesitū ē p̄mo de
 capite xp̄i. Dein
 de de membris.
 De xp̄o q̄situm
 ē tripliciter. Pri
 mo q̄tū ad nām
 diuinā. Secū
 do q̄tū ad vniōnē hūane nature ad
 diuinā. Tertio q̄tū ad sp̄s sub q̄b⁹
 in sacramēto altaris continet̄.

Articulus p̄mus.

Ircā p̄mū querebat̄ vtrū de
 us possit facere infinita esse
 actū et videtur qđ non. Deus
 enim potest facere aliquid maius om
 ni eo quod facit: qđ eius potētiam nō
 adequant opus, vt dicit̄ Hugo de san
 cto Victore. Sed infinito in actu nō
 potest esse aliquid maius ergo nō po
 test esse qđ deus faciat infinitum in
 actu. Sed contra. Deus potest plus
 facere qđ homo possit dicere vel cogi

tare. s̄m illud Luce. 8. Non erit im
 possibile apud deum omne verbum.
 Sed homo potest dicere esse infini
 tum in actu: et etiam cogitare: cui⁹ qui
 dam philosophi hoc posuerunt. vt pa
 tet in tertio phi. ergo deus potest face
 re infinitum in actu. R̄. dō qđ cum
 dicitur deū non posse aliquid facere:
 hoc non ē p̄pter defectum diuine po
 tentie: sed p̄pter incōpossibilitatez q̄
 importatur in facto. Quod quidē cō
 tingit dupliciter. Uno modo quia re
 pugnat facto inquantū est factum, si
 cut dicimus deum nō posse facere ali
 quā creaturam que se in esse cōseruet
 quia ex hoc ipso qđ res aliqua ponitur
 habere superiorem: ponitur etiā indi
 gere cōseruatione: cum idem sit causa
 essendi rem et cōseruans rem in esse.
 Alio modo quia repugnat huic fa
 cto inquantum est hoc factum: sicut
 si dicamus deum non posse facere
 equum rationale esse. Esse enim ra
 tionale quamuis non repugnet facto
 inquantum est factum, tamen hoc fa
 ctum, scilicet esse rationale repugnat
 omni equo inquantum est equus: in
 cuius diffinitione cadit irrationale.
 Quidam autem dicunt qđ deus non
 potest facere esse infinitum in actu:
 quia esse infinitum repugnat facto
 inquantum est factum. Est enim con
 tra rationem creature: vt creatorem
 adequet: quod oportet ponere si esset
 aliqua creatura infinita. Infinitum
 enim infinito maius non est. Sed
 istud non videtur rationabiliter dici.
 Nihil enī p̄hibet illud: qđ ē infinitū
 p̄ vnū modum superari ab eo, quod est

infinītū plurib⁹ modis: sicut si eēt ali-
 quod corp⁹ infinītū s̄m longitudinē: fi-
 nitū v̄o latitudine: eēt minus corpore
 lōgitudine ⁊ latitudine ifinito. Dato
 autē qd̄ deus faceret aliqd̄ corpus infi-
 nitū actu: corp⁹ quidē hoc eēt infinītū
 q̄ritate dimēsiua: s̄ de necessitate ha-
 beret nām sp̄i terminatā: ⁊ eēt limi-
 tatū ex hoc ipso qd̄ eēt res mālis. vnde
 nō esset equale deo: cuius eē ⁊ eētia ē
 modis oībus ifinita. Alij v̄o dixerūt
 qd̄ esse infinītū in actu s̄m aliquē mo-
 dū nō repugnat facto inquantū factū
 neq̄ huic facto inquantū est hoc factū;
 qd̄ ē ens ī actu. Aliq̄ v̄o mō r̄pugnat
 enti ī actu eē infinītū. ⁊ hec ē opinio
 Algafelis. Distiguit enī duplex infi-
 nitum. s̄. infinītū p̄ se ⁊ infinītum per
 accidens. cuius distinctionis itellec⁹
 binē accipi pōt: qd̄ cū infinītū p̄ncipa-
 liter in quantitate iueniat. vt d̄ in p̄.
 p̄bi. si quantitas ī qua infinītū p̄sistit
 hēat talē multitudinē: cuius vnaqueq̄
 pars ab altera depēdeat ⁊ certū ordi-
 nē habeat: ita qd̄ vnaqueq̄ ps̄ illi⁹ mlti-
 tudinis requirat p̄ se: tunc infinītū in
 tali quātitate cōsistēs dicit̄ infinītū p̄
 se sic̄ p̄z ī h̄ qd̄ bacculus mouet̄ a ma-
 nu: manus a lacertis ⁊ nervis: q̄ mo-
 uent̄ ab aīa. qd̄ si in infinītū p̄cedūt. vt
 s̄. aīa ab alio moueat̄: ⁊ sic deinceps ī
 infinītū: vel bacculus aliquid aliud
 moueat. ⁊ sic deinceps in infinītū erit
 multitudo istoz̄ mouentiū ⁊ motorū
 p̄ se ifinita. Si v̄o quātitas in qua
 p̄sistit infinītū resultet ex aliqb⁹ pluri-
 bus: que eundē ordinē seruēt. ⁊ quozū
 numerus nō requirit̄ nisi p̄ accidens tūc
 erit infinītū p̄ accidens. sicut si aliq̄s fa-

ber cultelli faciat: ad cuius p̄stitutio-
 nē multē martellis idigeat ex h̄ qd̄ vn⁹
 post aliū frāgit̄: ⁊ vn⁹ succedit ī locū
 alteri⁹ eiusdē ordinē tenēs. si tal̄ mul-
 titudo ī infinītū exerescat: dicit̄ infinī-
 tū p̄ accidens ⁊ nō p̄ se. Accidit enī fa-
 brilli opi martelloz̄ ifinita multitudo
 cū p̄ vnū martellū: si duraret: eq̄l̄ pos-
 set expleri sicut p̄finitos. Dicit̄ ḡ qd̄ ī
 finitū p̄ se repugnat̄ ei qd̄ ē eē in actu.
 eo qd̄ opz̄ ī his q̄ p̄ se ordinē h̄nt p̄ple-
 ri postremū nisi p̄ p̄pationē qd̄āmodo
 oīum p̄oz̄. ⁊ sic ad vnū p̄stituedū req̄-
 reret̄ ifinitoz̄ ordinata influētia: si eēt
 aliqd̄ ifinitū p̄ se. ⁊ ita nunq̄. posset p̄-
 pleri: cū ifinita nō sit trāsire. s̄ ifinitū
 p̄ accidens s̄m eos nō repugnat̄ ei qd̄ est
 eē ī actu: cū vna ps̄ multitudis ab alte-
 ra nō depēdeat. vñ s̄m h̄ nihil p̄hibet
 eē ifinitū ī actu sicut alga. dicit̄ in sua
 meth. aīas rōnales hoīum defunctorū
 eē ifinitas ī actu. eo qd̄ ponat̄ gn̄atōez̄
 hoīus ab eterno fuisse: ⁊ aīas post mor-
 tē corpōz̄ remanere. ⁊ s̄m h̄c opinio-
 nē de⁹ posset facē ifinita vel ifinitū ī
 actu etiā si nō iueniat̄ in nā ifinitū in
 actu. S̄z̄ eō p̄metator. S̄. meth. dicit̄ qd̄
 ī actu eē nō pōt̄ neq̄ ifinitū p̄ se. neq̄
 ifinitū p̄ accidens. In potētia v̄o iuenit̄
 ifinitū p̄ accidens: s̄ nō ifinitū p̄ se. ⁊ sic
 s̄m cū eē ifinitū oīo repugnat̄ ei qd̄ ē
 esse ī actu. ⁊ h̄ v̄ius eē v̄z̄. Nō. n. pōt̄
 eē actu ī rerū nā aliqd̄ non specificatū
 ad diuersas sp̄es idifferēter se h̄ns.
 Quāuis enī itellectus p̄cipiat aīal n̄
 specificatū rōnoli vel irrōnali d̄ia. n̄
 tamen potest esse actu animal: quod
 non sit rationale vel irrationale. vñ d̄
 s̄m philosophū nō est ī genere qd̄ nō

est in aliqua eius specie, vnaqueque ve-
ro q̄ritas specificat p̄ certā termina-
tionē q̄ritatē; sicut multitudinis spēs
sūt duo et tria; et sic de alijs; et magni-
tudinis spēs sūt bicubitū et tricubitū;
et bi⁹; vel fm̄ aliq̄ determinatā men-
surā, vñ impossibile ē sic inueniri aliquā
q̄ritatem ī actu q̄ nō sit p̄p̄rijs termi-
nis limitata, cū autē infinitas p̄gruat
quātitati et dicat infinitū p̄ terminare
motōem: impossibile erit infinitū eē ac-
tu, p̄p̄ qd̄ dicit p̄hs in 3. p̄bi. q̄ ifini-
tū ē sicut mā nō dū specificata s̄ sub p̄-
uatōne ex̄s, et q̄ se h̄z magis in rōne
p̄tis et p̄tenti q̄ totius et p̄tinetis: et iō
sicut de⁹ nō pōt facē equū rōnalē; ita
nō pōt facere ens actu eē infinitū, vñ
p̄mū cōcedimus qz verū p̄cludit; quā-
uis nō recte p̄cludat; eo q̄ si ponat de-
um facere aliqd̄ ifinitū fm̄ vnū mo-
dū; adhuc pōt aliqd̄ ifinitū facere in
alio ordie, sicut si posset facere ifinitos
leones infinito, n. non est aliquid ma-
ius in illo ordine quo est infinitum; s̄
fm̄ alium ordinē nihil p̄hibet aliqd̄
esse aliud maius infinito, sicut nume-
ri pares sunt ifiniti, et tamē numeri
pares et impares simul accepti sūt plu-
res numeris parib⁹. Ad illud v̄o qd̄
ī p̄trariū obijcitur d̄d q̄ v̄bum̄ itelle-
ctus nō solū d̄r qd̄ v̄bo p̄fertur; sed
qd̄ mēte p̄cipit, qd̄ aut sibi ipsi est re-
pugnās mēte p̄cipi nō pōt; qz nullus
pōt intelligere contradictoria esse si-
mul vera, vt probatur in 4. meth. vñ
cum eē ifinitū repugnet ei qd̄ eē ac-
tu hoc nō ē verbū, vñ nō est ifinitū in
actu, et ideo non sequit̄ q̄ sit deo pos-
sibile, Philosophi autē qui posuerūt

infinitum eē in actu p̄p̄riam vocem
ignoraauerunt,

Inde q̄rebat̄ de x̄po q̄stum
ad vnionem humane nature
cū diuina, et circa h̄ q̄rebantur
tria. Primo v̄tz ī x̄po sit vna iposta-
sis tm̄. Sc̄do v̄tz sit ī eo vnū tm̄ eē.
Tertio v̄tz sit ī eo vna tm̄ filiatio,

Articulus. 2⁹.

De p̄mū sic p̄cedit, V̄tz q̄ in
christo sint plures ipostases;
Unio, n. aie ad corp⁹ p̄suppo-
nit̄ ad assūptōez; qz x̄ps hūanitatē si-
ue hūanā nāz assūpsit; q̄ cū sit forma-
tori⁹ dicit aliqd̄ p̄positū ex aīa et cor-
pore, s̄ aīa et corp⁹ vnita faciūt iposta-
sim hoīs, q̄ ipostasis ī hūana nā p̄in-
telligit̄ assūptiōni. S̄z cē qd̄ p̄intell̄
assūptōi pōt dici eē assūptū, q̄ iposta-
sis v̄bi assūpsit ipostasis hoīs, et sic sūt
due ipostases ī x̄po. P̄terea corp⁹
qd̄ p̄intelligit̄ assūptōi ē assūptibile
S̄z corp⁹ nō ē assūptibile nisi vt vni-
tū aīe rōnali, nō, n. d̄ corp⁹ iaiatū eē
assūptibile, q̄ vnio aīe et corporis p̄e-
intell̄ ad assūptōez hūane nature,
et sic idē qd̄ p̄us. P̄terea medium
vnionis p̄suppōit̄ ad vnionē, S̄z gr̄a
ē mediū vnionis humane nature ad
diuinā p̄sonā, vñ d̄z gratia vnionis q̄
p̄supponitur ad vnionem, gratia aut
nō potest intelligi nisi in aīa, anima
autem non intelligitur esse antequā
corpore vnietur, quia creando infun-
ditur et infundendo creatur, ergo opor-
tet p̄intelligi vnionem aīe cum cor-
pore ad vnionem humane nature cū
diuina. Et sic idem quod prius.

P̄terea humanitas est quedam

Forma substantialis. Omnis autem forma substantialis requirit aliqd qd p ipsa informet. non at pot dici qd ipostasis vel suppositum eternum informet p aliqua forma creatam. qd ozi xpo ponere aliqd suppositum vel ipostasim creatam qd hua nitate informet. et sic in xpo erunt due ipostases ipostasis. s. vbi: et ipostasis hoies. Sz est. Ea q sunt adinuicem dipata no pdicatur de se inuicem; nisi per hoc q conueniunt in vno supposito. sicut dicimus q album e dulce ppter unitatem sbiecti. Sed diuina natura et humana sunt nature penitus disparate. predicantur autem de se inuicem in concreto. Dicimus enim. deus est homo et homo est deus. ergo est ibi vnum suppositum tm et vna ipostasis. Si dicatur. q pdicatur de se inuicem pp hoc q conueniunt in vna persona non per hoc q conueniunt in vno supposito vel ipostasi vna. sicut dicimus album est dulce. Contra. Persona no addit supra ipostasim vel suppositum nisi aliquod accidens. s. proprietatem ad dignitate ptenere. Si g in xpo eet vna psona et no vnu suppositum vl ipostasis; diuina na et humana eent i ipso vnite solu in accidere. qd falsu est.

R^o d^o q fm opinionem secunda q magr in .6. di. tertij li. smiaz. ponit: qd e cois opinio modernoz: et alijs multo verioz et securioz. in xpo e vnum suppositum tantu et vna tantu ipostasis. sicut et persona vna. Oportet naq nos fm doctrina fidei ponere vnam rem subsistentem in duabus naturis diuinaz scilicet et humana. alias no posset dici q vnus esset dñs Jesus xps fm se-

rentiam apostoli. i. ad cor. 8. Unde et Nestorius damnat^r pp hoc q xps p sumpsit diuidere duas introduces personas. Illud autem quod est subsistens in natura: est aliquid indiuiduum et singulare. Unde vnitas christi in qua due nature vnuntur attribuenda est alicui nomini per quod singularitas designetur. Nominum autem que singularitatem designant; quedam significant singulare in quolibet genere entis. Sicut hoc nomen singulare et particulare et indiuiduum quia hec albedo est quoddam singulare et particulare et indiuiduum.

Nam vniuersale et particulare circueunt omne genus. Quedam vero significant singulare solum in genere substantie. sicut hoc nomen ipostasis quod significat indiuiduam substantiam. et hoc nomen psona quod significat sbam indiuiduam rationalis nature. et similiter hoc nomen suppositum vl res nature quoz nullu de hac albedine potest pdicari: quis hec albedo sit singularis: eo q vnuquodq eoz significat aliquid vt subsistens. Accidentia vero non subsistunt: ptes no subaruz quis sint de na subsistentium. no tm per se subsistunt. s. in alio sunt. vnde et pdicta nomina de partib^r subaruz n dicuntur. No. n. dicim^r q hec man^r sit ipostasis vel persona vel suppositum vel res nature. Quauis possit dici q sit quoddam indiuiduum vel particulare vel singulare. que nomina de accidentibus dicebantur. non autem potest dici q humana natura in christo vel aliqua ps eius sit per se subsistens.

Hoc enim unioni repugnat; nisi po-
neremus unionem secundum quod et non simpliciter;
sicut ununtur lapides in aceruo, vel duo
boies per affectum amoris; vel per aliquam
imitationis similitudinem, quod omnia dicimus esse
unum secundum quod et non simpliciter, quod non est sim-
pliciter unum et per se subsistens; nihil continet
actu per se subsistens; sed forte in potentia, unde
servata veritate unionis naturarum in
Christo oportet ponere sicut unam personam; ita unam
ipostasim et unum suppositum; et unam rem
duarum naturarum, scilicet ipsam humanam naturam in Christo
nihil prohibet dicere esse quoddam individuum
aut singulare aut particulare; et sicut quodlibet
libet partes humane nature, ut manus
et pedes et ossa; quorum quodlibet est quod-
dam individuum; non tamen quod de toto predi-
cet; quia nullum eorum est individuum per se sub-
sistens, sed individuum per se subsistens; vel
singulare vel particulare; quod predicatur
de Christo est unum tantum. Unde possu-
mus dicere in Christo esse plura individua
vel singularia vel particularia; non autem
possumus dicere Christum esse plura indivi-
dua vel singularia vel particularia, sed plu-
res ipostasies vel supposita non possu-
mus dicere in Christo esse. Ad primum ergo
dicitur quod ex unionem anime et corporis consti-
tuitur et homo et humanitas; quod quidem duo
hoc modo differunt; quod humanitas si-
gnificat per modum partis; eo quod humani-
tas dicitur quod homo est homo; et sic precise significat
essentialia principia speciei; per que hoc
individuum in tali specie collocatur, unde se-
cundum hoc per modum partis, cum preter hoc prin-
cipia multa alia in rebus nature inve-
niantur. Sed homo significat per modum toti-
us. Homo enim dicitur habens humanitatem
vel subsistens in humanitate sine precise

one quorumcumque aliorum supervenientium
essentialibus principijs speciei; quod per hoc quod di-
co, habens humanitatem; non precipit quin
habeat colorem et quantitatem et alia huiusmodi. Secun-
dum ergo secundam opinionem predictam unio-
ni humane nature ad divinam presupponit
unio anime et corporis secundum quod constituit hu-
manitatem; non secundum quod constituit hominem. Illud enim quod in Christo est constitutum ex anima et
corpore tamen; quod unione presupponit; non
est totum quod per se subsistit; sed aliquid eius,
et ideo non potest signari ut homo; sed ut huma-
nitas unde oportet dicere; quod in ipsa unione hu-
mane nature ad divinam quasi in termi-
no assumptionis intelligatur per in Christo ratio ho-
minis; quod tunc primo intelligitur ut res
per se subsistens completa, et in hoc differt
ab alijs duabus opinionibus. Quia prima
opinio ponit quod unio anime ad carnem
presupponit secundum intellectum assumptioni
humane nature; non secundum solum hoc quod
constituit humanitatem; sed etiam secundum quod
constituit hominem, dicit enim homines
esse assumptum. Tertia vero opinio
ponit quod nec etiam in termino assump-
tionis intelligitur anima corpori unita nec
ad constituendum hominem; nec ad consti-
tuendam humanam naturam. Dicit enim
humanam naturam sumi multipliciter, id est pro par-
tibus eius, scilicet anima et corpore; cum dicamus
humanam naturam assumptam a verbo,
unde patet quod nec vere dicitur Christum esse ho-
minem; nec vere ponit humanam naturam in
Christo et ideo est tamquam heretica condemnata.
Ad secundum dicendum quod corpus unitum
anime preintelligitur assumptioni hu-
mane nature. Unitum autem dico unio-
nem constituyente humanitatem non
autem unione constituyente hominem.

Ad tertium dō q̄ gr̄a habitualis nō intelligit̄ vt mediū vnionis qd̄ fm̄ in intellectu p̄cedat vnionē; nec est mediū quod causet vnionē vel vnibilitatē; s̄ mediū qd̄ facit ad congruitatē vnionis sicut decora vestis facit ad congruitatē coniunctionis matrimonial̄. Et si s̄c̄ia et omēs alie perfectiones xp̄i possent dici mediū vnionis. et p̄ tanto gratia habitualis xp̄i potest dici gratia vnionis, verius t̄m̄ puto, quia gr̄a vnionis dicatur vel ipsa gratuita dei voluntas; que gratis nullis meritis precedentibus vnionē fecit, vel potius ip̄um donū gratis datū humane nature; quod est esse in diuina p̄sona. Si t̄m̄ aīa vnita corpori p̄intelligatur ad assumptionē soluendū est vt p̄?

Ad quartū dō q̄ humanitas nō ē forma partis que dicatur forma quia informet aliquā m̄m̄ vel subiectum s̄ d̄ forma totius in qua suppositum nature subsistit, vñ non op̄z ponere q̄ ipostasis increata informetur humanitate; sed quia subsistit in ea.

Articulus 3°.

D̄ fm̄ sic p̄cedit. Uidet̄ q̄ i xp̄o non sit vnū t̄m̄ esse. Uuere enī fm̄ p̄m̄ in, z, de aīa uiuentib⁹ est eē. S̄z in xp̄o nō est t̄m̄ vnū uiuere; cū duplex sit i eo vita creata, s. vita qua uiuit corp⁹ per animā; q̄ morte p̄iuat̄, et vita increata; que uiuit per se ip̄m. S̄ nec i xp̄o est t̄m̄ vnū esse. P̄terea sicut esse est suppositi ita et operatio. Sed vnitas suppositi n̄ facit q̄n̄ i xp̄o sint plures operationes S̄ nec faciet q̄ in xp̄o sit t̄m̄ vnū esse. P̄terea gn̄atio ē mutatio ad eē. S̄z

in xp̄o ē q̄dā gn̄atio t̄p̄alis; de q̄ Q̄dat. p̄. X̄pi autē gn̄atio sic erat q̄ non p̄t terminari ad esse eternū, S̄ terminat̄ ad aliqd̄ eē tēporale et creatū. S̄ in xp̄o ē duplex esse; cū in ip̄o maxime sit eē increatū. P̄terea vniciq̄ ē attribuendū esse d̄ quo p̄ueniēter queri potest an est. Sed de humana nā potest queri an est. S̄ humana nā h̄z esse p̄p̄riū in xp̄o, et sic est in eo duplex esse; cū etiā humana nā suū eē h̄eat. S̄z p̄ Quecūq̄ sunt distincta fm̄ eē sunt i supposito distincta. S̄z in xp̄o ē vnū t̄m̄ suppositū, S̄ et vnū t̄m̄ esse. R̄. dō q̄ esse dupl̄r d̄z, vt p̄z p̄p̄m̄ in, S̄ metha. et in quandam glo. Orig. sup̄ p̄ncipiū Jo. Vno modo fm̄ q̄ ē copula n̄balis significās cōpositionē cuiuslibet enūciatiōis; quā aīa facit, vñ h̄ eē nō est aliqd̄ in rerū natura, sed t̄m̄ in actu aīe cōponentis et diuidentis, et sic esse attribuitur omni ei de quo p̄t propositio formari; siue sit ens siue p̄uatio entis. Dicimus enī cecitatē esse Alio modo eē d̄z actus entis in q̄p̄tuz est ens, i. quo denoiat̄ aliqd̄ ens actu in rerū natura; et sic esse non attribuitur nisi rebus ipsis que in decē generib⁹ p̄tinēt, vñ ens a tali eē dictū p̄d̄ ces genera diuidit̄. S̄z hoc eē attribuitur alicui dupl̄r. Vno mō vt sicut ei qd̄ proprie et h̄z eē; vel est, et sic attribuit̄ soli s̄b̄st̄ie p̄ se subsistēti, vñ qd̄ vere ē d̄z s̄ba in, i. p̄bi. Dia vero que nō p̄ se subsistūt; s̄i alio et cū alio; siue sunt accidētia siue forme s̄b̄ales; aut quelz p̄tes; nō h̄nt eē ita vt ipsa vere sed attribuit̄ eis eē alio mō, i. vt quo aliqd̄ ē; sicut albedo d̄z eē; nō q̄ ip̄a i

se subsistat. s. qz ea aliqd hz eē album
 Esse ḡ pprie z nōe non attribuit nisi
 rei p se subsistēti. huic autē attribuitur
 eē duplex. vnū. s. esse resultat ex his ex
 qbus ei⁹ vnitas integrat: qd ppriū ē
 eē suppositi subale. Aliud eē e suppo
 sito attributū pter ea q integrat ipsū.
 qd eē eē supadditū. s. accid. tale. vt esse
 albū attribuit. Sorti: cū dī: Sortes
 ē albus. Quia ergo in xpo ponimus
 vnā rē subsistēte tm, ad cui⁹ integra
 tē pcurrit etiā humanitas. qz vnū sup
 positū ē vtriusqz nature. iō oportet di
 cere q eē subale qd pprie attribuitur
 supposito in xpo ē vnū tm. hz autē vni
 tatē ex ipso supposito z nō ex naturis.
 Si tm ponat humanitas a diuinita
 te separi: tūc humanitas suū eē habe
 bit aliud ab esse diuino. non em̄ impe
 diebat quin ppriū esse haberet: nisi
 hoc q non erat per se subsistens. sicut
 si archa esset quoddā indiuiduum na
 turale: ipsa tota nō haberet nisi vnūz
 eē quelibet tm ptiū eius ab archa sepa
 ra ppriū eē habebit. z sic p3 q hz opi
 nionē secundā oz dicere q in xpo est
 vnū eē subale. fm q esse est suppositi
 pprie: quānis sit in eo multiplex eē ac
 cidentale. Ad p̄mū ergo dō q vi
 uere dicit esse quoddā specificatū p spā
 le essendi p̄n. z iō diuersitas vite con
 sequit diuersitatē p̄ncipioz viuendi s
 esse magis respicit av suppositū sub
 sistēs. Ad secundū dō q opatio sup
 positi non est de integritate vnitatis
 eius: s. cōseqt ei⁹ vnitatē. vñ vni⁹ sup
 positi inuenim⁹ multas opatiōes fm
 diuersa opationū p̄ncipia: que suppo
 sito insunt. sicut homo aliud operatur

lingua z manu. S3 esse est id in quo
 fundat vnitas suppositi. vñ eē multi
 plex p̄iudicat vnitati essendi. Ad
 tertiu dō q generatio tpalis terminat
 non ad esse suppositi eterni. vt simpli
 citer p eam esse incipiat: s. qz incipiat
 eē suppositū habēs illud esse suppositi
 humane nature. Ad quartū dō q
 obiectio illa pcedit de eē qd in actu
 aie cōsistit. qz an est etiam de cecitate
 queri potest.

Articulus. 4°.

Ad tertiu sic pcedit. Uide
 tur q i xpo nō sit tm vna fi
 liatio. Multiplicata em̄ cā
 multiplicat effec⁹. S3 natiuitas ē cā
 filiatōis. ḡ cū in xpo sint due natiui
 tates erunt etiam due filiationes.
 P̄terea ipossibile ē idē simul manē
 z corūpi. S3 supposito q brā virgo
 a h xpi mortē mortua fuisset corrupta
 eēt filiatio q filius mris dicebat. ma
 neret autē filiatio eterna q diceret fili
 us p̄ris. ḡ filiatōe dī xps filius p̄ris:
 z alia filius mris. S3 diceret q est
 alius respect⁹. s. nō alia filiatio. Cō
 tra. Fili⁹ ē relatiuū hz eē z nō tm hz di
 ci. S3 hī⁹ relatiua fm p̄m in p̄dica
 mentis sūt quoz eē ē ad aliud se hēre
 ḡ eē filiatōis ē esse respect⁹ quo refert
 ad aliud. z ita si sunt plures respectus
 sūt plures filiatōes. P̄terea in re
 latiōe nihil inuenit nisi respect⁹ z cā
 siue fundamētū respect⁹. sicut vnitas
 quāntitatis est fundamētū relatiōis
 que est equalitas. Sed respectus sūt
 diuersi qbus xps refertur ad patres z
 matrē. Fūdāmēta etiā horū respectū
 siue cāe sūt diuersa. s. ipse natiuitates

Nā filiatio ē relatio originis, & sunt
 plures filiationes in xpo. Et dicitur. Fili-
 atio est relatio personalis. Et in xpo ē
 vna tñ p̄sōa, & vna tñ filiatio. Re-
 spondetur quod in xpo ē vna tñ filiatio s̄m rez:
 quia sunt plures respectus relativi s̄m
 rōnē. Ad cuius evidentiā sciendū est
 quod in hoc differt ad aliqd ab alijs ge-
 neribus: quod alia genera ex p̄p̄a sui rō-
 ne hnt quod aliqd sint: sicut q̄ritas ex h̄
 ipso quod est q̄ritas aliqd ponit. Et sicut
 est de alijs, s̄ ad aliqd ex p̄p̄a sui ḡn̄is
 rōe nō h̄z quod ponat aliqd, s̄ ad aliqd
 vñ inveniunt q̄dā ad aliqd, que nihil
 sūt in rerū nā: s̄ in rōne tñ, q̄dī alijs
 generibus nō p̄tingit: & quia ad ali-
 quid ex rōne sui generis non habeat
 quod ponat aliqd: non tñ etiā h̄z ex ipsa
 generis rōne quod nihil ponat: quia sic
 nulla relatio esset aliqd in rerū natu-
 ra, vñ ad aliqd nō esset vñū de decez
 generib⁹, h̄z autē relatio quod sit aliquid
 reale ex eo quod relationez causat. Lum-
 enim in aliquo inveniunt aliquid reale:
 p̄ q̄d alterū depēdeat & p̄p̄et: tñ dici-
 mus realiter p̄pari vel dependere vel
 referri, sicut equalitas relatio realis
 ponitur ex v̄tute q̄ritatis: que equali-
 tatem causat. Quia vero ex eodē rez
 h̄z esse in v̄nitatē, & ideo realis v̄nital
 relationis pensanda est ex ipso relatō-
 nis fundamento vel causa, vt quod vna
 est q̄ritas: per quā pluribus suis equa-
 lis: in me non est nisi vna relatio rea-
 lis equalitatis habens respectum ad
 plures. Sicut quod vna natiuitate ex pa-
 tre & matre genitus sui: vna filiatione
 reali dicoz filius v̄triusq̄: quia multi-
 plicent respect⁹, s̄ in xpo nō possumus

dicere vna cām eē filiationis s̄m quod re-
 fert ad patrē & matrē: cū sint due nati-
 uitates penitus dispare vñ si cēt aliq̄s
 quod filiationē t̄pale posset recipere quasi
 subiectū oporteret ponere in xpo plu-
 res filiationes. Nūc autē filiatio est ta-
 lis relatio que nō pōt h̄zē p̄ subiecto
 nisi ipsū suppositū, in xpo autē nō ē nisi
 si suppositū eternū, q̄d q̄dē nō pōt eē
 subiectum alicuius t̄palis relationis.
 Quocūq̄z enī relationes t̄pales de ali-
 quo eterno dicunt: sunt relationes rōis
 & non rei. Tñ filiatio qua xps refert
 ad matrē nō est realis relatio s̄ rōis
 tñ: sicut & cetera que dicunt de deo ad
 creaturos. Non enī pōt dici quod subie-
 ctū filiationis sit suppositū eternū rōe
 humane nature: vel alicui⁹ p̄tis eius:
 sicut dicitur suppositū mortis vel passiōis
 quod sic ipsa humana nā vel pars ei⁹ cēt
 p̄mū subiectū filiationis: & denotaret
 p̄ ipsas, sicut cōtingit & de alijs acci-
 dentib⁹, que attribuunt xpo rōne hu-
 mane nature, filiatio v̄o nunq̄z deno-
 minat nisi ipsū suppositū: nec potest
 aliud p̄ subiecto habere. Nihil tñ p̄-
 hibet aliq̄s reales relationes inesse xpo
 ad v̄ginē, sicut cū dicim⁹, corp⁹ xpi est
 originatū ex v̄gine. Sed ista relatio
 nō h̄z rōnē filiationis: nisi ponemus
 s̄m p̄mā op̄ionē suppositū eternū eē
 aliud in xpo a creato. Ad p̄mū ergo
 dō quod ex natiuitate t̄pali nō nascit fi-
 liatio realis: s̄ rōis tñ: quia xps re-
 aliter sit filius v̄ginis: sicut de⁹ realit̄
 ē dñs creature: quia in eo dñū nō sit
 relatio realis. Dicit enī realit̄ dñs p̄p̄t
 realē p̄tatem, & sic dicit xps realit̄ filius
 virginis propter realem natiuitatez,

Ad fm dō q̄ respectus relationis
depēdet ex termino ad quē aliquid re
fert̄: id̄ destructo termino respectus
aufert̄: s̄ tñ filiatio realis ad patrē re
manet ī x̄po: et supposita morte m̄ris

Ad tertiū dō q̄ ī illa phī descripi
one cēponit̄ prōne cēndi fm̄ q̄ diffi
nitio d̄ rō fm̄ gen̄. qd̄ ē cē vñ nō ō
q̄ h̄at cē relatio ex respectu s̄ ex cā re
spect̄. ex respectu nō h̄z ppriā rōnem
generis vel speciei. Ad q̄rtū dō q̄
q̄uis sit respect̄ filiatiōis diuersus: et
cā filiatiōis diuersa: s̄ tñ filiatiōes nō
p̄nt cē due rōne iam dicta.

Articulus. 5.

Inde queritur de x̄po q̄ntuz
ad spēs sub q̄bus ī sacro al
taris p̄tinet̄. vtz. s̄. s̄nt ibi ac
cidētia sine subiecto. et v̄z q̄ n̄ de^o. n.
nō pōt̄ facere p̄dictoria cē sil̄ v̄a. Hoc
aut̄ cēt si ab aliq̄ remoueret̄ id̄ qd̄ est
de sua diffinitōe. Cū ḡ in diffinitōe
accētis cadat cē in subiecto: qz accēt̄
cē est ī esse v̄z q̄ de^o nō possit̄ facer̄ ac
cidēs sine subiecto. Preterea de eodē
p̄dicat̄ diffinitio et diffinitū. S̄ ens
p̄ se ē diffinitio vel descriptio sube. si
ḡ in sacro altaris accētia s̄nt p̄ se nō ī
sequit̄ q̄ sine sube. qd̄ ē absurdū. Pre
terea ex accētib⁹ nō pōt̄ ḡnari suba.

S̄z videm⁹ ex illis spēb⁹ ḡnari s̄mes
et cineres: q̄ p̄stat nō ḡnari ex corpore
x̄pi. ḡ accētia nō s̄nt ibi sine subiecto.

S̄z dices q̄ ḡnant̄ miraculose.

S̄z ḡ. Miracula ordinant̄ ad edi
ficatiōes fidei: s̄ magis ad scandaluz
q̄ vermes exinde generētur. ḡ nō fit
miraculose. Preterea in sacramēto
altaris nihil d̄z cē inordinatum. S̄z

contra ordinem quem deus rebtis im
posuit est accidēs esse sine subiecto. s̄z
contra. Sensus non decipitur in p̄
prio sensibili fm̄ philosophum in. 2.
de aīa. Sed sensus iudiciat ibi esse co
lorem et saporem et alia h̄i. ḡ hec acci
dētia s̄nt v̄e ibi. Nō aut̄ s̄nt in corpō
x̄pi sicut in subo: nec iterum ī aere aut
neutrum sit natū affici talibus acci
dentib⁹. ḡ accidētia s̄nt ibi sine subie
cto. R̄ dō q̄ accidentia sunt ibi si
ne subo. qd̄ qualr̄ cē possit̄ hinc p̄side
randū est vt in oibus causis ordinatis
fm̄ p̄hm in li. de causis. p̄ma causa
vehemēt⁹ imprimat̄ in causatum cāe
secunde. quam etiam causa secunda
vnde fit vt causa prima non retrahat
operationem quā ab effectu etiā post
q̄ causa secūda retraxit. vt dicitur ibi
dem in cōmento. Uniuersalis autem
causa et p̄ma oīum entium de^o est: nō
solum subarum s̄t accidentium. Ip̄
se enim est creato: sube et accidentis.
s̄ etiam p̄cedunt ex eo quodam ordi
ne. Nā mediātib⁹ sube p̄ncipijs ac
cidētia p̄ducuntur. vñ fm̄ nature ordi
nē accidentia a p̄ncipijs sube depen
dent. vt sine subo esse non possit̄: ta
men per hoc non excluditur quin de^o
quasi causa prima possit̄ accidentia ī
esse seruare suba remota: et per hunc
modum accidentia miraculose sunt ī
sacramēto altaris siue subo v̄tute. s̄.
diuina et tenente ī esse. Ad primuz
ergo dō q̄ cum d̄z accidētis esse est in
esse vel qualitercūq̄ ponat̄ subm in
diffinitione accidentis intelligitur
esse diffinitio per additionem. vt ha
betur in septimo metaph. Et dicitur

diffinitio per additionem quando in diffinitōe ponit aliqd qd ē extra eētā diffiniti; sicut malus ponit i diffinitōe simy, hoc autē ē pp nālē depēdētiā accidētis a sbo, s̄ hoc nō īpediēte de pōt accētis sine sbo p̄seruare nec tñ sequit̄ dīctoria siml eē n̄a; qz subiectū nō est de suba accētis. Ad fm dō qz fm Auic, in sua meth. esse nō pōt poni i diffinitione alicuius generis r spēi, qz oīa p̄icularia vniunt̄ in diffinitione generis v̄l spēi, cū tamē gen⁹ vel spēs non sint fm vnum esse in oībus, r ideo hoc nō est vna diffinitio sube, suba est qd p se est, vel accidētis ē qd est in alio; s̄ ē circūlocutio n̄e de scriptōnis que talis intelligitur, suba ē res cuius nature debet eē nō in alio accētis nō ē res cui⁹ nature debet eē in alio, vñ p̄ qz q̄uis accētis miraculose sit nō i subiecto; nō tñ p̄inet ad diffinitōem sube, nō, n. p hoc ei⁹ nature debet eē nō in alio nec egredit̄ diffinitōem accētis; qz adhuc natura ei⁹ remanet talis vt ei debeat eē in alio.

Ad tertiu dō qz de his q̄ gñant̄ ex spēb⁹ vt v̄mib⁹ vel cinerib⁹ aut aliqb⁹ hi⁹ due sunt opinionēs magis pbabiles. Quaz vna ē que dicit qz suba panis redit ex q̄ p̄nt talia gñari. S̄z hec opinio v̄l īprop̄etate p̄tere pp duo nisi debito mō itelligat̄. Primo qz nō pōt esse qz iterum sit ibi suba panis. Aut, n. poneret̄ ibi eē suba panis iterato spēbus manētib⁹ r sic cū corpus xpi rādiū sit sub sacro; q̄diū spēs manēt; sequitur qz aliqñ erit ibi simul corp⁹ xpi r suba panis, qd nō sustinet rō. Aut hoc erit destructis spēbus; r hoc

iterum est inconueniens, vt suba panis sit sine p̄p̄iis accidentibus panis.

Secūdo apparet īprop̄ietas pp nō mē reditus. Si, n. aliqd est in altero cōuersum nō pōt dici redire nisi illd̄ reconuertatur in ipsum. Suba autē panis nō est annihilata s̄ rāsubstātiata in corpus xpi. Un non pōt intelligi qz suba panis r̄deat nisi corp⁹ xpi reuertat̄ in panē; qd est absurdum, vñ si d̄z ista opinio sustineri intelligenda ē per substātiā panis materia panis nō qz redeat que p̄us erat; s̄ qz destructis spēbus aliq̄ mā a deo ibi p̄uideatur vel per creationem vel quocunqz alio modo; ex qua possunt huiusmodi corpora generari. Alia nō opinio est planior: vt dicat̄ qz illis accidentibus sicut datū ē per se subsistere diuina nature s̄l̄r datū ē vt agāt r ex eis fiat q̄c quid fieret ex suba panis; vel qui qd ageret si maneret; r hac n̄tute nutriunt; r v̄mes vel cineres exinde generantur. Ad q̄rtū dō qz b̄ miraculū ordinatur ad fidem; ne fides, s. meritum dep̄ebendatur. Ad quintum dicendum qz nihil prohibet aliquid esse ordinatum considerato ordine cōmuni; cuius contrarium est ordinatū pro aliqua causa spāli, r hoc mō q̄uis fm ordinē cōmūnem recte diuinitus ordinatū sit vt accidēs sit in subiecto nihil tñ p̄hibet etiā recte ordinatum esse vt in sacro altaris accidēs sit sine subiecto, vt, s. fides h̄eat meritū per latentiam sacramēti.

Inde querit̄ de mēbris xpi. Et primo de angelis. Secūdo de hoib⁹, De angelis

querunt quæ. Primo quæ ad nãm
ipor. vtz sint cõpositi ex mã & forma
Secũdo quæ ad cognitionẽ. vtrũ si
mul in actu possint eẽi cognitiõẽ ma
tutina & vesprina. i. vtrũ simul cogno
scãt res in pã nã & in verbo. Ter
tio quæ ad meritũ voluntatis. vtrũ. s.
potuerunt eodẽ actu caritatis mereri
fruitionẽ & frui. Quarto quæ ad mo
tũ. vtrũ moueãt in instanti. Quinto
quæ ad effectũ. vtz possint impmere
vel aliqd facere in istis corporalibz.

Articulus. 6°.

Dõmũ sic pcedit. Videt q
angelus sit cõpositus ex mã
& forma. Aug. enĩ dicit i li.
de mirabilibz sacre scripture. Dipõ
tens deus ex mã in formi quã pũs cõ
didit corporalĩũ & incorpõralĩũ. sensi
biliũ & insensibiliũ. intellectualĩũ & i
tellectu carentĩũ multiformes spẽs di
uisit. angeli aut sũt intellectuales & i
corpõrei. g. bñt mãm. de sui cõpositio
ue. Preterea boetius dicit in li. de
vniãte & vno. Quoddã est vnum cõ
iunctiõẽ simplicĩũ. vt angelus & aĩa
quorũ vnũ quodẽ est vnũ cõiunctiõẽ
materie & forme. & sic idẽ quod prius
Preterea omne quod ẽ in genere hz
genus & dĩa. genus aut fm auic. in
sua meth. sumitur ex natura materie.
differentia vero ex nã forme. g. omne
qd est in genere est cõpositum ex mã
& forma. angelus autẽ est in genere
subẽ cũ sit subã hñs speciẽ limitatã.
g. angelus est cõposit^o ex mã & forma
Sed diceret q dĩa angeli nõ sumi
tur ex forma s ex formali qd est ipsum
esse angeli. Contra. Differentia cui^o

libet rei ẽ de eẽntia & intrat diffinitio
nẽ ipsius. Si oĩ creatura eẽ aliud
ab eẽntia eius: nec intrat diffinitõnẽ
eius. vt Auic. dicit g dĩa angeli nõ
põt inmi ex eẽ ipsius. Preterea idẽ
õndit qz impossibile ẽ eẽplura sũmã bo
na: qz oẽ ea in aliquo puenire: cũ vtz
q sit sũmũ bonũ. & in aliquo differre
alias nõ eẽt plura. & sic eẽnt cõposita
sed cõstat esse plures eẽntias angeli
cas. ergo oẽ eas in aliquo conuenire
& in aliquo differre. & sic oportet eas
esse cõpositas. sed ptes esse sũt mate
ria & forma. ergo angeli cõponuntur
ex materia & forma. Sed contra est
quod dicit Boet^o in li. duabus natu
ris & vna psona xpi. Omnis natura
incorpõree subẽ nullo materie inĩtẽ
fundamẽto. Sed angeli sũt incorpõrei
ergo nõ est in eis materia. R^o dõ
q quidam ponũt angelos cõponi ex
materia & forma. Sed hoc videtur re
pugnans nature eorũ ppter duo q in
eis inueniũt. Primo qdem quia in
tellectuales sũt. Si enim angeli ha
berent materiã de sui cõpositiõẽ opor
teret omne qd in eis ẽ eis inesse p mo
dũ materie cõuenientẽ. cũ omne qd ẽ
in alio sit in eo per modũ recipientis
vt hz in li. de causis. Forma aut ali
qua hoc modo est in materia: q i ea
habet esse particulare & naturale. Un
si angeli eẽnt ex materia cõpositi:
oporteret q forme quibus intelligunt
quecũqz sint eẽnt in eis fm esse natu
rale & particulare. & sic sequeretur hoc
impossibile q angelus nunqz cogno
sceret nisi particulare: quia forma
particulariter in aliquo recepta non

pōt eē vniuersalis cognitionis pncipiū. sicut p3 in sensū: nec pōt obuiari p hoc qd ponat angelus cōponi ex mā alterius nature q̄ hęc mā corpāl. qz q̄ cūq̄ eēt illa mā pstat qd r̄cipet formā subalē angeli p̄riculariter. alias āgelus nō eēt res p̄ricularis. r̄ sic illa mā pueniret atz hac mā in hoc qd forme in ea recipient per modū p̄ricularē. vñ impossibile ē angelum vel aliquā subāz intellectualē ex materia pponi: cū alterius modi sit receptio q̄ recipit intellectus formas: r̄ qua recipit mā p̄ma: vt dictū est. **Uñ** dicit p̄s in 3. de aīa. r̄ p̄hoz sentētia. est qd intellectualitas imunitatē h3a mā. **Sēdo** repugnat eis p hoc qd incorpales sūt q̄ cūq̄ enī ex materia cōponunt opz in mā puenire eo qd quelibet mā fm se accepta cū forma careat: non h3 in se aliquā dispositiōis rōnem. supposita aut vnitatē materie impossibile ē qd vna materia p̄trarias r̄ dispartas formas recipiat nisi fm diuersas partes. **Non** enim pōt eadē materia r̄ scōz idē accipe formam angeli r̄ formā lapidis. Diuersitas autem partium non pōt intelligi in mā non intellecta diuisione: nec diuisio non intellecta dimēsiōe qz subtracta q̄ritatē subā re manet indiuisibilis. vt dī i p̄mo p̄by. **Unde** o3 oīa que sunt composita ex materia dimensionata eē. r̄ ideo nullum incorporeū pōt esse ex mā cōpositū. **Sed** qz subā angeli nō ē suuz esse hoc enī soli deo cōpetit: cui eē debetur ex se ipso r̄ nō ab alio. **Inuenim⁹** i angelo r̄ subā siue q̄dditatē eius que subsistit: r̄ esse ei⁹ quo subsistit. quo s.

actu eēndi dī eē sicut actu currēdi dicimur currere. r̄ sic dicim⁹ angelū esse cōpositū: ex quo est r̄ qd ē. vel fm v̄bū Boecij. ex eē r̄ qd ē. r̄ qz ipsa subā angeli in se cōsiderata ē in potētia ad eē cū hēat eē ab alio: r̄ ipsū eē sit act⁹ ei⁹ iō ē in eo cōpositio act⁹ r̄ potētie. r̄ sic posset in eo p̄cedi materia r̄ forma: si oīs actus debeat dici forma r̄ oīs potētia mā. **Sed** hoc nō cōpetit in p̄posito: quia eē non ē actus: qui sit pars eēntie. sicut forma ipsa q̄dditas angeli vel subā est p se subsistēs. quod materie non cōpetit. **Ad** p̄mū ḡ dō qd **Aug.** sup ḡn. ad l̄ram materia informē quā deus p̄mo cōdidit dicit significari per celū r̄ terrā. cum dicitur **In** principio creauit deus celū r̄ terrā: vt p terrā significet materia informis visibiliū rerū. per celū aut ipsa natura angelica nōdū formata p cōuersionē ad deū. vt ipsa naturalia angeloz attribuant eis quasi mā r̄ dona gracie vel glie attribuant eis q̄si forma. vñ non ē ad p̄positū auctoritas inducra. **Ad** scōm dō qd liber ille nō est Boecij vnde nō o3 qd in auctoritatem recipiat. sustinēdo tñ ipsū potest dici qd formam r̄ materiaz large accipit p actu r̄ potētia. vt dictus ē. **Ad** tertū dō qd ipsa substātia āgelī quodāmo se h3 ad eē eius: vt mā ad formā. vt dictū est. materia autem si eius eēntia diffineret: haberet p dīa ipsū suū ordinem ad formā: r̄ p genere ipsā suā subā. r̄ sicut in angelis ex ipsa natura sube ipsoz accipit genus ex p̄portiōe vero hī sube ad eē accipitur specifica dīa. vnde fm hoc āgelī

differunt specie fm q̄ in suba vnus
ē plus vel minus de potētia q̄ i suba
alteri. Dicitū autē Avicēne itelligit
de p̄positis substātijs. Ad q̄rtū cō-
cedim⁹. nō. n. ab ipso eē sumit d̄ria: s̄
magis ex habitu d̄ne ipsi⁹ sube ad eē.

Ad q̄ntū dō q̄ in sūmo vno nulla
diuersitas eē p̄t: cū in eo sit idē eē ⁊
⁊ qd̄ est. Unde hoc sufficit a ei⁹ plura
litate remouēdā. s̄ p̄positio que in an-
gelo inuenitur sufficit ad eius plalita-
tem vt ex dictis p̄z.

Articulus. 1°.

D fm sic p̄cedit. U^r q̄ an-
gelus non possit cognoscere
s̄ res in vbo ⁊ i p̄pria nā.

Eadē. n. potētia nō p̄t. siml̄ geminū
actū hēre: vt q̄ intellectus s̄ plura i-
telligat. S̄ ali⁹ act⁹ est quo itellect⁹
angeli videt res i vbo: ⁊ ali⁹ q̄ videt
res in vbo: ⁊ ali⁹ q̄ videt res in p̄pria
nā. s̄ impossibile ē vt siml̄ videat res
in vbo ⁊ in p̄pria nā. S̄ diceret
q̄ hoc mō vident ab itellectu angeli
simul res in vbo ⁊ in p̄pria nā: sicut
intellect⁹ n̄ simul videt eclipsis ⁊ cāz
ei⁹. Cōtra. Cū itellect⁹ noster s̄
videt eclipsim ⁊ cām ei⁹. accipit cām
vt rōnem itelligēdi eclipsim s̄ accipit
eclipsim ⁊ cām ei⁹ vt vnū itelligibi-
le. ⁊ sic erit vnus tm̄ act⁹. P̄terea
vni⁹ nō p̄t esse nisi vn⁹ terminus vl-
timus. sicut vna linea nō terminat ex
vna p̄te nisi ad vnū punctū. S̄ vlti-
mus terminus potētie ē opatio. s̄ nō
p̄t vna potētia s̄ hēre plures actus.
Et sic idē qd̄ p̄us. P̄terea sicut se-
bz potētia ad actū: ita actus ad obiec-
tū. S̄ vnus act⁹ nō p̄t terminari ad

duo obiecta. s̄ nec vna potētia p̄t s̄
hēre plures actus. Et sic idē quod p̄-
us. S̄ ontra. Visio qua angeli vi-
dēt res in vbo ē visio beata: q̄ qd̄ nō
est intercisa s̄ p̄tinua. Si s̄ non pos-
sunt simul videres in p̄pria natu-
ra: ⁊ in vbo: nuncq̄ vidēt res in p̄pria
nā ⁊ p̄cipue hoc vidēt i aīa xp̄i: q̄ ab
initio sue creatōis vidēt vbum ⁊ in v-
bo. R̄ dō q̄ angelus vel aīa siml̄
potest videres in vbo ⁊ in p̄pria na-
tura. ⁊ hoc expresse p̄t haberi ab au-
gu. li. 4. super. gn̄. ad litterā. vbi vult
q̄ dies illi ⁊ vespere ⁊ mane in eis n̄
sunt ordinati fm successione: s̄ solum
ordine nature. vnde simul est primus
dies cū secundo: ⁊ mane cum vespere
⁊ ita simul visio rerum i vbo ⁊ in p̄-
pria natura. Quod quali sit possibi-
le sic videndū ē. Op̄ari siquidē non
p̄prie attribuit potētie: s̄ rei subsistē-
ti. Que per potētiā operatur. Ut
ipsa potētia intellectus non sit ope-
rans in itelligendo. Sed magis
operationis principium. Sicut autē
potētia intellectiua est principium
itelligendi ipsi substantie. Ita spe-
cies itelligibilis est principium in-
telligendi ipsi potētie. Unde sicut
vna substantia potest simul diuersos
actus habere secundum diuersas po-
tētiās. Ut anima simul vult ⁊ intel-
ligit. Ita ex vna potētia intellecti-
ua possunt simul prodire diuersi ac-
tus. Si simul diuersis speciebus in-
telligibilibus vniatur. Hanc enim
causam Algazel assignat: quare nō
est possibile simul multa itelligere:
qz. s̄. nō est possibile itellectum siml̄

informari multis speciebus in actu perfecte sicut nec idē corp⁹ figurari simul diuersis figuris. Visio autē qua angelus videt res ī ppria natura fit p spēs intelligibilem creatā vel infusā inherēte. Visio autē rez in vbo fit p ipsā specie vbi siue eētā q nō ē inherēs. s. ei intellect⁹ vniū sicut intelligibili. Spēs autē creatā inherēs nō repugnat vniōni intellect⁹ angelici ad vbum; cū nō sit vniōnis rōnis; et ipsa spēs; et qd est perfectionis in intellectu angelico sit quasi materialis dispositio ad illā beatā vniōnē. vñ simul ex intellectu āgeli pcedit operatio duplex. vna ratiōe vniōnis ad vbum; qua. s. videt res in verbo. Alia rōne spēs intelligibilis qua informatur; qua videt res ī ppria natura; nec etiam ī vna operationū debilitatur p attentionem ad alterā; s. magis pfortat; cum vna sit ratio alteri; sicut imago rei vise cōfortat dū videt in actu occulto exteriori. Actio. n. beatitudinis in beatis ē rō cuiusq; alteri actōis in eis inuēte. Et per hoc p rōnis ad p mū. Secundū pcedim⁹; qz exēplū illud nō est cōueniēs. Ad tertiu dō qz potētia intellectiua angeli nō terminat ad duos act⁹ fm idē; s. fm diuersas spēs q b⁹ ad actū ordinat. Ad qrtū dō qz inter actū et obiectū nihil cadit mediū; sicut species cadit media iter intellectu et ei⁹ actum. Unde nō est simile.

Articulus. 8⁹.

De tertiu sic procedit. Ut q angelus nō meruerit suā beatitudinē. Qd. n. ē beatū pfectus. est aut meret ē adhuc imperfectū,

Sed non potest idem esse simul perfectū et imperfectū; q nō pōt angel⁹ mereri beatitudinem dū hz eā. Preterea angelus beat⁹ ē pprehensor. null⁹ aut meret nisi viator. Si dicat q in pmo instanti quo beat⁹ fuit angelus beatitudinē meruit. Contra. q simul fuit viator et pprehensor; qd falsum ē cū hoc sit solius xpi. Preterea beatitudo fm p m in actu p sistent; s. in actu pfecto; et simul meriti in actu; sed ī pfecto nō autē potuit esse q act⁹ angeli simul esset perfectus et imperfect⁹ q nō potuit esse q simul esset beatus et beatitudinē meruerit. Sed cōtra beatitudo a nulla pura creatura hētur sine merito; cum habeat premiū rōnez. Sed angelus nō potuit ea mereri nisi in primo istāti q beatus fuit; qz ante nō habuit grām; vt quidam ponūt et sic mereri nō potuit. q in primo istāti sue beatitudinis eam meruit. R⁹ dō qz de conditione angeli triplex ē positio. qdā. n. posuerūt q angelus in p instanti sue creatōis fuit btis; s. h n vñ pueniēs; qz pari rōne alij ī pstanti fuissent miseri; qd ē qdā dicūt. s. absurdū ē et pdenatū. Alij vō dicunt q fuerūt pditi ī grā oēs. et ī ea qdā pseruantes btitudinē meruerūt. Alij vō p eā agētes facti sūt miseri. et hec opinio nihil difficultatis hz. vñ p ceteris nihil magis placz. Tertij vō dicūt q fuerūt creati angeli ī puris nālib⁹ et qbusdā pueris ad vbum sū collata ē grā et btitudo. Et hi diuidūt tres vias. qdā. n. dicūt q nūq; beatitudinē meruerūt; s. hoc nō vñ pperē nisi soli xpo q ē fili⁹ nālis vt hereditatē diuine frui-

tionis sine merito hēat. Alij vero di-
cūt q̄ merent̄ eā ex opib⁹ q̄ circa nos
agūt. ⁊ hoc etiam nō v̄t pueniens vt
meritū sequat̄ p̄m̄ium; auz magis me-
ritum sit dispositio ad p̄m̄ium. Tertij
v̄o dicūt q̄ i p̄mo instanti beatitudinē
meruerūt ex hoc ip̄o q̄ ad v̄bum puer-
si sunt. ⁊ hec opinio iter has tres pro-
babilior ē. Un̄ ad ei⁹ euidētiā sciēduz
ē q̄ meritū se h̄z ad p̄m̄ium sicut motus
ad terminū; ⁊ sicut fieri ad factum ē.
In his aut̄ que successiue fiūt p̄us est
fieri q̄ factum ē. In his v̄o que fiūt
subito simul est fieri ⁊ factum ē. sicut
simul ac illuminat̄ ⁊ illuminat⁹ est.
⁊ sicut res creat̄ ⁊ creata est. Cui⁹ rō est
q̄z instans illud in q̄ p̄ aliquid factuz
ē. est termin⁹ t̄pis p̄cedētis. in quo n̄
erat. ⁊ sic aliquid de aliqua p̄prietate
illi⁹ t̄pis retinet. inquātū potest dici
q̄ ante hoc instās res ista nō fuit. Et
q̄uis in his que per modū successiuū
fiunt fieri attribuat̄ t̄pi p̄cedenti. in
momentaneis t̄n factōibus fieri nō po-
test attribui nisi ipsi instanti p̄mo; q̄d
diuidit inter esse ⁊ non eē rei. Un̄ q̄-
uis in oībus alijs instātibus sequen-
tibus possit dici q̄ hoc factum non est
non tamen potest dici q̄ fiat ⁊ factuz
est nisi in primo. Similiter dico q̄ in
primo instanti quo mens angelica p̄-
uerfa est ad verbi fruitionem; ⁊ beata
quidē erat rōne p̄fecte fruitionis; qua-
si in facto eē existēs ⁊ beatitudinē me-
rebatur in hoc q̄ conuertebat̄ ad ver-
bū; nō p̄p̄te beatitudinis p̄fectione
s̄ quasi existēs i ip̄so fieri beatitudinis
s̄ postmodū mens angeli est tantum
beata, ⁊ nō beatitudinē meret̄. Sicut

ē de p̄tritione q̄i eodē instāti ē termi-
nus p̄paratōis ad grām ⁊ grē infusio.

Ad p̄mum ḡ dō q̄ nō oīz ponē idē
simul eē p̄fectū ⁊ ip̄fectū. s̄ idē simul eē
p̄fectū ⁊ terminū imp̄fectōis vel nūc
p̄ esse p̄fectū. Ad s̄m dō q̄ ange-
lus meret̄ vt viator; nō quasi distans
a terminō; s̄ vt i terminō vie exis. Ad
tertiū dō sicut ad p̄mū.

Articulus. 9.

Quartū sic p̄cedit. Un̄ q̄ an-
gelus moueatur in instanti.

Sicut. n. dicit̄ in li. de intel-
ligētis. in motuz angeli magnitudo
spacij distāciam nō opat̄. Sed prop-
ter distāciam q̄ facit magnitudo spa-
cij puenit q̄ aliqd nō eque cito pue-
nit ad p̄p̄quū ⁊ distās. ḡ angelus eō
cito ad distās ⁊ p̄p̄quū puenit. s̄ oē
tale mouet̄ i instāti. ḡ angelus in instā-
ti mouet̄. P̄terea sicut se h̄z mobi-
le diuisibile ad motum diuisibile suc-
cessiuuz; ita se h̄z mobile indiuisibile
ad motum indiuisibilem ⁊ instātane-
um. Sed corpus q̄d est mobile diui-
sibile mouet̄ successiue in t̄pe diuisibi-
li. ḡ angelus q̄ nō ē mobile indiuisibi-
le ex hoc q̄ caret cōp̄tate; mouet̄ subi-
to vel instāti. P̄terea Ari. 4. p̄bi.
p̄bat q̄ si aliqd moueret̄ i vacuo mo-
ueret̄ i instanti p̄pter hoc q̄ mediū mo-
bili nō resistit. s̄ sicut vacuū nō r̄sistit
corp̄i motu; ita nec aliquid plenum
ipsi angelo. ḡ angelus mouet̄ in in-
stanti. S̄ cōtra est q̄d dicit̄ aug. 8.
super ḡn. ad litteram. q̄ deus mouet
creaturam spiritualem p̄t̄ps. ange-
lus autem ē creatura. sp̄ūalis. ḡ moue-
tur per tempus ⁊ non in instanti.

12° dicendum q̄ in omni motu o3
 intelligere successionē & t̄ps p̄ aliquē
 modū; eo q̄ termini cuiusq; motus sūt
 sibi oppositi inuicē & icontingētes: vt
 p̄ 3ⁱ p̄ phi. Unde o3 q̄ omne mobile i
 telligat̄ eē p̄mū in vno termino mor̄
 & posteri^o in altero, & sic seq̄tur succes
 sio. S3 trāsire de vno termino ad al
 terum in motib⁹ corp̄alib⁹ p̄tingit du
 pli. Vno mō sicut de instāti in instans
 hoc autē esse non potest nisi quando
 sunt tales termini motus; inter quos
 est accipere aliquo modo medium si
 cut inter duo instantia est tempus me
 dium, vt patet in loci mutatione & al
 teratione augmento a diminutōne, &
 hi motus dicuntur continui: propter cō
 tinuitatē eius sup̄ qd̄ trāsit motus au
 t̄ plus & min⁹ accipere. Alio mō trā
 sīt de vno termino mor̄ in alium si
 cut de tpe in instās, & hoc accidit in mo
 tib⁹ quorum termini sunt priuatio &
 forma; inter que constat medium nō
 esse, vñ non potest sic transiri de vno
 extremo in alterum, vt quandoq; i ne
 utro extremoz sit, sicut transitur de in
 stanti in instans; ita q̄ in neutro est i
 stantiū; sed in medio tpe & huiusmōi
 motus sunt generatio & corruptio & il
 luminatio & h⁹; in quib⁹ o3 dicere
 q̄ vnus terminus erat i toto tpe prece
 dente & alius in instanti ad qd̄ temp⁹
 terminat̄ h⁹ aut mutationes sūt ter
 mini mor̄ cuiusdā, sicut illuminatio di
 ei est termin⁹ motus localis soli, vñ
 i toto tpe p̄cedēte quo sol mouetur ad
 punctū directe oppositionis erāt tene
 bre, in t̄po vero instanti quo peruenit
 ad p̄ncipium p̄dictum ē lumē, & sifr ē de
 generatione & corruptione que fiunt

termini alterationis, & q̄ inter t̄ps &
 instans non cadit aliquod medium
 nec est aliquod instās accipere imme
 diate p̄cedēs vltimū t̄ps. Vnde ē q̄ i
 hi⁹ mutationib⁹ absq; oī medio tran
 sīt de vno extremo in aliud nec est ac
 cipere vltimum t̄ps in quo fuerit i ter
 mino a quo; s̄ vltimū t̄ps qd̄ termina
 tur ad instans in quo est in termino
 ad quem & iō hi⁹ mutatioes instantia
 nec dicuntur, hoc autē dici non pōt
 in motu angeli eo q̄ nullum ordinez
 bz ad aliquē motū p̄tinuum vt possit
 dici terminus eius, vñ o3 ponere q̄ i
 telligat̄ transire de termino motus in
 terminum mor̄, sicut transit de instā
 ti i instās, & non sicut trāsit de tempo
 rei instans eo q̄ tempus non pōt itel
 ligi sine motu, vñ cū esse angeli i ter
 mino a quo a nullo motu dependeat;
 nō pōt dici q̄ sit ibi in tempe; s̄ i qdā
 nūc, & sifr in termino ad quez cū alio
 nunc, S3 hi⁹ nūc nō sūt termini hui⁹
 modi t̄ps qd̄ est numer⁹ motus celi;
 eo q̄ mor̄ angeli nullo mō depēdet a
 motu celi; vt eius numero mēsuretur;
 nec o3 ea continuari per medium t̄ps
 p̄tinuitas enim t̄ps seq̄tur p̄tinuita
 tes mor̄; & p̄tinuitas mor̄ seq̄t p̄tinui
 tatē magnitudinis super quam tran
 sīt mor̄, vt h⁹ in 6. phi. S3 i ipsis ope
 ratōib⁹ angeli rōne q̄z dī moueri p̄
 diuersa loca; nō est inuenire aliquam
 p̄tinuitatē, sed p̄nter se habent, vñ
 & tunc que mensurant motum ange
 li sunt p̄nter se habētia; & nō est inter
 ea aliquid p̄tinuans; & ipsa pluralitas
 nec se consequentium est quoddā tē
 pus in quo dicimus angelum moueri

et hoc resonat dicitur philosophi, ut philosophi, ubi dicitur quod eiusdem rationis est indivisibile moveri: et tempus componi ex numero. Ad primum ergo dicitur quod non reperitur tempus in motu angeli propter distantiam, sed propter incongruentiam terminorum quod scilicet non contingit angelum esse in duobus locis simul. Ad secundum dicitur quod successio motus non solum sequitur divisionem mobilis: sed etiam eius super quod transit motus quod secundum primum et posterius in magnitudine est prius et posterius in motu, ut dicitur in 4. philosophi. Licet ergo angelus sit indivisibilis in loca secundum quod moveri dicitur sunt divisa ad invicem: et ideo oportet in motu eius intelligi aliquam divisionem.

Ad tertium dicitur quod quibus non impedit aliquod plenum angelum in suo motu: tamen propter rationem iam dictam oportet in motu eius intelligi diversa, nunc ratio autem philosophi est magis ducens ad impossibile quam ostensiva, ut commenta, ibidem dicit.

Articulus 10.

De quinto sic procedit. Videtur autem quod angeli non possunt agere in hec corpora inferiora. Actio enim non potest nisi inter ea que habent aliquam convenientiam ad invicem.

Sed angelus non habet convenientiam cum istis corporibus: cum corruptibilem et incorruptibilem etiam genus non sit unum, ut dicitur in 10. methaphisicorum. Ergo angeli in hec corpora non possunt agere. Preterea si agunt angeli in hec corpora aut agunt per imperium aut per influxum. Si per imperium equaliter agere possunt in propinqua et in distantia, quod est contra Damascenum, qui dicit quod ubi operantur ibi sunt. Si vero per influxum oportet

quod illud quod influunt per medium transeat, medium autem corporale non est receptivum spiritualis impressionis. Ergo nullo modo possunt angeli agere in hec inferiora corpora nec per auras nostras. Preterea non possunt dici agere vel influere sicut fons influunt in mare, ut idem numero quod prius est in angelo: postmodum in his inferioribus fiat, quia sic in agendo aliquid amitteret, nec iterum illud quod in his inferioribus recipi dicitur per eorum influxum creando, quia angeli creatores non sunt, nec iterum educendo de potentia in actum: quod ad hoc natura sufficit, ergo angeli nullo modo in inferiora agunt. Sed contra est quod Augustinus dicit in 3. de trinitate, quod ea que divinitus in corporalibus sunt ministerio angelorum sunt. Sed etiam dicit in 4. dialo, quod omnia corporalia per spirituales substantias administrantur. Respondeo dicitur quod de actione angelorum in hec inferiora corpora duplex est opinio apud philosophos. Commentator enim vult in 10. methaphisicorum quod sube spirituales non possunt imprimere in hec inferiora corpora: nisi mediantibus corporibus celestibus que a substantiis incorporeis moventur philosophos. Avicenna vero vult in sua methaphisicorum et in 6. de naturalibus quod dupliciter imprimunt in hec inferiora: uno modo per motum orbium, et alio modo per imperium immediate, quia forme intellectus eorum sunt factive secundum eum, et materia sensibilis obedit eorum conceptionibus plusquam quibuslibet qualitatibus actibus et passivis. Et exinde est secundum eum quod in istis inferioribus sunt aliquae transmutationes que ex conceptionibus superiorum substantiarum preter totum ordinem causarum naturalium

Et hec opinio secunda repugnat dicitur
 aug. in 3. de trini. ubi dicitur quod angelis non
 feruit ad nutum materia corporalis. Repu-
 gnat etiam rationi: quia quicquid est potentia
 in materia sit actu in substantiis multo no-
 bilius: tamen materia corporalis non est proportio-
 nata potentia respectu talis actus: quo
 subest spirituales in actu sunt. et autem agens
 quod educit potentia in actu est materie pro-
 portionatum, unde non potest esse quod virtus subest
 spiritualis create se extendat ad materie
 transmutationem immediate: sed mediante
 aliquo agente naturali. Quavis enim ei
 non obediatur corporalis materia ad formales
 transmutationem, immediate tamen obedit ei
 localiter ad motum localem, et per hanc virtu-
 tem potest congregare et circumponere aliqua
 agentia naturalia ad aliquem effectum perfici-
 endum. Ea vero ad que nulla virtus
 naturalis se extendit sunt sola divina virtu-
 te: que sola potest naturalem ordinem immutare
 Sed quia mentes nostre sunt proportiona-
 te et propinque ad recipiendum actionem
 angelorum: ideo in mentes nostras agere
 potest dupliciter: uno modo confortando intellectum
 nostrum, sicut in corporalibus minus cali-
 dum confortatur per magis calidum. Alio
 modo per agens naturale ipsius intellectus, sic
 etiam agit in corpora, et hoc est in quantum
 lumine angelico illustrantur fantasma-
 ta ad aliquas nobiliores conceptiones
 imprimendas que lumine intellectus agentis
 exprimi possent. Ad primum ergo dicitur quod
 angeli habent convenientiam cum istis inferiori-
 bus corporibus que est convenientia mo-
 uentis ad motum: potest enim mouere motu
 locali corpora non solum illa celestia
 immediate: sed etiam hec inferiora, ut sic
 sententia nostra de actione angelorum in cor-

pora sit media inter duas opiniones
 philosophorum predictas. Ad secundum dicitur quod ange-
 lus agit in hec corpora mouendo ea loca-
 liter per imperium, sed imperium non dicitur hinc sine
 virtute actiua: quam oportet aliquo modo
 contingere corpus motum. cum mouens et
 motum oporteat esse simile, ut probatur in 1.
 philosophi. Actio vero qua influere dicitur in
 animam nostram confortando eam ad intellige-
 dum: non oportet quod transeat per medium corpale:
 quia hoc facit in spiritualibus ordo: quod in
 corporalibus sit? secundum Augustinum. *Actio vero no-
 stre ordine nature quasi contingat ipsis an-
 gelis: sicut et angelus inferiori superiori
 unde non oportet quod interueniat medium corpa-
 le.* Ad tertium dicitur quod angeli neque in
 anima neque in materia corporali aliquid creant: sed
 solum educunt de potentia in actum. Et quis
 uis naturale agens de potentia in actum edu-
 cere possit non tamen ita perfecte sicut angelus?

Unde querit de his que perti-
 nent ad homines. Et per primum
 ad naturam. Secundo queritur ad
 gratiam. Tertio queritur ad culpam. Quar-
 to queritur ad gloriam. Quantum ad naturam
 querunt duo. Primo unum vegetabilis et
 sensibilis anima sint a creatione. Secundo
 unum ipse sit actus voluntatis vel rationis

Articulus. ii.

Primum sic procedit. Videtur quod
 anima vegetabilis et sensibilis
 educantur in esse per creationem
 Ut enim dicitur aug. in li. de vera religione
 Substantia viues nature ordine profer-
 tur subest non viuenti. Sed anima sensibili-
 lis et vegetabilis sunt substantie viuē-
 tes. ergo sunt nobiliores omnibus sub-
 stantiis non viuētibus. Alique autem
 subest non viuētes sunt immediate

a deo create; ut elementa huius mundi & anima sensibilis & vegetabilis immediate a deo creantur; cum nobilitas facientem demōstrat nobilitatem facti. Preterea omne cui proprie cōpetit fieri vel fit ex nihilo; vel fit ex aliq. Sed anima vegetabili vel sensibili cōpetit proprie fieri. & cum nō fiat ex aliq. qz nō hnt māz partē sui relinqtur qz fiant ex nihilo. & sic exētin eē p creatōem. Probatio medie. Omne qd ppe hz eē si nō semp fuit. ppe dī fieri. Sed anima sensibilis ppe & vere hz esse cū sit suba opans. mouet. n. corp⁹. nihil autē hz piaz operatōem nisi qd hz ppiū eē. & cū anima sensibilis hui⁹ aialis nō semp fuerit; ppe cōpetit ei fieri. & sic rstat qz creetur. Sed pra est qd phs dicit in. 2. de aia. qz sensitiui pma mutatio fit a generāte. Prima autē aut mutatio sensitiui ē fm. quā acqrit actū pmiū qui ē aia sensitiua. & fit p generatōez & non p creatōez. Preterea cō illud qd pcedit i semine hoīs an̄ introductōez aierōnalis ē p gñatōem & nō p creatōem. Sed anima vegetabilis & sensibilis pcedūt i semine hoīs. qz pmiū ē viuū qz aial & aial qz hō fm phm in. 16. de aialibus & etiā in hoīe est aia sensibilis & vegetabilis p gñatōez. Preterea cū de in instāti opet nā nō successiue. oē illud qd p actōem successiuā exit in esse ē ab aliq agēte nāli. Sed anima sensibilis & vegetabilis pducūtur actōe successiua; qz determinato spacio tpris viuificat⁹ & sensificat⁹. & anima sensibilis & vegetabilis sunt a nāli agente & nō per creatōem. R⁹ dicendū qz circa hanc questionem est duplex opi-

nio. Quidam enim dicunt animam sensibilem & vegetabilem esse ex creatione. Alij vero extraduce. & hec diuersitas apud phos inuenitur nō solum de istis animalibus; sed etiam de omnibus formis subalibus. Quidam enim vt Plato & Auicenna posuerūt omnes formas ab extrinseco esse; qui precipue ex duobus mouebantur. Primo quidem qz cum forme non habeant materiam partes sui; nō pnt fieri nisi ex nihilo. vnde oportet qz a create fiant. Secūdo qz in rebus inferioribus non videbant principia actionū nisi qualitates actiuas & passiuas qz iudicabant insufficientes ad productionem formarum subalium; cū nihil agat ultra suam spēm. Sed in hoc videntur fuisse decepti; qz attribuebāt fieri ppe istis formis. cum tamē fieri nō sit nisi ppositi. cui⁹ etiā ppe est eē. Forme enim eē dicūtur nō vt subsistentes; s vt quo pposita sunt. vñ & fieri dicunt nō ppa factōe; s p factōez suppositoꝝ; que transmuntur transmutatione materie de potētia i actū; vnde sicut composita fiunt per agentia naturalia. ita etiam forme que nō sunt subsistentes. Qualitates autē actiue & passiue agunt ad formas substantiales in virtute substantialium formarum quarum sunt instrumenta. Sicut calor ignis agit vt instrumentum anime nutritiue; vt dī in. 2. de anima. Anima autem vegetabilis & sensibilis non sunt forme subsistentes. alias remanerent post corpora. vnde opz qz fiant a generante per actionē ppositoꝝ sicut & cetera forme

materiales: sola autem anima intelle-
ctiva q̄ h̄z eē subsistēs; cū maneat post
corp⁹ ē ab extrinseco p̄ creatōem. si autē
sēibile ⁊ vegetabile ⁊ intellectuū i ho-
mie i diuersis s̄bstantiis aīe radicāt rē
⁊ vegetabilē ⁊ sēibilē hoīs gñante erit
s̄ qz hec opinio repugnat dictis p̄hoīs
q̄ i vno aīato vnā aīam tm̄ posuerunt
ad quā cēs opatōes aīe p̄tinet: ⁊ etiaz
p̄ dicta scōrū iprobatiū qualitātē aīa-
rū vt p̄zi li. de ecclasticis dogmatib⁹
Iō approbato q̄ i hoīe sūt tm̄ vna s̄b-
stātie aīe an⁹ potētie sūt vegetatiū sēnsiti-
uū ⁊ intellectuū dicim⁹ q̄ aīa hoīs q̄
oēs has potētiās aīe suscit a deo crea-
tur; q̄nis p̄ opatōez nālis agentis fi-
at; vt corpus organizatū actu pficiat
p̄ potētiās q̄ sūt corporaliū p̄tīn⁹ act⁹.

Ad p̄mū q̄ dō q̄ aīa vegetabilis,
⁊ sēnsibilis nō sūt sub: viuentē; sicut
nec subsistētes; s̄ sūt p̄ncipia viuendi
⁊ eēndi. ⁊ itez nō oīz si qd̄ min⁹ nobi-
le sit a deo īmediate q̄ ē qd̄ ē magis
nobile; qz de⁹ aī nō h̄eat limitatā v̄tu-
tē nec agat necessitate natur: pōt agē
⁊ nobiliora ⁊ min⁹ nobilia s̄z suā vo-
luntatē; sicut īmediate p̄durit p̄ma in
diuidua brutoz aīaliū. q̄b⁹ tm̄ hoīs q̄
nūc gñant ex semine nobiliores sūt.

Ad p̄m dō q̄ aīe sēnsitiue nō p̄ue-
nit p̄ se eē nec fieri nec opari. nulla. n.
ē actio aīe i q̄ corp⁹ nō cōicet. Est enīz
duplex potētia motia aīe sēnsitiue. vna
q̄ impat. s. appetitiua. an⁹ act⁹ p̄stat q̄
affixa musculis ⁊ nervis ē p̄ncipium
mobilitatis in eis. s̄ ipsa distinctio par-
tiū corporaliū facit q̄ vnā pars aīalis
ē mouens ⁊ alia mota ⁊ ita p̄nt mo-
ueri ex se. Alia q̄ sūt in p̄. iū conce-

dimus: nisi quantum pertinet ad ho-
minem in an⁹ semie quis p̄cedat ve-
getatiua ⁊ sēnsitiua aīa impfecte cū ill-
cessantib⁹ introducat p̄ creatōem aīa
rōnalis q̄ p̄fecte p̄tinet qd̄ i eis erat i
p̄fectōis: nā fm̄ Auic. in gñatiōe aīa-
lis ex semie iterueniūt multe gñatio-
nes ⁊ corruptōes.

Articulus. 12.

De p̄m sic p̄cedit. Ut q̄ im-
petare sit act⁹ rōis. qz p̄philo-
sophus dicit in. i. ethi. Ratio
recte ⁊ ad optima d̄precat ⁊ obedit ei
qd̄ ē p̄tinetis. q̄ impare ⁊ deprecati ⁊
hi⁹ vident ad rōnē p̄tinere. S̄z p̄tra
Impare ad d̄m̄ p̄tinet. S̄z nos su-
mus d̄m̄ n̄roz actiū p̄ voluntatē. q̄ im-
pare ē act⁹ voluntatis. R̄o dō q̄ i im-
perio duo p̄ant. quoz vnū est rati-
onis aliud voluntatis. Qui. n. impat
aliqd̄ inclināt ad faciēdū qd̄ volunta-
tis ē. ipsi⁹ enī est mouē p̄ modū agen-
tis ⁊ itez ordinat eū cui impat ad ex-
equēdū illud qd̄ impetrat. ⁊ hoc ad rō-
nē pertinet cui⁹ est ordinare. Et si du-
oz hoīs ordo consideret videt p̄mū
esse inclinatio voluntatis i aliqd̄ p̄ ele-
ctōem: ⁊ postea i p̄ncipio executionis
ordinatur per quos fieri debeat quod
electum est. ⁊ sic impium erit īmedia-
te actus rationis: s̄ voluntatis quasi
p̄mo mouentis: ⁊ per hoc patet solutō
ad obiecta.

Articulus. 13.

Inde q̄rit quātū ad gr̄as p̄-
tinet; vtrum caritas suam
essentiā augeat. Et videtur
q̄ non. Cū enim augmētus sit quedā
mutatio vel variatio; qd̄ fm̄ eēntiam

augetur fm eentia variat vel mutat
 Sz qd mutat vel variat fm eentiam
 aut generat aut corripit. g si caritas
 fm eentia auget corripitur, non eniz
 generat; cu pus fuerit. Preterea ca
 ritas no hz qritate nisi vtualē. Sz v
 tus caritatis e ipa eentia ei. g qritas
 caritatis e eentia ei. no gpōt ee q va
 riet qritas caritatis sine variatione
 eentie eius. r sic si auget fm suaz eēn
 tia oz q ee eius. vel generet vel corru
 patur. Sz p. Premiu eentiale rñdet
 ipsi eentie caritatis. Sz qda pficiunt
 ad maius pmiu eentiale. g in eis ca
 ritas fm eentia auget. R. dō q ca
 ritas fm suā eentia auget. Sz natan
 dum est q hec prepositio fm varias
 habitudines qs iportat; qñq deno
 tat subiectū. vt cū dī. iste e alb fm pe
 dē. qz pes e subiectū albedis. qñq no
 formā vt cū dī. iste e colorat fm albe
 dinē. Lū g dī aliqd fm hoc moueri;
 pōt intelligi vel subiectū vel forma.
 Lū enī dī. iste mouet fm manū; no
 tat subiectū mot. Lū no dī. iste mo
 uetur fm locū; notat id qd formaliter
 specificat motū. Sic ergo cū dicim
 caritatē hz eentia auget; denotat sub
 iectū augmēti. vt sit sensus. Ipsa eēn
 tia caritatis auget. sicut cū dicim. al
 bū auget fm eentia suā. no aut desi
 gnatur forma specificas motuz. vt sit
 sensus auget fm eentia. i. augmentū
 eius e mot in ee vel in eentia. r sic dī
 augmentuz ee fm qritatem. r qñq
 qritas caritatis que est virtus sit idē
 quod essentia caritatis. no tñ opz q
 essentia caritatis tollatur; quia etiam
 in augmento corporali ipsa essentia

qritatis no tollit; cū semp remaneat
 dimētio interminata. s fm diuersas
 terminatiōes qs recipit sit mutatio
 de paruo in magnū; que e augmentū.
 ita etiā ipsa vtus caritatis no tollit p
 eentia suā; s variat terminatio eius.
 Dis aut forma recepta in aliquo sub
 iecto terminationē recipit fm capacita
 tem recipietis. Tñ qñ subiectū carita
 tis magis disponit ad caritatez. s. ad
 cōgregationē sui ad deū; tanto maio
 rē participat caritatē. r sic caritas fm
 suā eentia augeti dī; r p h p3 solo ad
 obiecta.

Articulus .i4^o.

Inde qritur de his que p
 tinēt ad culpā. Et queritur
 duo. Primo vtrum Petrus
 negando xpm peccauerit mortaliter.
 Secūdo vtz hie plures pbendas si
 ne cura aiarum absq dispensatione sit
 pctm mortale. Ad pmiū sic pcedit.
 Videtur q petrus negādo xpm no pec
 cauit mortalr. Dicit enī qdam glo. q
 peccauit p surreptionē. Sz pctm per
 surreptionē e veniale r non mortale.
 vñ pmi mot q p surreptionē fiūt sūt
 pctā venialia. g peccauit tñ venialit
 Preterea Bern. dicit in li. dile. dñi
 q in petro caritas fuit sopita no exti
 cta. Sz p pctm mortale caritas extin
 guit. g petrus no peccauit mortaliter
 Sed p e qd Greg. dicit in moral. q
 petrus ab ipsis faucib diabolī eripitur.
 Sed in faucib diabolī no e aliquis
 nisi p peccatū mortale. ergo Petrus
 peccauit mortaliter. R. dicendum
 q absq dubio Petrus peccauit mor
 talr negan xpm. qd qdē p3 ex duob

Primo qz negavit fidē in loco ubi periclitabatur: et eius confessio req̄rebat. **D**re enī confessio fit ad salutē ut dicit **R**o. 10. in quo videt qz sit de necessitate salutis confessio fidei in casu predicto: et p̄cipue mendacis in his q̄ fidei sunt ēp̄niciosissimū s̄z **A**ug. in li. de mendacio. Secūdo qz defectui confessionis et mendacio addidit piurium et blasphemias: qz ut dicit **M**at. 26. cepit detestari et iurare qz non novisset hominē: que constat eē gravia peccata. **U**n̄ glo. dicit ibidē. Tercio cepit detestari et iurare qz nō novisset hominem quia p̄seuerare in peccato dat incrementum scelerū: et qui minima spernit cadit in maiora. **A**d p̄mū ergo dō qz surreptio dupliciter accipit. vno modo s̄m qz opponit deliberatiōi. et sic p̄mi motus dicunt eē surrepticie: sic petrus ex surreptione non peccavit. **A**lio modo s̄m qz opponitur electioni. et sic **P**etrus ex surreptione peccavit. quia nō peccavit ex electione quasi ex certa malicia: s̄ ex passiōe timoris. talis autē surreptio nō excusat a mortali. sicut patet in incōtinēte q̄ fornicat motus p̄cupria: cū t̄m haberet p̄positū cōtinendi. **A**d secūdū dō qz **B**ern. improprie loquit. et eius v̄bū ut verificetur est intelligendū de quadā dilectiōe familiaritatis: quā **P**etrus ad x̄pm cōceperat: que in eo māsit etiam post negationē: vel si intelligatur de caritate gravita: intelligendū est qz nō fuit extincta s̄m p̄destinationē diuinā que ei p̄miam p̄pabat: quāvis eēt in se extincta s̄m actum.

Articulus. 15.

D secūdū sic p̄cedit. **U**t qz h̄c plures p̄bendas sine cura aīar in absq̄ dispensatiōe sit p̄t̄m mortale. Quicūqz enī facit p̄tra statutū p̄c̄lij peccat mortalit̄. **S**z q̄ h̄c plures p̄bendas facit p̄ statutū p̄c̄lij generalis. q̄ peccat mortalit̄. **P**robatio medie. di. 1. dicit in quodam decreto **U**rbani pape: qd̄ incipit. **S**anctorū canonū oīo aliquē in duab⁹ ecclesijs titulari nō liceat. **S**z vnusq̄s qz in qua titular⁹ ē in ea t̄m canonic⁹ h̄eat. s̄z enī ep̄i dispositiōe vn⁹ diuers⁹ p̄esse possit ecclesijs. canonic⁹ t̄m p̄bendaris nisi vn⁹ ecclesie in qua cōscriptus est: esse non dicit. **P**reterea. 15. q. 1. dicit quoddā decretū septime synodi. **C**lericus ab instanti tempe in duab⁹ nō p̄numeretur ecclesijs. negociationis enī est hoc et turpis lucri cōmodum et ab ecclesiastica consuetudine penitus alienum. et sic idem qd̄ prius. **P**reterea **C**riso. dicit qz tenebra erubuit lumen erubescat qd̄ figure nō fuit cōcessum. rei reor esse illicitum: figure autē non fuit concessum qz inter leuitas qui capiebat in bethleem caperet in iherosolymis quō cum perfectiores esse debeamus: qui capit in cyro: non capit in damasco. **P**reterea **B**ern. dicit. **Q**ui non vnus sed plures est in beneficijs. non vnus s̄z plures erit in supplicijs. **S**z q̄ h̄c plures p̄bendas plures est in beneficijs. q̄ plures erit in supplicijs. et sic gravissime peccat. **P**reterea quicūqz committit se discrimini et periculo peccati mortalis peccat mortalit̄. **I**ste est hui⁹: qz recipiēdo plures p̄bendas iurat statuta vtriusqz

ecclesie; in quibus prebenda; que aliquando non possunt simul seruari. utpote si eodem tempore vocentur ad electionem in utraque ecclesia; vel ad aliqua ecclesie negocia pagenda; et precipue si sit causa inter duas ecclesias cum utriusque teneatur, et videtur quod peccet mortaliter. Sed non est quod illud quod dicitur in commune periculum non est ab ecclesia sustinendum. Sed ecclesia sustinet ut aliqui coiter habeant duas prebendas; et in hoc non est periculum peccati mortalis. Preterea licitum est alicui patrimonio habenti prebendam accipere. Sed maior est convenientia inter ecclesiastica beneficia; quam inter patrimonium et prebendam, et etiam licet habenti unam prebendam accipere aliam.

Respondeo quod omnis questio in qua de peccato mortali queritur; nisi expressa veritas habeatur; periculose determinatur; quod error quo non creditur esse peccatum mortale quod est peccatum mortale conscientiam non excusat a toto; licet forte a tanto. Error vero quo creditur esse mortale quod non est mortale ex conscientia ligat ad peccatum mortale. Precipue autem periculosum est ubi veritas ambigua est quod in hac questione accidit. Cum enim hec quod ad theologos pertinet; in quantum dependit ex iure diuino vel ex iure naturali; et ad iuristas in quantum dependet ex iure positivo; inueniuntur in ea theologo theologo; et iurista iurista pertrahere sentire. In iure namque diuino non inuenitur determinata expressa; cum in sacra scriptura expressa mentio de ea non fiat; quamuis ad eam argumenta ex aliquibus auctoritatibus scripture forte adduci possint; que tamen non lucide veritatem ostendunt. Determina-

do vero eam secundum ius naturale; sic videtur ad prius de ea dicendum. quod actionum humanarum multiplex est diuersitas. Quaedam enim sunt que habent deformitatem in se separabiliter a natura. ut fornicatio adulterium et alia huiusmodi. que nullo modo bene fieri possunt. de numero talium non est habere plures prebendas. aliter in nullo casu dispensationem recipere possent. quod nullus dicit. Quaedam vero sunt actiones que de se indifferenter sunt ad bonum vel malum. ut leuare festucam de terra. vel aliquid huiusmodi. inter quarum numerum quidam putant habere plures prebendas dicentes. Ita licitum est plures prebendas sicut habere plura poma. Sed hoc non videtur esse verum; cum hoc quod est habere plures prebendas plurimas in se inordinationes contineat. utpote quod non est possibile aliquem in pluribus ecclesiis deservire in quibus est prebenda; cum prebende videantur esse ordinate quasi quedam stipendia deo ibidem ministrantibus. Sequitur etiam diminutio cultus diuini; dum vnus loco plurimum instituit. Sequitur etiam in aliquibus defraudatio voluntatum testatorum. qui ad hoc aliqua bona ecclesiis contulerunt ut certus numerus deo deservientium ibi esset. Sequitur etiam inequalitas; dum vnus pluribus beneficiis abundat. et alius nec vnum habere potest. et multa alia huiusmodi que de facili patent. vnde non potest pertinere inter indifferentes actiones et multo minus inter eas que sunt se bene. ut dare elemosinam et huiusmodi. Sunt vero quedam actiones que absolute considerate deformitatem vel inordinationem quandam important que tamen aliquibus circumstantiis aduenientibus bene

efficiunt. sicut occidere boiē vel pe-
tere in se difformitatē quādā importat.
s; si addat occidere malefactorē ppter
iusticiā: vel peccare delinquētē cā di-
scipline: nō erit pccm s; stultū. In nu-
mero hāz actionū vī esse hīc plures
p̄bendas. Quāuis enī aliquas inor-
dinatiōes p̄tineat. tū alie circūstātie
possūt supuenire ita honestates actū:
q̄ p̄dicte inordinatiōes totaliter eua-
cuanē. vtp̄uta si sit necessitas in pluri-
bus ecclesijs ei⁹ obsequio: et possit plus
seruire ecclesie vel rātidē absens. q̄
alius p̄ns. et si qua alia sunt hīc. et tūc
illis p̄ditionib⁹ supuenientib⁹ cū re-
cta intētiōe non erit peccatum etiam
nulla dispēsatōe interueniēte: si cō-
sideretur tūc s; ius naturale. quia di-
spensatio ad ius naturale nō pertinet s;
solum ad positiuū. Si vero aliquis
hac intētiōe plura b̄nficia habeat:
vt sit ditior: vt lautius viuat: et vt fa-
cilis ad episcopatum perueniat i ali-
qua ecclesiarum. vbi est p̄bendatus:
nō tollūtur p̄dicte difformitates sed
augētur: quia cum tali intētiōe et vnū
b̄nficiū habere: quod nullā inordi-
nationē importat: esset illicitū. Et sic
quidē cēt dicēdū s; ius naturale etiā
nullo iure positiuo supueniēte. Nūc
aut certum est p̄ antiqua iura hoc eē
p̄hibitū. patet etiam huic p̄hibitiōi
p̄suetudinem esse cōtraria: per quam
quidam dicūt illa iura esse abrogata.
Nam per cōtrariā p̄suetudines iura
humana abrogātur. Quidam nō di-
cunt per hanc consuetudinē antiqua
iura nō abrogari: eo q̄ quedāz decre-
talis rē. multa p̄ patientiā tolerantur

que si in iudiciū fuerint deducta: iu-
sticia cogente cessarentur. et hec con-
trouersia iuristis est relinquēda. quā-
uis hoc videat esse p̄babile: q̄ q̄tūm
ad hoc q̄ iura illa antiqua cōtinent
ius naturale abrogari nō possunt per
cōtrariam p̄suetudinē vtpote irrōnalē
Quantum aut ad hoc q̄ solum de iu-
re positiuo cōtinent: possūt esse abro-
gata p̄cipue: si simulātes hanc cōtra-
riam cōsuetudinē in quoz potesta-
te est ius positiuū mutare: intēdunt p̄
talem dissimulationem antiqua iura
mutare. Si ergo antiqua iura que h̄
p̄bident in suo robore maneant cō-
traria cōsuetudine non obstāte: certū
est non posse aliquē plures p̄bendas
habere absq̄ dispēsatōe etiam illis
circūstantijs supuenientibus que s; ius
cōsiderationē iuris naturalis actum
poterant honestare. Si autem antiq̄
iura sunt p̄ consuetudinē abrogata:
tunc p̄dictis circūstantijs superueni-
entibus etiam sine dispēsatōe li-
citur plures p̄bendas habere: si-
ne quibus circūstantijs licitum nō ē
quātūcūq̄ dispēsatōe interueniat. eo
q̄ dispēsatōe humana non aufert li-
gamen iuris naturalis: sed solū liga-
men iuris positiuū: quod per homines
statuitur: et per hominē dispensari po-
test. Et ex his defacili p̄t patere r̄-
sio ad obiecta.

Articulus. i6⁹.

Inde queritur quātum ad
gloriam p̄tinet. vtrū omnes
sancti qui sunt per ecclesiaz
canonizati sint i gloria: vel aliqui eo-
rum sint in inferno. et videtur q̄ aliq̄

possint esse in inferno de his qui sunt in ecclesia canonizati. Nullus enim potest esse ita certus de statu alicuius sicut ipse met de se quia que sunt hominis nemo novit nisi spiritus hominis qui in ipso est. ut dicitur in I. ad cor. 2. Sed homo non potest esse certus de se ipso. utrum sit in statu salutis. Dicitur in Ecclesiastes. 9. Nemo scit utrum sit dignus odio vel amore. Sed multo minus papa scit. Sed potest in canonizando errare. Preterea quicumque in iudicando in niti medio fallibili potest errare. Sed ecclesia in canonizando sanctos in niti testimonio humano; cum inquit per testes de vita et miraculis. Sed cum testimonium hominum sit fallibile; videtur quod ecclesia in canonizando sanctos possit errare. Sed contra. In ecclesia non potest esse error damnabilis. Sed hoc esset error damnabilis; si veneraret tanquam sanctus qui fuit peccator. quia aliqui scientes peccata eius crederent hoc esse falsum. et si ita perigerit possent ad errorem perduci. Sed ecclesia in talibus errare non potest. Preterea Augustinus. dicit in epistola ad Hiero. Quod si in scriptura canonica aliquid mendacium admittatur mutabitur fides nostra; que ex scriptura canonica dependet. Sed sicut tenemur credere illud quod est in sacra scriptura; ita illud quod est contra per ecclesiam determinatum. Unde hereticus iudicatur qui sentit contra determinationem conciliorum. Sed commune iudicium ecclesie erroneum esse non potest. et sic idem quod prius. Respondeo quod aliquid potest iudicari possibile sed se consideratum quod relatum ad aliquid extrinsecum impossibile invenit. Dico ergo quod iudicium

eorum qui presumunt ecclesie potest errare in quibuslibet personis eorum tamen respiciantur. Si vero consideret divina providentia; quod ecclesiam suam spiritu sancto dirigit ut non erret; sicut ipse promisit Jo. 14. quod spiritus adveniens doceret omnem veritatem de necessariis. scilicet ad salutem; certum est quod iudicium ecclesie vult errare in his que ad fidem pertinent impossibile est. Unde magis est standum sine pape ad que pertinet determinare de fide quam in iudicio profert; quam quorumlibet sapientium hominum in scripturis opinioni. Cum Caybas quis nequam; tamen quod pontifex legatur et in seipso prophetasse. Jo. xi. In aliis vero finis que ad particularia facta pertinent; ut cum agitur de possessionibus; vel de criminibus; vel de his possibile est iudicium ecclesie errare propter falsos testes. Canonizatio vero sanctorum medium est inter hec duo quia tamen honor que sanctis exhibemus quedam professio fidei est qua sanctorum gloriam credimus; pie credendum est quod nec etiam in his iudicium ecclesie errare possit. Ad primum ergo dicendum quod pontifex cuius est canonizare sanctos; potest certificari de statu alicuius per inquisitionem vite et attestationem miraculorum. et precipue per instinctum spiritus sancti qui omnia scrutatur; etiam profunda dei. Ad secundum dicendum quod divina providentia preseruat ecclesiam ne in talibus per fallibile testimonium hominum fallatur.

Incipit quodlibet decimum.

Vesituz est de deo
 angelo ⁊ anima.
 De deo quesita sūt
 tria. Primo de
 eius vnitare. Se-
 cūdo d' ei' iudicio.
 Tertio de ei' sacro.

Articulus primus

Dpmū sic pcedit. Ut q' vni-
 tas aliquid positue dicat in
 diuinis ⁊ nō remotionez tm̄
 fm̄ opinionē mgrī. Ex p'uatōibus .n.
 non constituit res aliqua. S' ex vni-
 tatibus p'stituit numerus q' ē res; au-
 sit spēs quantitatis. q' vnitās non di-
 citur fm̄ priuationem tm̄. Preterea
 numerus seqt' distinctōem. Si q' vni-
 tas ⁊ numerus in diuinis nō dicerēt
 rem aliquam; nō esset in diuinis rea-
 lis distinctio qd' ē heresis Sabellia-
 na. Preterea si vnitās ⁊ numerus i
 diuinis dicunt solūmō remotue, per
 vnitatē autem nihil aliud videt' remo-
 ueri q' numerus; nec per numerū ali-
 ud q' vnitās; seqt'ur q' vtrūq' istorum
 in diuinis dicat fm̄ negationē nega-
 tionis. S' negatio negationis nō ē
 nisi fm̄ rōnem tm̄ ergo vnitās ⁊ nu-
 merus non eēt realiter in diuinis.
 Quod est incōueniens, ⁊ sic vnum ⁊
 numerus aliquid positue dicunt in di-
 uinis. S' q' . Omne qd' p'dicatur de
 aliquo p'dicat de eo fm̄ ppriam rōnez
 S' rō vnius in negatione p'sistit.
 Est .n. vnum qd' nō diuidit' fm̄ p'bm̄
 q' de deo p'dicat fm̄ remotōem tantum
 Preterea fm̄ p'bm̄ in .io. meth. vñū
 ⁊ multa opponunt' sicut priuatio ⁊ ha-
 bitus. Priuatio aut' d' p' remotōnem

tātuz, ergo vnum quod interpretata
 duo tener locū priuationis d' per re-
 motionem tm̄. Preterea vnum su-
 pra ens non addit aliqd' fm̄ rem'. qz
 si res non esset vna per suam essenti-
 am, addit q' aliquid fm̄ rōnem tantuz
 Sed qd' est fm̄ rōnem tantum vel est
 negatio vel relatio. Luz q' vñū supra
 ens non addat aliquā relationem; qz
 ad aliquid nō dicit; videt' q' addat ne-
 gationē. R' d' q' vñū quod est p'nci-
 pium numeri de necessitate aliquid
 positue dicat in eo cui attribuitur; qz
 cum ex vnitatibus numerus constitu-
 atur; nisi vnitās res aliqua esset nu-
 merus res esse non posset, ⁊ sic nō pos-
 set poni in aliquo genere tanquā spe-
 cies. Si q' vnum qd' conuertit' cum en-
 te sit idem qd' vñū qd' est p'ncipiū nu-
 meri; qz q' ē vnum qd' conuertitur cū
 ente aliquid positue sup'addat enti, ⁊
 hoc concedit Auicēna, vnde vult q'
 vñū qd' p'uertit' cum ente addat supra
 ens aliquid qd' ad genus mensurę p-
 tineat. Sed hoc nō potest esse; qz cum
 vnum qd' cōuertit' cum ente de qualz
 re dicat; qz q' etiam illa res quam ad-
 dit supra ens sit vna, ⁊ sic vel erit vna
 per aliquam vnitatem additam, ⁊ ita
 erit p'cessus in infinitum, vel erit vna
 p' essentiā suam qd' si est; standū est, i
 p'mo, vt .s. ens ipz dicat vnum per eēt-
 riam; nō per aliquā rem additam. Sic
 q' intelligendum ē fm̄ opinionē. Ari-
 stotelis ⁊ cōmētariis eius q' vnum qd'
 p'uertit' cum ente non superaddit enti
 rem aliquā; s' solū negationem diuisi-
 onis, ⁊ sic bi' vnum ⁊ ponit aliquid
 in quantum in suo intellectu includit

ens. et dicitur remotiue quatuor ad id quod su-
paddit enti. Unum vero quod est principium
numeri: quod supaddit enti aliquid de ge-
nere mensure: et sicut numerus cuius est
principium. inueniuntur autem in rebus habentibus
dimensionem: quia talis numerus causatur
ex diuisione continui. et hic numerus scilicet ex
diuisione continui causatus est subiectus
arithmetice: etiam secundum Auicenam. Mul-
la autem conditio propria rei corporalis potest
dici de deo aut de aliqua substantia spirituali
Unum secundum hoc unum et numerus qui continetur
in genere spiritualis non dicuntur de
deo et de alijs substantijs corporeis: sed
solum unum quod puerit cum ente: et mul-
titudine ei opposita. et ideo unitas in diui-
nis non dicitur nisi remotiue quatuor ad id
quod supaddit enti: quous ponat ali-
quid secundum quod includit ens. Est enim vnus
ens indiuisus. Ad primum ergo dicitur quod obie-
ctio illa procedit de vno quod est principium
numeri. Ad secundum dicitur quod obiectio illa
procedit si nullo modo vnum et numerus ali-
quod poneretur realiter in diuinis. ponunt
autem ens re distinctam vel indistinctam
conceptum ad hoc quod ens includit in ratione
vnius ut dictum est. Ad tertium dicitur quod in
ratione multitudinis includitur negatio
rei: sed in ratione vnius negatio nega-
tionis et rei simul. quod sic patet. vnum
enim est quod non diuiditur. diuisio autem
est que negatur per vnum quod conuertitur
cum ente: ideo quod sit talis quod in omni diuisi-
one saluetur. hec autem est diuisio per af-
firmationem et negationem. et ideo huius
diuisionis negatio constituit rationes vni-
us. est enim vnus quod non diuidit tali di-
uisione quod sic accipe hoc et non hoc et sic
vnum in quantum negat affirmationem

et negationem: simul est negatio rei et
negationis simul. predicta vero diuisio in-
cluditur in ratione multitudinis. et sic inclu-
ditur ibi negatio rei. quia multa sunt que
sic diuiduntur quod eorum vnus non alter.

Articulus 2.

Discendum sic procedit. Videtur quod
a. christus non sit descendurus ad iudi-
cium in terram. quia super illud psalmi.
Dominus in templo sancto suo et dicitur glo. Quod
deus in celo sedens de bonis et malis
iudicat. ergo iudicium non est futurum in terra
sed in celo. Preterea ad dignitates
iudicis pertinet quod iudicandi ad eum
accedant et non e conuerso. Sed christus di-
gnissimus iudex cuius locus est celum ergo
homines ascendent illuc ut ibi iudicent: non
autem ipse in terram descendet homines iu-
dicaturus. Preterea si iudicium sit in
terra futurum: precipue videtur quod sit futu-
rum in valle Josaphat ut habet Joel. 3.
Sed locus ille non posset tantam multitu-
dinem hominum capere. et sic non est ibi futurum
iudicium. ergo in nullo loco terre. Sed con-
tra est quod dicitur. 2. ad thess. 2. quod christus in ius-
su et in voce archangeli et in tuba dei
descendet de celo. et ita videtur quod iudi-
cium in terra non in celo sit futurum.
Preterea in iudicio comparebunt non
solum electi sed etiam reprobi: qui ha-
bebunt corpora grossa et graua. et sic non
competit eis locus celestis sed terre-
stris. ergo iudicium non est futurum in celo
sed in terra. Item dicitur quod iudicium ordia-
tur ad retributionem priorum. vnde per du-
plex primum. scilicet anime et corporis. est duplex iu-
dicium dei. vnus quo beificat vel danat
homines quo ad animam. hoc iudicium
per totum hoc tempus agitur. Aliud

est iudiciū quo p̄miabunt̄ vel puniēt̄
 hoīes etiā c̄p̄tum ad corpa. ⁊ hoc iudi-
 ciū fiet post resurrectionē in fine t̄p̄is
 Primū aut̄ iudiciū p̄uenit x̄po rōne
 diuinitatis, sed s̄m rōne hūanitatis,
 q̄ sicut dicit aug. sup̄ Jo. Verbu dei
 viuificat aīas. s̄ verbu caro factū vi-
 uificat corpa. vñ etiā Jo. 5. d̄. Pote-
 statē dedit ei iudiciū facē: q̄ fili⁹ ho-
 minis ē. Sic ḡ vltimū iudiciū ē futu-
 rū in loco q̄ x̄po cōpetit rōne sue hūa-
 nitatis. s̄ circa terrā illā vbi natus est
 ⁊ passus. ⁊ reliqua hūanitatis cōple-
 uit officia. p̄pter q̄d̄ d̄ q̄ in valle Jo-
 saphat iudiciū ē futurū q̄ vallis illa
 subiacet monti oliueti vñ x̄ps ascen-
 dit in celū. vt sic oīdatur idē cē q̄ ascē-
 dit regnatur⁹ ⁊ qui descēdit iudicatu-
 rus. s̄m illud Act. i. Quēadmodum
 vidistis eū ascendere in celū ita veni-
 et. Ad p̄mū ḡ d̄ q̄ glo. illa loq̄t̄
 de p̄mo iudicio: q̄d̄ cōpetit x̄po rōe di-
 uinitatis: rōne cui⁹ etiā celū ei p̄ loco
 assignat̄: nō q̄ diuinitas loco clauda-
 tur: s̄ q̄ in celo p̄cipue inter cētas cor-
 poreas creaturas appent iudicia ma-
 iestatis diuine. vñ celū locus dei d̄ ⁊
 scōz q̄ deo fruunt̄. Ad scōz d̄ q̄
 accessū ad locū iudicis. i. ascēsus i ce-
 lum ē p̄mū q̄d̄ ex iudicio repositat̄. vñ
 d̄ iudiciū seq̄ nō p̄cedere. nō aut̄ ita
 se h̄z ad iudiciū humanū accessus ad
 locū iudicis. ⁊ iō nō est s̄f̄e. Ad ter-
 tiū d̄ q̄ in iudicio neq̄ x̄ps neq̄ ele-
 cti erunt in terra: s̄ solū reprobī. x̄pus
 em̄ ⁊ electi erūt in aere. s̄m illud. i. ad
 1. Thes. 4. Rapiemur in nubib⁹ obuiā
 x̄po in aera. reprobī aut̄ erūt in valle illa
 sed in regione circūquaq̄.

Un̄ x̄pm ⁊ electos videre poterūt tuz
 rōne altitudinis tum rōne claritat̄.

Articulus 3⁹.

D̄ tertiu sic p̄cedit. Videt̄ q̄
 spēs vini que remanent in
 sacro altaris post cōsecratio-
 nem aliū liquori cōmisceri nō p̄nt q̄
 s̄m p̄m in. i. de generatiōe. miscibi-
 lia sūt in mixto potētia non actu. Si
 ergo illa spēs vini alteri liquori mi-
 sceatur. post mixtionē nō remanebit
 illa spēs in actu. s̄ deficiēte sp̄e deficit
 esse corpus vel sanguis x̄pi. Sed hoc
 est incōueniens. q̄ s̄m p̄m que sunt
 miscibilia sūt etiā separabilis. ⁊ sic il-
 la spēs alicui liquori admixta poterit
 iterū separi: qua sepatione facta erit
 ibi verum corpus x̄pi cum ea: vel san-
 guis: cū tādū corpus vel sanguis x̄pi
 sit sub specie: q̄d̄ diu spēs est. ⁊ sic san-
 guis x̄pi de nouo incipiet eē sub specie
 vini alio modo q̄ p̄ cōsecrationē. q̄d̄
 etiam est incōueniens. ergo ⁊ illud
 ex quo seq̄tur. s̄ q̄ spēs vini post cōse-
 crationem alteri liquori misceatur.
 Sed p̄tra. Forma mixti est forma ac-
 cidentalis. S̄z accidēs supueniēs nō
 corūpit subiectū ergo post mixtionē
 sp̄e: cū aliquo liquore: adhuc remanz
 ipsa spēs. ⁊ sic nō sequitur incōueni-
 ens predictum. R̄ d̄ q̄ quidā di-
 cunt illis spēbus posse admisceri nul-
 lo modo aliquē liquore quin statū sub-
 totis illis spēbus desinat esse sanguis
 x̄pi. ⁊ hoc iō q̄ mutatis spēbus nō re-
 manet ibi veritas sanguis x̄pi per ad-
 ditionem enim cuiuscūq̄ liquoris fit
 alia quantitas que subsistit in illo sa-
 cramento alijs accidētib⁹. fit n. maior

quantitas, et sic non remanet ibi sanguis christi. Sed hoc non videtur verum quia species quae in sacro post consecrationem remanent eodem modo corrumpuntur, et non aliter quam accidisset de substantiis peristētibus quae tamen species manent sicut ad sensum patet quod intermanent et alijs modis transmutantur omnino: sicut accidisset de substantia panis aut vini ante consecrationem. Quia autem per admixtionem unius guttae aquae non fuisset totum unum destructum, unde nec propter hoc tota species vini corrumpitur post consecrationem; nec ideo si augetur quantitas quae propter hoc sit ibi alia species. Nam ipsa additio non tollit eentiam dimensionis sed variat terminationem eius, quae quidem variatur non solum per additionem sed etiam per divisionem. Unde si talis variatio sufficeret ad hoc quod desineret esse sub speciebus corporis vel sanguis christi; sequeretur quod per divisionem spirituum similiter esse desineret quod patet esse falsum, et ideo dicendum quod aliqua admixtio alterius liquoris facit ut totaliter desinat esse sanguis christi, sub speciebus; et aliqua non sed solum sub parte spirituum. Si enim esset substantia vini ibi; si alius liquoris magna quantitate admisceretur; totaliter illud vinum corrumpere ut desineret esse vinum; si liquor admixtus esset alterius speciei vel desineret esse hoc vinum si esset eiusdem speciei. Si autem alius liquoris in parua quantitate admisceretur, non posset illius liquoris permixtio ad totum vinum pervenire; sed ad aliquam partem eius quam variaret; vel secundum speciem si esset alterius speciei quam per mixtionem non totaliter amitteret, vel secundum numerum si esset eiusdem speciei vel spe-

ciem suam permixtionem totaliter amitteret sicut guttae aquae piecta in ampulla vini. Sic ergo si speciei post consecrationem fieret tanta permixtio extranei liquoris; que sufficeret ad totam substantiam vini corrumpendam; si ibi esset desineret esse sanguis christi sub totis speciebus. Si autem non sit tanta permixtio desinit esse sub speciebus. Nam dato quod ille liquor permixtus in specie vini mutetur non tamen convertetur in sanguinem christi. Ad primum ergo dicitur quod facta permixtionem speciei cum alio liquore; non remanet species eadem vel secundum speciem vel secundum numerum; vel secundum totum vel secundum partem, et sic sub toto vel sub parte non remanebit sanguis christi; sed substantia vini, nec etiam facta separatione denuo erit ibi sanguis christi; quia miscibilia separantur a mixto non redeunt eadem numero sed eadem specie. Ad secundum quod in contrarium obijciatur dicitur quod forma mixtionis dupliciter potest intelligi. Uno modo forma per quam corpus mixtum in specie collocatur, et sic est forma substantialis, per hunc enim modum forma lapidis dicitur forma mixti. Alio modo dicitur forma mixti qualitas quedam media resultans ex simplicibus qualitatibus permixtis. Cum ergo dicitur quod forma accidentalium substantiam non destruit; posset dici quod verum est, tamen destruit accidentia; et sic species sacramentales que sunt accidentia post permixtionem non manent, sed haec solutio non est secundum veritatem. Nam forma mixtionis cum sit quedam qualitas media; non permutat nisi simplices qualitates ex quibus componitur; species autem sacramentales non destruntur quibuscumque qualitatibus variatis. Quia si odor

vini vel color mutaretur; non propter hoc desineret ibi esse sanguis christi nisi di-
mensiones que ceteris accidentibus sub-
sunt; vicem sibi gerentes sunt eandem
destruerent; quod aliter accideri non potest
quam accideret de substantia vini si ibi esset. Et
id est aliter videtur: quod accidens non corrumpit sibi
effectiue sed dispositiue. Posita enim qua-
litate que est necessaria dispositio ad for-
mam ignis scilicet calore in summo remouetur
forma aeris; et si sit posita media qualita-
te que est necessitas ad formam mixti aufer-
tur forma corporis simplicis.

Articulus .4°.

Inde queritur de angelo utrum
duratio angeli habeat prius et po-
sterius; videtur quod sic. In eo enim
cum duratio non habet prius et posterius id est
esse et fuisse. Si ergo in duracione angeli
non est prius et posterius; idem erit angelus
esse et fuisse. Sed hoc est impossibile; quia deus
potest facere quod angelus non esset; cum non pos-
sit facere quod non fuerit. Ergo inconueniens est
dicere quod in duracione angeli non sit prius
et posterius. Preterea nullum creatum
est infinitum in actu. Sed duratio angeli est
infinita ex parte post. Ergo non est nota sicut
in actu; et ita est ibi prius et posterius. Pre-
terea duratio dei est proportionata mensurato.
Sed esse angeli est finitum in actu; ergo cum quod est
ei mensura est finitum; et sic idem quod prius.
Preterea ratio eternitatis in hoc perficitur
quod est tota simul; quia secundum Boetium in de consolacione eternitas est interminabilis vi-
te tota simul ac perfecta possessio. Si ergo
eum quod est angeli duratio non habeat prius
et posterius non videtur ab eternitate dif-
ferre. Sed contra. Secundum philosophum in quarto physico-
pprius et posterius in motu est prius et po-

sterius in tempore quod mensurat motum. Sed
in esse angeli non est aliquis motus nec il-
lud esse aliquid motui subiaceret. Ergo in euo
quod est eius mensura non est prius et poste-
rius. Preterea tempus nihil aliud est quam
numerus prioris et posterioris. Si ergo in
euo sit numerare prius et posterius; eum
nihil differt a tempore. Respondeo quod de re ali-
qua possumus loqui dupliciter. Uno
modo secundum quod est in rerum natura. Alio
modo secundum quod est in consideratione nostra.
primo modo accipit substantia rei cum omnibus su-
is dispositionibus et operationibus; quia sine
his substantia non inuenitur in rerum natura. Sed
secundo modo potest accipi substantia absque
suis dispositionibus; quia consideratio sube-
non dependet a consideratione suarum dispo-
sitionum. Accipiendo ergo mensuram durati-
onis secundum primum modum; sic soli deo con-
petit duratio que sit tota simul; et non ali-
cui creature eo quod solus deus est im-
mutabilis quantum ad essentiam; et quantum
ad omnia que circa essentiam conside-
rari possunt. Quelibet autem creatu-
ra est variabilis vel secundum substantiam
vel secundum aliquam dispositionem
aut operationem. Et secundum hoc
augustinus. 21. q. ad Ierosolimum ponit
omnes creaturas esse in tempore; etiam
angelos. Sed accipiendo mensu-
ram durationis angeli secundo modo
modo prout consideratur eius substā-
tia absolute eius mensura est eum et
non tempus. de quo quidem euo est
duplex opinio. Quidam enim dicunt
quod in euo est prius et posterius sed non
sicut in tempore. In tempore namque est
prius et posterius cum inuolutione. in
euo autem sine inuolutione. sed hoc

non est intelligibile, impossibile est enim esse alicui⁹ donationis duas partes simul quoniam una alteram non includat, sicut mensis includit diem, unde simul est aliquid in die et in mense. Sed duo dies et duo menses simul esse non possunt. Unde quoadcumque in aliqua duratione ponitur due partes; quarum una est prior et altera posterior; oportet quod una transiente alia de nouo adueniat; et sic oportet in omni duratione in qua est prius et posterius; quod fit in nouatione, mensura autem durationis in nouationem habere non potest; nisi illud quod per durationem mensuratur in nouationem recipere possit esse autem angeli est absque in nouatione quia ex quo cepit esse immutabile perseverat; cum nec in eo sit motus; nec sit alicui motui subiectum, sicut esse rerum corporum subiectum est subiectum motui celesti. Sic ergo si attribuatur mensura angelo quantum ad substantiam tantum; illa non habet prius et posterius; sic mensuratur eorum esse eorum, et si si attribuatur eis mensura durationis quantum ad essentialis operationem beatitudinis, sic enim sunt in participatione eternitatis. Si vero attribuatur eis mensura durationis ratione aliarum operationum vel affectionum; sic eorum mensura habet prius et posterius; ita et mensuratur tempore secundum quod dicit aug. 8. super gen. ad litteram quod deus mouet creaturam spiritualem per tempora. Ad primum ergo dicitur quod rei eterne vel euerne aliquid potest attribui dupliciter. Uno modo ratione sui ipsius, et sic non attribuitur ei nec fuisse nec futurum esse, sed solum esse quod in preterito et futuro implicatur prius

et posterius non autem in presenti. Alio modo ratione mensure adiacentis vel subiacentis; id est ratione temporis, et sic attribuitur ei fuisse per concomitantiam ad tempus preteritum et futurum esse concomitantiam ad tempus futurum. Ipsum enim momentum eternitatis adest toti tempori. Unde dicit augustinus, de deo, quod fuit quia nunquam defuit, erit quia nunquam deerit. Sic ergo deus non potest facere angelum non fuisse; quia non potest facere quin tempus preteritum simul cum esse angeli fuerit, potest autem facere angelum non esse. Quia potest facere ut esse angeli non sit simul cum tempore; quod presens est nunc vel erit in futuro, et sic ista diuersitas magis dependet ex modo locutionis quam ex natura rei. Ad secundum dicendum quod infinitum dicitur dupliciter. Uno modo priuatiue et sic non attribuitur nisi que habent extensionem vel quantitatem habent enim solum naturam est habere finem, et ita cuius nullo modo habet infinitatem, quia aliquam extensionem nisi quatenus extensio in eo consideratur ex operatione mensure subiacentis, scilicet temporis, et ita nullum creatum est infinitum in actu. Alio modo dicitur infinitum negatiue, id est quia non habet finem, et sic indiuisibilia dicuntur infinita, ut punctus et unitas; quia non sunt infinita, et hoc modo eum est infinitum, quia scilicet non finitur. Sic autem aliquid creatum esse secundum aliquid infinitum ac nihil prohibet. Ad tertium dicitur quod per eundem modum est infinitum esse angeli et eum.

Ad quartum dicendum quod inter eternitatem et eum potest assignari triplex distinctio. Quarum una potest sumi ex predictis, nam eternitas mensurat ipsam substantiam eterni secundum quod est in re, nam, id est, cum omnibus que ei attribuuntur, non autem eum ut dicitur est. Alia sumitur ex hoc quod eternitas mensurat esse per se stans, unde eternitas est idem cum substantia eterni. Eum autem mensurat esse creatum, quod non est per se stans, quod est aliud a substantia entis creati. Tertia potest sumi ex hoc quod eum; quod quis sit interminabile ex parte finis, non tamen ex parte principii eternitas vero ex parte utriusque.

Unde queritur de anima.

Primo quantum ad naturam. Secundo quantum ad gratiam. Tertio quantum ad culpam. Quarto quantum ad gloriam. Circa naturam anime queritur est de eius substantia et de eius operatione. Circa substantiam quaerita sunt duo. Primum utrum anima sit sue potentie. Secundo utrum habet substantiam sit incorruptibilis.

Articulus 5us.

Primum sic procedit: Videtur quod anima sit sue potentie, quod in libro de spiritu et anima dicitur quod anima est quedam sua, id est, potentie quedam vero sua non est, id est, virtutes. Preterea augustinus dicit in libro de tripartita memoria in intelligentia et voluntas sunt una mensura una vita, una essentia. Sed beatrix habet magister in 3. de primi libri sententiarum sunt tres anime vires; ergo vires anime sunt ipsa eius essentia. Sed contra est quod Dionysius, xi. c. cetera, distinguit superiores substantias, scilicet angelos in tria, id est, substantiam, virtutem et operationem.

Sed angelus non est minoris simplicitatis quam anima, ergo et in anima sua substantia non est sua virtus siue potentia.

Preterea eorum que sunt idem si unum multiplicetur; et reliquum. Si ergo anima sit idem quod sue potentie videtur cum potentie sint multe quod essentia anime una esse non possit. Respondeo dicendum quod de anima dupliciter loqui possumus. Uno modo secundum quod est quedam substantia, et sic impossibile est quod anima sit sue potentie duplici ratione. Quarum una sumitur ex eo quod est anime proprium, quod, scilicet, impossibile est ut idem secundum idem sit naturaliter principium plurimum; et diversorum numero, immo quasi oppositorum. Anima autem secundum diversas potentias invenitur esse principium actuum diversorum secundum species et quasi oppositorum. Unde impossibile est quod ipsa essentia anime que est una sit immediatum horum principium, et ideo oportet ponere in anima preter eius substantiam potentias naturales; que sunt horum actuum immediata principia. Secunda ratio sumitur ex eo quod est commune anime et omni substantie create. In nulla enim substantia create est idem esse et operatio. Hoc enim solius dei est. Essentia autem est essendi principium, potentia vero operationis, ergo cum ab uno naturaliter non sit nisi unum; nulla substantia nisi divina est sua potentia. Nec est instantia de potentia materie; etiam dato quod sit sua essentia, quia talis potentia non est ad operationem sed ad esse. Alio modo possumus loqui de anima secundum quod est quoddam totum potentiale

et sic diuerse potētie sūt diuerse partes
ei⁹, et ita aīa p̄dicat̄ de potētis, v̄l ecō
uerso abusiua p̄dicatiōe sicut totū ite-
grale de suis partibus vel ecōuerso, q̄-
nis minor sit abusiō in toto potētiali
q̄ integrali; q̄ totū potētiale s̄m suā
subāz adest cuilibz parti nō aut̄ inte-
grali, Et p̄ h̄ p̄ solutio ad obiecta.

Articulus, 6⁹.

Discōz sic p̄cedit̄. Videt̄ q̄
aīa rōnalis sit corruptibilis
quia h̄z Damasc. Nulla sub-
stātia pōt̄ eē sine p̄pria apatiōe, p̄p̄a
aut̄ opatio aīe rōnalis ē intelligē; q̄ i-
diget corpore; cū nō sit intelligere sine
fantasmate, vt p̄z p̄ h̄m, 3, de aīa, q̄ de
structo corpore sube aīe rōnal̄ nō manz
; Preterea illud qd̄ h̄z virtutē vt sit sp̄
nō inuenit̄ q̄nq̄ esse et q̄nq̄ non esse,
ois enī res ē q̄ diu virtus rei exposcit̄, q̄
qd̄ inuenit̄ q̄nq̄ eē et q̄nq̄ nō eē non
h̄z virtutē vt sit semp, S̄z omne qd̄ ice-
pit eē inuenit̄ q̄nq̄ eē et q̄nq̄ non esse
q̄ nihil qd̄ incepit eē h̄z virtutē vt sit
semp, et ita nihil qd̄ incepit eē potest
eē incorruptibile, Sed aīa rōnalis in-
cepit eē, q̄ nō pōt̄ esse incorruptibilis.
Preterea hoīs compositi ex corpore et
aīa est qd̄dā eē, aut q̄ p̄ter hoc esse aīa
h̄z aliud esse; aut non, Sed h̄z aliud
eē, q̄ cōpositio aduenit aīe post eē cō-
pletū, q̄ h̄z cōpositio ē aīe accidenta-
lis, et sic homo nō erit ens p̄ se; s̄ ens
p̄ acc̄is, qd̄ est incōueniēs, Si aut̄ nō
h̄z aliud esse aīa p̄ter eē cōpositi, q̄ p̄
q̄ deficit eē cōpositi aīa eē non potest
Sed in morte corporali deficit eē cō-
positi, q̄ aīa p̄ mortē corpis nō rema-
net, Preterea aīa ē forma corporis

aut q̄ p̄ eēntiā; aut p̄ aliqd̄ accidens,
Si p̄ accidēs sequit̄ q̄ cōpositio aīe
et corporis sit accidentalis; sicut hoīs
ad iudumentū, Si p̄ eēntiā, ergo cuz
forma inq̄rtum ē forma nō possit esse
sine mā, videt̄ q̄ aīa post mortē cor-
poris remanē nō possit, S̄z ē est qd̄
p̄ h̄s dicit in, 2, de aīa, q̄ rōnale sepa-
ratur ab alijs sicut p̄petuū a corrupti-
bili, Preterea p̄ h̄s in, 10, ethi, ond̄t̄
felicitatē p̄tēplatiuā p̄minere civili
eo q̄ est diuturnior, S̄z civilis durat
vsq̄ ad mortē, q̄ p̄tēplatiua ē etiā p̄
mortē, et sic etiā aīa post mortem cor-
poris manet, R̄o dō q̄ necesse est
ponere substantiā aīe rōnalis eē incor-
ruptibile, Si enī corrumpit̄; aut cor-
rūpitur p̄ se aut per accidens, Per se
quidē corrūpi nō possit nisi eēt cōposi-
ta ex materia et forma p̄trarietatē ha-
bēte, quod eē nō pōt̄ nisi eēt elemētuz
aut ex elemētis, vt antiqui p̄ h̄i posue-
runt, quoz positōes in p̄mo de aīa re-
probāt̄, Per accidēs etiā corrūpi nō
pōt̄; nisi ponēt̄ q̄ nō h̄eret eē p̄ se s̄ so-
lum eē cū alio, sicut ē de alijs formis
mālibus; q̄ p̄p̄ie nō habēt eē subsi-
stens; sed sūt p̄ se cōpositoz subsisten-
tium quoz sunt p̄tes; et sic per accidēs
corrūpunt̄ cōpositis corrūpt̄, Hoc aut̄
de aīa rōnali dici nō pōt̄, Nā qd̄ nō
h̄z p̄ se eē; impossibile ē; q̄ p̄ se opetur
v̄n̄ etiā alie forme nō opant̄, s̄ p̄posi-
ta per formas, Aīa aut̄ rōnalis h̄z p̄
se opationē; quā exercet; nullo organo
corporeo mediāte, s̄ intelligere, vt p̄-
bat p̄ h̄s, 3, de aīa, Non enī posset oī-
um sensibilium formas cognoscere
nisi ab omnibus formis sensibilib⁹

est denudata: vel nisi est actus oium
 cum nihil recipiat quod iam habet. Dixerunt ergo
 si anima per aliquid organum intelligeret quod suum
 organum careret omni forma sensibili: cum
 omnes formas sensibiles sit nata intelligere
 sicut pupilla caret omni colore ad hoc quod
 visus possit omnes colores cognoscere. Im-
 possibile est autem esse aliquid organum cor-
 porale carens omni forma sensibili. relinquitur
 tamen quod substantiam anime intellective esse incorru-
 ptibile. Unde et philosophus dicitur primo de anima.
 Quod intellectus videtur esse substantia quedam
 et non corrupti. hanc autem incorruptibilem in-
 tellectum quidam ponunt extra homines esse po-
 nentes animas que est pars hominis: corruptibi-
 lem fore: cum ponunt intellectum separatim
 continuari dupliciter. Uno modo per illustratio-
 nem. et secundum eos qui ponunt intellectum agere
 separatim et incorruptibilem. Intellectum
 vero possibile coniunctum corruptibilem.
 Alio modo per continuationem intelle-
 ctus ad fantasmatum secundum eos qui ponunt
 etiam intellectum possibilem esse separa-
 tum et incorruptibilem. sed primum horum
 esse non potest: quia si in nobis non est aliqua
 virtus nisi materialis: lumine intellectus
 agens non poterit in nobis recipi nisi
 materialiter. cum receptum sit in recipiente
 per modum recipientis. et ita non recipietur
 modo intelligibili. et sic nos non pote-
 rimus esse intelligentes. si similiter hoc esse
 non potest. nam fantasmatum sunt in nobis
 per nostram operationem que sequitur esse sub-
 stantiale: quia si homo non haberet esse specificum ex
 hoc quod est rationalis. cum non sit rationalis
 nisi ex hoc quod intellectui coniungitur. Re-
 stat ergo quod ipsa anima humana: que est forma
 corporis sit incorruptibilis. Ad primum
 tamen ergo dicitur quod anima indiget aliquo co-

porali ad suam operationem dupliciter. Uno
 modo sicut organo per quod operatur: sicut indi-
 get oculo ad videndum. et sic ad intelligendum
 non indiget aliquo organo. ut pro-
 batum est. Si autem sic indigeret organo
 ad intelligendum esset corruptibilis. ut po-
 te non ponens per se operari. Alio modo anima
 ad operandum indiget aliquo corporali si-
 cut obiecto: sicut ad videndum indiget
 corpore colorato. et sic anima rationalis indi-
 get ad intelligendum fantasmatum: quia
 fantasmatum sunt ut sensibilia intellectu
 anime ut dicitur in 3. de anima. Operatio autem
 que sic indiget aliquo corporali a princi-
 pio non potest sine corporali illo. potest
 autem postea sicut anima sensitiva nullam
 operationem habere potest: nisi prius moueatur
 a sensibilibus. que sunt extra animas. Sed pro-
 pter ea remanet actus imaginationis:
 etiam sensibilibus abeuntibus. sicut destru-
 ctis fantasmatibus: operatio intellectiva in
 anima remanere potest. Ad secundum dicitur quod illa
 ratio est per philosophum in 1. de celo. et mundi. que
 ostendit quod omne generatum est corruptibile et
 habet locum in illis que fiunt et corrumpuntur
 naturaliter in quibus ex defectu virtutis est
 quod non possunt nec semper fuisse: nec semper fo-
 re. non autem habet locum in his que per creatio-
 nem fiunt: que accipiunt a deo virtute: ut
 sint semper per quam esse non possunt antequam ac-
 cipiant. Ad tertium dicitur quod anima esse suum
 communicat corpori: quod quidem ita acqui-
 ritur anime in corpore ut secundum ipsum subsistere
 possit. quod non est de aliis formis. et sic
 ipsum esse anime fit esse compositi. et tamen manet
 proposito destructo. Ad quartum dicitur quod anima
 secundum suam essentiam est forma corporis. nec de-
 structo corpore destruitur anima id est hoc quod
 forma. sed solum dicitur esse forma in actu

Unde queritur de operatōe
 aīe. Ex circa h̄ q̄runt duo. p̄-
 mo vtz aīa intellectuā oīa q̄
 cognoscit cognoscat ī p̄ma v̄itate. se-
 cūdo vtz aīa sepata a corpore beat ac-
 tus sensitīuaz potētiāz.

Articulus. 1°.

De p̄mū sic p̄cedit. Videtur
 q̄ aīa quicquid intelligit; intelli-
 gat ī p̄ma v̄itate. Aug. enīz
 dicit in li. p̄fessi. Si ambo viderimus
 id vtz eē qd̄ dico; vbi q̄so videm? nō
 ego in te nec tu ī me; s̄ ambo ī ea que
 supra nos eī cōmutabili v̄itate; et sic oē
 vtz qd̄ aīa cognoscit in p̄ma v̄itate
 videt. Pr̄terea vtz addit supra ens
 manifestatiōe, q̄ p̄ma v̄itas ē per q̄
 oīa manifestātur. S̄z id quo aliud
 manifestat oportet esse maxime ma-
 nifestum; sicut p̄z in p̄cipijs demon-
 strationis; et de luce corporali; p̄ quas
 visus corpora videt, ergo p̄ma veritas
 est maxime omnibus mentibus ma-
 nifestata, et sic non solum per eam s̄
 ea oīa cognoscuntur. S̄z 3. Multi
 de p̄clusionibus demonstratiuis ve-
 ram cogitōem h̄nt qui de p̄ma v̄itate
 nihil p̄siderant, ergo nō oē verum ī p̄-
 ma v̄itate cognoscitur. Pr̄terea
 aug. dicit in li. de li. ar. Qd̄ nullus de
 prima v̄itate iudicat; et nullus sine ea
 recte iudicat; et ita si de ea nō iudicat
 non cognoscit; nec alia in ea. R̄o d̄
 q̄ sicut quedam glo. supra illud. ps.
 Diminute sunt v̄itates r̄e. Ab vna
 p̄ma veritatē multe veritates in mē-
 tibus hominūz resultant sicut ab vna
 facie hominis resultant multe facies
 in speculo fracto, hec autem resultatio

veritatis est quantum ad duo. s. quā-
 tum ad lumen intellectuāle; de quo ī
 p̄f. Signatum est super nos lumē vl-
 tus tui domine, et quantum ad p̄ma
 p̄ncipia nālīter nota siue sint cōple-
 xa siue īcomplexa. Nihil aut̄ possi-
 mus veritatis cognoscere nisi ex p̄-
 mis p̄ncipijs et ex lumine intellectuā-
 li; que veritatem manifestare nō pos-
 sunt; nisi secundū q̄ sunt similitudo
 illius p̄me v̄itatis; qz ex hoc etiā ha-
 bent quandam īmutabilitatem et in-
 fallibilitatem. Sic ergo in p̄ma v̄i-
 tate secundum suam essentiam non
 omnia videntur a nobis in statu vie;
 cum nec ipsa per suam essentiaz a via-
 toribus videatur. Sed in ipsa ratio-
 ne sue imaginis scilicet veritatis ab
 ea exemplata omnis veritas a nobis
 cognoscitur. Et exinde est q̄ duo idē
 verum vident in quantum ab eadem
 p̄ma veritate resultat exemplata ve-
 ritas in mente v̄riusqz, et ita intelli-
 gendū est dictum Augustini. Et sic
 patet solutio ad p̄mū. Ad secun-
 dum dicendum q̄ operari aliquo si-
 ue mouere dicit̄ dupliciter. Uno mo-
 do sicut p̄ncipio formali operatiōis
 vel motus; et sic non oportet q̄ motio
 mouentis vel operatio operantis ter-
 minetur ad id quod operatur. Non
 enim ignis calefacit calorem quo ca-
 lefacit. Alio modo sicut instrumē-
 to, et sic motio mouentis terminatur
 ad id quod mouet; sicut manus bacu-
 lo mouet lapidem et baculum mouet.
 Id ergo q̄ cognoscim⁹ sicut ī strō opz
 eē nobis p̄mo notū; et sic cognoscim⁹
 p̄clusiones per p̄ncipia nālīter nota

ad que paratur intellectus agens si-
cut ad instra, ut dicit commentatori. 3. d
aia s id q cognoscim? sicut forma co-
gnoscētis nō o3 eē nouū; qz nec oculus
videt lucem q̄ ē oculi p̄positione; neqz
spēm p̄ quā videt, 7 ita ē nō ē necessa-
riū vt q̄cūqz itelligit aliqd̄ itelligat
intellectum suum quo itelligit v̄ lu-
mē intellectuale. Sic ḡ vitas a p̄ma vi-
tate in mētibus n̄ris exēplata a nobis
p̄ri cognoscit vt de necessitate ad b̄ qz
alia ī ea cognoscant, s. q̄tū ad ipsa p̄n-
cipia, 7 partī nō de necessitate cogno-
scit, s. q̄tū ad ipsū intellectuale lumen,
Ipsa dō existēs vitas a nobis p̄ suaz
essentiā non videt.

Articulus. 8.

D̄ s̄m sic p̄cedit. Ut qz aia
separata actū sensitīuaz po-
tētiāz hēre possit. Cassio. n.
dicit ī li. de aia. Qd̄ aia sine corpe vi-
det 7 audit; 7 reliqs̄ sēsib' viger. Pre-
terea Luce. 16. qdā dicunt de diuite
in ifernū sepulto q̄ sine actu sensuū eē
nō possūt. S3 p̄stat qz ibi erat t̄m aia
diuitis sine corpe ḡ aia sine corpe
op̄atōez sensuū hēre pōt. Preterea
frustra est potentia que nō reducit ad
actum. Sed in anima post mortez re-
manēt potētie sensitīue. ḡ 7 actus sen-
suū. Sed cōtra. Sentire est opa-
tio p̄iuncti. ḡ destructo p̄iuncto in aia
sepata remanere nō p̄nt. R̄ dō qz ī
possibile ē in aia sepata alicui? poten-
tie sensitīue actū esse. quod sic patet.
Operatō nāqz potētie sensitīue eodē
modo p̄ficiť in hoīe 7 in bruto. eodēz
enim modo videt homo p̄ oculum q̄
equus. Actus autem sensitīue potē-

tie in bruto non est ipsius anime sen-
sitīue per se s̄ mediante organo. Si
enim per se haberet op̄atōem; anima
sensitīua ī bruto; p̄ se haberet subsistē-
tiam; 7 sic esset incorruptibilis. Ut de
aia rōnali p̄batum est. Un̄ cū sit b̄
incōueniēs; impossibile est qz in bru-
to vel in hoīe potētia sensitīua habeat
aliquē actū p̄p̄ium. s̄ ois act' ei' ē p̄-
iuncti. vñ ī aia sepata remāere nō pōt
Quidam t̄m dicūt aiaz sensitīuā hēre
duos actus. vnuz quez exercet organo
mediāte; q̄ post mortem non manet.
aliūm quez p̄ se ip̄am agit; 7 hic manz
post mortē; hoc autē videt attestari opi-
nioni Platonis de aia; qui ponebat
aiam sensitīuam mouere seip̄am; 7 sic
mouet corpus; 7 sic illa operatio qua
mouebat seip̄ā erat sibi p̄pria. alia
vero qua mouebat corpus erat coniu-
cti; 7 propter hoc Plato ponebat ani-
mas etiam brutorum esse incorrupti-
biles. Hoc enim de necessitate sequi-
tur. quod tamen isti non concedunt.

Ad primum ergo dicendum qz si-
cut operationes voluntatis propter q̄-
dam similitudinem nominantur no-
minibus passionum; que sunt in ap-
petitu sensitīuo; ita etiam intellectus
operationes nominantur ab operati-
onibus sensuum propter similitudi-
nem. Et sic loquitur Cassio. Ad
secundum dicendum qz illa verba que
dicuntur de diuite oportet metapho-
rice itelligi; vel secundum rerum si-
militudines; 7 non secundum res ip-
sas vt Augustinus dicit. Ad terti-
um dicendū qz secundum quosdam ī
anima separata non manēt potētie

sensitiue actu; sed in radice tantū. Si autē actu maneāt nō iō frustra erunt; Quis acibus careāt, manēt enī ad nature integritatē, sicut mēbra generationis in resurgētibus corporibus.

Inde querit de his que pertinent ad gratiā. Et circa hū querit tria. Primo de precepto honoratiōis parētū, 2° de cōsilio q̄ntū ad votū obediētie, 3° de voto continētie.

Articulus. 9.

Dp̄mū sic pcedit. Videt q̄ ille cui⁹ p̄ nō pōt sustentari a filio nisi cōtrahendo accipiat dotē vñ patrē nutrii possit; nō teneat p̄trahere vt patrē sustentet. Lū enī caritas sit ordinata plus aliq̄s tenet sibi q̄ patri. S; laudabile eēt si aliq̄s p̄pter virginitatē seruandā se morti exponeret, ergo nō tenetur aliq̄s pro seruanda patris vita matrimoniū p̄trahere.

Preterea preceptū non contrariat cōsiliū, vt patet, i. ad cor. 7. ergo p̄ preceptū d̄ honoratione parētū nō obligatur aliquis ad hoc vñ virginitatē perdat. Sed cōtra. Preceptus affirmatiuū obligat p̄ loco 7 tpe. Sed tēpus de honoratione parentum est q̄n̄ parentes indigent, ergo tunc obligatur aliquis ex tali precepto, 7 ita videtur q̄ teneatur matrimoniū cōtrahere: si alias patri subuenire nō possit.

Re^o dō q̄ casus p̄positus nō videt esse defacili possibilis. Uix enim cōtingere potest quin aliquis parentes sustentare non possit absq̄ matrimoniū cōtractu saltem manibus operando;

vel mendicādo. Si tñ hoc p̄tingeret eēt idē iudiciū de virginitate seruāda in isto articulo 7 de alijs perfectionis opibus, sicut ē introitus in religiones de quo q̄dā varie opināt. Dicūt enī aliqui q̄ si aliq̄s h; patrē indigētē: d; ei dimittē si q̄d h; ad ei⁹ sustentationē, 7 sic pōt licite religionē intrare parentū curā p̄ri celesti cōmittēs; q̄ etiā aues pascit. S; q̄ bec opinio nimis videt aspa iō melius vñ dicēdū, q̄ aut iste q̄ h; p̄positū intrandi religionem videt se in seculo non posse viuere sine peccato mortali, vel nō de facili. Si timet sibi periculum peccati mortalis; cum magis teneatur saluti aīe sue, p̄uidere q̄ corporali necessitati parentū nō tenetur in seculo remanere. Si autē videt se posse in seculo cōuersari absq̄ peccato distinguendū videtur, quia si sine eius obseq̄o parentes nullo modo viuere possūt, sic tenetur eis seruire 7 alia opa p̄fectiōis p̄termittere 7 peccaret eos dimittēs. Si nō sine ei⁹ obseq̄o p̄nt aliquat̄ sustentari nō autē honorifice, nō p̄ h; tenet opa p̄fectiōis dimittē. Sec^o autē ē de illo q̄ iā religionē intrauit, q̄ cū iā sit mortu⁹ mūdo p̄ p̄fessionē; solut⁹ est a lege q̄ in mūdānis obseq̄is p̄tib⁹ tenebat fm̄ doctrinaz apli ad ro. 7. In alijs autē sp̄ualibus puta orōnib⁹ 7 h⁹ eis tenet seruire. Et h⁹ q̄ dictū ē de introitu religionis pōt etiā de obsequiā rogat; 7 de alijs opib⁹ p̄fectiōis dict. Ad p̄mū ḡ dō q̄ si aliq̄s n̄ eēt rogitate p̄fessus nō debet mori fame anq̄ m̄rimoniū p̄hēt. Ad scōz dō q̄ p̄ceptū p̄trariari cōsilio n̄ phibeti cāu.

Articulus .10°. **D**iscōs sic pcedit. Videt q
 religiosus qui emisit votum
 obediētie tenet in oib⁹ plato
 obedire: etiā in indifferentib⁹. qz per
 votū castitatis religiosus oī pcupitū
 renūciat. q̄ p votū obediētie abrenū
 ciat pprie volūtati q̄tū ad oia. Pre
 terea br̄s B̄ndictus dicit in regula
 q̄ etiā si platus ipossibile iubeat rem
 praudū ē. q̄ multo magis in indifferē
 tib⁹ obedire tenet. Preterea votū
 obediētie ad statū pfectionis p̄tinet.
 s̄ aut non eēt si nō teneret obedire ni
 si de his que in regula p̄tinet: qz q̄l³
 subditus etiā secularis tenet suo pla
 to obedire in aliq̄bus que p̄tinent ad
 ius sue p̄latōis. q̄ videt q̄ religiosus
 teneat simpliciter in omnib⁹ obedire
 Sed p̄tra. Religiosus nō tenetur
 ad plura q̄ secularis: nisi quaten⁹ se p
 votū obligavit. S̄ p̄ votū p̄fessōis
 non se obligavit ab obediendū nisi
 fm regulā. q̄ in pluribus obedire nō
 tenetur: q̄ que sunt fm regulam.
 Preterea Ber. dicit in li. de dispen.
 p̄cepto. Nihil p̄cipiat mibi platus
 eoz que nō p̄missi nihil phibeo eoz
 que p̄missi. R̄^o dō q̄ circa hoc par
 tim cōveniūt oēs et partī adinvice dis
 sentiūt. Qd̄ em̄ religiosus nō teneat
 plato obedire in his q̄ sūt cōtra deū
 vel cōtra regulā vel q̄tū ad ea in q̄
 bus platus dispensatio nō cōmittitur
 omnes cōmuniter dicant. Qd̄ etiam
 in his que sunt artiora q̄ regula obe
 dire non teneatur: s̄ sic obedire si obe
 dientie perfecte vt ab omnibus dicit.
 Sed circa indifferentia vel ea q̄ sūt

infra artitudinem regule aut equalia
 regule sunt due opinōes: quibusdā
 dicētib⁹ q̄ obedire in huius ē de ne
 cessitate obediētie. alijs aut q̄ non
 est de necessitate obediētie: s̄ de p̄
 fectione. Que qd̄ due opiniones et
 si multum differre videant q̄tū ad
 vocem: tū quantū ad rem parū vel ni
 hil differre inveniuntur. nam ad re
 gulam p̄tinerē intelligenda sunt nō
 solum ea que sunt exp̄sse in regula: s̄
 etiā illa que quocūq̄ modo ad regu
 lam reducūtur. vtpote que p̄tinent ad
 obsequiū fraterne societatis: et ad pu
 nitionē culpaz: ad que duo fere om
 nia huius indifferentia possunt reduci
 Si tū aliqua sunt que nullaten⁹ ad
 regulam reducunt: videt esse verior
 opinio: q̄ obedire in hui⁹ non sit de
 necessitate obediētie sed de p̄fectio
 ne vt Ber. manifeste dicit in li. de p̄
 ceptis et dispensatōibus. et h̄ iō qz obe
 dientia nō se extendit ultra potesta
 tem vel ius p̄latōis: q̄ qd̄em fm re
 gulam limitat. Ad p̄mū q̄ dicēdū
 q̄ votū p̄tinetie respicit sp̄ale genus
 actus. s̄ votū obediētie respicit gene
 ralī oēs actus vñ nisi determinaret
 ei⁹ generalitas: eēt religionū p̄fusio:
 qz oēs ad idē tenerēt. Ad scōs dō q̄
 loquit q̄tū ad p̄fectionē obediētie.
 Ad tertiū dō q̄ per votum obediē
 tie supponitur religiosus plato suo q̄
 tum ad generalē dispositionē vite sue
 licet non q̄tū ad omnes actus par
 ticulares. secularis autem suo plato
 obedire tenetur q̄tū ad aliquos act⁹
 sp̄ales: non quantum ad generalē di
 spositionem vite sue.

Articulus. ii.

De tertio sic procedit. Videtur
 quod post votum simplex castitatis
 aliquis matrimonium contrahens
 nec reddere debitum nec exigere possit
 quia apud deum non minus obligat vo-
 tum simplex quam solenne, ut canon dicit
 Sed post votum solenne emissum aliquis
 nec petere debitum nec reddere potest, et
 nec post emissionem simplicis voti.

Præterea pro peccato nullus excusat
 a peccato. Sed iste qui contrahit post vo-
 tum simplex peccat; quoniam primo debitum red-
 dit; quod adhuc potest votum implere religio-
 nis inchoando, et postquam semel reddidit ad-
 huc peccat vel reddendo vel exigendo.

Sed contra, Ecclesia non cogit ali-
 quos ad peccandum. Cogit autem redde-
 re debitum etiam post votum simplex casti-
 tatis, et reddendo debitum non peccat.

Respondeo quod quantum ad redditionem de-
 biti omnes conveniunt quod post simplex vo-
 tum continentie tenetur reddere debitum
 quod votum simplex matrimonium contra-
 ctum non dirimit, et ex quo matrimonium
 est contractum; vir non habet potestatem corpo-
 ris sui sed mulier, unde tenetur mulieri
 debitum reddere, sed circa petitionem de-
 biti quidam dicunt: quod cum quantum ad hoc
 sit in sua libertate; tenetur adhuc vo-
 tum implere, et ita peccat debitum peten-
 do. Alii vero dicunt quod si per signa ap-
 pareat quod mulier velit sibi debitum
 reddi quamvis ipsa petere erubescat quod
 vir petere debet etiam post votum sim-
 plex, et præcipue si timeat uxoris de la-
 psu. Sed hoc in idem redit cum primo.

Nam hoc est ex parte uxoris quedam
 interpretativa petitio, ut sic vir petendo

reddit, unde non efficitur ex parte uxoris gra-
 vius matrimonium; quod esset si ipse eam expressis
 se petere oportet. Ad primum ergo dicitur quod
 utriusque voti transgressio inducit rea-
 tum peccati mortalis ex hoc quod utriusque
 equaliter obligat apud deum, sed quantum ad
 impedimentum matrimonii non habet utriusque
 equaliter efficaciam. Nam per votum solenne
 transfert se vouens quasi incorporale
 obsequium ipsius dei per susceptionem or-
 dinis vel introitum religionis, quod au-
 tem aliquis semel uni dedit non potest
 postmodum alteri dari, et ideo post vo-
 tum solenne non potest aliquis se trade-
 re in potestatem uxoris matrimonium
 contrahendo, sed in voto simplici est sola
 promissio. Qui autem aliquid alteri promit-
 tit; potest idem alteri dare, licet fidem pro-
 missionis non seruet, et ideo ille qui sim-
 plex votum emit; potest postmodum
 matrimonium contrahere; sed peccet quod
 propter fidem irritam fecit. Ad secundum dicitur
 quod primum peccatum non excusat sequen-
 tes quibus debitum reddit a peccato in-
 choatum est peccatum; sed inchoatum est ac-
 quodam matrimonium presumptivum.

Unde queritur de his que per-
 tinent ad culpam. Et primo
 quantum ad culpam que contra-
 riatur bonis moribus. Secundo quantum
 ad culpam que contrariatur recte fidei. Circa
 primum queruntur tria. Primo de acce-
 ptione personarum. Secundo de peccato in-
 famie. Tertio de preciositate vestitus.

Articulus. iij.

De primo sic procedit. Videtur
 quod qui honorat divitem propter
 divitias peccat. Ita enim
 dicitur glo. Jacobi, et, Quod si introierit

uentui vestro etc. Mundus pauperē
 abicit: diuitē colit, fides xp̄i ecōtra vo-
 cet facē q̄ fidē xp̄i pctm̄ ē q̄ honorare
 diuitē ppter diuitias ē pctm̄. Preter-
 ea honor fm̄ ph̄m in p̄ ethi. debet re-
 bus diuinis. S; in diuite nō ē aliqd̄
 dñū ppter diuitias, q̄ nō debet ei ho-
 nor ppter diuitias. Preterea ex ver-
 bis phi in p̄ ethi. colligit q̄ honor est
 exhibitio reuerētie in testimoniū vtu-
 tis. S; aliqn̄ diues nō ē vtuosus. Lū
 q̄ falsū testimoniū dī eē pctm̄: qd̄ nō
 dī fieri ppter scandalū vitandū: videt̄
 q̄ nec etiā cā vitādi scādali diues de-
 beat ppter diuitias honorari. Sed
 cōtra est glo. Aug. Jac. 2. sup̄ illud.
 Si introierit etc. In quotidianis cō-
 fessionibus q̄ pfert diuitē pauperi nō
 in hoc peccat: nisi intus ita iudicet: vt
 quāto ditior tanto melior videatur. S;
 nō semp̄ aliqs̄ huius exteriorib⁹ hono-
 ribus diuitē honorās eū ppter hoc iu-
 dicat meliorē ergo nō semp̄ peccat.
 R̄ dō q̄ accipe psonam differt ptra
 accipe cām. Accipere enī cām est iu-
 diciū formare ex aliquo qd̄ facit ad
 causam: quod laudabile ē. Accipe ve-
 ro psonā est formare iudiciū ex aliqua
 cōditione psonē que nō facit ad cām
 quod vitū est. Unde contingit q̄ ex
 eadem p̄ditōe psonē p̄siderata qñq̄
 fit iudiciū iustū: qñq̄ est acceptio per-
 sonarū. Sicut si in aliqua controuersia
 detur iūria p̄ aliquo quia est litterari-
 or erit acceptio personarū. Si autē ex
 hac cōsideratiōe in licentiādo ad ma-
 gisteriū alijs p̄feratur: nō erit acceptō
 psonarum. Si ergo aliquis honor di-
 uiti exhibeatur ppter causas ad quas

diuitie aliqd̄ faciūt: nō erit acceptio
 psonarū. erit autē si ad hoc nihil diui-
 tie opent. Est autē duplex honor: vnus
 q̄ debet alicui rōne sui ipsius p̄t ipaz
 v̄tutē. sicut est cōmendatio. inuitatio
 et h̄. et ad hūc honorē diuitie nihil fa-
 ciūt. Un̄ si talis honor alicui ppter di-
 uitas exhibeatur: erit acceptio psona-
 rū. vñ dicit Maxim⁹ Valen⁹ q̄ ho-
 nores q̄ virtuti debent: sicut triūphi et
 alia h̄. apud romanos antiqs̄ nulla
 pecunia emi poterāt. Ali⁹ honor ali-
 cui debet fm̄ statū que h̄z i republica
 sicut in psona respública honoratur
 et ppter hoc reges et p̄ncipes et h̄ p̄so-
 ne honorāt fm̄ illud. i. Petri. 4. Re-
 gem honorificate. Et quia in terrena
 respública diuites statū obtinent alti-
 orem: iō ciues celestis Jerlm̄ quasi i
 Babylonia peregrinātes debent eis
 inter quos cōuersant̄ morē gerere. vt
 aug. dicit in li. de ci. dei. In his q̄ nō
 sunt cōtra deū: et sic etiā diuites hono-
 rare illis dñtaxat honorib⁹ q̄ ad exte-
 riorē p̄uictū p̄tinēt licitū est. Ad
 p̄mū ergo dō q̄ in his que ad fidem
 xp̄i p̄tinēt: peccatum esset diuites pau-
 peribus p̄ferre. sicut sunt ministratio-
 nes sac̄roz. et alia huius. S; in his que
 mundi. cōuictus req̄rit: oz mūdo gerē
 morē. Ad scōz dō q̄ etiā diuitie in
 quantū sunt quoddā bonū sunt aliqd̄
 diuinū. p̄cipue in q̄rtum p̄bēt faculta-
 tem ad multa bñ agēda. Ad tertiuū
 dō q̄ rō illa p̄cedit de honore q̄ exhibe-
 retur alicui rōne sui ipsius.

Articulus. 13.

D scōz sic p̄cedit. Videt̄ q̄
 aliquis peccat infamiam nō

repellendo. Crudelis enim esse dicitur
quod famam suam negligit. Sed crudelitas
per se est. quod peccatum est famam non resistere.

Preterea Ecclesiastici 17. dicitur. Unicuique mandavit deus de primo suo. ut scilicet sit exemplum et verbo. Sed hoc impedit per infamiam. quod quilibet tenet repellere infamiam. Sed contra est quod continere infamiam vix esse actus humilitatis. Unde in vitas patrum legitur de multis sanctis patribus qui proprias infamias sustinebant eas non repellentes. quod non est peccatum. Respondeo quod utriusque scilicet et precepti fame et appetitum potest esse laudabile et vitiosum. fama enim non est necessaria homini pro se ipsum sed pro primo edificandis. Appetere quod fama pro primo caritatis est appetere non pro se ipsum ad inanem gloriam pertinet. E converso preceptum fame ratione sui ipsius humilitatis est ratione non primi ignavia et crudelitas. Illi ergo quibus incumbit ex officio vel ex statu perfectionis aliorum saluti providere peccant nisi infamiam propriam iuxta posse repellant. Alii vero quibus magis custodia sue proprie salutis imminet: sunt sue humilitati providentes famam vel infamiam continent. Sed cum infamia dupliciter repellatur scilicet occasione subtrahendo. et linguas detrahentibus prosequendo. primo modo omnes tenent infamiam vitare. aliter sine scandalo activo transiri non posset. quod semper peccatum est. sed secundo modo non tenent nisi quando videtur aliquid saluti proximorum providere. et hoc est quod Beatus dicit. 9. omel. super Ezechielem. Linguas detrahentium sicut nostro studio non debemus excitare ut ipsi pereant. ita per suam maliciam excitatas debemus equanimiter tolerare: ut nobis meritum crescat: aliquando etiam prosequere: ne dum de nobis

mala disseminant eorum quod nos ad bona audire poterat corda innocentium corrumpat. et infra. Hieronymus in quorum vita in exemplum imitatio est posita: dicit si potest detrahentium sibi verba prosequere: ne eorum predicatorem non audiant qui audire poterant. et in pravis moribus remanentes bene vivere continent. Ex his patet solutio ad obiecta.

Articulus 14.

De tertio sic procedit. Videtur quod
a uti preciosis vestibus semper sit
per se peccatum. Omne enim quod fit pro vanam gloriam peccatum est. Sed preciosas vestimenta non portant nisi ad inanem gloriam. Unde Gregorius in omelia de diuite epulone. Nemo quippe vestimenta preciosa nisi ad inanem gloriam querit. vix ut honorabilior ceteris esse videatur. Nam quod pro sola inani gloria preciosum vestimentum querit: ipsa res testatur quod nemo vult ibi preciosis vestibus indui: ubi ab alijs non possit videri. quod usus preciosarum vestium semper est peccatum. Preterea. id est ad
Liber 6. Habentes alimeta et quibus tegamur his contenti sumus. Glo. Quod amplius est a malo est. scilicet preciositas vestium est amplius. quod est peccatum. Sed contra est quod Seneca dicit ad quadam reginam. Indue te delicate non propter te sed ne dignitas regia vilescat. Preterea. id est ad
Liber 2. Non in totis criminibus: aut auro aut margaritis: veste preciosa. Glo. ultra modum suum. Et ita si aliquis preciosis vestibus sed modum suum vult: non peccat. Respondeo quod aliter hoc loquendum est pro persona publica et pro persona privata. nam persona publica consideratur et statum dignitatis et pro persona pro ditione. circa que duo ita

se debet habere; ne dignitatis auctori-
tas veniat in contemptum; et ne ipse in super-
bia efferat. Utrūque ergo potest esse laudabi-
le et quod preciosus utatur ad reuerentiam aucto-
ritatis inducenda; et quod vilibus utatur ratione
proprie humilitatis. ita dicitur ne que
ad auctoritatem seruandam fuerint superbia
degenerent. et ne dum nimium seruat hu-
militas; regedi frangatur auctoritas. si-
cut aug. dicit. Et hac ratione laudabili-
ter sacerdos in diuino officio preciosus
utitur indumentis ad reuerentiam diuini cul-
tus. et laudabiliter ab his propter humilita-
tem quibusdam religionibus abstinet. In
eo autem quod est puata persona virtuosum est si propter
propria humilitate abiectoribus indumē-
tis utatur etiam quod statim propter requirat. Un-
de Greg. dicit in omel. predicta. Si abiec-
tio preciosi indumentum virtus non est; euan-
gelista de Joane vigilaturno diceret
Erat idur pilis camelorum. Licitum est
autem ut sit modum prope prode preciosis utatur
ut sit prope est si prope modum excedat. et
quod preciosum dicitur relative sicut et magnus
cum id quod est preciosum vni non sit alteri pre-
ciosum; preciositas vestium semper sonat in ex-
cessum prope modi. et sicut in hoc semper est prope
preciosis vestibus utitur. et sic loquitur Greg. vbi
prope solutio ad primam. Ad hoc dicitur quod in
alimento et regimēto intelligunt omnia que no-
bis sunt necessaria conueniunt nostri
status.

¶ **E**inde queritur de culpa que prestat
recte fidei. Et circa hoc querunt
duo. Primo utrum hereticis
sit conuicandum. 2º utrum redeuntes ad eccle-
sam sint recipiendi.

Articulus. iijº.

¶ **D** primū sic procedit. Videtur quod

hereticis sit communicandum. Dicitur
in Mat. 13. in parabola de zizanias.
quod profamilias dixit messoribus. Venite
utraq; crescere usque ad messem. messis autem
est consumatio seculi. ut ibidem dicitur cum. Cum
ergo pro zizanias intelligatur hereticus; ut quod
heretici non sint a comunione fidelium sepa-
randa ante diem iudicii. Preterea videntur
quod dicitur preceptum facere principes hereti-
cos interficientes. Sed hoc est quod dicitur. 2. ad
cor. 6. Exite de medio eorum et separa-
mini; et loquitur de infidelibus. quod prope ex hoc
quod permiserat. Nolite ducere iugum cum
infidelibus; ergo hereticis non est conuicandum.
¶ **R**º dicitur quod hereticis conuicandum non est
duplici ratione. Una est ratione excommunicationis
Nam cum sint excommunicati; non est eis con-
uicandum sicut nec cum alijs excommunicatis. Alia
est ratio heresis. Primo propter periculum; ne
eorum puerfatio alios corrumperet sicut illud. 1.
ad cor. 15. Corrumperunt bonos mores col-
loquia praua. 2º etiam ne videamur eorum
puerfate doctrine aliquem assensum pre-
stare. Unde in 2. canonica Jo. dicitur
Si quis veniat ad vos et hanc doctrinam
non habet; nolite eum in domum ducere
nec aue ei dixeritis. qui enim dicit ei
aue conuicatur operibus eius malignis.
¶ **U**bi dicitur glo. Secundum quod vox est in-
stituta comunione esse ostendit cum illo
alioquin simulatio est; que in christianis
esse non debet. 3º ne ex nostra familiaritate
alijs det occasio erroris. Un ibidem
dicitur alia glo. Et si vos forte decepti
non estis; alij forsitan per talem vestram fa-
miliaritatem possent decipi. qui crede-
ret illos placare vobis; et sic crederet
illis. Unde alia glo. Ibidem dicitur.
Tanta apostoli atque eorum discipulorum

religione cautela utebantur, ut nec ubi
quidē p̄munionē cū aliquo eorū qui a
veritate declinauerāt h̄re paterentur.
Hoc tñ intelligendū est nisi cum ali
quo loqueremur de ei⁹ salute. Ad p̄
mū ḡ dō q̄ in illo p̄cepto patriſſami
lias duplex cōditio intell̄. Una ē vt
exponatur p̄ceptū de vniuersali ſepa
tione malorū a bonis, et hoc accipit̄ ex
ip̄a q̄ōne meſſorū qui dicūt. Vis im⁹
et colligimus ea. h̄ enī nō erit vsq̄ ad
diē iudicij. Secūda p̄ditio ē vt intelli
gatur p̄ceptū qm̄ mali sine piculo bo
norū extirpari nō p̄nt. Et hoc p̄z ex r̄i
ſione patriſſimilias: q̄ dixit. ne forte
colligētes zizania eradicētis simul cū
eis et triticū. Quod quidē tribus mo
dis p̄tingere poſſet. Uno mō ſi aliq̄s
p̄ſcinderetur anteq̄ de ei⁹ malicia cō
ſtaret. Unde dicit glo. q̄ monet dñs;
ne ambigūe iudicemus. Secūdo ſi
non eēt in malicia obſtinatus: Unde
nullus ex cōmunicatur niſi p̄pter cōtu
maciam. Tñ dicit glo. ibidem. Ad
h̄nemur nō cito amburare: quia qui ho
die erat forte cras defendet veritatez
Et Tbi. vlt. d̄. Hereticum hominē
poſt p̄mā et ſecundā correptionē deu
ta. Tertio ſi ſimul boni cū malis in
uoluant̄ p̄pter qd̄ dicit ibi glo. Aug.
Quod multitudo nō eſt ex cōmunicā
da: nec p̄ncipes populi. Iſtis autē re
moris debent mali p̄ſcindi. ſm̄ illud
i. Coz. 6. Auferte malū ex vobis,
et p̄ hoc p̄z ſolutio ad ſcōz.

Articulus. i6⁹.

Discōz ſic p̄cedit. Videt̄ q̄
heretici redeūtes ad eccliam
non ſunt recipiēdi quia pecca

uerunt p̄tra fidē: que eſt ecclie funda
mentū. Et iō in edificatiōe ecclie nō
debēt ſuper edificari. ḡ non debēt ab
ecclia recipi. Sed contra ē q̄ ecclia
nulli d̄z claudere gremiū. ſicut xp̄s q̄
de ſe dicit. Eū qui venit ad me non
eijciā foras. Joā. 6. R̄o dicendū q̄
quādiu huius vite ſtatus durat hō nō
pōt eē totaliter i p̄ctō obſtinat⁹. Hoc
enim erit in damnatis poſt mortem.
Et ideo quādiu in hac vita viuunt;
cuilibet relinquitur locus penitentie
et quilibet quātū cūq̄ deliquerit: vel
in fide vel in moribus: eſt ab ecclia
recipiēdus ad penitentiā. et contrariū
dicere eſt heresis nouatianorū: ſed tñ
non eſt neceſſarius q̄ ſemp̄ ad digni
tatem recipiantur: niſi cū aliquib⁹ mi
ſericorditer diſpenſareſ p̄cipue p̄pter
bonū pacis. vel p̄pter fructū alius q̄
inde ſperet. Ad p̄mū ḡ dicendū q̄
q̄diu fundamentū fidei nō habet ab
ecclia recipi non debet. ſed poſtq̄ cō
uerſus incipit habere recipiendus eſt

Articulus. i7⁹.

Inde queritur de hoc quod
ad pertinent ad gloriā. ſcilicet
de viſione dei in patria. ſcili
cet verum aliquis intellectus creatus
poſſit videre deū per eſſentiam. Et
videretur q̄ non. Intellectus ad intelli
gibile eſt aliqua proportio. Sed intel
lectus creati ad diuinā eſſentiā nul
la eſt proportio: cum diſtent in infini
tum. ergo intellectus creatus diuinā
eſſentiam videre non poſſet. Pre
terea plus diſtat ſpiritus increat⁹ ab
intellectu creato q̄ ſpiritus creatus
a ſenſu. Sed ſenſus nō poſſet cogno

scere spm creatū. g̃ nec intellect⁹ crea-
 tus spm in creatū. Sed p̃tra ē Exo.
 33. Sup illud. Nō videbit me hō ⁊
 viuet. dicit glo. Gregorij. Fuere non
 nulli q̃ deū dicerēt etiā in illa regiōe
 dissimilitudinis in claritate sua con-
 spici: s̃ in natura minime videri quos
 nimirum minor inq̃sitionis subtili-
 tas. fefellit. Neq̃ enim illi simplicia ⁊
 incommutabili essentie aliud ē claritas
 aliud est natura. sed ipsa ei natura cla-
 ritas: ipsa claritas natura ē. ⁊ ita eēn-
 tia dei videbit̃ a beatis. R̃ dicēdū
 q̃ necesse est ponere diuinā eēntiā vi-
 deri a btis. Beatitudo enim ē vltima
 p̃fectio rōnalis nature. nihil aut̃ est fi-
 naliter p̃fectū: nisi attingat ad suū
 p̃ncipiū scdm̃ modum suū. quod ideo
 dico: q̃ ad p̃ncipiū: q̃d ē deus attingit
 aliqd̃ dupl̃. Uno modo per similitu-
 dinem. quod est cōmune omni creatu-
 re que tantū habet defectiōe: q̃ntū cō-
 sequitur de diuina similitudine. Alio
 modo p̃ operationem vt p̃termittatur
 ille modus qui est x̃po singularis. s̃
 vnitatis p̃sone. Dico autem per opera-
 tionem: in quātū rationalis creatura
 cognoscat ⁊ amat deū. ⁊ quia anima
 im̃mediate facta est a deo: iō beata esse
 non poterit: nisi im̃mediate videat deū
 s̃. absq̃ medio: quod sit similitudo rei
 cognite. sicut sp̃s visibilis in pupilla
 vel in speculo. non autem absq̃ me-
 dio: quod est lumen confortans intel-
 lectū: quod ē lumen glorie. de quo in
 ps̃. d̃. In lumine tuo videbim⁹ lumē
 Hoc aut̃ est per essentia deum videre
 Unde in hoc ponimus b̃itudines rō-
 nalis creature. q̃ deum per essentiam

videbit. sicut phi qui posuerunt aīas
 ñas fluere ab intelligentia agēte po-
 fuerūt vltimā felicitatē hominis i cō-
 tinuationem intellect⁹ nostri ad ipsā
 Ad p̃mū ergo d̃ q̃ p̃portio dupl̃
 d̃. Uno mō p̃prie s̃m q̃ ip̃ortat quē-
 dam determinatū excessum. ⁊ sic p̃por-
 tio requiritur inter intellectū ⁊ intelli-
 gibile ad hoc q̃ sit cognitio cum com-
 prehensione: qualiter diuina essentia
 nūq̃ videbitur ab intellectu creato.
 Alio modo d̃ cōmuniter p̃ qualibz
 habitudine. ⁊ sic infinitum pōt habe-
 re p̃portionē ad finitum: si sit p̃fectō
 eius: vel aliquā hui⁹ habitudine habe-
 at ad ipsū. ⁊ talis p̃portio sufficit ad
 hoc q̃ intellectus noster videat diui-
 nam essentiam attingēdo nō compre-
 hendēdo. Ad scōz d̃ q̃ obiectio il-
 la p̃cedit de distantia s̃m p̃prietatez
 nature nō solū s̃m rōne cognitionis.
 Nam sp̃s creatus nō est sensibilis
 s̃ sp̃s increatus est intelligibilis.

Incipit quodlibet xi. Articulus. i.
 Quesitū fuit de deo
 de angelis. ⁊ de hōi-
 bus. De deo hō q̃
 situm fuit de imen-
 sitate ipsius. de co-
 gnitione eius ⁊ de
 p̃destinatiōe. Cir-
 ca imensitatē hō dei quesitū fuit. vtrū
 solius dei sit p̃prie esse vbiq̃. Ostē-
 debatur q̃ nō. Numerus enim ē in re-
 bus numeratis. Sed p̃stat q̃ cēs par-
 tes vniuersi sūt numerate. g̃ nūer⁹ est
 in oībus p̃tibus vniuersi. ⁊ sic videtur
 q̃ sit vbiq̃. Non est ergo solius dei

dei proprium esse ubique. Preterea
 universale est quod est ubique et semper. Sed
 vult non est hoc quod deus quod non est proprius
 solius dei esse ubique et semper. Preterea
 substantia spiritualis excedit corporalem. Sed hoc
 quod dicitur esse ubique pertinet ad substantiam cor-
 poralem, quia solis corporalibus est pro-
 prie assignare locum, ergo multo ma-
 gis esse ubique pertinet ad substantias
 spirituales, et sic videtur quod non sit solius
 dei proprium. Preterea ad condem-
 nationem terreni regis pertinet quod pos-
 sit gubernare etiam in absentia sua
 regnum. Sed deus est commendabi-
 lior omni rege, ergo videtur quod etiam
 competat sibi ad suam commedationem quod
 gubernet totum mundum vel aliquas
 partes in absentia sua per providentiam
 et sic non videtur quod sit dei proprium esse
 ubique. Preterea constat quod quedam
 dicuntur deo esse propinqua et quedam
 remota, et quanto magis sunt remo-
 ta, tanto magis sunt corruptibilia.
 Non autem possent dici aliqua pro-
 pinqua et aliqua remota si deus esset
 ubique, ergo videtur quod deus non sit ubi-
 que. Preterea dato quod tota machina
 mundialis esset unum corpus continuus
 constat quod illud corpus esset ubique. Non
 ergo est solius dei proprium esse ubique.
 Contra, Ambrosius probat spiritum sanctum
 esse deum, quod est ubique. Sed si esse ubique
 non esset solius dei proprium, ratio sua non
 valeret. Quia ergo ratio hoc valeat vi-
 detur quod sit solius dei proprium esse ubique.
 Respondeo quod spiritualia dicuntur esse in loco:
 non quidem per tractum magnitudinis
 sed virtutis, et ideo secundum rationem virtutis
 cuiuslibet rei spiritualis oportet nos

loqui de loco in quo est, virtus autem
 dei est infinita que quidem infinitas
 apparet quantum ad duo. Primo quia
 non solum excedit creaturas que sunt
 fuerunt et erunt, sed etiam omnes que
 possunt imaginari. Ergo deus non solum est
 in illis que sunt fuerunt et erunt. Sed
 etiam in illis que possunt imaginari
 esse. Secundo quod virtus dei simul et semel
 in omnibus operatur, et in singulis secundum
 proprium modum rerum, et ideo esse ubique
 proprie acceptum soli deo competit. Aliis
 autem rebus competit esse ubique improprie.
 Unde distinguitur modus quo deus est
 ubique, et quo alie res quibus aliquo mo-
 do competit esse ubique. Nam hoc
 dicitur esse ubique, quia sunt tamen in his
 que sunt et presentia sunt, deus autem non solum
 in his que sunt, sed etiam in imagina-
 tis et in preteritis et futuris. Item alie
 res non sunt ubique sicut in loco uno; sed
 sicut in diversis locis, sed deus ita est
 ubique quod est in quolibet et in toto: quia
 eius virtus habet efficaciam non solum
 in id quod est commune universo; sed
 etiam in id quod est proprium unicuique
 rei particulari. Et ideo est in omnibus.
 Sicut in uno loco et sicut in pluribus
 quod est proprie esse ubique. Unde cum
 hoc modo solus deus sit ubique, solius
 dei est proprium esse ubique. Ad primum
 ergo dicendum quod numerus non est in re-
 bus numeratur sicut in loco, sed sicut accens in
 subiecto. Preterea unus numerus licet sit in om-
 nibus numeratur sicut unica essentia: non tamen est
 in quolibet parte, quod non quilibet pars nume-
 ratur eodem numero. Item numerus non
 est omnino unus; sed multitudo quedam
 Deus autem est in rebus per virtutem suam

et in singulis operatur: ut dictum est.
 Ad hunc dicitur quod vult dicitur esse ubique et semper
 per magis per remotiorem quam per positivam.
 Non enim dicitur ubique esse et semper eo quod sit in
 omni loco et in omni tempore: sed quod abstrahit ab his
 quae determinant locum et tempus determinati-
 tum. et praeterea vicia non sunt subsistentia.
 Ad tertium dicitur quod subiecta spiritualis ex-
 cedit corporalem excessu dignitatis natu-
 re: sed non in virtute agendi. imo videmus
 quod multe subiecta spiritualia sunt determina-
 ta corpora in quibus agant. sicut anima rati-
 onalis corpus humanum. Ad quartum dicitur
 quod non est ubique per totum regnum est ex defe-
 ctu regis terreni pro circumscriptiōem
 sue subiecti. Deus autem cum sit in circumscriptus
 est ubique et tamen si non esset ubique: nihilo-
 minus gubernaret omnia prudentia sua.
 Tamen in rege terreno non esse praesens est ad
 defectum: sed quod gubernet in absentia est
 ad praesentiam. deus autem et ubique est
 et omnia gubernat. Ad quintum dicitur quod huius
 distantia et propinquitas creaturarum ad de-
 um non est secundum locum: sed secundum similitudinem
 et dissimilitudinem. Nam illa quae magis assi-
 miliant deo dicimus esse sibi propinquiora quam
 non magis recedunt a similitudine ipsius
 dicimus esse sibi remotiora. Ad sextum
 dicitur quod dato quod tota machina mundialis
 esset unum corpus primum: non tamen per hoc
 posset imaginari quod esset ubique: sed in uno
 loco tamen: quia totum illud in quo esset accipet
 per uno loco: et sic non attingeret quodlibet parti-
 culare quod est ubique proplectente in sua ratione.

Articulus 2°.

circa cognitōem vero dei quae
 rebatur. videlicet deus cognoscit malum
 per bonum. et videtur quod non quod cogno-
 scere unum per aliud pertinet ad defectum

cognitionis. sed in divina cognitione
 nullus potest esse defectus. sed videtur quod deus non
 cognoscit malum per bonum. Praeterea
 cognoscere unum per aliud est in cognosce-
 do discurrere. Sed in divina cognitione
 non est discursus. sed cum cognoscere ma-
 lum per bonum sit cognoscere unum per aliud
 videtur quod deus non cognoscit malum per bo-
 num. Praeterea quicquid deus cognoscit
 cognoscit per essentiam suam. Sed malum nec
 est effectus divinae essentiae: nec est ei opposi-
 tum. ut dicit augustinus. sed videtur quod deus non co-
 gnoscit malum per bonum. Praeterea philosophus
 dicit in 3. de anima. quod intellectus qui semper est
 in actu non cognoscit privationem. Sed in-
 tellectus divinus est semper in actu. sed non est.
 Praeterea omne quod cognoscit: cognosci-
 tur per aliquam similitudinem ipso cognosce-
 re existente. Sed malum non habet aliquam simi-
 tudinem in deo. sed deus non cognoscit ma-
 lum per aliquod bonum quod in eo existat.
 Contra est quod Augustinus dicit quod malum co-
 gnoscit secundum quod ab ipso bono discordat.
 1° dicitur quod propria cognitio uniuscuius-
 que rei est secundum quod cognoscit per propriam ratio-
 nem. In cognoscibilibus autem quaedam sunt
 quae habent rationem propriam absolutam ut homo
 et lapis. quia propria ratio non dependet ex alio.
 Quedam vero sunt quae non habent propriam ratio-
 nem absolutam sed ex alio dependent. sicut
 est in relativis et privativis et negativis
 quorum ratio dependet ex ordine: quae habent
 ad aliam nam rationem cecitatis non est absoluta:
 sed dependens: in quantum habet ordinem ad vi-
 sum: cuius est privativa. Cum ergo deus omnia co-
 gnoscit secundum proprias rationes. dico quod illa
 quorum ratio est absoluta: cognoscit absolu-
 te: et non per aliquod aliud. Illa vero quae
 ratio est dependens et in ordine ad aliam

cognoscit secundum ordinem ad illa ex quibus dependent. Cum ergo ratio mali non sit absoluta sed dependens, inquatur .s. discordat a bono creato, cognoscit malum secundum ordinem ad bonum. Et quod .s. discordat ab ipso bono. Ad primum ergo dicitur quod in illis quibus habent rationem absolutam est ad defectum cognitionis cognoscere unum per aliud, sed non in illis quibus ratio est ad aliud, ut dictum est.

Ad secundum dicendum quod cognitio discursiva est cognoscere unum cognitum per aliud cognitum absolute. Est cognoscere unum incognitum per aliud cognitum ad quod ordinatur non est discurrendo cognoscendo et hoc modo cognoscitur malum. Ad tertium dicendum quod licet malum non sit oppositum dicendum quod licet malum non sit oppositum diuine essentie tamen est oppositum effectui diuine essentie, nam bonum in creatum non habet malum oppositum; sed bonis effectibus qui causantur a bono increato opponitur malum; et in quantum discordat ab his effectibus cognoscitur.

Ad quartum dicendum quod illud habet locum in illo intellectu qui cognoscit res per adaequationem et species suas, et iste modus cognoscendi non est in deo qui cognoscit omnia per essentiam suam.

Ad quintum dicendum quod licet malum non habeat aliquam similitudinem in deo; tamen oppositum mali .s. bonum creatum habet similitudines in deo; sicut in causa sua, et ita bonum cognoscitur per se ipsum, malum vero per bonum.

Articulus 3°,

¶ Circa predestinationem que rebatur utrum predestinatio imponat necessitates. Et ostendebatur quod sic. Costat enim quod predestinatus omnino saluatur. Sed hoc non est nisi necessarium eum predestinatum saluari videtur ergo quod predestinatio necessitates imponat. Preterea ad rom. 9. dicit apostolus. Non est volentis neque currentis sed miseretis dei, quod videtur quod quicquid est de salute sit ex sola predestinatione diuina et ex nullo alio. Et sic videtur necessitates imponere. Contra, augustinus dicit. Qui creauit te sine te non iustificabit te sine te. Respondeo dicendum quod predestinatio certitudinem habet; et tamen necessitates non imponit. In predestinatione enim tria sunt consideranda quorum duo presupponit ipsa predestinatio, scilicet presentiam dei et dilectionem, id est voluntatem qua vult predestinatum saluare, et tertium est ipsa predestinatio que nihil aliud est quam directio in finem quem vult deus rei dilecte. Quodlibet autem horum trium certitudinem habet, et tamen necessitates non imponit. Et quod presentia diuina certitudinem habeat patet. Deus enim cognoscit res nobiliori modo quam nos cognoscimus. Nam cognitio nostra est in tempore, et ideo intuitus noster respicit res secundum rationem temporis, scilicet presentis, preteriti et futuri, ut scilicet cognoscat preterita ut preterita, presentia ut presentia, futura ut futura et certitudinaliter. Cognitio vero diuina est supra tempus et mensuratur eternitate solum et ideo non cognoscit per

sunt in tempore: sed prout sunt in eternitate. s. put sunt pntia. et hoc tam necessaria q̄ contingencia. vnde oia cognoscit tanq̄ pntia in sua pntialitate. Cum ergo etiam intellectus noster certitudinaliter cognoscat pntia. multo magis deus omnia sibi pntia certitudinaliter cognoscat: ex quo nulla necessitas rebus cognitis inducitur. sicut videmus q̄ aliquis existens in loco eminenti videt certitudinaliter ordinem venientium aliquorum euntium per vias. et alius in plano existens videt nisi que sunt sibi presentia. et tamen hominibus istis ex hoc nulla necessitas imponitur. Nam hoc non est nisi ex hoc q̄ in alto existens intuetur omnia vt presentia que eunti in plano sunt preterita scilicet illa que retro sunt. Presentia illa. s. que sunt iuxta se et futura illa. s. que anteriora sunt. Quod autem voluntas diuina certitudinem habeat: et tamen necessitates non imponat. sic patet. Voluntas enim dei est efficax et perfecta causa omnium rerum: quia omnia quecumque voluit dominus fecit. Cuius perfectio et efficacia apparet ex hoc q̄ non solum mouet et causat res: sed etiam dat eis talem modum causandi. in quantum cuiuslibet rei determinatum modum prouidit: quo suos effectus produceret. Unde quia ipse voluit quedam esse in vniuerso necessaria: et quedam contingencia: constituit quaedam causas: quibus contulit vt contingenter careant: et quaedam quibus prouidit vt necessario careant effectus. Vnde voluit istum vel illum effectum non solum esse sed etiam tali modo esse. s. vel contingenter

vel necessario. sicut q̄ voluit petrum non solum currere: sed etiam contingenter currere. et similiter voluit istum vel illum hominem saluare: sed eo modo vt arbitrii libertatem non perderet. et sic q̄ Petrus vel Martinus saluetur: hinc duas causas vnam. s. voluntatem diuinam. et hec hinc certitudinem. Aliam libertatis arbitrium et hec hinc contingenciam. Et sic est in aliis rebus. quia si sunt contingencia prouenit eis ex causa proxima. Quod vero sint certa et necessaria: prouenit eis ex causa prima. Unde prima causa rerum. s. diuina voluntas etiam de contingencibus certitudinem habet. ex qua quidem certitudine non imponitur ipsis rebus aliqua necessitas. quia non solum vult ea esse. Sed tali modo esse. scilicet necessario vel contingenter. vt dictum est. Quod vero predestinatio certitudinem habeat et necessitatem non imponat: sicut patet. Adnotus enim vel directo vel propositum dirigendi in finem quod est ipsa predestinatio est secundum constitutionem et ordinem causarum a deo constitutarum. Constat autem q̄ quando sunt due cause ordinate: quarum vna est necessaria et alia contingens: effectus semper est contingens. In predestinatione autem sunt due cause. Quarum vna est necessaria. s. ipse deus. et alia est contingens. scilicet ipsum liberum arbitrium. et ideo operis effectum predestinationis contingenter esse. Unde quia deus scit et vult istum vel illum consequi talem finem predestinatio certitudinem habet. quia vero deus vult vt secundum libertatem arbitrii in talem finem dirigat.

Ideo huiusmodi certitudo nullam p̄-
destinato necessitatem imponit.

Ad primum, ergo dicendum q̄ hic
p̄destinatus omnino saluatur; est ex
certitudine diuine p̄destinatōis nō
tamen est ibi necessitas absoluta sed
conditionalis, quia si talis est p̄de-
stinatus necessario saluatur, non autē
est necessarium simpliciter. Ad se-
cundum dicendum q̄ verbum aposto-
li non est sic intelligendum; quin sit
necessarium velle et currere ex parte
nostra, sed quia p̄ncipium primū be-
ne operandi nō est a nobis sed ex mi-
sericordia diuina infundere gratiā ni-
hilominus tamen oportet q̄ ex pte no-
stra sit aliquod p̄ncipium.

Articulus 4us.

Intra angelos quesitum fuit
de motu angeli, s. utrū mot^{us}
eius sit in instanti. Videtur
q̄ sic, Constat enim q̄ mutatio ange-
li simplicior est omni mutatione cor-
porali. Sed inuenitur aliqua mutatio
corporalis in instanti sicut illumina-
tio, et huiusmodi, ergo multo magis
motus angeli est in instanti. Prete-
rea nobilissime creature cōpetit nobi-
lissimus motus, nobilissimus autem
motus est ille qui fit in instanti, ergo cō-
petit nobilissime creature, s. angelo.

Contra, Omnis motus habet p̄us
et posterius, Prius autē et posterius in
motu est numerus temporis, ergo in
omni motu est temp^{us} ergo nullus mo-
tus etiā angeli est in instanti. R^{es}
dicendum q̄ omnis mutatio habet du-
os terminos quos nō cōtingit simul
esse, Unū impossibile est q̄ aliq̄s motus

vel mutatio sit in instanti hoc mō q̄
idē instans ambos terminos p̄plectatur.
Unde sciendū q̄ in rebus corpo-
ralibus duo termini motus vel muta-
tionis dupl̄ possunt se habere. Uno mō
q̄ sit assignare instans in quo termi-
nus ad quem primo est. Et aliud in-
stans in quo termin^{us} a quo ultimo ē
et sic cū inter quilibet duo instātia sit tē-
pus mediū; sequit^{ur} q̄ de vno termino
motus in aliū fiat trāsitus p̄ t̄ps. et sic ta-
lis mutatio ē in tpe et nō in instāti. hoc
autē cōtingit quā inter duos terminos
motus est aliq̄d medium accipere, si-
cut inter albū et nigrum; et inter esse
hic et ibi. Sed aliqui termini muta-
tionis sunt inter quos non est accipe
mediū. Sicut inter albū et nō albū
Inter ignē et nō ignē inter tenebro-
sum et luminosum, quia affirmatio et
negatio sunt p̄m se imediata, et similē
p̄uatio et forma in subiecto determi-
nato, et in talib^{us} h̄ sit accipe instā in q̄
p̄mo est terminus ad quē; nō t̄m est ac-
cipere instā in quo ultimo est termi-
nus a quo. Cū em̄ iter quelibet duo
instātia sit tempus mediū; sequeretur
q̄ in illo tēpore medio in neutro extre-
mō ēēt, quod ē impossibile; cū sint
extrema oīo imediata. Opz ḡ dicere
q̄ cū illud instā in quo p̄mo ē termi-
nus ad quē sit termin^{us} alicuius t̄pis
q̄ in toto tpe p̄cedēti duret terminus
a quo, et sic cum inter t̄pus et instans
qd̄ est terminus temporis; nō sit tē-
pus mediū, nō sit transitus de vna
extremitate in aliā in tēpore s̄ in instāti
primo desinit esse terminus a quo; et
incipit esse terminus ad quem; hui^{us}

mutationes dicuntur esse instantaneae: sicut illuminatio generatio et corruptio. Sed quod iste mutationes sunt termini motuum continuorum et in tempore existentium quod tempus in quo est ultimo terminus a quo mensurat aliquem motum sed quod subiectum accedit ad terminum ad quem sicut per alterationem materia disponitur ad formam et per motum locale corpus luminosum accedit ad situm in quo illuminat et sed hoc dicitur quod generatio et corruptio sunt termini alterationis et illuminatio motus localis. Sic ergo due sunt mutationes corporaliu. Sed neutra harum potest esse in motu angeli. Cum enim motus angeli attendatur secundum diversos tractus virtuales angeli ad diversa loca: qui quidem tractus non sunt continui: sequitur quod motus angeli non sit continuus et ita tempus quod proprie mensurat motum angeli non est continuus: cum continuus temporis sit ex continuitate motus, ut dicitur in 4. phis. Non enim potest dici quod motus angeli mensuretur tempore continuo: quod est numerus motus celi, quia motus angeli non dependet ex motu celi: et sic sequitur quod motus angeli mensuret quodam tempore in quo sunt instantia sibi succedentia sine privatione quod tempus ex hoc quod est numerus non est continuus: sed ex hoc quod est numerus motus continui. Sic ergo in motu angeli duo extrema motus non sunt in duobus instantibus: inter que sit tempus medium nec iterum unum extremorum est in tempore et aliud in instanti: quod terminat tempus sed duo extrema sunt in duobus instantibus inter que non est tempus medium, et sic dicitur quod motus angeli sit in tempore

et alio modo quam motus corporales sunt in tempore. Ad primum ergo dicitur quod mutatio angeli secundum predicta ostendit esse simplicior quam aliqua mutatio corporalis. Est enim simplicior quam illa mutatio cuius duo extrema sunt in duobus instantibus inter que cadit tempus medium, tamen inter duo instantia motus angeli non cadit tempus medium. Similiter etiam simplicior est quam illa cui unum extremum est in toto tempore continuo cum unum extremum sit in instanti indivisibili, et tamen non intercidit tempus medium sicut nec ibi, et quod est simplicior: ideo etiam sequitur quod sit nobilior. Unde per solutio ad secundum.

Unde questum est de homine. Et ad circa hoc questum est de partibus nature humane. De sacramentis gratie. Et de conversatione humane vite. Circa primum querebantur duo. Primo de anima, Secundo de corpore.

Articulus 5.

Et anima autem questus est utrum sint eiusdem subiecti anima sensitiva et intellectiva. Et ostendebatur quod non. Nam anima sensitiva educitur de potentia materie intellectiva qua est per creationem. Non est ergo eadem subiecta utriusque. Preterea in nulla subiecta que sit una et eadem eodem tempore motus ad opposita. Sed sensus et ratio eodem tempore moventur ad opposita, sicut dicit apostolus ad romanos 7. Uideo aliam legem in membris meis repugnante etc. Sed sensitiva et rationalia non sunt unum subiectum. Preterea corruptibile et incorruptibile non sunt eiusdem generis ergo nec idem numero. Sed anima sensitiva est corruptibilis intellectiva vero incorruptibilis.

ergo sensitiva et intellectiva non sunt eedem numero: et sic nec eiusdem sube-

Preterea anima sensitiva est cōis nobis et brutis. Si brutis educit de potentia materie, quod et in nobis, non est eadem cum intellectiva que est per creationem. Contra. Unius perfectibilis una est perfectio. Sed corpus humanum est unum perfectibile, quod anima que est eius perfectio est una. Respondeo quod circa ordinem formarum est duplex opinio. Una est Avicennarum, et quorundam sequentium eorum que dicunt quod secundum ordinem generum et specierum sunt diuersae formae subales ibi uicē aduenientes, sicut est suba est corpus est animatum et est anima. Dicunt ergo quod quedam forma subalis est per quam est suba tantum et postea est quedam alia per quam est corpus. Deinde est et alia per quam est animatum: et alia per quam est anima et alia per quam est homo: et sic dicunt de alijs formis subalibus rerum. Sed haec positio stare non potest, quia cum forma subalis sit que facit hoc aliquid, et dat esse subale rei: tunc sola prima forma esset subalis cum ipsa sola daret esse subale rei et faceret hoc aliquid, omnes autem post primas essent accidentales aduenientes: nec darent esse rei simpliciter: sed esse tale, et sic in amissione vel acquisitione ipsarum non esset generatio et corruptio: sed tantum alteratio, unde patet hoc non esse verum. Simile etiam esset in potentibus anime, nam sola prima, scilicet vegetabilis esset forma substantialis: et faceret hoc aliquid, alie vero essent accidentales, quod omnino falsum. Et ideo dicendum est quod huiusmodi formae differunt secundum perfectum et imperfectum. Est enim aliqua forma que non dat nisi esse corpus tantum. Aliqua est magis perfecta que

etiam dat esse et vivere quocumque modo viuendi: aliqua que cum his dat et sensum, unde patet quod semper ultima est perfectior primis: et huiusmodi se ad partes sicut perfectissima ad imperfectissimam: et ideo quicquid continet ipsis totum est virtute in ultima, unde dicitur quod una et eadem essentia est anime sensitive et intellective, sed intellectiva huiusmodi se ad sensitivam sicut perfectum ad imperfectum. Quod autem spiritualiter anima sensitiva et intellectiva sunt unius essentie signum est: quia nisi vires anime radicaret in una essentia nunquam una impediretur ab alia: nec esset virtus unius reducenda in aliam. Item cum intellectus non habeat determinatum organum in corpore: quo mediante exercet operationes suas: ad quid uniret corpori nisi esset eiusdem essentie cum anima sensitiva. Sic ergo patet quod una essentia est anime sensitive et intellective, sed differunt secundum perfectum et imperfectum, ut dictum est.

Ad primum ergo dicitur quod anima sensitiva educit de potentia materie in brutis: in nobis vero non: sed est per creationem cum eius essentia sit essentia anime rationalis que est per creationem.

Ad secundum dicendum quod non est inconueniens aliquid idem existens secundum diuersas vires vel partes moueri ad opposita, et ideo licet substantia anime humane sit eadem sensitive et intellective. Tamen potest secundum diuersas partes et vires moueri ad opposita, ut scilicet sensus moueatur ad ea que sunt sibi propria. Et ratio ad ea ad que ordinatur. Ad tertium dicitur quod licet in corruptibile non sit idem cum corruptibile: tamen inuenitur aliquid quod in corruptibile: quod habet aliquam

proprietatem communes corruptibili:
 et sic est in anima rationali. Nam ipsa substantia anime est
 corruptibilis: nihilominus tamen habet aliquid
 in se, scilicet sensitivum, quod est commune et corruptibili.
 Ad quartum dicitur quod habet anima sensitiva sit communis
 in nobis et brutis contra ad rationem generis
 tamen contra ad rationem speciei alia est in bove et
 alia in brutis et sicut alia in asino et alia
 in equo et in bove, et sic quod differunt aliquid
 aliquid speciei: ita etiam differunt in eis anima sen-
 sitiva et ideo non sequitur: quod si in brutis edu-
 cat de potentia materie quod etiam in bove, quia
 in bove est altioris speciei, et est per creationem.

Articulus 6us.

De corpore autem quaesitum est utrum
 resurgat idem numero, et ostendit
 debet quod non, quia secundum philosophum in
 topici, illud dicitur idem numero: quod est idem pro-
 prio accidente et diffinitione. Sed corpus in
 resurrectione non habet eadem propria quia modo
 resibile tunc non, non eadem accidentia: quia nec
 albus crispus niger et huiusmodi: quia tunc non erunt
 non eadem etiam diffinitio quia modo diffinitio
 per mortale, tunc vero non mortale erit, quod vi-
 detur quod non resurgat idem numero. Pre-
 terea identitas materie facit idem nume-
 ro. Sed materia corporis resurgens non erit ea-
 dem cum corpore quod nunc est: cum multae forme re-
 iterent in ea, quod corpus non resurgat idem
 numero. Preterea philosophus dicitur in li. de
 anima, quod non est eadem statua numero quae de-
 struitur et de eodem ere reficitur. Dari ergo
 ne corpus quod modo corrumpitur non erit idem
 numero cum eo quod resurgat. Preterea
 constat quod homo humanitate est homo et una huma-
 nitate unum hominem. Sed in corpore quod nunc est et
 quod resurgat erunt due humanitates, quia per
 mortem destruitur forma tota, quod erunt duo
 homines, et sic videtur quod corpora non resurgent ead-

em numero. Contra. Job. 19. quem visurus sum
 ego ipse et cetera. Respondeo dicitur quod ad hoc quod aliquid
 sit idem numero requiritur identitas princi-
 piorum essentialium. Unde quodcumque princi-
 piorum essentialium etiam in ipso in-
 dividuo varietur: necesse est et identitates va-
 riri. Illud autem est essentialium cuiuslibet
 individui: quod est de ratione ipsius: sicut cui-
 libet rei materiali sunt essentialia materia et for-
 ma: unde si accidentia varientur et mutantur:
 remanentibus principijs essentialibus in-
 dividui: ipsum individuum remanet
 idem. Cum ergo principia essentialia hominis
 sunt anima et corpus: et hec remaneant: quia
 resurget eadem anima et idem corpus: di-
 cedum quod corpus hominis resurget idem
 numero. Ad primum ergo dicitur quod obiectio
 illa procedit ex falso intellectu littere.
 Non enim dicitur idem numero illud quod
 habet idem accidens nunc et postea: et idem
 proprium sed illud est idem numero quod est idem
 cum accidente et idem cum proprio, sicut
 cum subiectum est idem cum accidente pro-
 prio et diffinitione: et non illa que habet
 idem accidens idem proprium et unam dif-
 finitionem unde patet quod obiciens false intel-
 lexit textum, dato autem quod secundum illum in-
 tellectum procedat obiectio, dicendum
 quod intelligitur de accidentibus individua-
 libus, scilicet de dimensionibus, et erunt hec
 in corporibus glorificatis. Item erit ibi idem
 proprium, scilicet risus. Job. 8. Implebit os
 tuum risu et labia tua iubilatio. De diffi-
 nitione vero dicitur est quod licet resurgat im-
 mortale, tamen vera mortalitas non tol-
 letur ab eo: quia natura humana erit ibi
 quod ex se habet quod sit mortalis. Ad secundum di-
 cedum quod habet eadem materia faciat idem nume-
 ro: non tamen materia nuda nec que facit

principiū in numero, s̄ vna mā s̄ q̄ ē sub dimensionib⁹ terminantib⁹ ipam facit idē nūero. vñ lz multe forme reterent in mā corpis resurgētis; tamē resurget corpus sub eisdē dimensionibus ⁊ cū eisdē p̄ncipia eēntialibus.

Ad tertiu dō q̄ ang. dicit cōtrariū Ipse enī vult si statua reficiat ex eodem ere q̄ sit eadē numero, nihilominus tñ dō q̄ oīa artificialia ponūtur dupl̄r, in genere; vel in sp̄e q̄ vel per māz suā vel p̄ formā suā. Nālia aut ponūt in genere vel sp̄e tñ p̄ formam suā, forme aut artificiales q̄ sūt accētia iō o3 q̄ collocent in genere v̄l sp̄e p̄ māz, nāles v̄o nō q̄ sūt subales, dico ḡ q̄ si cōsideret statua put ponit in genere vel sp̄e p̄ māz suā; sic reficit eadē statua. Si v̄o cōsideret, put ponitur in genere vel sp̄e p̄ formā; sic dico q̄ nō reficit eadē s̄ alia; q̄ alia est forma h⁹ ⁊ alia illius, in corpe aut nō est sic, q̄ in corpe erit eadem forma.

Ad quartū dō q̄ nō sūt due humanitates in corpe qd̄ corūpit ⁊ qd̄ resurgit; sed vna; q̄ p̄ncipia essentialia nō mutant s̄ sūt eadē.

De sacris v̄o gr̄e quesita sunt tria. Primo de sacro cōfirmationis. Secōdo de sacro eucaristie, 3° de sacro matrimonij.

Articulus 1°.

Itē p̄mū quertē vtrū solus ep̄us debeat conferre sacm cōfirmationis; vel etiā ali⁹. ⁊ videt q̄ nō solū ep̄us; s̄ etiā q̄ qlibet sacerdos possit p̄ferre. Constat enim q̄ in cōfirmatione cōfert gr̄a sp̄ualis. S̄ huius gr̄e collatio sic est ordiata

vt non possit impediri, stat aut q̄ per absentia ep̄oz, multoties impedit, quia non sūt vbiq̄ p̄ntes, ḡ d3 cōferre per ministeriū sacerdotū q̄ sūt vbiq̄ p̄sentes. Preterea sacra instituta sūt p̄pter vtilitatē, ḡ debēt eo mō conferri quo cōpetit vtilitati oīz, nō aut cōpeteret vtilitati si solus ep̄s p̄ferret hoc sacm; in quo datur robur sp̄s sc̄i; q̄ nō cēs hnt oportunitatē ep̄i, ḡ d3 fieri p̄ sacerdotes p̄ quos p̄nt cēs cōseq̄ hāc vtilitatē. Preterea cōstat q̄ sacramentū baptismi ē mai⁹ q̄ sacm cōfirmationis. S̄ baptism⁹ p̄t p̄ferri p̄ quolibet sacerdotes, ḡ multo magis cōfirmatio. In cōtrariū est ecclesie p̄suetudo. R^o dō q̄ p̄prius minister sacri cōfirmationis ē ep̄s, ⁊ hoc p̄bat rōne ⁊ auctorita. R^o dōne qd̄ q̄ cōfirmatio ad hoc fit vt homo in quadā p̄fectione p̄stituatur; cū detur ad robur spiritus sc̄i, vt, s̄, homo ex hoc fiat fortis ⁊ robustus ad p̄fitendū ⁊ p̄ponēdū fidem corā regibus ⁊ p̄ncipibus vñ ⁊ p̄pter hoc fit in fronte vt nō p̄mescat nec p̄fundatur p̄ponere fides corā oībus ⁊ defendē. Sic autē Dio. dicit tres sūt actiones ierarchie, s̄, purgare illuare ⁊ p̄ficere, purgare ē p̄prium dyaconoz, illuare p̄s boz, ⁊ h̄ p̄stitit maxime in eucharistia, perficere vero est ep̄oz, ⁊ ideo oīa sacramenta, que ad perfectionem conferuntur pertinent ad collationē ep̄i; que sūt collatio ordinum, consecratio virginum ⁊ vasozum; ⁊ cōfirmationis sacramentum, vnde alius nō potest conferre cōfirmationis sacramentum nisi episcopus. Hoc etiā p̄ auctoritate scripture

Confirmatio enim cedit in locū ipso-
 rōis manū. hoc autē nō poterat fieri
 nisi p̄ solos ap̄los. vñ ⁊ p̄ Philippuz
 q̄ p̄dicauerat v̄bū dñi in Samaria
 nō iponebant manū, s̄ apli que erāt
 ierolymis audito q̄ samaria rece-
 pit v̄bū dei. miserūt ad eos Petrū ⁊
 Joannē. ⁊ postea sequitur. Tūc impo-
 nebant manus sup̄ illos ⁊ c. vñ cū ep̄i
 succedūt in locū ap̄loꝝ: solis ep̄is de-
 betur collatio sac̄ri cōfirmatiōis. In-
 uenimus tñ q̄ aliqua q̄ in q̄dā perfe-
 ctione p̄stituit: ex dispensatiōe cōmittū-
 tur simplicibus sacerdotib⁹. sicut col-
 latio minorū ordinū. ⁊ hui⁹. qd̄ ē d̄ cō-
 firmatione fieri posset cū dispensatio-
 ne: sine q̄ nullus d̄z cōferre hoc sac̄m
 nisi solus ep̄us. Ad primū ḡ d̄ q̄
 nō oīa sac̄ra in q̄bus p̄fert̄ gratia sp̄i-
 alis potest p̄ferre sacerdos. vñ lz in sa-
 cramento cōfirmationis p̄feratur gr̄a
 sp̄ialis: nō tñ cōpetit sacerdoti qz p̄-
 fectioni modo in sac̄ro ordinis cōferit̄
 gr̄a sp̄ialis. qd̄ reseruat̄ solis ep̄is
 p̄pter p̄fectionē in qua cōstituit. Nec
 obstat de impedimēto: qz possūt recur-
 rere ad ciuitates in q̄bus sunt ep̄i p̄se-
 tes. ⁊ p̄ hoc p̄ solutio ad sc̄dm. Ad
 tertiuū d̄ q̄ sac̄m baptismi ē maius
 necessitate non p̄fectione. ⁊ iō p̄p̄ ei⁹
 necessitate nō solū sacerdotes s̄ etiaz
 qlibet xp̄ianus p̄t̄ baptizare i articu-
 lo necessitatis. vbi non h̄z copia sacer-
 dotis: seruata nihilo minus forma sa-
 cramenti. Confirmatio v̄o qz non est
 adeo necessaria ⁊ p̄stituit in q̄dā p̄fe-
 ctione. vt dictū est maioribus reserua-
 tur. s̄. solis ep̄is.

¶ Circa sac̄z eucharistie q̄sita
 sūt duo. Primo de illis q̄
 excludunt̄ a p̄secratiōe p̄ for-
 nicationē. Secūdo de illis q̄ excludūt
 a p̄cipatiōe sac̄ri p̄ excoīcationē.

Articulus. 8°.

¶ Circa p̄mū q̄sitū ē. vtrū ali-
 q̄s possit audire missā sacer-
 dot̄ fornicarij q̄n peccet mor-
 tal̄. vñ qz non possit audire sine pctō
 mortali. Ecclesia. n. p̄cepit sub anathe-
 mate: qz nullus audiat missā a forni-
 cario sacerdote. S̄z facē p̄ h̄ manda-
 tū ē pctm̄ mortale. ḡ ⁊ c. Contra ē q̄ i
 mult̄ locis p̄ mundū sustinet̄. R̄
 d̄ qz circa hoc ē p̄siderandū qz aliqd̄
 q̄sitū ad ius nāle ē p̄ se malū: ⁊ aliqd̄
 malū ē q̄sitū ad ius positiuū. Quicū
 qz enī sacerdos in pctō mortali ex̄is
 celebrat: peccat mortal̄. vñ si cōstaret
 mihi eū eē in pctō mortali ⁊ induce-
 rē eū ad celebrandū peccarē mortal̄.
 ⁊ h̄ ē fm̄ ipsū ius nāle. qz h̄ ē puocare
 eū ad pctm̄ mortale. Jus autē positiuū
 addit plus. qz nō solū debeā inducere
 eū ad celebrandū: s̄ etiā si audiā ei⁹ mis-
 sā pecco mortal̄. qd̄ qd̄ institutū ē in
 penā sacerdotis fornicarij. Attendē-
 dū tñ ē qz hoc nō intell̄ de qlibet sa-
 cerdote fornicario: s̄ de publicis for-
 nicarijs: q̄ p̄p̄ie dicūt publici q̄n iudi-
 cio ⁊ s̄tētia ecclie vocāt̄ publici. Un̄
 q̄cūqz a tali fornicario publico audit
 missā peccat mortal̄. Ad illud qd̄
 obijcitur dicendū qz si sustinet̄ a p̄la-
 tis p̄pter hoc non excusatur quia h̄ est
 vel p̄pter negligentia: vel p̄pter mise-
 riam ⁊ defectū ipsoꝝ p̄latoꝝ: qui nō
 sūt ausi corrigere alios: cum i se m̄tra

corrigenda cogiscant. vel et pp timore ali
qn; unde no excusant pp hoc,

Articulus .9°.

Circa fm q̄sitū fuit. vtz ali
qs loquēdo comedendo seu
stando cum excōicatis peccet
mortalr. videt q̄ sic. qz multi magri
dcretorū z magri b̄ dicūt. Preterea
facē q̄ p̄cepta ecclie ē p̄c̄m mortale. sz
ecclia mādat q̄ nullus loq̄t; nec come
dat cū excōicat. s̄ q̄ facit peccat mor
talr. Preterea q̄dā decretal̄ dic̄ vbi psu
lebat sūm^o p̄ntifex. vtz posset p̄cipa
ri excōicatis. q̄ b̄ etiā p̄ vitādo dispē
dio mortis nō d̄z facē. z hui^o assignat
cām dicēs. qz est peccatū mortale. vi
det q̄ q̄cūq̄ i aliquo p̄cipat cū eis
peccat mortalr. Cōtra ē q̄ nos vide
mus multos p̄fectos viros hoc faciē
tes; qui nullo mō hoc facerēt; si eēt pec
catum mortale. R^o d̄z q̄ aliqs p̄ ex
cōmunicatōem separet a cōione fide
lium. nō aut̄ hoium nisi p̄ acc̄ns; qz in
tm̄ sepat̄ a cōione hoium inquātū p̄
uenit separari a cōione fidelium. dico
q̄ q̄ aliquis pōt cōicare seu p̄cipare
cum excōicato directe z indirecte; dire
cte q̄dem in his q̄ sunt fidelium. z sic
ille qui hoc mō cōicat sibi peccat mō
taliter. Et h̄ cōtingit tripliciter. qz si
cōico secuz in diuinis sicut si orē p̄ eo
vl̄ audia missā cū eo; z i alijs sp̄ualib^o
Item si ex p̄ceptu; z h̄ in quocūq̄ cōi
cat q̄s cum eo q̄si p̄tēnes mādatuz ec
clesie peccat mortalr. Item q̄cūq̄ par
ticipat secū i cr̄ie z i cā. Indirecte nō
cōicat quis cum eo in his q̄ sunt hois
sicut i v̄bo. in cibo z in his q̄ sunt sim
plr̄ humane p̄uersatōis. z fm̄ h̄ n̄ pec

cat mortaliter s̄ venialiter; nisi faciat
ex p̄ceptu. vt d̄c̄m ē. Ad p̄mū q̄ dicē
dū q̄ opinio decretistarū nō ē v̄a qz ip
si plus assētūti his z sequūt ius hu
manū q̄ diuinū; cū plus sit assētūdū
diuino q̄ humano z iō melior ē opio
alioz q̄ dicūt p̄riū. Ad h̄z d̄z q̄ cōi
care cū excōicato directe ē p̄ceptū ec
clie z ē p̄c̄m mortale; s̄ indirecte nō ē p̄
s̄ p̄ter p̄ceptū ecclie. z h̄ nō ē p̄c̄m mor
tale s̄ v̄iale. Un̄ sciēdū ē q̄ q̄dā sūt
p̄ se malū. z hec nō p̄nt fieri sine peccō
sicut cōicare excōicato i his que sunt
excōicati. z iō nō pōt fieri sine pecca
to. Quedā nō sūt occasiones maloz
tm̄. z ista p̄nt fieri sine peccato morta
li z sic est loqui vl̄ comedē cū excōica
tis. Ad tertiu d̄z q̄ n̄ solū q̄s d̄z s̄
ire mortē a n̄q̄ peccet mortalr; s̄ etiaz
a n̄q̄ peccet venialr. qz p̄c̄m inquātuz
p̄c̄m nūq̄ esset eligibile. Si enī eēt
eligibile nūq̄ esset p̄c̄m. z sic non pec
carem si facerem. z iō p̄ h̄ nō p̄cludit̄
q̄ iō nō sit p̄cipādum eis; qz est p̄c̄m
mortale z q̄ h̄ facit peccat mortalr qz
etiā si eēt veniale nō eēt participādus
eis z tm̄ nō peccaret mortalr p̄cipan
do. vl̄ d̄z ē q̄ decretal̄ illa itell̄r de illis
q̄ directe cōicat excōicatis.

Circa sac̄m m̄rimoniū q̄sita
sūt duo. P̄rio de maleficia
tis. 2° de frigidis.

Articulus .10°.

Circa p̄mū q̄sitū ē. vtz male
ficia ipediāt m̄rimoniū. v̄z q̄
nō; qz opus dei ē forti^o q̄ dia
boli. Sz m̄rimoniū est opus dei. ma
leficiū nō opus diaboli. q̄ m̄rimoniū
ē fortius maleficio. non ergo ipeditur

p ipm. Contra. Maior est potestas demonis q̄ boi. S̄z hō pōt m̄rimoniū impedire q̄ d̄mō. R̄ d̄ q̄ m̄rimoniū ē quasi quoddā pactū. Nā p̄ m̄rimoniū vn̄ tradit p̄tē sui corpis alteri ad carnalē copulā. Cōstat autē q̄ pactū de impossibili nullū ē: cū null̄ possit se obligare ad impossibile. 7 ideo q̄n aliq̄s obligat se p̄ m̄rimoniū ad carnalē copulā: si h̄ sit ei impossibile m̄rimoniū nullū ē. S̄z notādū ē q̄ impossibilitas carnalis copule ex aliquo impedimēto pueniēs pōt dupl̄ p̄siderari. qz vel illud impedimētū ē supueniens m̄rimonio iā p̄sumato: vel p̄cedēs.

Si ē supueniēs tūc m̄rimoniū iam p̄sumatū nūq̄ soluit. Si v̄o impedimētū p̄cedat: tūc m̄rimoniū nōdū p̄sumatū soluit. Itē circa h̄ sciēdū q̄ impedimēta h̄i vel sūt p̄petua vel ad t̄pus. Si sūt p̄petua: tūc m̄rimoniū illud simpl̄ impeditur. Si v̄o sunt t̄palia: tūc m̄rimoniū nō impedit simpl̄: sed ad t̄ps. ita tamē q̄ impedimentum in vtr̄iq̄ p̄cedat. De maleficijs autē sciēdum ē q̄ q̄dam dixerūt q̄ maleficiū nihil est. 7 h̄ p̄oueniebat ex infidelitate: qz volebant q̄ demones nihil sunt nisi imaginatione hominum; in quā tum. scilicet homines imaginabātur eos: 7 ex ista imagiatōe territi ledebātur. Fides v̄o catholica vult q̄ demones sint aliq̄d 7 possint nocē suis op̄atōib̄: 7 impedire carnalem copulā. 7 iō h̄i impedimēta si p̄cedāt: 7 sunt p̄petua vt dictū ē simpl̄ impediūt m̄rimoniū. Ad p̄mū q̄ d̄ q̄ ēt diabolus est op̄ dei 7 nō solū m̄rimoniū. 7 iter op̄a dei vnū ē forti⁹ alio. 7 vnū impedit per

aliud magis forte. Unde cum diabolus sit fortior q̄ m̄rimoniū nihil prohibet per ipsum m̄rimoniū impediri.

Circa fm̄ q̄sūtū ē v̄t frigiditas impediāt m̄rimoniū. v̄t q̄ nō. qz senes sūt frigidi: 7 t̄m̄ h̄būt m̄rimoniū. In p̄mū ē qz nullus obligat se ad impossibile. S̄z impossibile ē frigidis carnalr̄ alicui copulari. q̄ si ad h̄ obligāt se pactū h̄i nullū erit. R̄ d̄ q̄ frigiditas eadē rōne impedit m̄rimoniū sicut maleficiū: cū sit eadē impossibilitas i vtroq̄ nihilomin⁹ tū differt frigidus 7 maleficiat⁹. Frigid⁹. n̄ ē ipotēs simpl̄ q̄ tum ad oēs. maleficiat⁹ v̄o ē q̄dē impotēs: nō t̄m̄ quo ad oēs: s̄ quo ad vnū t̄m̄. Nā maleficiū p̄sistit i imaginatione viri respectu vn̄ius mulieris. in q̄ tum. s̄ ex operatōe demonis fit illi abhoiatio alicuius mulieris: quā p̄pter honorem refugit 7 respuit. 7 ideo alr̄i impedit frigiditas 7 aliter maleficiū. Nāz frigiditas impedit aliquē ita q̄ oz q̄ remaneat absq̄ omni spe p̄bendi si ab vna impediatur. Tū si aliquādo aliq̄s efficit potens oz reintegrare p̄mū m̄rimoniū. v̄n frigiditas soluit p̄ctum 7 impedit p̄bendū. maleficiat⁹ v̄o impedit quātū ad istā t̄m̄. v̄n dat ei licētia nubēdi alteri. Et m̄leri s̄ h̄i v̄n maleficiū soluit p̄tractum: s̄ n̄ dirimit p̄trahendū. vt iam p̄z. Ad p̄mū q̄ d̄ q̄ senes sunt frigidi non q̄dem ad actum ḡnatōis s̄ ad ḡnatōez prolis. 7 iō cū possint carnalr̄ copulari nō soluitur m̄rimoniū. frigiditas v̄o q̄ oio carnalem copulam impedit

soluit matrimonium.

Circa puerfationē nō hūane vite q̄sita sūt q̄dā p cōpationē ad primū. Quedā nō p p̄pationē ad res q̄ in vltū hoīuz veniūt. Per p̄pationē nō ad primū q̄sitū ē de correctiōe fraterna, circa quā duo quesita sunt. **Articulus. i. 2.**

Rimo vtrū debeat aliq̄s in publico vel in p̄uato corrigē primū vel fr̄ez suū, v̄z q̄ occulte. **Ad. i. 8.** peccauerit in te frater tuus, vade et corripe eū inter te et ip̄m solū, v̄z q̄ occulte sit corrigēdus frat̄ relinques. **Cōtra. Ad. i. 5.** Peccante corā oib⁹ argue. Preterea ali que p̄stiratiōes h̄ h̄nt. vt. s. publice corrigatur. **R.** dō q̄ h̄ correctio ex caritate d̄z p̄cedere. et inde ē q̄ d̄z fr̄na correctio, et iō d̄z ordinē fr̄ne correctio nis sumē s̄z ordinē caritat̄. **Ordo** aut caritatis. est vt q̄s bono p̄xiimi p̄ferat cōmune bonū. **Fr̄e** vt velit bonū p̄xiimi et p̄sciē et fame, et i his magis velit bonū p̄sciē: q̄n vtrūq̄ h̄i nō p̄t. **Et** iō his p̄sideratis credo q̄ si eēt aliq̄d p̄ctm̄ carnale seu sp̄uale q̄d n̄geret in detrimentū multitudis: statim ē reuelandū: cū p̄pondēt bonū cōe in ordie caritatis: vt dicitū est: bono p̄xiimi siue sit fame siue p̄sciē. **Q̄n** nō nō time tur multitudinis detrimentū: tunc d̄z q̄s vtrūq̄ custodire, s. bonum fame et p̄sciē: corrigēdo occulte inter se et ip̄m. **Si** aut̄ ex hoc correctō nō sequat̄: tūc s̄m ordinē euangelij d̄z secū adhibere aliū: vel etiā referre ecclesie. nihilominus t̄n et in hoc seruādus ē ordo, vt si p̄ctm̄ sit publicū: publice corrigatur: si

nō occultū occulte: et iō d̄z. **Si** peccauerit in te frat̄ tu⁹. i. te sciēte soluz et c. q̄ntū ad occultū. **Quātū** nō ad publicū d̄z. **Peccatē.** s. publice corā oib⁹ argue. **Et** sic p̄z solutō ad p̄mū vtriusq̄ p̄tis. **Ad** aliud nō dō q̄ illud de cōstitutiōib⁹ ordinatū ē et seruari debz i his q̄ n̄gūt in piculū et detrimentū societatis et collegij. **Articulus. i. 3.**

Ecūdo querit̄ vtrū si aliquis sciat p̄ctm̄ p̄xiimi peccet mortaliter referēdo illō statū plato suo, videt̄ q̄ sic: q̄z facē s̄ ordinem euangelij ē p̄ctm̄ mortale. **S̄z** statū referre plato ē cōtra ordinē euangelij. **S̄z** peccat mortal̄. **Cōtra** ē q̄z hoc faciūt multi viri p̄fecti: q̄ nullo modo hoc facerēt: si eēt p̄ctm̄ mortale. **Preterea** plati possūt nō solū de p̄terit̄ s̄ et de futuro p̄bere cautelā, et iō si eis referat̄ nō videtur eē peccatū mortale. **R.** dō q̄ n̄bus d̄ni q̄d dicit **Ad. i. 8.** de correctiōe fraterna ē intelligēdū sicut alia n̄ba q̄ dicit p̄xiim̄ia ad humanos actus suari d̄z s̄m q̄ depēdet a caritate, et iō dico q̄ sp̄ cū debitis circūstantijs intelligēda sūt. **Sciendū** ē aut̄ q̄ in crimib⁹ tripli p̄cedit s̄m iura q̄z p̄ inq̄sitionē: et h̄ ē i p̄ctis publicis, et nō d̄z fieri nisi p̄cedat clamor p̄gregatōnis. **Fr̄e** p̄ denūtiationē et p̄ accusatiōnem, et h̄ ē in p̄uatis. **Si** aut̄ p̄cedatur p̄ accusatiōnem, tūc d̄z fieri p̄scriptō q̄z obligat̄ accusās ad talionē, et i hoc intēdit̄ vt finis bonū reipublice. v̄n h̄ p̄t fieri s̄m voluntatē siue publice siue p̄uati. **Si** aut̄ p̄cedatur p̄ denūtiationē, tunc d̄z p̄cedere fraterna ammonitio, quia finis hui⁹ est emēdatio

primi. et ideo dicitur suari ordo fraterne cor-
 rectionis. vtrum autem statim cum quis scit fratrem
 suum peccasse debeat denunciare plato:
 dico quod in his distinguendum est de condi-
 tionibus subditi et plati. Nam si ego scio
 quod frater per me corrigetur: tunc non debeo
 hoc denunciare plato. Si autem videtur quod hoc
 melius fiat per platum: et platus nihilomi-
 nus sit prudens discretus et spiritualis non habens
 rancorem seu odium aduersus illum subdi-
 tum: tunc licite potest hoc denunciare sibi: et tunc
 non dicit ecclesie: quia non dicit ei sicut pla-
 to: sed sicut persone proficiente ad correctionem
 primi et emendam. Sed quia propter conditiones
 diuersas platorum et subditorum: non potest
 hoc dari generale iudicium: quia aliqui platus
 vel mouentur ad odium aduersus subditum
 vel subditus non bene ferret verba plati:
 ideo tenendum est hoc per regulam quod in omnibus istis
 spiritualis veritas est caritas: et quod melius et magis
 expedire videtur: et si hoc interdum. scilicet emendam pri-
 mi: seruet quantum potest bonum caritatis:
 tunc denunciando non peccat. Si vero de-
 nunciet cuiusquam persone hoc ex malicia:
 et ut primus perdat vel deprimatur: tunc
 denunciatio siue accusatio peccat mortaliter.
 Ad primum ergo dicitur quod si statim aliquis refe-
 rat plato adhibens debitas circumstan-
 tias et considerans magis expedire: non
 facit contra preceptum euangelij: quia non di-
 cit hoc ecclesie: sed persone proficiente: ut dictum
 est: et ideo non peccat mortaliter. Ad
 secundum dicitur quod et perfecti viri peccarent mor-
 taliter: si denunciando plato vel alicui
 persone intenderent aliquid quod est contra interio-
 rem preceptum. Ad tertium dicitur quod si aliquis
 referat plato culpam primi intendens vel
 cautelam in futurum: vel aliquid huius
 quod ad emendam primi videtur expedire

non peccat. Si autem hoc siue plato siue
 alicui amico suo ex malicia referat: tunc
 peccat mortaliter. Quod si ex cautela ali-
 cui dixerit hoc: ita tamen quod non pueniat inde
 aliud vel infamia vel vituperium primo de-
 linquenti: tunc non peccat mortaliter: licet
 incaute agat.

Incipit quodlibet duodecimum.

Uesituz est de rebus que
 sunt supra homines: et de
 rebus humanis. Circa
 primum questionem de deo
 de angelis et de celo.

Circa primum questionem
 est de deo quantum ad suum
 esse. quantum ad suam potentiam. quantum ad eius prede-
 stinationem.

Articulus primus.

Circa primum questionem est vtrum in deo
 sit tantum unum esse. scilicet essentialiale. vel
 propter istud sit et in deo esse perso-
 nale: et vtrum sic. quia aliud est presens esse: ali-
 ud filium esse et aliud spiritum sanctum esse: sed esse essen-
 tiale non est aliud et aliud. Sed tunc. Preterea
 proprium forme est quod det esse. Sed in diuinis sunt
 tres proprietates personales que obtinent vi-
 ce forme. Sed tunc. Contra augustinum dicit. In
 diuinis tantum unum esse. Respondeo quod veritas fi-
 dei huiusmodi in diuinis solum est distinctio que est secundum
 relationes oppositas. relatio autem sicut et
 quilibet forma huiusmodi esse ex participatione ad illud cui
 inest. vnde esse filiationis est per participationem ad
 subiectum cui inest. relatio autem in diuinis
 non distinguitur ab eo cui inest: vel in quo
 est: quia est ipsa res que refertur. sed distingui-
 tur solum ex parte eius cui opponitur. et ex
 hac parte non consideratur esse relationis sed di-
 stinctio et oppositio eius. et ideo est in deo
 unum tantum esse. scilicet essentialiale. Ad primum ergo
 dicitur quod esse dupliciter dicitur. quia quod enim esse idem est

quod actus est, quoniam autem significat propter
enunciatiois et sic significat actum intellectus.
quoniam intellectus quoniam dicitur quod aliud est esse prius et ali-
ud filii non pro modo. Ad secundum dicitur quod sicut
et quibus forma puritas facit esse, scilicet propter quod est
divinum esse: et facit tamen unum esse in quantum puri-
tatis facit esse.

Articulus. 2°.

D E inde quoniam situm est de potentia di-
Et propter utrum deus possit facere condi-
ctoria si est, 2° utrum possit facere infini-
ta in actu. Articulus. 3°.

D E primo dicitur quod non et hoc non im-
portat in deo imperfectio potentie
sed quod hoc non habet rationem possibilis.
Quia omnis virtus activa producit effectum si-
bi similem. De autem quod agit: agit in quantum
est ens actu. ergo effectus agens est ens actu.
quod quod si repugnet ei quod est esse actu repu-
gnat potentie active. quod est si dicitur
ria si est. Ad secundum dicitur quod esse aliquid in
finitum actu possit suspicari ex pro aspectu
quod est impossibile: quia sequitur illud esse eque
deus. sed hoc non sequitur. quia ei quod est infinitum omnibus
modis non adequat illi quod est infinitum
vno modo. Dato. n. quod est ignis infinitus
secundum magnitudinem non adequat deo: quia
et si sit infinitus ignis in quantitate: tamen est quod fi-
nitum specie. deus autem omnibus modis est infinitus.
Cum ergo quoniam sit possibile deo facere
aliquid infinitum in actu dicitur quod non. potentie
n. agens per intellectum aliquid repugnet du-
plex. vno modo quia repugnet potentie ei. alio
modo: quia repugnet modo quod agit. pro modo non re-
pugnet potentie dei absolute: quia non im-
plicat dictiones: sed si consideret modus quod
deus agit: non est possibile. deus. n. agit per
suum intellectum: et per verbum: quod est formativus
omnium. vni omnium quod omnia quod agit sunt formata.

infinitum autem accipitur sicut mate-
ria sine forma. Quia infinitum se tenet ex
parte materie. Si ergo deus hoc ageret: se-
queretur quod opus dei esset aliquid informe. et
hoc repugnet ei pro quod agit: et modo agendi. quia
per verbum suum omnia agit: quod omnia formantur.

Articulus. 4°.

E inde quoniam situm est de predestinati-
one. utrum sit certa. et vtrum quod non
quia possibile est predestinatum dā-
nari: sicut petrum si fuisset statim mor-
uus: quoniam peccavit christus negando. Si vero
dicas quod predicta locutio est de dicto na-
dere non non. Contra quod hoc habet locum in for-
mis separabilibus. Sed hec forma
que est predestinatio est inseparabilis.
R^o dicitur quod predestinatio est quodam pars
divine providentie providentia autem di-
citur directioem aliquorum in finem. et hec pro-
supponit sciam et voluntatem. Sic ergo pre-
destinatio habet certitudinem ex parte scie-
dei: que non potest falli: et ex parte volunta-
tis divine. cui non potest aliquid resistere
et ex parte providentie: que certissimo modo
ducat ad finem: cum deus sit sapientissimus
Ad primum ergo dicitur quod predestinatio habet
certitudinem: et tamen non est necessarium pre-
destinatum salvari: sed remanet contingens
Dicitur enim. quod habet certitudinem ex scia vo-
luntate et providentia: et nullum istorum
contingentiam impedit: scientia non: quia
scientia dei est futurorum: put sunt in pre-
senti. et secundum hoc sunt determinata. vo-
luntas non: quia voluntas dei est principium
totius entis. ergo non cadit sub ratione contingē-
tie vel necessitatis. sed hec effluunt et ordi-
nantur ex dei voluntate. et sic ipsa dei vo-
luntas facit quedam esse contingen-
tia: preparando causas contingentes

illis reb⁹ q⁹ vult esse contingentes:
 ⁊ sicut necessarias cas reb⁹ ⁊ effectib⁹
 necessarijs: ⁊ sic voluntas dei sempiple
 tur. nō tñ oīa necessario eueniūt. s̄ eo
 mō q̄ de⁹ vult ea eē: ⁊ vult q̄ sint p̄
 gēter. puidētia nō. qz nō tollit p̄tingē
 tiā. Ad h̄m dō q̄ bona ē distinctio.
 s̄ ad obiectū de formis dō q̄ aīr ē de
 formis realib⁹ ⁊ aīr de p̄dicat: q̄ ipoz
 tāt aliqd̄ p̄inēs ad actū rōnis. qz ī p̄
 mis. s̄. realib⁹ s̄ ī eis deat hēre locum
 tal̄ distinctio. oī esse separatōez ī re ⁊ ī
 sideratōe. ī secūdis nō req̄rit: s̄ oī q̄
 rei illa cadat sup̄ alia p̄sideratōe: ⁊ sic
 dico q̄ iste p̄destinat⁹ pōt p̄siderari l̄
 vti se. v̄l vti diuīe cognitōi relar⁹: ⁊ sic
 vno mō attribuit ei q̄ possit dāuari.
 alio modo non.

Articulus. 5⁹.

¶ Eīnde q̄situm ē de fato: vtz
 oīa subsint fato. R⁹ dō q̄ p̄
 oī scire qd̄ fatuz: ⁊ sic postea
 facilt̄ patebit ad propositum. vident⁹
 aīr multa p̄tingenter euenire. ⁊ ideo
 olim fuit dubiuz vtz ista q̄ variabilr
 ⁊ inordinate p̄tingūt reducantur ī ali
 quā cām ordinatē: ⁊ q̄ dicunt q̄ non
 dicunt fatum nihil eē. vt Tulli⁹ dicit
 Quidā dicunt q̄ ī aliquā cāz sup̄iore
 ordinatur: ⁊ isti noīauerūt fatuz a for
 faris. q̄si hīc oīa sint p̄fata a q̄dam
 sup̄iore cā. s̄ hōz ē triplex opinio. qui
 dā. n. reduxerūt hōcī q̄dam seriem cā
 rum. quā dicūt fatū: sicut stoyci q̄ di
 cūt q̄ nihil est vt nō habeat cām ⁊ po
 sita cā necesse ē ponē effectū. Si ergo
 euenit. vel est talis vel talis effectus.
 habuit cāz: ⁊ hec cā aliā cāz. ⁊ sic dei
 cept. sicut aliq̄s ē occisus de nocte: qz

exiit domuz: quare exiit domum: qz
 sitiuit. q̄re s̄. qz falsa comedit: ⁊ sic qz
 comedit falsa ex necitate morit. Ari
 stoteles nūdz negās duo p̄ma. p̄ q̄ n̄
 q̄cqd̄ fit bz cām: s̄ tñ qd̄ fit p̄ se. Qd̄
 aūt ego occidar me exēte ē p̄ accīs.
 2⁹ dicit q̄ nō posita cā ponit effect⁹
 qz pōt īpediri: ⁊ iō nō seq̄t vel nō stat
 series cāz. Alij reducūt hecī alias
 cām. s̄ ī corpa celestia: ex q̄z necessita
 te dicūt oīa accidē. vñ dī. q̄ fatū ni
 bil aliud ē q̄uis positōis syderuz. hec
 aūt opinio duplr̄ est falsa. Primo q̄
 tū ad res humana q̄ pueniūt ab itel
 lectu: q̄ cū sit h̄c īcorpea nō subiacz
 a cōi alicuius corpis. ⁊ ponē aīaz sub
 iacē h̄tuti corpoz celestiu nihil aliud
 est q̄ ponē itellectū nō differre a sen
 su vt dicit p̄hs ī p̄ de aīa ī fine. tñ p̄ ac
 cidēs ⁊ occasioalr̄ subdit aīa celo. in
 q̄ntū itellect⁹ afficit p̄ passionem cor
 poris. nō tamē ex necitate mouet̄ ab
 eo. 2⁹ qz multa in reb⁹ nālib⁹ p̄tingūt
 q̄ nō accidūt ex necitate celi. s̄ p̄ acci
 dēs: ⁊ nō h̄nt cāz. Alij reducūt omnia
 hec ī cām sup̄ra celestē. s̄. in puidētiā
 dei: a q̄ oīa sūt p̄determinata ⁊ ordina
 ta. ⁊ h̄m istos fatū erit quidam effe
 ct⁹ puidētie: qz p̄ouidentia nihil ali
 ud est q̄ rō ordinis rez: put ē in men
 te diuina. fatū vō ē explicatio illi⁹ or
 dinis. put ē in rebus. Tñ Boeci⁹. Fa
 tū est īmobilis dispositio rebus mobi
 lib⁹ īberēs. Sic ḡ accipiēdo fatuz pōt
 dici q̄ oīa subijciūt fato. vñ dī. Osee
 2. sup̄ illud. Nō vocabis vltra baalī
 s̄ vir me⁹. qd̄ idē est vtz q̄. s̄ de⁹ no
 luit h̄: qz baalim nomē erat cuiusdam
 gētiū. ⁊ iō sūt vitāda noīa gentilium

et quibus nec noia puenit hie coia, et id
aug. dicit. Si quis hie modo intelligat fatu
miam teneat lingua corrigat, ut non
dicat fatu s. puidencia dei.

Articulus. 6.

Inde qstiu e de angelis: et
d circa h qstia sunt duo. Pri
mu vtz ee angeli sit accidēs
eius, et vtz q no. qz accēs intellr inee
alicui pēnti. angelus aut nō pēxitit
ipsi ee. Contra. Hyl. dicit rē. R^o
dō q opio Qui fuit q vnū et ens. sep
pdicant accēs. h aut nō ē vtz: qz vnū
put puerit cū ente signat sbaz rei, et
sitr ipm ens. S3 vnū put ē pncipiuz
nūeri sigt accidēs. Sciēdū g q vnū
qd qd est in potētia et i actu: sit actu
p h q pncipat actū supiorē. p h aut ali
qd maxie sit actu q pncipat p silitudi
nē pmū et puz actū. Primum aut acc^o
ē ee subsistens p se. vū ppletionē vnū
qd p recipit p h q pncipat ee. vnde ee
est cōpletū oīs forme. qz p h cōplet q
h3 ee: et h3 ee cū est actu. et sic nulla fo
ma ē nisi p ee. et sic dico q esse subale
rei nō ē accēs: s actualitas cuius3 for
me existēt: siue sine mā siue cū mā et
qz esse ē cōpletio oīuz: inde est q p p
us effectus dei est ee: et nulla cā dat ee
nisi in qtu pncipat opationez dīnā. et
sic ppe loquēdo nō ē accidēs. et qd
Hyl. dicō dico q accēs dī large ee qd
nō ē ps essētie. et sic ē esse irebus creat
qz in solo deo esse est eius essētia.

Articulus. 7.

Ecūdo qstiu est vtrū dyabo
lus cognoscat cogitationes
hoīnz. R^o dō q cognoscē
cogitatōnes cordis pōt ptingē duplr

in se et p se: et in aliquo effectu. pmo so
lius dei est. Jere. 15. Primum ē cor hoīs
et scrutabile. vnd nec āgeli sic eas co
gnoscat. cuius rō ē triplex. vna ppter
debilitatē esse qd habent eo q supra
gradū q aliqd est ens in potētia ē gra
dus quo res sūt in aīa. Alia rō ē qz
qd ē in vitate cause alicuius non pōt
cogsci nisi a cā q nata ē mouere illaz.
voluntatē aut mouet solus deus. Cū
g cēs cogitatōes dependēt a volūta
te sicut a sua cā: solus de^o eas cogscit
Alia rō ē qz angeli illa q cognoscūt
nālī: cogscūt p spēs nālī inditas. et he
sūt spēs rez nālīū. nō aut cogitatōuz
qz hec nō reducit ad cām nālē. vñ nō
pntinent ad cognitionē nālīū. tū p effe
ctus cogitationū cognoscūt cogitatō
nes. sicut et hō facit: cū ipsi subtili^o co
gnoscat effectus q cāt ex cogitatiōi
bus. Nā fm cogitatōes hō efficiuntur
aliq passiōe: et p has mouet cor et hos
motus subtilius ipsi cogscūt q nos.
et sic aliqd cognoscūt de cogitatiōi
bus cordis et hoc aug. dicit i li. de di
uinatiōibus demonū. s3 alibi dicat q
determinare in eis talē cogne sit pre
suptuosum.

Articulus. 8.

Inde qstiu est de celo. et cir
ca h qstia fuerūt. Primo
vtrū celū vel mūdus sit eter
nus. R^o dō q nō. S3 mūdū ince
pisse est de numero eoz q cadunt sub
fide nō sub demonstratiōe. Nā q de
pendēt ex simplici volūtae dei pnt ee
et nō ee. et ad n q sit nō iduat aliq ne
cessitas ex pte dei. dīna aut bonitas q
ē finis rez pōt ita ee si nō sit mūdus
sicut si sit mūdus.

Articulus. 9.

Secundo quæsitum est utrum celum sit
 s aiatum. R^o d^o q^o de h^o diuer
 si modo sentiunt doctores eccle
 sie. Hiero. n. dicit sup ecclesiastice q^o sol
 e aiatum. Dama. h^o negat. et hec d^oia et
 e apud phos. Plato enim et Aristo. po
 nunt corpora supcelestia aiatata ee. Ana
 rag. n. et io legit fuisse occisus. Ego
 aut dico fm aug. z. sup gn. ad lram
 q^o no refert ad fide vtz sic vel alr sit.
 vñ h^o no defmiat in ench. addens q^o si
 ponam^o corpora celestia ee aiatata; non io
 erut in iudicio tres ordies iudicadon^o
 s angelon^o et hoium et aiaz. qz ille aie
 pputabunt cu angel^o et h^o sensisse vñ ille
 q^o fecit pfatione cu dicit. celi celozumq^o
 vtutis. et ropz. **Articulus. io^o.**

Inde quæsitum est de hoie q^o vtus
 d ad naz. et q^o vtus ad graz. et q^o
 tum ad culpa. Circa pmuz
 q^o sita sunt tria. Primo q^o vtus ad aiaz
 Secdo de cogne aie. Tertio de effe
 ctu cognis. Circa aiam quesita sunt
 duo. Primo vtz aia pficiat corpus i
 mediate vel mediate corporeitate.

R^o d^o q^o i nullo corpe e nisi vna for
 ma sbales; cuius e ro triplex. pma est
 qz si plures seques no erit forma sba
 lis q^o facit ee simplr; s solu accidetal;
 que facit ee h^o. Itē si sit acq^o sita forma
 sbalis no erit generatio simplr. Itēz
 qz non eet copositum ex aia et corpe vñ
 simplr; duo simplr et vnum p accidēs.

Si dicatur corporeitas forma corpis
 corporeitas dicit duplr. qñqz tres di
 mensioes. et hoc no e forma sbales; s
 accēs. aliqn d^o qdā forma ex q^o pue
 nit trina dimētio. et hec no e alia a for
 ma specifica. **Articulus. ii^o.**

Secundo vtz aia sit extraduce.
 s R^o d^o q^o aug. hac q^o nē no
 determinat; s indetermiatā
 relinqt libro de ecclesiasticis do. s ille li
 ber no e aug. s Singnadij. Greg^o. et
 no vult tererminare. Credēdū e tñ q^o
 no. et e vñarō phi libro de aialib^o. q^o
 ipossibile e q^o vtus corpea pducatur id
 qd excedit corpus vtus aut scis e vtus
 corporea. Alia rō e. et meth. qz enim
 qdam posuerūt q^o forme nales sūt ex
 creatioe. Cū enī mā aeris recipit for
 mā ignis aut inerat. et sic e latitatio;
 aut non. q^o fit de nouo non ex aliquo
 s ex nihilo q^o creatur. soluit phs; qz for
 ma non fit sicut nec ens; vel eē h^o p
 se. s fit copositū qd hz ee subsistēs. Si
 q^o e aliq^o forma q^o p se subsistat; illa hz
 p se fieri aia aut hz ee p subsistēs; et re
 manet corrupto corpe. et ita oz q^o heat
 suum fieri. **Articulus. iz.**

Inde quæsitum est de cognitioe
 d hois. vtz intellectus hūan^o
 cognoscat singularia. R^o
 d^o q^o aliqd cognoscit duplr. directe
 et indirecte. s. p reflectionem. Differt
 aut inter intellectū hūanuz et diuinuz
 qz human^o no cognoscit directe singu
 lare. diuus aut sic. qz cognitio fit per
 similitudinē cogniti in cognoscēte et hec
 est in intellectu nro p abstractionem
 a pditionibus indiuiduatib^o et a mā.
 et io cum recta cognitio sit p spēm io
 no cognoscit directe nisi vlc. intelle
 ctus aut diuus cognoscit no p similitu
 dinem a re acceptā; s per extensionem
 sue eētie ad res. et hec similitudo. s. di
 uina eētia in deo est oīuz q^o sūt in re
 exp^ossa similitudo. et io directe cognoscit

quicquid est in re et quod pertinet ad
māz idiuidualē. s. q̄rēs p̄bs si sepat̄ ē
itellec̄t̄ et coḡscit q̄ sūt i mā: dicit q̄
o3 q̄b̄ coḡscat et alia. sicut formas se
parat̄ coḡscit itellec̄tu: et iūcta māe p̄
imāgiatōez aut alio mō. s. p̄ extēsiōē
in q̄tū p̄iūgiē fārasie q̄ rēp̄sentat sibi
fārasina. et sic indirecte cognoscit.

Articulus. 13.

¶ **E**inde q̄sitū est de effectu co
gnitōis. et p̄ vtz̄ habit̄ sc̄ie
acq̄sire remaneāt post hanc
vitā. **R**̄ d̄ q̄ circa h̄ ē duplex opi
nio. quidam dicunt q̄ non sequentes
Auic. in. 6. nālium. q̄ spēs acq̄sire
nō remanēt in itellec̄tu possibili: ni
si quādiu actu intelligit. q̄d ē falsum.
Nam itellec̄t̄ possibilis recipit spēs
et retinet s̄m modū suū. vñ cum ipse
sit immobilis. v̄tpotei mālis incoru
ptibilis: r̄cipit species itelligibiles s̄z
modū suū: et nūq̄ inde recedūt. et q̄
sunt ibi etiam dū actu non intelligit.
p̄. 3. de aīa. vbi d̄r q̄ sunt in aīa aliter
q̄ dum actu intelligit. s. h̄itu. et sic di
co q̄ remanent siue in dānatis siue i
beatis. s. destruūtur h̄i habit̄ sc̄iarum
q̄tū ad modū sc̄ie: q̄z hic semper in
telligit conuertēdo se ad fantasmata
pp̄ corp̄: et n̄ solū pp̄ h̄ fārasmatib̄ i
digem̄ s̄ ad v̄tēdū h̄i sp̄eb̄: et iste mo
d̄ n̄ erit tē: q̄z n̄ p̄uert̄ se ad fārasmata.

Articulus. 14.

¶ **E**cūdo vtz̄ v̄ba humana ha
beāt vim ad mouēduz bruta
puta serpētes. **R**̄ d̄ q̄ ali
quid pōt h̄ere v̄tutem aliquā et s̄m p̄
p̄riam nām et s̄m v̄tutē sup̄ioris cause
verbi gratia. p̄mixtum ex elementis

h̄z v̄tutē vnā ex nā elementoz. s̄z motū
p̄dūantis elemēti. aliam h̄z ex corpore
celesti. sicut q̄ adamas attrahit ferruz
q̄d nō reducit in v̄tutē elemētarem.
Aliq̄ ḡ dicit q̄ nō soluz nālia corpa
s̄z et artificialia sortiūtur v̄tutes aliq̄s
ex imp̄ssiōe corporuz celestium. puta
imāgines vel figure sub certa constel
latione facte. et si h̄ v̄tuz ē. s. q̄ sup̄ arti
ficialia sit h̄i v̄tus imp̄ssa pōt ēr dicit
q̄ v̄ba plata in certo tpe h̄eant effica
ciam mouēdi. s̄z non ē v̄tuz. **N**az in
reb̄ nālib̄ oīa q̄ h̄nt aliquam v̄tutē
ex corpore celesti: h̄nt illā p̄ntem aliq̄s
formā. vñ nihil augit ad spēm nisi ex
v̄tute corpis celestis: et sic forma est p̄
us in vnoq̄z q̄ v̄tuz ad talia. **R**emo
ta ergo p̄ori remouetur posteri. **S**i ḡ
h̄i v̄tutes attribuūt aliq̄b̄: o3 q̄ ra
dicent̄ sup̄ formā aliq̄s. forme autem
artificiales nō sunt nisi figure q̄dam
et iō falsum est q̄ v̄ba et h̄i v̄tutē ali
quā. h̄eant ex corpore celesti. s̄z si h̄nt ali
quā: hoc h̄nt ex sp̄ū imundo qui imi
scet se v̄bis hoīum vt decipiat s̄m au
gu. vñ aliquādo vtunt̄ v̄bis fabulosis
et falsis et vanis: quibus ad illudēduz
hoīes se imiscet. vñ oīa ista friuola et
sup̄sticiosa sunt et imāgines astrono
mice. in quibus et si non assit aliqua
exp̄ressa inuocatio demonuz: tū est ibi
q̄dam tacitus p̄sensus. **T**amē si aliq̄s
dicat v̄ba dei et sacra sine immutatio
ne et fraude: s̄ bona et diuina itētione
nō est incātatio s̄ oratō. **C**riso. tū sup̄
Math. ibi. Dilatant p̄bilacceria et c.
rephēdit illos qui collo v̄ba euāgelij
suspēdūt: et cū v̄tus euāgelij nō sit in
figuris l̄raz s̄ in fide. **N**on tū dāno

illos qui super se gerunt euangelium ex deuotione; qz beata cecilia euāgeliz xpi sep gerebat i pectore. sine tñ ali q additōe vel sboz vel caractez; vel ceteroz suspectoz.

Articulus. i5^o

Inde quesitū ē de hoie qz tñ ad grāz. Et circa b qrun tur tria. Pmo de sacris. 2° de virtutib⁹. 3° de officijs. De p tria qstia sūt. Pmo de sacris gratie. 2° de effectu sacroz. 3° de unitate ecclie. De sacris grē qrebant duo. Pmo de baprisimo. 2° de pnia. De p qrit vtz aqua beat virtutem ad emūdatōem. i. vtz ppa virtute mūdet vel virtute pcomitante. R^o dō q duplex opinio in b⁹; non solum de aq s de oibus ecclie sacris. Quidā. n. dicūt q sacramēta nō hnt virtutē vel vī opādi in aīa. s tñ extra; et diuina virtus pcomitās facit illū effectū. et inducūt exemplū Ber. sit aliqs epūs q iuestiat aliquē de pbenda p anulum. anulus nō est cā pbede; s signū. S3 hoc nō ē sane dictū; qz sic nō eēt aliqua p rogatiua sacroz noue legis ad vera. qz etiam i illis vr⁹ coassistēs fidei credētiū in xpm venturum iustificabat. Et iō dō q sacra hnt in se virtutem iustificandi; et ad alios effectus ad quos ordinātur; et nō solum q sint signum. vñ Aug. Que est tanta vis aq vt coz⁹ tangat et coz abluat. Sciē dum tñ q duplex ē vr⁹. s. ppria et instrālis; sicut pz in ferra. sic sacra hnt virtutem instrāle ad spiritualē effectuz qz cū sacm adhibet cum inuocatiōe diuina efficit hunc effectum. et hoc est

pueniens; qz verbuz per quod omnia sacra virtutē hnt; hnt carnē et fuit vbu dei. et sicut caro xpi habuit virtutē instrāle ad faciēdū miracula pp ptiuatōez ad vbu; ita sacra p ptiuatōez ad xps crucifixum et passum.

Articulus. i6^o

Inde qstū ē de pnia. Et p vtz nō hnt curā aīaz possit absolue in foro p fessionis. R^o dō q alr ē i sacro pnie; et alr in qbusdā alijs sacris. Nā in qbusdā qui hz ordinē pōt ex hoc ipso inducere effectū sacri in oī casu. s. in illis in qbus qd est effect⁹ sacroz est res exns extra sacm. vñ sacerdos degradatus et excōicat⁹ hz peccet; tñ psecrat et baptizat. et sifr epūs cōsecratus; qz pfert caracterez. In pnia aut nō imprimitur caracter nec effectus nisi iustificatio penitētis; qd nō pōt fieri nisi p pntēz iudicatiuā. Nō hnt aut curā aīaz nō hz hanc potestatem.

Articulus. i7^o

Secūdo vtz liceat in aliquo casu reuelare p fessionez. R^o dō q nō nec verbo nec facto nec nuto nec aliquo signa; et facere ptra est sacrilegium. Nā ita est i sacris noue legis q efficiunt qd figurāt. effectus aut pnie ē occultatio peccatoz ab oculis dei viuētis; et hec occultatio significatur p secretū p fessionis. et iō sicut pphanaret sacm qui pficeret corpus et sanguinē xpi de alio qz de pane et vino. Ita esset reuelans sacrilegus.

Articulus. i8^o

Etio vtrum liceat appetere

epatū. **R**o dō q̄ p̄tingit appetere p̄
lationē dupl̄r. aut p̄pter necessitatē v̄-
gētē; aut nō v̄gentē; p̄ mō dupl̄r, vel
q̄n̄ iponit̄ a sup̄iori; vel q̄n̄ nō iuenit̄
aliq̄s; q̄ velit onus p̄latiōis sbire, tali
necessitate existēre meritoziū ē appere
Un̄ **Isa. 6.** Quem mittam et q̄s ibit
nobis r̄ndit. **Ecce ego mitte me, t̄n̄**
ante dixit se indignū. secundo modo
s. q̄n̄ non v̄get necessitas. sic nō lz; qz
non potest carere aut vitio iniusticie;
si velit se minorem p̄ferre maioribus
aut vitio p̄sumptiōis; si reputet se suf-
ficientē p̄ferre alijs, vnde **Criso.** Pri-
matus ecclesiasticos p̄cipiscē nec iu-
stū nec vtile. sup̄ illud. reges gētū r̄c.

Articulus. 19.

Inde quesitū est de effectu
d sac̄oz. vtrum cōpaternitas
causet ex p̄ambulis ad sac̄a
puta ex cathecismo et h̄i. **Et videt̄ qz**
sic. Dicit enī quedā decre. qz ap̄rimo
pabulo salis nō potest fieri v̄roz. ergo
p̄trabit̄ ibi cōpaternitas. **P̄terea**
cathecuminus censet̄ xp̄ianus. **Sz q̄**
dat xp̄ianismū efficiet̄ cōpater. **ḡ r̄c.**
Ro quedā dicūt qz oīa illa sac̄alia
sufficiūt ad cāndū cōpaternitatem.
Quidā dicunt qz solū p̄trabit̄ q̄tum
ad tria. s. in cathecismo, baptisimo, et
p̄firmatione. **Sz mihi videt̄ qz soluz**
p̄trabitur in duobus. s. in baptisimo et
p̄firmatiōe. qz cōpaternitas silitudo
quedam est paternitatis. paternitas
aut̄ non fit nisi in generatione. et iō
nō solū in illis sac̄is; in q̄bus ē q̄daz
gnatio sp̄ialis. p̄trabit̄ cōpaternitas
que matrimonium impedit. **Ad p̄-**
mū **ḡ dō qz illa nō sunt intelligenda**
sigillatim, sed sunt accipiēda collecti

ue et simul; qz q̄ in oībus istis adest ef-
ficatur cōpater. **Ad sc̄d̄z dō qz cath-**
cumin̄ d̄z xp̄ianus p̄ fidē nō p̄ baptis-
mum; que nōdū suscepit et ille q̄ dat
xp̄ianismū q̄ dat sac̄m baptismi.

Articulus. 20.

Inde quesitum fuit vtrum
d sit vna ecclesia que fuit i p̄n-
cipio tempore apostolor. et
que e si modo. **Et videtur qz nō.** quia
nunc nō v̄titur eisdē regulis. **Tūc n.**
p̄lati erant sine auro et argento in zo-
nis suis. **ḡ r̄c.** **P̄terea nō legit̄ qz**
xp̄s et apli habuerint castra modo au-
tem ecclesia h̄z. **ḡ r̄c.** **Cōtra **Mat.****
ultimo. **Ecce ego vobiscum sum vsqz**
ad p̄sumationem seculi. hoc aut̄ non
intelligit̄ t̄m de aplis; qz omnes mor-
tui sunt; et adhuc seculum nō est p̄su-
matum. **ḡ r̄c.** **R**o dō qz eadē est nu-
mero ecclesia que tūc erat et que nunc
est. qz eadē fides et eadē fidei sacramē-
ta; eadē auctoritas; et eadem professio
vnde dicit aplus. **Diuisus ē xp̄us.** ab-
sit. **Ad p̄mū ergo dicendus qz v̄ba**
Mat. tripliciter exponuntur. **H̄. l. et**
Amb. exponunt̄ fm̄ sensū mysticū
dicentes. **Nolite portare aur̄ r̄c.** i. ni-
hil in sp̄ialibus ministerijs auro v̄-
datis. nō duas tunicas. i. nō duplicē
aīuz habeatis. **Alij exponunt ad lit-**
teram; et vna expositio est **Augu.** qui
dicit. qz illa v̄ba nō dicunt̄ per modū
p̄cepti s̄ p̄missionis; ita qz qui nō ser-
uat nō peccat; et qui seruat melius fa-
cit. vt sit sensus. **Nolite portare.** i.
quando itis ad p̄andium nolite sol-
liciti esse de expensis quia debentur
vobis a populo. **Dignus est enim**
perarius. et cetera. quasi diceret. **Jō**

pmitto q̄ nō poteris q̄ digni estis
accipe ab alijs q̄bus pdicatis. Pau-
lus h̄ nō suavit; r̄ tñ p̄ regulā h̄ac n̄ se-
cit; s̄ superogavit. Alia expositio est
alioꝝ scōꝝ q̄ dicūt q̄ hec dicta sūt p̄-
ceptiue; s̄ h̄ p̄ceptū datū ē nō ad semp̄
suandū; s̄ ad p̄mā missionē. bis enim
eos misit. s̄ an̄ passionē iudeis; r̄ post
resurrectionē gētib⁹. In p̄ma dixit eis
In viā gentiū ne abieritis. In sc̄da
dixit. Docere oēs gētes. In p̄ma mā-
davit q̄ pdicta suarēt nō aut̄ i sc̄da r̄
rō hui⁹ ē; q̄ in p̄ma solū mittebantur
ad iudeos apud q̄s psuetū erat q̄ ma-
gistr̄i eoz ab eis sustentarēt. r̄ iō sine
sc̄dalo poterāt accipe r̄ vti p̄tate sibi
p̄cessa. apud nō gētiles nō erat h̄ con-
suetudo; q̄ apud eos nō erat h̄ pdica-
tores. Et iō fuisset eis scandalū; r̄ vi-
sū fuisset eis q̄ p̄ q̄stu apli pdicarent
r̄ iō. Paulus hoc p̄ceptū nō serua-
uit in gentib⁹ r̄ iō dñs in sc̄da missio-
ne dixit. Nūc q̄ h̄z sacculū tollat sistr̄
r̄ perā. ad scōꝝ dō q̄ aug. r̄ndet̄ i ep̄la
p̄ donatistas. r̄ h̄z sup̄ illud ps̄. q̄re fre-
muerūt gētes. distinguit. n. diuersa tē-
pora eccl̄ia. Fuit. n. tps qñ astiterunt
reges aduersus xpm r̄ in illo tpe non
solū nō dabāt fidelib⁹; s̄ r̄ eos occide-
bāt. Aliud nō tps ē nūc; quo reges i-
telligūt r̄ eruditi seruiunt dño Jesu
xpo in timore r̄c. r̄ iō in isto tpe reges
sunt vasalli eccl̄ie. r̄ iō est ali⁹ stat⁹
eccl̄ie nūc r̄ tūc. nō tñ est alia eccl̄ia.

Inde quesitū est de v̄tutib⁹

d Primo de quadā v̄tute intel-
lectuali. s̄ de v̄tate. Sc̄do
de v̄tutibus moralib⁹. De v̄tate q̄si-
ta sunt duo. Primo de fortitudine v̄-
tatis. Sc̄do de p̄firmatiōe veritatis

que est p̄ iuramentū.

Articulus. 21⁹.

c Circa p̄mū q̄sitū est. vtrū ve-
ritas sit fortior inter vinū re-
gem r̄ mulierē. Et videt̄ q̄
vinū. quia imutat maxime boies. Itē
q̄ rex. q̄ pellit boies ad id qd̄ ē difficil-
limū. s̄ ad hoc q̄ se exponat periculo
mortis. Itē q̄ mulier. q̄ dñat̄ ē re-
gib⁹. Contra Esdra. Fortior ē v̄tate
R̄ dō q̄ hecē qd̄ p̄posita iuuenibus
dissoluenda in Esdra. Sciendū ē q̄
si cōsiderem⁹ ista q̄tuor fm̄ se. s̄. vinū
regē r̄ mulierē. r̄ v̄tate; nō sūt p̄pabi-
lia; q̄ nō sūt vni⁹ generis; tñ si cōsi-
derent̄ p̄ cōparationē ad aliquē effectū;
p̄currūt in vni⁹ r̄ sic p̄nt cōpari. Hic
aut̄ effectus in quē cōueniūt r̄ p̄nt est
imutatio cordis hūani. Qd̄ ergo int̄
ista magis imutet corbois videndum
ē. Sciendū ē q̄ imutariū bonis
qd̄dā est corpale; r̄ aliud ē aiāle. r̄ h̄ ē
duplex. sensibile r̄ intelligibile. In-
telligibile etiā est duplex. s̄. p̄acticū
r̄ speculatiū. Inter ea aut̄ q̄ p̄tinent
ad imutaria nāl̄ fm̄ dispōnē corpis
h̄z excellentiā vinū; quod facit p̄talē-
ta loq̄. Inter ea q̄ p̄tinet ad imutandū
appetitū sensitivū; excellenti⁹ ē dele-
ctatio; r̄ p̄cipue circa venerea. r̄ sic mu-
lier est fortior. Itē i p̄acticis r̄ i reb⁹
hūanis q̄ pōt h̄ facere; maximā p̄tate
h̄z rex. In speculatiuis sūmū r̄ poten-
tissimū est v̄tate. nūc aut̄ vires corpo-
rales subiiciunt̄ viribus aiālib⁹. vires
aiāles intellectualib⁹; r̄ intellectuales
p̄actice speculatis. r̄ iō simpl̄ veritas
dignior ē r̄ excellentior r̄ fortior.

Articulus. 22⁹.

Quando q̄rit vtrū accipiens

doctrinā alicui experimēti sub iuramento nō coicandi; teneat suare iuramentū, et vñ sic, qz sic obligat nō d3 facere aliqd qd negat in detrimētū illi q dedit vel q docuit. s̄ aut eēt si alijs coicare, ḡ rē. Preterea coicare tale expimentū nō tenet ex pre salutē etne alicui. Cū ḡ nō teneat alteri coicare nō d3 sic obligatus coicare. Contra. Nō coicare salubre remediū siue qd cūqz bonū ē d̄ caritatē, ḡ rē. R̄ alit̄ dō ē h̄ simplr̄ et alit̄ in casu, simplr̄ loquēdo nō tenet; s̄ male fecit iurando. iuramentū, n. nō solū amittit vim qñ iuramentū ē illicitū; s̄ iurādo peiorat qz iuramentū obligās d3 h̄re iudiciū iusticiā et vitatē, s̄ et si iuro qñqz aliqd qd h̄z mihi nō facē, puta nō ire ad ecclias; nō h̄z tñ iurare, qz h̄z sit mihi licitū p aliquo tpe nō facē vel dimitte b̄ bonū qd est ad ecclia ire, nō tñ licz mihi iuramentū interponere; et aiūm obfirmare ad aliquod bonū non faciendū, qz h̄ est facere d̄ spm̄, s̄ et ideo iuramentū d̄ cō id qd est de gñe bono rñ est illicitum; et nō est suādū, tñ i casu suare tenet, puta si ille vel ali⁹ sufficiens medic⁹ pñs eēt et parat⁹ eēt curare et vti illo expimento i salutes corporalem alioꝝ, et sic p3 solo ad obiecta.

Inde q̄sitū est de virtutibus moralib⁹. Et p̄ de virtutibus s̄m se. Secūdo spāl̄ de q̄daz actu iusticie, s̄ de restitutione.

Articulus. 23.

Yrea p̄mū q̄sitū ē vtz virtutes morales sint p̄nere, et vñ qz n̄ qz acq̄rūt ex actib⁹ q̄ sūt diuisi et distincti, ḡ pōt acq̄ri vna vr̄ sine alia. Pre

terea aug. dicit, nihil d̄ vīnā s̄māz dīcē q̄ dicit qz q̄ h̄z vna nō h̄z cēs. Preterea virtutes h̄nt ex vsuetudie q̄ req̄rit tps. R̄ dō h̄z cēs scōs qz sic, s̄ loquēdo de virtutib⁹ i cōi duplex rō assignat a diuersis, h̄z qz diuersimode locuti sūt de virtutib⁹, virtutes, n. cardiales dupl̄ accipiūt ab aliqb⁹. Quidā, n. diūt virtutes eē q̄sdā modos gñales q̄ req̄rūt in oī virtute, puta qz fortitudo ē q̄cūqz firmitas ai i qb̄uscūqz reb⁹, t̄pantia ē moderātia ai in oīb⁹ reb⁹, et sic de alijs. Et h̄z istos necesse ē qz virtutes sint cōnere, qz isti modi gñales req̄rūt in oī virtute, et si aliqd̄ hōꝝ defuerit nō ē virt⁹ aliq̄ qz si t̄pantia rectitudinē n̄ h̄at q̄ ē iusticia; vñ nō h̄at ai firmitatē q̄ ē fortitudo, et sic de alijs, nō est virtus, et hūc modum aug⁹, ponit, 3. de trini, et mḡr in 3. s̄māz. Alij aut accipiūt distinctionē hāz virtutū s̄m determinatas mās, sicut arist. et peripatetici, vñ prudentia h̄z p̄h̄z nō ē recta rō oīb⁹, s̄ solū i agibilib⁹, s̄ iusticia nō dicit rectitudinē ai circa inq̄sitionē oīuz cāꝝ, s̄ tñ circa p̄mutatiōes et distributiōes et actiōes hūanas; q̄ sūt ad alioꝝ. Fortitudo et dicit firmitatē ai nō circa oīa; s̄ circa ea i qb̄ ē difficillimū aiūz fortes h̄re, s̄ circa picula q̄ sūt in bellis, t̄pantia vō ē circa ea in qb̄ difficillimū est aiūm moderare, s̄ circa delectationes gust⁹ et tactus; que sunt maxime delectationes; nō in qb̄uscūqz alijs cōcupiscētijs, sicut scie vel pecunie, et sic et loquēdo de virtutibus virtutes morales sunt cōnere, cui⁹ cōneciōis rō accipit s̄m p̄m ex pre prudentie; qz nulla virtus pōt h̄ri sine prudentia, et impossibile est

hæc prudentia sine virtutibus moralibus
 ratio est: quia prudentia nihil aliud est quam recta
 ratio agibilium. Impossibile est autem rectam
 rationem habere circa aliquid nisi ex recta ratione
 circa principia. Principia autem agibilium
 sunt fines virtutum. et circa fines virtutum
 nullus bene se habet nisi per beatitudinem virtutis. et
 sic necesse est quod prudentia habeat secum alias vir-
 tutes morales. si enim aliter non possunt haberi sine
 prudentia. **Primo**. n. aliquis habet inclinationem
 naturalem ad actum aliter virtutis sine prudentia.
 et quanto habet maiorem inclinationem sine ha-
 bitu virtutis: tanto peius est: et plus impingere potest
 sine prudentia. sicut patet de illo qui habet forti-
 tudinem naturalem sine discretione et prudentia.
Et dicitur **Bre.** *Ecce virtutes nisi ea
 que agunt prudenter agant non sunt.* Est et alia ratio
 generationis in virtutibus. *Et* enim propter caritatem in
 qua generantur: quia habet caritatem habet ceteras virtu-
 tes generatas. et si licet qui habet unam habet caritatem.
Ad primum ergo dicitur quod actus non sunt divisi
 per virtutes. quia non potest esse actus proprie sine
 actu fortitudinis: nec fortitudinis nisi cum
 actu temperantiae. **Ad** secundum dicitur quod hoc dicitur: quia
 non probatur per auctoritatem biblicam. **Ad** tertium
 dicitur quod non dicuntur morales a consuetudine sed
 amore. et dato quod indigeant temperantia non
 habebit virtutem nisi sit prudens.

Et inde queritur de restitutione: que est
 ad actum iusticie. **Et** circa hoc queruntur
 sunt tria. **Primo** de illis qui propter
 presunt ex civitate. **Secundo** de eo qui mala
 fide legitime prescripsit. **Tertio** de eo qui alie-
 na prescripsit. **Articulus. 24.**

Circa primum queritur utrum expulsi propter
 presunt possint expetere bona sua
 ab illis qui sunt in civitate manen-
 tes. et videtur quod non. quia multi de his qui sunt in
 civitate culpam non habuerunt ad eorum expul-

sionem. et sic puniret aliquis pro culpa alterius.
Preterea expulsi fuerunt pro parte ecclesie.
 et sicut bellum. ergo actio est pro eos. et sic
 damna eis non sunt restituenda. **Preterea**
 per prophetam cum mutatur ordo civitatis non rema-
 net eadem civitas. sed cum mutatur dominus et prin-
 cipat: mutatur ordo. et sic non est eadem civi-
 tas. ergo expulsi non pertinent a modo ad ci-
 vitatem quam prius erat. ergo non tenent eis ad re-
 stitorem. **Contra** qui spoliatur a raptoze potest
 repetere et accipere ea que sunt sibi ablata. ergo
 et illi expulsi. **R.** dicitur quod aut sunt expul-
 si iuste. scilicet propter eorum culpam. et sic non possunt
 repetere amissa. aut iniuste. id est sine cul-
 pa et sine debito ordine iusticie. et sic possunt
 repetere. **Si** autem habent superiorem: debet per su-
 periozem petere sibi restituere si autem non habent
 superiorem: ipsimet possunt si possunt recu-
 pare. **Ad** primum ergo dicitur quod non puniunt sic
 aliquis pro peccato alterius: sed pro suo quia maio-
 res omnia facit auctoritate et favore populi
 et sic populus in favendo maioribus fuit
 in culpa. **Preterea** illud intelligitur
 de pena spirituali: que nullus ponit sine pro-
 pria culpa: non de corporali qua frequen-
 ter unus pro alio puniunt. **Ad** secundum dicitur
 quod in quantum iuste agunt sunt peccata in-
 quantum iniuste sunt ecclesie. **Ad** tertium dicitur
 quod sicut sunt eadem prescriptio manifestum est quod te-
 netur sibi. **Alie** omnia non tenentur.

Articulus. 25.

Secundo queritur utrum ille qui
 mala fide prescripsit teneatur
 ad restitutionem. et videtur quod non
 quia lex dicit quod qui etiam mala fide prescri-
 bit acquirit dominium. **Contra** decretum dicitur
 quod tenent: nec acquirit dominium. **R.** dicitur quod
 circa hoc est queritur iuris civilis et ca-
 nonici. quia secundum civile talis prescriptio tenet

fm ius canonicū tal' p'scribē nō pōt. r
 rō h' p'rierat ē qz all' ē finis quē iten
 dit civil' legslator. s. pacē suare r stare
 iter ciues: q' impediret si p'scriptio n̄ cur
 ret. q' cūq; m' vellz possz venire r dicē,
 illud fuit meū q' cūq; tpe. Finis at iu
 ris canonici rēdit ad q'etē ecclie r sa
 lutē aiāz null' aut in pcō saluari pōt
 nec penire de dāno vel de alieno ni
 si rō p'feret. Et iō dō ē q' si q's p'scribat
 bōa fide possidēdo n̄ tenet ad restōnē
 et si sciat alienū fuisse p' p'scriptōem;
 qz lex pōt aliqūē p'pcō r negligentia
 punire i re sua: r illā alteri dare r p'ce
 dē. s. q' mala fide p'scribit tenet emen
 dar' r satisfacē reddēdo dāni q' d'itulit

Ad p'mū q' dō q' nū ē q' oīa sūt p'n
 cipū ad gubernādū nō ad retinēdū si
 bi v' ad dādū alijs. r si q' leges tales
 sūt tirānice sūt r nō absolutit a p'scia
 s' a foro iudiciali r violentia.

Articulus. 26.

Erno q'rebat vtz ille q' rem
 alienā p'sūpsit teneat ad re
 stōnē. r v' q' nō. qz ille cuius
 res fuerat nō hz actōez i p'sūpto rē. in
 tellige si ius hz casū i p'scriptōe. s. iste
 mala fide possedit alienū q' p'sūpsit

R' dō q' tenet. cui' rō ē: qz q' lz re
 net ad faciēdū iusticiā alteri. s. iustit
 at iusticia i q'dā eq'litate vñ nisi reireg
 ret eq'litas nō pōt aliq's eē iust'. i. eq'li
 tas at fuit q' p'sūpsit rē n̄ suā. r iō opz
 q' reddat. Ad p'mū q' dō q' lz n̄ bēat
 actōez i eū q' p'sūpsit s' ius civile. hz
 tñ s' ius diuinū: cui' finis ē salus aiā
 rū: r iō ei repugnat.

Inde q'sita sūt de officijs q'
 tuoz. D'no de officio exposito

nū sacre scripture. Secōdo de officio p'
 dicatoz. Tertio de officio p'fessorz.
 4° de officio vicarioz.

Articulus. 27.

q'ca p'mū q'sitū ē vtz oīa q'
 doctōes scī dixerūt sūt a spū
 scō. r v' q' nō. qz i suis dictis
 sūt aliq' falsa. nā i suis expōnib' q'ncp
 dissonāt. nō pōt autē eē vtz qd' dissi
 vel dissonū ē. qz vtraq; ps p'dictōis n̄
 pōt eē va. s. Ad eūdē p'inet facē ali
 qd' p' finē r p'ducere ad illū finē. s.
 finis scripture q' ē a spū. s. ē erudi' boi
 nū. hec aut eruditio boiuz ex scripturis
 nō pōt eē nisi p' expōnes scōz. s. expō
 nes scōz sūt a spū. s. R' dō q' ab eo
 dē spū scriptur' sūt exposite r edite. vñ
 d'z. i. ad cor. 2. Vñ alif hō nō p'cipit ea
 q' dei sūt. spūal' at. rē. r p'cipue q'p'tū ad
 ea que sūt fidei. quia fides donuz dī
 est. r iō int'pretatio sermonuz nūme
 rat' inter alia dona spūs scī. i. ad cor.

iz. Ad p'mū q' dō q' grē gratis
 date nō sūt bitus: s' sūt q'dā motus a
 spū. s. al' si eēt bitus p'pha q' n̄ vellz p'
 donū p'phie reuelatōez hētz qd' falsū
 est. r ideo de aliq'bus occlt' reuelādis
 alū rāgit mēs a spū. s. r aliū nō s' aliq'
 eis occultatur. vñ dixit helyseus. 4. R'
 3. r dñs celauit a me. Alū ē aliq' di
 cūt a seipsis. sicut p' de Nat'ā q' cō
 suluit dauid q' edificaret templuz. po
 stea autē a dño rephēsus r q'si retra
 ctus p'hibuit' ipsi dō ex parte dei s'
 tñ tenēdū ē q' q'cqd' i sacra scriptura cō
 tinet nū ē. al' q' p' h' sentiret esset hēri
 cus: expositoies aut' i alijs q' nō sūt
 fidei multa ex suo sensu dixerūt. r iō i
 bis poterant errare; tamen dicta ex

positoz necessitatē nō iducūt q̄ necē
sūt eis credē. s̄ solū scriptura canonica
q̄ ī veteri ⁊ in nouo testō est.

Articulus. 28.

Inde q̄sūt ē de p̄dicatozi-
b⁹. Et circa h̄ q̄sira sūt duo.

Primo vtz aliqs possit p̄
dicare p̄pa auctoritate: ita vt liceat p̄
dicare sine licētia p̄lati. Et v̄z q̄ sic.
qz p̄dicare est bonū aliq̄ facē. S̄z obe
m⁹ bonū opari ad oēs. ad gal. 6. ḡ ⁊ c̄.

Preterea d̄ Ec. Unicusq̄ manda
uit deus de primo suo. ḡ ⁊ c̄. Contra
Ad ro. 10. Quō p̄dicabūt nisi mittrā
tur. ḡ ⁊ c̄. R̄o d̄ q̄ nullus q̄tūcūq̄
scie magne vl̄ q̄tūcūq̄ sciat: nisi mis
sus a deo vl̄ a p̄lato p̄dicare p̄t: qz n̄
lū agēs natū est agē nisi. s̄. d̄bitā māz
p̄dicatio autē ē exhortatio ⁊ doctrīa si
sit publica respiciēs totā ecclīaz ⁊ cura
publica ecclīe p̄missa ē p̄lati. ⁊ iō null⁹
d̄z aliqd̄ exercē qd̄ req̄rat auctez pu
blicā nisi aucte p̄lati. Ad p̄mū ergo
d̄ q̄ q̄lz lz facē bonū sibi p̄portatū
n̄ at qd̄cūq̄ bonū. Ad h̄z d̄ q̄ māda
uit deus monē p̄imum p̄uata moni
tōe ⁊ familiari.

Articulus. 29.

Secundo vtz aliqs p̄hibet a
p̄ncipe seculari d̄beat dimittē
tē p̄dicatōez. Et v̄z q̄ n̄. noli
te timē eos q̄ occidūt corp⁹ d̄z p̄dicato
rib⁹. ḡ timore p̄ncipū n̄ d̄nt dimittē.

Preterea act. 4. Deo o3 magis obedi
re q̄z hoib⁹. S̄z d̄s p̄cipit p̄cipue p̄lati
q̄ p̄dicet. ⁊ ad r̄bi. 4. p̄dica v̄bū. ḡ ⁊ c̄
Preterea null⁹ d̄z obedire alicui eo
i q̄ peccat p̄cipiēs. S̄z p̄nceps peccat
p̄hibēdo h̄. ḡ ⁊ c̄. Contra. act. 13. qz re

pulistis regnum dei ⁊ c̄. Preterea
Mat. 10. Si vos p̄secuti fuerit ī vna
ciuitate fugite ī aliā. R̄o d̄ q̄ h̄ est
op⁹ duplici distictōe: qz q̄n aliqs p̄hi
bet p̄dicare vel p̄hibet solū a tirāno
aut s̄i a tirāno ⁊ p̄plo. Si p̄ mō sic cū
de mult iudine sint aliq̄ q̄ audire vo
lūt: nō est dimittenda p̄dicatio: q̄uis
sic sit moderāda q̄ ad tpa ⁊ loca: vt ex
timore ad tirānū nō īpediat ⁊ q̄nc̄ ē
tūc licēt p̄dicare occlte p̄ domos. sicut
aplos legit factū. Si 2⁹ mō tunc d̄z
cedere p̄dicatoz ⁊ fugere ad alia loca
s̄m mādatū d̄ni. Et hoc etiā Grego.
dicit in dialogo. qz q̄n oēs sunt mali
⁊ idurati: d̄z eis dicē illud apostoli. qz
repulistis a vobis regnū dei ⁊ c̄. Alia
distinctiono est hic h̄nda: qz p̄dicatoz
aut h̄z curā animaz: aut non. i. p̄dici
cat ex necitate officij: aut p̄pria sp̄ote
Si p̄mo mō sic nō d̄z dimittere gre
ges etiā p̄periculū mortis d̄m̄mō
possit aliqd̄ bonum facere remanen
do cū grege. Si 2⁹ mō sic etiā si pos
set ibi inter tales fructificare nō tenet
ibi stare. nec ad ponendū aiām suam
nisi in casu. puta si aliqs vellet corru
pere fides. ⁊ tūc vbi fides p̄dicaretur
teneret aiāz p̄ s̄ribus ponere: qz h̄ est
in p̄cepto in tali casu. Si autē nō im
minet talis casus: sic est in consilio: qz
oia p̄silia in cāu sunt ī p̄cepto. Ad
p̄mū ḡ p̄d̄ q̄ de⁹ p̄cipit p̄dicare: tū or
dinate: ⁊ eo mō vtile quo sit saluti ani
marū. Ad h̄z d̄ q̄ nō est aliqd̄ di
mittendū qd̄ sit s̄m deū timore mort
Qd̄ si aliqs sine cā ⁊ sine necitate se
ingerat ad piculū: nō sit sapienter.
Ad tertiū d̄ q̄ falsum est. Quā h̄z

Aug. aliquando imperator peccat ꝑ
cipiēdo qꝫ duorꝫ miles n̄ peccat obediē
do maxie si militi nō ꝑstet illd̄ eē ꝑān

Articulus. 30°.

¶ Tertio vtz. liceat ꝑdicatori
b^o recipe elemosinas ab vsu-
rarijs. ⁊ vñ qꝫ sic. i. ad cor. 9.
Si nos vobis spūalia semiam^o ⁊c.

¶ Preterea ius nāle hz qꝫ hō viuat d̄
labore suo dign^o ē. n. opari^o ⁊c. h̄ enī
ꝑcessū ē hōi a creatore. In sudore ⁊c.
gñ. 3. Contra. Usurarij nihil hñt nisi
qd̄ ē alienū. R^o d̄ qꝫ de rapia vsur
⁊ hī i gñali loqñdo n̄ pōt fieri elina
Ysa. 61. Odi hñs rapinā i holocau-
stū. tñ i spāli cāu ꝑdicatorib^o qꝫ ꝑdicāt
vsurarijs ⁊ monēt eos restituē. licitū ē
accipe. ⁊ h̄ ē vna rō. Alia ē qñ n̄ hñt
al vñ viuant; ⁊ i extrema necitate oīa
sūt cōia; ⁊ ab oīb^o licite accipe ad su-
stētatiōem ⁊ necessitatē.

Articulus. 31°.

¶ Eide q̄situz fuit de officio
ꝑfessor. vtz. aliquis possit ꝑ
fessiones audire de indulgē-
tia dñi pape sine voluntate ꝑꝑrii ꝑ-
lati. ⁊ videtur qꝫ non. qz q̄libz tenetur
ꝑfiteri ꝑꝑo sacerdoti. ḡ ⁊c. Preterea
papa nulli ꝑiudicat ꝑꝑ aliqua indul-
gentiam. Contra. Papa ē sup oēs. ḡ
cui vult qd̄ ⁊ quātum vult; pōt ꝑmit-
tē ⁊ indulgē. R^o d̄ qꝫ q̄dam dicūt
qꝫ q̄lz sacerdos pōt absoluē quēlibz a
quolꝫ ꝑcō. ⁊ lz bñ faciat absoluēdo; tñ
absolut^o ē ⁊ rō boꝝ fuit quia siml̄ da-
tur ꝑsbꝑo in sua ordinatiōe potestas ꝑ-
secrandi corpus xpi; ⁊ ꝑrās clauis; ⁊
iō sicut pōt ꝑsecrare quālz hostias. ita
pōt absoluē quēlz. Sz h̄ est erroneuz

qz nullus pōt absoluē ꝑꝑa auctorita-
te nisi cū q̄ ē aliq̄ mō sibi subdi^o quia
actus fiūt in mā ꝑꝑa; ⁊ absolō sacral
hz iudiciū ānerū. ⁊ h̄. i. iudiciū nō est
nisi i subē tos ⁊ inferiores. Qui ḡ non
hz subditū n̄ pōt absoluē ⁊ sic iurisdi-
ctio dat māz sacerdoti determinatā. se-
cus aut̄ ē de hostia q̄ ē mā determina-
ta. Cui ḡ nulla cura ꝑmittit hz clauē
ligatā. vt iuriste dicūt. s. qz nō hz oīo
māz. Alij dicūt qꝫ null^o pōt etiā au-
toritate supioris ꝑlati absoluē subdi-
tū inferioris ꝑlati ꝑ volūtate ipsi^o. ꝑu-
ta nō pōt auctoritate epi ꝑ volūtateꝫ
ꝑochialis aliquē absoluere. Hoc etiā
ē erroneū. qz ad absoluēdū req̄rit ꝑ-
testas sacerdotalis ⁊ iurisdictio. epus
aut̄ hz imediatā iurisdictiōē in cēs.
Cū eps pōt oīum cōfessiones audire
etiā ꝑ volūtate ꝑsbyteri ꝑochialis. ⁊
sifr etiā ille cū eps cōmittit. ⁊ multo
magis si papa ꝑmittit. Tñ archieps
quia nō hz imediatā iurisdictiōē in
cēs sui archiepatus; nisi ex appellatio-
ne; non posset alicui dare licentiā vel
auctoritatē audiendū cōfessiones ꝑꝑa
volūtate epi ⁊ dyocesani suffraganei.

¶ Ad ꝑmū ḡ ꝑꝑ ea q̄ dicta sunt; qz
eps ⁊ papa plus potest q̄ sacerdos.
Ad scōꝝ d̄ qꝫ hoc nō ē in ꝑiudiciū
s̄ in auxiliū. quia audire confessiones
nō est statutū fauorē sacerdotū. alias
eēt multū infideles serui; si ꝑpter ho-
nozem sacerdotū cōfiteri ꝑcā eēt ne-
cessariū. s̄ hoc ē introductū ad salutē
aiar.

Articulus. 32°.

¶ Eide q̄sitū fuit de offō vi-
d carior. vtz. vicari^o alicui^o pos-
set vices suas cōmittē alteri

et vultu sic, quod effectus huius virtutis esse potest in ea in qua potest esse. Contra. Quia si vultu esse dicitur illi puer, et diligenter ignosce vultu pecoris tui. Respondeo quod ille qui constituit vicarium non potest totam suam potestatem committere; sed potest partem, quod interior committit, est ut exequatur huiusmodi potestatem ille cui committit, et forte talis non potest totum facere quod sibi committit, et ideo potest aliquid alteri committere. Ad primum ergo dicitur quod effectus non habet semper totam virtutis esse; nisi esset episcopus. Ad secundum dicitur quod si ipse facit ut cognoscat vultum pecoris,

Articulus. 33.

Inde quesitum fuit de pertinentibus ad culpam. Et primum de peccatis secundo de penis. De penis quesita fuerunt duo. Primum de pertinentibus ad culpam originale, secundo ad culpam actuale. De peccato originali quesitum fuit utrum traducatur per translationem seculi. Respondeo quod sic, quod peccatum originale est peccatum nature et non attingit personam; nisi in quantum est in tali natura, tota autem humana natura est sicut unum hominem, ubique ergo illa natura reperitur; ibi est peccatum nature; quod est originale. Non quod percussio huiusmodi culpe non in quantum ipsius manus; sed in quantum fit a primo voluntatis,

Articulus. 34.

Inde queratur de culpa actuali. Et primum de peccato cogitationis duo fuerunt quesita. Primum utrum sensus in delectatione sit peccatum mortale. Respondeo quod hic non queritur de consensu in delectatione actus; quod hic plane mortale est. Sed de sensu in actus cogitationis tantum, sicut cum aliquis cogitat delectationem fornicationis; et delectatur et placet sibi huiusmodi cogitatio, Est ergo du-

plex cogitatio delectationis vel propter ipsam cogitationem vel propter rem cogitatum. Prima est cum quis cogitat de triangulo vel de bellis regis non propter regem; sed propter ipsam cogitationem. Secunda est cum delectator cogitatio de amico propter ipsum qui sit mihi per cogitationem, et in cogitatione peccatis. Sic ergo cogitatio potest cogitari ut delectans, puta est cogitatio, et sic non est peccatum, sicut si debeo narrare de fornicatione; et occurrunt pulchre vie et delectator. Si autem cogitatio est delectans propter rem cogitatum; impossibile est quod hic procedat nisi ex amore fornicationis, et ideo consentire in ea est consentire in amore et in usu rei illicite, et ideo est peccatum mortale. Articulus. 35.

Secundo de suspitione, utrum sit peccatum mortale, et vultu sic, tali homini enim comminat dominus. Isa. 5. Ne quod dicitis etc. Contra. Super illud Nolite ante tempus iudicare, dicitur glossa, quod est veniale peccatum. Respondeo quod in illis quod sunt mortalia peccata ex genere; motus imperfecti non sunt peccata mortalia, sed venialia. Adulterius enim est mortale, scilicet quando est completa voluntas, nisi autem quando est incompleta non, nisi quod motus percipit est peccatum mortale. Iudicium autem est duplex, scilicet de rebus et de personis. Iudicium de rebus semper mortale peccatum, puta dicere quod dare elemosinam sit malum. Iudicium autem de personis licet quando sit falsum; non tamen semper peccatum, nisi quando est otiose temerarium. Unde Augustinus in sermone domini in morte. Si erramus in iudicio personarum non erramus in iudicio rerum; sed quando ex levi re iudicium procedit firmum corde; alium est peccatum mortale quod est cum precepto proximi, suspicio autem est quod imperfectus in genere iudicij, et ideo est

ipfect⁹ mor⁹. et id nō ē mortale ex gñe
 Quis si fiat ex odio erit alñ mortale.
 Ad pñmū g^o dō q^o q^o dicit bonū malū
 et nō suspicat s̄ iudicat. et id peccat.

Articulus. 36°.

Inde q̄sita fuerunt de p̄cō
 opis tria. Primo vtz lice-
 at vti sortib⁹; maxie ī aptōe
 libroz. R^o dō q^o fors pprie ē iudici-
 um: qd̄ exq̄rit̄ ex aliq̄ ab hoīe facto ad
 inq̄rēdū occlū. dico aut̄ q^o ab hoīe fa-
 cte: qz q̄rere de factis ab alijs n̄ ē fors
 s̄ aut auguriū aut aliqd̄ aliōvt qñ ali-
 q̄s facit. sicut geomāfici et cū tarillis;
 et de festucis: et ī aptōe libroz. Hec aut̄
 fiūt ad tria. aut ad inq̄rēdū volūtate;
 aut ad p̄sultādū dubiū: aut ad diuidē-
 dū. et sic sumit̄ triplex fors. s. diuisoria
 p̄sultoria: et diuinatiua. Aliq̄ faciunt
 has q̄si p̄mittētes fortune: sicut cū q̄s
 nō v̄z debē ire: tñ ponam⁹ q̄s debeat
 ire: et h̄ aliqñ vana aliq̄ itētōe exq̄rēdi
 iudiciū alicui⁹ rei. sicut qdā ad inq̄rē-
 dū iudiciū astroz exq̄rūt: sicut geomā-
 tici q̄ dicūt q^o p̄m motū celi man⁹ mo-
 uef. et sic ep̄m. Aliq̄ itēdūt scire iudi-
 ciū diaboli. sicut Nabuchodonosor:
 et h̄ ē sacrilegiū. Aliq̄ iudiciū diuinū
 et sic nō semp̄ ep̄m. Et sic fors diuia-
 toria q̄tuoz h̄z grad⁹. et p̄mo mō ali-
 qñ ē leue p̄cñ. v̄l nō ē p̄cñ. 2° mō pec-
 catū ē et 3°. et 4° nō semp̄ p̄cñ ē. s̄ qñ
 q̄s nō ex necitate facit. qz sic ē tēptare
 deū. et paral. et cū ignoram⁹ qd̄ agē.
 et c. v̄l qñ sine d̄bita duorōe. sic Beda
 Actū. i. qñ aliq̄s res sacras p̄uenit
 ī res t̄pales: sicut cū apit libros p̄ t̄pa
 lib⁹. v̄l qñ de eo qd̄ ē supra nos. sicut
 qñ q̄s nō p̄cordat. qz hoc ē facere iniu-

riā spūi scō: q̄ credit̄ firmiter eē ī ecclia
 vel ī collegijs: tñ ī electōe seculariū ni-
 hil p̄hibet sortib⁹ vti.

Secūdo de retētōe supfluoꝝ.

s̄ vtz ille q̄ nō dat supflūū qd̄
 h̄z p̄ deo peccet. dicit n. Au-
 gu. q^o q̄ retinet et c. sicut. s̄ i. 8°. quōd̄z.
 3° de p̄plexitate. vtz aliq̄s possit eē
 perplexus.

Articulus. 37.

Inde q̄sitū ē de penis. Et

d̄ p̄ de pena t̄pali. vtz aliq̄s re-
 ligiosus expelli d̄beat p̄ pec-
 catū de religione: si sit parat⁹ corrigi
 et sustinere penā. R^o dō q^o ap̄lus di-
 cit. Auferte malū ex vobis. modicus
 n. fermētū et c. Aufert aut̄ aliq̄s aut
 p̄ penā corpale et p̄ h̄ māifestū ē q^o au-
 fert etiā ille q̄ vellet penitē q̄ntūcūq̄;
 sicut homicida suspēdit̄: q̄ntūcūq̄ p̄i-
 teat. vel p̄ penā spiritualē. et h̄ ecclia
 nō facit nisi q̄s eēt p̄tumar. Et rō hu-
 ius ē. qz p̄ penā corpales aufert aliqd̄
 t̄pale: qd̄ pōt recōp̄sari p̄ aliqd̄ mai⁹
 bonū. s̄ bonū spūale qd̄ admittit̄ nō
 pōt recōp̄sari. et id nō d̄z religio īfligē
 talē penā q̄p̄diu v̄lt corrigi: qm̄ sicut ē
 excoīcatio ī ecclia: ita ē expulsio a reli-
 giōe. Et id dō q^o nullus ē nisi p̄ p̄tū-
 maciā expellēdus: s̄ est sequestrādus
 ī carcere; vel alio modo.

FJNS.

Finitur quodlibet s̄a Thome ve-
 netijs impressus ī pensis dñi Fr̄acisci
 de medijs p̄ H̄anibalē Parmēsem et
 Marinū saracenū sociūsq̄ ei⁹ anno
 dñi. i. 486. die nō vltimo mēsis madij

